Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU
1 ianuarie
1992

Nr. 1—2

Biblioteca „ASTRA" SIBIU

Rugăciunea la TE-DEUM-UL de Anul Nou

„Stăpîne Doamne, Dumnezeul nostru, Izvorul vieţii şi al nemuririi, Făcătorul a toată făptura văzută şi nevăzută, care ai pus vremile şi anii întru a Ta stăpînire şi îndreptezi toate cu iconomia Ta cea cerească şi întru tot bună, mulţumim Ţie pentru îndurările minunate pe care le-ai făcut asupra noastră, în toată vremea trecută a vieţii noastre şi te rugăm, întru tot îndurate, Doamne: binecuvintează cununa anului ce a sosit... Dăruieşte de sus la tot poporul Tău bunătăţile Tale, sănătate, mîntuire şi întru toate bună sporire. Sfîntă Biserica Ta, ţara aceasta şi toate oraşele şi satele izbăveşte-le de toată reaua întîmplare, dăruindu-le pace fără tulburare. Ca să ne învrednicim totdeauna a aduce mulţumire Ţie, Părintelui celui fără de început, împreună cu Unuia-Născut Fiului Tău şi Prea Sfîntului şi de viaţă făcătorului Tău Duh, lui Dumnezeu celui slăvit întru o fiinţă, şi a cînta prea sfîntului Tău nume: Slavă Ţie, Binefăcătorul nostru, în vecii vecilor".

LA MULŢI ANI! - 1992

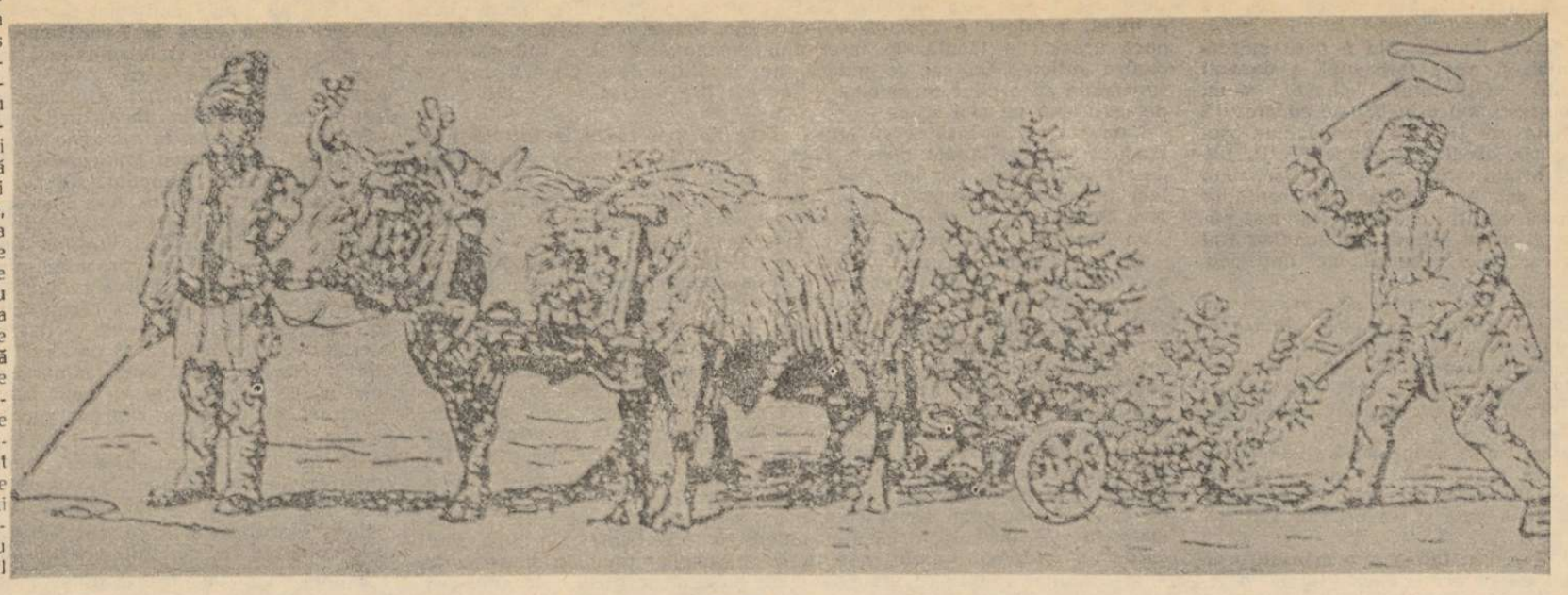

Liturghia Sf. Vasile cel Mare

„Adu-ţi aminte, Doamne, Dumnezeul nostru, de tot poporul Tău şi peste toţi varsă mila Ta cea bogată, împlinind tuturor cererile cele spre mîntuire... Că Tu eşti, Doamne, ajutorul celor fără de ajutor, nădejdea celor fără de nădejde, izbăvitorul celor înviforaţi, limanul celor ce călătoresc pe ape, doctorul celor bolnavi. Insuţi, tuturor toate le fii, Cela ce ştii pe fiecare şi cererea lui, casa şi trebuinţa lui. Izbăveşte, Doamne, ţara aceasta şi toate oraşele şi satele, de foamete, de ciumă, de cutremur, de potop, de foc, de sabie, de venirea asupra noastră a altor neamuri şi de războiul cel dintre noi".

(Fragment din rugăciunea rostită de preot după Prefacerea Sfintelor Daruri).

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Cînd judecăm pe aproapele, pe noi ne judecăm

Ostenitorul către împlinirea duhovnicească nu doreşte altceva, decît să ajungă la măsura omului plăcut lui Dumnezeu, măsură care îi va asigura ajutorul lui Dumnezeu pe pămînt şi, dincolo, intrarea în Împărăţia Cerurilor. El înţelege lumea pămînteasca doar ca pe un drum, ca pe o cale către lumea cealaltă. El înţelege că lumea aceasta e trecătoare şi că osteneala adevărată merită doar cealaltă, a cărei durată e fără sfîrşit. În aceea va trăi veşnic. Aici, oricum ar trăi, bine sau rău, în bogăţie sau în sărăcie, în rîndul celor mari care poruncesc, sau în rîndul celor mulţi care ascultă şi execută, acestea toate trec. Că trec mai repede, că trec mai încet, oricum trec. E la mintea şi observaţia oricui. Aici, în lumea aceasta, totul se sfîrşeşte.

Şi atunci, îşi zice înţeleptul, de ce să-mi risipesc osteneala pentru ceea ce trece, pentru ceea ce nu are o durată mai lungă decît un vis? Merită să mă ostenesc doar pentru ceea ce, obţinînd aici, îmi va aparţine pentru totdeauna. Mă va situa pentru totdeauna într-un anume loc, pe care îl vreau bun. Iată de ce viaţa veşnică e singura care merită toată osteneala. Acolo nu vom mai muri, ca să pierdem totul. Acolo, cum ne ducem, aşa rămînem pentru eternitate. Aici, să facem doar atît cît ne trebuie aici. Să adunăm doar atît cît ne e de trebuinţă aici. Şi să mai adunăm atît cît să lăsăm urmaşilor o moştenire la care au dreptul, pentru că i-am adus pe lume, sau societăţii pentru care avem sentimente de generozitate sau de compasiune, în orice caz nu atîta cît să le permită să trăiască imoral, fără muncă, ci doar atîta cît să ne păstreze în amintire şi să se roage pentru noi.

Această socoteală, pe cît de simplă, pe atît şi de adîncă şi de adevărată, e socoteala pe care şi-o fac înţelepţii credincioşi în eternitatea vieţii de după moarte.

Există multe feluri de a trăi această înţelepciune. Ispitele lumii acesteia ,trecătoare cum e, sînt totuşi nenumărate, şi unele mai mari decît altele. Înţeleptul se păzeşte de toate, cu luare aminte.

Dintre ispitele cele mai mari ,mîndria, trufia, superbia, înalta părere de sine, egoismul sînt formele cele mai subtile ale ispitelor care îi asaltează şi pe înţelepţi. Chiar şi pe oamenii duhovniceşti. Tocmai pentru că aceste ispite sînt dintre cele viclene, subtile, subţiri. Sînt opera unor diavoli şcoliţi! Înţeleptul se bizuie pe înţelepciunea lui. Poate prea mult, uitînd să ceară lui Dumnezeu să i-o privegheze şi să i-o disciplineze. Omul duhovnicesc se bizuie pe desăvîrşirea lui şi nu simte că, uneori, tocmai aceasta îi poate strica aşezarea duhovnicească.

Bizuiţi pe calităţile lor, pradă ispitelor unui demon subtil, ei încep să se creadă mai înţelepţi şi mai drepţi decît ceilalţi oameni din jurul lor. Şi de cele mai multe ori chiar sînt, şi mai înţelepţi, şi mai drepţi. Dar să ne amintim că şi fariseul din parabola Mîntuitorului era

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Sărbătoarea Bobotezei (Epifania)

Sfînta Scriptură ne spune că după ce s-a întors din Egipt, Pruncul Iisus, împreună cu Sfînta Sa Maică şi cu dreptul Iosif, a mers în Nazaretul Galileii, unde şi-a petrecut copilăria şi anii tinereţii, crescînd şi întărindu-Se cu duhul, dăruindu-Se muncii şi unei intense vieţi de meditaţie şi rugăciune.

La vîrsta de 30 de ani, cînd după Legea veche orice om atinge deplina sa maturitate, Domnul Hristos vine în părţile Iordanului, la locul unde propovăduia şi boteza Ioan, fiul preotului Zaharia şi al soţiei sale Elisabeta.

Fără să-L fi cunoscut de mai înainte, Ioan exclamă, în auzul tuturor, cînd Îl vede pe Mîntuitorul apropiindu-Se: „Iată, Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii" (In. 1, 29). Desigur că Duhul Sfînt i-a descoperit lui Ioan, în chip tainic, că Cel care vine este Mesia, Fiul lui Dumnezeu întrupat. Nu este mai puţin adevărat că şi măreţia duhovnicească ce strălucea pe chipul lui Iisus, Îl vădea ca fiind un sol ceresc, la a cărui vedere nimeni nu putea să rămînă indiferent.

De îndată ce a sosit, Domnul îi cere lui Ioan să-I împărtăşească şi Lui botezul pe care îl aplica tuturor celor care pocăindu-se erau botezaţi de către el în Iordan, ca semn al purificării trupeşti şi sufleteşti.

Pentru prima dată de cînd începuseră să se adune în jurul lui mulţimi de oameni, Ioan s-a tulburat şi a dat înapoi spunînd: „Mie mi se cade să fiu botezat de către Tine şi Tu vii la mine să Te botez?" (Mt. 3, 14). Fără îndoială că el ştia acum că Cel care îl vizitează este Acela despre care i-a prevenit pe contemporanii săi spunînd: „Se află în mijlocul vostru Cineva, pe care voi nu-L ştiţi... El este Cel ce vine după mine, dar Care a fost înainte de Mine, adevăratul Mesia, Căruia eu nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintelor" (In. 1, 30).

Cu toată împotrivirea lui Ioan Botezătorul de a-L supune ritualului purificării pe Cel întru totul fără de păcat, Domnul Hristos repetă dorinţa de a primi botezul, împăcîndu-l pe Ioan cu cuvintele: „Lasă acum, că aşa se cuvine să plinim toată dreptatea" (Mt. 3, 15). Dreptatea la care s-a referit Mîntuitorul era desigur aceea a necesităţii, pentru oameni desigur, a consacrării Sale publice, de către Duhul, ca adevăratul Mesia, a învederării misiunii Sale de trimis al Tatălui ca Mîntuitor al lumii.

Înţelegînd cuvîntul Domnului, Ioan nu s-a mai împotrivit ci a săvîrşit de îndată botezul asupra Lui.

Este neîndoielnic faptul că Iisus era sfînt şi curat şi înainte de afundarea Sa în apele Iordanului, dar acum El iese din rîu aureolat de slava Sa dumnezeiască, pe care o avusese la Tatăl mai înainte de a fi lumea. Dacă înainte de botez Domnul era cunoscut de către contemporanii Săi doar ca fiu al teslarului din Nazaretul Galileii, după botez El se înfăţişează ca adevăratul Mesia, făgăduit încă protopărinţilor şi propovăduit apoi, pe parcursul timpului de către profeţii Vechiului Testament.

Acesta a fost într-adevăr rostul fenomenelor neobişnuite care s-au întîmplat pe cînd Mîntuito-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan

Academia Română — HOTĂRÎRE

Ţinînd seama de Hotărîrea Adunării Generale a Academiei Române din 31 ianuarie 1991, de competenţa reacordată Academiei Române, de către Parlament şi Guvern, privind cultivarea limbii române, de Statutul Academiei Române completat în concordanţă cu cele de mai înainte prin hotărîrea Adunării Generale din 10 septembrie 1991, precum şi de Hotărîrea Guvernului 657/17 septembrie 1991, care abrogă Hotărîrea Consiliului de Miniştri 3135/16 septembrie 1953, Prezidiul Academiei Române

RECOMANDĂ următoarele:

1. Să se prelungească dezbaterea problemelor ortografiei limbii române şi în cursul anului 1992. În acest scop, filialele Academiei din Iaşi, Cluj, Timişoara, institutele Academiei din Craiova, Sibiu şi Tîrgu-Mureş vor organiza, fiecare, cel puţin o dezbatere privind problemele ortografiei, invitînd membrii Academiei, lingvişti, specialişti din diverse domenii, profesori din învăţămîntul superior şi mediu. Evident, pot organiza dezbateri asociaţiile culturale din întreaga ţară, iar cetăţenii se pot adresa în continuare Academiei Române, pentru a-şi exprima punctele lor de vedere. La Bucureşti se vor organiza dezbateri conform hotărîrii Adunării Generale din 31 ianuarie 1991.

2. Pînă la aprobarea definitivă de către Academia Română a îndreptărilor ortografice care vor rezulta din dezbaterile de mai înainte, se menţin în vigoare normele ortografice ale limbii române din 1953, cu următoarele amendamente:

a) fie utilizarea lui î, fie a lui â în interiorul cuvintelor, în condiţiile anexei 1; altfel, menţinerea regulii absolute (numai î) din 1953 ar însemna obligativitatea scrierii cuvintelor România, român şi a celor derivate cu î, deoarece nu există nici un act normativ de stat şi nici o hotărîre a Academiei Române pentru aceste excepţii;

b) fie utilizarea formei *sînt*, fie utilizarea formei *sunt*, procedîndu-se în mod similar în cuvintele derivate.

Aceste două reguli în plus faţă de cele stabilite în 1953 lasă posibilitatea aşezării prin coexistenţă de la sine, în mod viu, natural, a acestor forme scrise ale limbii române.

3. Prezenta hotărîre intră în vigoare de la data aprobării de către Prezidiul Academiei Române, urmînd a fi supusă ratificării la prima şedinţă a Adunării Generale a Academiei Române, în conformitate cu hotărîrea ei din 31 ianuarie 1991.

Anexa 1

Regulile „SEXTIL PUŞCARIU" aprobate de Academia Română în anul 1932

Literele â şi î corespund aceluiaşi sunet, întrebuinţîndu-se după următoarele reguli:

a) î se scrie totdeauna la începutul şi la sfîrşitul nemijlocit al cuvîntului: îl, îmbărbătez, împărat, înger, îşi, îţi; amărî, coborî, hotărî, tărî, urî...

b) tot î scriem şi în corpul cuvintelor, cînd, prin compunere î de la începutul cuvintelor ajunge medial: neîmpăcat, neîndurat, neînsemnat, preaînălţat, preîntîmpinat... Vom scrie într'însul, dar dînsul.

NOTĂ: Spre deosebire de ortografia din 1904, adoptată şi de Dicţionarul Academiei, nu vom scrie î ci â în derivatele verbelor cu infinitivul în -rî, deci: amărât, chiorâş, coborâre, hotărâtor, mohorât, pârâş, posomorând, tăbărâse, târâtor, urâţenie...

c) în toate celelalte cazuri se scrie, în corpul cuvintelor, â: bând, cînd, făcând, gât, mormânt, râu, Român, sfânt, vânt...

Bucureşti, 4 octombrie 1991

FILE DIN SINAXAR

Începînd cu acest număr vom da în traducere din limba franceză vieţi de sfinţi din cel mai nou şi complet Sinaxar (conţinînd Viefile Sfinţilor din Biserica Ortodoxă) în curs de apariţie în editura *To Perivoli tis Panaghias* din Tesalonic, cu binecuvîntarea patriarhului ecumenic Dimitrios I. Autor: monahul de origine franceză, Macarie, din mănăstirea Simonos Petras (Sf. Munte Athos).

SFÎNTUL SERAFIM DE SAROV (2 ianuarie)

Acest mare martor al luminii Sfîntului Duh s-a ridicat ca un astru nou pe pămîntul Rusiei în 19 iulie 1759 pe vremea în care spiritul aşa-ziselor „Lumini" invadau Europa şi Rusia, pregătind de departe timpurile întunecoase ale ateismului şi persecuţiilor. Fiu al unui evlavios vînzător din oraşul Kursk, Sf. Serafim a crescut în evlavie şi dragoste de Biserică, primind din cea mai fragedă copilărie ajutorul Maicii Domnului, care l-a vindecat prin minune de o boală grea. La 17 ani el a părăsit lumea, cu binecuvîntarea mamei sale, şi a intrat în mănăstirea Sarov, unde a devenit curînd model de ascultare şi virtute călugărească. Cu bucurie şi bună dispoziţie el împlinea datoriile cele mai obositoare pentru slujirea fraţilor, postind pentru a învinge pornirile trupului şi păzindu-şi ziua şi noaptea mintea fixată în pomenirea lui Dumnezeu prin rostirea *rugăciunii lui Iisus*. După cîtva timp, a îmbolnăvit foarte grav, dar cu toate acestea a refuzat sprijinul doctorilor, cerînd numai Sf. Împărtăşanie, singurul remediu care coresunde celor ce au lăsat totul pentru Dumnezeu. Cînd i s-a adus Sf. Împărtăşanie, Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu i-a apărut învăluită într-o lumină intensă, însoţită de Sf. Apostoli Petru şi Ioan Teologul, cărora ea le-a zis, arătînd spre tînărul novice: *„Acesta este din neamul nostru!"* Puţin timp după aceea el s-a vindecat complet şi a făcut ca pe locul apariţiei să fie construită o infirmerie.

După opt ani de noviciat, a fost tuns în monahism cu numele de Serafim („arzător"), nume care întărea şi mai mult zelul său de a imita aceşti slujitori netrupeşti şi arzînd de dragoste, ai lui Dumnezeu. Hirotonit diacon, el petrecea nopţi întregi în rugăciune înainte de a sluji Sf. Liturghie, şi progresînd fără încetare în sfintele virtuţi, Domnul îl răsplătea cu numeroase vedenii, extaze şi bucurii duhovniceşti. In-

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele SERAFIM

TĂIEREA ÎMPREJUR ŞI DESPRE NUMELE CEL SFÎNT DE IISUS, PUTEREA LUI

„Şi cînd s-au împlinit opt zile, ca să-L taie împrejur, I-au pus numele de Iisus, cum a fost numit de înger, mai înainte de a se zămisli în pîntece" (Luca 2, 21).

Domnul a primit tăierea împrejur, după trup „ca să înlăture rînduiala Legii vechi şi să pună în locul ei, tăierea împrejur cea după Duh, cea nefăcută de mînă... Pentru aceea, după opt zile de la naşterea Lui, cea din Sfînta Fecioară a binevoit să fie adus de Maica Sa şi de Iosif, în locul, unde, după obicei, iudeii se tăiau împrejur" (Sinaxarul zilei), şi să îndeplinească acest act ritual şi de care nu S-a ruşinat, cum ne arată şi o cîntare a Praznicului: „Nu S-a ruşinat Preabunul Dumnezeu a Se tăia împrejur cu trupească tăiere; ci S-a dat pe Sine chip şi pildă tuturor spre mîntuire"... (Slavă şi acum de la Vecernia mică).

Mai este ceva: tăierea împrejur comporta durere. Este prima durere, pe care Mîntuitorul a suferit-o pentru noi, pentru neamul omenesc, este un mic început al calvarului Crucii şi Golgotei şi ne îndeamnă şi pe noi la răbdare, îndeplinirea legilor şi să ne tăiem, împrejur, în alt mod: „tăierea împrejur a inimii şi a tuturor simţurilor noastre trupeşti" (F.W. Farrar, Viaţa lui Iisus Hristos, to, I, 1944, p. 507).

Dar „Sărbătoarea tăierii împrejur a Domnului e şi aniversarea numelui lui Iisus..., prin care s-a revărsat şi se revarsă asupra neamului omenesc nenumărate bunătăţi dumnezeieşti" (Dr. Mitrofanovici, Liturgica, Cernăuţi, 1929, p. 123). Şi la greci şi la romani se obişnuia să se serbeze a opta sau a noua zi, de la naşterea pruncului, sărbătoare care se numea „nominalia". La iudei obiceiul acesta se baza pe Fac. 17, 5—15.

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhim. prof. Ioasaf Ganea
Craiova

49644

Cînd judecăm pe aproapele, pe noi ne judecăm

(Urmare din pag. 1-a)

drept. Nu mintea cînd spunea în rugăciune că își îndeplinește toate îndatoririle, și către Dumnezeu și către oameni. Dar se mîndrea. Se compara: *„nu sînt ca vameșul acesta"!* Și nu era ca acela. Dar de ce trebuia să se compare? De ce trebuia să-l judece? Cine îl învestise cu calitatea de judecător? Judecîndu-l pe vameșul păcătos, cădea mai jos decît el. De aceea Mîntuitorul a apreciat, tîlcuindu-și de fapt parabola, că mai îndreptat s-a întors vameșul păcătos la casa sa, decît fariseul cel drept și virtuos.

Oare de ce? Era drept să fie așa? Era drept. Judecînd, cel virtuos își scădea virtutea. Păcătuia împotriva duhului iertării, a duhului generozității, a duhului bunătății și al îndreptării, păcătuia împotriva iubirii și a compasiunii. Se răcea. Își pierdea căldura față de aproapele. Făcea din aproapele un dușman. Și chiar dușman dacă l-ar fi crezut, tot cu iubire ar fi trebuit să-l învăluiască, nu cu dispreț, nu cu condamnare, nu cu îndepărtare de el. N-a făcut nici măcar o rugăciune pentru dînsul! Nu e așa că acum înțelegem mai bine de ce Iisus n-a fost de acord cu dînsul, cu fariseul?

Vameșul se ruga în pocăință și părere de rău. Nu e oare extrem de interesant că rugăciunea vameșului, și nu a fariseului, a devenit textul rugăciunii isihaste ,a rugăciunii neîncetate? Isihaștii spun: *„Doamne Iisus Hristoase Fiul lui Dumnezeu, milostiv fii mie păcătosul"*. Vameșului din parabolă, Mîntuitorul i-a pus în gură o rugăciune asemănătoare: *„Dumnezeule milostiv fii mie păcătosul"* (Luca XVIII, 13). Tot o astfel de rugăciune a adresat Mîntuitorului și orbul Bartimeu: *„Fiul lui David, miluiește-mă"* (Mc. X, 48). Nici vorbă de îndreptățire cu starea înaltă de virtute. Să zicem că virtuți nu aveau. Dar mai păcătoși decît ei puteau ușor găsi și ar fi putut spune: *„că doar nu sînt eu cel mai păcătos"!* Dar n-au spus așa. Nici vameșul, nici Bartimeu. Au cerut milostivire, iertare.

Mulți cad în păcatul judecării altora. De cum li se pare că au realizat o mică virtute, trag imediat cu ochiul spre vecin. *„Iată-l, el nu face ca mine! E un păcătos"*. De aceea au zis unii oameni cu experiență duhovnicească: să te ferească Dumnezeu de judecata dreptilor! N-au milă. Nu seamănă cu Dumnezeu, tocmai cînd se cred mai în voia Lui și mai aproape de El. Adevăratul drept, vede în toți cei din jurul său sfinți, și doar pe sine se vede păcătos.

Părinții de altă dată, retrași din lume ca să scape de ispitele ei, se fereau cu mare precauție de judecarea altora. Iar cei mai duhovnicești îi preveneau întotdeauna pe cei tineri să se ferească de acest păcat, pentru că multe păcate trage după sine și, în primul rînd, îl trage pe cel mai mare: mîndria.

Isaac Tebanul, anahoret din pustie, a vizitat într-o zi o mănăstire de obște și, văzînd pe un frate comițînd un oarecare păcat, l-a condamnat. Cînd s-a întors la chilia lui în deșert, a găsit în fața chiliei un înger care i-a zis: *„Nu te las să intri" — Dar ce s-a întîmplat, întrebă Isaac?* Și îngerul îi răspunse: *„Dumnezeu m-a trimis să-ți spun așa: „Unde vrei să-l așez pe fratele cel vinovat pe care l-ai condamnat și starețul îl va da afară? Îl voi așeza în chilia ta"*. Și bătrînul înțelegînd dintr-o dată despre ce era vorba, căzînd în genunchi se pocăi și-i zise îngerului: *„Am păcătuit. Iartă-mă!"* Și îngerul i-a zis: *„Ridică-te, Dumnezeu te-a iertat. Dar de acum înainte păzește-te, și să nu mai condamni pe nimeni înainte de a-l condamna Dumnezeu"*. Și zicînd acestea îngerul dispăru.

Dacă și cu noi ar proceda Dumnezeu cum a procedat Isaac Tebanul, cred că la fiecare întoarcere în chilie am găsi cîte un înger la ușă! Și n-am mai apuca să intrăm *la noi* înșine. De fapt n-am mai apuca să intrăm *în noi* înși-ne, căci condamnînd pe alții, ne ieșim din noi, ne împrăștiem, cum spun Sfinții Patericului și ai Filocaliei.

Ava Euprepios, bătrînul, a fost întrebat odată de un frate: *„Cum ajunge sufletul la frica de Dumnezeu"?* Și bătrînul i-a răspuns: *„Dacă un om are smerenie și sărăcie, și dacă nu judecă pe nimeni, frica de Dumnezeu îi va veni"*. Iată deci cum printre cele mai importante condiții pe care trebuie să le îndeplinească nevoitorul care vrea să capete frica de Dumnezeu, care să-l apere de toate păcatele, intră și abținerea de la judecata altora.

Exemplele despre acest mod de a înțelege progresul în viața duhovnicească, socotindu-l ca depinzînd de nejudecarea aproapelui, s-ar putea înmulți mult. Căci la această convingere au ajuns toți cei care și-au dedicat întreaga viață meditației și rugăciunii, devenind oameni plini de Duhul lui Dumnezeu. Ava Pimen zicea: *„Există oameni care tac, dar în inima lor condamnă pe alții: asemenea oameni vorbesc neîncetat. Dimpotrivă, există oameni care vorbesc de dimineață pînă seara și care totuși păstrează tăcerea, pentru că nu spun nimic ce n-ar avea vreun folos duhovnicesc"*.

A nu vorbi, nu înseamnă deci a te apăra neapărat de a-l judeca pe pe aproapele. Căci a nu judeca e o stare de spirit, o stare a sufletului, a minții și a inimii. Dacă unii din acești tăcuți doar cu gura ar vorbi, nu s-ar mai înțelege om cu om! Ar fi ca o dezlănțuire de tunete și fulgere fără încetare. Căci vorbirea de rău, judecata din gînd e tunet, e fulger, e zgomot, e ieșire din liniște, din isihie. Și chiar dacă aceasta e tăcută, în interior e zgomotoasă, și e tulburătoare pentru suflet. Căci cel ce judecă, nu capătă liniște. Capătă doar o satisfacție de o clipă, demonică, o îndreptățire trufașă a judecății sale, de care apoi nu mai scapă.

Cam tot așa e însă și cu lauda. Tare ne mai place la toți să fim lăudați! Dar cel lăudat pierde, căci se umflă în sine și-și pierde rînduiala sufletească. Dar nici lăudătorul nu folosește mare lucru, căci se face pricinuitorul mîndriei celui lăudat. De aceea, venind un frate la Ava Pimen l-a întrebat: *„Ava, e bine să-l laud pe aproapele meu?"* Ava Pimen i-a răspuns: *„E mai bine să taci"*.

Ce te faci însă cu cei care nu pot trăi fără să fie lăudați? Acelora, aș zice eu, e bine să le hrănim viermele *cu măsură*. Nici ca să se îngrașe dihania, nici să înceapă să mănînce din bietul om! Dar asta cere înțelepciune și deprinderea unei drepte măsuri. Cei duhovnicești cunosc această măsură.

Zic însă unii că atunci cînd vezi pe unul păcătuind, trebuie fie să-l spui celui mai mare, fie să-i atragi lui luarea aminte. Firește, felul de a proceda în astfel de situații diferă de la loc la loc, și de la om la om. Măsura pe care o indică Sfinții pustiei, se referă în primul rînd la modul duhovnicesc în care își creștean ei ucenicii. Un frate l-a întrebat pe Ava Pimen: *„Dacă văd că un frate greșește, e bine să-i ascund greșeala?"* De data aceasta bătrînul i-a condiționat răspunsul de ceea ce am numi *legea compensației*, aceea care se aplică matematic în viața noastră, dacă n-o anulăm cu spovedania: *„In clipa cînd ascundem greșeala fratelui nostru, Dumnezeu ne ascunde și greșelile noastre"*. În astfel de cazuri, cred că e bine să ne gîndim de două ori ce avem de făcut. Fapta se întoarce împotriva noastră. Ca și a lăudatului, ca și a celui ce judecă. De fapt a descoperi greșeala cuiva, e ca și cum l-ai judeca și condamna. În cazuri de acestea e bine să-ți consulți duhovnicul!

Prin mănăstiri și chiar prin casele multor laici mai există un obicei al dreptilor. Sau al celor care se cred drepți. Vom înțelege despre ce este vorba amintindu-ne de o altă întîmplare din viața lui Ava Pimen: Un ucenic i-a mărturisit lui Ava Pimen: *„Cînd văd un frate despre care am auzit că a săvîrșit vreo greșeală, nu vreau să-l primesc în chilia mea; dacă însă văd pe unul bun, îmi place să-l chem"*. I-a zis lui bătrînul: *„Dacă faci puțin bine fratelui celui bun, fă de două ori mai mult celuilalt, căci acela e bolnav"*. Și i-a povestit lui: *„Într-o mănăstire de obște trăia un anahoret, cu numele de Timotei, și starețul, avînd de judecat cazul unui frate care căzuse într-o ispită, l-a consultat pe Timotei. Acesta l-a sfătuit pe stareț să-l dea afară. Cînd cel vinovat a plecat, ispita a venit asupra lui Timotei, atît de grozavă, că Timotei era gata să-i cedeze și să cadă. Atunci Timotei căzu în fața lui Dumnezeu și cu lacrimi se rugă: „Doamne, am păcătuit, iartă-mă". Și atunci a auzit o voce zicîndu-i: „Timotei, să nu crezi că ți-am făcut aceasta din alt motiv, decît din acela că l-ai judecat și l-ai disprețuit pe fratele care căzuse în ispită, și l-ai povățuit pe stareț să-l dea afară"*.

Cu adevărat s-au împlinit cu el cuvintele Mîntuitorului: *„Nu judecați ca să nu fiți judecați"* (Matei VII, 1). Căci toată gîndirea asceților după Scriptură se conducea. Așa se conduce și gîndirea lui Dumnezeu.

Istoriile Părinților se termină scurt. Ei nu le comentează. Concluziile se impun de la sine. Cred că și aceasta a fost înțeleasă de toți cei care au citit-o mai înainte, sau au auzit-o acum. Să ne gîndim mai des la pățania lui Timotei!

Iată și o altă întîmplare, din acelea de care numai marii sfinți puteau imagina. Metoda e cumva cam ca a lui Socrate. Ava Pamvo își educa ucenicii prin procedee foarte originale. De aceea astfel de întîmplări făceau înconjurul pustiei, mai ceva ca telefonul și televizorul de azi, pentru că interesul pentru soluțiile problemelor duhovnicești era pe atunci mult mai mare.

Doi frați au venit la Ava Pamvo să-și povestească nevoințele duhovnicești pe care și le-au impus, ca să vadă dacă sînt pe calea cea bună. Cel dintîi i-a spus: *„Ava, eu postesc două zile, și apoi mănînc două pîini. Ce zici: îmi mîntuiesc sufletul făcînd așa, sau mă aflu într-o iluzie, îmi fac închipuiri goale?"* „Cel de al doilea i-a spus: *„Ava, eu pun deoparte din ceea ce cîștig cu munca mea două monede în fiecare zi. Din una îmi cumpăr de mîncare, iar pe a doua, făcînd milostenie, o dau săracilor. Ce zici: mă mîntuiesc sau mă osîndesc?*

Insistară mult timp ca Ava Pamvo să le răspundă, dar acesta tăcea. După patru zile cei doi se hotărîră să plece, dar ucenicul bătrînului îi încurajă: *„Nu vă mîhniți fraților. Dumnezeu vă va răsplăti. Este obiceiul bătrînului să nu vorbească pînă cînd Dumnezeu nu-i dă încredințarea că răspunsul lui va fi bun"*.

Intrară la bătrîn să-și ia rămas bun, și-i ziseră: *„Ava, roagă-te pentru noi"*. Bătrînul îi întrebă: *„Vreți să plecați?"* I-au zis: *„Da"*. Atunci bătrînul, vorbindu-le ca în parabolă, le zise: *„Eu, Pamvo, postind două zile și mîncînd apoi două pîini, am devenit pentru aceasta monah? Încă nu. Și Pamvo care lucrează pentru două monede pe zi, și dă una la săraci, a devenit el din cauza aceasta monah? Nu încă"*.

Le-a vorbit ca despre el, dintr-o politețe și delicatețe mereu prezente în viața anahoreților. A luat asupra sa, făcîndu-le ale sale, experiențele lor. Și apoi le-a spus: *„Faptele sînt bune, dar dacă îți păstrezi conștiința curată față de aproapele tău, atunci ești mîntuit"*.

Povestitorul încheie în stil biblic, simplu, abrupt, fără înfloriturI: *„Și mulțumiți, cei doi frați plecară bucuroși"*.

Și iată că întîmplarea a ajuns pînă la noi. Și tîlcul ei. Faptele sînt bune, dar singure nu-l fac pe călugăr, dacă nu și-a limpezit sufletul pînă la măsura nejudecării aproapelui. Starea sufletească e cea care contează, nu celelalte. Celelalte contează numai întrucît ajută starea sufletească. Căci bătrînul n-a zis că nu contează ostenelile lor. A stabilit doar scara pe care se aflau ele. Și ei. Și tîlcul spuselor lui e că nu poți ajunge pe scara de sus, fără să urci treptele cele de jos. Dacă rămîi însă numai pe cele de jos, jos ai rămas!

Înțeleptul, omul duhovnicesc pe toate acestea le meditează cu atenție, în rugăciune, cu sfat de la cei îmbunătățiți și cu discernămîntul limpezit, și cu osteneală, și cu îndelungă răbdare, și cu speranță trece peste bariera trufiei, și ajunge la acea stare de nepătimire (apatheia) în care judecata fratelui nu mai încape. Rămîne doar iubirea și rugăciunea pentru el.

9.I.1992

FILE DIN SINAXAR

(Urmare din pag. 1-a)

drumat cu grijă de duhovnicii mănăstirii, el nu se lăuda cu aceste daruri cerești, ci dimpotrivă ele îl determinau să se cufunde și mai mult în smerenie și în judecata aspră de sine și să caute și mai stăruitor viața pustnicească (solitudinea).

Puțin timp după hirotonia întru preot și moartea părintelui său duhovnic, el a primit voie să se retragă în sihăstrie, în pădurea profundă, la 6—7 km de mănăstire, și să-și construiască o căsuță din lemn înconjurată de o grădiniță, pe o colină pe care el a numit-o *„Sfîntul Munte" (Athos)*. Aici el petrecea toată săptămîna în rugăciune, în citiri sfinte și alte lucrări plăcute lui Dumnezeu, întorcîndu-se în mănăstire numai Duminica și în zilele de sărbătoare. Tot ceea ce făcea era pentru el un prilej de a-și ridica gîndul la lucrurile lui Dumnezeu. El nu cunoștea nimic din ceea ce este profan sau trupesc (carnal) și suporta cu răbdare rigorile iernii și atacul insectelor pe timp de vară, fericit că poate astfel împărtăși suferințele Domnului pentru curățirea sufletului său. El purta tot timpul o Evanghelie groasă pe spatele său, ca „sarcina lui Hristos" și se ducea în anumite locuri din pădure, cărora le-a dat nume de locuri sfinte: Betleem, Iordan, Tabor, Golgota, pentru ca să citească pericopele corespondente. El trăia astfel intens în fiecare zi viața însăși și Patima Domnului nostru Iisus Hristos. Meditarea continuă a Sfintei Scripturi nu-i procura numai cunoașterea adevărului, ci și curăția sufletului și durerea inimii, în așa fel încît pe lîngă cele 7 laude pe care le rostea regulat și cele o mie de metanii zilnice el putea să se roage neîncetat cu mintea unită cu inima. El se hrănea la început cu pîinea primită de la mănăstire, apoi numai din produsele grădinii sale; însă adesea se priva pe sine de hrană ca s-o distribuie animalelor care veneau aproape de căsuța sa, mai cu seamă unui urs enorm devenit tot atît de docil ca și un pisic.

Văzînd acest mod de viață atît de plăcut lui Dumnezeu și atît de apropiat de cel al ființelor netrupești, vrăjmașul de totdeauna al neamului omenesc, diavolul, prins de invidie, a început împotriva ascetului lui Hristos atacurile sale obișnuite: gînduri de mîndrie, zgomote, apariții înfricoșătoare etc.; însă viteazul luptător respingea toate atacurile prin rugăciune și semnul Crucii. Cum războiul gîndurilor devenea tot mai mare, Sfîntul s-a decis pentru o luptă demnă de faptele înalte ale stiliților (celor ce trăiau pe stîlp n.n.) de altădată: el a petrecut o mie de zile și o mie de nopți, în picioare sau în genunchi pe o piatră mare, repetînd fără încetare rugăciunea vameșului: *„Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului!"* (Lc. 18, 13). Astfel el a fost eliberat definitiv de lupta gîndurilor. Însă diavolul nu s-a lăsat încă învins, ci a trimis contra lui trei hoți care, furioși că n-au găsit la săracul călugăr nici un ban, l-au lovit cu bîtele și cu dosul securii, lăsîndu-l jumătate mort, scăldat în sînge și cu oasele rupte. Deși avea o constituție fizică bună, blîndul Serafim n-a căutat să se apere, ci s-a lăsat bătut cu gîndul că participă astfel la suferințele Domnului. În ciuda stării sale lamentabile, el a reușit să se tîrîie pînă la mănăstire unde, după cinci luni de suferințe, a fost în chip minunat vindecat printr-o apariție a Maicii Domnului întru totul asemănătoare cu cea din vremea cînd era novice (frate). Totuși el va rămîne toată viața încovoiat și se va deplasa de acum mai mult decît penibil, ajutat de un baston.

Această infirmitate i-a ajutat să păsească o nouă treaptă pe scara ridicată pentru el spre cer și să ducă, din 1807 pînă în 1810, lupta tăcerii în sihăstrie. Astfel, imediat după ce s-a vindecat, el s-a întors în *„pustia"* sa și nemaiputînd să se întoarcă regulat în mănăstire, n-a mai primit și nici n-a mai vorbit cu nimeni. De fiecare dată cînd întîlnea pe cineva în pădure, el se pleca pînă la pămînt înaintea lui fără să zică un cuvînt, pînă cînd acela pleca. El putea astfel să păstreze mintea sa fixată în Dumnezeu fără întrerupere sau împrăștiere. Între timp, starețul mănăstirii a murit, iar unii călugări au început să acuze pe sfîntul sihastru că se separă de Biserică. În cele din urmă i s-a dat poruncă de a se întoarce în mănăstire. Serafim s-a supus fără nici o opoziție și s-a instalat într-o chilie strîmtă, unde începu un nou stadiu de viață ascetică: recluziunea. În antreul chiliei, el a pus sicriul său în care îi plăcea să se roage, iar în chilie, unde nimeni nu intra niciodată, n-avea decît un sac cu pietre pe care dormea, un trunchi de arbore drept scaun și o icoană a Maicii Domnului *„Dulcea sărutare"* (Vierge de la tendresse), numită de către el „Bucuria tuturor bucuriilor", înaintea căreia ardea în permanență o candelă. El trăia astfel într-o liniște desăvîrșită, înmulțind nevoințele sale, citind și comentînd pentru el însuși în fiecare săptămînă tot Noul Testament, rugîndu-se fără încetare cu inima trează, și neavînd decît pe îngeri și pe sfinți ca singuri martori ai deselor sale extaze și răpiri ale minții în cerești locașuri.

La capătul a cinci ani de izolare, el a deschis ușa sa lăsînd să intre pe toți care doreau să-l vadă, însă fără să vorbească cu nimeni, nici cu cele mai importante persoane. Apoi, în 1825, ceasul abandonării vieții isihaste fiindu-i descoperit de către Maica Domnului, el începu să-i facă pe oameni să profite de roadele experienței sale: mai întîi pe călugări, pe care el îi îndemna la observarea regulilor monastice și la zel pentru lucrul lui Dumnezeu, apoi pe laici, în număr tot mai mare. După ce a participat de bună voie la Patima Domnului timp de 47 de ani de viață ascetică, trecînd succesiv prin viața de obște, de insihast ,de stilit și de recules, acest bătrînel îmbrăcat în alb, încovoiat spre bastonul său, se întoarce spre oameni, plin de har și de lumina Sf. Duh ca să se achite de înalta misiune a paternității duhovnicești (startchestevo) și să devină pentru tot poporul rus un adevărat „apostol", martor și predicator al Învierii. Ușa sa rămînea deschisă tuturor pînă noaptea. El îi întîmpina pe toți cu zîmbet, zicîndu-le: *„Bucuria, mea, Hristos a înviat!"*; iar pe păcătoșii care veneau la el cu pocăință ca fiul cel pierdut către Tatăl său (Lc. 11) îi primea cu o bucurie cu totul deosebită. Blîndețea sa supranaturală îndrepta inimile cele mai dure, umilința sa smerea pe cei mai mîndri și îi făcea să verse lacrimi ca și copiii. Pentru aristocrați ca și pentru oamenii din popor, chilia „săracului Serafim" era asemenea cu anticamera cerului. O convorbire cu el, sau o simplă binecuvîntare, devenea o adevărată vorbire cu Dumnezeu, care putea să schimbe radical orientarea vieții lor. Prin darul vederii înainte, el cunoștea tainele inimilor și le descoperea celor care la mărturisire nu îndrăzneau să le spună. El răspundea la scrisori fără a avea nevoie să le citească și știa să dea fiecăruia sfatul, consolarea, încurajarea sau mustrarea care i se potrivea. Lăsîndu-se total în voia lui Dumnezeu, el le spunea, fără să cerceteze, primul cuvînt pe care Dumnezeu i-l descoperea și care se potrivea totdeauna. Bunătatea sa, adică dragostea de Dumnezeu în el, îi consola pe toți, ierta totul, îi învăluia pe toți. El a săvîrșit foarte multe minuni, tămăduind pe bolnavi prin ungere cu untdelemn de la candela care ardea în chilia sa sau dîndu-le să bea apă de la izvorul, numit mai tîrziu „fîntîna lui Serafim", situat în apropierea mănăstirii, în al său „deșert apropiat", unde îi plăcea să petreacă după-amiaza. I se adresau atîtea cereri de rugăciune pentru vii și pentru morți încît îi era imposibil să pomenească toate numele. De aceea aprinde pentru fiecare o luminare în chilia sa, supraîncălzită și în permanență iluminată de sute de lumini, ca de tot atîtea suflete vii. Dumnezeu i-a dat de asemenea darul profeției prin care el a prevăzut evenimente viitoare atît pentru persoane cît și pentru țara întreagă, ca războiul Crimeii, foametea, ca și încercarea îngrozitoare care va pustii Biserica și poporul rus un secol mai tîrziu (este vorba de Revoluția comunistă n.n.), însă el ascundea profețiile sale în cuvinte enigmatice înțelese deplin numai după împlinirea evenimentelor.

Marele proprietar Motovilov, care a fost vindecat în chip minunat de către omul lui Dumnezeu și care a devenit ucenicul său ardent l-a întrebat într-o zi: *„Care este scopul vieții creștine?"* Părintele Serafim i-a răspuns: *„Dobîndirea Duhului Sfînt pe care îl primim prin faptele bune recomandate de Biserică, și mai ales prin rugăciune"*. Cum interlocutorul său îl presa cu întrebări pentru a ști mai precis ce este Harul Sfîntului Duh, starețul (în tradiția slavă, starețul nu este conducătorul unei mînăstiri ca la noi, ci un mare duhovnic n.n.) l-a prins deodată în brațele sale, l-a privit fix — fața sa a devenit mai luminată decît soarele în plină amiază —, și i-a zis cu autoritate: **„Priviți-mă, prietenul lui Dumnezeu, nu vă temeți. M-am rugat Domnului din toată inima să vă învrednicească să vedeți cu ochii trupești pogorîrea Sfîntului Duh. Și iată! Ați devenit, ca și mine, cu totul luminat. Ați fost umplut de asemenea de harul Sfîntului Duh, altfel v-ar fi fost imposibil să mă vedeți astfel în această lumină.** Ce simțiți? Motovilov răspunse: **„Un calm, o pace negrăită. Inima mi-e plină de o bucurie inexprimabilă"**. Și ce mai simțiți? **„O căldură și un parfum, cum n-am simțit niciodată" — „Acest parfum este buna mireasmă a Sfîntului Duh, răspunse Sfîntul, și această căldură nu este exterioară pentrucă sîntem în plină iarnă și toată pădurea în jurul nostru este acoperită de zăpadă, ci ea este în noi, potrivit cuvîntului Domnului care a zis: „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru"** (Lc. 17, 21). Această extraordinară întreținere a durat încă mult timp și, la sfîrșit, sfîntul Serafim a cerut ucenicului său să o scrie și să o transmită lumii întregi. Manuscrisul lui Motovilov n-a fost regăsit decît mult mai tîrziu, în 1903, în preajma canonizării sfîntului. El a cunoscut de atunci o difuzare considerabilă. Este mesajul ultim de lumină și nădejde pe care profetul din Sarov îl lăsa Rusiei și întregii Biserici, în vederea încercărilor din aceste vremuri, care sînt ultimele. (nota autorului: Convorbirea cu Motovilov și Povățuirile duhovnicești ale sfîntului Serafim sînt traduse după biografia sa de I. Garainoff: Colecția „Théophanie", Descalée de Brouwer, Paris, 1979, 2 ed.). În Povățuirile sale, el zicea, de asemenea, adeseori: *„Bucuria mea, cîștigă-ți pacea sufletului și atunci mii de suflete se vor mîntui în jurul tău"*. Această pace interioară, pe care el a cîștigat-o cu prețul atîtor nevoințe, se răspîndea în jurul său ca bucurie și ca lumină; de aceea Sfîntul Serafim n-a lăsat posterității o învățătură foarte dezvoltată, ci mai degrabă un model de viață.

Pe cînd era numai diacon, fondatoarea mănăstirii Divévevo, situată la cîțiva kilometri de Sarov, i-a încredințat părintelui Serafim conducerea duhovnicească a obștii sale născînde. Pe tot timpul vieții sale, el a manifestat o atenție deosebită față de fiicele sale duhovnicești. Obștea lor s-a înmulțit repede, în ciuda dificultăților economice. Sfîntul Serafim a organizat-o după modelul strict comunitar, cu sentința: *„În tot timpul să aveți mîinile la lucru și buzele la rugăciune"*. La porunca Maicii Domnului, el a fondat o a doua mănăstire, zisă de la „Moară", cu maicile cele mai rîvnitoare, cărora le-a dat o regulă de viață centrată pe *rugăciunea lui Iisus*. Din păcate, după moartea Starețului, diavolul a incitat pe un călugăr invidios și intrigant, care s-a forțat prin toate mijloacele să ruineze reputația și lucrarea Sfîntului, făcînd să fie închisă mănăstirea de la „Moară" iar maicile să sufere numeroase încercări.

Într-o zi, puțin timp înaintea sfîrșitului său, Sfîntul Serafim a chemat pe o călugăriță de la Diveyevo și i-a spus, acoperindu-o cu mantaua sa: „Maica Domnului va veni la noi". Momentul venit, el o ridică, și un zgomot ca de un vînt violent în pădure s-a auzit, apoi imne bisericești; ușa s-a deschis singură și chilia s-a umplut dintr-o dată de lumină și de un parfum foarte plăcut. Sfîntul căzu în genunchi și Maica Domnului apăru, precedată de doi îngeri, de Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Ioan Teologul și urmată de douăsprezece fecioare martire. Călugărița căzu la pămînt, crezînd că moare, în timp de părintele Serafim stătea în picioare și vorbea cu Împărăteasa cerului ca cu un prieten. Ea i-a promis că se va îngriji întotdeauna de călugărițele de la Divéyevo și, dispărînd, Prea Sfînta Fecioară i-a zis: *„Dragul meu, curînd vei fi cu noi!"* Cînd au rămas numai singuri, Starețul a mărturisit călugăriței că este a douăsprezecea apariție dumnezeiască cu care l-a binecuvîntat Domnul.

Ajuns la vîrsta de 70 de ani, suferind grav de pe urma rănilor, însă fără să-și împuțineze cîtuși de puțin activitatea, sfîntul Serafim vorbea din ce în ce mai mult de moartea sa apropiată, cu bucurie și cu fața luminată. La 1 ianuarie 1833, după ce s-a împărtășit, el s-a închinat la toate icoanele din biserică, aprinzînd cîte o lumînare înaintea fiecăreia, a binecuvîntat pe toți frații zicînd: „Lucrați pentru mîntuirea voastră! Privegheați! Coroanele vă sînt pregătite!" Apoi, trecînd pe la mormîntul său, s-a închis în chilia sa și și-a dat sufletul lui Dumnezeu în chiar noaptea aceea, în genunchi, cîntînd imnele Învierii. Tot poporul din împrejurimi s-a adunat pentru înmormîntarea sa. În continuare, omul lui Dumnezeu n-a încetat să viziteze și să ajute pe fiii săi duhovnicești prin numeroase apariții și tămăduiri, iar evlavia poporului creștea neîncetat, în ciuda multor opoziții. In cele din urmă, canonizarea sfîntului Serafim, în 19 iulie 1903, în prezența familiei imperiale, a multor episcopi și a unei mulțimi de sute de mii de persoane venite din toate regiunile Rusiei, a marcat triumful. Aceasta a fost ultima manifestare a unității poporului rus și a gloriei Bisericii înainte de marea încercare. Sfintele sale moaște purtate atunci în procesiune pe deasupra mulțimii au săvîrșit numeroase minuni. În 1926, bolșevicii le-au confiscat în vederea expunerii într-un muzeu de ateism.

NOTĂ: Regăsite în depozitul Muzeului de ateism din Leningrad (azi Sanct Petersburg) și redate Bisericii la începutul anului 1991, moaștele Sf. Serafim au fost transportate în procesiune vara trecută de la Catedrala patriarhală din Moscova la mănăstirea Divéyevo, în regiunea Nizni-Novgorod. Cortegiul s-a oprit în principalele orase de pe traseu pentru ca credincioșii să le poată venera. În 30 iulie peste 100 000 de persoane erau masate de-a lungul ultimilor kilometri ai procesiunii. La 1 august, ziua canonizării sfîntului Serafim, patriarhul Alexei al Moscovei a săvîrșit Sf. Liturghie în curtea mănăstirii Divéyevo în prezența unei mulțimi imense de credincioși.

(după S.O.P. Service Orthodoxe de Presse
Paris, septembrie-octombrie 1991, p. 5—6)

DIN ISTORIA CALENDARULUI

Născut încă din cea mai îndepărtată antichitate, din necesitățile obiective ale vieții sociale, calendarul a cunoscut de-a lungul veacurilor întocmirile cele mai diverse.

La baza calendarului modern, folosit astăzi pe cea mai mare parte a globului, se află calendarul roman.

Ca și la alte popoare din vechime, calendarul vechilor romani nu era solar, ci lunar. Acest calendar avea însă, ca toate calendarele lunare, neajunsul că nu numai Anul nou, dar și alte date calendaristice, ca acelea indicînd, bunăoară, anumite munci agricole, reveneau în fiecare an în altă epocă, ba chiar și în alt anotimp. Tradiția spune că, spre a înlătura acest neajuns, legendarul rege Numa Pompilius a încercat în sec. VIII—VII î.d.Hr., să alcătuiască un calendar luni-solar, un calendar care să țină seama, adică, nu numai de ciclul lunar, ci și de cel solar. În acest scop, la cele 12 luni de cîte 28—31 zile fiecare, existente pînă atunci, el a adăugat încă o lună, a treisprezecea, de cîte 22 zile, la fiecare doi ani, și de cîte 24 zile la fiecare 4 ani. După cum se vede, socoteala era nu numai foarte complicată, dar

(Continuare în pag. a 3-a)

Istoria biblică a Vechiului Testament

Ţara în care s-a alcătuit Biblia şi s-a născut Mesia (III)

1. Împărţirea administrativ-teritorială a Ţării Sfinte.

La venirea evreilor din Caldeea, Tara Canaanului era împărţită în 31 de regate-cetăţi. In fruntea fiecărei cetăţi mai mari se afla un rege. Astfel este cazul lui Melchisedec — regele Salemului (Ierusalimului), care stăpînea peste tribul canaanit al Iebuseilor, locuitorii Ierusalimului şi ai satelor din jur.

După reîntoarcerea evreilor din Egipt, sub conducerea lui Moise şi mai apoi a lui Iosua, teritoriul vechiului Canaan s-a împărţit, prin tragere la sorţi, între cele 12 seminţii ale lui Israel. Dintre acestea, seminţia lui Levi, care era destinată pentru serviciul religios şi ca atare trebuia să fie la dispoziţia tuturor israeliţilor, n-a primit o porţiune anumită de teritoriu, ci numai 48 de cetăţi cu cîmpurile din jur, presărate pe toată întinderea ţării. La fel, nici seminţia lui Iosif n-a primit un teritoriu anumit. Dreptul de moştenire al acestor două seminţii a revenit lui Efraim şi Manase, fiii lui Iosif, pe care Iacob i-a adoptat, aşa că teritoriul ţării sfinte s-a împărţit nu în 10 ci în 12 părţi.

Partea sudică a ţării de la vest de Iordan a revenit seminţiilor lui Simeon, Iuda, Veniamin şi la jumătate din seminţia lui Dan.

La nord de aceste seminţii, urma moştenirea lui Efraim şi jumătate din moştenirea lui Manase. In continuarea acestora, tot înspre nord, se afla moştenirea seminţiilor lui Isachar, Zavulon, Aşer, Neftali şi cealaltă jumătate a seminţiei lui Dan.

Fişia de teren de la răsărit de Iordan, cucerită de către evrei la întoarcerea din Egipt, a fost împărţită încă de către Moise seminţiilor Ruben, Gad şi la jumătate din seminţia lui Manase.

Odată cu instituirea regalităţii la evrei, în anul 1050 î.d.Hr., teritoriile celor 12 seminţii sau triburi s-au contopit într-o singură unitate administrativă: regatul evreilor. În această situaţie s-au aflat pînă în 933 î.d.Hr., cînd murind Solomon, regatul unic s-a împărţit în două: regatul de Nord, Israel sau Efraim, cu capitala la Samaria şi regatul de Sud, sau Iuda, cu capitala la Ierusalim. De Israel aparţineau 10 seminţii, adică tot teritoriul de la est de Iordan şi cea mai mare parte a teritoriului de la vest de Iordan. De regatul Iuda ţineau doar teritoriile seminţiilor Iuda, Simeon şi partea sudică a teritoriului lui Veniamin.

În 722 î.d.Hr., regatul de nord a căzut sub asirieni iar teritoriul său a fost încorporat în acel imperiu.

În 586 a căzut şi regatul de sud sub babilonieni, dispărînd astfel şi acest stat ca entitate administrativă de sine stătătoare.

Abia în vremea Macabeilor (sec. II î.d.Hr.) evreii îşi vor redobîndi independenţa, constituindu-şi din nou un stat al lor, sub formă de regat, cu capitala la Ierusalim.

În vremea Mîntuitorului, acest stat al evreilor, care a fost ocupat între timp (anul 67 î.d.Hr.) de către romani, era împărţit din punct de vedere administrativ în patru provincii sau ţinuturi.

Provincia cea mai sudică, la vest de Iordan, era Iudeea.

A doua provincie, care ocupa mijlocul ţării de la vest de Iordan era Samaria. Locuitorii acestei provincii erau o amestecătură din evreii care scăpaseră de exilul asirian, puţini la număr, pentru că marea majoritate a fost dusă în robie, şi coloniştii aduşi aici de asirieni de pe tot întinsul Asiriei. Această populaţie a samaritenilor ţinea şi religia mozaică, dar se închina şi la zei. Iudeii reîntorşi din exilul babilonic, la anul 538 î.d.Hr., îi urau pe samariteni şi refuzau orice contact cu ei.

Provincia din nordul ţării de la vest de Iordan se numea Galileea.

La est de Iordan se afla cea de a patra provincie şi anume Pereea.

În Noul Testament se face amintire şi de alte ţinuturi sau regiuni ale Ţării Sfinte. Astfel, în nord-estul Pereei se afla Decapole, o asociaţie de zece cetăţi păgîne (greceşti), între care amintim Gadara şi Filadelfia (Amman). Mulţimile care l-au urmat pe Mîntuitorul erau o parte din Decapole (de la răsăritul Iordanului şi lacului Galileii) (Mt. 4, 25). De asemenea îndrăcitul din care Domnul a scos o legiune de Duhuri rele (Mc. 5, 2—20) era tot din ţinutul respectiv. „Acesta ducîndu-se a început să propovăduiască în Decapole, ceea ce Iisus i-a făcut lui".

În nordul teritoriului federaţiei celor 10 cetăţi, pe malul estic al lacului Ghenizaret, se afla ţinutul Gaulanitis (Golanul de azi);

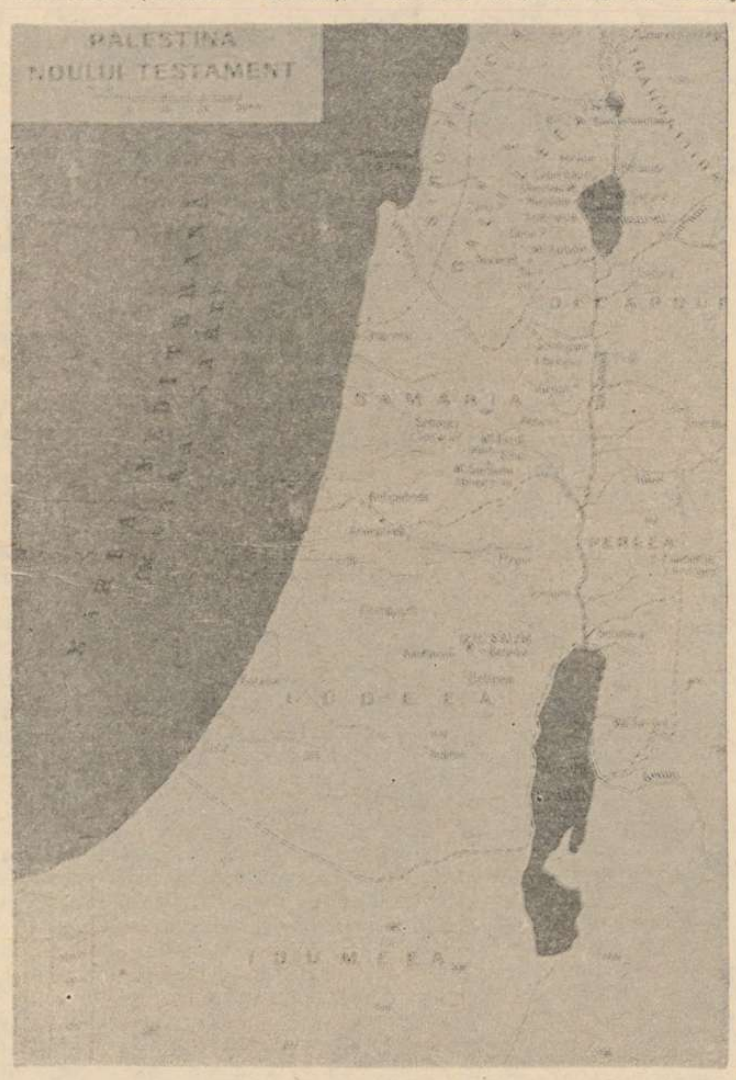

care se întindea pînă spre Hermon.

Urma apoi Batanea (vechiul Basan sau Vasan), care ocupa partea cea mai de răsărit a Ţării Sfinte.

Spre nord-est de Batanea se afla ţinutul Trachonitis.

Între Batanea şi Gaulanitis se afla ţinutul Auranitis (Hauran), iar la nord-est de lacul Galileii şi în sudul muntelui Harmon se afla Itureea.

2. Localităţi mai importante din Ţara Sfîntă.

Cea mai importantă localitate din Ţara Sfîntă a fost desigur Ierusalimul. Originile acestui oraş se pierd în negura vremurilor. Ceramica descoperită pe vatra sa şi în împrejurimi au permis arheologilor să stabilească faptul că prima fundaţie a oraşului urcă pînă la începutul celui de al treilea mileniu î.d.Hr. Prin urmare, actualmente Ierusalimul ar avea vîrsta de cinci mii de ani, ceea ce îl situează printre cele mai vechi oraşe ale lumii, cu existenţă neîntreruptă.

Oraşul este aşezat în munţii Iuda, pe un platou calcaros, înalt de 800 de m peste nivelul Mediteranei, avînd o înclinaţie puţin spre sud-est, aşa încît un privitor de pe Muntele Măslinilor poate cuprinde Ierusalimul în întregime cu privirea. Se află la o distanţă de aproximativ 60 de km est de coasta mediteraniană şi este înconjurat din trei părţi de văi adînci. La est avem văile Cedron şi Iosafat, la sud şi vest — valea Hinon (Ghehinom) şi numai în nord-vest Ierusalimul stă în legătură directă cu munţii Iuda.

Platoul pe care este aşezat Ierusalimul se împarte în două printr-o vale numită Tyropaeon, care se desfăşoară de la nord la sud, adîncindu-se din ce în ce mai mult. În nord, cele două jumătăţi ale platoului se unesc, iar în sud formează două coline. Jumătatea estică e mai ridicată şi mai extinsă, iar cea vestică este mai joasă şi mai îngustă. Aici, în a doua jumătate se afla cetatea Iebus, numită şi cetatea Sion, iar mai tîrziu cetatea lui David.

Preocupat de ideea de a întări unitatea regatului său, David a centralizat şi cultul religios la Ierusalim, aducînd aici chivotul Legii, care se afla pînă atunci la Kiriat Iearim. El l-a depus în Sion, iar ceva mai spre nord, pe aria ce o cumpărase de la iebuseul Areona, a construit un altar.

Fiul şi succesorul lui David la tron, regele Solomon a dat o nouă înflorire oraşului. El l-a înconjurat cu zid de jur împrejur. A înconjurat cu zid şi aşa numita cetate a lui David din Sion. In perimetrul ei a construit edificii măreţe. Astfel în partea sudică a înălţat casa cedrilor, care era de dimensiuni impresionante şi avea multe coloane de cedri. Etajul superior al casei servea de arsenal regal. Ceva mai spre nord, Solomon zidi casa tronului, în care primea audienţe şi ţinea judecăţile. A zidit apoi palat pentru sine şi un altul pentru fiica lui faraon, soţia sa. În partea cea mai nordică şi totodată cea mai înaltă se afla templul, zidit în ţarina de pe muntele Moria (o altă colină a muntelui Sion), pe care David o cumpărase de la iebuseul Aravna.

După dezbinarea regatului lui Solomon, în anul 933 î.d.Hr., Ierusalimul a rămas capitală numai a regatului Iuda. A venit însă exilul babilonic care a cauzat mari pierderi şi distrugeri în sfînta cetate. Templul a fost dărîmat, multe case au fost incendiate şi distruse, zidul înconjurător s-a prefăcut şi el în ruine.

După exilul babilonic, iudeii reîntorşi în patrie au zidit un nou templu cunoscut sub numele de templul lui Zorobabel sau cel de al doilea templu. Prin stăruinţa lui Neemia ,un evreu cu trecere la curtea persană, au fost reconstruite şi zidurile cetăţii.

Devenit rege în Iudeea (an 37 î.d.Hr.), Irod cel Mare a dat Ierusalimului o nouă strălucire, schimbîndu-i complet fizionomia. A urmărit prin aceasta să-şi mărească gloria şi totodată să-i apropie şi să-i îmbuneze pe evrei, care îi erau refractari, văzînd în el un uzurpator al tronului şi un reprezentant al romanilor cotropitori ai ţării lor.

Între edificiile înălţate de Irod amintim magnificul său palat, ale cărui ruine se văd şi azi în dreapta porţii Iaffo (sud-vestul oraşului vechi). Palatul era prevăzut cu trei turnuri uriaşe ale căror fundamente erau din blocuri masive de piatră rămase nemişcate şi în prezent. Partea superioară a turnurilor, în care erau amplasate încăperi de locuit s-a distrus cu timpul dar a fost refăcută în timpurile noastre, după descrierile cuprinse în operele lui Iosif Flaviu.

Palatul şi turnurile dominau tot Ierusalimul. Din interiorul său se putea observa tot ce se întîmpla în cetate şi în caz de tulburări, regele se putea pune repede la adăpost. Irod a construit atît de solid acest edificiu încît a rezistat la toate valurile de distrugere abătute asupra Ierusalimului. După moartea lui Irod, palatul a devenit, rînd pe rînd, reşedinţă a succesorului său imediat (fiul său Arhelau), reşedinţă a procuratorilor romani, iar în marea răscoală din anul 70 d.Hr. contra romanilor, adăpost pentru ultima rămăşiţă a luptătorilor evrei, care s-au refugiat aici şi au putut ţine astfel piept ocupanţilor timp de o lună de zile, după ce restul oraşului a căzut. În timpurile următoare palatul a ajuns cartier general al Legiunii romane cuceritoare, reşedinţă a bizantinilor, fortăreaţă a musulmanilor, cruciaţilor şi turcilor.

Al doilea edificiu construit de către Irod în Ierusalim, s-au mai degrabă mărit de către el, a fost fortăreaţa Antonia, numită astfel în onoarea protectorului său Marc Antoniu. Fortăreaţa se afla în partea de nord-vest a templului. Antonia era de fapt un castel masiv, dotat în cele patru colţuri cu tot atîtea mari turnuri, care permiteau o vigilentă observare a oricărei mişcări ce se petrecea în incinta templului. Cetăţuia era ocupată de o unitate a infanteriei romane. Înarmată din cap pînă în picioare, soldaţii romani se aflau la punctele de observaţie din fortăreaţă mai ales în timpul marilor sărbători religioase ale evreilor care atrăgeau mulţi credincioşi. Ei erau gata a zdrobi în faşă orice semn de nemulţumire populară. O scară şi un pasaj subteran secret duceau din fortăreaţă în templu.

Interiorul acestui edificiu, scrie Iosif Flaviu, cuprindea tot felul de încăperi şi alte comodităţi, apoi colonade, băi şi vaste curţi unde se putea staţiona.

Cu multe monumente şi edificii a înzestrat Irod Ierusalimul, dar cea mai glorioasă lucrare a sa rămâne reconstruirea templului, care a început în anul 20 î.d.Hr. (al 18-lea an al domniei sale). Templul propriu-zis a fost terminat în 18 luni. Peristilul (curtea interioară) mărginită de coloane i-a cerut 8 ani. Restul lucrărilor au continuat mu.. timp după moartea lui Irod, terminîndu-se numai în anul 64 d. Hr., pentru ca în anul 70, cînd a fost înfrîntă marea răscoală contra romanilor, edificiul să dispară în întregime şi pentru totdeauna.

Odată cu templul a suferit o distrugere totală şi Ierusalimul. Dar el a renăscut din propria sa cenuşă şi a cunoscut şi alte epoci de înflorire şi decădere.

Astăzi, Ierusalimul este oraşul sfînt a trei mari religii ale lumii: iudaismul, creştinismul şi mahomedanismul.

În acest oraş a poposit adeseori, propovăduind Evanghelia, Mîntuitorul Iisus Hristos. Aici a pătimit El, a fost răstignit, a murit şi a înviat a treia zi. De aici s-a înălţat la cer, iar ca semn al prezenţei Sale în această cetate multimilenară a rămas pînă azi mormîntul Său izvoritor de lumină, loc de pelerinaj pentru creştinii din toate colţurile lumii.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Semnificaţii ale sfinţirii apei şi caselor la praznicul Bobotezei

În mintea şi înţelegerea credinciosului ortodox casa şi biserica, liturghia şi viaţa sînt nedespărţite. Cultul, cu slujbele şi sărbătorile sale, nu este numai o formalitate în viaţa omului credincios, ci o necesitate existenţială.

Praznicul Botezului Domnului scoate în evidenţă în mod plenar adevărul acestei afirmaţii. El nu este doar o sărbătoare, ci reprezintă şi încheie un întreg ciclu de sărbători, care începe cu Naşterea Domnului, continuă cu Anul Nou şi se sfîrşeşte cu Boboteaza. Într-adevăr, dacă Naşterea Domnului este praznicul bucuriei tuturor exprimată prin frumuseţea şi splendoarea colindelor şi a datinilor de Crăciun (Creatio, onis) Boboteaza, Epifania, sau arătarea Domnului la rîul Iordan are, alături de semnificaţia sa cosmică-soteriologică, şi un pronunţat caracter intim, familial — dacă se poate spune — domestic — pe care i-l conferă cele două ierurgii specifice acestei sărbători: sfinţirea apei celei mari şi sfinţirea caselor.

Prin ele Biserica ne introduce în timpul sfînt al începutului de An Nou, al înnoirii şi primenirii vieţii sufleteşti. Prin ele, ea ne introduce în ritmul sacru al sfinţirii vieţii personale şi familiale, la care se referă rugăciunile sfinţirii apei celei mari: „Tu eşti Dumnezeul nostru Cela ce prin apă şi prin Duh ai înnoit firea noastră cea învechită de păcat"; iar una din vechile noastre pravile adaugă: „Să se cheme preoţii să binecuvinteze casele lor, căci unde nu merge preotul, nici blagoslovenie nu se face, de acolo şi Dumnezeu delungă şi unde preotul nu cădeşte şi nici o rugăciune nu se face mîhniciune şi slăbiciune este şi toate sînt spurcate".

Privită mai îndeaproape slujba sfinţirii apei celei mari, de care se leagă în mod organic ierurgia sfinţirii caselor este mai întîi un *exorcism*, o invocare a Sfîntului Duh pentru alungarea răului, acumulat în cursul anului trecut: „Pentru ca să se zdrobească Satana sub picioarele noastre, să se risipească tot sfatul viclean ce se porneşte asupra noastră". După Sfînta Scriptură apa este elementul de bază al vieţii şi al lumii, este sursa primordială a existenţei. Ea este simbolul natural al vieţii, căci nu există viaţă fără apă. După căderea în păcat, apa a devenit simbolul distrugerii şi al morţii, fapt bine ilustrat în Vechiul Testament de apele potopului (Fac. 7, 8). Botezul Domnului în rîul Iordan este, din acest punct de vedere, tocmai reversul diluviului universal.

Prin botezul Domnului în rîul Iordan, precum şi prin arătarea Sfîntului Duh, apa, acest element esenţial al vieţii, şi-a recăpătat atributul iniţial de a fi simbol al curăţirii, al purificării şi al sfinţirii vieţii şi a lumii. Slujba aghiazmei celei mari pune în lumină caracterul restaurator al apei prin cuvintele: „Şi-i dă ei harul izbăvirii şi binecuvîntarea Iordanului, fă-o pe dînsa izvor de nestricăciune, har de sfinţenie, dezlegare de păcate, vindecare de boli, diavolului pieire..." De altfel, aceeaşi realitate este demonstrată de însuşi faptul că apa sfinţită în ziua praznicului Bobotezei se păstrează nealterată ani de zile, minune atestată în viaţa sacramentală a Bisericii, încă din primele veacuri. Sînt semnificative în această privinţă cuvintele Sfîntului Ioan Gură de Aur:

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Dumitru Moca

TĂIEREA ÎMPREJUR...

(Urmare din pag. 1-a)

Cuvîntul Iisus este nume propriu, de persoană la iudei. Noul Testament aminteşte de alte patru persoane de neam iudaic cu acest nume, deosebite de persoana unică-Iisus Hristos (Pr. dr. Ioan Mircea, Dic N. Test., 1984, p. 205). Iar persoanele care au purtat acest nume, la poporul iudeu, sînt; două din V. Aşezămînt: Isus (Iosua), fiul lui Eliezer (Luca 3, 29) şi Isus (Iosua), fiul lui Navi, slujitorul lui Moise" (Cartea lui Iosua Navi 1, 29), şi conducătorul poporului iudeu, după moartea lui Moise proorocul; şi două din N. Aşezămînt ca: Baraba (Varava), renumitul tîlhar „care poartă în unele manuscrise numele de Iisus-Baraba, ultimul nume fiind un nume patronimic: Bar-Abba = fiul tatălui său", cît şi Iustus, care se mai numea şi Isus, cum ni se arată la Col. 4, 11: „Şi Isus, ce se numea Iustus", şi care era din cei tăiaţi împrejur, cu alţii, menţionaţi mai sus de marele Apostol Pavel.

Cele două nume din V. Testament se mai numesc şi Iosua, dar toate aceste nume, din ambele Testamente se scriu numai cu un „i", şi nu cu doi „Ii", cum se scrie numele de Iisus, Domnul nostru. Cuvîntul „Iisus este termen grecesc, traducînd cuvîntul ebraic Ieşua — prescurtat din Iehoşua — care însemnează Dumnezeu mîntuieşte, adică Mîntuitor" (Ibidem, p. 205), şi care nume nu l-a fost dat de Iosif, conform obiceiului iudaic, că tatăl dădea numele fiului său, cum am văzut şi la pruncul Ioan Botezătorul-tatăl său Zaharia a cerut o tăbliţă şi „a scris zicînd: Ioan este numele lui" (Luca 1, 63) —, pentru că Iosif nu era tatăl său, ci ocrotitorul Pruncului Iisus, Tatăl Lui era Dumnezeu şi Care l-a trimis din cer numele de Iisus, înainte de a zămisli „în pîntecele Fecioarei" (Sinaxar, p. 19), lucru ce îl menţionează cum am arătat mai sus şi Sfîntul Evanghelist Luca, care zice: „I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de înger, mai înainte de a se zămisli în pîntece" (Lc. 2, 21). Iată şi cuvintele îngerului: „Nu te teme Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus" (Lc. 1, 31). Şi: „Maria a născut pe Fiul Cel unul Născut Căruia I-au pus numele Iisus" (Mat. 1, 25). Dar, în viitor, ca nu cumva numele Domnului să se confunde cu alte nume identice, purtate de alte persoane, „se recurge la o indicaţie geografică: Iisus din Nazaretul Galileii" (Pr. dr. Ion Bria, Dic. de Teologie ortodoxă, Buc., 1981, p. 20) sau Iisus Nazarineanul, ori Iisus din Nazaret.

Importanţa numelui de Iisus. Numele lui Iisus este, cum ne arată şi Sfîntul Pavel, mai presus de orice nume. El zice: „Pentru aceea, şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume: ca întru numele Lui tot genunchiul să se plece al celor cereşti şi al celor pămînteşti şi al celor de dedesubt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl" (Fil. 2, 9—11). Şi în adevăr numele Lui este mai presus de tot numele. Căci numele lui Iisus se exprimă cu pietate de toţi creştinii, dîndu-I-se onoare dumnezeiască, şi numele celor ce mărturisesc numele lui Hristos cuprinde, în prezent, o mare parte a neamului omenesc ce locuieşte pe faţa pămîntului". Şi numele Lui „biciuieşte pe vrăjmaşi, arată Sfîntul Ioan Scărarul, şi nu este în cer şi pe pămînt un nume mai puternic ca acest nume. Acest nume are şi putere de împlinire că şi Domnul zice: „Şi orice veţi cere în numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul" (In. 14, 13). Numele lui Iisus „ne curăţeşte, ne luminează şi ne sfinţeşte, că este numele lui Dumnezeu Fiul şi care „este mai dulce decît mierea şi fagurul".

Iar numele, cum se ştie, reprezintă puterea celui care-l poartă: „o hotărîre dată în numele celui mai mare este valabilă. Numele are tărie" adică ceva din însăşi fiinţa şi proprietăţile persoanei purtătătoare". Din numele Iisus emană putere fără margini şi transformă pe cei ce-L rostesc în stil teandric: „Fără Mine nu puteţi face nimic". A lucra în numele lui Iisus şi a-L cinsti după vrednicie este să facem ce a făcut El: jertfă, smerenie etc. Un înflăcărat imn isihast arată că numele „Iisus e mirul plin de aromate, vărsat, în vasul trupului creştin. Iar acest nume se înscrie în inima noastră cu roşala sîngelui". Şi ca să-L purtăm în inima noastră totdeauna şi să nu-L pierdem, trebuie s-o golim de tot conţinutul păcatelor: că Iisus nu poate sta împreună cu păcatele, cum nu stă lumina cu întunericul. Numele lui Iisus pe îngeri şi pe oameni îi bucură, iar pe diavoli îi înspăimîntă şi cutremură şi iadul îl clătineşte.

Se cade, pentru cele arătate mai sus, cît şi pentru alte daruri primite de la Iisus, Domnul nostru, care este şi iubire şi dulceaţă şi mîngîiere... să facem ca: în minte să fie Iisus, pe limbă să fie Iisus..., şi ori şezînd, ori lucrînd ceva, Iisus să fie pururea înaintea noastră, în faţa ochilor noştri, că El este, cum am arătat „mai presus de orice nume", şi-I puternic: prin El toate s-au făcut şi acum prin El toate se ţin. El este Cuvîntul prin care Dumnezeu a făcut lumea şi pe care o modelează prin focul euharistic, în fiecare Liturghie; Iisus Hristos este centrul luminos al vieţii ortodoxe şi El ne îndrumează în toate şi ne mîntuieşte, îndumnezeindu-ne.

Iar ca o ofrandă sfîntă adusă zilei de 1 ianuarie, cînd serbăm Tăierea Lui împrejur şi punerea Sfîntului Său Nume de Iisus să zicem această pătrunzătoare rugăciune: „Te sărut cu dragoste, o, prea dulce nume al lui Iisus, ne închinăm cu osîrdie prea sfîntului Tău nume, o! prea dulce şi întru tot lăudate Iisuse; lăudăm numele Tău cel mare, Mîntuitorul nostru slavă Ţie. Amin.

DIN ISTORIA CALENDARULUI

(Urmare din pag. a 2-a)

şi inexactă, căci la fiecare 4 ani rămînea un prisos de 4 zile, care producea mari tulburări.

Calendarul iulian. În anul 46 î.e.n., Iuliu Cezar face o nouă reformă, alcătuind un calendar solar de 365 zile împărţite în 12 luni. Pentru cele 6 ore cît considera el că sînt necesare spre a completa anul real, Cezar hotărî ca la fiecare 4 ani o dată ziua de 24 februarie (ziua a şasea, *sextilis* înaintea calendelor lui martie) să se numere de 2 ori *(bi-sextilis)*, sporind astfel numărul de zile al anilor *bisextili* la 366.

Calendarul gregorian. Cu cele 365 de zile şi 6 ore ale sale anul lui Cezar depăşea însă cu 11 minute, 10 secunde şi 4 sutimi de secundă, durata reală a perioadei de revoluţie a Pămîntului în jurul Soarelui. Acest decalaj (de 1 zi în 130 de ani) ajunsese în secolul al XVI-lea, la 10 zile, producînd noi nepotriviri în concordanţa datelor calendaristice cu ciclul anotimpurilor. Atunci papa Grigore al XIII-lea, după sfatul astronomului italian Luigi Lilio, hotărî ca a doua zi după 4 octombrie 1582 să nu fie 5 octombrie, ci 15 octombrie, iar pentru ca pe viitor situaţia să nu se mai repete, hotărî să se desfiinţeze anul bisextil în toţi anii seculari al căror număr nu e divizibil cu 400 astfel, anul 1600 a fost bisextil, iar anii 1700, 1800 şi 1900 nu. Anul 2000 va fi, după 400 de ani, primul an secular bisextil.

Calendarul gregorian („stil nou") a fost adoptat în ţara noastră în anul 1919 începînd de la 1 aprilie („stil vechi") care a devenit 14 aprilie stil nou.

INFORMAŢII

— Duminică, 1 decembrie 1991, cu prilejul zilei Naţionale a României, Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, în fruntea unui sobor de arhierei, preoţi şi diaconi, în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia. După Sf. Liturghie a fost oficiat un Te-Deum în faţa Catedralei, la care au participat Dl. prim-ministru Teodor Stolojan, membri ai Guvernului, autorităţi civile şi militare din Transilvania.

Î. P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt: „1 Decembrie 1918, Anul şi ziua marii împliniri: România Mare", care a fost, ca de altfel întreaga slujbă a Te-Deum-ului, transmis în direct de postul naţional de Radio şi Televiziune.

— Marţi, 2 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Consfătuirii Societăţii Biblice Române, lucrări ce s-au desfăsurat la Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu.

— Sîmbătă, 7 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a oficiat în bisericuţa Schitului Păltiniş parastasul în amintirea marelui om de cultură şi filosof Constantin Noica, care-şi doarme somnul de veci sub streaşina acestui sfînt locaş.

Lîngă mormîntul lui Noica, Î. P. S. Sa a elogiat personalitatea de excepţie a gînditorului român, care rămîne în istoria culturii româneşti prin opera şi viaţa sa.

— Duminică, 8 decembrie 1991, seara Î. P. S. a oficiat slujba vecerniei în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind în cadrul ei un cuvînt de învăţătură legat de smerenie şi de fondul adînc al spiritualităţii ortodoxe, cuvînt ce a încheiat serbările Ortodoxiei desfăşurate pe parcursul a patru zile la Sibiu.

— Marţi, 10 decembrie, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei lărgite a Consiliului Eparhial Sibiu, la care au participat şi părinţii protopopi din Arhiepiscopie.

— Sîmbătă 14 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Predeal (prot. Braşov).

— Duminică 15 decembrie a.c. Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Buna-Vestire" din Braşov, rostind cu acest prilej un cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a pietrei fundamentale la noua biserică cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul", ce se va zidi în cartierul Craiter din Braşov, sub îndrumarea C. pr. Boghici Adrian, rostind un cuvînt de învăţătură.

— În perioada 17—19 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

— Sîmbătă 21 decembrie şi Duminică 22 decembrie 1991, I. P. S. Sa a oficiat slujba de comemorare a eroilor martiri căzuţi pentru libertatea şi demnitatea poporului român, în Revoluţia din Decembrie 1989.

Cu aceste ocazii Î. P. S. Sa a rostit cîte un cuvînt adecvat momentului.

— Duminică, 22 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a luat parte la Concertul de Colinde susţinut de corala mitropolitană din Sibiu rostind un cuvînt de învăţătură legat de mesajul colindelor.

— Luni, 23 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Marţi, 24 decembrie 1991, în Ajunul Crăciunului, I. P. S. Sa a primit grupările de colindători care au venit la reşedinţa mitropolitană spre a aduce vestea cea bună a venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu.

— Miercuri, 25 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvîntul de învăţătură (Pastorala) cu prilejul Naşterii Domnului 1991.

În aceeaşi zi, seara, Î. P. S. Sa a luat parte la Conferinţa „Naşterea Domnului şi dreptul copilului de a se naşte", susţinută în Aula Institutului Teologic „Andrei Şaguna" Sibiu de către P. C. prof. dr. Ilie Moldovan. A vorbit şi Î. P. S. Sa.

Ierod. Visarion Bălţat

— Prin decesul vrednicului preot Aurel Popa de la parohia Făgăraş-Combinat, prin concurs a fost numit C. pr. C. Minu de la parohia Sîmbăta de Jos, instalat, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, Duminică, 1 decembrie 1991, după săvîrşirea Sf. Liturghii din biserica parohiei menţionate.

— Tot din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 15 decembrie 1991, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a binecuvîntat biserica, deocamdată provizorie, din Braşov-Bartolomeu, ridicată de C. pr. Vasile Zărnescu, parohul acestei parohii.

— În prima zi de Crăciun 1991, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie la Capela Spitalului de boli nervoase din Sibiu împreună cu P. C. pr. prof. Vasile Mihoc şi diaconii Dumitru Luca şi Dumitru Dura. Au participat la bucuria sărbătorii numeroşi bolnavi ca şi foarte mulţi credincioşi din zona spitalului, legaţi sufleteşte de această Capelă, înzestrată, prin grija P. C. pr. prof. V. Mihoc, cu toate cele de trebuinţă cultului.

— A treia zi de Crăciun, vineri, 27 dec. 1991, P. S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Capela, redeschisă după Revoluţia din decembrie 1989, de la Liceul de Construcţii — fosta Şcoală Normală din Sibiu, zidită de mitropolitul Nicolae Bălan. Pictura capelei executată de marele pictor Costin Petrescu s-a păstrat foarte bine, ca şi iconostasul, timp de 42 de ani cît a fost închisă.

— Duminică, 29 decembrie P. S. Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie împreună cu P. C. pr. consilier Simion Săsăujan la spitalul-azil din Rîul Vadului, situat în trecătoarea Turnu Roşu, în prezenţa personalului medical şi a celor peste două sute de bolnavi psihici, care au dat dovadă de o neaşteptată cumintenie şi răbdare pe tot cursul Utreniei şi Liturghiei. Cu acest prilej a fost săvîrşită Taina Sf. Maslu, bolnavilor împărţindu-le apoi daruri de Crăciun.

Semnificaţii ale sfinţirii apei şi caselor...

(Urmare din pag. a 3-a)

„Pentru aceea, mulţi obişnuiesc la miezul nopţii a acestei sărbători, după ce au scos apă, a o lua acasă şi a o ţinea un an întreg, pentru că în ziua aceasta s-a sfinţit apa. Aici se întîmplă o minune, deoarece apa, ce se scoate astăzi, nu se strică, ci se ţine un an întreg şi, adeseori, doi şi trei ani după olaltă, fiind ca cea proaspătă".

Cele trei rugăciuni de sfinţire a apei celei mari constituie o anamneză complexă a creaţiei, a căderii şi răscumpărării omului, un elogiu al purtării de grijă a lui Dumnezeu pentru făptura sa, un omagiu adus providenţei divine în virtutea căreia se menţine şi se conservă ritmul şi echilibrul existenţei.

Casa, ca şi loc sau spaţiu de locuit, cu valoarea şi funcţiile sale etice-sociale constituie şi ea un obiect predilect al acestor rugăciuni: „Ca toţi cei ce vor gusta şi se vor stropi dintrînsa, să o aibă spre curăţirea sufletelor, spre vindecarea patimilor şi *sfinţirea caselor* şi spre tot folosul de trebuinţă". Ea este, în această vreme, incinta sacră în care omul s-a născut, întocmai ca şi înaintaşii săi, locul în care îşi duce traiul cu toate greutăţile vieţii, cu aspiraţiile, datinile şi tradiţiile neamului lui, locul în care în cele din urmă îşi va da sfîrşitul. De aceea, omul este atît de legat de rostul casei, cu rădăcinile lui etnoistorice, religioase şi spirituale.

Casa nu mai este un simplu obiect, o simplă „maşină de locuit", Corbusier, ci un *loc sfinţit, un spaţiu existenţial şi sacru* în care omul intră în comuniune cu Dumnezeu şi Dumnezeu cu omul: „Astăzi, cele de sus cu cele de jos, împreună prăznuiesc şi cele de jos cu cele de sus împreună vorbesc, ceata sfinţilor cu noi se adună şi îngerii cu oamenii împreună prăznuiesc".

Casa, familia pentru care se roagă şi pe care o binecuvintează Biserica cu prilejul praznicului Întrupării şi Epifaniei Domnului nu este altceva decît un reflex palid şi imperfect al iubirii şi comuniunii din sînul Sfintei Treimi, comuniune de iubire pe care rugăciunile Bobotezei ne-o înfăţişează drept model al relaţiilor dintre membrii care compun familia creştină, drept ideal de realizat în viaţa pămîntească a acesteia. Acesta este înţelesul tainic al unor rugăciuni şi acte liturgice de o rară frumuseţe rostite şi oficiate în ziua praznicului Anului Nou şi al Bobotezei din care redăm spre ilustrare un fragment din frumoasa rugăciune a anaforalei liturghiei Sfîntului Vasile cel Mare: „Pomeneşte Doamne poporul ce stă înainte... Cămările lor le umple de tot binele; căsniciile lor în pace şi întru unire le păzeşte; pe prunci îi creşte; tinerelele le călăuzeşte; bătrînelele le întăreşte". După cum aceeaşi idee o sugerează stropirea cu apă sfinţită a casei şi a tuturor celor din ea împreunată cu închinarea şi sărutarea sfintei Cruci şi binecuvîntarea celor prezenţi cu busuiocul folosit la oficierea Aghiazmei celei mari.

Alături de aspectul său religios şi bisericesc, cultic şi etic ierurgia sfinţirii caselor la praznicul Bobotezei constituie de aceea o veritabilă redescoperire a sacralităţii familiei, a sfinţeniei vieţii de familie atît de necesară a fi pusă în valoare într-o societate secularizată cum este aceea a zilelor noastre.

ANDREI MUREŞANU

— 175 DE ANI DE LA NAŞTERE —

Puţini poeţi din literatura noastră au fost atît de controversaţi. Şi elogiile şi contestările, alternative sau concomitente, au fost făcute la o înaltă temperatură a convigerilor, pătimaş, unilateral.

Înainte de a fi poet, Andrei Mureşanu este un mit, un simbol, o conştiinţă civică exemplară. A intrat definitiv în triada de aur a Revoluţiei transilvane de la 1848: Simion Bărnuţiu, Avram Iancu şi Andrei Mureşanu. Ideologul, Luptătorul şi Poetul. Aşa l-a văzut Eminescu în *Epigonii* şi în poemele postume ce i le-a dedicat: „Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet...". Mai ales prin *Răsunet*, cunoscut de întreaga suflare românească prin începutul abrupt de vers: „Deşteaptă-te, române...".

Un răsunet este nu numai o poezie nemuritoare, dar şi o poezie care sintetizează aspiraţiile eterne ale unui popor: libertate, unitate şi demnitate naţională. Ca şi în *Discursul de la Blaj* al lui Simion Bărnuţiu cu care face admirabilă pereche (oratorie/poezie), cuvintele sînt puternic gravate, inspirîndu-li-se un timbru de alarmă. Că această poezie a devenit de curînd *imn naţional* este consecinţa faptului că ne-a însoţit istoria noastră în care momentele de cumpănă şi nădejde au găsit în accentele energice ale acestui „cîntec fără moarte" expresia cea mai potrivită.

Este îndeobşte numit „autorul unei singure poezii". Departe de a fi o depreciere, aşa cum cred unii, este o superlativă recunoaştere. Alţii se străduiesc să devină nemuritori prin multe tomuri, şi nu reuşesc. Să reuşeşti printr-o poezie, o singură poezie este o performanţă pe care în literatura noastră, cred că a mai atins-o Alexe Mateevici cu poezia *Limba noastră*. Andrei Mureşanu este poetul deşteptării şi demnităţii naţionale; Alexe Mateevici — poetul limbii materne. Pentru că în *Deşteaptă-te române* nu este numai programul Revoluţiei de la 1848, ci chintesenţa aspiraţiilor sacre, dintotdeauna ale poporului român, iar *Limba noastră* adună în salba ei de imagini virtuţile perene ale „graiului neamului".

Nu ştiu dacă istorici literari, bine intenţionaţi şi bine informaţi vor reuşi să completeze portretul literar al Mureşanului: publicist (unul din cei mai buni de la jumătatea veacului trecut, cîteva din cele mai bune articole ale sale au apărut chiar în paginile *Telegarfului Român*, conturînd portretul unui adevărat „educator naţional", cum îl numea Şerban Cioculescu pe gazetarul Andrei Mureşanu!), pedagog şi traducător — impunînd şi aceste faţete în conştiinţa publicului cititor. Personal, sînt neîncrezător, în ciuda faptului că am scris o carte despre Andrei Mureşanu şi cîteva zeci de articole. Poate tocmai de aceea. Şi nici nu e un lucru atît de grav; este oarecum, previzibil ca după ce ai scris stihurile de foc şi pară, de litanie şi deznădejde din *Răsunet*, lucrări ca *Icoana creşterii rele*, *Glasul unui român* ş.a. — firească meritorii în contextul literar al epocii — să fie eclipsate. Nichifor Crainic socotea *Deşteaptă-te române* — un imn mistic, ale cărui îndemnuri îşi au izvorul în cuvîntul Mîntuitorului: „Îndrăzniţi, eu am biruit lumea!" De altminteri în şirul frumoaselor caracterizări inspirate de această poezie, ideea unui imn-rugăciune revin frecvent: *Iosif Vulcan:* „Programa naţională, testamentul sfînt al apostolilor noştri şi evanghelia naţională s-a scris cu litere de aur în *Răsunet* cîntat de naţiunea întreagă". *Aron Densuşianu:* „Iată dar acest admirabil şi neasemănat cîntec, într-un cadru restrîns împreună tot ce a existat mare în bine şi în rău, în fericire şi nefericire, în viaţa noastră. Toţi românii, toate credinţele şi aspiraţiunile lor, plîngerile sortii lor, ca şi răsunetele de eroism, blăstemul tiraniei, ca şi îndumnezeirea libertăţii sînt descrise cu atîta strălucire, cu atîta vigoare şi zbor *încît se pare că la creaţiunea acestui cîntec serafimii i-au dat poetului condeiul din aripa lor de foc*". (subl. ns. I.B.).

Puţini poeţi din literatura noastră au inspirat atîtea ode omagiale: de la Iosif Vulcan, contemporanul poetului şi pînă la Bazil Gruia, contemporanul nostru, poeziile pe această temă alcătuiesc o mică antologie lirică, pe care am publicat-o de curînd la Dej în editura „Gazetei Someşene", sub titlul atît de sugestivei şi profundei caracterizări eminesciene: „Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet" — însemn de cinstire editorială a lui Andrei Mureşan la împlinirea în 1991 a şapte pătrare de veac de la naşterea sa.

Ion Buzaşi

Sărbătoarea Bobotezei (Epifania)

(Urmare din pag. 1-a)

rul era botezat în apele Iordanului. Aflăm scris în Evanghelii că atunci cerurile s-au deschis şi că Duhul lui Dumnezeu s-a pogorît în chip de porumbel, simbolul nevinovăţiei şi al păcii, iar glasul Tatălui s-a auzit din ceruri proclamînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit" (Mt. 3, 16—17).

Încă înainte cu opt secole de acest eveniment, profetul Isaia a prezis că Duhul Domnului se va pogorî peste Odrasla din rădăcina lui Iesei şi o va umple de toată înţelepciunea, tăria şi priceperea spre a binevesti săracilor — îndestularea, celor cu inima zdrobită — vindecarea, celor robiţi — slobozirea şi spre a da de ştire tuturor un an de milostivire al Domnului şi o zi de judecată a Dumnezeului nostru (Is. 61, 1—2).

Ca mare Arhiereu ce urma să aducă jertfa supremă de răscumpărare pentru toţi oamenii, Mîntuitorul a primit, la botez, consacrarea solemnă din partea Tatălui şi a Duhului Sfînt. Sărbătoarea Bobotezei devine astfel o „Epifanie", adică manifestarea sau descoperirea tainei negrăite a Treimii celei deofiinţă şi nedespărţite. Cea dintîi descoperirea tainei Prea Sfintei Treimi a făcut-o îngerul Gavriil, cînd a grăit către Fecioara Maria, la Bunavestire: „Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; de aceea, şi Sfîntul Care se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Lc. 1, 35). Acum, la Bobotează, adevărul treimic nu numai că se vesteşte teoretic, cum s-a întîmplat la Bunavestire, dar se şi concretizează în sensul că Dumnezeu se face cunoscut după cele trei Ipostaze, Persoane sau Feţe ale Sale: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt.

Credinţa în Sfînta Treime este cea dintîi învăţătură din Simbolul niceo-constantinopolitan. Ea se întemeiază pe evenimentul petrecut la Botezul Domnului şi sîntem datori pururea să o mărturisim, rugîndu-ne precum ne învaţă Biserica: *„Prea Sfîntă Treime, miluieşte-ne pe noi. Doamne, curăţeşte păcatele noastre. Stăpîne, iartă fărădelegile noastre. Sfinte cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău"*.

Desigur că este greu mintii noastre să pătrundă şi să înţeleagă deplin cum este posibil ca într-o singură Fiinţă (Cea Dumnezeiască) să subziste cele trei Persoane, unite fără să se amestece şi fără să se despartă. Dar lucrul acesta nu trebuie să ne tulbure pentru că nici picătura de rouă şi nici chiar marea sau oceanul nu pot cuprinde şi reflecta toată întinderea cerului ci doar atît cît le îngăduie limitele lor firesti. Tot astfel şi noi, înţelegem din această mare taină a Treimei atît cît ni s-a descoperit mai ales la Bobotează şi cît ne permite starea noastră de făpturi limitate în spaţiu şi timp.

În calitatea noastră de creştini să ne întărim în convingerea că ne aflăm sub scutul şi purtarea de grijă a Treimii sfinte şi nedespărţite şi de aceea se caută a păstra „unitatea duhului în legătura păcii", lepădînd de la noi toată nedreptatea, minciuna şi ura.

Semnalăm... Semnalăm...

Reluăm, la cererea foarte multor cititori ai „Telegrafului român", rubrica *„Semnalăm"* care, de-a lungul a aproape zece ani, s-a bucurat de o atenţie deosebită şi de preţuiri de multe ori mărturisite.

Pînă cînd scriitorii, istoricii, cercetătorii şi toţi cei dedicaţi scrisului îşi vor reveni la uneltele lor, ca să avem din nou posibilitatea de a ne face interpreţi între ei şi abonaţii noştri, semnalîndu-le acestora din urmă scrierile mai de valoare, cum am făcut-o înainte de 1989, ne vom ocupa o vreme de *Mişcarea ecumenică* şi de viaţa creştină din lume. Vom face în felul acesta operă de informare a păturilor creştine celor mai largi, asupra ecumenismului căruia, în ultima vreme, i-ar face bine puţină atenţie şi evaluare şi din partea creştinilor de rînd, nu numai din partea suprastructurilor bisericeşti, şi a celor profesionalizaţi în domeniu. În ultima vreme se dovedeşte că profesionalizarea în ecumenism, în loc să devină creatoare, mai plină de imaginaţie şi de iniţiative ziditoare, cade în rutină. Poate vom găsi mijloacele ca, din rîndul creştinilor, de la nivelul parohiilor, să dăm impulsuri noi unei *Mişcări* care începuse atît de promiţător prin 1948, la Amsterdam, între toţi creştinii din lume şi care îşi profilează un sfîrşit aproape lamentabil! Sperăm să nu supărăm pe nimeni ci, dimpotrivă, să stimulăm preocupări mai aproape de idealul creştin al unităţii Bisericilor. Acelaşi lucru îl vom dori şi atunci cînd vom aborda relaţiile cu romano-catolicii de ambele rituri, cu speranţa înţelegerii şi a pacificării spiritelor, în duhul iubirii de neam şi de Transilvania.

*

— Geo Bogza scria odată: *„Nu a scrie cărţi proaste este lucrul cel mai rău ce se poate face unei literaturi. Ci a scrie bine despre ele"*.

Doamne apără-ne de păcatul acesta!

*

În noiembrie 1991 la Sinodul episcopilor romano-catolici care a avut loc la Roma, multe Biserici ortodoxe n-au participat, deşi au fost invitate cu statut de observatoare. Motivul principal al absenţei a fost felul cum tratează Vaticanul ţările ortodoxe, socotindu-le *terrae missionis*, ţări de misiune, adică de expansiune a catolicismului. Vaticanul a înmulţit numărul episcopilor catolici şi catolici de rit bizantin (uniţi) chiar acolo unde numărul catolicilor este foarte mic sau inexistent. Pe ortodocşi i-a supărat mai ales modul cum a înţeles Vaticanul să restaureze în Răsărit fosta Biserică unită, cu violenţe şi prin încercări prozelitiste de convertire a ortodocşilor la catolicism.

Iată cîteva exemple: Pe teritoriul Patriarhiei Moscovei Roma a recunoscut zece episcopi catolici şi a hirotonit episcopi chiar pentru cîteva oraşe din Siberia, unde nu există catolici. Numărul episcopilor catolici de rit oriental (uniţi) e şi el mult mai mare decît ar cere numărul credincioşilor. Acest lucru s-a petrecut şi în România. Revista italiană catolică *Il Regno*, în numărul 20 de pe noiembrie 1991 (p. 622), indică în România 500 000 (cinci sute de mii) de catolici de rit bizantin (uniţi). Ei bine, pentru ei există 6 episcopi şi între ei un cardinal. Mai sînt doi încă nerecunoscuţi de Roma, hirotoniţi de episcopul Dragomir.

Pentru comparaţie arătăm că ortodocşii din România au la cca 18—19 milioane de credincioşi 18 eparhii, deci un episcop la mai mult de 1 000 000 de credincioşi. Catolicii şi catolicii de rit bizantin au 12 episcopi pentru cca 1 500 000 de credincioşi, dintre care 6 numai la 500 000 de catolici de rit bizantin (uniţi)!

S. S. Papa a declarat în Polonia, în timpul ultimei vizite din 1991, că marginile catolicismului sînt la Novosibirsk (vezi *La Croix*, 29 nov. 1991, p. 3)!

Iată de ce n-au participat ortodocşii la Sinodul de la Roma. De altfel *Comisia teologică internaţională de dialog între Bisericile Ortodoxă şi Catolică* s-a ocupat, în ultima vreme, mai ales de relaţiile dintre cele două Biserici, în lumina expansiunii catolice spre Răsărit. Temele dialogului au fost suspendate la întîlnirea din decembrie 1990 de la Constantinopol, urmînd a se discuta în Comisie *doar* modul cum înţelege Roma rolul catolicismului de rit bizantin (unit) în cadrul dialogului ecumenic dintre Ortodoxie şi Catolicism, spre a se vedea dacă dialogul mai poate continua.

Comisiile mixte întrunite la Viena, 1990, Freising, Germania, 1990, Arricia, Italia, 1991, au încheiat *Protocoale* de acord, prin care s-a stabilit că uniatismul nu a fost, nu este şi nu poate fi *modelul de unitate* între cele două Biserici.

Documentele au fost semnate de toţi delegaţii romano-catolici, cardinali, episcopi, prelaţi şi profesori de teologie.

S-a hotărît de asemenea ca refacerile Bisericilor foste unite, în ţările Răsăritene, să se facă fără recurgerea la prozelitism, la violenţe verbale şi fizice şi, mai ales, ţinîndu-se seama de voinţa credincioşilor. Şi totul să fie rezolvat prin dialog. Despre *restitutio in integrum* s-a spus că nu poate fi nici reclamat, nici aplicat, pentru că nu corespunde realităţilor prezente, modificate după aproape jumătate de secol. Şi apoi dacă ar fi vorba de *restitutio*, cei care ar avea dreptul la *restitutio* ar fi ortodocşii care au fost lezaţi şi convertiţi la 1700 prin violenţe şi minciuni. Cine nu ştie că uniaţia s-a făcut cu tunurile habsburgilor catolici, care au distrus în Transilvania peste 150 de mînăstiri, pentru că n-au vrut să se catolicizeze?

Ortodocşii respectă recomandările şi sugestiile Comisiei mixte de dialog. Însuşi S. S. Papa într-o *Scrisoare pastorală către episcopii europeni* (31 mai 1991) recomandă renunţarea la prozelitism şi violenţe, şi recunoaşte că *toate* Bisericile, în Răsărit, au suferit în mod egal sub dictaturi. Catolicii de rit bizantin însă revendică suferinţa numai pentru ei, şi-i culpabilizează de ortodocşi, acoperindu-i de insulte.

Aşa nu se poate dialoga. Nici în condiţiile în care unul dintre partenerii de dialog e mereu ambiguu şi duplicitar, nu se poate dialoga. Insulta nu poate ţine loc de argument.

În decembrie 1990, la Constantinopol, toate Bisericile ortodoxe prezente au decis să nu se reia temele dialogului cu Biserica romano-catolică, pînă cînd nu se va ajunge la renunţarea la prozelitism şi la pretenţiile de *restitutio in integrum* ale catolicilor de ambele rituri.

Convorbirile vor continua. Noi le dorim clarificatoare şi frumoase. Şi dorim o pace realizată prin dialog. Eminescu, mi se pare, spunea: *Nu ne putem permite să ne spargem capetele între noi, cînd alţii vor să ni le spargă pe ale tuturor!*

*

Savantul basarabean pr. dr. Paul Mihail, acum în preajma vîrstei de 90 de ani, şi-a publicat de curînd (1990) *„Jurnalul călătoriei de studii în sud-estul Europei (1931)"*. Mare istoric fiind, a cunoscut din prima tinereţe (o şi spune) valoarea însemnărilor zilnice. Cei care îi scriu, pot fi siguri că fiecare rînd al lor se va regăsi în excelent organizata „Arhivă Paul Mihail", din care viitorul va afla multe din tainele, întîmplările şi evenimentele epocii lui.

Am călătorit împreună cu autorul — prin însemnările sale — prin Bulgaria, prin Grecia, la Muntele Athos, prin Turcia şi din nou prin Bulgaria, la întoarcere.

Fascinantă călătorie! Cu ochii părintelui Mihail vezi, cu mintea lui înţelegi şi cu inima lui trăieşti, ceea ce n-ai fi văzut şi n-ai fi trăit niciodată, călătorind singur. Întîlniri cu oameni obişnuiţi dar interesanţi, cu biblioteci, cu personalităţi, cu peisagii, întîlniri cu istoria şi cu o memorie mereu trezită la Constantinopol, cu cultura veche şi nouă a Greciei, cu spiritualitatea athonită, cu isihaşti şi cu domnitori români în Athos — iată adevărate incursiuni în memoria locurilor, în tainele aşezămintelor şi ale ruinelor, adevărate învieri din morţi. Nimeni n-ar fi putut săvîrşi aceste minuni, dacă n-ar fi avut în el puteri deosebite, o cultură fără margini, aceea care dă călătorului ochi de văzut şi, peste toate, dragoste de istorie, de piatră, de document, de coloane, de ornament, de manuscrise şi cărţi, de locuri şi de oameni.

Îi mulţumesc părintelui Paul Mihail că m-a luat cu dînsul în această călătorie minunată, din care m-am întors mai bogat, şi cu părerea de rău că nu mi-am făcut şi eu însemnări de prin lumea prin care am umblat.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680), sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator: Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA 1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140 SIBIU 27 ianuarie 1992 Nr. 3—4

Sfîntul Antonie: minte şlefuită la şcoala convorbirilor cu Dumnezeu (I)

Creştinătatea de pretutindeni, la 17 ianuarie în fiecare an, îşi aduce aminte de unul dintre cei mai mari şi mai cunoscuţi sfinţi, de cel dintîi dintre monahii ajunşi pe treapta desăvîrşirii, SFÎNTUL ANTONIE CEL MARE. Nu multora dintre nevoitorii care au pornit în aceeaşi măsură cu smerenie, dar cu îndrăzneală şi curaj pe calea postului, a rugăciunii neîncetate, a ascultării, a sărăciei, a înfrînării şi a dăruirii întregii lor vieţi pămînteşti lui Dumnezeu, în singurătate sau în obşti monahale, istoria şi tradiţia le-a acordat supranumele de CEL MARE. L-a mai acordat cîtorva dintre cei care au condus popoare şi au determinat prin vitejia şi înţelepciunea lor cursul istoriei, cum au fost un Constantin cel Mare, un Ştefan cel Mare şi alţii, dar, cum am spus, nu prea multora.

Sfîntul Antonie a fost, încă din timpul vieţii, în atenţia lumii cunoscute din vremea aceea, în atenţia călugărilor, a credincioşilor şi a împăraţilor. În anul următor morţii sale care s-a petrecut în anul 356, Sfîntul Atanasie cel Mare — tot un „cel mare" — i-a şi scris *Viaţa*, în 94 de capitole, realizînd astfel cea dintîi scriere bine documentată asupra vieţii ascetice din cadrul vieţii monahale, pornind de la un exemplu şi un model viu, pe care l-a cunoscut în deaproape, pe care l-a ascultat şi cu care s-a sfătuit.

Am putea spune că, fără a urma procedee complicate — cum vor fi cele din practica romano-catolică de peste un mileniu, din 1504 pînă azi — Sfîntul Atanasie cel Mare a săvîrşit prima canonizare a unui ascet, pornind de la datele de toţi cunoscute şi de toţi recunoscute, ale virtuţilor şi sfinţeniei celui abia trecut la Domnul. Sfîntul Atanasie a aşternut în scris, ceea ce poporul credincios consacrase, canonizase încă din timpul vieţii cuviosului.

Ca să vedeţi la ce treaptă de sfinţenie, şi pînă la ce măsură urcase şi se întinsese faima lui, vă voi reaminti un lucru simplu, dar grăitor chiar prin simplitatea lui. Sfîntul Atanasie (295—373), episcop al Alexandriei, „columnă a Bisericii", unul din cei mai importanţi stîlpi ai gîndirii patristice, inspirat şi erudit apărător al ortodoxiei la prima mare confruntare cu un ereziarh precum Arie, se consideră fericit că *„nu odată i-a turnat apă Sfîntului Antonie să se spele pe mîini"*. Se ştie că însuşi Constantin cel Mare i-a scris Marelui Antonie. I-au scris şi alţi împăraţi, precum Constantin şi Constans. Şi el le-a răspuns, dîndu-le poveţe. Din aceasta se vede odată mai mult cît de mare era faima lui.

De ce această faimă? Din ce motive? Probabil din mai multe. Nu le vom putea enumera pe toate. Ne vom putea opri aici doar la două dintre ele, care au darul să provoace atenţia publică, şi la care se cuceresc şi mai marii pămîntului. El a trecut, în public, nişte probe. Aş zice: nişte probe practice, din ordinea evidenţei, aşadar care nu pot fi puse la îndoială.

Se ştia că nu învăţase carte. Acest lucru e mai puţin cunoscut. *Patrologiile* îl menţionează însă (vezi vol. III, Buc. 1988, p. 150). Ei bine, cea dintîi probă a fost cea pe care a trecut-o, întotdeauna biruitor, în faţa filosofilor greci, cînd le rezolva cu har şi cu logică impecabilă toate problemele pe care i le puneau, uneori cu viclenie, precum fariseii pe vremea Mîntuitorului.

Mi-aş îngădui să spun că Sfîntul Antonie a fost un *Socrate* al creştinismului, iar Sfîntul Atanasie cel Mare a fost *Platon*-ul său, adică acela care i-a notat în scris şi i-a perpetuat astfel opera predată prin viu grai. Se ştie că unor împăraţi, poate şi altor corespondenţi, le-a răspuns la scrisori. E simplu. Le dicta. *„Cine are minte sănătoasă, n-are nevoie de carte"*, le-a răspuns el odată, unora care îl găseau neîmplinit pentru că îi lipseau certificatele şcolare. Ei aveau certificate suficiente, dar nu aveau *„minte sănătoasă"*! Acum, să nu se îngîmfe cineva împotriva celor ce învaţă carte. Acela să se întrebe mai întîi dacă are

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

EMINESCU, făuritor al limbii noastre literare

Limba noastră literară presupune unitatea de totdeauna a graiului românesc, pentru care s-a frămîntat, înainte cu 340 de ani şi mai bine, mitropolitul român din Ardeal, Simion Ştefan. „Bine ştim — a spus el în predoslovia Noului Testament de la Bălgrad — că cuvintele trebuie să fie ca banii — că banii aceia sînt buni care umblă în toate ţările, aşa şi cuvintele acelea sînt mai bune care le înţelegem toţi".

Nu intenţionez să înşirui aici toate contribuţiile aduse, succesiv, la formarea limbii noastre literare. Dacă însă „Negruzzi şterge colbul de pe cronice bătrîne" dacă Kogălniceanu a reînsufleţit trecutul cronicelor, chemînd la viaţă limba veche, dacă Alecu Russo a dezgropat de sub lespedea uitării literatura populară, scriind imnul înflăcărat al pămîntului românesc, ca înainte-mergători, au arătat drumul şi au adus comoara pe care, cu aleasă competenţă avea să o însufleţească Mihai Eminescu, geniul românesc în aspiraţia spre universalitate. (M. Eminescu, Poezii, ediţie îngrijită de Al. Colorian, Cugetarea, Bucureşti, 1945, pag. 42).

Mergînd pe urmele înaintaşilor, Eminescu s-a năzuit să nu risipească ce au adunat ei, călăuzit fiind de ideia de a lumina poporul, spre a-l avea unit, şi tare. A ţinut cu scumpătate la comoara depozitată în tezaurul de limbă strămoşească, găsind tot odată, ca nimeni altul, procedee geniale de meşter făurar, spre a spori zestrea cea mai de preţ, lăsată nouă de înaintaşi.

„Limba veche şi înţeleaptă (Scrisoarea a II-a) este de fapt limba românească de pretutindeni, în forme generale. Aceasta a fost, veacuri de-a rîndul limba Bisericii, care prin textele ei a circulat pe tot întinsul pămîntului românesc. (Ed. îngr. de Al. Colorian, pag. 75).

Apărut din ţara de legendă a voievozilor şi cronicarilor, din lumea mînăstirilor cărturare, Eminescu a găsit, în geniul popular, talismanul de eliberare, în graiul lui viu a găsit o identificare a năzuinţelor sale sufleteşti, a zborului cugetării. S-a aplecat peste izvorul de apă vie al tradiţiei, pe care îl formează istoria, trecutul, basmul românesc, aleanul inimii, alături de jalea şi zbuciumul neamului. Exponent strălucit al tradiţiei, în istoria patriei şi în cronici, în limba şi literatura poporului, Eminescu a văzut o icoană, a găsit un îndemn şi un îndreptar.

Gravitînd întotdeauna la sursa tradiţiei, care este cultura comună din care germinează evoluţia naţiei, Eminescu a dat o altă viaţă verbului vechi şi totuşi veşnic nou. Acestea toate au trecut din valul colectiv anonim, în sufletul său, transformîndu-le în poezia sa, care este o mărturisire, confundîndu-se cu dorul, cu fiorul şi cu avîntul românesc. (Ed. îngr. de Al. Colorian, pag. 142—144).

Poetul nu vorbeşte un limbaj care să fie numai al său. Dimpotrivă, el are în vedere poporul român de pretutindeni şi se foloseşte de graiul obştesc, din care s-a străduit să scoată cît mai multe expresii. Era cuprins de o vie bucurie, cînd putea să „dezgroape" o vorbă, — spune Ion Slavici — adică să introducă în limba literară o vorbă răspîndită în popor, de care alţi scriitori nu se folosiseră şi era un neobosit scrutător al limbii vorbite.

Această constantă preocupare a lui în ceea ce priveşte limba era una din cauzele lui comunicative. Stătea de vorbă cu ori şi cine, totdeauna cu gîndul de a prinde cîte ceva şi de a se folosi. (Ioan Slavici, Amintiri, Cultura Naţională, Bucureşti, 1924, pag. 38).

Cînd se spune, că în poezia sa Eminescu este un făuritor de limbă, nu se înţelege inventarea de expresii proprii. Prin creaţia de limbă, Eminescu s-a depăşit pe sine, înţelegînd prin aceasta o lărgire neobişnuită a graiului ,peste orice fel de îngrădire. Vraja care emană din majoritatea versurilor lui Eminescu, vrajă care ne copleşeşte, ne înmoaie sufletul şi ne transportă, cu adevărat, în altă lume, rezultă înainte de toate, din cuvintele ce întrebuinţează şi din modul cum le combină. (Iorgu Iordan, Limba lui Eminescu, R.F.A., Bucureşti, 1940, pag. 19).

(Continuare în pag. a 2-a)

prof. Petru Dumitreasă

Rememorarea unui eveniment crucial: UNIREA PRINCIPATELOR

Dorinţa formării unui stat unitar şi eliberat de dominaţia străină, care a dominat în întreg evul mediu gîndirea social-politică, planurile militare şi diplomatice ale înaintaşilor noştri, ale conducătorilor de ţară şi de oaste, a devenit în epoca modernă idealul suprem al întregii naţiuni, ţelul ei politic fundamental. Exprimînd această realitate, Cezar Bolliac consemna în 1853: „Unirea României într-un singur stat nu este o idee numai în capetele cîtorva români prea înaintaţi; nu este o idee ieşită din dezbaterile de la '48; ea a fost sentimentul naţional în toate părţile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia".

Verificarea cu puterea de convingere a forţei şi a autenticităţii idealului poporului român de libertate şi unitate naţională s-a făcut în 1600, prin unirea realizată în timpul lui Mihai Viteazul. Memoria unirii ţărilor române în 1600 s-a transmis de la epocă la epocă, de la generaţie la generaţie. Dreptul imprescriptibil la unitate şi independenţă a poporului român a reprezentat, în continuare, o dominantă a gîndirii şi acţiunii politice, diplomatice, militare şi culturale ale marilor voievozi din Muntenia şi Moldova ce au urmat. Aceleaşi idealuri au înaripat permanent mintea, inima şi pana celor mai înaintate personalităţi ale culturii româneşti din întreg evul mediu şi din epoca modernă, au format substanţa multor scrieri tipărite în cele trei ţări româneşti, alimentînd focul aspiraţiei multiseculare de unitate a tuturor românilor în pofida graniţelor artificiale, stabilite de marile puteri pe corpul aceluiaşi popor şi aceleiaşi patrii. Îmbrăţişat de românii de pretutindeni, acest ideal a dobîndit o forţă de nestăvilit.

Cu multă măiestrie a surprins Mihail Kogălniceanu acest adevăr, pe care, în 1855, l-a consemnat astfel: „Unirea Principatelor a fost visul de aur ,ţelul isprăvilor marilor bărbaţi ai României, al lui Iancu Huniad, ca şi al lui Mihai Viteazul, al lui Vasile Vodă, ca şi al lui Matei Basarab. Unirea Principatelor este dar dorinţa vie şi logică a marii majorităţi a românilor (...). Unirea Principatelor este singurul mod în stare de a consolida naţionalitatea românilor, e a le da demnitate, putere şi mijloace pentru a împlini misia lor pe pămîntul ce li s-a dat spre moştenire".

Dorinţa de a înfăptui unirea a căpătat o expresie deosebită în timpul revoluţiei de la 1848 din ţările române. Avînd caracter unitar, revoluţia de la 1848 a aşezat în centrul ei cerinţele desfiinţării servituţilor feudale, introducerea libertăţilor democratice burgheze, înlăturarea dominaţiei străine, realizarea unităţii şi independenţei naţionale.

Zestrea ideologică şi culturală moştenită de la revoluţionarii paşoptişti, tradiţiile democratice puternice, idealurile de unitate şi libertate naţională au fost preluate, amplificate şi ridicate pe noi trepte, în deceniul următor. Se verifica în practică adevărul spus de Mihail Kogălniceanu care, în august 1848, aprecia că unirea Moldovei cu Muntenia reprezintă „cheia de boltă, fără de care s-ar prăbuşi tot edificiul naţional". Acelaşi mare cărturar spunea în 1857: „Dorinţa cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generaţiile trecute, aceea care, împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unitate care este firească, legiuită şi neapărată". Idealul unirii, prezent în conştiinţa poporului, care nutrea speranţa înfăptuirii acesteia odată cu un amplu program de reforme, dobîndea noi forţe. „Problema unirii — arăta Ştefan Sihleanu în 1856 — este o problemă de o importanţă capitală pentru Principate nu numai din punct de vedere guvernamental şi din punct de vedere economic, dar fără unire (românii — n.n.) nu pot niciodată să spere că vor dobîndi forţa de apărare pe care o reclamă independenţa lor".

În timpul războiului Crimeii (1853—1856), soarta ţărilor române a intrat din nou în combinaţiile de culise ale puterilor europene. Congresul de la Paris, din 1856, — avînd ca scop principal încheierea păcii şi restabilirea echilibrului pe continent — a făcut

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru I. Dan

În atenţia P.C. preoţi din Arhiepiscopia Sibiului

În ziua de 22 ianuarie 1992 au avut loc la Bucureşti lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti. În afara problemelor obişnuite, aflate pe ordinea de zi — dările de seamă ale Administraţiei Patriarhale sub conducerea P.F. Patriarh Teoctist — în discuţii au fost abordate şi probleme curente de mare importanţă, care privesc viaţa bisericească din vremea noastră. O sinteză a lor a fost prezentată, cu argumentele de rigoare, de către Mitropolitul Ardealului, sinteză reluată apoi de mai mulţi vorbitori. În încheierea lucrărilor s-a cerut ca toate dezideratele exprimate să fie puse pe hîrtie şi înaintate Parlamentului şi Guvernului. Ele constituie în momentul de faţă nu numai elemente care generează îngrijorări majore în viaţa clerului, dar şi piedici care nu permit Bisericii să-şi desfăşoare aşa cum doreşte şi cum îi impune misiunea ei, activitatea de educaţie religioasă şi morală a tineretului, activitatea filantropică, grija de bolnavi, handicapaţi şi săraci. De asemenea o împiedică să realizeze acea activitate culturală, prin care cultul şi cultura să promoveze împreună valorile creatoare de noi impulsuri, spre o societate în care să se instaleze nu numai rigorile statului de drept, ci şi o conştiinţă morală nouă, care să ne redea tuturor demnitatea umană şi protecţia dumnezeiască.

O comisie, desemnată prin alegere, a fost însărcinată cu alcătuirea unui scurt dar cuprinzător document, care să rezume discuţiile purtate în Adunarea Naţională Bisericească, şi care să reia şi numeroasele memorii ce au fost trimise pînă acum Guvernului şi Parlamentului. Ea a lucrat sub preşedinţia Mitropolitului Ardealului.

Documentul a fost trimis Guvernului şi Parlamentului şi a fost publicat în ziarul „România liberă" din 25.I.1991.

El se aduce la cunoştinţa P. C. preoţi, a tuturor salariaţilor şi a tuturor credincioşilor noştri, în speranţa că va aduce oarecare linişte tuturor celor îngrijoraţi de soarta lor şi a Bisericii strămoşeşti.

El se adaugă demersurilor care s-au făcut pînă acum de către Sfîntul Sinod şi de către conducerea Eparhiei noastre, şi care v-au fost comunicate prin *Circulara* noastră nr. 166 din 16 ianuarie 1992, trimisă tuturor Protoieriilor Arhiepiscopiei Sibiului spre a fi adusă la cunoştinţa P. C. Preoţi.

Textul apărut în ziarul „România Liberă" poartă titlul:

REPARAREA MARILOR NEDREPTĂŢI FĂCUTE BISERICII

Adunarea Naţională Bisericească s-a întrunit în şedinţa sa anuală de lucru în ziua de 22 ianuarie 1992.

Adunarea Naţională Bisericească, deliberînd asupra dărilor de seamă pe sectoare, ale activităţii Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1991, a luat cunoştinţă cu îngrijorare de următoarele situaţii şi cerinţe imperioase actuale pentru împlinirea misiunii bisericeşti strămoşeşti:

1. — Prin actul de secularizare al Domnitorului ALEXANDRU IOAN CUZA, Biserica Ortodoxă Română a fost deposedată de bunurile ei. I s-a acordat, în schimb, salarizarea integrală a personalului bisericesc, drept dobîndit şi respectat pînă în anul 1948. *După această dată personalul bisericesc n-a mai primit de la stat decît o contribuţie modestă care, în prezent, nu mai acoperă nici chiar cuantumul impozitului pe salariul cuvenit.*

2. — O situaţie similară au avut-o şi seminariile teologice pînă în anul 1948, fiind cuprinse în reţeaua învăţămîntului de stat atît în ce

(Continuare în pag. a 2-a)

Legămînt

Lui MIHAI EMINESCU

Ştiu: cîndva la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărţii Sale.

Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideţi cartea
Ca pe recele-mi pleoape.

S-o lăsaţi aşa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-auză dînşii
Al străvechei slove bucium
Aşezaţi-mi-o ca pernă
Cu toţi codrii ei în zbucium.

Grigore Vieru

Din paremiologia eminesciană

„Martirul, eroul şi înţeleptul sînt numai trei forme ale uneia şi aceleiaşi substanţe: adevărul". (Mas. 2275, f. 75)

„Civilizaţia adevărată a unui popor consistă nu în adoptarea cu deridicata de legi, forme, instituţii, etichete, haine străine. Ea consistă în dezvoltarea naturală, organică a propriilor puteri, a propriilor facultăţi ale sale. Nu există o civilizaţie umană generală, accesibilă tuturor oamenilor în acelaşi grad şi în acelaşi chip, ci fiecare popor îşi are civilizaţia sa proprie, deşi în ea intră o mulţime de elemente, comune şi altor popoare" (Opere politice, II, 374).

„Nu acel legiuitor va fi însemnat care va plagia legi străine traduse din codicele unor ţări depărtate ce au trăit şi trăiesc în alte împrejurări, ci acela care va şti să codifice datina ţării lui şi soluţiunea pe care poporul în adîncul convingerilor sale o dă problemelor în materie".

(Opera politică, II, 438)

EMINESCU

Eminescu este visul, realitatea, nemurirea.
Este un fulger peste genii ce străbate omenirea.
E şuvoi nestins de lavă revărsată în ocean,
Dintr-un suflet care arde, fremătînd ca un vulcan.

Un luceafăr de nelinişti şi dorinţe arzătoare,
E lumina cugetării strălucind în depărtare.
Gînduri însoţesc corăbii ale timpului trecut,
Şi plutesc sub clar de lună spre un ţărm necunoscut.

Deznădejde şi speranţă, amăgire şi durere,
E eterna suferinţă a iubirii în tăcere.
Plin de patimă nebună şi de albă puritate,
Eminescu e poetul însetat de libertate.

Flori albastre, codrii falnici, lacuri ce-oglindesc castele,
Ochi albaştri două ape scînteind sub cer de stele.
Tainic se va scurge timpul, veşnic şi nemărginit,
Dar luceafărul de seară va sclipi în infinit.

Senin Dragoş Dan

Cartea vieţii

Acesta este titlul unei lucrări practice şi necesare, alcătuită de prestigiosul teolog şi scriitor bisericesc Dr. *Gheorghe Liţiu*. Cartea cuprinde 60 de predici la Duminicile şi sărbătorile de peste an. Lucrarea a fost tipărită de Mitropolia Banatului şi a apărut la Timişoara în 1991. Ea conţine Precuvîntare de Înalt Preasfinţitul Dr. *Nicolae Corneanu*, mitropolitul Banatului, în care semnalează schimbarea în structura psihologică a omului şi necesitatea de a se pune problema unei noi mentalităţi. E vorba de oameni care nu sînt nici buni nici răi, dar din punct de vedere sufletesc goi şi indiferenţi la valorile transcendente. Ori, problemele religioase nu pot fi relativizate, dar nici nu pot fi tratate superficial. La aceasta se adaugă consecinţele celor 45 de ani de dictatură atee şi comunistă. Toate acestea impun a nu se mai repeta clişeele din trecut. Propovăduirea de azi trebuie să ţină seama de mentalitatea credincioşilor de azi, să răspundă la întrebările care-i frămîntă, să utilizeze limbajul pe care-l folosesc ei.

Considerăm că acest volum de predici conţine un punct de plecare a unei elaborări noi, care să ţină seama de anumite considerente. După Precuvîntare urmează capitolul intitulat: *Cartea Vieţii*, în care autorul lămureşte cuvintele din titlul cărţii. Titlul urneşte de la Sfînta Scriptură, care ne încredinţează că numele celor drepţi sînt scrise în Cartea Vieţii lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă a fi primit de Iisus Hristos ca membru al Împărăţiei Sale, care este Biserica, înseamnă a trăi viaţa creştinească potrivită cu poruncile lui Dumnezeu, a săvîrşi fapte vrednice a fi pomenite şi scrise în Cartea lui Dumnezeu.

Întîia din cele 60 de predici este de *Anul Nou*, în care arată datoriile pe care le avem, înnoirea sufletească pe care a datorăm pentru ca Anul Nou să ne fie fericit, problemă pe care o pune spre rezolvare şi în predica următoare, intitulată: *Despre buna întrebuinţare a timpului*. Aici stăruie să petrecem în aşa fel timpul ca să dobîndim o viaţă curată, să ne preocupăm şi mai mult de viaţa noastră de acum, să punem ordine în viaţa noastră şi a altora, ca oameni de bine, doritori de dreptate socială şi de pace. În predica rînduită pentru Duminica înainte de *Botezul Domnului* autorul lămureşte numele de creştin: Este numele dat creştinilor, întru care să se mîntuiască cei ce poartă numele lui. Hristos trebuie să fie ceea ce vrea numele să spună, să urmeze pe Hristos cu toată sinceritatea şi smerenia, să ducă în fiecare zi „lupta cea bună", luptă la care ne-am angajat toţi prin sfîntul Botez înaintînd sufletele noastre în virtute.

Vorbind despre *Împărăţia lui Dumnezeu* o defineşte arătînd că cuprinde în sine Biserica creştină cea văzută pe pămînt, cu toţi cei ce cred în Hristos şi vieţuiesc după Evanghelie şi Biserica cea nevăzută, din ceruri: sfinţii şi drepţii cu duhurile celor ce s-au săvîrşit în credinţă şi în nădejdea învierii şi a vieţi iveşnice.

Reţinem din predica: *„Talanţii sau darurile lui Dumnezeu*, afirmarea că: „ori cîţi talanţi am avea, să nu ne mîndrim şi ori cîţi talanţi nu am avea, să nu cîrtim, căci ştie Dumnezeu cîţi ne-a dat şi ce aşteaptă de la noi".

Vorbind despre *Încercarea credinţei* autorul constată că e uşor să iubeşti pe Dumnezeu cînd totul îţi merge bine, dar cînd te afli în încercări şi necazuri, abia atunci se arată tăria sau slăbiciunea credinţei. O oglindire a acestui adevăr ne oferă pilda cu femeea cananeancă unde este vorba despre o încredere deplină în bunătatea lui Dumnezeu.

Casa de la Ierihon ne aminteşte şi de *casele noastre*, în care se

(Continuare în pag. a 2-a)

Nicolae Neaga

Sfîntul Antonie...

(Urmare din pag. I)

„minte sănătoasă". Şi să se mai întrebe: ce înţelegea Sfîntul Antonie prin *„minte sănătoasă"?* Căci prin minte sănătoasă el înţelegea minte cunoscătoare, minte exercitată prin meditaţie la rosturile cele de Dumnezeu rostuite în lume, minte şlefuită la şcoala convorbirilor cu Dumnezeu, minte întărită prin lupta cu viclenia diavolului. Cine are o *astfel* de minte, s-ar putea să nu aibe nevoie de certificate şcolare. Dar să se probeze bine unul ca acesta. Să nu creadă că faptul simplu de a nu avea şcoală, îl şi aseamănă cu Sfîntul Antonie cel Mare! Şi că a nu avea şcoală ar fi o mare virtute. Psalmistul David nu avea nici el doctorate de pe undeva. Avea însă unul asemănător celui pe care îl avea Sfîntul Antonie cel Mare. *„Desfătare îmi sînt învăţăturile Tale şi poruncile Tale sînt povăţuitorii mei"* (Ps. 118, 24, Biblia 1936), spunea el.

Aceasta era şcoala Psalmistului. Marele lui Profesor a fost Dumnezeu. O spune de multe ori. *„Înţelepţi-te-voi* — zice Domnul — *şi-ţi voi arăta calea pe care trebuie să mergi; stătuitorul Tău voi fi, şi ochiul meu va fi asupra ta"* (Ps. 31, 9, Biblia 1936). Acelaşi Profesor a avut şi Sfîntul Antonie. Iată, la întîmplare, un exemplu de felul cum discuta cu filosofii. A ieşit în calea unora care veneau să-l viziteze şi le-a zis: *„De ce v-aţi ostenit atîta, o filosofi, ca să ajungeţi la un om sărac cu duhul. Osteneala voastră a fost zadarnică. Dacă credeţi că sînt înţelept, fiţi asemenea cu mine, căci se cade să te faci deopotrivă cu cele bune. Căci dacă eu aş fi venit la voi, aş fi căutat să mă fac asemenea cu voi. Dar acum, venind voi la mine, faceţi-vă deopotrivă cu mine, căci eu sînt creştin"*. Trebuie să observăm că în acest fel de a vorbi e şi înţelepciune, şi puţin humor, şi, desigur disponibilitate pentru conversaţie, ca să-i folosească.

Cugetările rămase în *Paterice* şi în alte scrieri sub numele Sfîntului Antonie cel Mare, în afară de cele notate de Sfîntul Atanasie, sînt fără îndoială transmiteri orale, din om în om, pînă cînd cineva le-a însemnat şi aşa au ajuns pînă la noi.

Aşadar, înţelepciunea în convorbirile cu filosofii şi în îndrumarea ucenicilor prin cuvînt, care întotdeauna îi minuna pe ascultători, a fost unul din motivele care i-au dus Sfîntului Antonie faima pînă departe în geografia vremii, şi pînă la noi în istoria omenirii.

Uneori însă, filosofii care îl vizitau voiau de la el şi semne, mai palpabile decît cuvîntul înţelept. Cu aceasta vom numi al doilea motiv al faimei lui. Poate că pe acesta — cuvîntul înţelept — nici nu-l pătrundeau toţi în întregime. Adesea înţelepciunea cere înţelepciune receptivă pe măsură. Altfel *„se aruncă mărgăritare porcilor"* (Matei 7, 6)!

Sfîntul Antonie nu i-a lăsat nici pe căutătorii de semne fără răspuns. Invocînd numele Mîntuitorului Iisus Hristos şi făcînd semnul crucii (să ia aminte cei care resping semnul crucii), a vindecat pe loc, în faţa filosofilor, un număr mare de îndrăciţi, avertizîndu-i pe filosofi că dacă ar avea credinţă, n-ar mai avea nevoie de *„dovezi prin cuvinte"*.

Smerit, Sfîntul Antonie cel Mare, cînd a simţit că i se apropie sfîrşitul, s-a retras în munte cu doi ucenici pe care i-a rugat să-l îngroape şi să nu dezvăluie nimănui locul, spre a împiedica venerarea lui după moarte. Ucenicii şi-au ţinut promisiunea. Mormîntul a rămas necunoscut pînă astăzi.

Mulţi dintre noi, ştiind că nu avem nici o şansă de venerare sau măcar de amintire în memoria urmaşilor, pentru vreun motiv de virtute şi de sfinţenie, ne facem morminte monumentale, ca să strălucim şi *să se ştie* măcar aşa cine e sub crucea şi sub piatra monumentală! Sfîntul Antonie cel Mare s-a vrut ştiut numai de Dumnezeu. Nu era ca noi. Nu sîntem ca dînsul. E altceva cu cei cărora le ridică alţii monumente, pentru vieţi alese care au fost de folos oamenilor şi pe care i-a iubit Dumnezeu.

Cînd a murit, Sfîntul Antonie cel Mare avea 105 ani.

* * *

Studiile mai vechi ca şi cele moderne, fie cuprinse în *Patrologii*, în în colecţii sau în cărţi speciale, sistematizează din întreg materialul rămas de la Sfîntul Antonie, sau din cele scrise despre dînsul, doctrina sa, antropologia, hristologia, soteriologia etc. Sistematizările, în general, ajută studiul şi fixează elementele alcătuitoare ale personalităţii celui studiat, stabilind şi elemente comparative din care, în final, se pot alcătui istorii ale naşterii şi dezvoltării ideilor, doctrinelor, mentalităţilor, etc.

Nu este în intenţia noastră să facem acelaşi lucru aici. Scrisul nostru urmăreşte aducerea în cîmpul atenţiei cititorilor modele spirituale, exemple folositoare în viaţa de toate zilele celor care caută mîntuirea. De aceea din Sfîntul Antonie cel Mare vom reţine, în cele ce urmează, mai ales acele crîmpeie din predania sa, care pot fi exemplare şi potrivite oricărui cititor interesat în cele spirituale.

(va urma)

UNIREA PRINCIPATELOR

(Urmare din pag. 1-a)

din cauza moldovenilor şi muntenilor o problemă europeană. În cadrul lucrărilor, delegaţiile participante la Congres s-au pronunţat fie pentru unirea Moldovei cu Muntenia, fie împotriva ei, în măsura în care constituirea statului unitar coincidea cu interesele lor economice şi politice. În cele din urmă, Congresul a stabilit necesitatea consultării poporului în privinţa unirii.

În acest moment, lupta pentru unire a intrat într-o etapă nouă. În Moldova, din iniţiativa lui Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri a luat fiinţă Comitetul Cetral al Unirii, care şi-a asumat sarcina de a conduce lupta pentru unirea Principatelor. Un organ asemănător a luat fiinţă şi în Ţara Românească.

Cu tot amestecul şi opoziţia marilor puteri, Divanul ad-hoc al Moldovei, întrunit la 7 octombrie 1857, a hotărît: „Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România". În expunerea de motive, prezentată de Mihail Kogălniceanu, acesta spunea: „dorim unirea Principatelor care este firească, legiuită şi neapărată, pentru că sîntem acelaşi popor, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem acelaşi început, acelaşi nume, aceeaşi limbă, aceeaşi religie, aceeaşi istorie, aceeaşi civilizaţie, aceleaşi instituţii, aceleaşi legi şi obiceiuri, aceleaşi temeri şi aceleaşi speranţe, aceleaşi trebuinţe de îndestulit, aceleaşi hotare de păzit, aceleaşi dureri în trecut, acelaşi viitor de asigurat şi, în sfîrşit, aceeaşi misie de îndeplinit". A doua zi, Divanul ad-hoc din Ţara Românească, de asemenea, a hotărît: „Unirea Principatelor într-un singur stat şi subt un singur guvern".

Conferinţa de la Paris — ţinută în mai—august 1858 — a luat în discuţie raportul Comisiei europene de informare asupra situaţiei din Principate şi a adoptat o Convenţie privind statutul internaţional şi organizarea internă a celor două ţări. Cu toate că în Divanurile ad-hoc se formulase dorinţa de unire a celor două ţări surori, Convenţia stabilea doar o uniune formală a lor sub numele de Principatele Unite ale Moldovei şi Ţării Româneşti, dar fiecare ţară să aibă domnul şi guvernul ei, adunarea sa legislativă şi administraţie separată.

Lucrările Conferinţei de la Paris au demonstrat că problema Unirii nu putea fi rezolvată pe calea pertractărilor dintre marile puteri, ci numai printr-o acţiune energică a forţelor interne, care să pună diplomaţia europeană în faţa unui fapt împlinit.

Datorită unei activităţi intense şi neobosite, şi de această dată poporul şi-a dovedit curajul şi înţelegera, capacitatea de a influenţa şi determina mersul evenimentelor. La 5 ianuarie 1859, Adunarea Electivă din Iaşi proclamă, în unanimitate, drept domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza.

Peste puţine zile, Adunarea Electivă din Bucureşti, în strînsă conlucrare cu moldovenii şi răspunzînd dezideratului major al epocii, la 24 ianuarie 1859 l-a ales domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. În acele momente de mare entuziasm „tot Bucureştiul era în picioare, de la Filaret şi Dealul Mitropoliei pînă la Băneasa".

Unirea Principatelor, „actul energic al întregii naţiuni române", după cum aprecia Mihail Kogălniceanu, a avut un larg ecou în teritoriile româneşti aflate sub dominaţie străină. Marele cărturar ardelean Alexandru Papiu Ilarian, unul din colaboratorii lui Cuza în lupta pentru unire, spunea: „De cînd s-a ales Cuza domn, românii din Transilvania numai la Principate privesc, numai de aici aşteaptă semnul, numai de aici îşi văd scăparea".

Unirea din 1859 şi apoi cucerirea independenţei depline de stat a României în 1877/1878 au constituit paşii ce au dus la desăvîrşirea unităţii naţionale a poporului român în memorabila zi de 1 decembrie 1918.

În atenţia P.C. preoţi...

(Urmare din pag. 1-a)

priveşte salariile corpului didactic şi administrativ, cît şi bursele elevilor. După această dată susţinerea acestor şcoli a rămas numai în sarcina Bisericii, situaţie care persistă şi astăzi, deşi seminariile teologice au intrat, începînd cu anul 1991, în circuitul învăţămîntului de stat liceal.

3. — În urma Protocolului încheiat între Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei şi Secretariatul de Stat pentru Culte, s-a introdus, începînd cu anul 1990, predarea orei de educaţie moral-religioasă în învăţămîntul de stat, primar şi gimnazial, fapt prevăzut şi garantat de Constituţia actuală a României. Dar, s-a constatat că unele inspectorate şcolare teritoriale nu respectă actele normative respective şi nu le transmit şcolilor în subordine.

În urma acestor constatări, Adunarea Naţională Bisericească, ca organ central deliberativ al Bisericii Ortodoxe Române, alcătuit din reprezentanţi ai clerului şi credincioşilor din întreaga ţară, se consideră îndatorată să intervină la forurile legislative şi executive centrale ale Statului pentru soluţionarea cuvenită a acestor îndreptăţite cereri:

— *Acordarea integrală a salarizării personalului bisericesc, în raport cu studiile şi funcţia ocupată în Biserică, precum şi asigurarea pensiilor cuvenite personalului bisericesc.*

— Încadrarea seminariilor teologice liceale cu aceleaşi drepturi ca ale celorlalte şcoli din cadrul învăţămîntului de stat liceal.

— *Educaţia moral-religioasă în învăţămîntul de stat, primar şi gimnazial, să fie integrată ca disciplină în programa şcolară anuală cu acelaşi statut de funcţionare ca al celorlalte discipline didactice, avînd în vedere însemnătatea ei fundamentală în viaţa spiritual-morală a neamului românesc.*

— Retrocedarea bunurilor bisericeşti pe care le-a avut pînă la venirea regimului comunist, în 1948, pentru a putea iniţia şi desfăşura activitatea caritativ-filantropică a Bisericii.

Sperăm că aceste doleanţe vor fi îndeplinite în spiritul dreptăţii.

Adunarea Naţională Bisericească

Ne exprimăm speranţa că problemele vor fi tratate cu toată seriozitatea şi cu toată gravitatea pe care o comportă şi că atît onoraţii membri ai Parlamentului cît şi onoratul Guvern vor găsi de urgenţă soluţiile ce se impun unor probleme care nu sînt numai ale noastre, nu sînt numai ale Bisericii, ci sînt în egală măsură probleme ale societăţii româneşti şi ale statului român. Sînt zone în Transilvania unde preoţii nu-şi pot realiza nici măcar în parte, salariile. Lucrurile sînt anunţate, cunoscute, dar au rămas la monolog!

Publicînd acestea am dori să atragem atenţia că ne-am abţinut de la proteste şi avertismente, că nu am publicat întregul pomelnic al demersurilor făcute pînă acum la autorităţile competente cu toate argumentele cunoscute de mult celor în drept. Mai aşteptăm *cu speranţă* o rezolvare la care ne dă dreptul istoria, logica şi, mai ales, la care ne împinge cu urgenţă o realitate care afectează în cel mai înalt grad Biserica, lipsită de orice protecţie socială — singura categorie aflată în această situaţie, deoarece nu este nici instituţie bugetară în înţelesul plin al cuvîntului, nici productivă — dar care doreşte şi lucrează din toate puterile ca să-şi îndeplinească misiunea ei, slujitoare a lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Mitropolitul ANTONIE

Psalm Românesc

Pe creste carpatice de piatră, *oierul*
stă şi azi de vorbă cu cerul,
şi *cîntă*, ori se *roagă* cu glas tremurat,
într-un grai de la *Roma*-nvăţat...

Aşa vorbesc în *Pind*, în *Apenini* şi *Pirinei*
fraţii lui de limbă şi ai *mei*,
şi *Istroromînii* şi vînjoşii *Romanzi*,
şi alţii dela *Alpi* şi pînă-n *Anzi*...

aceeaşi măreaţă împărătească străbună
ne-a cîntat la leagăn s-o-nvăţăm împreună
stăvechia ei limbă,
În care cuvintele parcă se'nimbă
ca dincolo de om şi de lume
în farmece şi flori fără nume...

Acelaşi zâmbet ca pe vii icoane scris
înfloreşte la *Roma*, la *Lisabona* şi *Paris*
şi-aceleaşi calde'mbrăţişări frăţeşti
ca până ieri la noi, la *Bucureşti*...

Inimi la fel şi braţe se deschid,
În *Mexic*, în *Lima*, în *Bogota* şi *Madrid*
oriunde te'ntorci, între buni şi'ntre răi,
eşti parcă pretutindeni între ai tăi;

Când, pe rău şi pe bine, noi suntem asemeni
cum sunt fraţii gemeni,
ce stări pe loc şi ce fiori de moarte,
pe unii de alţii ne-ar mai putea desparte??

România mea, inima bate, tresăltă,
de dorul de-a fi cu *toţii laolaltă*,
dela Soare-răsare pân'la Soare-asfinte,
pe urme de sonore, romantice cuvinte
sub aripi ca de pasăre măiastră,
din Pacific pân'la Marea-Neagră a noastră!

Aron Cotruş

Cartea vieţii

(Urmare din pag. 1-a)

desfăşoară trecătoarea noastră viaţă pămîntească, dar şi de casa cea veşnică, din ceruri în care sînt multe sălaşuri, pentru cei care lasă la o parte patimile cele rele, cearta, ura, necredinţa şi înşelăciunea...

Din predica *Haina smereniei* rezultă că Dumnezeu preţuieşte smerenia şi osîndeşte mîndria fariseiesc de îngustă.

Adevărata pocăinţă se desprinde din pilda fiului risipitor, care arată în ce constă, ce este şi cum trebuie acţionat spre a fi spre bucuria părinţilor, oamenilor şi a Tatălui ceresc.

O mare taină şi în acelaşi timp o învăţătură de temelie a învăţăturii creştine este cea pe care autorul o numeşte *înfricoşătoarea judecată*, care se face pentru a se arăta dreptatea lui Dumnezeu, pentru a se aprecia faptele cele bune şi pentru a se cunoaşte lămurit dreptii şi păcătoşii.

În strînsă legătură cu desăvîrşirea credinciosului este *adevăratul post* în care părintele Liţiu arată posturile rînduite de Biserică, greşelile care se fac de către unii cînd postesc, pilde de mari asceţi, chipul postului, cantitatea bucatelor, şi puterea postului.

Pentru Duminica I din Post a Ortodoxiei, autorul ne prezintă predica despre *Icoana ortodoxă, fereastră deschisă spre cer*. Se arată aici temeiul biblic şi patristic al cinstirii sfintelor icoane, lupta pentru menţinerea acestei credinţe, biruinţa repurtată în anul 843. Icoanele poartă gîndurile închinătorilor de la cele trecătoare la cele veşnice. Ele sînt un fel de „ferestre deschise spre cer". Din predica *Valoarea omului* merită să fie reţinute afirmările: „Omul e măsura tuturor lucrurilor. Ne putem da seama de valoarea omului tratînd despre originea omului, alcătuirea lui şi destinaţia lui.

În *calea mîntuirii* se arată condiţiile urmării lui Hristos: Postul, lepădarea de sine, credinţa, faptele bune.

Referindu-se la *Semnul Fiului Omului* din Matei 30, vorbeşte despre cinstirea sfintei cruci, despre multele înţelesuri ale crucii, căci mai presus de toate crucea este o putere dată credincioşilor de Hristos care a biruit prin ea, ca şi noi să biruim toate ispitele şi să-I urmăm LUI.

Unirea cu Hristos se face prin pocăinţă, post şi rugăciune care ajută credinciosului să urce, pe scara virtuţilor, la Hristos. Desigur pentru mîntuire nu ajunge numai strădania omenească, ci e necesar şi harul lui Dumnezeu. Predica următoare, intitulată: *Plînsul cel duhovnicesc*, constituie o continuare şi o integrare în sensul că e un fel de tînguire a sufletului, că plînsul cel duhovnicesc spală inimile în baia lacrimilor curate, ca să ne putem uni cu Hristos.

Experienţa pastorală şi iscusinţa cu care încadrează temele religioase în problemele vremii aş exemplifica-o cu predicile: Cer deschis, Înţelepciunea Crucii, Învierea spirituală, Frumuseţea omului lăuntric, Ceva mai rău decît boala îndelungată, Vederea minţii curate. Simfonia vieţii curate între „Osana" şi „Răstigneşte-l".

Volumul este o carte de predici în sensul etimologic al cuvîntului. Aş zice că Alle gute Dinge sind drei , pentru că în anul 1974 a apărut: „Ieşit-a semănătorul", în 1984 „Culegere de predici" iar acum, în 1991, „Cartea vieţii", în aceeaşi Editură şi cu aceeaşi purtare de grije a întîistătătorului bisericii bănăţene Î. P. S. Nicolae.

Fundamentată din punct de vedere biblic şi patristic, înduhovnicită prin izvoarele Ortodoxiei, autorul pune la îndemîna preoţilor un fel de vade mecum în ale vestirii cuvîntului lui Dumnezeu.

EMINESCU

(Urmare din pag. 1-a)

Într-ale artei cuvîntului, Eminescu s-a condus după intuiţia sa genială, intuiţie care a fost în concordanţă cu geniul însuşi al limbii lui materne. (I. Iordan, op. cit., pag. 21). De fapt, după cum a spus I. L. Caragiale, marele poet, cu cea mai nobilă şi mai înaltă fantezie, ajutată de un rafinat instinct artistic, a turnat într-o lapidară „formă nouă limba veche şi înţeleaptă", pe care o cunoştea atît de bine şi o iubea atît de mult. (I. L. Caragiale, Momente, schiţe, amintiri, Bucureşti, Minerva, 1908, pag. 285).

Peregrinările lui de-a lungul şi de-a-latul mai tuturor provinciilor româneşti l-au pus în situaţia de a înţelege unitatea lingvistică a românilor şi de a cunoaşte la faţa locului, particularităţile specifice ale graiurilor regionale, pentru a le folosi şi a le contopi, făcînd astfel ca limba întrebuinţată de el să fie şi mai unitară decît este limba noastră în realitate. La Eminescu găsim, în cea mai largă măsură, realizată, ceea ce am putea numi unitatea linguistică a Românilor. (I. Iordan, op. cit., pag. 7).

Crescut în Moldova, în Bucovina, la Sibiu, la Blaj, la Bucureşti şi în mijlocul poporului român — spune Ion Slavici — Eminescu citise cronicarii şi multe cărţi bisericeşti, cunoştea literatura română în toate fazele ei, era omul stăpînit ca nimeni altul de gîndul unităţii naţionale şi de pornirea de a se da întreg pentru ridicarea neamului românesc. (Ion Slavici, Amintiri, pag. 16). Ca mărturie ne sînt versurile lăsate de genialul poet:

„Acea sublimă stîncă ce stă cu capu-n cer
E-unirea românimei... E visul meu de ier
Ce l-am visat o viaţă făr-să-l pot ridica.

. . . . . .

Las românimei toate grozavul frumos vis
Ca-n fruntea ei senină etern să steie scris!"

(din Mira — fragment dramatic; în „Cîntarea României", Antologie, Ed. pentru lit., Buc., 1967, pag. 295)

Vorbind despre limba folosită de Eminescu, e firesc să recurgem la tezaurul de frumuseţi al poeziei, prin care poetul rămîne continuu alături de sufletul neamului nostru.

În poezia sa, Eminescu se serveşte de metafore, spre exemplu:

„De treci codri de aramă, *de departe vezi albind*
Şi-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint".

În aceste versuri din „Călin", este vorba despre codrii dintre mînăstirile Agapia şi Văratec.

Ca să ne dăm seama ce înseamnă a făuri o limbă, mă opresc şi asupra următoarelor versuri din Epigonii:

„Văd poeţi ce-au scris o limbă ca un fagure de miere:
Ţiehindeal, gură de aur, *Mumulean glas de durere."*

Eminescu recunoaşte că limba noastră e dulce şi, prin expresia folosită, întăreşte imaginea, pomenind de miere, cum au făcut-o, de altfel, şi alţii, spre exemplu:

„Mult e dulce şi frumoasă limba ce-o vorbim

. . . . . .

Şi pe buze-aducem miere, cînd o cuvîntăm".

(G. Sion, din Limba rom., în „Cîntarea României", pag. 240)

Zicînd „limbă ca un fagure de miere", Eminescu a ieşit cu mult din înţelesul obişnuit; a deşteptat ideia proviziei de miere, într-o schemă geometrică. Limba este depozit dulce, un produs rezultat din munca colectivă a poeţilor; fiecare, în parte, a lăsat în fagure, picătură cu picătură de miere.

Ca toţi poeţii mari, Eminescu este făuritor de limbă, mai ales în măsura în care a pus în valoare graiul poporului, prin intuirea de forme ce aveau să prindă teren în domeniul limbii noastre literare.

Bogăţia de frumuseţi a poeziei eminesciene, tot odată tezaur de podoabe ale limbii noastre literare, ne oferă şi epilogul imnologic. Luceafărul poeziei noastre se adresează Ocrotitoarei celor întristaţi şi încercaţi pe marea vieţii, precum şi a celor ce sînt pe mare departe:

„Privirea adorată
Asupră-ne coboară
O, maică prea curată
Şi pururea fecioară
Marie!

Aceste versuri sînt desprinse din poezia „Rugăciune", prezentată în ediţia îngrijită de Al. Colorian (pag. 304). Menţionez, că în ediţia îngrijită după manuscrise, de Ion Scurtu, „Rugăciune" este prezentată ca fragment, în corpul poeziei „Ta tvam asi", care în limba indiană însemnează „Aceasta eşti tu". Acest fragment este apreciat de Ion Scurtu ca „o clasică bucată religioasă".

„Rugăciune", ca şi strofa religioasă, începătoare, omisă la poezia „Cu mîine zilele-ţi adaugi", dar cuprinsă în varianta manuscrisului Ac. Rom. şi prezentată de I. Scurtu, în ediţia îngrijită de el doar la cap. „Adaos", explică o parte din fondul religios al lui Eminescu (M. Eminescu, Poezii. Ed. îngrijită după manuscrise de I. Scurtu, Bucureşti, Minerva, 1908, pag. XXIV şi 347).

Iată şi această strofă începătoare a variantei poeziei „Cu mîine zilele-ţi adaugi":

„De ce muşterăm Dumnezeirea
„Cu al gîndirii noastre chaos,
„Cînd tot ce naşte, fuge, piere
„E-n ochii Domnului repaos?

Reiese de aici, că poetul s-a aflat de astă dată sub inspiraţia filozofiei indiene.

Precum minunatele picturi din vechile noastre biserici ne apar în frumoasa lor lumină proaspătă numai după ce mîini pioase le-au spălat de fumul negru al veacurilor (I. Scurtu, op. cit., pag. XXVIII), se cuvine ca, în luna comemorării lui Eminescu, posteritatea recunoscătoare să reliefeze, în şi mai multă lumină, osîrdia şi vrednicia genialului poet al neamului.

Misiunea uman—creştină a vieţii

Toată viaţa omului este misiune spre perfecţionare. Creştinismul înseamnează, în esenţă, naştere din nou. El plămădeşte viaţa ca un aluat nou. Prin conştiinţa răspunderii, nu numai în faţa omului ci şi a lui Dumnezeu, Evanghelia echilibrează viaţa.

În realizarea înaltului ţel al vieţii, Dumnezeu este Izvorul inepuizabil de putere mereu nouă. Fără El civilizaţiile se năruiesc, echilibrul social este zguduit în temeliile lui. Viaţa şi istoria se umple de molozul a tot felul de prăbuşiri.

Omul este capabil, cînd vrea, de hotărîri eroice în acord cu voia lui Dumnezeu în istorie, cu mersul ei firesc înspre nesfîrşitul ocean al eternităţii. Competenţele lumii întregi sînt puse azi la grea încercare pentru o însănătoşire spirituală. În această strădanie libertatea, darul specific omului, are un rol hotărîtor. Ea conferă caracterul de persoană. Potrivit scopului suprem al vieţii, libertatea trebuie angajată în strădania conştientă a asemănării cu Dumnezeu în Iisus Hristos. În El se concentrează sensul suprem al destinului omului în această lume.

Pentru ca Anul Nou să fie vestitor de vremi noi, mai bune, este necesar să ne detaşăm de orice formă de egoism, de lăcomie, de ură. Se impune o renaştere spirituală prin biruinţa binelui asupra răului din noi înşine. Sfîntul Apostol Pavel sintetizează această biruinţă în imperativul: „Dezbrăcaţi-vă de omul cel vechi şi să vă îmbrăcaţi în omul cel nou ZIDIT DUPĂ VOIA LUI DUMNEZEU ÎNTRU DREPTATE ŞI ÎN SFINŢENIA ADEVĂRULUI" (Efes. 4, 24). „Din gura voastră să nu iasă nici un cuvînt rău, CI NUMAI CE ESTE BUN, SPRE ZIDIREA CEA DE TREBUINŢĂ" (Efes. 4, 29).

Actualizarea îndemnurilor biblice însemnează demnitate şi frumuseţe spirituală pe plan individual şi social. Însuşi mersul istoriei este legat de suportul etic şi soarta binelui în viaţa fiecărui om. Privită în această înţelegere, urarea de fericire din aceste zile ar putea fi formulată, într-o ordine logică şi firească, astfel: Viaţă nouă, om nou pentru ca anul care începe să fie cu adevărat nou şi cu bogate roade în misiunea uman-creştină! Idealul universal, mereu actual şi nedepăşit, este acesta: „De acum nu mai trăiesc eu ci Hristos trăieşte în mine!" (Gal. 2, 20). Ne vom mişca, oare, în această direcţie?

Dă, Doamne! . . .

Prot. Gh. Răţulea

Preotul şi politica, în trecut şi azi

Problema pe care o ridicăm acum este aceea a atitudinii preotului în viaţa politică a ţării, atît în trecut cît mai ales în zilele noastre. Apelăm, pentru aceasta, la înţelepciunea bătrînilor, după sfatul Scripturii: *„Adu-ţi aminte de zilele cele de demult... întreabă-l pe tatăl tău şi-ţi va da de ştire, întreabă pe bătrîni şi-ţi vor spune"* (Deuteronom, XXXII, 7). Pe unul dintre aceşti „bătrîni" îi chemăm şi noi cei de azi la sfat. Avem în vedere pe acel „munte" al gîndirii şi vieţii româneşti din Crişana (Arad şi Bihor), pe episcopul de pie memorie Roman Ciorogariu. Se ştie că acest om, deşi cleric, înainte de 1918, a fost unul dintre marii luptători naţionali, luînd parte activă la unele activităţi pentru realizarea idealului unităţii naţionale a poporului nostru. Îndată după intrarea armatei române în Oradea, într-o şedinţă de organizare, anunţîndu-şi retragerea din viaţa politică militantă, spunea: *„Faceţi voi, băieţi, de acum înainte, politica, numai românească să fie"*. Vechilor săi comilitanţi, dinainte de 1918, de acum înregimentaţi în puzderia de partide politice, care, toţi, îi solicitau colaborarea, el le răspundea: „Preotul trebuie să rămînă părintele tuturor partidelor şi nu calul de bătaie al unui singur partid". Înainte de 1918, spunea el cu alt prilej, „poporul nostru (din Ardeal) mergea la urnă (= la votare, adică) ca la un sanctuar al naţiunii sub conducerea preoţimii şi a intelectualilor în care vedeau pe tribunii lor... Politicienii de azi trezesc instinctele mulţimii şi apără interese egoiste...". Astfel, cei ce căutau să găsească o contradicţie sau o inconsecvenţă în domeniul activităţii politice a acestui om, se osteneau în zadar. Despre partidele politice, el afirma că „ele nu sînt tabere beligerante pe trupul ţării, ci *variante* de colaborare la programul ţării prin efectivă guvernare şi control". Cuvinte înţelepte, valabile şi atunci şi azi şi-n totdeauna. El a interzis preoţilor săi să participe la lupta electorală, la politica militantă şi această dispoziţie s-a dat şi în zilele noastre de către Sfîntul Sinod.

Nu este rostul nostru, al preoţilor, de a aprecia virtuţile sau lipsurile unei opere atît de importante (şi sînt mulţi intelectuali care-şi declină o astfel de competenţă, deşi apreciază necesitatea stringentă a ei), dar ni se pare că nu este dreptul nostru — şi al nimănui — de a impieta asupra unei chestiuni de adîncă intimitate. Nu este în tradiţia Bisericii noastre de a crea formaţiuni politice cu substrat confesional. Acolo unde s-au făcut şi se mai fac astfel de încercări, credincioşii — nemanipulaţi, desigur — nu le agrează şi au asupra lor o impresie negativă faţă de rostul Bisericii. Aceasta nu înseamnă că trebuie să ne retragem într-un turn de fildeş, nepăsători faţă de ceea ce se întîmplă în jurul nostru, dar trebuie să excludem din atitudinea noastră orice umbră de interes de castă care în alte părţi există şi se cheamă clericalism, cu toate nuanţele sale peiorative.

Avem convingerea că Dumnezeul părinţilor noştri care ne-a ocrotit în timpuri de restrişte, nu ne va părăsi nici acum cînd o lume se naşte, cu „cer nou şi pămînt nou" (Apocalipsa XXI, 1), în care va locui adevărul şi dreptatea. Numai să fim noi la înălţimea chemării noastre, dezbrăcîndu-ne de orice îngustime de vederi, de interese egoiste.

Avem, de asemenea, convingerea că credincioşii noştri vor aprecia o astfel de poziţie şi nu ne vor lipsi de sprijinul lor spre a depăşi greutăţile prin care trecem.

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

MITROPOLITUL ŞAGUNA ÎN EPISTOLAR BARIŢIAN

În momentul descinderii sale în Sibiu, în 1846, Şaguna a fost întîmpinat şi de ortodocşi şi de uniţi. Între aceştia se afla şi Simion Bărnuţiu, care „i-a cerut să ia asupră-i „conducerea naţiunii".[1]

Această recunoaştere din partea lui Bărnuţiu e consemnată şi de Nicolae Nifon Bălăşescu, ce-i scria chiar atunci lui Bariţiu: „Cu un cuvînt, are mare vază la cei mari, este mult recomandat de sus, aceasta poate să ne fie de folos".[2]

Din păcate epistolarul bariţian evocă nu numai această recunoaştere, ci şi o anumită, păguboasă, denigrare a lui Şaguna, prin porecle ce răzbat în documente: Abdul, Danila, Barbă Mare, scrise şi răspîndite de uniţi, încît în cele din urmă pe realitatea existenţei celor două Biserici, ortodoxă şi greco-catolică s-au conturat, cum aflăm din acelaşi epistolar două „partide", una şaguniană şi alta bariţiană.[3]

Şi, după 1848, după ce Bărnuţiu a lansat ideea unităţii româneşti dincolo de confesiune, — asupra acestui aspect vom reveni —, disensiunile au continuat. S-a crezut astfel că apariţia la 1853 a „Telegrafului Român" n-a însemnat altceva decît subminarea de către Şaguna a „Gazetei Transilvaniei", sub conducerea lui Iacob Mureşianu: „Dureros a fost pentru veri cine dintre noi, că în astfel de timp momentos n-am avut nici un organ public, căci şi „Gazeta Bucovineană" a d-lui Hurmuzachi încetase, ce ieşea româneşte şi nemţeşte, iar „Gazeta Transilvaniei" era oprită. Eu mi-am pus toată silinţa spre a se încuviinţa cererea lui Iacob Murăşanu, cee ce mi-a şi succes".[4] E limpede, că Şaguna gîndea în problemele româneşti şi dincolo de confesional, dar întotdeauna cu prudenţă, pentru că ştia că se află în faţa sabiei cu două tăişuri: Pesta şi Viena.

Andrei Şaguna a fost un om cu simţul deplin al istoriei şi al politicii din vremea lui. În 1865 Al. Şterca Şuluţiu, mitropolitul Blajului, îl invita pe Şaguna să participe la un Congres general al naţiunii române. Şaguna refuză participarea cu un celebru răspuns: „Flere possem, sed juvare non" (pot să plîng, dar nu pot să ajut"). Şuluţiu s-a tulburat de această atitudine şi degrabă îi scrie lui Bariţiu: „Nu ştiu ce gîndeşte omul acela!"[5] Să vedem însă ce gîndea despre aceste solicitări Şaguna: „Srisorile acestea au căşunat inimii mele numai săgetaţiuni dureroase, am văzut într-însele nişte aspiraţiuni, care nu se vor reliza, şi căci presimteam apropierea unei furtuni viscoloase asupra cauzei noastre naţionale şi a bărbaţilor noştri binemeritaţi".[6] Şaguna l-a înţeles aşadar pe Şuluţiu şi-l numea chiar bărbat „binemeritat", dar nu putea da pe faţă, culisele politice care pregăteau „furtuni viscoloase". Şi, într-adevăr, în 1867 s-a instaurat dualismul austro-ungar!

De fapt, a existat o tensiune destul de pronunţată între Şuluţiu şi Şaguna, între Blaj şi Sibiu, una din ele generată şi de faptul că Şuluţiu i-a propus lui Şaguna să treacă cu întreaga Biserică Ortodoxă Română din Transilvania la uniaţie. Opţiunea lui Şaguna a fost însă limpede şi fermă: „Eu am ascultat pînă la finea logicii sale pe acest ultramontan, şi cu dispreţ i-am răspuns, că eu nu-mi vînd religia mea strămoşească pentru un tăier de linte".[7]

Am menţionat despre conflictul dintre Vasici şi Şaguna, în problema şcolilor româneşti ortodoxe din Transilvania. În epistolarul bariţian poziţia lui Vasici faţă de Şaguna e una dintre cele mai vehemente, întrucît considera că acesta ar urî „inteligenţa română".[8]

Nu sînt lucruri tocmai frumoase acestea, şi ele trebuie privite în nuditate lor amară, în primul rînd şi ca relaţii interindividuale, fondate temperamental şi comportamental, în cele din urmă omeneşti, cu efecte însă pe planul destinului colectiv şi cu reverberaţii în posteritate, chiar dacă numai în notele de subsol ale istoriei şi istoriografiei.

Pe fundalul acesta al tensiunilor confesionale, coroborat cu alte tendinţe din epocă s-au conturat însă cele două tendinţe ale luptei românilor pentru emancipare socială şi naţională; *activismul* susţinut de gruparea şaguniană, ce însemna lupta din interiorul legii şi cu participarea la viaţa politică a imperiului şi *pasivismul* adică respingerea legilor şi neparticiparea la viaţa politică, principii susţinute de gruparea bariţiană. Atît istoria cît şi istoriografia au dat dreptate politicii „activiste", după cum se spune chiar în comentarii la epistolarul bariţian: „reprezentanţii naţiunii ar fi făcut mai bine dacă ar fi luptat din interiorul forurilor politico-legislative pentru uşurarea statului politic al naţiunii române".[9]

Asupra activismului şagunian vom reveni, ceea ce reţinem din epistolarul bariţian, e un specific de epocă, cu particularităţi care nu umbresc şi nu pot umbri, nici personalitatea lui Şaguna, nici pe cea a lui Bariţiu. Lucrurile trebuie privite în sens istoric. După cum s-a precizat[10] a doua jumătate a secolului al XIX-lea cuprinde în lupta românilor pentru emancipare naţională şi socială, etape distincte, una post-paşoptistă dominată de Şaguna şi alta dominată de Bariţiu după declanşarea dualismului.

Spre sfîrşitul de veac al XIX-lea şi începutul celui de al douăzecilea se va reveni, cum vom arăta, la activismul şagunian.

Traian Vedinaş

1 N. Popeea, *op. cit.*, p. 94.
2 *Bariţ şi contemporanii săi*, VI, 1983, p. 131.
3 Ibidem, p. 275.
4 Andrei Şaguna, *Memorii*, p. 48.
5 *Bariţ şi contemporanii săi*, IV, 1978, p. 389—390.
7 Andrei Şaguna, *op. cit.*, p. 33.
7 Ibidem, p. 53.
8 *Bariţ şi contemporanii săi*, II, 1975, p. 162.
9 *Bariţ şi contemporanii săi*, V, 1979, p. 234.
10 Keth Hitchins, *Studii privind istoria modernă a Transilvaniei*, 1970, p. 68—72. Pentru o cercetare modernă a epocii lui Şaguna a se vedea şi: Keith Hitchins, *Orthodoxy and nationality. Andreiu Şaguna am the Rumanians of Transilvania, 1846—1873*, Haward University Prew, 1977, în care chipul lui Şaguna e prins în dimensiunile lui voevodale, de conducător bisericesc şi politic al românilor.

Legăturile unor mari ierarhi şi părinţi ai Bisericii cu părinţii pustiei, după „Apophthegmata Patrum"

Prezenţa unor mari ierarhi şi Părinţi ai Bisericii prin „cuvinte", sentinţe sau apophthegme în Patericul Vechi, conferă acestei inegalabile colecţii patristice un plus de greutate şi autoritate de necontestat în cadrul spiritualităţii ortodoxe.

Patericul Vechi sau „Apophthegmata Patrum" (Migne, P. G. 65, 75—440) înserează un număr variat de cuvinte duhovniceşti ale unor Părinţi ai Bisericii, după cum urmează:

— Sf. Vasile cel Mare (+379) — care călătorise în Egipt şi petrecuse o vreme printre Părinţii Pustiei — 1 apophthegmă;

— Sf. Grigorie Teologul (+390) — care va fi simţit duhul Părinţilor deşertului prin intermediul Sf. Vasile cel Mare la mănăstirea de pe malul rîului Iris, din Anessi — 2;

— Sf. Efrem Sirul (+373) — cel mai de seamă reprezentant al monahismului siriac din sec. IV — 3;

— Sf. Epifanie de Salamina (+ 403) — el însuşi ctitor şi îndrumător al unei mănăstiri din Palestina — 17;

— Teofil, arhiepiscopul Alexandriei — ierarh vrednic şi totodată controversat, urmaş al Sf. Atanasie şi predecesor al Sf. Ciril —5;

— Sf. Isidor Pelusiotul (+440) — renumit stareţ şi duhovnic — 6;

— Sf. Ioan Cassian (+430—435) — care va transplanta duhul monahal ortodox din Egipt în Apus — 8 apophthegme.

Raporturile duhovniceşti dintre aceşti Părinţi ai Bisericii cu Părinţii Deşertului, se stabileau atît prin ucenicia celor dintîi la cei din urmă — Sf. Atanasie cel Mare (+378) a fost mai întîi ucenic la Sf. Antonie cel Mare (+356) a cărui *„Viaţă"* o va scrie mai apoi —, cît şi prin cercetarea acestora din urmă de către ierarhii Bisericii pentru folos duhovnicesc, sau, — mai rar — prin vizitarea ierarhilor de către Părinţii Pustiei, în urma unor invitaţii pentru folosul lor şi al obştii creştineşti.

Sf. Epifanie de Salamina trimite vorbă Sf. Ilarion cel Mare în Palestina: *„Vino ca să ne vedem mai înainte de a ne duce din trup..."* (Epifanie, 4). Foarte rar unii asceţi, eremiţi sau pustnici adînciţi în viaţa călugărească, primeau episcopatul. Avva Apfi va ajunge totuşi episcop al Oxirinhului, dar se va plînge curînd înaintea lui Dumnezeu, că în noua sa misiune şi pe noua treaptă, nu-şi mai poate împlini nevoinţele călugăreşti ca mai înainte în pustie (Apfi 1; XI, 17). Tot aşa şi avva Dioscor, care va ajunge episcop al Nahiastiei (Dioscor 1).

Părinţii Deşertului recunoşteau întru totul şi respectau cu sfinţenie autoritatea ierarhilor locului, delegînd adeseori „pentru vreo trebuinţă bisericească" pe „preotul Schitului" — care odată trimis şi ieşit în lume se silea păzindu-şi ochii să nu vadă decît „faţa arhiepiscopului" (V, 16)!

Sf. Atanasie cel Mare şi Teofil, arhiepiscopii Alexandriei, sînt amintiţi în Pateric ca avînd cele mai strînse legături cu Părinţii Pustiei. Sf. Atanasie va fi cunoscut pe mulţi dintre nevoitorii vieţii monahale, cu unii dintre ei fiind în corespondenţă, iar altora dedicîndu-le scrierea „Apophthegmata Patrum" reţine însă numai o invitaţie pe care Sf. Atanasie a făcut-o avvei Pamvo: „cel întru fericită pomenire, Atanasie arhiepiscopul Alexandriei, l-a rugat pe avva Pamvo să se pogoare din pustie la Alexandria..." (Pamvo 5), căci după moartea Sf. Antonie, părintele său, vajnicul ierarh alexandrin, obosit de cinci exiluri, va fi simţit nevoia lăuntrică a unei convorbiri duhovniceşti cu unul din cei trei mari mistici despre care Patericul spune că le strălucea faţa în lumină dumenezeiască ca fulgerul şi ca soarele — Pamvo, Siluan şi Sisoe (Pamvo 2).

Sf. Sisoe, ca şi alţi părinţi, a păstrat o memorie sfîntă ierarhului alexandrin, iar scrierile lui *„Contra arienilor"*, care circulau în mediul monastic egiptean, i-au fost de folos într-o împrejurare oarecare: „Au venit odată nişte arieni la avva Sisoe, în muntele lui ava Antonie şi au început a-i cleveti pe ortodocşi. Iar bătrînul nu le-a răspuns nimic. Şi chemîndu-şi ucenicul i-a zis: Avrame, adu-mi *cartea Sfîntului Atanasie* şi citeşte. Şi tăcînd ei, s-a aflat eresul lor. Şi i-a slobozit pe ei cu pace". (Sisoe 25).

Teofil episcopul Alexandriei a fost, de asemenea, în legătură duhovnicească cu marii Părinţi ai Pustiei, adeseori bătînd la uşa chiliei avvei Arsenie — chiar dacă uneori era refuzat de cel care primise poruncă din cer: *„fugi de oameni şi te vei mîntui"* (Arsenie 7, 8). Pe o creştină care venise tocmai de la Roma la avva Arsenie şi care, fiind mustrată de sfînt: „Mă rog lui Dumnezeu ca să şteargă pomenirea ta din inima mea" şi care a plecat foarte întristată, arhiepiscopul Teofil o va linişti lămurindu-i pricina supărării sfîntului (Arsenie 28).

Cu prilejul unei întîlniri cu egumenul muntelui Nitriei, întrebîndu-l pe acesta: „ce ai aflat mai mult în calea aceasta (călugărească), părinte?" arhiepiscopul Teofil primind următorul răspuns: *„a mă prihăni* (învinovăţi) *şi a mă deîaima pe mine întotdeauna"*, confirmă aceasta cu har episcopal: „într-adevăr, altă cale nu este" (Teofil 1).

Într-o altă vizită, făcută de arhiepiscopul Teofil la părinţii Schitului de această dată, fraţii rugau pe avva Pamvo să pună capăt tăcerii, spunînd: „zi-i vreun cuvînt episcopului ca să se folosească". Bătrînul călugăr a răspuns atunci fraţilor — şi arhiepiscopului: *„Dacă de tăcerea mea nu se foloseşte, atunci nici de cuvîntul meu nu se poate folosi"* (Teofil 3).

În sfîrşit, fiind pe patul de moarte şi avînd să se săvîrşească — după înverşunate lupte duse împotriva origeniştilor şi după nedreptele nehotărîri de la „Stejar" împotriva Sf. Ioan Gură de Aur — „avva Teofil arhiepiscopul" a zis: „Fericit eşti avvo Arsenie, că de acest ceas — al morţii îţi aduceai pururea amente" (Teofil 5).

* * *

Iată numai cîteva crîmpeie care pun în lumină raporturile duhovniceşti dintre membrii înaltei ierarhii bisericeşti şi cei din „ierarhia misticilor" Patericului, raporturi care, departe de a se exclude — vezi conflictul mitropolitului Ştefan al Nicomidiei cu Sf. Simeon Noul Teolog (+1022) —, se completează reciproc şi se armonizează spre binele comun al Bisericii lui Iisus Hristos.

Ierom. Daniil Stoenescu
Facultatea de Teologie — Arad

Rondelul schitului Sihla

In memoriam
Sandu Tudor
schimnic la Sihla

Vodă Ştefan şi ai săi arcaşi
Prin brădetul Sihlei — un copac,
Din străfund de veacuri drum îşi fac
Înspre noi, cu ei, aici rămaşi.

Ţara creşte-n grîuri pe imaş.
Grîuri ne aduc din veac în veac,
Vodă Ştefan şi ai săi arcaşi
Prin brădetul Sihlei — un copac.

Am înfrînt pădure de vrăjmaşi
Ei bogaţi, şi noi din neam sărac.
Dar, ca dîrzul mare rege dac,
N-au putut, o, nu, să fie laşi
Vodă Ştefan şi ai săi arcaşi.
1975, aug. 28.

Petre Pascu

O lămurire necesară

Apariţia primului volum de memorii — *Zile albe, zile negre* — ale lui Nichifor Crainic la editura Casei Gîndirea, Bucureşti 1991, — o vibrantă lecţie de istorie laică şi ecleziastică asupra primei jumătăţi a veacului nostru românesc (XX) —, mă determină să aduc cîteva precizări în legătură cu unele inexactităţi strecurate în nota introductivă a volumului sub semnătura d-lui Alexandru Cojan, care se referă la raporturile dintre Nichifor Crainic şi părintele Arsenie, personalităţi marcante, una a culturii teologice şi cealaltă a monahismului românesc.

În urmă cu aproape 60 de ani Nichifor Crainic înflăcăra în dogoarea unor inspirate cursuri de mistică ortodoxă şi teologie a culturii pe iluminatul tînăr proaspăt licenţiat în teologie de la Sibiu şi student la Academia de Arte Frumoase din Bucureşti — care avea să fie mai tîrziu părintele Arsenie —, cel care va întrupa în viaţă concepţia teologică-mistică a ctitorului generaţiilor pentru care a scris *Gîndirea* şi în care a trezit „Nostalgia Paradisului".

După cîţiva ani, în calitatea şi misiunea de stareţ al Mănăstirii Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus şi adevărat apostol al ortodocşilor ardeleni, cînd, după 1944, mentorul său spiritual Nichifor Crainic avea să se împărtăşească, împreună cu poporul român, din potirul Golgotei, în vremea celor trei ani de refugiu în Transilvania (urmaţi de 15 ani de temniţă la Aiud fără condamnare şi de opt ani de semilibertate strict supravegheată pînă la moartea sa din anul 1972), părintele Arsenie, cu dragoste de ucenic şi cu tot riscul, i-a asigurat adăpost vreme de cîteva luni la Mănăstirea Sîmbăta (fapt precizat corect în nota introductivă), cu consimţămîntul tacit al lui Petru Groza în urma unei întrevederi, cu care prilej Petru Groza i-a spus părintelui Arsenie referindu-se la Nichifor Crainic: *„Omul acesta trebuie păstrat pentru neamul românesc!..."*

În nota introductivă a volumului, d-l Alexandru Cojan greşeşte însă cînd afirmă că părintele Arsenie s-ar fi dus la familia preotului Sămărghiţan (de unde Nichifor Crainic fusese arestat) şi-ar fi luat manuscrisele şi le-ar fi ascuns în podul Mănăstirii Sîmbăta, de unde mai apoi „silit" să plece, cum spune nedocumentat d-l Cojan, le-ar fi dus şi ascuns la o rudă, morar într-un sat din Transilvania.

Precizez că părintele Arsenie nu a fost în casa preotului Sămărghiţan şi nu a avut manuscrisele *Memoriilor* lui Nichifor Crainic. Ceea ce s-a păstrat în podul Mănăstirii Sîmbăta au fost cîteva lucruri şi acte personale, care l-ar fi îngreunat în continuarea peregrinărilor, ridicate de autorităţi în anul 1955.

Părintele Arsenie nu a fost „silit" să plece de la Sîmbăta, cum afirmă d-l Alexandru Cojan, ci a fost dus personal de Mitropolitul Bălan să restaureze Mănăstirea Prislop din Ţara Haţegului.

Dacă părintele Arsenie n-a avut manuscrisele *Memoriilor*, cade de la sine fabulaţia d-lui Cojan cu peregrinarea manuscriselor prin podul de la Mănăstirea Sîmbăta, prin casa unei rude, morar dintr-un sat din Transilvania, şi-apoi prin alte poduri şi şoproane pînă în 1962, cînd au fost recuperate de cine şi de unde nu ne mai spune d-l Cojan. Mai adaug că în anul 1951, cînd părintele Arsenie se afla la Canal, a murit mama părintelui şi la scurtă vreme bunica, singurele şi ultimele rude care-l mai legau de vreun sat din Transilvania. După întoarcerea de la Canal la Mănăstirea de maici Prislop, al cărui duhovnic era şi unde subsemnata eram stareţă, am avut un program de mare austeritate, mai ales părintele Arsenie care nu vorbea cu persoane dinafara Mănăstirii şi ieşea extrem de rar din Mănăstire. Cum ar fi putut părintele pe vremea aceea de teroare să umble, călugăr fiind, deci cu uniformă, prin poduri şi şoproane, ca să ascundă manuscrisele lui Nichifor Crainic?! Aceeaşi situaţie fusese şi în 1947, cînd părintele Arsenie deja începuse să fie suspectat pentru marea popularitate pe care o avea, cum ar fi putut deci să se după personal. Sfinţia sa fiind atît de cunoscut, în casa preotului Sămărghiţan, de unde tocmai fuseseră arestate două persoane, să ridice manuscrisele lui Nichifor Crainic, despre existenţa cărora nici nu avea de unde ştii?!

Dacă totuşi s-ar mai pune întrebarea „atunci cum s-au putut păstra manuscrisele", cred că dacă d-l Alexandru Cojan s-ar fi consultat cu d-na preoteasă Sămărghiţan, cu subsemnata şi poate cu alţii, ar fi fost înlăturate aceste inexactităţi şi precizările de mai sus n-ar mai fi fost necesare şi poate că am fi aflat că manuscrisele s-au păstrat mult mai simplu şi firesc, aşa cum atîtea şi atîtea cărţi puse la „index", s-au păstrat cu grijă şi evlavie de către cei care au ştiut să tacă şi să se roage.

Mulţumind d-lor Alexandru Cojan şi Nedic Lemnaru pentru publicarea *Memoriilor*, îi rugăm ca în prefaţa volumului II, care urmează să apară, să facă rectificările de rigoare.

Am ţinut să fac aceste precizări, care nu ştirbesc cu nimic valoarea *Memoriilor* şi nu umbresc raporturile dintre maestru şi ucenic — care au durat pînă la plecarea dintre noi a lui Nichifor Crainic în 1972, părintele Arsenie păstrîndu-i amintirea vie pînă la săvîrşirea Sfinţiei Sale din viaţă în 1989 —, din dragoste pentru adevăr şi din respect pentru aceste două personalităţi, ale căror duhuri odihnesc în lumina dreptilor acestui neam românesc, „creştinesc şi de Hristos iubitor".

Sinaia, 17 decembrie 1991. *Monahia Zamfira Constantinescu*

Popasuri sărbătoreşti la jubileul „Astrei"

Continuînd şirul manifestaţiunilor jubiliare „ASTRA-130", începute la Năsăud, apoi la Sibiu, iată că şi alte despărţăminte din Ardeal şi Banat ale „Asociaţiunii" au desfăşurat, la rîndu-le, ample şi interesante acţiuni culturale menite a marca, deopotrivă, cei 130 de ani de la semnarea actelor de „urzire ale venerabilei grupări culturale, precum şi renaşterea şi reactivarea „Astrei".

Astfel că în Bihor, pe parcursul a trei zile (20, 21, 22 nov., 1991), sub genericul „Astra Rediviva" s-au derulat următoarele activităţi: festivitatea de atribuire, prin Decizie a Prefecturii judeţului, a numelui „Gheorghe Şincai", Bibliotecii judeţene Bihor-Oradea, după care cea de a X-a ediţie a Simpozionului naţional „Oamenii din Bihor", pentru ca vineri, 22 noiembrie, la Beiuş, în sala profesorală a Liceului „Samuil Vulcan" să aibă loc Adunarea generală de reactivare a acestui foarte activ despărţămînt, de-a lungul a aproape 100 de ani de existenţă (înfiinţat în 1898). Serbările bihorene ale „Astrei" au fost onorate de către P. P. S. S. Lor Dr. Vasile Coman, episcop şi Dr. Ioan Crişeanul, arhiereu-vicar, părintele Chişbora, vicarul Episcopiei greco-catolice a Oradiei, ca reprezentant al P. S. Vasile Hosu, general maior Corneliu M. Lungu — Comandantul Garnizoanei Oradea, Cosilierii culturali, prof. Constantin Malinaş şi Crăciun Parasca, Dr. Gheorghe Suciu — dir. Bibliotecii „Gh. Şincai", Dr. Liviu Borcea — preşedintele Despărţămîntului Bihor al „Astrei", Mircea Pop — secretarul Despărţămîntului, cadre didactice universitare, cercetători, bibliotecari din Oradea, Deva, Craiova, Iaşi.

Din partea Consiliului Central al „Astrei" de la Sibiu au participat: Conf. Dr. Victor V. Grecu — vicepreşedinte, cu Comunicarea ştiinţifică „Astra" în America şi prof. Nicolae Gastone — secretar I, cu intervenţia „Episcopul Dr. Nicolae Popovici — Cel de al 12-lea preşedinte al „Asociaţiunii".

Concomitent, în data de 22 nov., Despărţămîntul „Vasile Goldiş" al „Astrei" din Arad a organizat şi desfăşurat o serie de acţiuni cu adîncă rezonanţă în conştiinţa celor ce simt şi gîndesc în spiritul „Astrei" de totdeauna. Între acestea notăm: o Conferinţă de presă, cu participarea Conducerii Despărţămîntului, prof. Gheorghe Căpitan — preşedinte, şi a reprezentanţilor Consiliului Central de la Sibiu, Conf. Dr. Dumitru Acu — vicepreşedinte şi Dorin Goţia — cercetător la Arhivele Statului Sibiu. A urmat Simpozionul „130 de ani de la fondarea „Asociaţiunii" şi rolul acesteia în realizarea actului Unirii de la 1918". Şi aici organizatorii s-au bucurat de o numeroasă şi onorantă participare: P. P. S. S. Lor Dr. Timotei Seviciu — episcop şi Emilian Birdaş — vicarul Episcopiei Aradului şi Hunedoarei, reprezentantul protopopiatului greco-catolic, cadre didactice şi cercetători din Arad şi Timişoara.

Şirul acestor popasuri sărbătoreşti, avînd drept scop rememorarea acţiunii Cultural-naţionale a „Astrei" în trecut, dar şi în noua etapă a existenţei sale, a continuat în 28 noiembrie, la Blaj, unde au avut loc lucrările Adunării generale extraordinare, dedicate zilei de 1 Decembrie — ziua tradiţională a „Astrei", acuma Ziua Naţională a României.

În cadrul Adunării generale s-au desfăşurat lucrările Simpozionului „Astra şi Unirea", condus de jurista Maria Moraru — preşedinta Consiliului de conducere al Desp. Blaj al „Astrei". la reuşita căruia şi-au adus contribuţia: pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, conf. Dr. Dumitru Acu, conf. Dr. Victor Grecu, prof. Nicolae Gastone, prof. Mioara Tipuriţă, maistru Ioan Maniţiu, prof. Dr. Ioan Buzaşi, prof. Silvia Pop prof. Ioan Man, prof. Ana Iliescu, prof. Cornel Tatay, protopop Ioan Opriş — fost preşedinte al Despărţămîntului blăjean în perioada 1947—1948.

Momentul central al acestei noi întruniri „astriste" l-a constituit lansarea „Apelului" adresat celor doi ierarhi români transilvăneni, de la Sibiu şi Blaj, prin care li se adresează chemarea de a folosi „Cupola spirituală" a Astrei, pentru „Unirea credinţei şi împărtăşirea din Sfînta Taină a unităţii şi fraternităţii noastre naţionale".

Şi au urmat la Sibiu zilele „Astrei" (1—3 dec.), în cadrul cărora, din nou, s-a făcut mai mult simţită prezenţa „Asociaţiunii" în peisajul cultural actual; la Avrig, la Porumbacu de Jos, la Arpaş, la Bruiu, la Săliste, la Jina, la Tîrnava, la Moşna, la Cristian şi, practic, în toate comunele Sibiene, au avut loc simpozioane, serbări şcolare, expoziţii de carte şi documente, concerte de Colinde şi altele, chiar şi la Altar preoţii au vorbit credincioşilor despre „Astra" şi rolul ei în geografia spirituală a neamului românesc.

Nicolae Gastone

In memoriam

Pr prof. dr. MIRCEA CHIALDA

În 14 decembrie 1991 s-a desprins din sînul Bisericii luptătoare, spre a se sălăşlui în corturile Bisericii triumfătoare, din ceruri, preotul prof. Dr. Mircea Chialda, unul dintre bibliciştii români de prestigiu.

Adormitul în Domnul s-a născut la 30 iunie 1913, în comuna Voivodenii-Mici, din ţara Făgăraşului, dintr-o familie de preoţi. Copilăria şi-a petrecut-o în Avrigul lui Gheorghe Lazăr, de unde de fapt îşi trage originile şi familia sa şi unde a urmat şcoala primară. Studiile liceale le-a efectuat la liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu, după absolvirea cărora şi obţinerea diplomei de bacalaureat, a frecventat, în anul universitar 1930/1931, cursurile Academiei Teologice „Andreiene" din Sibiu. S-a mutat apoi la facultatea de Teologie din Cernăuţi, luîndu-şi licenţa în 1935, cu o teză intitulată: „Pregătirea omenirii pentru venirea Mîntuitorului".

Tot la Cernăuţi şi-a pregătit şi doctoratul, între 1935—1938, fiind proclamat doctor în Teologie, în urma susţinerii tezei: „Definiţiuni dogmatice ale sinoadelor particulare".

Începînd cu 1 octombrie 1938 a funcţionat ca profesor suplinitor la catedra de Vechiul Testament şi Limba Ebraică de la Academia Teologică din Caransebeş, devenind profesor titular definitiv în 1944.

În urma reformei învăţămîntului din 1948 a fost transferat la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, funcţionînd pe mai multe posturi didactice: — conferenţiar la catedra de Studiul Vechiului Testament (1949—1952), lector la lectoratul de Limba Ebraică (1952—1956), asistent la Secţia biblică (1956—1959).

Pe data de 1 decembrie 1959 a fost numit profesor suplinitor la catedra de „Studiul biblic al Vechiului şi Noului Testament" de la cursurile de magisteriu, iar pe data de 1 ianuarie 1965, profesor titular la aceeaşi catedră.

După vacantarea catedrei de „Vechiul Testament şi Limba Ebraică" de la cursurile de licenţă, a fost încadrat ca profesor titular la această catedră, începînd cu 1 septembrie 1970, funcţionînd pînă la pensionare, în 1983.

Între 1 noiembrie 1971 şi 30 septembrie 1973 a funcţionat ca prorector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, iar între 1 octombrie 1973 — 30 septembrie 1979, ca rector la acelaşi institut.

Hirotonit diacon din 1939 şi preot din 1957, a fost cinstit cu distincţia bisericească de „iconom stavrofor — crucea patriarhală", pentru activitatea sa didactică deosebită.

În persoana preotului profesor Mircea Chialda s-au îmbinat armonios trăsături de caracter precum fermitatea şi seriozitatea. Lunga sa carieră dideactică i-a oferit posibilitatea acumulării unei bogate experienţe pedagogice. Cursurile predate generaţiilor de studenţi şi doctoranzi s-au caracterizat prin profunzime şi claritate.

S-a remarcat ca teolog renumit, avînd la activ numeroase lucrări, studii, articole, predici şi recenzii publicate. Amintim astfel: „Ebed"-Iahve (Isaia cap. 40—55), Caransebeş, 1941, 59 p.; „Sacrificiile Vechiului Testament", Caransebeş, 1941, 518 p.; Anul jubiliar al evreilor, Caransebeş, 1943, 29 p.; „Melchisedec, preotul-rege din Salem", Caransebeş, 1946, 26 p; „Învăţături moral-sociale după Decalog", în „Studii Teologice" nr. 9—10/1956, „Cărţile anaghinoscomena ale Vechiului Testament în Biserica Ortodoxă", în „Ortodoxia", nr. 4/1962 (Este cel mai temeinic studiu pe care îl avem referitor la această problemă a cărţilor anaghinoscomena (necanonice) ale Vechiului Testament).

Prohodirea rămăşiţelor pămînteşti ale prof. dr. Mircea Chialda a avut loc în data de 16 decembrie 1991, la biserica „Sf. Ecaterina" din Bucureşti.

Dumnezeu să-l odihnească şi cu drepţii să-l numere!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

INFORMAŢII

— Miercuri, 1 ianuarie 1992, Î.P.S. Mitropolit Antonie a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu prilejul Anului Nou şi al Sf. Vasile cel Mare, în cadrul Sf. Liturghii I.P.S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură legat de viaţa şi activitatea Sf. Ierarh Vasile precum şi de anul care a trecut împărtăşind credincioşilor şi gînduri pentru Noul An.

După Sf. Liturghie, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu a avut loc tradiţionala recepţie de Anul Nou, la care au participat membri permanenţei consiliului eparhial, corala mitropolitană şi preoţii din Sibiu. În numele colaboratorilor Î.P.S. Sale, P.C. pr. Aurel Răduleţ, vicar arhiepiscopesc, a urat Î.P.S. Sale un an nou fericit şi plin de roade pentru viaţa Bisericii Ortodoxe din Ardeal.

Î.P.S. Sa a exprimat celor prezenţi aceleaşi bune doriri, jalonînd în linii mari cîteva din imperativele viitoare pentru bunul mers al Eparhiei noastre.

Corala mitropolitană, dirijată de P.C. arhid. Ioan Popescu, a executat un mănuchi de colinde tradiţionale.

— Luni 6 ianuarie 1992, cu prilejul Botezului Domnului, I.P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un adînc cuvînt de învăţătură pe marginea semnificaţiei botezului în viaţa creştină.

După Sf. Liturghie arhierească, Î.P.S. Sa împreună cu soborul slujitor a oficiat slujba sfinţirii apei celei mari, potrivit tradiţiei îndătinate a Bisericii noastre.

Ierod. Visarion Bălţat

— De Anul Nou şi ziua Sf. Vasile, 1 ianuarie 1992, P.S. Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie la biserica Sf. Arhangheli din Braşov (cartierul Fabricii de autocamioane) unde a vorbit mulţimii de credincioşi despre întreita semnificaţie a praznicului. După masă P.S. Sa a săvîrşit slujba Vecerniei şi Maslu de obşte în parohia Pojorta, prot. Făgăraş.

— În ziua Botezului Domnului, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit la biserica Sf. Arhangheli din Sibiu — Trei Stejari, unde a săvîrşit şi Aghiazma mare.

— În 7 ianuarie, Sf. Ioan Botezătorul, P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Săliste, la biserica Sf. Ioan Botezătorul, a Cîndeştilor, din Grui, împreună cu părinţii profesori Ilie Moldovan şi Vasile Mihoc şi preoţii din Săliste. Cu acest prilej s-a oficiat slujba parastasului pentru cei adormiţi în Domnul din fam. Meţiu.

„SERBĂRILE ORTODOXIEI"

Aşa au intitulat organizatorii: Liga tineretului ortodox, Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu şi Fundaţia pentru tineret din Sibiu — cele patru zile de manifestări: 5—8 decembrie 1991, consacrate mai bunei înţelegeri a ceea ce înseamnă pentru tineretul de astăzi, şi pentru noi toţi de altfel, „bătrînească şi cinstita şi curata noastră Lege", cum atît de potrivit numeşte O. Goga Ortodoxia noastră străbună.

De bună seamă, că adîncurile cele cu anevoie de pătruns ale Ortodoxiei nu pot fi puse în lumină în cîteva zile. Personalitatea vorbitorilor ca şi întreg programul acestor serbări au reuşit totuşi să aducă în atenţie obştească şi, nădăjduim, cu folos, multe din valorile dătătoare de viaţă ale Ortodoxiei.

Programul a început joi, 5 decembrie 1991, cu slujba vecerniei săvîrşită de P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul în catedrala mitropolitană din Sibiu, la sfîrşitul căreia Î.P.S. Mitropolit Antonie a rostit o foarte bogată cuvîntare, în care, adresîndu-se în chip special tineretului, a înfăţişat cîteva trăsături specifice tinereţii adevărate, aducînd apoi în atenţie grăitoare dovezi despre existenţa lui Dumnezeu şi despre ceea ce înseamnă Ortodoxie şi a trăi ortodox în contextul de astăzi.

În continuare, corul de copii „Allegretto", format din elevi de la diverse şcoli din Sibiu, condus de prof. Gh. Stoica, cor care s-a afirmat şi peste hotare, a interpretat cu multă sensibilitate un buchet de colinde de Crăciun.

În aula Institutului Teologic a avut loc apoi un „dialog de seară", cu P.C. pr. prof. Dr. Vasile Mihoc.

Vineri, 6 decembrie, praznicul Sf. Nicolae, tot în catedrala mitropolitană P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat de preoţi şi diaconi, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia, la priceasnă, P.S. Sa a vorbit despre Sf. Ierarh Nicolae, model de gîndire şi vieţuire creştină şi pentru tineretul de astăzi.

În după amiaza aceleiaşi zile, în sala mare a Casei de cultură din Sibiu, plină pînă la refuz, P.C. pr. prof. Dr. Constantin Galeriu de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti a conferenţiat despre „Chipul lui Dumnezeu în om", după care a urmat un montaj-literar, susţinut de membri Ligii şi studenţi teologi, iar corul elevilor de la Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu a interpretat un mănunchi de colinde.

După vecernie, în aula Institutului Teologic din Sibiu a avut loc un dialog direct cu P.C. pr. prof. C. Galeriu pe marginea temei mai sus arătate.

Sîmbătă, 7 decembrie, înainte de masă, în catedrala mitropolitană s-a săvîrşit un Te-Deum de către P.S. Episcop-vicar Irineu Bistriteanul de la Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, la sfîrşitul căruia P.S. Sa a vorbit despre: „Lumina Betleemului în conştiinţa creştinilor". În continuare corul de copii „Crai nou" de la şcoala generală nr. 24 din Sibiu, condus de doctorandul în Teologie N. Neagu, a interpretat un microconcert de colinde.

La vecernia din aceeaşi zi săvîrşită în catedrala mitropolitană, P.S. Episcop Andrei al Alba Iuliei a rostit un ziditor cuvînt „Despre suflet", după care corul de copii de la parohia Maieri I din Alba Iulia a susţinut un concert de colinde.

În continuare, în aula Institutului Teologic a avut loc o nouă serie de convorbiri de seară, împreună cu P.C. pr. prof. Dr. Ioan I. Ică.

Dumunică, 8 decembrie 1991, în catedrala mitropolitană din Sibiu a fost săvîrşită Sf. Liturghie arhierească de către P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, la priceasnă un bogat şi documentat cuvînt rostind P. Cuv. arhim. Teofil Părăian de la Mănăstirea Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus, intitulat: „Eu şi Filocalia", în care a explicat pe înţelesul tuturor ce înseamnă Filocalia şi cîteva din bogăţiile ei ziditoare de suflet.

În aceeaşi zi, după vecernia din catedrala mitropolitană, I.P.S. Mitropolit Antonie a rostit o amplă cuvîntare, axată îndeosebi pe caracteristicile fundamentale ale Ortodoxiei.

În continuare, un cor restrîns format din studenţi teologi a susţinut un foarte plăcut concert de colinde.

În aula Institutului Teologic au avut loc apoi convorbiri de seară, împreună cu P. Cuv. arhim. Teofil Părăian şi P.C. pr. prof. Ilie Moldovan.

În realizarea acestui program binevenit în contextul frămîntărilor de astăzi, program liniştitor şi înălţător de suflet, un aport deosebit a avut studentul teolog Bertea Constantin, preşedintele Ligii tineretului ortodox din Sibiu.

P.

Tripticul lui ŞTEFAN CEL MARE

Cine vizitează Altarul Neamului de la Putna, va întîlni acolo, ca într-o anexă de academie sau muzeu, — pe lîngă evangheliarele-manuscrise, lucrul de migală îngerească al călugărilor cărturari, — şi odoare sfinte, veşminte, epitafe şi acoperăminte de mormînt, semnul hărniciei izvorîte din evlavie.

Dar va mai găsi acolo, şi sfinte moaşte, sfinte cruci, — una lucrată din însuşi sfîntul lemn, al Crucii, — precum şi trei icoane bătute în pietre scumpe, cari înfăţişează pe Mîntuitorul Hristos, pe Maica Domnului şi pe Sf. Ioan Botezătorul.

Aceste trei icoane alcătuiesc ceea ce se cheamă *Tripticul lui Ştefan cel Mare.*

Erau talismanul Marelui Voievod.

* * *

Am stat şi mult m-am mirat, de ce Voievodul care purta în mînă Crucea, iar pe steaguri chipul Sf. Gheorghe, — purtătorul de biruinţă, — nu şi-a înfăţişat şi chipul Sf. Întîiului Mare Mucenic Ştefan?!... Am înţeles din explicaţiile primite de la eruditul şi bătrînul Staret, Arhimandritul Ioan Volcinschi. Tripticul are o înaltă semnificaţie religioasă. Persoanele sfinte înfăţişate aici, în triptic, sînt persoanele care vor prezida Scaunul Judecăţii de Apoi: Mîntuitorul Hristos — Dreptul Judecător — în mijloc; Maica Domnului la dreapta Lui, iar Sf. Ioan Botezătorul, la stînga. Aşa vorbeşte despre ei sfînta şi bătrîna şi dumnezeiasca noastră Carte, şi tot aşa îi înfăţişează şi iconografia noastră bisericească.

Înţelegem atunci că Voievodul Moldovei, supranumit de popor „Cel Mare"; dar şi „Cel Sfînt", a acţionat în toată viaţa lui războinică sub scutul acestor trei icoane, care-i vorbeau permanent despre nebiruita putere; şi în acelaşi timp îiîtrezea în suflet şi cea mai mare răspundere.

De aceea, lupta din tot timpul vieţii lui, atît de zbuciumată de războaie, a fost o luptă în care a căutat neîncetat *„un răspuns bun la înfricoşata judecată a lui Hristos ...".*

Icoana este a ortodoxului. Arhitectura Bisericii Ortodoxe exprimă spaţial trei turle; iar în vîrful lor, în interior, stă zugrăvit *Tripticul.*

De aceea, creştinul ortodox se închină, cînd trece prin faţa bisericii, fiindcă trece prin faţa Scaunului de Judecată al lui Hristos. Aşa cum au făcut moşii şi strămoşii noştri, ţinem şi noi prin puterea tradiţiei, o credinţă luminată, dreaptă, cinstită şi nevătămată. Pentru că noi nu sîntem, nici de la 1054, nici de la 1517, nici de la 1700, nici de azi, de ieri, sau dealaltăieri. Noi avem două mii de ani în spate şi am dus în cîrcă năvălirile cotropitoare. Avem o istorie cum nu au alte popoare. Duduie paşii barbariei prin istoria noastră! E de mirare că mai dăinuim sub soare! Cînd la Roma, la Padova, sau la Bologna, se ridicau universităţi, noi stăvileam puhoiul turcesc la Dunăre, şi puhoiul tătărăsc la Nistru, în frunte cu Ştefan cel Mare.

Sînt şi unii scriitori străini, dar cinstiţi sufleteşte, care recunosc că noi, ţăranii de la Dunăre, cu icoanele în dăsagă, am apărat civilizaţia Occidentului. (Oswald Spengler: „Apărarea Occidentului"). Şi aici „Părintele Volcinschi, care ne-a luat din pridvor şi ne-a dus pînă la Altar, — în anul 1930, cînd am avut norocul să-l cunoaştem —, şi-a mai potolit avîntul şi ne-a depănat cîte ceva din amintirile personale Dînsul ne-a povestit cu lux de amănunte despre serbările de la Putna, cînd a fost trimis în fruntea unei delegaţii în 1870, de la Viena la Cernăuţi să trateze cu autorităţile austriece, pentru aprobarea Congresului. Însă, după tergiversări care au durat un an, deabia s-a putut ţine în 1871. Dînsul ne-a confirmat, ca coleg cu Eminescu şi Slavici, că atît înfiinţarea Societăţii „România Junâ", cît şi ţinerea Congresului de la Putna, se datoresc entuziasmului şi priceperii lui Eminescu. El a compus noaptea, în clopotniţă, poezia „Doina", pe care a recitat-o a doua zi, cătărat pe zidul mănăstirii. După cum se ştie „Doina" este o prea frumoasă închinare la mormîntul lui Ştefan cel Mare, evocînd cu emoţie figura viteazului fără seamăn, a cărui credinţă a fost stîncă. Bătrînul Staret, ajuns la vîrsta biblică, a dat să o recite, însă cînd a ajuns la fragmentul:

„Ştefane, Măria Ta — În seama părinţilor,
Tu la Putna nu mai sta, — Clopotele să le tragă
Las'Arhimandritului — Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă
Toată grija Schitului — Doar s-o îndura Dumnezeu
Lasă grija sfinţilor — Ca să-ţi mîntui neamul tău".

Aici n-a mai rezistat, şi l-au podidit lacrimile. Apoi am mai văzut medalia de aur şi argint a studenţilor români din Viena, cu următoarea inscripţie: *„În memoria lui Ştefan cel Mare — Junimea Română Academică — Putna 15 august 1871";* iar pe verso se afla în mijloc Columna lui Traian şi de jur împrejur inscripţia: *„Uniţi sîntem în cuget, uniţi în Dumnezeu".*

* * *

Dacă Tripticul lui Ştefan cel Mare l-am cunoscut la Mănăstirea Putna în 1930, Steagul cu icoana Sf. Gheorghe, l-am cunoscut în 1923, la Muzeul Militar, din Bucureşti, adus de o Legiune de Onoare Franceză, după primul război mondial, de la Sf. Munte Atos, din Mănăstirea Zugrafu, — Ctitoriea lui Ştefan cel Mare.

... Şi, cînd te gîndeşti că, pe cît de frumoasă i-a fost chemarea, pe cît de neîntreruptă şi de mare i-a fost lupta, pe atît de mare şi de frumoasă i-a fost şi izbînda:

47 de ani de domnie!
40 de războaie purtate!
46 de locaşuri dumnezeieşti înălţate!

Preot Lăudatu Vasilescu

Semnalăm... Semnalăm...

Într-un articol intitulat *„Noi şi catolicismul"* Nae Ionescu scria: *„Nu poate fi cineva român, decît dacă participă în chip efectiv la „românie" — dacă, cu alte cuvinte, realizează în concret, în individual, structura organică, spirituală a cărei depozitară în esenţial e naţiunea noastră".*

Istoriceşte, spune Nae Ionescu, românii sînt ortodocşi. Confesiunea, ca realitate istorică, face parte din cealaltă realitate istorică, naţiunea. Ortodoxia este deci componentă a naţiunii.

* * *

Ecumenismul, rămas încă la nivelul elitelor şi al suprastructurilor bisericeşti, nici măcar acolo nu reuşeşte aflarea căilor spre unitatea creştină pe care cu osîrdie începuse să le caute prin 1948, cînd a avut loc la Amsterdam, în Olanda, prima Adunare Generală a Mişcării ecumenice. Entuziasmul primilor inspiraţi s-a transformat cu timpul într-o birocraţie seacă. Idealurile fondatorilor îndreptate atunci spre unitatea creştină, au degenerat într-un fel de caricatură care dublează Organizaţia Naţiunilor Unite, în care teologia a ajuns să fie ultima dintre preocupări. Şi, chiar şi pe acest loc fiind, teologia, cînd e abordată, e o teologie preocupată adesea de nimicuri, precum schimbarea denumirii lui Dumnezeu din Tată în Mamă, sau aplicarea drepturilor omului la dreptul la hirotonie al femeilor, la desfiinţarea prescripţiilor canonice cu privire la post, spovedanie, împărtăşanie, şi chiar cu privire la desfiinţarea teologiei şi a rînduielilor liturgice devenite simple forme, care pot fi schimbate de la o zi la alta. În această viziune, după mulţi ecumenişti, confesiunile urmează să dispară, nivelîndu-se cu cele mai de jos dintre ele, anume cu acelea în care învăţăturile, ca şi morala, au ajuns la hotărîrea şi bunul plac al fiecăruia.

Despre SIDA, de pildă, chiar în cazul celor direct implicaţi de dezordini morale evidente şi mărturisite (homosexuali) unii ecumenişti nu mai vorbesc ca despre consecinţa unor păcate, ci consideră că astfel de deviaţii sînt expresii ale unei altfel de normalităţi, tot atît de firesti ca şi însuşirile oamenilor normali.

Se înţelege că, în afară de aceşti superficiali ai ecumenismului, există şi oameni serioşi, care n-au pierdut din vedere idealul unităţii creştine care urmează să fie realizat prin întoarcerea la adevărurile Sfintei Scripturi, ale Sfintei Tradiţii, ale Sinoadelor ecumenice. Se pare însă că prevalează ceilalţi, mai ales cei din denominaţiunile protestante simplificatoare şi fără teologii solid alcătuite.

Ortodocşii care au lucrat în Consiliul ecumenic, au luptat mereu pentru întoarcerea la unitatea adevărată. Reprezentanţii ortodocşi au atras mereu atenţia asupra necesităţii de a se lucra pentru unitate pe cale teologică, pentru realizarea unei unităţi autentice. N-au prea fost ascultaţi. Şi iată, chiar după ultima Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Canberra, Australia, 1991) un mitropolit ortodox grec, Ioan Ziziulas de Pergam, cunoscut teolog şi prieten al nostru, a făcut o declaraţie care confirmă temerile noastre. E aproape o declaraţie de eşec, deşi, poate, speranţa mai există, mai ales în condiţiile în care Consiliul Ecumenic şi-a anunţat intenţia de a se restructura. Nimeni nu prea ştie încă în ce va consta ea, dar loc pentru speranţe mai există. Iată totuşi ce a declarat Mitropolitul Ioan Ziziulas:

„Adunarea nu a oferit spaţiu pentru o dezbatere teologică. Teologia şi morala, gîndirea şi acţiunea sînt încă separate în viziunea ecumeniştilor şi se dă mai multă atenţie, aşa cum s-a putut uşor constata, acţiunii. Cred că foarte curînd Consiliul Ecumenic al Bisericilor, aşa cum se întrevede din lucrările acestei Adunări, va ajunge în situaţia în care, în cadrul lui, nimeni nu se va mai interesa de teologie".

Atunci de ce se va interesa? Vom vedea. În orice vaz, de orice altceva se va *interesa*, nu va răspunde idealului ecumenic. Ecumenismul îşi aşteaptă şi el reînoirea.

Zilele trecute am primit o scrisoare de la un fost membru al Comitetului Central al Consiliului Ecumenic, membru şi în alte comitete, cu care am fost coleg mai mult de şase ani. Îmi scrie: *„Myself, I have left the W.C.C. Committees, and don't really miss them".* Traduc liber: *„Eu însumi am plecat din Comitetele Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi trebuie să mărturisesc că nu-mi lipsesc".* Şi Mar Gregorios din India, vechi ecumenist, mi-a scris la fel.

De altfel încă la Conferinţa din San Antonio, U.S.A., mai 1989, ortodocşii au făcut o *Declaraţie separată* din care sînt de reţinut cel puţin două puncte:

1. Am putut observa că în unele documente ale Conferinţei, ca şi în serviciile religioase s-au impus răstălmăciri ale bazei Constituţiei Consiliului Ecumenic al Bisericilor (credinţa în Sf. Treime aşa cum e ea prezentă în Noul Testament, a fost modificată) şi, de asemenea, au fost distorsionate unele principii ale credinţei noastre comune.

2. Nu putem accepta nici o falsificare a limbajului Sfintei Scripturi şi nici o încercare de a o rescrie sau a o face conformă cu credinţele şi ideologiile vreunei culturi, denominaţiuni (secte) sau mişcări (se referă la limbajul *inclusiv*, adică la schimbarea denumirii Tatălui ca Mamă şi la alte încercări de schimbare n.n.).

3. Participarea femeilor în viaţa Bisericii poate fi o temă pe agenda Consiliului Ecumenic al Bisericilor, dar problema hirotonirii lor nu este pentru noi, ortodocşii, o problemă care ar putea fi pusă în discuţie, atîta vreme cît e contrară atît Hristologiei, cît şi Eclesiologiei, Tradiţiei şi practicii Bisericii primare. (v. The San Antonio Report, Geneva, 1990, p. 185—186).

Şi la Canberra, 1991, Ortodocşii au făcut o *Declaraţie separată.*

Dar cît va mai merge aşa?

Prăpastia se tot măreşte. Distanţele cresc. Ortodocşii au mereu speranţe, iar protestanţii din Consiliu îşi văd mai departe de treabă, după capul lor.

E drept că speranţa nu are limite. Totuşi! ...

*

„Trezirea teologiei la duhovnicie" se intitulează un bun articol publicat în *Solia* (vol. LVI, nr. 11, 1991), revista patronată de P.S. Episcop Nathaniel în S.U.A. Tezele articolului sînt adevărate şi chemarea autorului (Dinu Cruga) merită să fie auzită. Chemarea e îndreptată spre teologia din ţară. Acum avem 12 facultăţi de teologie cu 27 de secţii (teologie-pastorală, teologie-litere, teologie-asistenţă socială) şi cu un impresionant număr de profesori şi studenţi.

De duhovnicie e nevoie mai mult ca oricînd. Deşi tonul articolului e blînd-critic — cum să nu fie! — şi recunoaşte şi cîteva nume care au făcut ce se cuvenea şi atunci cînd nu se putea face tot ce s-ar fi cuvenit, cred, cu smerenie, că ar mai fi fost totuşi loc de adăugat şi alte nume, care n-au ignorat latura duhovnicească, chiar cînd au scris şi teologie pentru cei de pe trepte teologice. Nici aceasta a face n-a fost tocmai uşor!

Autorul, fiind departe, n-a avut de unde să ştie că în biserici de ţară, la mănăstiri la trapeze, s-au cetit mereu capitole din unele cărţi de teologie duhovnicească românească, scrise atunci, ca şi din unele reviste şi ziare eparhiale, uneori scrise anume pentru educaţia duhovnicească, şi pentru a ţine trează conştiinţa acelor profunzimi autentice care caracterizează Ortodoxia. Exemple se pot da oricînd şi oricui. Oricum, întoarcerea la duhovnicie e mereu o datorie, aşa că chemarea e actuală.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680), sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegrarul Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU

1 februarie 1992

Nr. 5—6

Sfîntul Antonie: minte şlefuită la şcoala convorbirilor cu Dumnezeu (II)

Sfîntul Antonie a fost dintru început modelul cel mare al tuturor călugărilor. Un model prin tot ceea ce era. Prin tot ceea ce făcea. Prin felul de a fi, de a vorbi, de a comunica. Prin felul său de a fi liber de orice gînd de mîndrie şi de înaltă părere de sine care, de pildă să-l facă să se izoleze de alţii, să pretexteze sfinţenie, să ceară cinstire pentru el. Totul în el era seriozitate şi, în aceeaşi măsură, echilibru. Nu era de o seriozitate morocănoasă, emfatică, fals solemnă, cu aere de vedetă duhovnicească, precum sînt mulţi din cei porniţi pe drum, care se şi cred la capătul drumului. N-au trecut de treapta învăţăturilor şi-şi şi dau aere de învăţători, atotştiutori!

Nu dintre aceştia era Sfîntul Antonie. El era tot numai bunătate, numai iubire, numai înţelegere, mereu în smerenie fără emfază, în apropiere de ceilalţi fără păcat, în duh de sfătuire fără încetare. Intra în măsura fiecăruia fără să-şi piardă măsura sa. Era mai aspru cu sine decît cu alţii, şi avea iubire mai multă pentru alţii, decît pentru sine.

Atît de mare era puterea lui duhovnicească, încît unii învăţau de la dînsul pe o cale mai deosebită decît alţii. Citim în Pateric: *„Trei părinţi aveau obiceiul, în tot anul, de mergeau la fericitul Antonie. Doi dintre ei îl întrebau despre gîndurile lor şi despre mîntuirea sufletului. Al treilea întotdeauna tăcea, neîntrebîndu-l nimic. Iar după multă vreme, i-a zis Avva Antonie: „Iată, atîta vreme ai de cînd vii aicea, şi nimic nu mă întrebi". Şi răspunzînd fratele a zis: „Destul îmi este numai să te văd, părinte".*

Cuvinte memorabile: *„Destul îmi este numai să te văd, părinte!"* Sfîntul îi vorbea celui de al treilea prin alte mijloace decît primilor doi. Celor doi le vorbea prin cuvinte. Celui de al treilea i se arăta. I se descoperea. Se lăsa înţeles fără cuvinte. Am citit undeva nişte vorbe asemănătoare zise de cineva: *„Îţi mulţumesc că exişti".* Sîntem în prezenţa aceluiaşi mod de comunicare. Directă. Duhovnicească. Adică în duh. De vorbit tot vorbeau aşadar, dar vorbeau într-o altă limbă, în limba duhului.

Pentru cei care doreau cuvinte, Sfîntul Antonie avea destule. L-a întrebat cineva ce trebuie să facă pentru a plăcea lui Dumnezeu: I-a răspuns: *„Cele ce îţi poruncesc ţie păzeşte-le: ori unde vei merge, pe Dumnezeu să-l ai înaintea ta întotdeauna. Orice vei face, să ai mărturie din Sfintele Scripturi. Şi în orice loc vei şedea, să nu te mişti degrabă. Acestea trei păzeşte-le şi te vei mîntui".*

Va trebui să recunoaştem în aceste trei îndrumări o extraordinară capacitate de sinteză. Toate, şi păcatele şi virtuţile, şi paza gîndurilor şi îndrumarea faptelor, toate se află în aceste trei porunci. Se vede că monahul întrebător era unul dintre cei uşarnici. Uşarnic în Moldova e numit cel care umblă de colo-colo. Schimbă uşile. Sînt şi printre călugări unii care schimbă des uşile! Grecii le zic girovagi. Unii pretextează că nu le priveşte locul pentru mîntuire. Că locul e plin de ispite. Se poate să fie şi aşa, în unele cazuri, dar în cazul uşarnicilor e mai adevărat că sînt ei bîntuiţi de un duh al nestatorniciei, al vagabondajului. O întîmplare culeasă tot din experienţa celor ce se nevoiesc în mînăstiri, ne povesteşte că un călugăr, după ce stătuse o vreme într-o mănăstire, se plictisise repede şi, punînd plictiseala pe seama diavolului locului, se hotărî să plece. Se duse la stareţ, îi povesti ispita, îşi ceru blagoslovenie şi stareţul i-o dădu, ştiindu-l nestatornic — că nu de multă vreme îl primise acolo — dar îl avertiză: Ispitele sînt pretutindeni, şi nu schimbînd locul scapi de ele, ci schimbîndu-te tu, prin rugăciune şi ascultare. Dar călugărul rămase la hotărîrea lui. Îşi umplu traista cu sărăcăciosul lui avut şi plecă.

Ajuns în dreptul porţii, văzu pe unul care îşi lega în grabă curelele încălţămintelor, gata de călătorie. Călugărul nostru îşi imaginä pe loc un posibil tovarăş de drum şi îl întrebă *„Cine eşti şi unde mergi? — „Mă grăbesc să-mi leg încălţămintele ca să nu rămîn în urma ta. Am ordin să ajung înaintea ta acolo unde mergi" — Dar cine eşti?" —*

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

GÎNDURI DESPRE RUGĂCIUNE

După cum spun marii rugători şi după cum simţim şi noi de atîtea ori, rugăciunea este o cerinţă, o necesitate a sufletului omenesc. Ne rugăm adică nu pentru că ne-ar porunci cineva, ci pentru că simţim nevoia să ne rugăm, să ne adresăm lui Dumnezeu, să stăm de vorbă cu El, aşa cum un copil simte nevoia să comunice cu părinţii săi. Rugăciunea este deci ca o respiraţie a sufletului nostru; aşa cum respiraţia trupului este chezăşia vieţii acestuia, la fel rugăciunea este unul din stîlpii vieţii noastre sufleteşti.

Este firesc să fie aşa, pentru că în fiecare dintre noi este o sete tainică după Dumnezeu, ca după obîrşia noastră, ceea ce Psalmistul exprimă atît de potrivit cînd spune: „În ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa te doreşte sufletul meu pe tine, Dumnezeule" (Ps. 41, 1), sau cum Fericitul Augustin exprimă aceeaşi idee, cînd spune: Ne-ai făcut după Tine, Doamne şi neliniştit este sufletul meu pînă se va întoarce la Tine, ori cum spune un teolog contemporan: Omul făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu nu poate fi fericit decît în Dumnezeu. Această sete, acest dor după Dumnezeu ni-l potolim în chip special prin rugăciune, prin această scară, prin acest fir nevăzut cu care stăm în legătură cu El, prin această priză, cum zice cineva, prin care ne punem în contact cu El. A ne ruga, spune un Sfînt Părinte, înseamnă a petrece mereu cu Dumnezeu în prietenie, a-l simţi în noi şi în preajmă-ne, şi a „ne revărsa sufletul înaintea Lui", ca oarecînd Ana, mama profetului Samuel (I Regi 1, 15).

Mai ştim apoi că noi nu ne putem împlini sau realiza ca oameni deplini, decît numai în comuniune cu Dumnezeu, în cunoaşterea Lui, în împlinirea voii Lui, unele din poruncile Sale fiind de altfel înscrise în structura sufletească a fiecărui om din totdeauna, ceea ce făcea pe un scriitor bisericesc din vechime să spună că sufletul omenesc în chip natural, în chip firesc este creştin.

Din astfel de motive, „atrofierea simţului sacru sau al rugăciunii — cum spune un mare savant al secolului nostru (Alexis Carrel) — se dovedeşte tot atît de nocivă pentru om ca atrofierea inteligenţei". Rugăciunea ,aşadar, trebuie să constituie pentru noi o hrană sufletească zilnică, o deschidere permanentă a noastră către Dumnezeu, un dialog continuu cu El, gînd permanent spre El. Acest lucru devine mai vădit atunci cînd fiinţa noastră este pătrunsă de o puternică dragoste de Dumnezeu şi de oameni, ceea ce un Sf. Părinte exprimă astfel: „Cel ce iubeşte pe Dumnezeu stă de vorbă cu El de-a pururi, cum ar sta cu un tată", iar de vorbă cu Dumnezeu stăm prin rugăciune.

Dar, pe de altă parte, rugăciunea însăşi reprezintă o cale de întărire a dragostei către Dumnezeu şi semeni şi, desigur, a virtuţilor din noi. Sf. Ioan Gură de Aur, acest mare trăitor şi tălmăcitor al învăţăturii evanghelice, ne spune că, prin rugăciune, dragostea noastră către Dumnezeu „devine mai fierbinte", că creştinul care se roagă lui Dumnezeu „va fi totdeauna mai cu băgare de seamă" la viaţa sa, „mai serios", că cinstind „pe Dumnezeu, pe noi înşine ne cinstim". Pentru a înţelege mai bine spusele sale, Sf. Ioan Gură de Aur vine cu o asemănare cît se poate de grăitoare: „După cum cel ce deschide ochii spre a vedea lumina Soarelui pe el singur s-a folosit, admirînd frumuseţea acestui corp ceresc şi, bucurîndu-se de razele sale, (Soarelui) nu i-a adus nici o mulţumire, pentru că nu l-a făcut mai strălucitor de cum era, tot aşa, ba încă mai mult cu Dumnezeu, căci cel ce cinsteşte pe Dumnezeu, pe el singur se cinsteşte şi se foloseşte foarte mult, Cum? Săvîrşind virtutea, pe el se slăveşte".

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

MOŞTENIREA ŞAGUNIANĂ

După moartea lui Şaguna, soarta Bisericii Ordoxe Române din Transilvania n-a fost deloc uşoară, pe de o parte, datorită faptului că ierarhii ce i-au urmat n-au fost la înălţimea providenţială întrupată în personalitatea lui de om politic şi cărturar, de om al Bisericii şi om al poporului. Pe de altă parte, lupta politică a românilor din Transilvania a ieşit de sub confesional, după înfiinţarea Partidului Naţional Român din Transilvania. Şi, nu în ultimul rînd şi datorită politicii dualiste, atît de strivitoare pînă la 1918 pentru naţionalităţile din imperiu.

La 50 de ani de la primul Congres naţional-bisericesc, instituit de Şaguna, s-a scris de fapt despre subţierea în cadrul diocezei ortodoxe aTransilvaniei a moştenirii şaguniene: „La moştenirea lui Şaguna n-am adus, ci din contră zilele fugare şi anii nestatornici ne-au tot măcinat din zidurile apărării, furîndu-ne din cînd în cînd cîte o cărămidă împreună cu nădejdea de a putea repara paguba".[1]

Măcinarea zidurilor apărării a început imediat după 1873, cînd urmaşul de drept al lui Şauguna, Nicolae Popeea — biograf al magistrului său şi membru al Academiei Române — n-a putut urca în scaunul mitropolitan. Între septembrie 1873—decembrie 1874 a fost mitropolit Procopie Ivacicovici. Apoi în jocul împrejurărilor, cu o puternică opoziţie chiar din partea „inteligenţei" româneşti dobîndeşte scaunul mitropolitan Miron Romanul (1874—1889), o personalitate controversată, aflat de multe ori pe muchia unui cuţit cu trei tăişuri, adică între administraţia dualistă şi fruntaşii români, dar şi între tensionantele disensiuni dintre activişti şi pasivişti, adică între fraţii de o limbă şi de un neam.

O dată cu scrierea şi rescrierea istoriei, figura lui Miron Romanul s-a modelat altor circumferinţe decît celor impuse de epocă, de zgomotul publicistic, de confesiunea epistolară străbătută de aluviuni nestăpînite. Deşi, nu poate fi situat la înălţimea lui Şaguna, Miron Romanul a fost un demn urmaş al acestuia în chipul în care, cu mari riscuri, şi-a apărat Biserica şi credincioşii de tăvălugurile ce veneau de pretutindeni. Rămîne memorabilă circulara lui din 1896, cînd propunerii guvernului dualist de a sărbători un mileniu de la venirea ungurilor în Europa, îi răspunde cu o forţă a demnităţii, pe care o regăsim doar la marii patrioţi: „Noi — se adresa el românilor ortodocşi din Transilvania şi Ungaria — să ne adunăm în sfintele noastre biserici, şi acolo recurgînd la cele ce relativ la noi s-a petrecut în ţara aceasta din timpurile cele mai vechi, să mulţumim lui Dumnezeu că, pe lîngă toate suferinţele, mileniul trecut ne-a învrednicit să vedem încă păstrat tezaurul nostru cel mai preţios: Biserica şi naţionalitatea ...".[2]

În timp ce Blajul a plecat capul, iată Miron Romanul şi-a dezvelit conştiinţa de ortodox şi român, cu riscul pierderii scaunului mitropolitan şi chiar cu riscul pierderii vieţii.

Urmaşii lui Miron Romanul, Ion Meţianu (1899—1916) şi Vasile Mangra (1916—1918), s-au apărat mai mult pe sine, decît marea moştenire şaguniană. Şcolile au fost într-o situaţie de-a dreptul cutremurătoare. Ameninţate cu desfiinţarea ori cu folosirea lor ca unele ale deznaţiona-

1 „Telegraful român", LXV, 1918, nr. 96, p. 382.

2 Cf. *„Epocalul Circular Milenar"*, în Antonie Plămădeală, *Lupta împotriva deznaţionalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar, în vremea lui Miron Romanul (1874—1898) după acte, documente şi corespondenţe*, Sibiu, 1986, p. 150—155.

(Continuare în pag. a 2-a)

Traian Vedinaş

Întîmpinîndu-L pe Domnul...

(La Întîmpinarea Domnului — 1992)

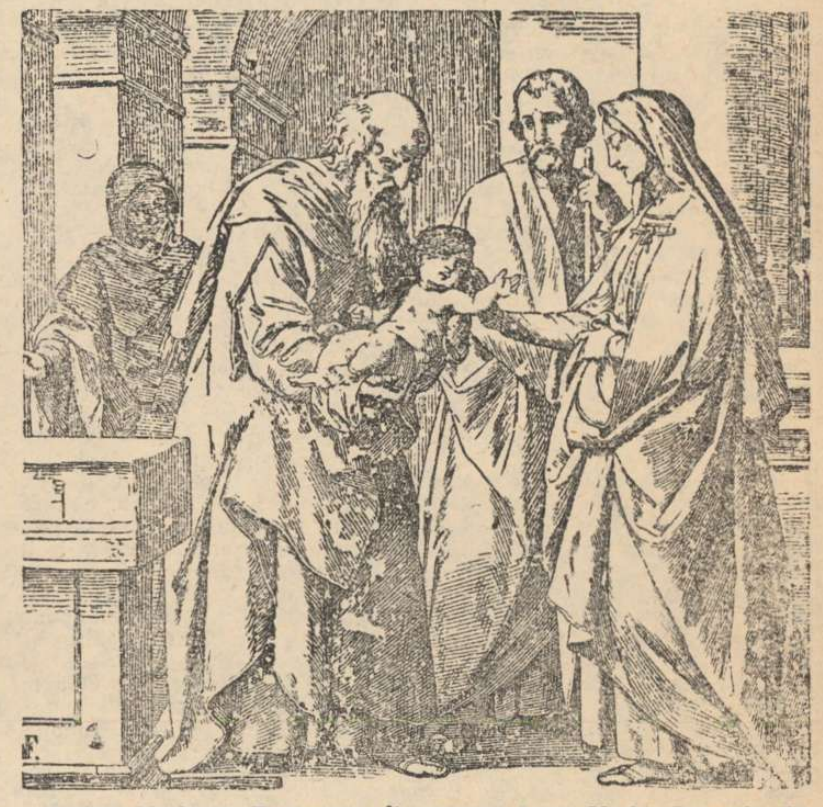

Profeţii Vechiului Testament Îl vestiseră, inspiraţi de Duhul Sfînt; şi îngerii L-au vestit, înainte şi după naşterea Sa. Magii de la Răsărit, după stele, L-au aflat şi I-au adus daruri şi Î s-au închinat, la fel cu păstorii ...

Şi totuşi, acum, la Întîmpinarea Domnului, încă se mai petrece ceva deosebit ... Primit în braţele sale de Dreptul Simeon, la Templul din Ierusalim, Pruncul Iisus intră, după cum va mărturisi El însuşi mai apoi, „întru cele ale Tatălui Său, întru care trebuie să fie" (Lc. 2, 49) şi care „toate şi ale Sale sînt" (In. 16, 15) ...

Întîmpinîndu-L în apropierea Altarului Legii Vechi, Dreptul Simeon — în inima căruia, de la Duhul Sfînt, „a strălucit cunoştinţa slavei lui Dumnezeu, pe faţa lui Iisus Hristos" (II Cor. 4, 6) — prin cuvintele sale aminteşte că Pruncul, născut cu abia 40 de zile înainte, nu este numai un *Dar* al lui Dumnezeu (mîntuire gătită", „lumină spre descoperirea neamurilor şi slavă poporului ... Israel") ci şi *Jertfă*, care este adusă şi care se aduce pe Sine însăşi ...

„Şi sabie va trece prin sufletul tău" (Lc. 2, 35) — „Sabia adusă pe pămînt" (Mt. 10, 34), fie „a Du-

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Vasile Grăjdian

ARDEALUL ŞI BASARABIA

Două provincii istorice asemănătoare. Cu pămînt scăldat în lacrimi şi sînge, cu văi şi dealuri brăzdate de munţi formaţi din oase şi martiri. Cu fii căliţi în lupte şi rămaşi falnici ca stejarii codrilor, la atacurile de înstrăinare. Cu doine de dorul libertăţii şi cu imne de proslăvirea belşugului mănoaselor cîmpii. Cu drumuri străjuite de troiţe ridicate în cinstea aceluiaşi Dumnezeu, la umbra cărora îngenunchează aceleaşi mame gîrbove de greutatea anilor şi cu feţele zbîrcite sub povara amarei vieţi de robie.

Le-am cunoscut pe amîndouă, fiindcă sînt din acelaşi trunchi. Pe pămîntul uneia mi-am deschis ochii în viaţă, iar pe al celeilalte l-am cutreierat în lung şi-n lat, pentru a descifra cîntecul lui Goga şi a cunoaşte ţăranii lui Coşbuc. Peste tot am întîlnit acelaşi suflet bun, aceeaşi limbă largă, acelaşi zîmbet binevoitor şi acelaşi grai ca aburii ce se ridică din piinea abia scoasă din cuptor.

Cînd am păşit pe pămîntul binecuvîntat al Transilvaniei, străbătînd munţii Bucovinei şi pe ai Ardealului de Nord cu încîntătorul „ţug", îmi părea că visez. Din înălţimea Măgurei am privit, ca din slava cerului, minunatul peisaj ce se deschide ca într-o carte, mărturisind că totu-i făcut de mîna lui Dumnezeu. Şi-i făcut înadins parcă pentru desfătarea ochiului şi mîngîierea încercatului suflet omenesc. Dar păstorii din creştetul munţilor, Doamne Dumnezeule, cît de aproape mă duceau ei cu mintea spre ieslea Betleemului ... Acolo am putut avea pentru prima dată în viaţă imaginea îngerilor ce cîntau în noaptea Naşterii: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace între oameni bunăvoire".

Şi tot acolo am înţeles taina istoriei noastre şi realitatea descălecării voievozilor întemeietori de ţară nouă. Iar cînd am coborît pe Bistriţa Năsăudului, patrie a lui Coşbuc şi leagănul mitropolitului Basarabiei, Gavril Bănulescu-Bodoni, mi-am dat seama de tainica legătură a sufletului basarabean cu locurile fermecătoarei Transilvanii. Dacă aerul munţilor îmi întărea plămînii, atmosfera familiară a Bistriţei umplea sufletul de bucuria regăsirii istorice.

Graiul şi cîntecul păstorilor din munţii Bistriţei îmi întărea dovezile minţii, iar înfăţişarea blîndeţelor pe ale inimii, care-şi vorbea în sinea sa de legăturile de sînge şi de trecutul comun al fiilor neamului: născuţi în soare, sînge şi lacrimi.

Am ascultat seara cavalul şi mi l-am amintit aidoma pe al lui Moş Florea Ciobanu din satul copilăriei mele. I-am ascultat sfatul şi am recunoscut în el înţelepciunea aceluiaşi iscusit mînuitor al încrestăturilor pe răboj ca şi în Moş Florea al meu.

M-am urcat apoi spre Sighetul Marmaţiei şi-am găsit pe atunci, vremea dezmăţului politic, scris pe frunţile scăldate de sudoare ale maramureşenilor, ce se văd azi mai vizibili: „Munţii noştri aur poartă, noi cerşim din poartă-n poartă".

Era şi pe atunci atotputernicia străină.

Dar în satele de la poalele şi de pe coastele munţilor am găsit dîrzenia geniului românesc şi încrederea în viitorul de aur al neamului stăpîn dintru început pe aceste meleaguri.

Pe aici am găsit urmele legendarului Dragoş şi pe ale lui Bogdan strămoşul, al căror zbor din creasta munţilor l-am cîntat pe băncile de la primară. Am coborît apoi spre Sătmar, Oradea şi Cluj, şi m-am simţit tot aşa de acasă ca şi-n lunca Nistrului.

Cînd am vizitat mai tîrziu mormîntul profetului de la Ciucea, m-am regăsit parcă la Putna şi la Căpriana Lăpuşnei, lîngă blagoslovitele oseminte ale mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni.

Iar cînd în 1940 ni s-a tăiat în carne vie, despicîndu-ne de Basarabia şi apoi Ardealul, am simţit iataganul înjunghiindu-ne. Dar tot atunci am auzit, şoptindu-ne glasul profetic al instinctului naţional şi al dreptăţii cereşti, prin gura poetului:

„Nu te putem uita, nu te putem vinde, Transilvanie!"

Şi cînd, mai tîrziu, am pornit marşul în istorie, cu Mareşalul în frunte, şi ne-am revăzut iarăşi în Basarabia grădinilor de rai, ne-am reamintit că istoria se repetă şi că ardelenii prizonieri în Rusia mărşăluiseră în 1918 prin Basarabia spre Ardealul nostru scump.

Iar miile de fraţi ardeleni, sălăşluiţi printre noi, ne-au amintit mijitul zilelor eliberării. Cele două provincii surori, una de la Soare Răsare şi alta de la Soare Apune, au rămas aceleaşi solidare, împărtăşindu-şi atît durerile, cît şi bucuriile.

De atunci, ori de cîte ori străbatem patriarhalele sate basarabene în zile de bucurie şi veselie, ne gîndim la Ardealul nostru drag. Frumuseţile Basarabiei ni le amintesc pe cele ale Transilvaniei, iar voia bună a moldovenilor eliberaţi ne aduce în minte versul doinei ardelenilor dornici de soarta actuală a Basarabiei. Gîndurile noastre zboară zilnic spre farmecul munţilor şi văilor tale, Transilvanie!

Ardealule, Basarabia nu te uită! Suferinţa fiilor tăi — e suferinţa noastră, speranţele lor — sînt speranţele noastre, visul în marş de realizare — visul nostru.

Nu te-am uitat şi nu te uităm Ardealule scump!

(Apărut întîia oară în „RAZA", an XII, nr. 632, 27 septembrie 1942, p. 1). *Pr. Vasile Tepordei*

Pruncul şi mama Lui

A doua zi după praznicul Naşterii Domnului, în calendarul Bisericii noastre, stă scris *Soborul Maicii Domnului*, ceea ce înseamnă *Adunarea credincioşilor* pentru cinstirea ei ca una care, prin naşterea cea mai presus de fire a Fiului lui Dumnezeu, s-a făcut mijlocitoarea mîntuirii noastre. Din cuprinsul sfintei Evanghelii care se citeşte în această zi, reţinem faptul că în aceeaşi pericopă, de mai multe ori, se repetă cuvintele *Pruncul şi Mama Lui*, ceea ce ni se pare că vrea să sublinieze legătura sfîntă între Iisus şi Sfînta Sa mamă. Magii — se spune — „intrînd în casă, au văzut pe Prunc şi pe Mama Lui" (Matei II, 12). Îngerul Domnului, arătîndu-se în vis lui Iosif, i-a zis: „Scoală-te, *ia Pruncul şi pe Mama Lui* şi fugi în Egipt ..." (Matei II, 13—14, şi 19—20).

În tot cursul vieţii Sale pămînteşti, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a dat o cinstire deosebită mamei Sale şi era supus părinţilor (Luca II, 51). Mama Lui păstra în inima ei „toate cuvintele care se spuneau despre Pruncul ei". Era — am putea spune — ca o arhivă vie care păstra în inima ei tot ce era în legătură cu Iisus, de la Buna Vestire pe care i-a adus-o îngerul Gavriil şi pînă la Cruce. Chiar şi cînd se afla răstignit, în chinurile grele ale Crucii, El n-a uitat de mama Sa şi a încredinţat-o cu grija „ucenicului pe care-l iubea" (Ioan XIX, 26). Desigur, dacă ar fi avut prunci născuţi după rînduiala firească, aşa numiţii *fraţi* şi *surori* — cum li se pare unora — n-ar fi trebuit s-o încredinţeze unui Apostol, oricît de mult l-ar fi iubit. Aceştia nici într-un caz n-ar fi putut fi fraţi naturali ai lui Iisus şi fii ai Mariei, care — după învăţătura Bisericii noastre — şi înainte, şi în naştere şi după naştere a rămas fecioară. Ei n-au putut fi fraţi naturali ai lui Iisus, pentru motive arătate limpede de corecta exegeză a Bibliei, ci ai unei Marii, numită „cealaltă Marie".

În cursul secolelor de la Hristos, au fost destui eretici care au căutat să despartă pe Iisus de mama Sa, ca acel Nestorie, osîndit de Sinodul al patrulea ecumenic, care ,despărţind în Hristos firea omenească de cea Dumne-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Întîlnirile din vis

Umbre dragi au venit să mă vadă,
nespus de blînde, gătite de drum
în azurii cămăşi de zăpadă,
purtînd uşoare sandale de scrum.
Cîntece tainice, şoaptele lor
sunau a doine, a colinde noi;
n-a fost chip cu ele să plec în zbor:
eram altfel, somnoros lut greoi.
Nu mai ştiu cînd s-au dus, dacă mai vin
pe-o potecă stelară. Mi-au lăsat
dorul de a fi înseninat vecin
umbrelor care s-au înstrăinat.

Şcoală perpetuă

lui George Dumitrescu

Învăţ un alfabet greu de deprins:
să iert, să uit, să mă despart zîmbind,
pe rînd fiind învingător, învins,
aspir la starea pură de colind.
vestind că bucuria-i pentru toţi
cîţi ştiu citi în alfabetul greu
că sîntem, deopotrivă, mateloţi,
mare, furtuni şi albastru Empireu.

Gheorghe Stănescu

Sfîntul Antonie...

(Urmare din pag. I)

„Sînt diavolul nestatorniciei." Văzînd aceasta și înțelegînd dintr-o dată că era sub o mare ispită, călugărul se întoarse în chilia pe care abia o părăsise, se spovedi starețului și trăind de atunci înainte în ascultare și pocăință, se mîntui.

A avut puterea să se dezbare de nestatornicie. Să fi fost cel din dreptul porții chiar diavolul său păzitor, așa cum s-ar înțelege din povestirea reținută de tradiție? Poate că da. Dar în cazul acesta era un diavol prost, care și-a descoperit planul și misiunea. Ori l-a crezut prea prost și prea prostit pe bietul călugăr pe care de mult îl avea sub stăpînire, așa încît i-a vorbit ca între prieteni! Dar dacă acela a fost nu diavolul său păzitor, ci îngerul său păzitor care i-a deconspirat planul diavolului nestatorniciei care îl bîntuia, și i-a deschis ochii ca să aleagă statornicia și ascultarea? S-ar putea să fi fost și așa. Au și îngerii strategiile lor!

Sfîntul Antonie cel Mare, după îndelungate exerciții ascetice, după trecerea prin multe probe prin care a dobîndit darul deosebirii duhurilor, darul discernămîntului, adică al gîndirii drepte, duhovnicești, al deosebirii binelui de rău, a îngerilor de demoni, a primit de la Dumnezeu și darul *înainte vederii*. Era un înainte văzător. Vedea înainte de a se petrece unele fapte, citea gîndurile celor ce veneau la dînsul, sau vedea din pustia lui, fapte care se petreceau chiar atunci, undeva la mari distanțe.

Timpul și spațiul capătă, în viața sfinților, alte dimensiuni decît cele pe care le au în viața noastră cea de toate zilele. Ei intră de pe acum, din viața aceasta, în timpul și în spațiul din lumea de dincolo. Pentru dînșii distanțele nu mai sînt distanțe și ochiul lor duhovnicesc vede peste munți și peste dealuri, pe zi și pe întuneric. Pentru dînșii prezentul e în același timp trecut și viitor. Ei văd ca în prezent, și trecutul, și viitorul. Cum? Ca Dumnezeu? Nu. Cît le descopere Dumnezeu. Cît le e de folos pentru a-i folosi pe alții. Uneori le descopere prin vedenie aievea, prin îngeri, — căci ei știu să le deosebească pe cele de la Dumnezeu de cele de la diavolul — alteori prin vedere interioară, în duh, sau prin alte mijloace numai de Dumnezeu știute și de sfinți înțelese.

Interesant e totuși faptul că sfinții nu îndeamnă niciodată pe alții să se încreadă în vedenii. Chiar dacă unele vedenii par a da îndrumări bune. Chiar dacă unele proorociri prin vedenii par a se adeveri. Fiindcă sfinții știu că și diavolul se poate folosi de vedenii, că se poate da drept înger de lumină (II Cor, XI, 14) și pot ușor înșela. Un cuvios a zis odată: E preferabil să nu ascult un înger de lumină, decît să ascult un înger negru, care se dă drept înger de lumină! Ingerul cel adevărat de lumină nu se va supăra, pentru că va ști că din teama de cel înșelător nu l-am ascultat. Și va găsi el mijlocul de a-mi spune ce avea a-mi spune, fără să mă mai supună chinurilor îndoielii!

Tot în tradiția *patristică* de care ne vorbesc diferitele *Paterice*, mai găsim un exemplu de îndemn la nesupunere la vedenii, care vine în sprijinul sfatului asemănător al Sfîntului Antonie cel Mare. Se spune că un înger s-a alăturat vieții de nevoință a unui pusnic, îndu-i ani în șir povețe bune. Cum să se roage. Cum și cît să postească. Să facă ascultare de duhovnicul său etc., etc. Îl usca cu posturile și cu rugăciunile. Și mare evlavie și viață de rugăciune capătă pustnicul. După ani și ani, în care timp se și îndoise de identitatea adevărată a sfătuitorului său, pustnicul ajunse să capete încredere desăvîrșită într-însul. Temeiul lui era simplu. *Îl sfătuia numai de bine.* Nu putea fi decît îngerul Domnului, dintre aceia de care e plină Scriptura, ce vine să vorbească cu oamenii aleși.

Îngerul său îl convinse chiar, cu Scriptura în mînă, *că era și el, pustnicul un ales.* Dovada era chiar în faptul că el, îngerul, fusese trimis de Dumnezeu la dînsul, precum se mai întîmplase acest lucru în vechime, multor aleși. Îi cita din Psalmi: *„Îngerilor săi va porunci pentru tine, ca să te păzească în toate căile tale"* (Ps. 90, 11). Și îi citea din Noul Testament cum un înger al Domnului s-a arătat lui Zaharia (Luca, I, 11), cum un înger a deschis porțile temniței și i-a scos de acolo pe Petru și Ioan (F. Ap. V, 19), cum un înger a vorbit lui Filip (F. Ap. VIII, 26) și sutașului Corneliu (F.A. X, 22). În plus, îl sfătui pe pustnic să nu mărturisească duhovnicului său că stă de vorbă cu un înger, deoarece duhovnicul nu-l va înțelege și poate chiar îl va pizmui, cînd va auzi că ucenicul are drept sfătuitor un înger și că e un ales. Altfel, nu-l opri să țină legătura cu duhovnicul său, și îl povățui să-i urmeze întru totul toate sfaturile.

Dar iată că după mulți ani, după ce își consolidase bine încrederea pustnicului, îngerul îi strecură acestuia o îndoială și o bănuială în suflet, bine conjugată cu o îndreptățită, în aparență, înaltă părere de sine. *„Tu ești un ales. Cine a mai făcut atîta nevoință ca tine? Duhovnicul tău a început să te pizmuiască și să te vorbească de rău printre călugări. Vrea să-ți distrugă taima științeiei pe care ai dobîndit-o cu atîtea osteneli. Diavolul îl sfătuiește. Du-te și-l omoară pe bătrîn".* — *„Dar nu va fi păcat?"* întreabă pustnicul. — *„Nu va fi, pentru că bătrînul se va mîntui, iar diavolul care-l povățuiește să te defaime, va fi biruit. Vei face un bine."* Și mai adăugă: *„Te-am sfătuit eu vreodată să faci vreun rău".* Și pîndind o vreme în care bătrînul era singur, plin de mînie împotriva lui, se duse și-l omorî. Cînd ieși din chilie, afară îl aștepta „îngerul" său. Numai că acum era negru. *„Mi-au trebuit ani mulți pînă să te înving Avvo, și să te aduc pînă la crimă! Acum vei merge cu mine în iad!"*

Astfel de întîmplări avea în vedere Sfîntul Antonie cel Mare, cînd povățuia pe monahi să nu se încreadă în vedenii. Mai sînt și astăzi unii care pretind că au vedenii și poate că le și au. Numai că nu știu să le afle originea. Unele sînt cu sfaturi bune. Dar cine știe care le va fi fiind scopul ultim? Oare pentru a face fapte bune, avem nevoie neapărat de vedenii? Nu se află nicăieri scris despre așa ceva.

Mulți veneau la Sfîntul Antonie să-l întrebe chiar despre astfel de vedenii care conțineau proorocii și care se împlineau. Cum să nu crezi în asemenea vedenii verificate? Dar oare nu cumva acestea verificate au scopul de a le justifica pe cele care sînt înșelăciuni? Neștiindu-le scopul ultim, Sfîntul Antonie ca și întreaga tradiție a pustnicilor și, bineînțeles, și tradiția patristică sfătuiesc la neprimirea lor în bloc, oricum ar fi, și de la oricine s-ar pretinde. Din precauție.

Povestește o apoftegmă (o întîmplare) din viața Sfîntului Antonie: *„Oarecari frați s-au dus la Avva Antonie ca să-i vestească lui năluciriile pe care le vedeau, și să să învețe de la dînsul, de sînt adevărate sau de la draci. Și aveau ei un măgar. Și acesta a murit pe cale. Deci după ce au venit la bătrînul ,apucînd el mai înainte vorba, le-a zis lor: „Cum a murit măgarul pe cale?" Au zis ei: „De unde știi, Avvo?" Iar el le-a zis lor: „Dracii mi-au arătat." Și ei i-au zis lui. „Noi pentru aceasta am venit să te întrebăm, că vedem năluciri, și de multe ori se fac adevărate. Nu cumva ne înșelăm?" Și i-a încredințat pe ei bătrînul, din pilda măgarului, că de la draci sînt".*

Știm și din alte întîmplări din lumea nevoitorilor ispitiți de diavolul, că el e în stare să creeze iluzii și situații, în care pot cădea ușor cei lipsiți de discernămînt duhovnicesc. Povestește Avva Dorotei despre un frate pe care îl chinuia *patima bănuielii:* Într-o zi a intrat în grădină, cu gîndul de a spiona ce este pe acolo. Deodată, i s-a părut că vede pe un frate furînd și mîncînd smochine. Lucrul acesta se întîmpla într-o zi de vineri și nu era nici măcar ceasul al doilea (opt dimineața). Convins că într-adevăr a văzut aceasta, a ieșit pe furiș din grădină. Puțin mai tîrziu, în vremea slujbei, a căutat iarăși să vadă ce va face cu ocazia împărtășirii, fratele care furase și mîncase smochinele din grădină. Și l-a văzut spălîndu-și mîinile, ca să intre să se împărtășească. Atunci, a alergat de îndată la stareț și i-a spus: „iată, cutare frate intră să se împărtășească cu Sfintele Taine împreună cu frații. Poruncește să nu i se dea Sfînta Cuminecătură, căci eu l-am văzut de dimineață furînd și mîncînd smochine din grădina mănăstirii". Între timp fratele acela, cu multă smerenie, se apropie de Sfîntul Potir, căci era unul dintre cei mai cucernici. Cînd starețul l-a văzut, l-a chemat la sine mai înainte de a ajunge la preotul care împărtășea și, luîndu-l deoparte, i-a zis: *„Spune-mi, frate, ce ai făcut astăzi"* Acela, luat prin surprindere, i-a zis: *„Unde părinte?"* Iar starețul i-a zis: *„În grădină, cînd ai intrat de dimineață, ce-ai făcut?"* Și fratele, tot atît de surprins, i-a zis: *„Prea Cuvioase, nici grădina n-am văzut-o astăzi, și nici nu am fost aici în chinovie, ci abia acum am venit de pe drum. Căci îndată după ce s-a terminat slujba de noapte, iconomul m-a trimis afară, cu o treabă".*

Locul unde-l trimisese iconomul era la mai multe mile depărtare, iar fratele abia se întorsese. Atunci starețul a trimis după iconom, căruia i-a zis: *„Unde ai trimis pe fratele acesta?"* Iconomul i-a răspuns ceea ce spusese și fratele, cum că, *„în cutare sat l-a trimis"*, și depuse metanie, zicînd: *„iartă-mă, părinte stareț, căci te odihneai după slujba de noapte și pentru aceasta nu l-am adus să ia de la tine dezlegare de călătorie".* De îndată ce starețul s-a lămurit cum stau lucrurile i-a slobozit să se ducă să se împărtășească. Și chemînd pe fratele care-i mărturisise bănuielile lui, l-a mustrat și l-a oprit de la Sfînta Împărtășanie. Și nu numai atît ci, chemînd după slujbă pe toți monahii, le-a vestit cu lacrimi în ochi cele întîmplate și l-a mustrat, pe el și în fața obștii.

Cel rău i-a creat iluzia că vede păcatul celuilalt frate, numai spre a băga zizanie între frați. Pe unul să-l oprească pe nedrept de la Sfînta Împărtășanie, pe celălalt să-l facă să se creadă mare făcător de dreptate și apărător al moralei, iar pe stareț să-l facă să patroneze ambele nedreptăți, dacă n-ar fi avut inspirația să cerceteze cazul. Se vede însă că era un om cu experiență duhovnicească, și nu s-a lăsat prins în mreaja ispititorului.

(va urma)

Rolul naşilor la botez şi cununie

Despre Taina Sfîntului Botez și a Cununiei s-a scris în repetate rînduri. Despre nași însă, despre rolul, importanța și răspunderea acestora față de fini s-a scris foarte puțin sau aproape deloc.

De la început trebuie să precizăm că nașii devin garanți și părinți spirituali ai celui botezat sau cununat. Rolul lor la aceste două sfinte taine este nu numai de a ține lumînările în mîini și de a mărturisi credința în locul finilor, ci rostul și mai ales răspunderea ce și-o iau este cît se poate de mare. Ei vor fi cei dintîi, care chiar mai mult decît părinții trupești, și mai înainte decît preotul ce-i va păstori, vor trebui să dea seama în fața Dreptului Judecător, de creșterea bună sau rea, de îndrumarea pe căile virtuții pe care au da-o celor ce au fost înfățișați de către dînșii în fața Sfîntului Altar.

Există creștini care contestă rolul nașilor, spunînd că nicăieri în Biblie nu se vorbește despre aceștia. Reamintim acestora că așa cum tăierea împrejur din Legea veche se făcea pe baza credinței părinților, tot așa în Legea nouă, botezul se face pe temeiul credinței părinților spirituali, adică a nașilor. În Sf. Scriptură a Noului Testament, găsim multe exemple în sprijinul celor de mai sus. Astfel, la Marcu 2, 3—13 ni se descrie scena în care patru oameni purtau un slăbănog pentru a-l prezenta Mîntuitorului Hristos care „văzînd credința lor", deci a celor patru, nu a bolnavului, a zis slăbănogului: „Iertate sînt păcatele tale"; la Matei 8, 13 se arată că doctorul sufletelor și al trupurilor noastre vindecă sluga unuia pentru credința altuia; același lucru petrecîndu-se și cu fiica femeii cananience (Matei 15, 21—28), cu fiica lui Iair (Matei 9, 18—26), cu copilul lunatic (Matei 17, 14—18), cu un îndrăcit (Matei 9, 32—34). Exemplele ar putea continua.

Și dacă în toate aceste cazuri, celor prezentați li s-a împlinit dorința, aceasta se motivează prin purtarea și prin credința celor ce au intervenit pentru ei. Deducem prin aceasta că binefăcătorii lor erau oameni credincioși, curați, cu multă bunăvoință, cu respect și frică față

(Continuare în pag. a 3-a) *Protos. Ștefan Gușă*

GÎNDURI DESPRE RUGĂCIUNE

(Urmare din pag. I)

Tot Sf. Ioan Gură de Aur ne învață că atunci cînd rostim către Dumnezeu rugăciunile noastre nu facem acest lucru pentru a-l „informa" — căci în atotștiința Sa la El totul este cunoscut, „știe Tatăl vostru de ce aveți trebuință", spune și Mîntuitorul Iisus Hristos — ci pentru a ne „împrieteni cu El prin legătura continuă a rugăciunii, pentru a ne smeri în fața Lui și pentru a ne aminti cît mai des de păcatele noastre", cu alte cuvinte, identificîndu-ne cît mai mult cu ceea ce vrea Dumnezeu, ceea ce este, poate, înțelesul cel mai înalt al rugăciunii.

Cu adevărat, dacă ne oprim cît de cît asupra conținutului extrem de bogat al rugăciunilor pe care Biserica noastră ni le pune la îndemînă, la rugăciunile din cărțile noastre de cult, ne dăm ușor seama că ele cuprind o mare încărcătură de idei ziditoare, de învățături, de căință pentru răul pe care l-am făcut și binele pe care nu l-am făcut dar îl putem face, de îndemnuri în a fi mereu treji, mereu cu atenție asupra noastră și asupra rosturilor noastre în lume, rugăciunea devenind astfel nu numai mijloc de încălzire și întărire lăuntrică, ci și mijloc de luminare a minții, de cercetare și verificare a nivelului religios-moral la care ne aflăm. „Viața de rugăciune — spune un teolog rus — densitatea și profunzimea ei, ritmul ei, măsoară sănătatea spirituală și ne descoperă nouă cine sîntem noi înșine".

Cunoscînd Dumnezeu toate ale noastre, precum părinții cunosc trebuințele copiilor, în rugăciune deci nu vorbele multe sînt esențiale, că nu în cuvinte multe stă puterea rugăciunii — iar cînd vă rugați nu spuneți multe ca păgînii, ne spune chiar Mîntuitorul — ci în adunarea noastră din împrăștierea sau risipirea în care ne aflăm adesea, în ceasul rugăciunii, precum și în tensiunea sau focul lăuntric cu care ne rugăm. Să nu uităm că o singură vorbă a tîlharului de pe cruce a atras mila lui Dumnezeu și un singur cuvînt al vameșului i-a fost mai de folos decît discursul fălos al fariseului din parabola Mîntuitorului. Să nu uităm de asemerea că Mîntuitorul s-a rugat încît „sudoarea lui s-a făcut ca picături de sînge" (Luca 22, 44), cu o concentrare așadar care parcă depășește puterea noastră de înțelegere.

Rugăciunea adevărată mai cere apoi cuget curat, împăcare cu cei din jurul nostru, căci tot Mîntuitorul ne spune: „Iar cînd stați și vă rugați iertați orice aveți asupra cuiva" (Marcu 11, 25).

Ne rugăm cu cuvîntul, ne rugăm cu gîndul sau în gînd, dar să nu uităm că ne rugăm și cu mîinile, cu fapta, cu munca noastră cinstită și conștiincioasă, că orice faptă bună izvorîtă din curată dragoste creștinească este și ea un fel de rugăciune, uneori fiind mai primită la Dumnezeu decît o rugăciune propriu-zisă.

Să ne rugăm deci cu fiece prilej: să ne rugăm dimineața, să ne rugăm înainte de a începe lucrul nostru, chiar și numai cu un „Doamne ajută" rostit din inimă, să ne rugăm înainte de masă și după masă, să ne rugăm înainte de culcare, să ne rugăm în călătorii și oriunde ne-am afla, să ne rugăm unii pentru alții, pentru copii, pentru părinți și frați, să ne rugăm pentru cei ce ne iubesc și pentru cei ce ne urăsc pe noi, să ne rugăm în dureri, dar și în bucurii, cu încredințarea că Părintele nostru ceresc, că Domnul nostru Iisus Hristos „îmbogățește pe toți cei ce-l cheamă" (Rom. 10, 12); să ne rugăm cu vorba, cu gîndul și cu fapta, să ne rugăm în familiile noastre, în bisericile noastre parohiale, în școală, la locurile noastre de muncă, încredințați fiind că, în felul acesta, omul nostru lăuntric va crește, sporind totodată și mai binele în lume, mai bine după care tînjim și de care aveam atîta nevoie cu toții.

Întrajutorare sau credinţa lucrătoare prin dragoste

Biserica Galatiei din Asia Mică a fost una din primele comunități creștine înființate de Sf. Apostol Pavel. În lipsa Apostolului în sînul creștinilor din Galatia au pătruns o seamă de „învățători mincinoși", de care se pare că nu ducem lipsă nici în zilele noastre, care au început să strecoare în sufletele proaspeților încreștinați o seamă de semințe greșite, tendențioase și de rea credință, că, de pildă, Pavel n-ar fi pe deplin Apostol și, deci, ei, galatenii, ar fi numai pe jumătate creștini, iar pentru a fi pe deplin trebuie să respecte o seamă de prescripții ale Vechiului Testament, dintre care cea mai de seamă ar fi, după spusa lor, tăierea împrejur.

Din astfel de motive, în Epistola pe care le-o adresează, neobositul Apostol Pavel scrie Galatenilor și aceste semnificative și mereu actuale cuvinte: „Întru Iisus Hristos nici tăierea împrejur, nici netăierea împrejur nu poate nimic, *ci credința care lucrează prin dragoste"* (Gal. 5, 6). Cu alte cuvinte, pentru mîntuirea pe care Iisus-Domnul a adus-o și a lăsat-o spre lucrare Bisericii esențial și necesar este o credință curată, luminată și vie, lucrătoare prin fapte bune, care nu sînt altceva decît revărsări în afară ale dragostei noastre de Dumnezeu și de oameni. Ceea ce a spus de altfel și Mîntuitorul în diverse împrejurări și în diferite chipuri: „Fericiți sînt cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl păzesc pe el" (Luca 11, 28), sau cînd spune că frați ai Săi sînt numai cei „care ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l împlinesc pe el" (Luca 8, 21), ca să dăm doar cîteva exemple.

După cum știm acest lucru s-a și vădit încă din primele zile ale Bisericii, atît în viața personală a creștinilor, cît și pe planul mare al comunităților creștine. Să ne reamintim de viețuirea exemplară a primilor creștini, cît și, de pildă, de colecta organizată de Sf. Apostol Pavel în comunitățile creștine din Grecia antică și Macedonia, pentru creștinii din Ierusalim expuși unor grele suferințe provocate de o secetă cumplită, acest lucru perpetuîndu-se pe tot parcursul istoriei Bisericii creștine, pînă în ziua de astăzi, la toate popoarele creștine, deci și la noi.

Iată de pildă cei mai în vîrstă ne amintim de ucigătoarea secetă care s-a abătut peste Moldova imediat după al doilea război mondial, secetă care se așternea peste dureroasele urmări ale războiului.

S-au inițiat atunci de către Biserică o seamă de acțiuni pentru ajutorarea fraților noștri moldoveni, între care organizarea de cantine, colectarea de bani și alimente, găzduirea pe perioade îndelungate, uneori chiar cu înfieri, de copii din Moldova etc.

În nr. 23—24/1947 al Telegrafului Român, mitropolitul Nicolae Bălan informa cititorii că din Arhiepiscopia de Alba Iulia și Sibiu, cum se numea atunci, „pentru iubiții noștri frați din Moldova, aflați în grea suferință, s-au colectat în total 92.454 kg alimente și cereale, adică aproape 10 vagoane de bucate, iar bani suma de cam una sută milioane lei", specificîndu-se unde au fost dirijate aceste ajutoare.

Iată că în vara anului care s-a scurs unii dintre frații noștri din Moldova din nou au fost încercați, prin inundațiile catastrofale care au avut loc acolo. Și de data aceasta credința foarte multor fii ai țării s-a dovedit cît se poate de lucrătoare în fapte bune, de ajutorare și întrajutorare, cum potrivit spune Sf. Apostol Pavel: „Celui cu mult nu i-a prisosit și celui cu puțin nu i-a lipsit" (II Cor. 8, 15).

Din punctul de vedere al învățăturii Mîntuitorului Iisus Hristos, binele ca să fie cu adevărat bine nu trebuie trîmbițat, ci trebuie făcut discret, așa ca să nu știe stînga ce face dreapta. Totuși, în anumite situații, bucuria unei fapte bune este potrivit ca să fie împărtășită și altora. Căci bucurie este, de pildă, și îndemn spre trezire de suflete amorțite, dacă nu chiar împietrite, vestea pe care ne-a dat-o o învățătoare pensionară din Cisnădie, care a adus și plasat pe la multe case creștinești copii din satele moldovene sinistrate, îmbrăcați și hrăniți o bună perioadă de timp, ceea ce de altfel s-a făcut și la Orlat, la Săliște și în alte localități din Arhiepiscopia Sibiului, ori sutele de kg de alimente și miile de pachete cu haine, încălțăminte și alte articole de strictă necesitate adunate de parohii din Sibiu și transportate chiar cu camionul Arhiepiscopiei, și de alte multe parohii din Arhiepiscopie, ale căror nume spațiul nu ne permite a le specifica pe toate, multe dintre aceste colecte fiind însoțite chiar de unii din preoții noștri.

Rîvnă și dragoste creștinească au dovedit în această lucrare și unele asociații religioase, ca de exemplu Filiala Sibiu-Cibin a Societății Femeilor Ortodoxe din România, care a colectat și o frumoasă sumă de bani.

De altfel, la chemarea Centrului arhiepiscopesc Sibiu, a I. P. S. Mitropolit Antonie, de pe întreg cuprinsul Arhiepiscopiei pentru sinistrații din Moldova s-au adunat aproape 3 mil. lei, virați în contul Episcopiei Romanului și Hușilor, pe teritoriul căreia se află majoritatea parohiilor care au fost cuprinse de ape. Numai din prot. Mediaș au fost adunați 7 171 613 lei, din prot. Agnita 334,328 lei, ca să dăm doar două exemple, afară de sumele care au fost expediate direct beneficiarilor: Blăjel — 70 000 lei, Agîrbiciu — 40 000 lei, Bazna — 40 000 lei, Homorod — 20 000 lei, Aciliu — 30 000 lei, Or. Victoria — 17 000 lei ș.a.

Știind că, dat din dragoste unui semen însetat, chiar și un pahar cu apă primește valoare veșnică, cum ne asigură Mîntuitorul, desigur că și aceste revărsări de fapte ale credinței lucrătoare prin dragoste vor fi înscrise în Cartea vieții Celui Atotputernic, ele dovedind totodată și bogăția sufletului creștin românesc, pentru a cărui mîntuire vremelnică și veșnică cu toată stăruința Domnului să re rugăm!

P.

Întîmpinîndu-L pe Domnul...

(Urmare din pag. I)

hului" (Ef. 6, 17), fie „a dregătorilor" (Rom. 13, 4)... dar oricum în puterea lui Dumnezeu, își începe lucrarea, printr-o tainică iconomie, chiar în acea părticică de lume („vas ales" și „tron împărătesc") menită a fi începutul prefacerii acestei lumi în Biserică a lui Dumnezeu, nemăsurat mai mult decît vechiul templu. Și nu oriunde, ci prin însuși sufletul ei. Și cine este sufletul Maicei — început și icoană a Bisericii — dacă nu Însuși Unul Născut, Fiul ei, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos?!... („rai însuflețit ce are în mijloc pomul vieții, pe Domnul" — din Acatistul Buneivestiri).

Întîmpinarea Domnului mai este, încă o dată, și arătare și descoperire a Sa — prin Duhul Sfînt și prin văzul și pipăitul martorilor istorici ai evenimentelor: Dreptul Simeon, Proorocița Ana și ceilalți.

Iar pentru Toma — necredincioșii tuturor timpurilor, „El este cu noi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului" (Mt. 28, 20) prin însuși prea curat Trupul Său și însuși scump Sîngele Său, în care se prefac ,la Sfînta Liturghie, pîinea și vinul aduse la Biserică de creștini, ca *dar și jertfă*, „ale Sale dintru ale Sale... (și) de toate pentru toate", *întîmpinate* și primite în brațe și binecuvîntate de preot în ușa altarului Împărăției...

Pentru că în Sfînta Împărtășanie, *mai mult decît văzut și pipăit* — în care ne punem atîta nădejde și sîntem de atîtea ori înșelați — *„gustînd* și văzînd că bun este", atunci, în însuși „templul trupului... și al duhului nostru" (I Cor. 6, 19—20), Îl *întîmpinăm pe Domnul* și Dumnezeul și Mîntuitorul nostru Hristos...

Sibiu, ian. 1992

MOŞTENIREA ŞAGUNIANĂ

(Urmare din pag. I)

lizării, ele au devenit aproape falimentare, iar salvarea acestor școli nu a venit din partea ierarhiei, ci din partea lui Onisifor Ghibu, un adevărat moștenitor al lui Șaguna în politica școlară.[3]

Tradiția șaguniană mai răzbate în cărturăria lui Nicolae Popeea, în politica „activistă" a Partidului Național Român din Transilvania, precum și în spiritul organizatoric al unui Miron Cristea, viitorul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, atunci, între 1889—1918, episcop al Caransebeșului.

Istoriografia noastră bisericească prin sinteze istorice, monografii tematice și biografii a lămurit aspectele politice și culturale în care s-a zbătut Biserica Ortodoxă Română din Transilvania între 1873—1918. S-au înregistrat scăderi față de epoca lui Șaguna, într-un context politic complex. Moștenirea Șaguniană însă a iradiat în destinul „Astrei", al cîtorva personalități de excepție, în politica parlamentară a anilor 1905—1918, încît cu multă dreptate și adevăr Octavian Goga l-a numit un precursor; și l-a portretizat în cuvinte memorabile: „Minte de o comprehensiune cu totul particulară pentru toate situațiile politice, om de tact și fin diplomat, spirit cizelat de cultură și perfect echilibrat, pregătit deopotrivă pentru speculațiunile abstracte și pentru acțiunile pozitive".[4]

Așadar, moștenirea șaguniană a fost una de mari dimensiuni, sensurile ei au vibrat în lupta pentru politică a tuturor românilor, încît putem spune că duhul șagunian se rostea pe sine, în acele cuvinte ale bucuriei pe care paginile „Telegrafului român" — tot ctitorire șaguniană — le închina dimpreună cu întreg neamul românesc, durabilului act de la 1 decembrie 1918, de la Alba Iulia: „Ziua de înviere a fost prăznuită în chipul cel mai demn: sionul sufletului românesc, îmbrăcat în podoaba falnicului tricolor, a primit mulțimea românilor din toate unghiurile. Au fost peste 100 de mii de oameni".[5] Prin faptele lui de politică și cultură, de ctitorie ortodoxă Șaguna a fost și el, atunci, de față.

3 Traian Vedinaș, *Onisifor Ghibu, educator și memorialist*, 1983, p. 15.
4 Octavian Goga, *Precursorii*, p. 187.
5 „Telegraful român", 1918, nr. 130, p. 411.

Pruncul şi mama Lui

(Urmare din pag. I)

zeiască, care erau unite întru El, spunea că Sfînta Maria este *Născătoare de om* și nu *Născătoare de Dumnezeu*. Erezia a fost reluată mai tîrziu de mulți, în felurite variante, pînă în zilele noastre. Credința noastră cea adevărată nu desparte pe Fiu de Mamă, ci, dînd cinstirea cuvenită Mamei, cinstește de fapt pe Fiul ei. Cine nu cinstește pe mamă, nu cinstește cu adevărat, nici între oameni, pe fiul mamei. Noi nu spunem că Fecioara Maria ne-a mîntuit — singurul Mîntuitor fiind Iisus Hristos, în mod obiectiv — ci o chemăm în rugăciuni ca mijlocitoare și rugătoare împreună cu toți sfinții, pentru noi.

Pruncul și Mama lui, uniți prin dragoste nepieritoare, ne vorbesc despre *legătura cea mai apropiată dintre Dumnezeu și oameni*, temelia și nădejdea mîntuirii noastre.

Istoria biblică a Vechiului Testament

Ţara în care s-a alcătuit Biblia şi s-a născut Mesia (III)

1. Alte localităţi memorabile din Provincia Iudeea

În partea de sud-est a Muntelui Măslinilor şi la o distanţă de 15 stadii (2,7 km) de Ierusalim, se află pînă astăzi satul *Betania* (Casa Săracilor), locul de baştină a lui Lazăr şi surorilor sale Marta şi Maria, în casa cărora Mîntuitorul poposea ori de cîte ori vizita Ierusalimul (In. 11, 1—11). Ca o mărturie a minunii ce s-a petrecut aici stă mormîntul lui Lazăr, cel înviat a patra zi.

În apropiere de Betania, fiind despărţit de aceasta doar prin drumul care duce de la Ierusalim la Ierihon se află satul *Betfaghe* (Casa figelor sau a smochinelor), unde Mîntuitorul i-a trimis pe ucenicii Săi spre a lua asina cu mînzul ei, peste care s-a aşezat apoi şi a intrat triumfal în Ierusalim, în Duminica Floriilor (Mc. 11, 1; Mt. 21, 1; Lc. 19, 29, 37; Zah. 9, 9).

Un alt oraş vestit din Iudeea era *Betleemul* (Beit Lehem = Casa Pîinii), care se află şi azi la o distanţă de aproximativ 7 km. sud de Ierusalim. În vechime se numea Efrata. Este oraşul natal al regelui David (I Sam. 16, 17). Profetul Mihea îl desemnează şi ca loc în care se va naşte Mesia (cap. 5, 1). Într-adevăr, în Noul Testament, Betleemul este celebrat ca loc al naşterii Domnului nostru Iisus Hristos (Mt. 2; Lc. 2). Peştera unde, după tradiţie, s-a născut Domnul se afla pe o colină din partea de est a oraşului (astăzi de fapt înglobată în oraş, care s-a extins). Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena au înălţat aici în anul 330, o biserică, restaurată mai apoi de împăratul Iustinian (sec. VI). Este cea mai veche biserică din Ţara Sfîntă. Sub altarul ei se află peştera Naşterii Domnului. Prin părţile laterale ale altarului, se coboară, pe nişte trepte, chiar în interiorul peşterii, unde pe lîngă altarul ortodocşilor, mai există încă două altare: unul al romano-catolicilor şi altul al armenilor.

Spre sud de Betleem, la aproximativ 11 km, se află localitatea *Tecoa*, patria profetului Amos (Am. 1, 1).

Hebronul este alt oraş străvechi al Ţării Sfinte, existent pînă azi. Este situat la 36 km sud de Ierusalim.

Din Sfînta Scriptură aflăm că la Hebron şi-a aşezat patriarhul Avraam cortul, după ce a părăsit Caldeea şi a venit în Canaan. Aici a cumpărat el, de la oamenii locului, un ogor cu peştera Macpela, ce se afla pe el. Această peşteră a devenit gropniţă pentru Sara, iar mai apoi pentru Avraam, Isac, Rebeca, Iacob, Lia, Iosif şi Asineta (Gen. 13, 18 ş.u.). Tot aici se afla şi stejarul Mamvri (Gen. 13, 18; 18, 1).

La sud de Hebron, în munţi, se afla localitatea *Iuita* (Iosua 15, 55), care era cetate preoţească şi loc de reşedinţă a părinţilor Sf. Ioan Botezătorul.

Bine cunoscută şi adeseori amintită este localitatea *Betel* (Casa Domnului), aşezată la 16 km nord de Ierusalim, pe drumul care duce la Sichem. Patriarhul Iacov a avut aici visul cu scara sprijinită cu un capăt de cer, scară pe care coborau şi urcau îngeri (Gen. 28, 11).

Spre nord-est de Ierusalim, în teritoriul tribului Veniamin, se afla cetatea preoţească *Anatot*, de unde era originar profetul Ieremia (Ier. 1, 1; 11, 21; 32, 7).

Spre nord de Betel se afla anticul *Silo*. În vremea judecătorilor s-a aflat aici cortul mărturiei.

Ierihonul este o altă localitate însemnată din provincia Iudeea. Era numit şi Cetatea palmierilor din cauza vastelor plantaţii din acest arbore tropical, ce existau acolo. Este situat în valea Iordanului, la paroximativ 10 km nord de Marea Moartă. Este una dintre cele mai vechi aşezări umane din lume. S-au descoperit aici urme ale unor locuinţe urcînd pînă la 7000 de ani î.d.Hr.

Ierihonul este primul oraş cucerit de evrei după întoarcerea lor din Egipt. Profeţii Ilie şi Elisei şi-au desfăşurat aici o bună parte a activităţii lor.

În epoca romană şi în special sub Irod cel Mare, oraşul a dobîndit o înfăţişare somptuoasă. Acest rege şi fiul său Arhelau au avut reşedinţa de iarnă la Ierihon. Palatul lui Irod, care a fost descoperit aici, este unul dintre cele mai mari din cîte s-au găsit pînă acum pe teritoriul vechii Palestine.

Ierihonul este amintit frecvent şi în Noul Testament. Aici locuia Zaheu, mai marele vameşilor, în a cărui casă a poposit Iisus. Tot aici s-a petrecut şi minunea vindecării celor doi orbi (Mt. 20, 27; Mc. 10, 46).

La 43 km sud-est de Hebron se află localitatea *Beerşeba*. Aici a poposit o vreme patriarhul Avraam.

Pe malul Mediteranei, în teritoriul tribului Dan se afla portul *Ioppe* sau *Iaffa*, azi cartier al Tel-Avivului. Sfîntul Apostol Petru a petrecut aici o vreme, săvîrşind minuni (F. Ap. 9, 36 ş.u.).

La sud de Ioppe se afla localitatea Iabne sau Iamnia (I Paralip. 26, 6). După căderea Ierusalimului în anul 70 d.Hr., Iabne a devenit sediul sinedriului şi centrul vieţii culturale a evreilor.

2. Localităţi din Provincia Samaria.

Prima localitate a Samariei a fost *Sichemul* (azi Nablus), unde a fost reînnoit Legămîntul, după întoarcerea evreilor din Egipt (vezi Iosua, cap. 24). Acest oraş a fost o vreme capitala regatului de Nord, Israel sau Efraim (I Reg. 12). În Sichem se află fîntîna lui Iacob, un puţ adînc de 23 m. După tradiţie, patriarhul Iacob, împreună cu oamenii săi, a săpat această fîntînă. Aici a avut loc convorbirea Mîntuitorului cu femeia samarineană.

La foarte mică distanţă, spre nord de Sichem se afla cetatea *Samaria*, a doua capitală a Regatului de Nord, întemeiată fiind în sec. IX î.d.Hr., de către regele Omri. Irod cel Mare va înfrumuseţa cetatea, construind aici edificii pompoase. Tot el, în onoarea împăratului Augustus, îi va schimba numele în *Sevaste* (traducerea grecească a cuvîntului latin Augusta). Astăzi, din glorioasa cetate de altădată n-au rămas decît ruine.

La aproximativ 30 km sud de actuala Haifa, pe malul Mării Mediterane, se află ruinele *Cezareei Palestinei*, construită între anii 22—10 î.d.Hr., de către Irod cel Mare tot în cinstea cezarului Augustus. Cezareea a devenit portul cel mai important al Palestinei la Mediterană şi reşedinţă a procuratorilor romani.

Sfîntul Petru l-a botezat aici pe sutaşul Corneliu, primul păgîn care a fost primit în sînul Bisericii (F. Ap. 10, 10), iar Sf. Pavel a petrecut aici, în detenţie, timp de doi ani, sub procuratorii Felix şi Festus (F. Ap. 23, 23).

În valea Iezreel sau Ezdrelom, care separă Provincia Samaria de Galileea, în partea de vest a acestei văi, se afla o străveche şi foarte vestită cetate: *Meghido*, care încă în perioada canaanită era socotită cea mai importantă fortăreaţă a ţării. Însăşi Valea Iezreel s-a numit, după această fortăreaţă, Valea Meghido, iar munţii de la sud-vest de ea s-au numit Harmaghedon (har=munte+Meghida=Muntele Meghida). În jurul acestei cetăţi s-au purtat multe războaie între evrei, egipteni şi filisteni. Solomon avea concentrate la Meghido importante trupe de cavalerie. Ruinele grajdurilor lui Solomon se văd pînă azi.

3. Localităţi mai importante din Provincia Galileea.

Cea mai însemnată cetate a Galileii a fost fără îndoială *Nazaretul*. Evangheliile vorbesc despre acest oraş ca despre reşedinţa dreptului Iosif şi Sf. Fecioare Maria. Aici a avut loc Bunavestire a Naşterii Domnului şi şi-a petrecut Mîntuitorul copilăria. Tot aici a început El propovăduirea Sa, după ce s-a botezat în Iordan, de la Ioan.

Astăzi Nazaretul este un oraş înfloritor şi constituie un punct de pelerinaj cercetat de nenumăraţi închinători dornici de a păşi pe urmele Mîntuitorului.

La poalele muntelui Tabor, în spre sud, se află *Nainul*, satul unde Mîntuitorul l-a înviat pe unicul fiu al unei văduve (Lc. 7, 11—17).

La aproximativ 13 km nord-est de Nazaret se află, pînă azi, satul *Cana Galileii*, unde Iisus a săvîrşit prima minune: prefacerea apei în vin, la nunta la care a participat împreună cu Sfînta Sa Maică şi Apostolii Săi (In. 2, 1—11). În sec. IV d.Hr., a fost construită aici de către Constantin cel Mare, o biserică, în amintirea evenimentului, dar care din păcate nu mai există. Pe locul ei se află o altă biserică.

Pe malul vestic al Lacului Galileii se afla, în vremurile biblice, *Capernaumul*, o aşezare de pescari foarte înfloritoare. După incidentul din Nazaret, îndată după botezul Său, Domnul şi-a stabilit reşedinţa la Capernaum, locuind în casa soacrei lui Petru, pe care a vindecat-o de boala de friguri de care pătimea. Tot aici a înviat pe fiica lui Iair şi a vindecat el pe acel paralitic adus pe targă de către prietenii săi, ca şi pe slujitorul unui centurion. Ruinele acestei cetăţi se văd pînă azi, fiind cele mai bine păstrate de pe tot întinsul Ţării Sfinte.

Tot pe malul vestic al Lacului Ghenizaret se află ruinele unei alte aşezări biblice — Magdala, de unde era originară Maria Magdalena (Mt. 15, 19; 27, 26).

Mai la sud de Magdala, tot pe malul lacului, se află şi azi oraşul *Tiberiada* sau *Tiverias*, întemeiat de către Irod Antipa în onoarea împăratului Tiberiu. A fost o vreme capitala tetrahiei lui Irod Antipa. După căderea Ierusalimului, iudeii cei mai de vază s-au refugiat aici, întemeind o înaltă şcoală rabinică rentru studiul Legii. Aici a fost scrisă Misna, prima parte a Talmudului. Tot aici şi-a avut un timp sediul şi marele sinedriu.

4. Lacalităţi din partea Ţării Sfinte de la răsărit de Iordan.

Pe malul estic al lacului Ghenizaret, în imediata apropiere a punctului de vărsare a Iordanului în acest lac se afla cetatea *Betsaida* (Casa pescarilor). Primii trei apostoli chemaţi de Mîntuitorul: Simon-Petru, Andrei şi Filip erau originari din Betsaida (In I, 44).

La sud-est de lacul Ghenizaret se afla cetatea *Gadara*, în apropierea căreia Domnul a săvîrşit vindecarea celor doi demonizaţi (Mt. 8, 28).

Pr. prof. Dumitru Abrudan

„CA TOŢI SĂ FIM UNA"

ECTENIE STĂRUITOARE PENTRU UNIRE*

Doamne,

România are o singură inimă şi inima aceasta bate pentru tot trupul şi sufletul românesc, pretutindeni pe vatra strămoşească locuită de români.

Nici un român, oriunde s-ar găsi, nu poate gîndi decît românește, chiar dacă din pricini de care sînt alţii vinovaţi, şi-ar fi pierdut graiul. Graiul inimii, graiul sîngelui e întotdeauna acela al fiinţei lui originare.

Limba românilor e una. „O comoară" cum spunea preotul-poet Alexe Mateevici. Ea îi transmite românului cuvînt pe înţeles despre strămoşii lui, şi testamentul lăsat de ei urmaşilor: păstraţi-vă între hotarele pe care vi le-a rînduit Dumnezeu şi nu vă lăsaţi împărţiţi. Căci despărţiţi veţi fi slabi şi duşmanii vă vor cotropi şi vă vor stăpîni mai uşor. Şi inima voastră nu va mai bate în acelaşi ritm pentru toţi, şi cu aceeaşi forţă, ca să încălzească şi să ţină viu şi puternic trupul vostru întreg.

Întotdeauna, de-a lungul unei istorii de două mii de ani de cînd ne-am născut români şi creştini în acelaşi timp şi de cînd duşmani nelegiuiţi ne-au despărţit, am tot avut, cum zicea poetul „un vis neîmplinit": Să fim din nou una!

Ni l-am împlinit în 1600, într-un miracol, sub sceptrul lui Mihai Viteazul refăcînd Dacia lui Decebal şi Dacia Felix a lui Traian. Şi iar au urmat despărţiri lucrate de mîini străine şi vrăjmaşe.

La 24 ianuarie 1859, într-o zi ca aceasta, visul Moldovei şi Munteniei s-a împlinit într-o unire înţeleaptă. Rămînea sub jug străin Basarabia şi Bucovina. Dar a venit providenţialul 1918, cînd Basarabia a fost aceea care a dat, cea dintîi, semnalul reîntregirii celei mari, în neuitata zi de 27 martie, urmată de Bucovina în noiembrie şi de Transilvania la 1 decembrie 1918.

Şi au venit din nou mîini vinovate ,cu cugete necurate, care iarăşi ne-au împărţit, pe unii ne-au umilit, pe unii ne-au împrăştiat, pe alţii ne-au dus prin Siberii de iad şi întuneric.

Trupul Patriei se va reîntregi iarăşi între hotarele lui cele drepte, şi vremea aceea nu e departe. Ea începe să se vadă. Ceaţa de pe lunca Prutului se împrăştie şi bucuria noastră va fi deplină. Ar fi nefiresc să fie altfel. Dumnezeu ne va aduna din nou sub un singur cer, cum ne-a adunat sub un singur steag şi sub un singur imn naţional, şi ne va aduna pe un pămînt nedespărţit de nici un fel de sîrme ghimpate, anomalii care jignesc simţul de omenie şi dreptate. Căci nu e drept şi firesc să fii un trup şi un suflet, în părţi care strică armonia cea de Dumnezeu zidită şi de Dumnezeu voită, căci Dumnezeu a creat naţiunile ca pe un întreg, şi le-a dat lor grai comun, şi vetre de viejuire, de împlinire şi de destin comun.

România are o singură inimă şi inima aceasta bate în acelaşi ritm în pieptul românilor de pretutindeni, de pe tot rotundul pămîntului nostru românesc.

Domnul Dumnezeul părinţilor noştri să audă rugăciunea noastră fierbinte şi stăruitoare, să audă glasul de speranţă al pruncilor, al bărbaţilor şi al femeilor, glasul de îndelungă aşteptare al bătrînilor supuşi vreme îndelungată sub un imperiu satanic, glasul de dreaptă răsplătire pe care au cerut-o în ultimul lor ceas de viaţă, curmată silnic, toţi cei care s-au jertfit în subpămînturi uraliene întunecate de cărbune, şi în gheţuri de taigă sălbatică, şi în Vorcute nimicitoare de trupuri şi schiloditoare de suflete.

„Ca toţi să fie una", *s-a rugat Mîntuitorul, după cum ne spune Evanghelistul Ioan (cap. 17).*

„Ca toţi să fim una", *noi românii de pretutindeni, Domnului să ne rugăm!*

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt rostit în capitala Moldovei, la Iaşi, pentru toţi românii moldoveni cu prilejul întrunirii „Convenţiei pentru unirea Românilor", la 24 ianuarie 1992.

Monumente, oameni, fapte şi locuri istorice

Un sat ardelean — renumită vatră de istorie

Străveche aşezare omenească, ale cărei urme materiale îşi au rădăcinile adînc înfipte în orînduirea comunei primitive, şi care se înmulţesc în epocile următoare, fiind menţionată în scris pentru prima dată într-un document din anul 1205, comuna Cizer, judeţul Sălaj, situată în zona colinară de la poalele Munţilor Meseş, asemenea multor alte localităţi, este o renumită vatră de istorie, păstrătoare a unor valori de cultură materială — vestigii, monumente şi locuri — legate de evoluţia istorică a poporului nostru, de lupta sa pentru libertate şi unitate politico-statală.

Din rîndul acestor vestigii face parte *casa ţărănească*, construită pe la 1700, din lemn de stejar şi acoperită cu paie, aşezată lîngă volea Cizerului, care, de pe la 1730 pînă la 1773, a fost folosită ca lăcaş de cult, de către cei peste 100 de români, cîţi număra aşezarea în acei ani, deoarece vechea biserică, edificată la începutul secolului al XVIII-lea, fusese mistuită de un incendiu. Casa, alcătuită din tindă şi cameră, avînd dimensiunile de 9,50×7 m, are în faţă o prispă lată de un metru, o uşă la intrare şi trei geamuri, dintre care unul mai mic. La exterior, prispa are patru stîlpi sculptaţi, fixaţi cu jumătăţi de arcuri în boltă, în grinda de deasupra, şi care susţin suprastructura clădirii în acea parte. De asemenea, şi două geamuri au ancadramentul sculptat cu motive populare: cordon, brîu, brîu dinţat şi discuri înlănţuite.

Ţinînd seama de valoarea ei, această casă a fost achiziţionată de Muzeul de istorie şi artă din Zalău şi mutată în apropirea şcolii noi, şi în vecinătatea altor obiective istorice.

Al doilea obiectiv de valoare istorică îl constituie *locul de pe Coaste*, unde între anii 1770—1773, Horea zis Ursu, conducătorul revoluţiei de la 1784 din Transilvania, a construit o biserică din lemn de stejar Fiind unica construcţie realizată de Horea, care s-a păstrat pînă la noi, ea reprezintă un monument arhitectonic de seamă. Tocmai din acest motiv, în vara anului 1968, Biserica lui Horea a fost mutată la Cluj-Napoca, şi expusă în cadrul Muzeului etnografic de pe dealul Hoia.

Pe platoul din faţa bisericii, pe Coaste, s-au adunat sătenii din Cizer în 8/20 mai 1848, cînd preotul Ioan Pop, delegatul localităţii, s-a reîntors de la Adunarea Naţională de la Blaj, ţinută în zilele de 3—5/15—17 mai, şi le-a adus la cunoştinţă programul revoluţiei adoptat pe Cîmpul Libertăţii, program în care un loc important îl ocupa desfiinţarea iobăgiei.

Aici s-au adunat locuitorii aşezării, la chemarea preotului Coriolan Osian, pe la mijlocul lunii noiembrie 1918, pentru a alege consiliul naţional român şi garda naţională română, organe care să conducă lupta pe plan local pentru înfăptuirea idealului naţional. În acest loc s-au întrunit sătenii la 1 decembrie 1918, la orele 12, unde învăţătorul Nicolae Pop le-a vorbit despre unirea Transilvaniei cu România, act ce se înfăptuia în acel moment la Alba Iulia, de către Marea Adunare Naţională. Iar peste două zile, în 3 decembrie, tot în acel loc, în faţa satului adunat, delegaţia din Cizer, care a luat parte la Adunarea Populară de la Alba Iulia, sub conducerea preotuluiCoriolan Osian, a pre-

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof Paul Abrudan

Rolul naşilor la botez şi cununie

(Urmare din pag. a 2-a)

de Dumnezeu, cu milă faţă de cei în suferinţă. Acestea sînt virtuţi şi calităţi ce se cer şi naşilor din zilele noastre, care mai înainte de toate trebuie să fie oameni integri din punct de vedere moral şi social, pentru a se putea impune în faţa celor botezaţi sau cununaţi, conducîndu-i pe aceştia la desăvîrşire.

Ceea ce este însă dureros în unele cazuri, este faptul că foarte mulţi dintre naşi, fie că nu ştiu, fie că nu vor, fie că n-au timpul necesar, fie din toate acestea la un loc sau poate chiar şi altele, nu înţeleg şi nu dau atenţia cuvenită calităţii de părinţi spirituali pe care o au faţă de finii lor. Foarte mulţi se limitează doar la actele externe sau la cele de natură „materială", neglijînd total tocmai ce este mai important, latura spirituală.

Or, rolul şi rostul naşilor este în primul rînd acela de a-i creşte şi îndemna pe finii lor în credinţa ortodoxă, în respectul faţă de muncă, în dragostea faţă de semeni, în păstrarea întregului tezaur de trăire şi simţire creştinească şi românească, moştenit din moşi-strămoşi.

Este firesc să vorbim prin urmare de calităţile naşilor de la Botez şi Cununie. Ei trebuie să fie creştini ortodocşi, botezaţi în numele Sfintei Treimi; să frecventeze biserica, să ţină posturile, să se spovedească şi împărtăşească cu Sfintele Taine; să aibă un nume bun între enoriaşi; să cunoască învăţătura Bisericii Ortodoxe, în aşa fel încît să fie în stare s-o mărturisească în faţa Sfîntului Altar (Crezul) şi-apoi s-o transmită şi s-o impună prin exemplul vieţii lor celor botezaţi sau cununaţi. Dar, pentru ca să înveţi pe alţii, trebuie ca mai întîi să ştii, tu, ca să modelezi şi să îndrumi viaţa cuiva pe cărările cunoaşterii lui Dumnezeu, trebuie ca mai întîi să străluceşti tu, dacă se poate, ca diamantul, pentru ca din strălucirea ta, măcar o parte să se răsfrîngă şi asupra finilor. Şi cînd zicem că trebuie să-i înveţe, aceasta nu se reduce numai la cuvinte, ci şi la fapte, şi mai ales la fapte. Acolo unde naşii se ceartă, nu se înţeleg, nu au încredere unul în celălalt, nu merg la biserică, nu postesc, nu se roagă, nu citesc cărţi folositoare, nu se îngăduie între ei, cum vor putea învăţa calea cea dreaptă şi bună pe fini? Nişte naşi despărţiţi, spre exemplu, ce pildă pot da şi ce vor putea spune ei unor fini, care să zicem că nu s-ar înţelege între ei. Răspunsul vine de la sine. Cartea sfîntă ne spune că „orb pe orb de va conduce, amîndoi vor cădea în groapă". Niste naşi care nu ştiu Crezul şi nici măcar Tatăl nostru, cum vor putea învăţa pe finul botezat sau cununat ceea ce nu ştiu ei? De unde să dai altuia, cînd nu ai nici pentru tine. De aceea, datoria revine preotului, care înainte de săvîrşirea tainei, trebuie să ia legătura cu naşii, să-i invite la el acasă, ori la biserică, să le arate ce obligaţii spirituale le revin în această calitate.

Se mai cere naşilor să fie maturi şi cu autoritate faţă de fini, impunînd acestora respect şi prin vîrstă şi mai ales prin comportarea, faţă de ei. Există obiceiul ca la botez un copil din familia naşului să ţină fie copilul în braţe, fie lumînarea în mîini, considerîndu-se şi el a fi naşul celui botezat, diferenţa de vîrstă între astfel de naşi şi fini, fiind foarte mică. Ce educaţie ar putea face oare astfel de naşi unor fini de care îi desparte doar 3—5—7 ani? Cu alte cuvinte, un copil devine naşul altui copil. Mă îndoiesc de seriozitatea şi mai ales capacitatea unor astfel de naşi, care nu se vor putea impune niciodată în faţa finilor. Acest obicei, sub altă formă, se practică şi la taina sfintei Cununii, cînd naşii fie că sînt colegi de şcoală, fie că sînt prieteni de aceeaşi vîrstă, sau dacă s-au căsătorit mai de vreme, naşii pot fi chiar mai tineri decît finii. Şi în acest caz, intervine riscul, ca naşii să-şi piardă autoritatea faţă de fini, să nu fie respectaţi. De aceea, recomandarea Bisericii este ca naşii atît la botez cît şi la cununie să fie cel puţin cu 10—15 ani mai vîrstnici decît finii, cu prestanţă şi autoritate în faţa lor pentru a se putea impune faţă de ei. O altă obligativitate care se impune naşilor, mai ales celor de la cununie este să fie familişti. Dacă la botez se mai poate admite ca la oficierea slujbei respective să participe în calitate de naşi, numai unul dintre soţi sau alteori chiar şi nefamilişti, la taina nunţii naşii trebuie să fie obligatoriu căsătoriţi, cu familii model, de unde să poată lua exemplu şi mirii. Legat de aceasta, amintim că există obiceiul în unele zone ale ţării şi îndeosebi în Moldova de Sus, unde din motive lesne de bănuit, în loc de o pereche de naşi la cununie, cum ar fi normal întîlnim nunţi cu cîte 2, 3 perechi, şi ceea ce este şi mai regretabil, unele dintre aceştia se constituie în perechi ad-hoc, acolo în biserică, fie că cununa soţul sau soţia cu fiul, cu nepotul, cu fratele sau cu o oarecare altă rudă, sau chiar fără a fi rude, numai de dragul şi din nevoia de a se constitui în perechi. Sînt şi cazuri cînd naşii din astfel de perechi, nici măcar nu se cunosc între ei. Alte situaţii, sînt acelea cînd unul dintre naşi, invocînd motive că nu poate sau n-are voie sau nu vrea să intre în biserică, vine numai unul şi ca şi în cazurile de mai sus, ia pe cineva numai de formă să-i ţină lumînările, acesta considerîndu-se şi el naş faţă de finul cununat. Toate aceste practici sînt în afara rînduielilor noastre bisericeşti şi trebuiesc combătute cu fermitate şi îndepărtate. Desigur, pentru tinerii căsătoriţi (uneori şi pentru cei de la botez), asemenea practici sînt avantajoase, mai ales cînd se ajunge la „daruri", pentru că una dăruieşte naşul şi alta nuntaşul de rînd.

Legat de ritualul Cununiei, mai există şi alte practici iresponsabile şi condamnabile, cîre n-au ce căuta în biserică, unde preotul trebuie să creieze în timpul slujbei o atmosferă de pietate şi rugăciune şi nicidecum glume seu rîsete. Mă refer la acele cazuri unde preotul amăgeşte cu pişcotul pe miri sau pe naşi. În alte părţi şi mai ales acolo unde din pahar servesc şi naşii, cineva din spate îl împinge cu capul în pahar, în timp ce gustă, provocînd haz şi „bună dispoziţie". În situaţiile de mai sus, pe lîngă neajunsurile arătate, există altul şi mai mare. Fiind mai mulţi sau prea mulţi naşi, fiecare se lasă în baza celuilalt şi nici unul nu se îngrijeşte şi nu urmăreşte creşterea duhovnicească a finilor, aceştia ne mai ştiind pe cine să asculte şi cui să-i dea cinstea cuvenită.

O altă problemă legată tot de naşi, este şi vestimentaţia cu care aceştia se prezintă în faţa sfîntului Altar şi care, de multe ori, lasă de dorit. Înţelegem că în astfel de situaţii, atît naşii cît şi mirii în cazul nunţii au o vestimentaţie tradiţională, dar nu trebuie să uite că se află în faţa lui Dumnezeu şi că nu sînt la „parada modei", uitînd că exteriorul de cele mai multe ori trădează şi divulgă interiorul.

Pentru a preîntîmpina multe din cele relatate mai sus, preotul care săvîrşeşte taina are obligaţia să ia din vreme legătura cu toţi, cei implicaţi într-un fel sau altul în administrarea Tainelor Botezului şi Cununiei şi să le facă pregătirea necesară. Există localităţi unde duminica dimineaţa mirii, împreună cu naşii participă la Sfînta Liturghie. În alte părţi se şi împărtăşesc, lar după terminarea dumnezeieştii Liturghii are loc oficierea tainei Sfintei Cununiei. Aşa ar trebui să se procedeze peste tot, încît aşa făceau strămunii noştri.

După botez ca şi după cununie este cunoscut faptul că se merge acasă, la cămin sau la restaurant pentru masă şi „petrecere". Nu putem să nu fim de acord cu aceste momente de veselie şi bucurie din viaţa de fiecare zi. Dumnezeu se spune în cartea Facerii, că la început a făcut toate bune şi nimic de cîte sînt sub soare nu se întîmplă fără voia Tatălui ceresc. Chiar şi vinul înmulţit la nunta din Cana Galileii de însuşi Mîntuitorul Hristos şi dansul şi muzica de la templul lui Solomon, au fost îngăduite de Cel de Sus. Nu-i rea băutura, ci beţivul care nu ştie cînd şi unde să se oprească. Totuşi, naşii nu trebuie să uite că abia au ieşit din biserică, că acolo s-a săvîrşit o taină sfîntă şi că toate trebuiesc făcute cu măsură, ei fiind cei care trebuie să supravegheze şi să canalizeze în aşa fel lucrurile, încît să nu se uite de Dumnezeu care veghează deasupra lor, îndemnînd pe cei prezenţi să păstreze în toate bună rînduială şi bună cuviinţă. Dacă ne amintim că la nunta din Cana, Mîntuitorul Hristos după ce le-a înmulţit vinul a zis: „scoateţi şi duceţi nunului" înţelegem că şi atunci, ca şi acum, nunii erau cei care purtau toată grija organizării şi desfăşurării nunţii, lor revenindu-le obligţia de a păstra, zicem noi „calea de mijloc" şi de a nu se trece de la o extremă la alta, adică de la atmosfera de rugăciune din biserică, la fapte de ocară cum ar fi bătăile, înjurături etc.

În unele localităţi există şi un alt obicei frumos ca la scurt timp după nuntă, tinerii însoţiţi de naşi să meargă după zestrea miresei, ocazie cu care aceştia îşi iau „iertăciune" de la părinţi. Nu-i spovedanie în înţelesul de taină bisericească, dar practica e lăudabilă, cel ce părăseşte locuinţa în care a copilărit şi trăit o vreme, cerîndu-şi pe rînd iertare de la toţi ai casei, iertare şi binecuvîntare care îi însoţeşte şi la noua locuinţă, naşii fiind martorii acestui eveniment.

Toate cele de mai sus conduc la o singură concluzie: rolul naşilor în creşterea spirituală a finilor este de o importanţă cu totul aparte. Numai dovedind ei o înţelegere superioară faţă de acest rol vor fi cinstiţi de fini, preţuiţi de părinţii acestora, apreciaţi de semeni, fericiţi de Biserică, împăcaţi cu ei înşişi, iar la cel din urmă ceas vor primi drapta răsplată de la Părintele ceresc.

INFORMAŢII

— Marţi, 14 ian. 1992, Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a primit la Sibiu vizita Excelenţei Sale Monseniorul John Bukovski, nunţiul papal în România. Cu acest prilej s-au purtat discuţii referitoare la problemele confesionale din Transilvania legate de relaţiile dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Catolică de rit bizantin din România.

În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a luat parte la o masă rotundă organizată în Aula I.T.U. Sibiu de către colectivul de redacţie al Revistei „Transilvania" Sibiu. Au luat parte profesori şi studenţi ai I.T.U. Sibiu, oameni de cultură şi artă, un numeros public.

— Miercuri, 15 ian. a.c., Î.P.S. Sa a participat la o seară culturală „Eminescu", organizată de Cercul Militar Sibiu. În cadrul acesteia, Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: „Eminescu nostru cel de toate zilele şi din toate locurile".

— Vineri, 17 ian. a.c., zi în care Sf. noastră Biserică prăznuieşte pe Sf. Antonie cel Mare, la invitaţia preoţilor şi a credincioşilor din parohia Hipodrom IV, Î.P.S. Mitropolit a slujit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohială cu hramul „Sf. Antonie".

După otpustul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa şi-a exprimat bucuria de a se afla din nou în această biserică ce poartă numele Sf. Antonie cel Mare, biserică ce a fost deschisă cu multe jertfe pe timpul dictaturii comuniste prin stăruinţa Î.P.S. Sale. Apoi Î.P.S. Sa a prezentat celor prezenţi viaţa şi activitatea Sf. Antonie cel Mare, care a rămas în istoria Bisericii ca un călugăr îmbunătăţit, un erou al credinţei cu o viaţă sfîntă şi plină de virtuţi alese.

După ce s-a oficiat parastasul în memoria ctitorilor a urmat înconjurarea bisericii cu ecteniile îndătinate. A urmat apoi o agapă creştinească oferită de Consiliul parohial.

— Sîmbătă, 18 ian. a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu, care a rezolvat unele probleme ale vieţii bisericeşti şi administrative din Eparhie.

— Duminică, 19 ian. a.c., Î.P.S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, pe poeta Leonida Lari, într-un grup de scriitori, deputaţi şi interpreţi de muzică din Republica Moldova.

— Luni, 20 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la întîlnirea organizată de Inspectoratul pentru Cultură al judeţului Sibiu la sediul acestuia, cu poeta Leonida Lari aflată în vizită la Sibiu.

— În perioada 22—25 ian. a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Sf. Sinod, lucrări desfăşurate la palatul patriarhal din Bucureşti.

Arhid. Visarion Bălţat

— Din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică 12 ianuarie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţit de arhid. D. Luca şi D. Dura a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la parohia Sebeşul de Jos, prot. Avrig, prilej cu care a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

— Duminică, 18 ianuarie 1992, Prea Sfinţia Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească la parohia Veneţia de Sus, prot. Făgăraş ,prilej cu care a fost hirotonit întru preot şi instalat părintele diacon Valentin Gall.

În după amiaza aceleiaşi zile Prea Sfinţia Sa a oficiat slujba Vecerniei la parohia Veneţia de Jos.

— Duminică, 26 ianuarie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim, însoţit de P.C. pr. prof. Dumitru Abrudan şi diaconii D. Luca şi D. Dura, a oficiat Sf. Liturghie la parohia Alma, prot. Mediaş. După cuvîntul rostit de P.C. pr. prof. Abrudan şi P.C. prot. Ioan Găban, P.S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

Slujba Vecerniei a fost oficiată în parohia Dumbrăveni I.

— Joi, 30 ianuarie 1992, P.S. Serafim Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie la biserica cu hramul „Sf. Trei Ierarhi" din Făgăraş-Combinat. În după amiaza aceleiaşi zile P.S. Sa a oficiat slujba Vecerniei la parohia Făgăraş-Cimitir.

Arhid. D. Luca

O cutezanţă editorială religioasă şi un apel de suflet

Tînărul şi talentatul scriitor, preotul Alexandru Stănciulescu, a întreprin o acţiune ce depăşeşte posibilul imediat şi trece în domeniul cutezanţei bărbăteşti al eroilor din basme. Preot într-un sat din jud. Mehedinţi (Bîrda, cod 1521) şi-a luat asupra sa de unul singur, ca mai de mult, înaintaşul în vrednicie, folcloristul Gh. Dumitrescu, în satul Bistriţa, înfiinţarea unei edituri cu referinţă istorică, legată de N. Iorga, *Cuget românesc*. Noul editor a pornit la drum fără fonduri băneşti, fără recomandări şi numiri, numai cu propriile sale resurse, talentul şi competenţa documentară a scrisului său, care se vrea să dea viaţă din nou folclorului nostru religios, care a avut un rol atît de important în trecut, fiindcă acest folclor religios, cum spune editorul, „a pregătit drumul lui Varlaam, Dosoftei, Ivireanu şi altor corifei ai culturii româneşti vechi". Pornită la drum în 1990 cu un program editorial îndrăzneţ, religios, istoric şi cultural, editura *Cuget românesc* a publicat: *Proverbe şi expresii religioase*, I, II; *Pentru Tine Doamne* (antologie de poezie română religioasă), I, III; *Cărţi religioase, populare (Epistola Domnului Iisus Hristos, două ediţii, Visul Maicii Domnului, Legenda Sf. Cruci, Cele 12 Vineri, Legenda Sf. Vineri), Colinde şi cîntece de stea* I. Culegerea textelor, prefeţele şi documentările pertinente aparţin editorului. În calea cutezanţei, ca-n basm, au venit greutăţi mari, pe care le enumeră editorul în *„Retrospective şi perspective" din Colinde şi cîntece de stea*, 1991: „Lipsa de bani, preţurile ridicate la hîrtie, manoperă, servicii poştale, difuzare". Editorul ţine să mulţumească „celor cîteva centre de librării, eparhiilor, parohiilor, mănăstirilor şi oamenilor de suflet, care au colaborat şi ne-au ajutat să difuzăm tipăriturile noastre", după cum mulţumiri aduce şi redacţiei „Datina", conducerii personalului Imprimeriei din Tr. Severin". În perspectivă, editorul vede viitorul editorial „foarte incert". El spune: „Dacă vom reuşi să mergem mai departe, Dumnezeu ştie. În ceea ce ne priveşte, vom continua să jertfim pentru aceasta bani, timp, energie şi tot ceea ce este necesar pentru a-L vesti pe această cale pe Hristos. Aceasta ne este menirea, aceasta dorinţa. Sperăm că nu vom ajunge în situaţia de a ne pierde toate speranţele. Aceasta atîta vreme cît oamenii de bine vor fi alături de noi". Putem să credem că nu se vor găsi oameni de bine care să nu-l ajute pe cutezătorul editor? Lucrarea sa este o lucrare bisericească, preoţească în primul rînd şi preoţii se cade să-i venim în ajutor, luînd legătura cu editura *Cuget românesc*, com. Bîrda, cod 1521, de conştiinţă preoţească. Şi pentru bunul mers al lucrării sale, cum spunea Constantin Noica pentru un alt Alexandru, *„Să ne rugăm pentru fratele Alexandru"* şi să-l ajutăm.

Pr. I. Ionescu

Un sat ardelean...

(Urmare din pag. a 3-a)

zentat o dare de seamă în legătură cu îndeplinirea mandatului încredinţat de locuitorii aşezării, pentru a susţine şi aproba actul unirii acestei provincii cu Patria-Mamă.

Pe dealul Coaste, alături de locul unde a fost ridicată biserica, se află *mormîntul scriitoarei Veronica din Sălaj*, pe numele întreg Veronica Liscan (1857—1932), participantă la Adunarea Populară de la Alba Iulia, ţinută la 1 decembrie 1918.

Un al treilea obiectiv de valoare istorică în leprezintă *clădirea fostei şcoli confesionale române din Cizer*, edificată în vara anului 1869, din iniţiativa şi prin strădania lui Ioan Pop, notarul comunal, recent venit în localitate, de la Giumelciş, unde, de asemenea, se îngrijise de construirea unei şcoli româneşti, şi a lui Vasile Pop, preotul local.

Decenii de-a rîndul, în această şcoală au învăţat carte fiii acestei aşezări. Aici, unii învăţători, aşa cum a fost Maria Orian, între anii 1902—113, organizau programe cultural-artistice, pentru răspîndirea luminii în rîndurile sătenilor, iar din sumele adunate cu acele ocazii se cumpărau manuale şcolare pentru copiii săraci, după cum şi daruri pentru copii, cu prilejul sărbătoririi Crăciunului.

În această clădire a funcţionat garda naţională, creată în noiembrie 1918, din 52 de voluntari, şi pusă sub comanda sergentului Ioan Boca, cu misiunea de a milita pentru unirea Transilvaniei cu România, a menţine ordinea şi liniştea publică, a apăra viaţa şi bunurile tuturor locuitorilor.

Cel de-al patrulea obiectiv istoric îl constituie *clădirea primăriei*, construită în 1896. Este vorba de un edificiu modern pe acele vremuri, din cărămidă, cu geamuri mari şi luminoase, care avea cîteva camere pentru birouri, altele pentru locuinţa notarului, şi dependinţe.

Ceea ce-i dă valoare istorică acestui edificiu este faptul că aici a funcţionat consiliul naţional român, înfiinţat pe la mijlocul lunii noiembrie 1918, al cărui preşedinte a fost preotul Coriolan Orian, şi în curtea clădirii primăriei s-a semnat, la 27 noiembrie 1918, actul de adeziune privitor la unirea Transilvaniei cu România, de către toţi sătenii, bărbaţi şi femei.

Un al cincilea obiectiv cu semnificaţie istorică este *locul din faţa clădirii primăriei*, unde se bifurcă drumul naţional nou spre Ciucea, de cel vechi, în faţa grădinii învăţătorului Nichita Liscan. Acolo, lîngă o poartă triumfală, împodobită cu frunze de stejar şi flori, la 6 august 1908, ora 11, au fost aşteptaţi membrii Comitetului Central al „Astrei" sibiene, dintre care amintim pe Andrei Bîrseanu — vice-preşedintele „Asociaţiunii", Partenie Cosma, scriitorul Octavian Tăslăoanu, aduşi cu 20 de trăsuri de la Ciucea, în drumul lor spre Şimleul Silvaniei, unde era programată a se ţine adunarea generală a „Astrei" din acel an.

Prin conţinutul şi semnificaţia istorică, vestigiile şi monumentele amintite mai sus, după cum şi prin încărcătura lor instructiv-educativă şi emoţională, ele constituie un important mijloc de educare patriotică şi cetăţenească a generaţiilor de toate vîrstele.

IEROMONAHUL MACARIE

PRIMUL STAREŢ AL MĂNĂSTIRII BISTRIŢA-VILCEA

Primul stareţ al Mănăstirii Bistriţa din nordul Olteniei, atestat documentar, este ieromonahul Macarie. Menţionat într-un hrisov emis de voievodul Vlad Călugărul (1482—1495) la 16 martie 1494, din „cetatea de scaun Bucureşti", poate fi considerat chiar întîiul egumen al ctitoriei boierilor Craioveşti, fondată în anul 1491.

Hrisovul exprimă aprecierea voievodală faţă de rîvna „vlastelinilor" săi de-a înălţa acest măreţ aşezămînt întru cinstea Adormirii Maicii Domnului, şi de a-l înzestra cu numeroase sate şi sălaşe. „Am văzut marea silinţă — glăsuieşte documentul — către atotcinstitul hram, care este în numele atotcinstitei Uspenii a Preasfintei Născătoarei şi pururea Fecioarei Maria, cu cîtă silinţă de trudă iubitoare s-au sîrguit bunii şi credincioşii şi preacinstiţii nostri vlastelini, jupan Barbu Carlevschi cu fraţii săi, jupan Pîrvu şi Danciu şi Radu, şi au ridicat din temelii atotcinstitul mai sus zisul hram pe rîul numit Bistriţa, şi l-au înfrumuseţat cum se cuvine şi au dăruit satele anume Plăvicenii pe Soaş cu tot hotarul cu viile şi zeciuiala din vin cît se cuvine din acea ocină oricît este hotarul lor, şi Brîncovenii toţi, şi Gîndenii şi Vădastra pe care au cumpărat-o de la Vladu cu 15000 aspri, şi Potelul şi cu Balta Albă şi Pîrîul tot, şi Mălurenii i-au dăruit jupan Hamza".

Acestor danii, făcute de vlastelinii voivodali, adaugă însuşi Vlad Călugărul „căşăritul din judeţul Vîlcea, oricît este hotarul judeţului, şi încă vama de la Secui, pe toată".

În continuare, domnitorul stabileşte că „aceste toate, pe care le-am dăruit mai sus sfintei Mănăstiri, să fie de ocină şi de ohabă, cît va trăi domnia sa, şi cît vor trăi prea iubiţii fii ai domniei mele, Radu voievod şi Mircea, să fie pentru întărirea sfintei Mănăstiri dumnezeeştilor călugări şi rugători, părintelui egumen *ieromonah Macarie* (s.n.), şi după aceia celor ce vor fi năstavnici, şi tuturor celor întru Hristos fraţi, să le fie de hrană, nouă şi părinţilor noştri de veşnică pomenire, şi după aceia celor ce vor fi, copiilor noştri şi rudelor".

Din lipsă de izvoare, e greu de identificat cine a fost acest ieromonah Macarie. Numele este destul de răspîndit printre călugări. Chiar în anul 1492, egumenul Govorei era un Macarie, iar în 1495, un ieromonah Macarie — identificat greşit de Alexandru Odobescu cu Macarie tipografu — donează acestei Mănăstiri o vie la Ocnele Mari, „să fie călugărilor întru hrană, şi moşie ohavnică şi nezăticnită de nimeni după moartea mea şi după moartea părinţilor şi fraţilor, carii m-am tocmit cu dînşii să-mi facă pomenire în tot anul o zi". Nu peste mult timp apare şi misteriosul ieromonah Macarie tipograful, îmbogăţind cultura noastră cu primele incunabule ale timpului românesc dintre care, *Liturghierul* (1508) şi *Evangheliarul* (1512), au fost descoperite de Alexandru Odobescu în fondurile bibliotecii Mănăstirii Bistriţa, în anul 1861. De asemenea, în 1512, odată ajuns domn, Neagoe Basarab „ridică Biserica cea căzută şi puse pe Macarie mitropolit a toată Ţara Românească, Plaiului şi Severinului, cu blagoslovenia lui Pahomie, patriarhul de la Ţarigrad".

În afară de menţiunea din hrisov, nu cunoaştem alte amănunte documentare din viaţa ieromonahului Macarie. Cert este că în timpul egumeniei sale, Mănăstirea Bistriţa se afirmă ca o renumită vatră de cultură bisericească şi laică. Aici funcţiona o şcoală bine organizată, condusă de însuşi „năstavnicul" Macarie ieromonahul, unde viitorul domn Neagoe Basarab, împreună cu alţi tineri care vor îmbrăţişa ulterior cariera diplomatică sau eclesiastică, primeşte o aleasă cultură literară, artistică şi religioasă. În „biblioteca" acestei şcoli, tînărul Neagoe cunoaşte o serie de manuscrise, folosite mai tîrziu ca domn, drept izvoare de inspiraţie la întocmirea valoroasei sale lucrări *Învăţăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie*, sau le va citi cu pasiune, cum rezultă dintr-o însemnare păstrată pe fila unuia dintre ele, care cuprinde *Vieţile Sfinţilor pe scurt*, unde scrie: „Au fost odinioară împrumutat... la ţarul Neagoe, un an, şi n-a luat-o", adică a restituit-o Mănăstirii.

Sub directa purtare de grijă a egumenului Macarie ieromonahul, în şcoala de la Mănăstirea Bistriţa, s-au format, în perioada respectivă o serie de scriitori, caligrafi şi miniaturişti, pregătiţi pentru redactarea hrisoavelor şi a corespondenţei, dar mai ales pentru a copia şi împodobi cărţile de ritual, necesare oficierii cultului divin. Dintre ei, la începutul secolului al XVI-lea, cunoaştem pe „mult păcătosul numit Stepan" (1506) şi pe „Stan logofătul" (1514), care redactează documente în Mănăstirea Bistriţa. Aceasta denotă că Macarie era un cărturar de elită al epocii.

Din această cauză, n-ar fi exclus ca, ipoteza emisă, cu privire la ridicarea acestui egumen la rangul de episcop şi, ulterior, de mitropolit, să fie corectă.

Se ştie că, în anul 1503, voievodul Radu cel Mare (1495—1508) aduce pe fostul patriah al Constantinopolului Nifon al II-lea, să organizeze viaţa bisericească din Ţara Românească. În acest scop, Nifon hirotoneşte doi episcopi, nenominalizaţi în documente, unul pentru Oltenia, cu reşedinţa în Rîmnicu Vîlcea, iar altul pentru părţile de răsărit ale ţării, cu reşedinţa la Buzău. Pentru Oltenia, n-ar fi exclus ca Nifon să fi ales pe ieromonahul Macarie, de la ctitoria Craioveştilor, favorizat atît de cultura sa, cît şi de puternica influenţă a acestei mari familii de boieri, care dirija întreaga Oltenie. Prin aceasta, s-ar mai reduce şi lacuna din lista episcopilor eparhioţi de la Rîmnic, din perioada 1505—1517.

Ajuns domn al Ţării Româneşti, Neagoe Basarab, fiul vornicului Pîrvu Craiovescu, n-ar fi exclus să fi ales în fruntea Bisericii pe episcopul de la Rîmnicu Vîlcea, fostul egumen al Mănăstirii Bistriţa sub influenţa căruia s-a format în tinereţe. În acest sens, este deosebit de concludent şi faptul că Neagoe Basarab, în Învăţăturile către fiul său Teodosie, atribuie Mitropolitului Macarie al II-lea, o serie de apelative care ar denota că el a fost dascălul şi duhovnicul voievodului în timpul pregătirii sale: „Bunul meu părinte, chiar Macarie", „Învăţătorul şi îndreptătorul meu", sau „Cel ce eşti cu mila şi cu darul lui Dumnezeu ales şi pus înaintea noastră, de ne luminezi şi ne străluceşti ca razele soarelui, ca să ne arăţi şi să ne înveţi calea lui Dumnezeu şi nouă, prea iubite părinte, chiar vladico Macarie".

Dacă cele relatate sînt în concordanţă cu realitatea istorică, nedovedită întrutotul documentar, ar însemna că ieromonahul Macarie a fost stareţ al sfintei Mănăstiri Bistriţa de la fondarea ei, în anul 1491, pînă la 1504—1505, cînd a fost ridicat la treapta de episcop al RîmniculuiNoului Severin.

Arhim. Veniamin Micle

Semnalăm... Semnalăm...

● Tragedia basarabenilor într-o carte care pare *„de literatură"*, dar e *„de adevăr"*: *Elena Siupiur, Siberia dus-întors 73 de ruble* (ed. Anima, 1991). Deşi nimeni n-o va putea scrie, niciodată, toată, **cine vrea să priceapă cît de cît această tragedie, să pătrundă** în această *Siberie* descrisă de D. Siupiur. Va înţelege cum *dus*-ul unora a fost *dus* pentru totdeauna, iar întors-ul cîtorva n-a fost decît o întoarcere a unor suflete mutilate, neverosimil de încăpătoare de suferinţe. Pentru cei mai mulţi „întoarcerea" din taige de copaci seculari şi din labirinturi de mine de cărbuni, fără soare şi fără speranţe, a fost direct în Paradis.

Doamna Siupiur, nu ştiam, e şi o sensibilă scriitoare, de o autenticitate rară, nu numai o cercetătoare cunoscută în ştiinţa istoriei şi a literaturii.

● Ziarul „Învierea" a Arhiepiscopiei Timişoarei (an II, 1991, nr. 21, p. 4) reproduce o cuvîntare a celui ce a fost marele mitropolit Nicolae Bălan, intitulată: *„Oastea Domnului şi Biserica"*. A fost rostită la al IX-lea Congres al Oastei Domnului, la Sibiu, în 1941. E publicată şi într-un volum („Mîntuieşte Doamne poporul tău", Sibiu 1945 p. 121—125).

E o cuvîntare foarte actuală. Este şi e de dorit să fie!

* * *

● Părintele profesor dr. acad. Dumitru Stăniloae, provocat de dl. prof. Ioan Butiurca din Reghin printr-o „scrisoare deschisă" (e o modă şi asta, deşi uneori ar fi mai profitabil pentru autori să lipească scrisorile), răspunde aşa cum numai P.C. Sa ar putea răspunde. (în pagina „Lumea creştină" din R.L., 23/24 nov. 1991, şi urm.). Documentat. Clar. Deşi unele întrebări ale d. prof. din Reghin, fiind formulate cel puţin foarte ciudat, dovedind cel puţin lipsă de informaţie istorică (nu ştim ce predă dl. profesor), ar fi trebuit lăsate fără răspuns. Dar Părintele Stăniloae a fost şi a rămas un profesor exemplar şi mai are şi inimă bună. A răspuns la toate. Nimeni n-ar mai avea ce completa.

O mică, neînsemnată întrebare „cordială", cum îşi numea O. Paler polemicile, i-am pune domnului Buţiurca. D-sa scrie către noi toţi (de aceea răspundem şi noi): *„Stimaţi ortodocşi, noi nu vă cerem să vă lepădaţi de crezul pe care-l aveţi. Vrem să trăim uniţi cum au trăit strămoşii noştri şi au făurit unirea în 1918. Un singur lucru vă cerem şi nu e mult, lăsaţi-ne să ne păstrăm credinţa noastră strămoşească"*.

E delicat şi înduioşător că noi ortodocşii sîntem lăsaţi în credinţa noastră! Poate că dl. profesor ar fi bun să dea sfatul acesta şi unora dintre colegii săi întru catolicism oriental. Noi, în ce ne priveşte, îi asigurăm că îi lăsăm să-şi păstreze credinţa lor strămoşească. Iată că ne-am înţeles!

Rămîne acea mică întrebare cordială: de cînd începe o credinţă să fie strămoşească? Cum anulăm 1700 de ani de strămoşi, şi pe ce temei istoric românesc începem numărătoarea strămoşilor cu anul 1701? Noi, ortodocşii, şi pe cei de dinainte de 1700 îi socotim strămoşi. Aşa, din cea mai adîncă vechime, de la formarea noastră ca popor, credinţa noastră e strămoşească.

Cît despre „strămoşii" D-lui Ioan Buţiurca de după 1700, deci uniţi despre care D-sa spune că doar ei ar fi făurit unirea de la 1918, problema e de informaţie elementară. S-o lăsăm deoparte. Dacă aşa ştie D-sa!

* * *

● Dr. Emilio Castro, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (CEB), a anunţat de curînd o *restructurare* a Consiliului, care *„să scrie şi un nou capitol în istoria ecumenismului"*.

Era şi cazul! Şi Dl. Castro e curajos şi plin de speranţe.

Dar controversele care marchează de la început această intenţie, arată că restructurarea propusă, fiind dată în grija unor reprezentanţi fără calificări solide în ecumenism (cum sînt prea mulţi dintre cei 158 de membri noi ai Comitetului Central al C.E.B.), nu va duce la schimbări eficiente. Ortodocşii se luptă, dar maşina de vot protestantă (o metodă inacceptabilă pentru ortodocşi), le răstoarnă toate propunerile.

Aşa s-a întîmplat în septembrie 1991 la Geneva cînd, o propunere a Arhiepiscopului Kiril de Smolensk, care avea în vedere crearea unei Unităţi de lucru sub titulatura de *„Educaţie şi Reînnoire"*, a fost respinsă în proporţie de trei la unu. De asemenea o propunere a Mitropolitului Hrisostom de Peristerion (Grecia) care cerea crearea în cadrul CEB doar a două unităţi: *Credinţă şi Constituţie* şi *Dreptate şi Slujire*, ceea ce ar fi readus CEB-ul la adevăratele lui preocupări teologice, orientate spre unitate, a fost respinsă cu o mare majoritate de voturi. (vezi *One World*, revista CEB, nov. 1991, p. 9—10).

Aşa că se va restructura totul în aşa fel, încît să nu se schimbe nimic! Vor rămîne pe agendă aceleaşi preocupări, interesante, dar nu toate în slujba unităţii pe care şi-a propus s-o realizeze Mişcarea Ecumenică. Vor rămîne tot patru mari unităţi (una singură pe jumătate cu preocupări teologice: *Unitate şi Reînnoire*). Ceea ce se va schimba totuşi, deşi nu e prea sigur, va fi totalul funcţionarilor ecumenici de la Geneva care va scădea de la 300 la 270, pînă la sfîrşitul lui 1992! Doamne, ce mulţi pleacă! Şi ce mulţi mai rămîn!

*

● De fapt, Consiliul Ecumenic al Bisericilor, aşa cum e, restructurat sau nu, poate să rămînă. Experienţa mea de peste 15 ani în forurile de conducere, în Com. Ex., Com. Financiar, preşedinte al Unităţii I (cea cu teologia) şi altele, îmi spun că toate preocupările lui sînt şi importante, şi interesante: misiune, mărturie, pace, relaţii creştinism-iudaism-mahomedanism-budism, educaţie, dreptate, creaţie, drepturile femeilor, ale tineretului, drepturile indigenilor, drepturile umane în general, Bisericile şi dezvoltarea, Bisericile şi economia, Bisericile şi rasismul, slujirea, problema împărţirii resurselor de orice fel, într-ajutorarea, etc. Să rămînă deci, dar să fie ceea ce este: adică un for intercreştin, pe agenda căruia să-şi găsească loc toate problemele lumii. Că doar toate sînt şi ale Bisericilor. Se şi vede din ceea ce a făcut CEB-ul din 1948 pînă azi.

Dar pentru acea lucrare în vederea unităţii creştine, pe care au avut-o în vedere inspiraţii din 1948 de la Amsterdam (prima Adunare Generală), să se creieze o altă organizaţie creştină, care să reia visurile şi speranţele iniţiatorilor, şi să se concentreze asupra mijloacelor de a realiza porunca Mîntuitorului: Ca toţi să fie una!

Se va putea zice: Dar lumea s-a schimbat. Unitatea se poate face azi numai prin preocuparea de *toate* problemele lumii creştine şi necreştine. E un punct de vedere. Să fie unicul? Oare Bisericilor le-a secat de tot imaginaţia şi inspiraţia de Sus, încît să nu mai poată face altceva, decît să imite vag, cu nespecialişti şi cu nepricepere, ceea ce încearcă să facă Organizaţia Naţiunilor Unite?

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
15 februarie
1992
Nr. 7—8

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Sfîntul Antonie: minte şlefuită la şcoala convorbirilor cu Dumnezeu (III)

Că Sfîntul Antonie nu l-a citit pe Platon e sigur. E sigur, pentru că nu ştia carte. Să i-l fi citit cineva? Greu de presupus. Ceea ce e însă sigur, e că Sfînta Scriptură o cunoştea. Altfel cum ar fi rămas de la dînsul îndemnul: *„Pentru orice faci, să ai mărturie din Scripturi"*? Cum a ajuns totuşi să cunoască atît de bine Sfînta Scriptură, rămîne o taină, dacă într-adevăr nu ştia carte, cum ne spun manualele de Patrologie (v. I. G. Coman, Patrologie, Buc., 1988, III, p. 150). Dacă n-a cunoscut opera lui Platon sau a lui Xenophon, n-a avut de unde şti ceva nici despre Socrate. Am spus mai înainte că destinul Sfîntului Antonie în spiritualitatea creştină, a fost asemănător cu cel al lui Socrate în filozofie, în sensul că nici unul din ei n-a scris, dar gîndirea le-a fost păstrată şi transmisă de ucenici. De Platon şi Xenophon, a lui Socrate, iar a Sfîntului Antonie de către Sfîntul Atanasie şi de tradiţia orală, însemnată mai apoi în Paterice.

Iată însă şi o altă asemănare care nu poate veni din vreo imitaţie a lui Socrate de către Sfîntul Antonie, ci e doar expresia comună a înţelepciunii încolţite în două minţi, la distanţă de şapte secole una de alta (Socrate n. 470 în. d. Hr. în Atena, Sf. Antonie n. 250 d. Hr. în Egiptul de Mijloc).

Oracolul de la Delphi, fiind întrebat de cineva, cine e omul cel mai înţelept din lume, a răspuns că Socrate. Dar cînd Socrate a fost întrebat în ce constă înţelepciunea lui, a răspuns *„Ştiu că nu ştiu nimic"*. Modestie? Smerenie de om superior? Ignoranţă simultană? Nu intrăm acum în dezlegarea acestei probleme. E mai mult decît sigur însă, că în declaraţia socratică era şi smerenie, dar şi mult adevăr. Unii numesc declaraţia sa „ironie socratică", vizîndu-i pe pretinşii atotştiutori care nu i-au lipsit nici antichităţii, cum nu lipsesc nici timpurilor moderne şi care, în nici un caz nu pot fi chiar atotştiutori. „Ironia" nu îndreptăţeşte însă, în chip absolut, nici neştiinţa absolută, dar oricum modestia e mai de apreciat, decît orgoliul.

Cu atoateştiutori s-a întîlnit în lunga sa viaţă pustnicească şi în convorbirile cu cei care îl vizitau, şi Sfîntul Antonie cel Mare. Ei bine, răspunsul său a fost foarte apropiat de cel al lui Socrate. Vom cita întîmplarea din Patericul tipărit în 1913, cu limba lui bisericească încă atrăgătoare.

„Au mers odată nişte bătrîni la Avva Antonie şi era Avva Iosif cu dînşii. Şi vrînd bătrînul Antonie să-i cerce pre ei, a pus înainte un cuvînt din Scriptură, şi a început de la cei mai mici a întreba, ce este cuvîntul acesta (adică să spună fiecare cum îl înţelege, cum îl tîlcuieşte n.n.), şi fieşte-care zicea după puterea sa. Iar bătrînul zicea fieşte-căruia: „Dacă n-ai aflat". Mai preurmă de toţi a zis către Avva Iosif: „Tu cum zici că este cuvîntul acesta?". Răspuns-a: „Nu ştiu". Deci a zis Avva Antonie: „Cu adevărat, Avva Iosif a aflat calea, căci a zis: „Nu ştiu".

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Sfîntul Ioan Casian
— 29 februarie —

Sfîntul Ioan Casian, rînduit de Dumnezeu să aducă Occidentului luminile monahismului oriental, s-a născut printr-o fericită lucrare a Providenţei, către 365, la marginile a două lumi, în Sciţia, la gurile Dunării (actuala Dobroge, în România). Ieşit dintr-o familie distinsă, el a urmat cu succes cursul studiilor clasice; însă, animat de o sete arzîndă de desăvîrşire, a renunţat încă tînăr fiind la atracţiile înşelătoare ale vieţii moderne pentru a merge în Ţara Sfîntă, în compania prietenului său Gherman, *fratele său nu prin naştere ci prin duh*, unde au devenit călugări într-o mînăstire din Betleem. După ce s-au introdus în primele elemente ale vieţii de obşte şi s-au informat asupra modului de viaţă al călugărilor din Palestina, Mesopotamia şi Capadochia, resimţind dorinţa unei mai mari desăvîrşiri, ei s-au decis să plece în pustiul Egiptului, la anahoreţii (pustnicii) despre ale căror nevoinţe au auzit de la sfîntul Pinufie retras în mînăstirea lor pentru a fugi de bunul său renume (pomenirea: la 27 noiembrie). Superiorul mînăstirii le-a acordat cu oarecare reticenţă binecuvîntarea, făcîndu-i să promită că vor reveni în curînd. După ce au admirat ordinea şi modul de viaţă al comunităţilor de obşte din Delta Nilului, Ioan şi Gherman s-au afundat tot mai adînc în deşert. Pretutindeni ei căutau cu aviditate pe sfinţii sihaştri ca să cinstească şi ei măreţia Harului şi variatele sale roade şi să-i întrebe îndelung despre ştiinţa sufletului (Sînt „Convorbirile cu Părinţii", pe care mai tîrziu Sf. Ioan Casian le-a consemnat în scris pentru călugării din Provence (Franţa), înşirînd şi sinteza sa doctrinară, personală).

Înţelegînd că pentru a asimila învăţăturile lor cereşti le-ar trebui să petreacă multă vreme cu aceşti slujitori ai lui Dumnezeu şi în acelaşi timp stînjeniţi de promisiunea lor, cei doi călători l-au întrebat pe Ava Iosif, care după o noapte de priveghere i-a asigurat că este mai avantajos pentru ei să rămînă în Egipt, fără să se mai gîndească la un angajament absolut luat cu temeitate. Asiguraţi de către bătrîni ei au rămas deci şapte ani în Egipt, urmărind cu mult zel ancheta lor duhovnicească. Din loc în loc, ei au ajuns pînă la frumoasa Pustie schetică, fondată de Sf. Macarie, *„pustia glorioasă, demnă de admiraţie între toate celelalte"*, unde se nevoia în asceză un mare număr de călugări, printre care au strălucit îndeosebi sfinţii părinţi: Moise, Serapion, Theonas, Isaac şi preotul Pafnutie. Acesta din urmă i-a folosit mult cînd le-a spus că nu-i suficient pentru un călugăr să renunţe trupeşte la lume, renunţînd la bunurile sale pentru a se dedica grijii de suflet prin asceză şi tăcere, ci că-i necesar să împlinească de asemenea *„a doua renunţare"*, care constă în a se lepăda de obişnuinţele de altădată şi de patimi printr-o luptă lungă şi răbdătoare, plină de piedici, care duce la curăţia inimii. Aceasta-i scopul călugărului: să se întreţină fără încetare cu Dumnezeu prin rugăciunea continuă, pe care mintea nedispersată în grijile lumii, o înalţă cu linişte şi pace în sanctuarul purificat al inimii. Şi sfîrşitul nevoinţei sale este viaţa veşnică, unirea cu Dumnezeu, care se poate pregusta încă de aici de pe pămînt prin sfînta dragoste. Într-adevăr, ajuns la capătul celei *de-a doua renunţări*, cu sufletul întreg întins spre Cel singur dorit, călugărul trebuie să împlinească şi *„a treia renunţare"*, care concentrează toată desăvîrşirea şi constă în alungarea oricărei amintiri din lume pentru a se lăsa transportat de Dumnezeu în veşnicile locaşuri învăluit de o bucurie inefabilă şi o revărsare de lumină duhovnicească. *„Atunci*, zicea bătrînul, *dragostea desăvîrşită de Dumnezeu inundînd în inima noastră prin virtutea rugăciunii curate, fără formă, nici cuvînt, Dumnezeu va fi toată dragostea noastră, toată dorinţa noastră, toată cîntarea noastră şi sufletul tuturor eforturilor noastre, toată gîndirea noastră, viaţa noastră, vorbirea noastră şi respiraţia noastră însăşi. Unitatea care există între Tatăl şi Fiul, şi Fiul şi Tatăl, va trece şi în sufletul nostru, şi aşa cum Dumnezeu ne iubeşte cu o dragoste adevărată şi curată, şi care nu moare niciodată, tot aşa şi noi vom fi uniţi cu El prin legătura individuală a unei dragoste fără clintire (...). Aceasta va fi împlinirea, pe cît e posibil pe pămînt, a cuvîntului Apostolului: „Dumnezeu, totul în toate", şi deveniţi pe deplin fii printr-o împărtăşire atît de perfectă a Tatălui, vom putea spune ca şi Cel ce este Fiu şi moştenitor prin fire: „Toate cîte are Tatăl ale mele sînt"* (In. 16, 15). *Acesta este capătul a toată desăvîrşirea: ca sufletul să fie în aşa măsură eliberat de legăturile trupeşti încît să urce în fiecare zi către înălţimeo realităţilor duhovniceşti, pînă cînd toată viaţa sa, toată mişcarea inimii devine o rugăciune unică şi neîntreruptă"* (Convorbiri X, 7).

Astfel instruiţi în înălţimile vieţii călugăreşti şi contemplînd realizarea lor vie la aceşti iluştri anahoreţi (pustnici), cei doi prieteni s-au dedicat cu mare austeritate vieţii contemplative în timpul anilor petrecuţi în Pustia scetică. În liniştea chiliei sale, Sf. Casian a putut duce el însuşi aspra luptă a sufletului îndrăgostit de Dumnezeu contra gîndurilor pătimaşe şi a demonilor invidioşi, în special

(Continuare în pag. a 3-a)

Părintele Serafim

PROCLAMAŢIA DE LA IAŞI
A CONSILIULUI NAŢIONAL AL UNIRII

UNUL DINTRE IDEALURILE PENTRU CARE A LUPTAT POPORUL ROMÂN ÎN ISTORIA SA MILENARĂ A FOST REALIZAREA UNITĂŢII NAŢIONAL-STATALE. ASPIRAŢIILE DE UNITATE AU FOST CONTINUU PREZENTE ÎN ÎNTREAGA VIAŢĂ ECONOMICĂ, POLITICĂ ŞI CULTURALĂ A NAŢIUNII NOASTRE, AVÎNDU-ŞI TEMEIUL ÎN VIEŢUIREA NEÎNTRERUPTĂ PE ACELAŞI TERITORIU, ÎN LEGĂTURILE MULTIPLE ŞI NEÎNTRERUPTE CE AU EXISTAT DE-A LUNGUL VEACURILOR ÎNTRE TOATE REGIUNILE ROMÂNEŞTI, ÎN CONŞTIINŢA UNITĂŢII DE ORIGINE, NEAM, LIMBĂ, DE OBICEIURI ŞI CREDINŢA CREŞTINĂ.

CREAREA STATULUI NAŢIONAL UNITAR LA 1918 A ÎNCUNUNAT UN PROCES CU RĂDĂCINI ADÎNCI CE ŞI-AU GĂSIT EXPRESIE SUPREMĂ ÎN UNIREA CELOR TREI STATE ROMÂNEŞTI LA 1600 SUB MIHAI VITEAZUL ŞI ÎN CREAREA STATULUI ROMÂN MODERN LA 1859.

DEZMEMBRAREA STATULUI NAŢIONAL ROMÂN ÎN 1940 PRIN APLICAREA PREVEDERILOR PACTULUI MOLOTOV-RIBBENTROP A CAUZAT NUMEROASE SUFERINŢE POPORULUI ROMÂN. LICHIDAREA CONSECINŢELOR ACESTUI ACT DE VIOLENŢĂ ASUPRA SUVERANITĂŢII ŞI INTEGRITĂŢII TERITORIALE A ROMÂNIEI POATE AVEA LOC DOAR PRIN REALIZAREA VOINŢEI ÎNTREGULUI POPOR ROMÂN DE UNITATE NAŢIONALĂ.

(Continuare în pag. a 2-a)

Către
CONSILIUL NAŢIONAL AL UNIRII IAŞI

În primul rînd implor ajutorul lui Dumnezeu asupra lucrărilor Conventiei naţionale pentru Reîntregirea României. Cu sentimentele frăţeşti de comuniune, dragoste şi încredere, sînt sufleteşte alături de toţi cei prezenţi, neputînd participa personal avînd convocate lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Sfîntului Sinod.

Reîntregirea neamului şi a pămîntului nostru strămoşesc, sfîrtecat abuziv şi dureros, de la trupul ţării, se cere împlinită de noi toţi, urmînd pilda vrednicilor noştri înaintaşi şi a tuturor acelora care şi-au dat viaţa pentru credinţă, limbă şi glie strămoşească.

Din tărîmul vieţuirii lor în lumina Duhului Sfînt, de dincolo de mormintele cunoscute şi necunoscute, presărate departe de vatra părintească în Est şi Vest, cetele de eroi ne cheamă la întregirea fruntariilor apărate cu jertfe de Ştefan cel Mare şi Sfînt, şi de toţi vrednicii noştri înaintaşi. Fiecare fiu al plaiurilor noastre străbune trebuie să contribuie la vindecarea rănii care sîngerează trupul ţării şi sufletul poporului nostru de atîtea ori supus umilinţelor, suferinţelor şi răstignirii în istorie.

Cu credinţa în ajutorul lui Dumnezeu şi al sfinţilor martiri din neamul nostru şi inspiraţi de înţelepciunea strămoşească, să ne unim cugetele şi simţirile ca în armonie să săvîrşim reîntregirea României ca pe un act sfînt de dreptate şi adevăr, în faţa lui Dumnezeu şi a istoriei.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cateheză despre dragostea faţă de patrie

1. Pregătirea aperceptivă

Oricine îşi aduce cu plăcere şi nostalgie aminte de casa părintească, de locurile natale, unde şi-a trăit primii ani ai copilăriei, unde în nevinovăţia sufletului a făcut cunoştinţă cu realităţile vieţii. Nostalgia locurilor natale se extinde şi asupra întregului teritoriu geografic locuit de cei legaţi prin aceeaşi limbă, acelaşi neam, aceleaşi tradiţii, aceleaşi obiceiuri, aceeaşi istorie. Mai mult, cuprinde pe toţi cei care deşi nu sînt de acelaşi neam, dar locuind pe acelaşi teritoriu se simt uniţi într-o acţiune comună şi sînt angajaţi în aspiraţii comune, alcătuind un singur popor.

II. Anunţarea temei

Aceasta este patria, şi la dragostea faţă de pămîntul şi poporul patriei, ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratatea

Cuvîntul „patrie" (de la „patres"="părinţi"), sau „ţară" (de la „terra"="pămînt") reprezintă pămîntul părinţilor, al strămoşilor. Şi cum noi avem datoria, potrivit poruncii a cincea din Decalog, de a ne iubi părinţii şi strămoşii, fiindcă viaţa lor pulsează în noi, tot astfel avem datoria de a ne iubi patria, pămîntul lor şi al nostru, întocmai cum trebuie să ne iubim viaţa sau pe noi înşine. De aceea, pe bună dreptate spun Părinţii Bisericii că „cetatea căreia aparţinem este patria noastră, ea este ca şi mama noastră" (Fericitul Augustin). „Cinstirea faţă de patrie este egală cu cinstirea faţă de părinţi" (Sfîntul Vasile cel Mare).

Acest sentiment al iubirii patriei pămînteşti este dat omului de către Dumnezeu încă de la creaţie. Sfînta Scriptură în primele ei pagini arată că primul om a fost aşezat într-un anume loc dat lui sub stăpînire, cu menirea de a-l îngriji, bucurîndu-se de el ca de un dar de la Dumnezeu. La fel şi întruparea Mîntuitorului nu a avut loc oriunde, ci într-un anume teritoriu geografic, devenit pe drept cuvînt patria Lui pămîntească. Dragostea Lui se îndreaptă deopotrivă şi faţă de poporul împreună cu care îşi duce viaţa pămîntească şi a cărui soartă vrea să fie mai bună şi mai fericită. De aceea, Mîntuitorul arată deschis că nu este trimis decît pentru oile pierdute ale casei lui Israel" (Matei 15, 24). În acelaşi timp, înaintea Sfintelor Patimi, Mîntuitorul plînge soarta Ierusalimului: „Şi cînd s-a apropiat, văzînd cetatea, a plîns pentru ea" (Luca 19, 41). De trei ori, ne mărturiseşte Noul Testament că a plîns, a lăcrimat Iisus: la moartea prietenului Său Lazăr (Ioan 11, 35), atunci cînd a proorocit soarta tristă a ţării Sale, precum şi în Ghetsimani. Cît de ataşat a fost Sfîntul Apostol Pavel faţă de poporul său, o vedem din însăşi mărturisirea lui: „Spun adevărul în Hristos, nu mint, martor fiind şi cugetul meu în Duhul Sfînt, că mare

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot prof. Sorin Cosma

ACTIVISM ŞAGUNIAN ŞI PARLAMENTARISM POSTMEMORANDIST

În 1906, cînd se împlineau patru decenii de la fondarea de către Iosif Vulcan a revistei „Familia", în Oradea, a avut loc o ceremonie aniversară, la care a participat ca invitat si Octavian Goga, tînăr poet şi om politic al neamului său. Ceremonia s-a desfăşurat în prezenţa autorităţilor austro-ungare, fapt ce nu l-a împiedicat pe Octavian Goga să rostească o frază memorabilă, dezvăluitoare de istorie: „Închin pentru unirea politică a tuturor românilor!"[1] Sala a rămas stupefiată, unul cîte unul invitaţii au părăsit ceremonia, ultimul a ieşit Iosif Vulcan, nu înainte însă de a strînge discret umărul celui care a vorbit în cuvinte, cu adevărat profetice.

Gestul lui Octavian Goga a făcut parte, dintr-un context politic ce-i adusese pe românii transilvăneni, în ipostaza de a lupta pe cale parlamentară pentru drepturile lor politice, fapt ce nu se întîmplase de la moartea lui Şaguna pînă la procesul memorandist. Un nou spirit anima întreaga mişcare românească din Transilvania şi Ungaria, Partidul Naţional Român însuşi abandonase tactica pasivistă pentru a îmbrăţişa activismul, al cărui mentor a fost Andrei Şaguna, ce s-a numit, cum ştim: „şi sfetnic dinlăuntru de stat". Adică, un colaborator apropiat al împăratului, membru în senatul imperial şi în dietă.

Ideologul pasivismului a fost George Barîţiu şi, acest pasivism a fost susţinut cu tărie de gruparea din jurul marelui cărturar. Activismul a fost o tactică fundamentată pe egala îndreptăţire a neamurilor din imperiu, îmbrăţişată de Şaguna încă din 1846, cu izbînzi ce s-au numit: „Telegraful Român", Tipografia arhidiecezană, Institutul teologico-pedagogic, Astra, reînfiinţarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei şi nu în ultimul rînd *Statutul organic al Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria şi Transilvania*.

Toate aceste ctitorii le erau multora cunoscute, era bine ştiută şi pilda de om politic a lui Şaguna. Tot ceea ce făptuise s-a datorat, în primul rînd, energiei sale, dar şi participării la viaţa politică a imperiului, participare ce va fi restatuată, după model şagunian, începînd cu anul 1905. Activismul şagunian şi-a făcut simţită prezenţa în lupta parlamentarilor români, care, precum Vasile Lucaciu, ieşiţi din temniţele de la Seghedin şi Vaţ, după procesul memorandist, au ajuns chiar în parlamentul de la Budapesta. Şaguna

(Continuare în pag. a 2-a)

Traian Vedinaş

Un gînditor creştin ortodox: PETRE ŢUŢEA

(6 octombrie 1902—3 decembrie 1991)

Prietenia este un dar; întîlnire între un vîrf şi un alt vîrf, spre bucuria păsărilor văzduhului; spaţiul înalt al prieteniei e o subtilă îmbinare de linii de forţă care altminteri decît în prietenie nu ar fi avut cum să se întîlnească; iată de ce, putem vorbi despre un har al prieteniei, aşa cum în Biblie se vorbeşte de „prietenii lui Dumnezeu" sau despre „dumnezeiasca prietenie" ce se coboară deasupra oamenilor.

Cînd am pornit cu gîndul să scriu cîteva cuvinte despre maestrul PETRE ŢUŢEA, nu am putut face abstracţie de faptul că paginile de faţă sînt destinate a vedea lumina tiparului la Sibiu, acolo unde deseori cobora, din Păltiniş, Constantin Noica; şi iată cum, despre unul dorind să scriu, mă văd nevoit să scriu despre doi, pentru că, de fapt, mereu sîntem obligaţi să mărturisim despre mai mulţi, cuvintele refuzîndu-se singurătăţii.

Dacă despre Constantin Noica şi curentul iscat de el se ştiu destul de multe lucruri, prin operă mai ales, despre Petre Ţuţea se ştiu puţine sau deloc, după cum s-a întîmplat unul sau altul să-l cunoască, sau să-i citească interviurile ori puţina literatură publicată prin anii '70, ori auzind de la alţii despre existenţa lui; în peisajul culturii noastre din ultima jumătate de secol, Petre Ţuţea e un „zvon", o „răsuflare", o prezenţa şoptitoare, fără opere publicate încă, dar cu un inegalabil har al mărturisirii prezenţei.

Petre Ţuţea s-a născut la 6 octombrie 1902, în satul Boteni de Muscel; tatăl lui era preot, aşa cum preot fusese şi bunicul şi, se pare, şi străbunicul; studiile le-a făcut în Cîmpulung Muscel iar la Cluj îşi susţine teza de doctorat în drept; vine la Bucureşti, unde este angajat ca director de studii în Ministerul Economiei Naţionale; începe o activitate diplomatică intensă, făcînd călătorii în Germania, Ungaria, Bulgaria şi Uniunea Sovietică; încheie la Moscova primul tratat de colaborare economică între Regatul României şi noua putere sovietică; după terminarea celui de-al doilea război mondial, regimul comunist instaurat în România, va începe o sistematică asasinare a intelectualităţii româneşti; împreună cu alţi oameni de cultură, este arestat şi Petre Ţuţea; va face treisprezece ani de închisoare politică, trecînd prin beciurile Ministerului de Interne, la Jilava, la Ocnele Mari şi pînă la Aiud; este eliberat în 1965, an din care, incomod duşman al puterii, este ţinut în permanentă sub observaţie; publică puţine pagini, cîte pot trece de cenzură; lucrează la mai multe cărţi; de cîteva ori Securitatea îi confiscă manuscrisele; se opune cu demnitate oricărei forme de ameninţare, de intimidare; după decembrie 1989, datorită unor interviuri televizate revelatoare, devine din ce în ce mai prezent în circuitul informaţional cultural şi nu numai; în urma unei boli, este internat la spitalul „Christiana", unde decedează la 3 decembrie 1991, orele 9,30.

Aceasta este traiectoria existenţei lui Petre Ţuţea în durată umană; exemplar prin biografia lui, vecină cu a multor români demni din aceeaşi generaţie sau din generaţii apropiate, el a avut şi o exemplară biografie spirituală; Petre Ţuţea a fost un mărturisitor, un trăitor al ideilor; pentru el cultura nu a fost o formă rigidă şi necesară de afirmare în societate; ci un cumul de valori care, asumate în fondul lor originar, îl fac pe om conştient de sine şi de Creator; iată de ce, făcea o astfel de afirmaţie: „Nu există cultură laică, dacă există, aceasta nu e cultură"; a aplicat o permanentă lectură creştină oricărei forme de manifestare a spiritului pe care o întîlnea; spunea: „am fost destul de lucid pentru a nu deveni scriitor"; pentru el, cuvîntul era o entitate faţă de care ai aceeaşi responsabilitate ca şi pentru o persoană umană; de aceea, scria puţin şi esenţial, iar cărţile ce vor fi să apară vor repre-

(Continuare în pag. a 2-a)

Radu Preda

Mama şi feciorul

— Maică nu mai osteni,
Că avem cu ce trăi,
Am şi casă şi bănuţi,
Eu, nu tu să mă ajuţi.
Maică, nu mai sînt copil,
Nu vezi că-s şi eu bătrîn?

— Pentru lume-i fi bătrîn, —
Pentru mine tot copil;
Pentru lume om de stat —
Pentru mine-al meu băiat;
Pentru lume fericit —
Pentru mine necăjit.

— Pînă-n seară de la zori
Tot cu fuga, tot cu zor,
Că te ştiu, te-au îndrăgit
Toate-albinele din cîmp.
Maică, nu mai osteni,
Hai la noi şi-i mai trăi.

— Fiule, în cuibul tău
Ameţesc şi-mi vine rău,
Tare-i sus, n-aveţi nici nuc,
De la noi cum să mă duc?!
Eu de n-am la geam un nuc
Gălbenesc şi mă usuc.

Grigore Vieru

Sfîntul Antonie...

(Urmare din pag. 1-a)

Răspunsul a fost desigur al Avvei Iosif, dar el ar fi putut trece drept un răspuns banal, dacă Sfîntul Antonie nu l-ar fi remarcat în deosebi, și dacă n-ar fi vrut să facă din el o normă de conduită față de tainele care ne înconjoară. A vrut, dacă nu să-i rușineze pe „atoateștiutori", sau pe cei care improvizează răspunsuri fără temeiuri, cel puțin să-i învețe smerenia, respectul față de taine, recunoașterea neștiinței și apelul la întrebare.

Sfîntul Antonie se folosea foarte adesea, ca și Socrate, de metode intuitive, de comparații ilustrative cu situații din viața altora, care se potriveau cu situații care veneau înaintea judecății sale. Știa că acestea au mai mare putere de convingere decît teoriile sau chiar poruncile cărora nu li se înțeleg rosturile. Așa reușea întotdeauna să facă dreptate, sau să impună fără silă iertarea, mila și dragostea. Cei năpăstuiți pe nedrept veneau la dînsul ca la ultima scăpare. Cum îi va scăpa de năpastă? Cum îi va scoate de sub o bănuială de care toți cei din jur își formaseră o convingere fermă? Avea o rețetă anume? O cheie universală? Nu. Nicidecum. Găsea întotdeauna ceva de care să se ajute. Aceasta fiindcă avea și convingerea că Dumnezeu nu poate lăsa, de pildă, bănuiala nedreaptă să rămînă veșnică.

Iată o astfel de împrejurare în care s-a orientat și s-a ajutat de cei împreună cu el ca să scoată pe un frate dintr-o situație grea.

„Un frate a fost năpăstuit în chinovie pentru desfrînare și sculîndu-se a mers către Avva Antonie. Și au venit frații de la chinovie ca să-l caute pre el și să-l ia, și au început a-l mustra că așa a făcut Iar el se îndrepta că nimic de acest fel nu a făcut. Iar după întîmplare, s-a aflat acolo Avva Pafnutie, cel ce se numea Kefala și a spus o pildă ca aceasta: „Am văzut pe marginea rîului un om căzut în noroi pînă la genunchi, și viind unii să-i dea mîna, l-au cufundat pre el pînă la grumazi".

Era evident o aluzie la frații care veneau să-l ia înapoi în chinovia lui, continuau să-l acuze și, probabil, să obțină pentru el un canon aspru de pocăință din partea Sfîntului Antonie. Intenția lor nu era deci ca să-l îndrepte, cît să-l pedepsească, ignorîndu-i completamente apărarea. Ce a făcut în cazul acesta Sfîntul Antonie? N-a zis nimic despre fratele bănuit. Poate îl credea vinovat, poate credea în apărarea lui. Nu știm. N-a zis nimic nici despre frații care veniseră să-l acuze, să-i obțină o pedeapsă și să-l ia înapoi la chinovie. Fapta lor putea să-i pară bună, fiindcă vroiau să-l primească înapoi, dar putea să-i pară rea, pentru că voiau să-l întoarcă umilit, pedepsit, vinovat, descurajat, mai ales dacă era într-adevăr nevinovat. I se va fi părut nefiresc Sfîntului Antonie să-l lase să plece de la el descurajat.

Acestea avîndu-le în gînd, nu s-a referit deci deloc la părțile în conflict, ci s-a referit la parabola lui Avva Pafnutie și chiar la persoana lui, vorbindu-le fraților:

„Și a zis lor Avva Antonie despre Avva Pafnutie: „Iată om adevărat care poate să vindece și să mîntuiască sufletе".

Era ca și cum le-ar fi zis lor: Ați venit cu pîra la mine sub pretext că vreți să-l ajutați pe fratele vostru. Dar de fapt ați venit să-l înfundați mai rău decît e el înfundat, dacă a greșit cu adevărat. Ați venit să-l apărați ca funia pe spînzurat! Nu le-a spus însă astfel de cuvinte. Le-a interpretat pe ocolite doar scurta parabolă a lui Avva Pafnutie. Și ei au înțeles:

„Deci umilindu-se ei de cuvintele bătrînilor, au pus metania fratelui. Și stătuindu-se de părinți, au luat pe fratele la chinovie".

Citind în viitor, Sfîntul Antonie a spus odată o vorbă ca aceasta: *„Va veni vremea ca oamenii să înnebunească și cînd vor vedea pe cineva că nu înnebunește, se vor scula asupra lui zicîndu-i că el este nebun, pentru că nu este asemenea lor".* Parcă ar ajunge cu privirea lui profetică pînă la noi!

În Filocalie (vol. I, trad. Pr. D. Stăniloae, p. 3 și urm.) sînt incluse 170 de capete cuprinzînd *„învățături despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare".* E o scriere alcătuită din sentințe ca și cele din Pateric, deci care nu tratează sistematic tema. Noțiunile pe care le folosește sînt însă mai aproape de filosofie, decît de modalitățile de exprimare ale Patericului. Nicodim Aghioritul a inclus aceste capitole în Filocalia sa, dar manuscrisul după care le-a transcris nu este cunoscut. S-a putut pierde, spune Părintele Stăniloae. E posibil. De altfel nefiind scris de mîna lui, cei care i-au notat gîndurile au putut să le îmbrace într-un limbaj mai elevat, exprimînd totuși gîndirea lui.

Vom reține de aici cîteva povețe care nu contrastează cu cele pe care tradiția i le atribuie în mod sigur. Nu sînt rațional — zice el — cei care se consideră ei înșiși ca atare, pentru că și-au cules cuvintele din cărțile vechilor înțelepți. *„Raționali sînt numai aceia care,* avînd sufletul rațional, pot să deosebească ce este binele și ce este *răul"* (Cap. 1). Alta: *„Cel ce poate îmblînzi pe cei nevătămați, ca să iubească învățătura și îndreptarea, făcător de om trebuie să se numească".* Iată în aceste cuvinte temeiul paternității duhovnicești. De aceea duhovnicul e *Părinte,* tată, Avva. Acest lucru își are temeiul în Sfînta Scriptură, în cuvintele Mîntuitorului despre *„nașterea din nou",* adresate lui Nicodim.

Sfîntul Antonie merge chiar mai departe, devenind mai explicit, și legînd chiar calitatea de *om,* de această naștere din nou, prin îndreptare: *„Om se numește cel ce îngăduie să fie îndreptat"* (Cap. 13), adică schimbat, înnoit în duh.

Într-una din sentințe se apropie, ca și în cele din pateric, de ideea că răul vine din necunoașterea binelui, a lui Dumnezeu (cap. 26), ceea ce susținea și Socrate. Zice: *„Cei umpluți de răutate și amețiți de neștiință nu cunosc pe Dumnezeu și nu au trezvia sufletului"* (cap. 54). Și în altă parte: *„răul se naște din neștiință"* (cap. 119).

De altfel problema cunoașterii revine de cîteva ori în acest tratat. *„Dumnezeu nu poate fi văzut* — zice el — *ci numai înțeles cu mintea". „De ce a fost creat omul?"* se întreabă. Și răspunde: *„Ca înțelegînd făpturile lui Dumnezeu, să-l vadă dintr-însele, și să preamărească pe cel ce le-a zidit pentru om"* (cap. 54—55). Poate fi un ecou din Psalmi: *„Cerurile spun slava lui Dumnezeu ..."* (Ps. XVIII, 1).

Nu s-ar putea spune că învățăturile din Filocalie ar fi prea înalte pentru un neștiutor de carte, pentru că se vede ușor că sînt sentințe ieșite din experiența vieții, sfaturi de bun simț, gravitînd în jurul ideei că puritatea, curățirea de păcate subțiază mintea și o face mai ascuțită și mai cunoscătoare de Dumnezeu, dîndu-i ostenitorului darul discernămîntului și al smereniei. Sentințele din *Pateric* sînt asemănătoare în multe privințe cu cele din Filocalie. Iată trei sentințe luate din Pateric: „Zis-a Avva Antonie: *„Am văzut toate cursele vrăjmașului întinse pe pămînt, și suspinînd am zis: oare cine poate să le treacă pe acestea? Și am auzit glas zicîndu-mi: smerenia. „Zis-a iarăși: sînt unii care și-au topit trupurile lor cu nevoința, și pentru că nu au avut ei dreapta socoteală, departe de Dumnezeu s-au făcut". „Zis-a iarăși: de la aproapele este viața și moartea. Că de vom dobîndi pe fratele, pre Dumnezeu dobîndim, iar de vom sminti pre fratele, lui Hristos greșim".*

În textul din *Filocalie „Calea cunoștinței lui Dumnezeu este bunătatea"* (cap. 29), iar semnul că cineva e bun și iubitor de Dumnezeu se vede din felul cum se poartă cu aproapele: *„nu mustră pe oameni pentru rele cînd sînt de față, iar în dos nu-i bîrfește. Dar nici celor ce încearcă să-i grăiască de rău nu le îngăduie".* Adevărat cod al manierelor elegante! Dar nu e vorba de aceasta, ci de a face tot ce e mai potrivit pentru a-l dobîndi pe fratele pentru Dumnezeu.

Numai din cele cîteva învățături pe care le-am luat aproape la întîmplare din tezaurul rămas de la Sfîntul Antonie cel Mare, ne putem da seama ce izvor nesecat de înțelepciune a fost și mai este încă. Și nu numai pentru călugări. Ci pentru tot creștinul care vrea să dobîndească Împărăția cerurilor. Cu ale cărui rugăciuni să ne mîntuim și noi.

Proclamația de la Iași

(Urmare din pag. I)

ÎNTRUNIT ÎN CONVENȚIE, CONSILIUL NAȚIONAL AL UNIRII ADRESEAZĂ ÎNTREGII NAȚIUNI ROMÂNE ÎN SFÎNTA ZI A UNIRII PREZENTA PROCLAMAȚIE:

În baza dreptului popoarelor la autodeterminare și unitate națională,

înțelegînd necesitatea restabilirii Statului Național Unitar Român în hotarele lui firești de la 1 Decembrie 1918, recunoscute prin tratate internaționale,

fiind conștienți de oportunitatea momentului istoric favorabil lichidării consecințelor pactului Molotov-Ribbentrop și ale agresiunii sovietice asupra României, în urma cărora Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța au fost desprinse din trupul Țării, act silnic ce a determinat exodul a peste 800 000 de români, exterminarea și deportarea în masă a românilor rămași sub ocupație sovietică, distrugerea sistematică a ființei naționale, a credinței creștine și a conștiinței de neam, precum și implantarea de populație alogenă în teritoriile anexate în scopul dizolvării și asimilării totale a elementului etnic românesc, stăpîn dintotdeauna pe aceste pămînturi,

constatînd urmările nefaste ale politicii colonialiste asupra resurselor și a economiei acestor regiuni, soldate cu menținerea Basarabiei și nordului Bucovinei într-o permanentă stare de subdezvoltare, reducîndu-le la condiția de sursă de materii prime — situație ce a generat un nivel mediu de trai sub limita sărăciei —,

considerăm că NAȚIUNEA ROMÂNĂ ARE DATORIA SACRĂ ÎN FAȚA LUI DUMNEZEU ȘI A OAMENILOR SĂ ÎNLĂTURE NEDREPTATEA ISTORICĂ CE I S-A FĂCUT PRINTR-UN ACT DE VOINȚĂ NAȚIONALĂ CARE SĂ REÎNTREGEASCĂ ROMÂNIA ÎN GRANIȚELE EI FIREȘTI. NUMAI O ASEMENEA DECIZIE ASUMATĂ DE CĂTRE TOATĂ SUFLAREA ROMÂNEASCĂ ÎN DEPLINĂ SOLIDARITATE PRIN DEPĂȘIREA DISENSIUNILOR INTERNE DE ORICE NATURĂ, PRECUM ȘI A COMPLEXULUI DE INFERIORITATE ÎN RAPORTURILE CU STATELE VECINE, POATE APROPIA ZIUA REUNIFICĂRII PATRIEI. NUMAI ASTFEL PUTEM EVITA EFECTELE DEZASTRUOASE ASUPRA ECONOMIEI ȘI CALITĂȚII VIEȚII, DAR ȘI PERICOLUL UNUI CONFLICT MILITAR CU FORȚELE ANTINAȚIONALE DIN ACESTE TERITORII.

DEZAGREGAREA STATULUI SOVIETIC PROVOACĂ TENDINȚE PERICULOASE DE RESTAURARE SUB O ALTĂ MASCĂ A ACELORAȘI STRUCTURI IMPERIALE, OBLIGÎNDU-NE SĂ ADOPTĂM O DECIZIE SIMILARĂ CU CEA DIN 1918, ADICĂ IEȘIREA IMEDIATĂ A TERITORIILOR OCUPATE DE SUB INFLUENȚA VECINILOR DIN EST ȘI REAȘEZAREA ROMÂNIEI ÎN FRONTIERELE EI LEGITIME.

FIECARE ROMÂN TREBUIE SĂ-ȘI GĂSEASCĂ LOCUL ÎN MIȘCAREA UNIONISTĂ.

ASTĂZI, LA 130 DE ANI DE LA PRIMA ȘEDINȚĂ A PARLAMENTULUI PRINCIPATELOR UNITE CARE A AVUT LOC LA BUCUREȘTI ÎN ZIUA DE 24 IANUARIE 1862, ISTORIA FACE SĂ FIM REUNIȚI ÎNTR-O ȘEDINȚĂ A PARLAMENTARILOR ROMÂNI DE LA BUCUREȘTI ȘI CHIȘINĂU, SPRIJINIȚI DE FORȚE UNIONISTE DIN TOATE TERITORIILE ROMÂNEȘTI, PENTRU A ÎMPLINI CEEA CE VITREGIILE UNUI VEAC NE-AU ÎMPIEDICAT SĂ ÎNFĂPTUIM.

NOI NU SĂRBĂTORIM ÎNGROPAREA UNUI IMPERIU, CI ÎNVIEREA UNEI NAȚIUNI, ÎNTRUCIT ACEST SECOL A DEMONSTRAT ÎNCĂ O DATĂ CĂ DUMNEZEU ȘI FACE ISTORIA SA CU OAMENII PRIN NAȚIUNI ȘI NU PRIN IMPERII.

PRECEPTUL BIBLIC DE A-I FACE APROAPELUI CEEA CE ȚI DOREȘTI ȚIE ÎL VOM APLICA FAȚĂ DE CONLOCUITORII NOȘTRI DE ALTE NAȚIONALITĂȚI.

SÎNTEM CONVINȘI CĂ PRIN REALIZAREA DEZIDERATULUI REÎNTREGIRII ROMÂNIEI ÎN CONFORMITATE CU NORMELE DE DREPT INTERNAȚIONAL, ȚARA NOASTRĂ VA DEVENI UN FACTOR STABILIZATOR ÎN ACEASTĂ ZONĂ A EUROPEI.

AȘA SĂ NE AJUTE DUMNEZEU.

IAȘI, 24 IANUARIE 1992.

Cateheză despre dragostea față de patrie

(Urmare din pag. I)

îmi este întristarea și neîncetată durerea inimii; căci aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine după trup" (Romani 9, 1—2). De aici vedem că sentimentul dragostei față de patrie cuprinde deopotrivă iubirea față de pămîntul natal și de poporul care locuiește și de care te leagă aceleași înfrățiri de neam, de limbă, de tradiții și de aspirații. Iubirea față de patrie se referă deci și la valorile spirituale, la întreg tezaurul cultural și artistic al înaintașilor, la limbă, la tradițiile, precum și la aspirațiile prezente și viitoare ale poporului, stabilind astfel legătura cu trecutul și cu viitorul poporului din care facem parte.

Iubirea față de pămîntul strămoșesc și față de popor exclude naționalismul șovin, care susținînd dreptul unei singure naționalități, persecută celelalte naționalități existente pe teritoriul unei țări. Legat de șovinism este și rasismul, care consideră rase superioare și inferioare socotind că primele trebuie să domine, iar cele inferioare să le slujească. Învățătura creștină nu poate fi de acord cu naționalismul șovin sau cu rasismul, fiindcă în fața lui Dumnezeu toți oamenii sînt egali datorită faptului că El este Părintele tuturor, fără nici o deosebire, și datorită faptului că toți oamenii au origine comună, provenind dintr-o singură pereche de oameni. Păcatul a creat vrajba, despărțirea și nedreptatea dintre oameni. De aceea, toți, fără nici o deosebire, sînt chemați la același ideal comun al mîntuirii sufletului. Astfel Mîntuitorul după înviere poruncește Sfinților Apostoli: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh" (Matei 28, 19—20). La fel se pronunță și Sfîntul Apostol Pavel, arătînd că în Hristos toți oamenii sînt chemați la mîntuire, fără nici o deosebire de neam, sex, sau stare socială: „Nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici slobod, nu mai este parte bărbătească și femeiască, pentru că voi toți una sînteți în Hristos Iisus" (Galateni 3, 28).

La polul opus naționalismului șovin, este cosmopolitismul, care-l scoate pe om din granițele patriei sale și îl socotește „om al lumii" Rupîndu-l de țara sa, cosmopolitismul îl deslipește de limbă, de tradițiile culturale și istorice ale înaintașilor, îl „pierde" în lume... Mîntuitorul poruncește Sfinților Apostoli să propovăduiască la toate „popoarele", ceea ce înseamnă că poporul este recunoscut de Mîntuitorul. Această recunoaștere a popoarelor nu este numai temporară, ci și veșnică, fiindcă după înseși spusele Domnului, la judecata de apoi se vor prezenta „toate neamurile" (Matei 25, 32; Apocalipsa 7, 9). La aceasta mai putem adăuga faptul că dacă la Cincizecime Sfinții Apostoli au propovăduit Evanghelia în limbile popoarelor prezente la evenimentul pogorîrii Sfîntului Duh, au făcut-o pentru a se face înțeleși și a arăta în același timp respectul față de limba și poporul căruia se adresează.

IV. Recapitularea-Aprecierea

Ce este patria? (Locul geografic în care au trăit strămoșii noștri, de care ne leagă limba și întreg tezaurul cultural, artistic și spiritual) Ce putem deduce de aici? (Că patria înseamnă atît pămîntul în care locuim, cît și poporul din care facem parte) Care este mărturia Scripturii despre dragostea de patrie? (Sfînta Carte ne arată că încă de la creație Dumnezeu i-a rînduit omului pămîntul în care să locuiască) Care este atitudinea Mîntuitorului față de patrie? (Domnul a iubit atît locul în care s-a născut și a trăit, cît și poporul din care a făcut parte). Cît de mult și-a iubit Sfîntul Apostol Pavel poporul său? (Atît de mult, încît prefera să renunțe la propria mîntuire, în schimbul mîntuirii poporului său). Ce concluzie tragem noi de aici, urmînd pilda Mîntuitorului și a Apostolului? (Că și noi trebuie să ne iubim atît pămîntul patriei, cît și poporul din care facem parte). Care sînt păcatele împotriva dragostei față de parte? (Sînt două extreme: pe de o parte, naționalismul șovin și rasismul, iar pe de altă parte, cosmopolitismul).

V. Asocierea

Datorită importanței pe care Sfînta Scriptură o acordă vieții veșnice, împărăției cerești, numită și „patrie cerească", ne punem întrebarea dacă aceasta nu exclude cumva dragostea față de patria pămîntească? Biserica învață potrivit descoperirii Mîntuitorului și a Sfinților Apostoli că împărăția lui Dumnezeu are un caracter spiritual și veșnic, că ea se realizează desăvîrșit în viața viitoare, cînd „Dumnezeu va fi totul în toate" (I Corinteni 15, 26). Datorită acestei învățături, Apostolul arată că „patria noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mîntuitor pe Domnul Iisus Hristos" (Filipeni 3, 20). Acest caracter spiritual și veșnic al împărăției lui Dumnezeu care se desăvîrșește în veșnicie, nu exclude însă caracterul ei temporar și pămîntesc, știut fiind că „împărăția lui Dumnezeu este în noi" (Luca 17, 22) și că o dobîndim în viața de aici și de acum. De aici vedem fără prea mare greutate că așa cum împărăția lui Dumnezeu se desăvîrșește în patria cerească, tot așa ea începe să prindă viață în sufletele credincioșilor aflați în patria pămîntească. Și așa cum așteptăm desăvîrșirea în patria cerească, tot astfel ne pregătim mai întîi aici în patria pămîntească.

VI. Generalizarea

Din cele de mai sus vedem că pentru fiecare credincios idealul suprem este de a ajunge în „patria cerească", unde „Dumnezeu va fi totul în toate", dar că acest ideal nu exclude, ci implică dragostea față de patria pămîntească, adică față de pămîntul și poporul din care fiecare credincios face parte.

VII. Aplicarea

1. Cultivînd un patriotism sănătos, care exclude șovinismul și cosmopolitismul, Biserica îndeamnă necontenit pe credincioși să se simtă înfrățiți cu toți cetățenii patriei, indiferent cărei naționalități aparțin, în muncă și acțiune comună de zidirea patriei comune.

2. Fiecare credincios trebuie să-și cinstească cu demnitate și sinceritate patria și numele pe care îl poartă ca aparținător patriei. Fiecare trebuie să poarte în sine respectul, față de trecutul istoric al patriei, față de prezentul și viitorul ei.

3. În sfîrșit, dragostea față de patrie trebuie să fie atît de mare, încît credinciosul să fie gata oricînd, dacă ar fi cazul, să apere, chiar cu jertfa propriei vieți patria străbună.

ACTIVISM ȘAGUNIAN...

(Urmare din pag. I)

e numit precursor și elogiat, cum am văzut de către Octavian Goga, adept al noului activism.

Așa numita teză a egalei îndreptățiri a neamurilor din imperiu era o teză, la drept vorbind, imperială și ar fi putut rămîne simplă teză, o formulă birocratică, dacă Șaguna n-ar fi făcut-o activă. A uzat de ea atît în discursurile politice oficiale cît și în circularele trimise către ai săi, încît i-a devenit un principiu politic ce va trece aproape chiar în formularea lui Șaguna, în discursurile parlamentare ale lui Iuliu Maniu, ca să ne referim la un singur și semnificativ exemplu. În 1906, în parlamentul de la Budapesta cel care va fi președintele Consiliului Dirigent după 1918, se pronunța pentru „legea referitoare la egala îndreptățire a naționalităților".[2]

E mai mult decît important, să vedem cum în discursurile politice ale unui greco-calolic, cum a fost Iuliu Maniu, regăsim același fundament pe care și marele ierarh ortodox Andrei Șaguna l-a cultivat în politica sa, și i-a succes ,ca să folosim o expresie chiar a acelor timpuri.

Andrei Șaguna în lupta sa pentru egala îndreptățire nu s-a referit niciodată numai la neamul său, ci cînd punea în joc această idee se gîndea la toate națiunile din imperiu; la întemeierea egalității dintre ele prin „frățietatea și dragostea împreunată a națiunilor patriotice, pentru toți timpii viitori".[3]

Prin urmare, parlamentarismul postmemorandist a însemnat o ridicare a activismului politic de la nivelul Bisericii Ortodoxe din Transilvania, în deceniul premergător marii Uniri, încît la această mare sărbătoare a tuturor românilor s-a aflat prezentă și activă, și opera șaguniană. Despre Șaguna putem spune astfel împreună cu Lucian Blaga că a fost „o adevărată și înaltă față bisericească și cel mai chemat reprezentant politic al poporului său".[4]

Aspectele parlamentarismului postmemorandist au fost mai complexe decît linia de contur (ortodox) a fenomenului, pe care am schițat-o, pentru a sublinia perenitatea gîndirii șaguniene, geniul său politic, ce comunica, iată, atunci, peste decenii cu stilul politic al generației Unirii, experimentat, cu foloase pentru români, de către Șaguna între 1846—1873. Apoi reluat între 1906—1918 de către toți fruntașii români, indiferent de confesiune, a reprezentat o forță internă hotărîtoare — alături de consecințele primului război mondial și de importanța intrării României în acest război cu scopul reîntregirii neamului —, pentru desăvîrșirea la 1 decembrie 1918 a statului național român unitar.

1 Onisifor Ghibu, Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut, 1974, p. 83.

2 Iuliu Maniu, *Discursuri parlamentare*, 1906, p. 10.

3 Ilarion Pușcariu, *Documente pentru limbă și istorie*, I, 1889, p. 376.

4 Lucian Blaga, *Andrei Șaguna*, în „Steaua", 1988, nr. 10, p. 17.

PETRE ȚUȚEA...

(Urmare din pag. I)

zenta cu siguranță o revelație a cuvîntului sumar; nu și-a îngăduit „literatură" și nici „comodități mintale", cum numea actele culturale gratuite, cu aparență de substanță; gînditor al esenței, ortodox, Petre Țuțea a meditat numai asupra marilor teme: antropologia creștină, sfințenia, rugăciunea, libertatea, dogma, revelația; este unul dintre puținii gînditori români care au meditat în mod mîntuitor, reafirmînd calitatea profundă și necesară a creștinismului; „Dumnezeu este creator iar omul imitator", spunea el, în sensul în care sună și titlul unei ziditoare cărți, pe care o avea la căpătîi: „Imitatio Christi"; „Sfîntul se află în fruntea tablei valorilor umane", afirma, reamintind, spre sfîrșitul vieții, cuvintele lui Léon Bloy: „singurul regret pe care îl am este acela de a nu fi putut fi sfînt"; smeritâ dar înaltă recunoaștere a chemării omului la îndumnezeire prin modelul divino-uman al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

A fost prieten cu Emil Cioran, cu Mircea Eliade, cu Constantin Noica, cu Eugen Ionescu, cu Petru Comarnescu, cu Petre Pandrea, cu profesorul Nae Ionescu, la revista căruia — „Cuvîntul" — a colaborat; aflat într-o asemenea constelație de spirit, Petre Țuțea a experimentat copios conceptul, devenind conștient de marginile acestuia; astfel se explică existența vizibilă a efortului permanent pe care l-a depus în trecerea de la concept la dogmă; trecerea de la Bibliotecă la Biserică; spunea: „conceptul e finit și nemîngîietor, în timp ce dogma e infinită și mîntuitoare".

Considera drept o obligație existențială a oricărui om înzestrat cu inteligență să o folosească întru aflarea și cunoașterea lui Dumnezeu; îmi aduc aminte de ziua cînd, locuind împreună, m-a întrebat pentru ce facultate mă pregătesc; pentru Teologie, am răspuns; ochii i s-au luminat și mi-a spus: „Teologia e mama științelor... Ce, puțin lucru este să te ocupi cu Absolutul?"; cu alt prilej, întrebîndu-l ce studii ar face dacă ar fi iarăși tînăr, mi-a răspuns: Teologia.

Fără a fi fost teolog, Petre Țuțea a cultivat cu atenție și discernămînt cîmpul gîndirii creștine; el a reconsiderat valențele sistemului filozofic, definindu-l ca fiind acea construcție conceptuală ce însumează toate nedumeririle omului, pentru a le aduce spre rezolvare în fața lui Dumnezeu; spunea: „la Judecată aș dori să fiu însoțit de Sfîntul Apostol Pavel"; gînditor paulinic, Petre Țuțea a simțit mereu ca pe o binecuvîntare intrarea în dogmă, singura capabilă de a da omului certitudini; ca o sinteză a lungului său drum de la concept la dogmă, de la Bibliotecă la Biserică, îmi aduc aminte de ceea ce spunea: „Fără creștinismul dătător de mîntuire, omul ar veni de nicăieri și ar merge spre nicăieri".

Pentru profilul spiritual al lui Petre Țuțea, creștinismul este o evidență; în cazul său nu avem nevoie de o construcție recuperatorie pentru creștinism; Petre Țuțea e un gînditor român ortodox, ce înțelege să se prezinte la Judecată cu credința și limba date de Dumnezeu.

De multe ori, vîrfurile Păltinișului lui Constantin Noica dialogau cu etajul opt al garsonierei de lîngă Cișmigiu, a lui Petre Țuțea; dacă unul spunea că există un „sentiment românesc al ființei", celălalt identifica ființa creștină a românității; dacă unul exalta conceptul și binefacerile lui sistemice, celălalt îi arăta smerit linia de margine a ideii, invitîndu-l să intre în împărăția dogmei, a Adevărului revelat; de altminteri, Petre Țuțea definea intelectualul cu „acces la Real", ca fiind o fericită îmbinare de „construire de sine" și „dăruire", una prin Bibliotecă și concept, cealaltă prin Biserică și dogmă.

Petre Țuțea s-a aflat mereu întru Biserica lui Hristos și ne rugăm să fie mai departe întru Împărăția lui Dumnezeu. Veșnică pomenire!

La împlinirea unui deceniu de slujire arhierească

În ziua de 7 febr. 1992 s-au împlinit 10 ani de la instalarea I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală ca Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al românilor ortodocşi din Ardeal, Crişana şi Maramureş.

Pentru Biserica Ortodoxă din Transilvania, momentul acesta aniversar se înscrie ca un eveniment deosebit şi cu profunde rezonanţe în sufletul şi inima tuturor celor ce simt şi trăiesc româneşte pe aceste binecuvîntate plaiuri.

Înalt Prea Sfinţia Sa s-a născut la 17 noiembrie 1926 în comuna Stolniceni, jud. Lăpuşna (Basarabia) din părinţii Vasile şi Elisabeta, tatăl fiind cîntăreţ bisericesc.

După şcoala primară, urmează Seminarul teologic „Gavriil Bănulescu-Bodoni" din Chişinău unde va urma şase clase iar ultimele două la Seminarul „Nifon" din Bucureşti. Între 1945—1948 a urmat cursurile Facultăţii de Teologie a Universităţii din Bucureşti, iar în anul universitar 1948—1949 cursurile Institutului Teologic Universitar din Cluj unde şi-a susţinut şi examenul de licenţă în Teologie cu teza „Importanţa antropologiei careliene pentru o pedagogie creştină".

În anul 1949 a intrat în monahism la Mănăstirea Prislop de lîngă Haţeg unde a şi fost hirotonit diacon de episcopul Andrei Magieru al Aradului. În acelaşi an, călugăr fiind, este condamnat, în lipsă, la 7 ani temniţă grea pentru activitate anticomunistă, astfel că între 1949—1954 pribegeşte ca fugar prin diferite părţi ale ţării.

În anul 1954 este arestat la Iaşi, transferat la închisoarea Jilava, anchetat de securitate şi judecat de Tribunalul Militar din Bucureşti şi condamnat la 4 ani temniţă grea. În urma unui decret de amnistiere este eliberat din închisoare şi se întoarce la mănăstirea Slatina unde se aşezase între timp, înscriindu-se şi la cursurile de doctorat de pe lîngă Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

În 1959, este dat afară din mănăstire, din cler, era ieromonah, hirotonit fiind de episcopul Partenie Ciopron, şi de la studii pentru motivul că suferise o condamnare, astfel că între anii 1959—1961, s-a aflat şomer şi muncitor sezonier la diferite întreprinderi din Bucureşti. Între 1961—1968 funcţionează ca muncitor necalificat şi alte funcţii în producţie la Fabrica de mase plastice „Bucureşti".

În urma „dezgheţului de la Praga" din 1968, se poate reîntoarce la Istitutul Teologic din Bucureşti şi în acelaşi an, beneficiind de o bursă, este trimis de patriarhul Justinian în Anglia, unde îşi va desăvîrşi studiile şi îşi va întocmi teza de doctorat. Aici în Anglia va frecventa pînă în 1970 cursurile superioare de Teologie şi filosofie de la cele două facultăţi de la „Heythrop College" de lîngă Oxford, colegiu care apoi s-a mutat în cadrul Universităţii din Londra. Aici a obţinut titlul de doctor în Teologie cu teza „Biserica slujitoare în gîndirea occidentală din punct de vedere ortodox", cu calificativul „Magna cum laudae".

La 15 decembrie 1970 a fost ales, pe cînd se mai afla la studii în străinătate, ca episcop vicar patriarhal şi hirotonit la 27 decembrie acelaşi an, încredinţîndu-i-se sectorul Relaţii Externe Bisericeşti. La 1 sept. 1971 a fost numit Rector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti. În anul 1972 a obţinut titlul de doctor în Teologie şi la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti cu teza: „Biserica slujitoare în Sf. Scriptură, Sf. Tradiţie şi în Teologia Contemporană".

La 13 ian. 1980 a fost ales episcop de Buzău, unde deşi a stat doar doi ani a realizat „multele în puţini timpi jertfiri" după cuvîntul episcopului Chesarie al Buzăului. În 10 ianuarie 1982, episcopul Buzăului Antonie a fost ales de organele bisericeşti, iar în 7 febr. 1982 a fost instalat în scaunul de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al românilor ortodocşi din Ardeal, Crişana şi Maramureş.

„Vin aici să slujesc, să lucrăm şi să ne rugăm împreună să ne ajute Dumnezeu să fim o Biserică slujitoare" — spunea Î. P. S. Sa în 7 febr. 1982 în catedrala din Sibiu, cuvinte care s-au concretizat în cei 10 ani de mitropolit al Ardealului, au prins viaţă cum nu se poate mai vădit, împliniri care, oricît ne-am strădui nu le vom putea reda într-un material ca cel de faţă.

În ce priveşte propovăduirea Evangheliei, una dintre îndatoririle de căpătîi ale oricărui slujitor al Bisericii şi a arhiereului în special, I. P. S. Sa şi-a făcut un adevărat crez din propoveduirea cuvîntului lui Dumnezeu „cu timp şi fără timp", fiind recunoscut ca un ilustru predicator, cultivînd cu predilecţie predica apologetică. Stau mărturie în acest sens cele două volume de predici ale Î. P. S. Sale „Tîlcuri noi la texte vechi" şi „Cuvinte la zile mari", apărute la Centrul Eparhial în 1989, care cuprind predici ţinute în Catedrala din Sibiu în răstimpul celor 10 ani de arhipăstorie.

Pe tărîm pastoral, grija de căpetenie a Î. P. S. Sale a fost îndreptată în primul rînd spre parohii şi spre nevoile sufleteşti ale credincioşilor, nevoi ce se cer împlinite în modul cel mai ziditor posibil. „Voi avea grijă — spunea Î. P. S. Sa — ca în predicarea cuvîntului dumnezeiesc şi în toată lucrarea la care mă îndatorează slujba de părinte sufletesc să fiu cu deschidere spre toate nevoile sufleteşti ale credincioşilor şi cu înţelegere pentru viaţa lor de toate zilele, pentru munca lor, pentru năzuinţele lor".

Cine nu cunoaşte eforturile deosebite ale Î. P. S. Antonie pentru a ţine cît mai vie şi mai trează la păstorii de suflete conştiinţa preoţească şi a-i determina pe toţi preoţii să se implice cît mai deplin şi într-un chip cît mai ziditor şi eficace în lucrarea lor pastoral-misionară.

Tot în acest scop, de a forma în sufletele celor ce se pregătesc pentru preoţie conştiinţa unor „oameni luminaţi şi echilibraţi sufleteşte — după expresia Î. P. S. Sale, care să înţeleagă şi să trăiască în chip drept învăţătura Bisericii", Î. P. S. Sa s-a îngrijit şi se îngrijeşte îndeaproape de buna desfăşurare a procesului de instruire şi educare la Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu, luînd parte activă la consiliile profesorale, precum şi la întîlniri cu studenţii pe teme de interes duhovnicesc, pastoral şi social.

Dacă Istitutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu, acum integrat în Universitatea sibiană, se poate mîndri cu dreptul de a acorda şi titlul de doctor în Teologie, este meritul personal al Î. P. S. Sale.

Izvorîtă din grija pentru satisfacerea nevoilor sufleteşti ale credincioşilor este şi preocuparea Î. P. S. Sale, ca, acolo unde se impune, să se înfiinţeze noi unităţi parohiale cu lăcaşuri de cult cum a fost cazul în Sibiu-Hipodrom, Sibiu-Valea Aurie, Braşov-Valea Cetăţii, Mediaş Cimitir, la care se adaugă cele aproape 23 de noi parohii înfiinţate după Revoluţia din Decembrie 1989, multe temeluite prin binecuvîntarea pietrei fundamentale de către Î. P. S. Sa. Prin iniţiativa Î. P. S. Sale, în Tipografia Eparhială din Sibiu s-a tipărit o carte mare în ajutorul surdo-muţilor (fotografii, gesturi şi semnificaţia lor) care va fi oferită în dar Asociaţiei Surdo-muţilor.

Î. P. S. Mitropolit Antonie s-a dovedit a fi şi un bun gospodar şi chivernisitor al bunurilor bisericeşti. Alături de realizările de la Buzău, mîna gospodărească a Î. P. S. Sale s-a simţit şi se simte pe deplin şi în Arhiepiscopia Sibiului şi în primul rînd la Centrul mitropolitan din Sibiu, care şi-a schimbat cu adevărat faţa. Este vorba despre noua reşedinţă mitropolitană şi de modernizarea celei vechi, de restaurarea Casei Eminescu unde a fost deschisă o expoziţie permanentă de icoane şi obiecte de cult, de reînnoirea fabricii de lumînări şi a Tipografiei mărită de patru ori, la fel s-a restaurat Schitul Păltiniş, bisericuţa şi casele de acolo, s-au reconstruit aproape din temelie toate casele istorice de la biserica „Sf. Nicolae" din Şchei Braşov, precum şi aşezămîntul de la Predeal.

Pe plan gospodăresc însă, un loc special îl ocupă restaurarea incintei ctitoriei voievodale de la Mînăstirea Brîncoveanu, Simbăta de Sus, distruse de tunurile vrăjmaşe ale habsburgilor catolici de la Viena. S-au ridicat aici două corpuri masive de clădiri, în una din ele şi o frumoasă biserică sfinţită la 15 august 1991.

Rectitorirea mănăstirii lui Brîncoveanu, cu monumentalele construcţii de astăzi, reprezintă nu numai un omagiu adus voievodului martir Constantin Brîncoveanu „boier vechi şi domn creştin", ci şi o subliniere a legăturilor frăţeşti care au existat totdeauna între românii de pe ambele versante ale Carpaţilor.

Să adăugăm la acestea şi restaurarea a peste 45 de biserici şi construcţia a peste 20 de lăcaşuri noi de cult în Arhiepiscopie. La fel sînt de amintit şi cele aproape opt schituri noi ce se reconstruiesc în Eparhie prin grija şi străduinţa Î. P. S. Mitropolit Antonie. Un capitol de seamă din activitatea Î. P. S. Sale îl constituie desigur cel cărturăresc.

Roadele acestei munci asidue sînt dovedite de cele 21 de cărţi scrise de Î. P. S. Sa, lucrări abordînd teme pe cît de variate, pe atît de interesante şi de actuale. O temă predilectă a scrisului Î. P. S. Sale o constituie istoria zbuciumată a poporului român din Transilvania, „această Transilvanie a cărei istorie e mai degrabă un martirologiu" — spunea Î. P. S. Sa.

În anul 1970 a publicat un roman alegoric asupra dictaturii şi a nenorocirilor aduse spiritului uman de totalitarism intitulat „Trei ceasuri în iad".

Pe lîngă cele 21 de cărţi se cuvin amintite şi sutele de articole şi studii apărute în diferite reviste şi cotidiene din ţară şi de peste hotare, care împreună au însemnat în anii propagandei ateiste, adevărate raze de lumină şi căldură pentru sufletele preoţilor şi credincioşilor care le aşteptau şi le citeau cu nesaţ. În Telegraful Român a întemeiat şi susţinut rubrici ca „Semnalăm", foarte apreciată de intelectuali, apoi „Cuvinte duhovniceşti" şi „Calendar de inimă", promovînd spiritualitatea ortodoxă românească şi oamenii de valoare din istoria culturii româneşti.

O bogată şi merituoasă activitate a desfăşurat şi desfăşoară Î. P. S. Sa şi pe plan extern, legată de Mişcarea ecumenică şi de strădania de refacere a unităţii creştine aşa cum a fost ea în perioada Sinoadelor ecumenice.

În acest sens prezenţa Î. P. S. Sale s-a făcut simţită în organele de conducere ale organizaţiilor ecumenice regionale şi internaţionale încă din 1971, în momentul de faţă fiind unul din preşedinţii Conferinţei Bisericilor Europene; membru în Comitetul Executiv şi Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor; Preşedintele Unităţii a I-a a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, membru în Comisia internaţională mixtă de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică; preşedintele delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române la Comisia de pregătire a Sf. şi Marelui Sinod al Ortodoxiei; membru de onoare al Asociaţiei „Pro Oriente" din Viena; membru de onoare al „Society of Antiquariea" din Edinburgh (Anglia) ş.a.

Înalt Prea Sfinţia Sa a fost decorat şi cu:

— Ordinul „Sf. Petru şi Pavel" acordat de Patriarhia Antiohiei;
— Ordinul „Sf. Mormînt" acordat de Patriarhia Ierusalimului;
— Crucea de aur a Sf. Rombault, acordată de Primatul Belgiei;
— Crucea papală acordată de Papa Paul VI;
— Ordinul „Sf. Metodiu şi Chiril" acordat de Patriarhia Bulgară;
— Ordinul „Sf. Serghie de Radonej" acordat de Patriarhia Moscovei;
— Medalia „Martin Luther" acordată de Bisericile protestante din R.F.G., ca şi alte medalii primite din partea unor Biserici din lumea întreagă.

Încheind aceste gînduri de cinstire, la un astfel de moment aniversar, putem afirma că Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului şi-a împlinit aşa cum se cuvine slujirea la care a fost chemat acum 10 ani.

Acum, la acest popas aniversar rugăm pe Dumnezeu să-i rînduiască zile bune, cu pace şi sănătate, cu noi şi binecuvîntate împliniri spre a conduce ca şi pînă acum Biserica din Transilvania şi pe credincioşii ei „printre necazurile lumii şi mîngîierile lui Dumnezeu" — cum zice Fer. Augustin (De civitate Dei 18; 51—2), spre limanurile fericirii din veacul de acum şi cel ce va să vină.

Întru mulţi şi fericiţi ani Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit Antonie.

Arhid. Drd. Visarion Bălţat

Strănarii, o tradiţie ce trebuie reactivată

Exista pe vremuri, mai ales în Ardeal şi Banat, obiceiul ca, pe lîngă cîntăreţul de strană, oarecum oficial, să se afle în stranele bisericii aşa-numiţii strănari. Erau dintre oamenii de frunte ai satului înzestraţi cu auz muzical şi cu voci frumoase, dornici de a se afirma în faţa consătenilor. Nu erau numai oameni din popor, ţărani, ci, alături de aceştia, intelectuali, învăţători în primul rînd, fii ai satului aflaţi în vacanţă — aşa-numiţii „domnişori", foarte îndrăgiţi de săteni care toţi, considerau ca o distracţie personală faptul de a se afla în strană şi a cînta „glasurile" slujbelor bisericeşti, cu ei şi toată biserica. Din amintirile copilăriei ne apar înaintea ochilor sufleteşti chipurile dragi ale acestor strănari, cu „Octoihul mic" în mînă (tipărit la Sibiu în multe ediţii), întrecîndu-se unii pe alţii în cunoaşterea glasurilor şi a tipicului bisericesc. Putea lipsi, uneori, cîntăreţul oficial, strana nu ducea lipsă de cîntăreţi. Cine-i învăţa? Mai mult unii pe alţii, învăţînd, cum se spune „pe furate", dar dascălul lor era de obicei „învăţătorul confesional", plătit de multe ori doar din ofrandele aduse de credincioşi sau cîteva brazde de pămînt. Alături de preot, aceştia erau „apostolii" satelor şi bisericilor noastre. Prin ei se umpleau bisericile şi serviciile divine încălzeau sufletele, întăreau credinţa cea dreaptă şi mîngîiau poporul.

A venit statificarea şcolilor confesionale — ortodoxe, desigur — căci cei de alte neamuri şi credinţe n-au renunţat niciodată la învăţămîntul confesional al lor decît în puţine cazuri. — Învăţătorul plătit de stat nu s-a mai simţit dator să sprijinească desfăşurarea cîntării bisericeşti. S-au împuţinat şi strănarii şi abia dacă mai există azi biserici în care strănarii dintre credincioşi să se înghesuie la cîntarea în strană a frumoaselor noastre melodii — glasuri bisericeşti.

Ca o reacţie din partea autori-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Sfîntul Ioan Casian

(Urmare din pag. I)

contra gîndurilor pătimaşe şi a demonilor invidioşi, în special contra ispitei *acediei* (lenea, plictiseala) care tulbură pe pustnici ca să-i facă să părăsească pustia. Din această experienţă şi din învăţătura marelui Evagrie (Evagrie Ponticul, +399 condmnat de către Sinodul al V-lea ecumenic pentru origenismul său în materie teologică, a rămas totuşi un mare dascăl al ştiinţei sufletului. Doctrina sa duhovnicească, transmisă sub nume de împrumut (ca acela al Sf. Nil), a fost deplin asimilată de Părinţii ortodocşi, în special de Sf. Maxim Mărturisitorul), pe care l-a întîlnit în pustia Nitriei, el a scos o înaltă învăţătură despre luptele duhovniceşti şi despre cele opt patimi fundamentale: lăcomia, desfrînarea, iubirea de argint, mînia, întristarea, trîndăvia (acedia), slava deşartă şi mîndria. (Despre rînduielile chinoviilor V—XII).

După trecerea a şapte ani, Ioan şi Gherman s-au întors la Betleem, unde au obţinut de la superiorul lor permisiunea să vieţuiască de acum înainte, definitiv, în pustie. Astrel ei s-au întors în grabă în Egipt. Dar n-au putut regăsi liniştea necesară contemplării căci ardoarea vehementă a arhiepiscopului Alexandriei Teofil, contra călugărilor taxaţi de origenism, a semănat pretutindeni tulburarea şi frica, aşa încît un grup de trei sute de călugări au fugit din pustia Nitriei. Ioan şi Gherman au urmat vreo cincizeci dintre ei care s-au hotărît să caute refugiu la Constantinopol, la umbra marelui sfînt Ioan Hrisostorm (către 401). Cum i-a văzut, cunoscînd dintr-o privire infailibilă calitatea sufletelor lor, sfîntul arhiepiscop reuşi să-l convingă pe Gherman să primească din mîinile sale preoţia, iar pe Casian diaconia. Ducerit de strălucirea sfinţeniei lui Ioan Gură de Aur şi de elocvenţa sa înaltă, Casian s-a pus cu o tandră fervoare sub îndrumarea sa duhovnicească, sacrificînd liniştea pustiei pentru a profita de prezenţa unui astfel de dascăl. Însă puţin timp după aceea, Sf. Ioan Gură de Aur, victimă a răzbunării lui Teofil a fost trimis în exil, iar Casian şi Gherman rugaţi de către cler şi popor să meargă la Roma, în compania episcopului alade (prieten şi cronicar al sfinţilor călugări, el este autorul Istoriei lausiace — Livada duhovnicească). Palade (363—430) a fost de asemenea ucenic şi biograf al Sf. Ioan Hrisostom), pentru a transmite papei Inocenţiu I o scrisoare de apel în favoarea sfîntului arhiepiscop depus pe nedrept (405).

Sf. Casian petrecu astfel vreo zece ani la Roma, fiind făcut preot, după care s-a dus la Marsilia, în Galia unde a fondat pentru bărbaţi mănăstirea Sf. Victor, pe mormîntul unui mucenic din secolul III, si pentru fecioara cea a Mîntuitorului (Saint Sauveur, 415). Ascet încercat şi părinte plin de discernămînt pastoral, el a adoptat pentru mulţimea de călugări care s-a adunat aici, autentica tradiţie primită de la Părinţii din Orient, ţinînd cont de condiţiile proprii Galilei, de climatul şi de caracterul locuitorilor săi. Apoi, la cererea Sf. Castor, episcop de Apt, el a scris *„Despre rînduielile chinoviilor"* pentru mănăstirile pe care acesta le-a fondat în Provence. El descrie aici modul de viaţă al călugărilor din Egipt, moderînd ceea ce era prea auster pentru călugării galezi după exemplul rînduielilor în vigoare în Palestina, în Capadochia şi în Mesopotamia. Căci, scrie el: *„Practicînd ceea ce este rezonabil posibil, regula este tot aşa de perfectă, chiar cu mijloace inegale"*. El descrie apoi remediile celor opt patimi capitale, remedii care conduc sufletul la desăvîrşirea virtuţilor. Mai tîrziu, el a completat această învăţătură duhovnicească prin *Convorbirile cu Părinţii* în care el expune, pentru pustnicii care trăiau la Lerins şi în insulele Hyères, etapele superioare ale luptei pentru curăţia inimii şi contemplaţie, atribuind învăţătura sa marilor anahoreţi pe care i-a întîlnit în Egipt. Sf. Casian a dat astfel monahismului născînd din Galia armătura sa doctrinală, adăugîndu-l de la izvoarele vii ale Părinţilor pustiei. (Integrate în Regula Sf. Benodict, care mărturiseşte cu elocvenţă ceea ce îi datorează (cap. 33), doctrina şi regulele expuse de Sf. Ioan Casian au devenit parte integrantă din tradiţia monastică a Occidentului).

Ca ucenic fidel al marilor Părinţi Capadocieni şi al Sf. Ioan Hrisostom, Sf. Ioan Casian s-a ridicat atunci contra separării excesive pe care Fer. Augustin a stabilit-o între natura umană şi Har, ca să lupte împotriva ereziei pelagiene. Într-adevăr, deşi tot darul desăvîrşit şi tot harul vin în ultimă instanţă de la Dumnezeu *„Părintele luminilor"*, libertatea umană, creată după chipul Libertăţii absolute a lui Dumnezeu şi reînnoită prin Sf. Botez, este chemată să răspundă şi să colaboreze (sinergie) cu harul divin pentru a produce în suflet roadele mîntuitoare ale sfintelor virtuţi, în aşa fel încît putem spune cu Sf. Ioan Hrisostom că *„Lucrul lui Dumnezeu e să dea Harul, al omului să prezinte credinţa"* (Omilia LVII la Geneză; PG 54, 497). Partizanii extremişti ai Fer. Augustin au reacţionat violent contra acestei doctrine a călugărilor din Provence, care nu era decît expresia învăţăturii tradiţionale a Părinţilor greci, şi au acuzat pe Sf. Casian de pretinsă erezie „semi-pelagiană" (Această acuzaţie calomnioasă expresie a diferenţelor de mediu cultural şi de problematică teologică între Orient şi Occident, prepara tragica ruptură din secolul XI. Ea a fost din nefericire adeseori reluată pînă astăzi de către erudiţii occidentali care au studiat doctrina Sf. Casian). Neiubind zgomotul şi disputa, sfîntul ascet, *„care a învăţat în intimitatea contemplaţiei divine, secretul unei păci constante şi dulci, şi al unei serenităţi tranchile"*, a rămas tăcut, fără să caute să se justifice. El şi-a dat sufletul lui Dumnezeu în pace, către 435. Considerat ca sfînt de către contemporanii săi, el este venerat de toţi călugării din Occident ca Părintele lor şi unul din cei mai mari dascăli. Sfintele sale moaşte sînt păstrate pînă astăzi la mănăstirea Sf. Victor din Marsilia, (Comemorarea sa liturgică a rămas totuşi localizată din dioceza Marsiliei, poate din cauza Augustinianismului devenit doctrină oficială a Bisericii Romano-Catolice).

AVORTUL, păcat greu

„Societatea trebuie regenerată. Nu ziceţi: „sîntem slabi". Cînd Dumnezeu dă o misiune, dă şi puterea de a o împlini. Nu ziceţi: „sîntem puţini". Ei — Sfinţii Apostoli au fost numai doisprezece, şi au reformat lumea. Au izbutit, pentru că aveau în inimile lor pe Hristos şi erau stăpîniţi de dragoste faţă de oameni şi de jertfelnicie. Fie acestea şi simţămintele noastre şi vom regenera viaţa". (Nicolae Bălcescu din discursul de Anul Nou, în faţa tinerilor români din Paris).

O renaştere naţională nu este posibilă fără o renaştere spirituală, fără o schimbare a moravurilor, a conştiinţei oamenilor.

Vom aduce acum în atenţie „păcatul strigător la cer — AVORTUL", — privit din punct de vedere al religiei creştine.

De la zisa liberalizare a avorturilor din decembrie 1989 şi pînă la această dată, s-au săvîrşit peste trei milioane de avorturi.

Pămîntul României e înroşit de sîngele nevinovaţilor prunci. Ceea ce nu făceau păgînii şi toate popoarele antice, facem noi, aşa-zisa „lume modernă".

Trei milioane de crime. Trei milioane de conştiinţe pervertite. Trei milioane de mame bolnave, site de mîngîiere şi de fericire Trei milioane de roade ale dragostei, care se doreau să vină pe pămîntul românesc, ca să ne facă viaţa mai bună. Mă pronunţ aşa, pentru că, după voia lui Dumnezeu, între pruncii sacrificaţi puteau fi unii ce-ar fi putut izbăvi neamul şi ţara.

Dumnezeu ne îndeamnă „să nu ucizi". Avortul este o crimă. Din momentul zămislirii unui prunc, el are dreptul la viaţă. Păcatul uciderii este aşa de mare că îl urmăreşte pe om toată viaţa. Dacă e păcat să iei viaţa unei fiinţe care se poate apăra, cu atît mai mult este păcat să iei viaţa unei fiinţe fără apărare.

Ce amăgire diavolească! Cum poate crede o tînără sau cum not crede unii soţi că le va fi mai bine, le va fi mai uşor, dacă ucid rodul dragostei, al vieţii lor? Din momentul înfăptuirii avortului, acea femeie, sau acei soţi nu mai pot fi cu adevărat veseli, nu se mai pot bucura cu adevărat de această viaţă, pentrucă au interzis altei fiinţe să se bucure de viaţă.

Cuvîntul „EVA" însemnează viaţă. Femeile au privilegiul ca, prin naştere, să dea posibilitatea altor fiinţe să trăiască. Femeia se mîntuieşte prin naştere de copii, zice Sf. Scriptură. Femeile sînt mesagerii vieţii. Cînd ele devin, însă, mesagerii morţii, e foarte trist.

Care sînt cauzele avortului?

Multe pot fi. Toate provin din ispita diavolului, care este — cum ne-a învăţat Mîntuitorul —„mincinos şi ucigaş de oameni" (In. 8, 44).

În primul rînd, acest groaznic păcat se face din neştiinţă. Tînăra sau femeia nu ştiu că avortul este un păcat strigător la cer, că are urmări pentru toată viaţa lor şi le duc în chinurile cele veşnice.

O a doua cauză este frica, izvorîtă din credinţă slabă. Ne temem că nu vom avea cu ce să hrănim şi cu ce să ne întreţinem copiii. Uităm că Dumnezeu poartă de grijă tuturor vieţuitoarelor, dar mai ales fiecărui om. „Priviţi la păsările cerului, că nici nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare şi Tatăl vostru cel ceresc le hrăneşte. Cu cît sînteţi voi — oamenii — mai presus decît ele. Deci, nu vă îngrijoraţi — peste măsură — ce veţi mînca sau cu ce vă veţi îmbrăca; că ştie Tatăl vostru cel ceresc că aveţi trebuinţă de toate acestea şi vi le va da vouă" (Mt. 6, 26—33) Ni le va da pentru că ştie că ne trebuie. Ni le va da pentru că are de unde. Ni le va da pentru că ne iubeşte.

Într-adevăr, trebuie să recunoaştem că sînt şi cauze obiective reale: criza alimentară, lipsa căldurii şi uneori şi a apei din case, criza monetară. Dar, să nu credeţi că numai acum sînt greutăţi. Să întrebăm pe părinţi şi pe bunicii care au născut, au crescut şi au dăruit vieţii cîte-o casă de copii, — şi încă ce copii — oameni de omenie, harnici, întreprinzători, respectuoşi, oameni de cuvînt, corecţi, credincioşi lui Dumnezeu şi cu iubire puternică faţă de neam şi ţară. Oare, aceşti părinţi şi bunici ai noştri n-au avut greutăţi şi încă cîte greutăţi?

Să nu uităm că dînşii au trecut prin două războaie mondiale, dar totuşi au izbutit în viaţă şi nici unul din copiii lor n-au murit de foame. Ştiţi de ce? Pentru că le-a plăcut să muncească şi-au avut credinţă sfîntă şi nădejde tare în Dumnezeul izbăvirilor, care le-a purtat de grijă.

Ei considerau copiii ca pe un dar de la Dumnezeu.

Unii dintre soţii de astăzi îi consideră o piedică în calea aventurii vieţii lor.

Copiii te ocupă, te angajează, trebuie să te zbaţi pentru ei. Plăcerile îţi aduc fericirea şi te eliberează de griji, zic ei.

Oare aşa să fie?

Adevărata fericire ne-o dăruieşte Dumnezeu. Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne spune: „Cine primeşte un copil, pe Mine Mă primeşte" (Matei 18, 5). Concepînd şi născînd copiii primim în casa noastră pe Hristos-Domnul. Orice copil vine în această lume candid, nevinovat ca un înger. *Ei* — copiii — ne înfrumuseţează viaţa şi sînt adevărata mîngîiere pe pămînt. Cu ce se poate egala zîmbetul îngeresc al copiilor?

Atunci cînd sînt concepuţi nu numai din poftă trupească, ci şi cu voinţa noastră cînd genetic le transmitem un potenţial bun şi sănătos, cînd le unim sufletul lor curat cu cerul, cînd acordăm o deosebită atenţie în a le forma bune deprinderi, atunci *ei*, copiii, sînt adevărata şi cea mai întremătoare bucurie a vieţii noastre.

Mulţi soţi îşi fac calcule ca acestea: să avem numai un singur copil, sau cel mult doi, ca să-i facem fericiţi. Restul ce se vor concepe, îi avortăm.

Şi care este rezultatul?

Săvîrşind aceste păcate strigătoare la cer, cad ca un blestem nu numai peste acei soţi, ci şi peste copilul care-l au şi, în loc să fie fericit, va fi un nefericit, întîmpinînd în viaţă multe necazuri, deşi el — copilul — nu este vinovat de păcatele părinţilor săi. Sau, va ajunge în viaţă, — aşa cum se întîmplă în multe cazuri, — un ratat, un neisprăvit, care-şi va distruge părinţii.

Să nu uităm, apoi, că fiecare familie face parte din marea familie a societăţii româneşti. Avorturile — aceste crime nefireşti — se transmit ca un blestem de moarte şi peste întreg neamul nostru. Oare nu ne dăm seama că viaţa grea pe care o trăim este şi urmarea marilor şi grelelor păcate ce se fac de fiii acestui pămînt?

Să ne trezim, pînă nu este prea tîrziu şi pînă ce anticrist nu va pune complet stăpînire peste noi.

Să-L rugăm stăruitor pe Dumnezeu să ne hărăzească vreme de adîncă căinţă, pentru a ridica de pe umerii vieţii poporului nostru blestemul sîngelui celor peste trei milioane de prunci sacrificaţi.

Pr. Grindu Gheorghe

La un deceniu de arhierie la Sibiu

În 7 februarie a.c. s-au împlinit zece ani de cînd Î. P. S. Mitropolit Antonie a fost ales de organele legiuitoare bisericești și instalat de adormitul întru Domnul patriarh Justin în scaunul de arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș, popas marcat la Centrul mitropolitan din Sibiu după cum urmează:

Joi 6 februarie 1992, după ora prînzului, în capela mitropolitană, plină de studenți, corpul profesoral, permanența Consiliului arhiepiscopesc, angajați ai Centrului, deputați eparhiali, preoți din oraș, s-a săvîrșit un Te-Deum de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul înconjurat de un sobor de preoți și diaconi: profesori, consilieri eparhiali etc.

La sfîrșit, P. C. pr. prof. *D. Abrudan* a evocat momente semnificative din viața Î. P. S. Sale, cu deosebire ca ierarh la Sibiu, unde s-a silit în propovăduirea Cuvîntului lui Dumnezeu, ca ocrotitor al Institutului Teologic sibian, pe tărîm misionar-pastoral, ca lucrător în cele ale ecumenismului și în ale întăririi unității de credință și împotriva dezbinării sufletești a românilor etc.

În final, P. C. Sa a exprimat Î. P. S. Sale, în numele profesorilor și studenților teologi, urări de sănătate, de noi și binecuvîntate împliniri.

Răspunzînd, Î. P. S. Mitropolit *Antonie* a mulțumit pentru simțămintele filiale care i s-au exprimat, mulțumind totodată lui Dumnezeu pentru binecuvîntarea Sa în cei zece ani petrecuți la Sibiu.

„Totdeauna am crezut — a subliniat Î. P. S. Sa — că Dumnezeu mă pregătește pentru ceva și mă trimite acolo unde are nevoie de mine".

În partea finală a cuvîntării, Î. P. S. Sa a spus între altele: În acest moment aș vrea să exprim un cuvînt de mulțumire pentru că astăzi v-ați rugat împreună cu mine pentru mine, pentru a mulțumi lui Dumnezeu că m-a învrednicit să ajung aici zece ani.

La ședința mitropolitană a avut loc apoi o recepție, cu participarea corpului profesoral, tuturor angajaților de la Centru mitropolitan, deputați eparhiali, preoți etc., în cadrul căreia a luat cuvîntul P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărășanul*, care, în numele preoților și credincioșilor din Arhiepiscopie, a exprimat Î. P. S. Sale „un buchet de gînduri de respect și dragoste filială", folosind chiar cuvintele P. S. Sale, explicînd apoi afirmația pe care Î. P. S. Mitropolit Antonie a făcut-o la instalarea ca Mitropolit la Sibiu: „Să știți că eu cred în Dumnezeu", ceea ce, în acel context, însemna să negi deschis propaganda atee din acel timp.

Dl. av. *I. Moraru*, care, ca deputat eparhial, a evocat clipe de la alegerea și instalarea de acum zece ani.

A vorbit apoi Î. P. S. Mitropolit *Antonie*, care apreciază momentul ca un popas într-o călătorie mai lungă și deloc ușoară, după care a făcut o scurtă prezentare a situației precare din punct de vedere financiar în care se află Biserica în momentul de față.

În încheierea cuvîntului său, Î. P. S. Sa a făcut un stăruitor apel la toți angajații Centrului, la întreaga preoțime din Arhiepiscopie de a munci cu dăruire și pricepere, pentru a trece cu demnitate peste momentele critice pe care le trăim.

INFORMAȚII

— Vineri, 24 ianuarie 1992, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la Ședința Convenției pentru Unirea Românilor ce a avut loc la Teatrul Național din Iași, rostind un emoționant cuvînt „Ca toți să fim una" — Ectenie stăruitoare pentru unire".

În dimineața aceleiași zile Î. P. S. Sa a luat parte în biserica „Trei Ierarhi" din Iași la oficierea parastasului în amintirea domnului Unirii: Alexandru Ioan Cuza.

— Duminică, 12 ianuarie 1992, Î. P. S. Sa a luat parte alături de ceilalți membri ai Sinodului Permanent la întîlnirea cu trimișii Sanctității Sale Bartolomeos I, Patriarhul Constantinopolului, aflați în vizită în țara noastră.

— Joi, 30 ianuarie 1992, Î. P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul zilei Sf. Trei Ierarhi.

În cadrul Sf. Liturghii la momentul potrivit, Î. P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe teologul V. Pandrea, iar la sfîrșit a hirotesit întru duhovnic pe preotul Gall Valentin.

În continuare în aula Facultății Teologice „Andrei Șaguna" din Sibiu a avut loc serbarea hramului școlii, prilej cu care Î. P. S. Sa s-a adresat studenților și profesorilor cu un ales cuvînt de învățătură pe marginea vieții și activității Sf. Trei Ierarhi și a scos în evidență responsabilitățile preoției în lumea contemporană.

Duminică, 2 februarie, a.c. Î. P. S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană, rostind cuvînt de învățătură în legătură cu praznicul Întîmpinării Domnului.

Ierod. Visarion Bălțat

Din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 2 februarie 1992, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohială din Sîmbăta de Jos, prot. Făgăraș, parohie nu prea mare ca număr de credincioși, dar mare cu sufletul, ceea ce s-a dovedit și cu acest prilej, prin participarea aproape în totalitate a sîmbetenilor la Sf. Liturghie, de la mic la mare.

Răspunsurile au fost date de cei doi cîntăreți: Gh. Popa și I. Florea, dar mai ales de obștea credincioșilor, avînd în frunte grupul coral format din peste 10 femei inimoase, conduse de dl. I. Florea.

La momentul cuvenit din Sf. Liturghie, C. diacon Victor Pandrea a fost hirotonit preot pentru această parohie, rămasă vacantă prin numirea C. pr. I. Minu într-o parohie din Făgăraș, parohia fiind suplinită pînă în 9 februarie de P. C. cons. Gh. Papuc de la Sibiu.

La priceasnă a predicat P. C. pr. prof. I. Moldovan, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii cuvînt de învățătură a rostit P. S. Episcop-vicar Serafim, care, cu acest prilej, a făcut și oficiul de a-l instala pe noul preot.

Gînduri potrivite pentru un asemenea moment a exprimat apoi C. pr. V. Pandrea.

La agapa care a urmat, au vorbit P. C. prot. R. Zaharia și P. S. Episcop-vicar Serafim.

În după amiaza aceleiași zile slujba vecerniei a fost săvîrșită în biserica veche din Voila, unde au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc, P. S. Episcop-vicar Serafim și C. pr. I. Cornea, parohul local.

MUSEUM ASTRA REDIVIVUS

Printre multele restituiri cu care ne-au rămas datori ultimii doi ani, era și aceea de a facilita refacerea a numeroase instituții naționale culturale desființate prin decrete, amendate de istorie ca nedrepte. Una dintre aceste instituții era, fără îndoială, MUZEUL ASTRA.

Creat dintr-o conștiință foarte bine circumscrisă, dedusă din rostul său în societatea românească, muzeul a fost rodul strădaniei tuturor românilor transilvăneni, stimulați de spiritul manifest al intelectualilor din ȚARĂ .S-au mobilizat în această acțiune toți membrii ASTREI și simpatizanții săi, lideri, ideologi, producători de bunuri și susținători prin fonduri bănești, intelectuali, țărani, mica și marea burghezie românească, deci, într-un cuvînt, tot românul, „de la vlădică pînă la opincă"! În puține situații această expresie binecunoscută are o mare acoperire în realitate, pentru că, iată, cea mai activă personalitate, alături de G. Barițiu, care susține demersurile muzeologice din Transilvania, încă din anul 1862, nu este altul decît EPISCOPUL ortodox ANDREI ȘAGUNA, „vlădica" intrat în legendă prin implicarea sa în toate acțiunile majore ale nației noastre cărora le-a fost contemporan.

La vremea organizării celei dintîi expoziții a ASTREI, în 1862, la Brașov, episcopul-președinte al ASTREI a transmis tuturor preoților din statele subordonate o circulară, pe care, de altfel, a publicat-o și în „Telegraful Român", în care erau nominalizate toate categoriile de piese ce erau așteptate la Brașov pentru a împodobi această oglindă a capacității creatoare a poporului român, „EXPOSIȚIUNEA". Mai impresionante sînt, însă, în aceste documente motivele superioare care au fost invocate drept argumente pentru mobilizarea românilor la susținerea acestui act major în viața comunității, și care sînt de natură patriotică și culturală, deopotrivă.

În evidențierea nivelului înalt de popularitate de care s-a bucurat „Expoșițiunea" am putea cita numeroase nume celebre dar astfel am nedreptăți acea masă românească ce a știut să răspundă chemării conducătorilor săi, de la talentatele creatoare de cusături, la minunații cioplitori în lemn, de la preoții satelor — avanposturile lui Șaguna — la preotesele-maestre de „lucru manual" pentru fiicele satelor, viitoare mame și educatoare de mai tîrziu și care, conlucrînd au asigurat Expoziției un adevărat succes.

Am stăruit puțin asupra acestui moment pentru că e deosebit de important în evoluția formelor de manifestare a personalității românești, de la ideologie, prin luptă socială și politică, la concentrarea resurselor, în vederea unor demonstrații și acțiuni pur culturale, implicit, patriotice. Nu în ultimul rînd, acesta este un moment major și în dezvoltarea muzeologiei românești.

Firește, cea mai importantă realizare în acest domeniu a fost inaugurarea, după o luptă exemplară care a luat diverse chipuri, în anul 1905, a „MUSEULUI ASOCIAȚIUNII", cu care prilej s-a vernisat și o „Expoziție etnografică și istorico-culturală", în cadrul marilor serbări ale Astrei de la Sibiu, 19—20 aug., unde nu întîmplător, în cadrul secțiunilor, cea mai cuprinzătoare, mai bine și mai variat reprezentată, a fost cea etnografică.

„MUZEUL ASOCIAȚIUNII" are un loc de cinste în galeria marilor realizări românești chiar și numai dacă luăm în considerare două fapte: *a „existat"* ca factor de cultură specializat, depășind numeroase piedici, și, în acest fel, a ținut nestinsă o benefică efervescență în planul demnității naționale, *a adunat și a păstrat un patrimoniu* de valori culturale inestimabil.

Și-a întrerupt activitatea în urma unei decizii, arbitrare, evident, sub pretextul perfecționării instituțiilor sibiene după profilul lor, fiind redistribuite în patru secții: Galeria de Artă, Istorie, Științe naturale și ARTĂ POPULARĂ.

Această secție — Arta populară —, beneficiara cea mai importantă a moștenirii ASTREI, și-a făcut un titlu de glorie din a valorifica, prin mijloace specifice, vechile colecții și chiar a da viață marilor visuri ale înaintașilor; nimeni nu se mai sfiește astăzi să reamintească aceea că „MUZEUL TEHNICII POPULARE" din DUMBRAVA SIBIULUI s-a realizat în 1963, dezvoltînd și perfecționînd un proiect preconizat de Astriști, enunțat de CONSTANTIN DIACONOVICI — LOGA.

Din ianuarie 1990, Secțiile de Artă Populară și Muzeul tehnicii populare din Sibiu, au devenit instituție independentă numită „MUZEUL CIVILIZAȚIEI POPULARE DIN ROMÂNIA". Noul său nume se justifică, în primul rînd, prin varietatea colecțiilor sale, care au încetat de mult să reflecte fenomene zonale de cultură spirituală și materială. Se justifica apoi prin aceea că această instituție are capacitatea de a ilustra prin conținutul colecțiilor sale și modul lor de prezentare și accepțiune modernă de largă deschidere a termenului „civilizație".

Dispunînd de un patrimoniu excepțional, constituit din aproape 300 000 piese (obiecte muzeale, grafică, fototecă etc.) cu o Expoziție în aer liber în Dumbrava Sibiului, ce se întinde pe o suprafață de aproape 100 ha., cu o Expoziție de etnografie universală (în pregătire), cu un modern Centru de Informare și Documentare ce poartă numele reputatului etnograf Cornel Irimie, precum și de Galeriile de Artă Populară; muzeul este definitiv consacrat în conștiința publicului și a specialiștilor. O dovadă în plus a valorii sale este și aceea că a fost propus de Comunitatea Economică Europeană, drept candidat la concursul „Cel mai bun muzeu al anului 1993", condidatură care prin sine însăși atestă aceea că prestigiul său a trecut de mult și dincolo de granițele țării.

Prin această instituție, veche și modernă în același timp, a renăscut, de la 1 ianuarie 1992 — în virtutea unei aprobări speciale a Ministerului Culturii — vechiul Muzeu Astra și s-a reîntruchipat în ceea ce este acum: „Muzeul Civilizației Populare din România — Astra".

Prima sa mare acțiune care se preconizează este organizarea unor sărbători prilejuite de aniversarea a 130 ani de la prima expoziție românească transilvană, Brașov 1862, cu care prilej se va realiza și o expoziție unde vom readuce în fața vizitatorilor cele mai interesante obiecte care au constituit, cîndva, fondul de aur al patrimoniului vechiului Muzeu Astra.

În acest cadru ne-am dori mult să reînviem atmosfera sărbătorilor culturale românești, regăsindu-ne alături gazde și oaspeți din toată țara, creatori, slujitori și beneficiari ai fenomenelor de cultură și civilizație românească; realizarea acestui deziderat depinde de atitudinea tuturor românilor, între care și cititorii acestui ziar sînt deja asimilați segmentului celui mai activ de prieteni, colaboratori, participanți.

Ana Grama

Din Sfînta Scriptură

— Cel ce domnește între oameni cu dreptate, cel ce stăpînește cu temere de Dumnezeu, este ca lumina dimineții cînd răsare soarele.

(II Regi 23, 3—4)

— Iată tu ești în necaz pentru că ești băutor de sînge.

(II Regi, 16, 8)

Semnalăm... Semnalăm...

● După 40 de ani de separare, Facultatea de Teologie din Sofia a fost reintegrată în Universitate și subvenționată de Stat. Bulgarii au urmat exemplul nostru.

*

● Biserica Prezbiteriană din Brazilia a hirotonit prima pastoriță în iulie 1991, în orașul *Belo Horizonte*. Are 41 de ani și se numește Maria Luiza Rückert. Deși experiența pastoriților e în general falimentară în protestantism, contrazicînd practica biblică și tradițională din viața Bisericii, și deși Bisericile Ortodoxe din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor protestează permanent, iată că se mai fac încă încercări. Se pune doar întrebarea: cît vor mai rămîne ortodocșii în această situație, în care Biserici membre ale Consiliului Ecumenic, în loc să se îndrepte spre unitate, găsesc noi forme de dezbinare?

*

● Bisericile din Brazilia sprijină abolirea pedepsei cu moartea, propusă de un membru al Parlamentului. (EPS, VIII, 1991)

*

● Un episcop anglican (episcopalian), John Spong, din Newark, S.U.A. a hirotonit al doilea preot homosexual în ultimii ani. Mulți episcopi din aceeași Biserică au protestat. Problema s-a pus și pe agenda Sinodului, în Phoenix, Arizona. S-a ajuns la o formulă de-a dreptul ciudată: s-a confirmat învățătura tradițională asupra familiei, dar s-a admis și *„discontinuitatea"* între învățătura Bisericii și unele experiențe ale membrilor ei! Cu alte cuvinte, s-a admis schimbarea doctrinei morale a Bisericii.

Și noi credeam că Biserica episcopaliană e mai serioasă decît altele!

Episcopii au recunoscut că nu sînt în stare să ajungă la o concluzie definitivă asupra problemei. Ca și cum „problema" n-ar fi destul de limpede în Scriptură!

Mai înțelept a fost cel hirotonit. A părăsit Biserica episcopaliană „doctrina, disciplina și cultul ei", rămînînd totuși preot și creștin. După ce le-a furat hirotonia! Și-a cam bătut joc de ei. Meritau!

*

● Deformarea creștinismului cunoaște forme asemănătoare și în Europa. Biserica Evanghelică Luterană din Berlin-Brandenburg, Germania, a cerut parohiilor *„să accepte creștinii homosexuali ca pe frații lor, și să nu le ceară să-și schimbe orientarea sexuală"*.

(E.P.S. IX, 1991)

*

● După Adunarea Generală de la Canberra, 1991, Dr. Emilio Castro, secretarul general al Consiliului Mondial (Ecumenic) al Bisericilor (C.E.B.) a fost întrebat dacă C.E.B. mai poate vorbi coherent despre ceva? A afirmat că da, deoarece se bazează pe doctrina trinitară și pe autoritatea biblică (Să fi uitat de hirotonia femeilor, de atitudinea față de devierile de la morala biblică, tolerate de C.E.B.?).

A mai fost întrebat dacă ortodocșii au dreptate cînd acuză CEB-ul că la Canbera a uitat de unitatea Bisericilor și s-a ocupat mai mult de problemele sociale, politice și economice ale lumii. A răspuns că ortodocșii au cerut ei înșiși, adesea, amestecul CEB-ului în problemele Orientului Mijlociu, ale Africii de Sud, Vietnamului, ale aborigenilor, ale Coreei ... S-a declarat totuși recunoscător ortodocșilor că cer mereu ca CEB-ul să se ocupe mai mult de problema unității Bisericilor care este vocația, *la raison d'être* a Consiliului Ecumenic. Totuși, a rezolva problemele lumii, problemele care apar de pildă cu privire la rolul bărbaților și-al femeilor în Biserică, și altele, înseamnă a te ocupa și de unitatea Bisericilor. (E.P.S. IX, 1991)

Cu o condiție, am adăuga noi, să nu se piardă de tot în problemele lumii și să uite de idealul principal: unitatea!

*

● Imaginația ecumeniștilor e totuși în plin avînt. Mai ales a celor care nu gîndesc unitatea Bisericilor în termeni teologici, așa cum se poate ea face, ci cumva după ureche, după modele civile, sociale. În Zürich, Elveția, un grup de femei a cerut să poată aparține în același timp Bisericii Catolice și celei protestante. Într-o broșură se explică faptul prin aceea că *„mulți nu mai văd diferențele confesionale ca motive de despărțire între Biserici"*.

E limpede. Dar dacă *nu văd*, de ce o fac pe văzătorii? Marea majoritate *vede* diferențele.

Alfred Schindler, profesor de teologie la Berna, și-a exprimat pe bună dreptate scepticismul, spunînd că această dublă apartenență nu numai că nu va face să dispară confesiunile, ci va întemeia o a treia confesiune. Așa credem și noi.

*

Biserica episcopaliană (anglicană) din S.U.A. (EPS, XII, 199), e gata să se împartă în două. Tradiționaliștii, sprijiniți pe Biblie, nu-i acceptă pe moderniștii liberali care schimbă învățătura biblică, spre exemplu admițînd hirotonia femeilor. Ei îi acuză de schismă, pe moderniști.

Reacția era de așteptat. Și ea e departe de a fi influențată de ortodocși!

*

◔ Martin Kruse, episcop protestant din Berlin-Brandenburg a întîlnit la Bad-Sarow reprezentanți creștini din China. Renașterea creștinismului în această țară, i s-a spus, „e o *adevărată minune*", comparabilă cu dărîmarea zidului Berlinului. Este o vorbă în Biblie: *„Și mai mari decît acestea veți vedea!"*

*

◔ *An-Naba*, un ziar algerian musulman, îi avertizează pe musulmani să se opună cu toată tăria creștinismului (EPS XII, 1991). Iar creștinii europeni nu mai știu cum și ce să facă, pentru a fi cît mai ospitalieri cu musulmanii din Europa! Există comitete speciale care se ocupă de politețea față de musulmani și de o atitudine ospitalieră față de ei. Comisiile funcționează în cadrul *Consiliului Ecumenic al Bisericilor, și în cadrul Conferinței Bisericilor Europene*.

Să nu fi auzit musulmanii algerieni de acestea?

*

● Mic comentariu asupra unei știri din S.O.P. (Service Ortodoxe de Presse, Franța, dec. 1991):

Ortodocșii din America ies din rutina ecumenică și procedează la măsuri de apărare. Arhiepiscopul Iakuvos, președintele *Conferinței Permanente a Episcopilor ortodocși canonici din America* a propus, și Conferința a aprobat, retragerea ortodocșilor din *Consiliul Național al Bisericilor* din S.U.A., organizație care îi cuprinde pe protestanți, anglicani și ortodocși. De asemenea au decis întreruperea dialogului teologic cu Biserica episcopaliană (anglicană).

Motivul principal al ambelor retrageri este *„deriva teologică"* în care se află Consiliul Național al Bisericilor din S.U.A. și implicit Biserica anglicană. Consiliul e acuzat că a uitat preocuparea de unitate și accentuiază prea mult *„activismul social"*. De asemenea se admit prea multe compromisuri în materie de teologie și de practică pastorală, în problema avorturilor și a homosexualității. În aceeași măsură a început să se practice așa-numitul *„limbaj inclusiv"*, Dumnezeu nemaifiind numit Tată, ci chiar Mamă, și nici Fiul, Fiu, ci *odraslă*, limbaj cerut în deosebi de femei în numele *„drepturilor omului"*, socotind că limbajul biblic e „sexist" și că avantajează bărbații! Dar și limbajul civic e sexist cînd vorbește de „drepturile ... omului". Ar trebui găsit și aici un alt cuvînt!

Noi, ce să mai zicem? Ce-am zis mereu — în pustiu — și la Geneva: Mare-i grădina ta, Doamne, *Tată sau Mamă!*

Doamna Joan Campbell, secretara *Consiliului Național al Bisericilor* din S.U.A. s-a declarat *foarte mîhnită* de decizia ortodocșilor. *„Consiliul va fi sărăcit prin absența ortodocșilor"*, a spus ea. Probabil tot așa se va spune și la Geneva, dacă exemplul ortodocșilor din America va fi urmat și în organismele ecumenice internaționale. Să nu fie însă prea tîrziu!

ANTONIE P.

Strănarii, o tradiție ce trebuie reactivată

(Urmare din pag. a 3-a)

ției bisericești s-au întemeiat „școli pentru cîntăreți bisericești", de obicei pe eparhii, dar strănarii s-au împuținat. Au urmat anii întunecați de îngrădire și prigonire chiar a Bisericii, de amestec al statului ateu în treburile interne ale ei, avînd, între alte consecințe, desființarea școlilor eparhiale de cîntăreți, fiind înglobate în Seminariile teologice (și acelea prea puține) ca primă treaptă a învățămîntului seminarial. Firește, nici un tînăr nu venea la seminar cu gîndul de a rămîne cu cei doi ani de școală, la slujba de cîntăreț. Toți căutau să „meargă mai departe" și să ajungă preoți. Am ajuns astfel, după aproape o jumătate de secol de astfel de experiențe, să nu mai avem nici cantori de strană și, cu atît mai puțini, strănari. Ducem lipsă de cantori, ducem lipsă de acei strănari care erau, odinioară, sufletul serviciilor divine.

S-a stăruit mult din partea Sf. Sinod pentru cultivarea cîntării obștești în biserică și mai ales a răspunsurilor liturgice, cîntarea omofonă. Mai de mult, în unele părți, aceasta a fost apreciată ca o înclinare spre protestantism, socotind că în strană numai cîntărețul oficial ar trebui să cînte răspunsurile liturgice. Acolo, însă, unde rostul misionar-pastoral al cîntării omofone a fost înțeles și aplicat, rezultate binefăcătoare n-au întîrziat să se arate.

Cert este că, pe urma desființării școlilor de cîntăreți bisericești eparhiale, așa cum au fost înainte de 1948, am ajuns să ducem lipsă și de cantori, dar și de strănarii de altădată, situație de natură să dăuneze cultului nostru divin, atît de frumos și de pătrunzător la inimă. În multe biserici există tendința de a se renunța la Vecernii cu Litie, la Utrenii și slujba ceasurilor, din lipsă de cîntăreți profesioniști, capabili și evlavioși, mărginindu-se doar la Sf. Liturghie. E o tendință greșită ale cărei urmări le simțim din ce în ce mai mult.

Se impune deci reînființarea școlilor eparhiale de cîntăreți, de cel puțin doi ani, cu perspective de sistematizare a cel puțin unui post la o biserică și asigurare a unei dotații corespunzătoare. Cînd vom avea cîntăreți bine instruiți în cîntare și tipic, putem spera la o reactualizare a tradițiilor strămoșilor și a generalizării cîntării obștești. Cultul divin ortodox nu utilizează instrumente muzicale în cîntare, ci apelează la „jertfa pieptului și a buzelor" credincioșilor, după cuvîntul apostolesc „preamăriți pe Dumnezeu și în trupul și în duhul vostru ..." (Romani 15, 6). Dar pentru o slujire cuviincoasă a lui Dumnezeu în Sf. Liturghie e nevoie să găsim toate mijloacele necesare, să nu precupețim nici o jertfă, ca această cîntare a poporului întreg și tradiția strănilor de altădată să fie reactivate.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680), sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 martie 1992
Nr. 11—12

MESAJUL
Întîistătătorilor Sfintelor Biserici Ortodoxe

Încă în luna ianuarie 1992 Biserica noastră a fost vizitată de doi trimiși ai Patriarhiei Ecumenice de la Constantinopol, mitropoliții Hrisostom de Efes și Evanghelos de Perga, care au anunțat și au cerut acordul P. F. Patriarh Teoctist pentru o întîlnire a tuturor patriarhilor și capilor Bisericilor Ortodoxe, în Duminica Ortodoxiei, la Constantinopol.

P. F. Patriarh a fost de acord și s-a stabilit chiar și agenda discuțiilor, printre care enumerăm: 1. problema uniatismului și dialogul teologic cu Biserica romano-catolică, 2. Evanghelizare, misiune și prozelitism; 3. Schismele din sînul Ortodoxiei; 4. Locul și rolul Bisericii într-o Europă unită; 5. Dialogul cu Bisericile ortodoxe Orientale (necalcedoniene); 6. Problemele ecologice; 7. Problema păcii și a dreptății sociale în lume; 8. Participarea ortodoxă la lucrările organizațiilor creștine internaționale, în deosebi la Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

S-a stabilit ca temele de pe agenda pregătirii Sfîntului și Marelui Sinod Ortodox să nu figureze pe agenda Patriarhilor și ca Hotărîrile să se ia prin unanimitate.

În vederea alcătuirii unui PROIECT DE MESAJ **care să stea la baza discuțiilor Patriarhilor, s-a stabilit ca o comisie de ierarhi-teologi, cîte doi din fiecare Biserică Ortodoxă, să se întîlnească în prealabil și să-l propună. Întîlnirea a și avut apoi loc la Mănăstirea „Buna-Vestire" din Ormilia, Grecia, între 25 și 28 februarie 1992. Din partea Patriarhiei Române au participat I. P. S. Daniil, mitropolitul Moldovei și Bucovinei și Mitropolitul Antonie al Ardealului, Crișanei și Maramureșului.**

Apoi, între 12—15 martie s-au întîlnit la Constantinopol, toți Patriarhii și Capii Bisericilor Ortodoxe, precum se arată în MESAJUL, **ce se publică mai jos. P. F. Patriarh Teoctist a fost însoțit de cei doi mitropoliți care au fost și la Ormilia la pregătirea Mesajului. Mesajul a fost rediscutat la Constantinopol, îmbunătățit și aprobat, și a fost proclamat de pe amvonul catedralei patriarhale din Constantinopol, în Duminica Ortodoxiei, la 15 martie 1992.** A. P.

Iată mai jos textul lui:

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin!

1. *Fiind adunați* în Duhul Sfînt, pentru consfătuire, la Constantinopol, astăzi, 15 martie 1992, în Duminica Ortodoxiei, din inițiativa, la invitația și sub președinția primului dintre noi, Patriarhul Ecumenic BARTHOLOMEU, conform dorinței exprimate și de alte Biserici surori, noi, din mila și harul lui Dumnezeu, Întîistătătorii Sfintelor Patriarhate locale și ai Bisericilor Ortodoxe autocefale și autonome:

BARTHOLOMEU, Arhiepiscopul Constantinopolului, Noua Romă și Patriarh Ecumenic;
PARTHENIOS, Papă și Patriarh al Alexandriei și al întregii Africi;
IGNATIOS, Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient;
DIODOROS, Patriarhul Orașului Sfînt al Ierusalimului și al întregii Palestine;
ALEXEI, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii;
PAVEL, Patriarhul Belgradului și al întregii Serbii;
TEOCTIST, Patriarhul Bucureștiului și al întregii Românii;
MAXIM, Patriarhul Sofiei și al întregii Bulgarii;
ILIE, Arhiepiscopul de Metschetis și Tiflis și Catolicos-Patriarh al întregii Georgii (reprezentat de către Patriarhia Ecumenică);

(Continuare în pag. a 2-a)

Sfîntul Ioan Gură de Aur
La începutul Sf. Post

Cel care este instruit în rugăciune, post și milostenie este bogat în Hristos și lucrează pietatea.

Căci ce folos, fraților, dacă postim cu trupul iar cu faptele ucidem, ce folos a ne înfrîna de la mîncare dar a ne întina cu necurăția, a nu mînca deloc carne, dar a mînca trupul fratelui nostru?

Ce folos a nu ne veseli de vin, dar a fi beți de patima banilor, ce folos a nu mînca pîine dar a fi roși de ură, ce lucru este a fi topit de post dar a-l urî pe aproapele, ce folos a ne împuțina hrana dar a răpi pe cele străine? Ce folos este trupului a fi uscat de post dar a înseta după hrană, ce folos a petrece timpul în post, dar a nu te milostivi de văduve și de orfani? De vrei să postești (cu adevărat) să urăști zgîrcenia, căci mare rău este.

Postești? — fugi de desfrînare, fugi de necurăție, de minciună, de părtășie la păcate, de neprietenie, de blasfemie și de toată iscodirea.

Postești — fugi de zgîrcenie, de răpire și de pizmuirea pierzătoare de suflet.

Postești — fugi de lăcomie, mama tuturor relelor care ne desparte pe noi de Dumnezeu și ne duce în adîncul pierzaniei. Dacă pentru Dumnezeu postești, fugi de lucrurile pe care le urăște Dumnezeu și pocăința ta va fi primită de El ca un milostiv și îndurat.

Să alergăm, fraților, spre pocăință, să alergăm, căci s-a dat nouă timp de mărturisire, timp de întoarcere și de plîngere, nu de neglijență și nepăsare.

Pocăința este împăciuitoarea împărăției cerurilor și intrarea în paradis și dobîndirea fericirii veșnice.

Dacă postești iubește pe aproapele nu disprețui pe săraci, îmbracă pe cei goi, uită-te la lacrimile văduvei și la suspinul orfanilor.

Dacă ai bunuri, fii milostiv, dacă nu le ai, nu răpi cele străine.

Postești — Oprește-ți limba ta de la rău și buzele tale să nu vorbească cele viclene; e de ajuns atît pentru mîntuirea ta.

Dacă postești — nu da argintul tău cu camătă.

Postești — fie-ți milă de cel ce-l ajuți, nu pizmui pe nici un frate și nu avea ură asupra nimănui.

Postești — nu căuta slava deșartă.

Postești, fugi de desfrînare, care ne desparte pe noi de Dumnezeu și de sfinți și ne pregătește focul cel nestins.

Postești? — hrănește pe cei flămînzi, dă băutură celor însetați, vizitează pe cei bolnavi, pe cei din temniță să nu-i uiți, fie-ți milă de cei necăjiți, îngrijește pe cei asupriți și întristați, fii milostiv, blînd, bun, iertător, îndurător, miluitor, neținător de minte de răutăți, pios, făcător de pace, adevărat, evlavios, ca Dumnezeu să primească astfel postul tău și să-ți pregătească ție cele de folos, pentru pocăința ta.

Dacă postești, iubitule, așa să postești precum Hristos a poruncit, ca nu cumva să lucrezi greșit și să-ți pierzi plata ta.

Toate acestea, vă rog, fraților, să le păzim ca să luăm plata de la Dumnezeu și să auzim fericitul glas al Aceluia care zice: „Veniți binecuvîntații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii" (Matei 21, 34). Amin.

(P.G. LXII, cd. 757—759)

Traducere de
Arhid. Visarion Bălțat

Onisifor Ghibu și unitatea religioasă a românilor

În 1933, într-o cuvîntare în senat despre *Unirea Ardealului*, Nicolae Iorga se referea „la dezbinările confesionale dintre bisericile greco-catolică și greco-orientală" din Transilvania: „Dumnezeu știe cînd s-o isprăvi cu lucrurile acestea, într-o țară care are nevoie de o perfectă unitate morală în toate domeniile".[1]

Pentru a isprăvi, ca să folosim cuvîntul lui Iorga, și unitatea sufletească a românilor, după înfăptuirea celei politice, în perioada interbelică au fost destule opinii, pentru revenirea greco-catolicilor la Biserica strămoșească. Pînă și în sînul Bisericii Greco-Catolice atașamentul față de tradiție era mai puternic, decît ascultarea de Vatican: „scena bisericească dintre anii 1918—1944 a fost dominată de lupta din sînul Bisericii, și clerul și credincioșii, care erau pentru neschimbarea legii strămoșești".[2]

Cel care a numit însă „unitatea religioasă a românilor" drept o „imperioasă problemă națională", a fost Onisifor Ghibu. În năzuința sa, cărturarul patriot a plecat de la situația concretă, din cotidian: „Prin unire am scăpa de anomalii ca d.e. la Oradea Mare și la Cluj să avem cîte doi episcopi români, cari fără să vrea, se încurcă unul în cărările celuilalt, am scăpa de rivalitățile penibile dintre cei doi protopopi, pe care-i întîlnim aproape în toate orașele, —...".[3]

Poziția lui Onisifor Ghibu se fundamenta pe realități istorice, politice și sufletești. Astfel, „unirea cu Roma" de la1701 o numea o formulă administrativă vicleană, dar „ea n-a influențat întru nimic sufletul poporului și nici n-a rupt unitatea sufletească a maselor de jos. Ritualul a rămas același, aceleași cărți, aceeași practică, aceeași preoți. Deosebirile cele noi le știau doar vlădicii și popii, — poporul nici astăzi nu are habar de ele".[4] Aceasta era o realitate sufletească la 1931 și ea consfințea adevărul istoric, în concordanță cu care românii celor „două strane" s-au menținut într-o unitate spirituală, fundamentată pe tradiția dreptei credințe.

Onisifor Ghibu cunoștea bine istoria Bisericii Greco-Catolice din Transilvania și autonomia ei bisericească o numea o „ficțiune".[5] Afirma acest lucru întrucît la școlile greco-catolice din dioceza Hajdudorog era impusă „ca limbă de propunere limba maghiară".[6] Apoi: „Începînd cu anul școlar 1908—1909 se șterge din terminologia școlară și denumirea de *român* și se înlocuiește consecvent

(Continuare în pag. a 2-a)

Traian Vedinaș

1 Nicolae Iorga, *Conferințe*, 1987, p. 271.

2 Constantin Voicu, *op. cit.*, p. 199.

3 Onisifor Ghibu, *O imperioasă problemă națională*, 1931, p. 9.

4 *Ibidem*, p. 6.

5 Idem, *Viața și organizația bisericească și școlară în Transilvania și Ungaria*, 1915, p. 61.

6 Ibidem.

Fugă

Sunt, Doamne, mai neliniștit,
căci strîng sub avalanșa vremei,
în trupul meu îmbătrînit,
demult tot aurul poemei.
S-au adunat zăpezi trecute,
pe culmea lor, și un ghețar
de-oglinzi lunare, nevăzute,
s-au suprapus, sub bolți de jar.
Nu îmi dau seama că eu curg,
la vale, deplasînd morene,
dar simt că tainicul amurg,
cu-n curcubeu de cantilene,
m-ademenește și acum...
Un înțeles, în trup de vis,
m-a preschimbat, pe-al vieții drum,
chemat de marele abis,
ce-n jur vuiește-n miez de taină.
Aud, rostindu-mi lent cuvîntul,
cum amintirile se cainâ,
că-au presimțit, tăcut, pămîntul.
O liniște, pe culmi alpine,
crește mereu. Alb, sub zăpadă,
Doamne, mă simt atît de bine,
încît doresc noaptea să cadă,
căci Tu mi-ai dat munți de lumină,
să-mi umple cei din urmă ani!
N-aud izvoare cum suspină,
trecînd pe-ai vieții bolovani,
ci inima-i de mult o rugă
și trupul, în genunchi, s-a frînt.
În întregime,-s, Doamne,-o fugă
spre Tine,-n gînduri și-n cuvînt.

Prof. univ. Dr. Petru Rezuș

Despre virtutea iertării — foloasele ei

Duminica „Izgonirii lui Adam din rai", prin care pășim pe treptele de aur ale Marelui Post este numită și „Duminica iertării", pentru că toți care au greșit, în timpul anului se iartă și încep o viață liniștită și de pace: se iartă monahii în sfintele mănăstiri, preoții în parohiile lor, mirenii în satele și-n casele lor. E de mirare să vezi, cum copiii cer iertare părinților și aceștia copiilor; se iartă și copiii între frați și surori, rude și cunoscuți. Acest obicei, la poporul român, foarte frumos și folositor, se mai păstrează astăzi, cu excepția mănăstirilor, numai în Moldova. Iar cei care se iartă, prin acest act sfînt, au fețele luminoase, rug arzînd, flăcări de Tabor.

În Evanghelia acestei duminici, se scoate în lumină un triptic, cu trei metode sfinte, care să ne ajute să pășim cu vrednicie, pe calea Postului, ce ne stă de față, printre care și virtutea iertării.

„Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, iertă-va și Tatăl vostru Cel ceresc; Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre" (Matei 6, 14).

La popoarele păgîne nu se pomenea de iertare. Cuvîntul, chiar de era trecut în dicționar, nu era luat în considerație, iertarea fiind socotită ca un act de înjosire. Venind Mîntuitorul și instaurînd noua Sa împărăție, a făcut din iertare cheia de boltă a creștinismului, și despre care El a vorbit și direct și prin pilde. Mai mult, cere ca iertarea să fie fără limite, de aceea a zis lui Petru: „Nu zic ție pînă de șapte ori, ci pînă de șaptezeci de ori cîte șapte" (Mat. 18, 22) și prin care cuvinte ne învață și pe noi să fim totdeauna gata de iertare, și să iertăm pe fratele nostru, care ne-a greșit. În alt loc Domnul ne poruncește ca nici daruri la altar să nu aducem, dacă sîntem certați cu semenul nostru: „Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întîi și te împacă cu fratele tău și apoi venind, adu darul tău" (Mat. 5, 23—24). Mîntuitorul-Dumnezeu cere acest lucru, deoarece El nu voiește să primească daruri din inimi întunecate de ură și învrăjbite, ci numai din inimi curate și împăcate.

Și nici rugăciunea „Tatăl nostru" n-o putem spu-

(Continuare în pag. 3)

Arhim. prof. Ioasaf Ganea

Mărturii biblice privitoare la temelia Bisericii

Biserica este instituția sfîntă, divino-umană, împărăție spirituală, pe care Cuvîntul întrupat al lui Dumnezeu a întemeiat-o pe pămînt, ca învățătoare a adevărului și distribuitoare a Harului dumnezeiesc, spre mîntuirea și sfințirea oamenilor.[1]

La întrebarea pe care Iisus a pus-o ucenicilor săi, în părțile Chesariei lui Filip; „Voi cine ziceți că sînt? Luînd cuvîntul, Simon Petru a rostit: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Iar Iisus răspunzînd îi grăi: Fericit ești tu Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sînge ți-au dezvăluit ție (aceasta), ci Tatăl Meu, cel din ceruri. Și eu îți zic ție, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica mea și porțile iadului nu vor birui-o" (Matei 16, 15—18).

În numele tuturor apostolilor, a răspuns Apostolul Petru, fiind cel mai vîrstnic între ei. El a mărturisit credința fermă, că Iisus este Mesia și totodată Fiul lui Dumnezeu celui viu, pe care Domnul Hristos va întemeia Biserica sa. Pentru exprimarea acestei convingeri, Hristos Domnul a ținut să-l fericească pe Apostolul Petru, dar l-a încredințat, că pînă la înălțimea unei astfel de mărturisiri nu s-a ridicat prin propriile sale puteri. Această mărturisire de credință este o descoperire de sus, de la Tatăl cel din ceruri, pentru că „nimeni nu cunoaște cine este Fiul fără numai Tatăl și cine este Tatăl fără numai Fiul și căruia voiește Fiul să-i dezvăluiască" (Luca 10, 22).

Conumele de Petru nu l-a primit fiul lui Iona de această dată, ci de cînd boteza Ioan Botezătorul în părțile Iordanului (Ioan 1, 43).

În sprijinul celor de mai sus, prezint aici versetul de la Matei 16, 18 și în versiunea greacă: Kago de si lego si i Petros Ke epi tafti ti petra ikodomiso mu tin ekklision.

Se face distincție, în limba greacă, între substantivele o petros și i petra. Primul este masculin și înseamnă piatră, de dimensiuni mici, care, cu ușurință, poate fi urnită din loc, iar al doilea este feminin și înseamnă piatră de dimensiuri mari, stîncă, ce nu poate fi urnită din loc. În textul grecesc se face, în mod explicit, distincția între Petru (= Petros), care a făcut mărturisirea de credință și piatra (= petra), credință mărturisită de Apostolul Petru, care trebuie să fie fermă și de neclintit, ca o stîncă, ce rămîne în mod statornic la locul ei.

În predica Sa de pe munte, Domnul Hristos a spus despre bărbatul cuminte, că „a clădit casa lui pe stîncă. A căzut ploaia, au venit rîurile mari, au suflat vînturile și au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut" (Matei 7, 24—25). Tot astfel Domnul Hristos își zidește Biserica pe piatra nestrămutată a credinței mărturisite de Apostolul Petru, că Iisus este adevăratul Mesia, Fiul lui Dumnezeu celui viu.

Această mărturisire de credință în Hristos Domnul stă la temelia Bisericii creștine, care va dăinui în veci. Întemeiată fiind pe credința fermă, că Iisus, întemeietorul ei, este Fiul lui Dumnezeu, Biserica nu va putea fi biruită nici de puterile demonice, cu toată înfruntarea lor potrivnică.

Contrar învățăturii Bisericii noastre ortodoxe, teologii romano-catolici, din considerente tendențioase și greșite, interpretează versetul de la Matei 16, 18, că Domnul Hristos ar fi întemeiat Biserica Sa pe Apostolul Petru. Din acest text reiese, în mod evident, că Domnul Hristos n-a spus de această dată, „tu ești Petru" și pe tine voi zidi Biserica mea, ci „pe această piatră voi zidi Biserica mea". Una este persoana Apostolului Petru (= Petros), care a făcut mărturisirea de credință în fața Domnului Hristos și cu totul alta este piatra (=petra), credința mărturisită de Apostolul Petru, pe care Domnul Hristos să zidească Biserica Sa.

Părerea teologilor romano-catolici, referitoare la temelia Bisericii, ne impune întrebarea: Din ce considerente, oare, Domnul Hristos ar fi întemeiat Biserica Sa doar pe Sf. Apostol Petru, neglijînd astfel pe toți ceilalți sfinți Apostoli? Spre a da răspuns, ne vine în sprijin cuvîntul Sf. Apostol Pavel, adresat credincioșilor Bisericii din Efes, prin care le zice, că „sînteți împreună cetățeni ai sfinților și casnici ai lui Dumnezeu, ziditi fiind pe temelia Apostolilor și proorocilor, unde însuși Iisus Hristos este piatra cea din vîrful unghiului" (Efeseni 2, 19—20).

Afirmația teologilor romano-catolici, că Biserica lui Hristos ar fi clădită pe Apostolul Petru, nu o întîlnim niciunde menționată biblic. Însuși Apostolul Petru spune: „Scris este în Scriptură: Iată, pun în Sion piatra din capul unghiului, aleasă, de mare preț, ... piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii; aceasta a ajuns în capul unghiului" (I Petru 2, 6—7). Piatra din capul unghiului la o clădire încheie doi pereți, menirea ei fiind să susțină întreaga clădire.[3] Piatra din capul unghiului avea să fie Mesia, care vroia să unească, din punct de vedere religios, cele două părți constitutive ale omenirii, pe Iudei și pe păgîni, în Biserica Sa, care a unit apoi întreaga lume.

Interpretarea teologilor romano-catolici, referitoare la temelia Bisericii, n-a fost cunoscută în veacurile

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Andrutsos H., Dogmatica Bisericii ortodoxe răsăritene, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 281 și 290.

2 Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, vol. III, Cernăuți, 1933, p. 507.

3 Gheorghiu V., *Op. cit.*, p. 618.

COLȚUL TINERETULUI:

Lucrați zilnic pentru realizarea idealului vostru

Dragă tinere,

Dintre toate idealurile, cel mai nobil este idealul creștin, al realizării virtuților religios-morale, prin care ajungem să ne asemănăm cu Dumnezeu și astfel să ne ridicăm la demnitatea de oameni în cel mai înalt grad. Căci numai virtutea ne face stăpîni pe noi înșine, ne scoate din robia instinctelor animalice, ale patimilor oarbe și ne consacră de fii ai lui Dumnezeu.

Idealul creștin este infinit, este idealul sfințeniei și al îndumnezeirii noastre. De aceea trebuie să lucrați zilnic cu rîvnă și zel pentru realizarea lui. Lucrul acesta să-l faceți pe două căi: 1) prin *educație* și 2) *autoeducație:* adică prin ascultarea de educatorii voștri și prin încrederea în voi înșivă, prin muncă personală, prin virtute și studiu.

I. Iubiți studenți, educatorii vă cer să le dați inima voastră și să le acordați deplină încredere și respect, pentru că numai așa vă veți desăvîrși. Intru aceasta stă cheia succesului vostru în școală și în viață. Strădania acestora, fără încrederea voastră deplină nu folosește la nimic. Ea este zadarnică, după cum zadarnică este toată iscusința celui mai bun artist, dacă materia primă este refractară scopului său. Marele geometru și fizician al antichității, Arhimede, a cerut contemporanilor săi un punct de sprijin în afară de pămînt ca să răstoarne această planetă. Pentru educatorii voștri, punctul acesta de sprijin pe care-l cer este *inima voastră*, este încrederea, respectul și ascultarea voastră deplină, prin care vă puteți zidi în veșnicie templul mîntuirii sufletului vostru, vă puteți realiza strălucit idea-

(Continuare în pag. a 3-a)

* Cuvîntare ținută la reînhumarea rămășițelor pămîntești ale lui Nicolae Titulescu, la Brașov, 14 martie 1992.

NICOLAE TITULESCU LA BRAȘOV*

Bătrîna și mereu noua biserică a Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, străjuită de prima școală românească, ale cărei începuturi urcă în secolul al XIV-lea, primește astăzi cu rugăciuni de îngropare și cîntări de biruință, rămășițele pămîntești ale celui care a fost un adevărat prinț al diplomației românești, Nicolae Titulescu. Locuitorii străvechii cetăți a Brașovului împlinesc astăzi cu entuziasm și recunoștință rugămintea testamentară a marelui patriot de a petrece de-a pururi în inima României „printre frații săi transilvăneni", cum îi numește el însuși, al căror pămînt l-a iubit atît de mult și pentru care și-a închinat multe din ostenelile sale diplomatice. „Vreau să-mi am mormîntul la Brașov", spunea el în primăvara anului 1940, departe de țară, unui prieten (Kalustian). „Fiindcă Brașovul, adăuga el, este ținutul cel mai românesc, cu care, de-a lungul zbuciumatei noastre istorii, țara veche a avut strînse și frățești legături, și care simbolizează în ochii mei, cu luminozitate, toată lupta purtată pentru Ardeal". Biserica Sf. Ierarh Nicolae, la umbra căreia se vor odihni de acum rămășițele pămîntești ale lui Nicolae Titulescu, întru așteptarea învierii morților și a vieții celei de veci, confirmă pe deplin spusele acestea. Mai întîi, pentru că ea însăși este zidită și înfrumusețată, și apoi mereu susținută împreună cu școala ei, prin ajutoare bănești și oameni de carte, trimiși din partea domnilor Țării Românești și ai Moldovei, începînd cu Vlad Călugărul, continuînd cu Neagoe Basarab și apoi cu Petre Cercel, Petru Vodă și Aaron Vodă, Mihai Viteazul sau Constantin Brîncoveanu. Apoi pentru că luminile în-

(Continuare în pag. a 2-a)

† **Serafim Făgărășanul**
Episcop-vicar

MESAJUL...

(Urmare din pag. 1)

CHRYSOSTOMOS, Arhiepiscopul de Neas Justinianis şi al întregului Cipru;
SERAPHIM, Arhiepiscopul Atenei şi al întregii Elade;
VASILE, Mitropolitul Varşoviei şi al întregii Polonii;
DOROTHEI, Mitropolitul de Praga şi al întregii Ceho-Slovaciei;
IOAN, Arhiepiscopul Kareliei şi al întregii Finlande (consultat, în frăţească dragoste asupra

problemelor ce preocupă Biserica noastră Ortodoxă cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească şi am săvîrşit împreună Sfînta Euharistie în această Duminică dedicată de secole Ortodoxiei, în Biserica Patriarhală a Patriarhiei Ecumenic. Cu acest prilej dorim să facem cunoscute următoarele:

Aducem laudă şi slavă din adîncul inimilor noastre, Dumnezeului celui întreit, care ne-a învrednicit să ne vedem fiecare faţă către faţă, să ne îmbrăţişăm reciproc cu dragoste şi pace, să ne împărtăşim din Potirul Vieţii şi să ne bucurăm de darul dumnezeiesc al unităţii pan-ortodoxe. Fiind conştienţi de responsabilitatea pe care Providenţa Domnului a aşezat-o pe umerii noştri, ca păstori ai Bisericii şi îndrumători duhovniceşti, în smerenie şi cu dragoste ne adresăm tuturor oamenilor doritori de bine, şi în special, fraţilor noştri episcopi şi întregului trup dreptcredincios al Bisericii Ortodoxe, cu binecuvîntare de la Dumnezeu, cu urare de pace şi cu „cuvînt de sfătuire" (Evrei 13, 22).

Bucuraţi-vă, fraţilor, totdeauna în Domnul"! (Filip. 3, 1).

„Întăriţi-vă în Domnul şi în tăria puterii Lui" (Efes 6, 10).

2. Sfînta Biserică Ortodoxă de pretutindeni, aflîndu-se în lume şi fiind, în mod inevitabil, afectată de schimbările care au loc în aceasta, se găseşte astăzi confruntată cu probleme deosebit de grele şi urgente, cărora doreşte să le facă faţă *ca un singur trup*, potrivit cuvîntului Sfîntului Pavel care zice: *„Dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună"* (I Cor. 12, 26). Mai mult, privind către viitorul omenirii şi al întregii creaţii a lui Dumnezeu, în perspectiva intrării noastre în cel de al III-lea mileniu al istorici creştine, într-o vreme de schimbări spirituale şi sociale rapide, împlinindu-şi datoria sa sfîntă, Biserica doreşte să dea propria sa mărturie în smerenie, cu dragoste şi cu hotărîre *despre nădejdea care este în noi* (I Petru 3, 15).

Secolul XX poate fi considerat ca fiind secolul marilor împliniri în domeniul cunoaşterii universului şi în încercarea de a supune Creaţia intereselor fiinţei umane. De-a lungul acestui secol au ieşit în evidenţă atît tăria, cît şi slăbiciunea fiinţei umane. Odată ce aceste împliniri au fost dobîndite, nimeni nu se mai îndoieşte că dominaţia omului asupra lumii care îl înconjoară nu conduce în mod necesar la fericire şi la plinătatea vieţii. Astfel, omul trebuie să înţeleagă că, departe de Dumnezeu, progresul ştiinţific şi tehnologic devine un instrument de distrugere atît a naturii, cît şi a vieţii sociale. Acest lucru este în special evident după căderea sistemului comunist.

Odată cu această cădere, trebuie să recunoaştem, de asemenea, falimentul, eşecul tuturor ideologiilor antropocentrice care au creat în oamenii acestui secol un gol spiritual şi o nesiguranţă existenţială şi au făcut pe mulţi oameni să caute mîntuirea în noi mişcări religioase şi parareligioase, în secte ori în ataşamentul, aproape idolatric faţă de valorile materiale ale acestei lumi. Orice fel de prozelitism practicat astăzi este, mai degrabă, o manifestare decît o soluţie a profundei crize în care se află lumea contemporană. Tineretul de astăzi are dreptul să afle că Evanghelia lui Hristos şi credinţa ortodoxă aduc iubirea în locul urii, cooperarea în locul confruntării şi comuniunea în locul dezbinării dintre fiinţele umane şi dintre popoare.

3. Toate acestea cheamă pe ortodocşi la o unitate spirituală şi canonică profundă. Din nefericire, această unitate este adesea ameninţată de *grupuri schismatice* care există în paralel cu structura canonică a Bisericii Ortodoxe. Analizînd, de asemenea, această problemă, ne-am dat seama că e necesar ca toate Sfintele Biserici Ortodoxe locale, fiind în solidaritate deplină unele cu celelalte, să condamne aceste grupuri schismatice şi să se abţină de la orice fel de comuniune cu ele, oriunde s-ar afla acestea, *„pînă la întoarcerea lor"* astfel încît, trupul Bisericii Ortodoxe să nu fie împărţit în ceea ce priveşte unitatea, întrucît *„nici chiar sîngele martirajului nu ar putea să şteargă păcatul schismei"* şi *„a sfîşia Biserica este un rău la fel de mare cu acela de a cădea în erezie"* (Sf. Ioan Gură de Aur).

4. În acelaşi spirit al grijii pentru unitatea tuturor celor care cred în Hristos, am participat la *mişcarea ecumenică* din vremea noastră. Această participare s-a bazat pe convingerea că ortodocşii trebuie să contribuie la restaurarea unităţii, cu toată puterea lor, dînd mărturie faţă de Biserica cea una, nedespărţită a Apostolilor, a Părinţilor şi a Sinoadelor ecumenice. În acelaşi timp, s-a sperat că, în vremuri de mari dificultăţi, Biserica Ortodoxă ar putea avea dreptul de a conta pe solidaritatea — care a fost în mod constant afirmată ca fiind idealul cardinal al acestei mişcări — tuturor celor care cred în Hristos.

Cu mare durere şi nelinişte în inimi, am aflat că anumite cercuri din sînul *Bisericii Romano-Catolice* acţionează într-un spirit total opus dialogului iubirii şi adevărului. Noi am participat cu sinceritate la toate întrunirile ecumenice şi în dialogurile teologice bilaterale. După căderea regimului comunist ateu, care a persecutat şi înfricoşat enorm, multe dintre aceste Biserici Ortodoxe, ne-am aşteptat să primim un sprijin frăţesc, sau cel puţin o înţelegere a situaţiei dificile create după 50 şi chiar 70 ani de persecuţii nemiloase. Acestor persecuţii îndelungate li se datoreşte această situaţie, din multe puncte de vedere tragică a acestor Biserici, în ceea ce priveşte resursele lor economice şi pastorale.

În locul sprijinului aşteptat, şi în detrimentul drumului pe care ni-l dorim către unitatea creştină, ţările tradiţional ortodoxe au fost considerate *„teritorii pentru misiune"* şi astfel, se crează în aceste ţări organizaţii misionare, iar prozelitismul este practicat prin toate metodele care au fost condamnate şi respinse de către toţi creştinii de-a lungul ultimelor decenii. În special, ar fi de menţionat şi de condamnat activitatea *uniţilor* aparţinînd Bisericii Romei, activitate pe care aceştia o desfăşoară împotriva Bisericii noastre, în Ucraina, România, Slovacia de Est, Orientul Mijlociu şi în alte părţi. Aceasta a creat o situaţie incompatibilă cu spiritul dialogului dragostei şi al adevărului, care a fost iniţiat şi promovat de conducători bisericeşti creştini, precum Papa Ioan XXIII şi Patriarhul Ecumenic Athenagoras I. Prozelitismul catolic a produs o rană foarte adîncă acestui dialog, făcînd dificilă vindecarea ei. De altfel, dialogul dintre cele două Biserici s-a rezumat deja doar la discutarea problemei Uniatismului, pînă cînd se va ajunge la o înţelegere asupra acesteia.

Acelaşi lucru poate fi spus şi cu privire la anumiţi *protestanţi fundamentalişti*, care sînt foarte doritori de a „predica" în ţări ortodoxe, foste sub regimuri comuniste. Considerarea acestor ţări ca *„terra missionis"*, — ţări de misiune —, este inacceptabilă deoarece în aceste ţări, pe parcursul multor secole, Evanghelia a fost deja predicată. Tocmai datorită credinţei lor în Hristos, credincioşii acestora au ajuns adesea pe punctul de a-şi sacrifica vieţile.

Referitor la acest subiect, reamintim tuturor că orice formă de prozelitism — care este deosebită clar de *evanghelizare* şi *misiune* —, este condamnată categoric de noi, ortodocşii. Prozelitismul, practicat în naţiuni deja creştinate şi în multe cazuri chiar ortodoxe, desfăşurat uneori prin ispitire materială sau chiar prin forme diferite de violenţă, otrăveşte relaţiile dintre creştini şi distruge drumul spre unitate. Misiunea, dimpotrivă, desfăşurată în cadrul ţărilor şi popoarelor necreştine, constituie o datorie sfîntă a Bisericii, meritînd orice ajutor. O asemenea activitate misionară ortodoxă se desfăşoară astăzi în Asia şi Africa şi este demnă de orice sprijin pan-ortodox şi pan-creştin.

5. Inspirată de spiritul reconcilierii, Biserica Ortodoxă a participat activ de zeci de ani la efortul de restaurare a *unităţii creştine*, care constituie o poruncă expresă şi categorică a Mîntuitorului (Ioan 17, 21). Participarea Bisericii Ortodoxe în totalitatea ei la activitatea *Consiliului Mondial al Bisericilor* urmăreşte în principal tocmai acest obiectiv. Acesta este motivul pentru care ea nu aprobă nici o tendinţă care ar submina scopul iniţial de dragul altor interese sau necesităţi. Din acelaşi motiv, ortodocşii dezaprobă cu tărie anumite evoluţii recente în cadrul contextului ecumenic, precum hirotonia femeilor întru preoţie şi folosirea limbajului inclusiv (nepotrivit şi nescripturistic) în cazul referirii la Dumnezeu, ceea ce crează obstacole serioase în calea restaurării unităţii.

În acelaşi spirit al reconcilierii ne exprimăm speranţa că progresul înregistrat în anumite dialoguri, cum ar fi cazul dialogului cu *Ortodocşii orientali* (necalcedonieni) să ducă la un rezultat favorabil, după îndepărtarea obstacolelor rămase.

6. Acum, la sfîrşitul celui de al doilea mileniu, îndreptîndu-ne gîndurile mai precis spre problemele generale ale lumii moderne şi, împărtăşind speranţa comună dar şi neliniştile omenirii, remarcăm următoarele:

Progresul rapid al tehnologiei şi al ştiinţelor care asigură instrumentele necesare îmbunătăţirii calităţii vieţii şi eliberarea de durere, nenorocire şi boală, din păcate nu este întotdeauna însoţit de un fundal spiritual şi etic echivalent. Drept pentru care, progresul mai sus menţionat nu este lipsit de serioase primejdii.

Astfel, în ce priveşte viaţa socială a oamenilor, acumularea acestor privilegii ale progresului şi puterea care decurge din el numai într-o anumită secţiune a omenirii, multiplică neajunsurile celorlalţi oameni şi crează un focar de conflict şi chiar de război. Coexistenţa acestui progres cu *dreptatea, dragostea şi pacea* constituie singura cale sigură, astfel încît acest progres să nu se transforme într-o binecuvîntare într-un blestem, în mileniul următor.

La fel de mari sînt şi problemele ridicate de acest progres pentru *supravieţuirea fiinţei umane ca persoană liberă*, creată „după chipul şi asemănarea" lui Dumnezeu. Progresul geneticii, deşi poate contribui enorm la combaterea multor boli, poate transforma fiinţa umană dintr-o persoană liberă, într-un obiect dirijat şi controlat de cei aflaţi la putere.

Aceleaşi primejdii există şi în ceea ce priveşte *supravieţuirea mediului înconjurător*. Folosirea neglijentă a creaţiei materiale de către om, cu ajutorul progresului ştiinţific şi tehnologic, a început deja să producă distrugeri ireparabile mediului înconjurător. Biserica Ortodoxă, neputînd rămîne pasivă în faţa unei asemenea distrugeri, invită prin intermediul nostru toţi ortodocşii, să dedice în fiecare an prima zi a lunii septembrie, ziua începutului anului bisericesc, rugăciuni pentru păstrarea creaţiei lui Dumnezeu şi pentru adoptarea unei atitudini faţă de natură aşa cum o cere Sfînta Euharistie şi tradiţia ascetică a Bisericii.

7. În faţa unor asemenea posibilităţi, dar şi primejdii, ale omenirii de azi, Biserica Ortodoxă salută folosirea oricărui progres în vederea realizării reconcilierii şi unităţii. Salută în special înaintarea *Europei pe drumul către unitate* şi aminteşte faptul că aici locuiesc un mare număr de ortodocşi şi că acestora li se va adăuga un număr şi mai mare în viitor. Nu trebuie uitat că regiunile Europei Centrale şi Răsăritene sînt locuite în majoritate de o populaţie ortodoxă care contribuie astfel la formarea culturală a civilizaţiei şi spiritului european. Acest lucru face din Biserică un factor semnificativ pentru modelarea unei Europe unite şi îi sporeşte responsabilităţile.

Sîntem profund întristaţi de lupta *fratricidă* dintre sîrbi şi croaţii din Iugoslavia şi de toate victimele făcute de acest conflict. Considerăm că tuturor conducătorilor religioşi, ai Bisericii Romano-Catolice şi nouă tuturor, ni se cere o atenţie deosebită, o responsabilitate pastorală şi o înţelepciune divină pentru a se putea respinge exploatarea sentimentului religios pentru motive politice şi naţionaliste.

Inimile noastre sînt la fel de sensibile faţă de toate celelalte popoare de pe *alte continente* care luptă pentru demnitatea, libertatea şi dezvoltarea lor în dreptate. Ne rugăm în special pentru pace şi reconciliere în regiunea Orientului Mijlociu, unde credinţa creştină a luat fiinţă şi unde coexistă popoare de diferite credinţe.

8. Proclamăm din Constantinopol aceasta în dragostea Domnului, în marea şi sfînta Duminică a Ortodoxiei, îndemnînd pe toţi creştinii ortodocşi cucernici din întreaga lume să fie uniţi în jurul păstorilor lor canonici şi îi chemăm pe toţi cei ce cred în Hristos la *împăcare şi solidaritate* în faţa serioaselor primejdii cu care este ameninţată lumea din ziua de azi.

Fie ca Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi toţi. Amin!

În Constantinopol, în Duminica Ortodoxiei, 15 martie 1992.

Urmează semnăturile tuturor Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe:

DIN SF. SCRIPTURĂ:

— Duhul Domnului este peste mine, pentru că el m-a uns ca să binevestesc săracilor şi m-a trimis ca să tămăduiesc pe cei zdrobiţi cu inima, să propovăduiesc robilor izbăvire şi orbilor vedere, să uşurez pe cei apăsaţi.

(Luca 4, 18)

Nicolae Titulescu la Braşov

(Urmare din pag. 1)

văţămîntului aprinse aici se vor răspîndi în toate provinciile româneşti. Şi nu în ultimul rînd, pentru conştiinţa românească şi ortodoxă promovată de slujitorii acestui Sf. Altar care au fost şi dascălii Şcolii de alături.

Nicolae Titulescu vine astăzi la Braşov, în inima Ţării pentru ca de aici să răspîndească peste tot rotundul românesc lumina vieţii sale pilduitoare de slujire curată şi jertfelnică. O viaţă a cărei deviză a fost, precum însuşi mărturiseşte: *„La lucru!"* Căci fără muncă nimic nu e posibil. Şi nu orice muncă, ci o muncă cinstită, inteligentă, responsabilă. *„Lucraţi ca pentru Dumnezeu şi nu ca pentru oameni"*, zice Sf. Ap. Pavel.

Printr-o astfel de muncă Titulescu şi-a dăltuit propria-i făptură ajungînd, cum prea bine se ştie, personalitatea centrală a vieţii politice internaţionale dintre cele două războaie. A muncit fără preget, ziua şi noaptea, pentru păstrarea unităţii poporului român şi a integrităţii teritoriale a ţării sale, pentru promovarea păcii într-o lume extrem de fragilă, convulsionată de apariţia celor două fiare apocaliptice, la Răsărit comunismul, iar la Apus fascismul, căruia îi va şi cădea victimă. „Eu ziua mă risipesc, mă dărui, zicea el unui prieten, iar noaptea mă adun şi simt dintotdeauna că noaptea — cînd rămîn numai cu frămîntările mele — mă fertilizează". Fără nici o îndoială că noaptea stătea de vorbă cu Dumnezeu, se ruga, căci numai rugăciunea adună pe om din risipirea sa, îl interiorizează şi-l fertilizează cu energii dumnezeieşti. Că Titulescu era un om credincios o dovedesc înainte de toate faptele sale, probitatea sa morală şi intelectuală, dragostea sa sinceră şi jertfelnică faţă de neamul său şi faţă de omenire, pentru pacea căreia a luptat ca nimeni altul. *„Fericiţi făcătorii de pace, zice Mîntuitorul, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"*. La o întîlnire diplomatică cu Nunţiul Apostolic, Titulescu i-a spus acestuia: „Sînt, monseniore, un credincios. Aparţin Bisericii Ortodoxe Autocefale Române şi înţeleg să nu mă abat niciodată de la doctrinele şi disciplinele ei". Era într-adevăr credincios, dar nu unul de paradă sau de zile mari. El însuşi o spune: *„Credinţa ortodoxă nu e paradă, ci e smerenie, trăire, activitate..."*. Într-adevăr, credinţa este viaţă, trăire, cugetare şi acţiune în şi cu Dumnezeu prin Fiul Său Iisus Hristos care s-a făcut om şi în Duhul Sfînt. „Noi trăim, ne mişcăm şi sîntem în Dumnezeu", zice Sf. Ap. Pavel, fără să ne confundăm cu Dumnezeu. Căci Dumnezeu este Persoană, Treime de Persoane în comuniune veşnică de iubire. Dumnezeu nu-i o Idee abstractă, nici un Absolut impersonal sau o Forţă oarbă supranaturală, ci este Viaţa, Dragostea, Adevărul, Binele, Frumosul, Dreptatea, Cinstea, Smerenia, Puterea şi multe altele, toate calităţi proprii persoanei. Şi tot cel ce crede în Dumnezeu îi experimentează prezenţa în inima sa, întrupînd în viaţa sa aceste virtuţi. Credinţa şi munca i-au transfigurat fiinţa marelui Titulescu, despre care Lucian Blaga, colaborator apropiat al său, spunea: „Titulescu îmi făcea impresia unei fiinţe de alt ordin decît cel uman".

Într-adevăr, credinţa şi faptele ei îl ridică pe om din planul strict natural şi-l uneşte cu Dumnezeu şi prin Dumnezeu cu toţi semenii săi. Numai astfel omul este om cu adevărat, adică persoană după chipul Persoanelor divine. Omul nu este om cu adevărat, şi nici nu poate fi, decît în Dumnezeu. Pentru că numai credinţa înalţă, înnobilează, dezvoltă în om capacitatea iubirii, a jertfirii pentru semenii săi.

Se ştie că Titulescu era nepot de preot şi că şi-a făcut studiile juridice şi doctoratul la Paris cu o bursă oferită de biserica Sf. Maria (Dudu) din Craiova, oraşul său de naştere. Ca un cunoscător al realităţilor bisericeşti din Ţară şi din lume, el a avut un rol însemnat şi pe linia ecumenismului, a apropierii dintre confesiunile creştine. Biserica noastră i-a preţuit şi susţinut activitatea de mesager al păcii şi al intereselor româneşti în lume, iar cînd s-a îmbolnăvit grav după alungarea din postul său de ministru de Externe, Biserica a rînduit rugăciuni publice pentru însănătoşirea sa.

După moartea sa, Pronia divină a rînduit ca locul pe care-l ocupa la Academie să fie oferit episcopului Nicolae Colan al Clujului, viitorul mitropolit al Transilvaniei.

Titulescu rămîne mereu actual pentru că el a întruchipat sufletul românesc în ceea ce are el mai specific: credinţa strămoşească, omenia, bunătatea, inteligenţa, curajul, dreptatea... Multe din cuvintele lui au valoare de axiomă: *„România nu poate fi mare în afară decît în măsura în care e tare înăuntru"*, *„Ori acuzi, ori te aperi, toate să le faci bazat pe adevăr... Şi Cuvîntul* (Dumnezeu) *este Adevărul"* sau *„Partidul meu se cheamă România"*.

Ardealul, în chip deosebit, este recunoscător marelui patriot pentru iubirea sa faţă de acest pămînt străvechi românesc. Umbra lui de la biserica Sf. Nicolae va veghea ca umbra lui Mircea de la Cozia şi a lui Ştefan de la Putna, peste întreg ţinutul românesc. Ea ne va îndemna la iubire şi la unire, căci acolo unde este unire Domnul trimite binecuvîntarea Sa pînă în veac.

Ierarhii, preoţii şi credincioşii din Mitropolia Transilvaniei în frunte cu mitropolitul lor, care lipseşte în aceste zile din Ţară, aduc profundul lor omagiu lui Nicolae Titulescu şi îi primesc rămăşiţele pămînteşti după datina străbună, rugîndu-se lui Dumnezeu să-i aşeze sufletul împreună cu toţi sfinţii şi drepţii Săi.

Veşnică să-i fie pomenirea!

Mărturii biblice...

(Urmare din pag. 1)

primare ale creştinismului; ea este o creaţie a timpurilor de mai tîrziu, în sprijinul considerentelor lor, privitoare la ierarhia Bisericii creştine.

În monografia „Iisus Hristos" de L. Bougaud, episcop rom.-cat., se afirmă cu stăruinţă, că Apostolul Petru ar fi fost „menit să fie piatra de temelie a Bisericii"[4] şi în consecinţă, că Domnul l-ar fi „orînduit cap al Bisericii lui".[5] Este de menţionat, că această carte circulă şi în rîndurile credincioşilor Bisericii noastre dreptmăritoare.

În scopul comparaţiei cu textul de la Matei 16, 18, prezentat în versiunea greacă, dau aici şi versiunea latină:

„Ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc Petram, aedificabo Ecclesiam meam".[6]

Petrus (corespondentul lui Petros) este nume propriu, de genul masculin, iar petra (=petra), substantiv comun feminin, cu înţelesul de stîncă, piatră de dimensiuni mari — scris aici cu majusculă, în scopul reliefării punctului de vedere, propriu teologilor romano-catolici.

Ca înţeles, versiunea latină nu prezintă deosebire faţă de cea grecească. În consecinţă, petra exprimă piatra mărturisirii de credinţă a Apostolului Petru, că Iisus este Fiul lui Dumnezeu celui viu, pe care Domnul Hristos şi-a zidit Biserica.

În sprijinul învăţăturii Bisericii noastre ortodoxe, privitor la temelia Bisericii creştine, vine acelaşi Sf. Apostol Pavel, care, scriindu-le Corintenilor despre răul dezbinărilor în Biserică, le cere ca „fiecare să ia seama cum clădeşte. Nimeni nu poate pune altă temelie decît cea odată pusă, care e Iisus Hristos" (I Corinteni 3, 10—11).

Biserica creştină nu este instituţie efemeră. Hristos n-a întemeiat Biserica Sa pe Apostolul care s-a lepădat de trei ori de El. Este necesară de precizat aceasta, faţă de afirmaţia ce s-a strecurat în „Lumea creştină", supl. la România liberă din 28.I.1990, p. 2, prin neglijarea cerinţei de ordin etimologic al exegezei biblice. Interpretarea versetului de la Matei 16, 18 reclamă discernămînt deosebit, spre a se evita riscul alunecării de la adevărul de credinţă.

Asupra Bisericii s-au abătut multe şi mari încercări, fără a o fi clintit din loc, fondată fiind pe temelia fermă, că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu celui viu. Aceasta ne dă încrederea, că oricît de înverşunate ar fi vrăjmăşiile puterilor demonice, Biserica lui Hristos va birui, căci cu noi este Dumnezeu.

---

4 Bougaud L., Iisus Hristos, trad. de C. Ceruleanu, Bucureşti, 1939, p. 208.

5 şi 6 Bougaurd L., Op. cit., p. 262.

Onisifor Ghibu şi unitatea religioasă a românilor

(Urmare din pag. 1)

cu cea defăimătoare de *oláh*".[7]

Cărturarul scria despre o veritabilă tragedie a „românismului ardelean",[8] despre prefacerea în cenuşă de către generalul Buccow a numeroase lăcaşuri ortodoxe, pentru a impune cu forţa „unirea cu Roma".[9] În fine, tot sub aspect istoric şi politic diocezele române greco-catolice din România, în frunte cu mitropolitul Blajului sînt socotite pînă în ziua de azi (1935 s.n.) ca aparţinînd Ungariei".[10]

În sens istoric şi politic el mai preciza: „ordinele religioase catolice ne-au socotit totdeauna ca „schismatici" şi au lucrat totdeauna pentru acapararea noastră pe seama Bisericii apusene, — operaţiune care le-a reuşit în parte, înstrăinîndu-ne încetul cu încetul întreaga clasă boierească, iar la un moment dat (1698) dezbinîndu-ne în două, prin aşa-zisa «Unire»".[11]

Să nu se creadă cumva, că Onisifor Ghibu a fost un împătimit duşman al catolicismului. Dimpotrivă, unui abate catolic praghez îi spunea: „doresc relaţii strînse cu Roma, dar nu cu sacrificarea României".[12] În acest context, el prezenta opiniei publice româneşti şi poziţia Cehoslovaciei şi a Jugoslaviei faţă de Sf. Scaun: „Cehoslovacia a încheiat cu Sf. Scaun un Modus vivendi. În ce priveşte Concordatul încheiat de guvernul jugoslav cu Sf. Scaun, poporul jugoslav l-a repudiat în forme violente, obligînd guvernul să-l declare inexistent".[13] Ghibu mai sublinia că anumiţi reprezentanţi ai greco-catolicilor se simţeau mai atraşi de romano-catolici decît de ortodocşi, ceea ce însemna că mai ales după validarea Concordatului dintre România şi Sf. Scaun, românii din Transilvania erau divizaţi în două „tabere confesionale ostile".[14] În problema Concordatului s-a pronunţat între alţii şi istoricul Ion Lupaş, care cerea să nu fie sprijinit un astfel de act „în forma, în care vrea să-l impună papa de la Roma".[15] Lupaş reproducea în sprijinul convingerii sale şi o afirmaţie a lui Petru Maior: „Papei din Roma nu-i trebuiau români, i-au trebuit numai catolici, ca să-i supună sieşi şi orişicui".[16]

Onisifor Ghibu n-a privit îngust relaţiile bisericeşti din România şi din Europa, ci în spirit înalt umanist şi ecumenic. El gîndea despre refacerea „unităţii religioase cu francezii şi italienii", fără nici un fel de subordonare ori relaţie de „vasalitate".[17] El era pătruns de ideea înfrăţirii „popoarelor prin Biserică".[18] În acest orizont el afirma şi despre unitatea religioasă a românilor: „Poporului nostru îi trebuie tot atît de mult unitate religioasă, precum i-a trebuit cea naţională".[19] Iar problema acestei unităţi o punea şi în perspectiva, nu a „unirii cu Roma", ci a „reunirei Răsăritului şi Apusului", reunire pe care o proiecta şi asupra situaţiei româneşti: „Chestiunea colaborării, respectiv a reunirii Răsăritului şi Apusului are să se pună *înainte*, sau *după* unirea celor două confesiuni româneşti?

Deocamdată răspunsurile sînt contradictorii: Uniţii zic *înainte*, ortodocşii *după*!"[20]

Se mai gîndea profesorul Onisifor Ghibu şi la un plebiscit pentru realizarea unităţii religioase a românilor. Şi, dacă „acest plebiscit n-ar fi influenţat de preotime, în special de cea de sus, poporul s-ar declara în unanimitate pentru unirea religioasă — necondiţionată".[21] O altă soluţie pe care Ghibu o propunea era aceea ca mitropolitul de la Blaj să participe „la lucrările sfîntului sinod".[22]

Aceste idei ale lui Onisifor Ghibu n-au rămas fără ecou în epocă, la ele au aderat Lucian Blaga, Simion Mehedinţi, Gheorghe Tulbure, Dumitru Stăniloae. E semnificativă aici poziţia lui Ion Breazu, care susţinea viziunea lui Ghibu şi prin exemple dramatice. Breazu consemna pur şi simplu existenţa unei „învrăjbiri confesionale": „mortul de altă confesiune nu mai poate intra în cimitirul strămoşilor".[23]

Onisifor Ghibu a gîndit o unitate în dialog a celor două Biserici un dialog fundamentat ecumenic şi astfel răsfrînt în unitatea sufletească a neamului. Ideea unui astfel de dialog are forţă şi permanenţă, pentru că ţine de însăşi ecumenicitatea Ortodoxiei, pe care, cum vom vedea, un gînditor ortodox român, contemporan al lui Ghibu a propus-o ca model al dialogului naţiunilor lumii. Dar, despre aceasta în studiul următor.

---

7 Idem, *Necesitatea revizuirii radicale a Situaţiei confesiunilor din Transilvania*, 1923, p. 31.

8 Idem, *Acte şi documente*, 1933,

9 Idem, *Doi uzurpatori ai dreptului regeului României...*, 1934, p. 134.

10 Idem, *Nulitatea concordatului dintre România şi Sf. Scaun*, 1935, p. LVIII.

11 Idem, *Politica religioasă şi minoritară a României*, 1940, p. 21.

12 Ibidem, p. 410.

13 Ibidem, p. 511.

14 Ibidem, p. 543.

15 Ion Lupaş, *Chestiunea concordatului în raport cu suveranitatea statului român şi cu programul istoric al partidului naţional din Transilvania*, 1921, p. 8.

16 Ibidem, p. 9.

17 „Universul", XLI, 308, 1923, p. 2.

18 Onisifor Ghibu, *O imperioasă problemă naţională*, p. 41.

19 Ibidem, p. 59.

20 Ibidem, p. 61.

21 Ibidem, p. 6.

22 Ibidem, p. 28.

23 *„Societatea de mîine"*, I, 1925, p. 735.

TAINA CREŞTINĂTĂŢII (1 Timotei III, 16)

1. A devenit o tradiţie, mai bine zis s-a restituit o veche tradiţie a Bisericii, aceea de a prăznui în prima duminică din postul Sfintelor Paşti, *Duminica Ortodoxiei*, adică a dreptei credinţe. La anul 787 d. Hr., la cel de al şaptelea Sinod ecumenic, s-a statornicit adevărul de credinţă după care cinstirea sfintelor icoane este un lucru bine plăcut lui Dumnezeu şi de folos creştinilor. Frămîntările au continuat şi după aceasta. În anul 842, un nou sinod din Constantinopol a condamnat din nou pe potrivnicii sfintelor icoane şi la 19 februarie 843, în duminica întîia a marelui post, s-a serbat pentru prima oară biruinţa dreptei credinţe, hotărînd totodată ca această Duminică să fie serbată în fiecare an ca Duminica Ortodoxiei.

Trebuie să arătăm că temeiul cinstirii sfintelor icoane se află în adevărul întrupării. *Intrupatea Fiului lui Dumnezeu face posibilă icoana*, iar icoana mărturiseşte şi adevereşte „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută" a întrupării Fiului lui Dumnezeu, *Taina creştinătăţii*, despre" care spune Sfîntul Apostol Pavel că este *mare*. „*Cu adevărat, mare este taina creştinătăţii* — scrie el cu însufleţirea omului căruia Mîntuitorul nostru Iisus Hristos I S-a descoperit ziua în amiaza mare pe drumul Damascului şi a făcut din el, Saul prigonitorul creştinilor, Pavel Apostolul neamurilor — şi continuă — *Dumnezeu S-a arătat în trup. S-a îndreptăţit în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume şi S-a înălţat întru slavă*". (I Timotei III, 16). Sfinţii Apostoli au văzut cu ochii trupeşti pe Hristos şi unul dintre ei, Luca, după Tradiţie, I-a eternizat chipul pămîntesc. Însuşi Iisus a spus despre Sine, „*Cel care M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl*" (Ioan XIV, 9), iar Sfîntul Apostol Pavel întăreşte acest cuvînt scriind că Iisus „*este chipul lui Dumnezeu Celui nevăzut, mai întîi născut decît toată făptura*" (Coloseni, I, 15).

Icoana mijloceşte pentru simţurile noastre trupeşti, prezenţa lui Dumnezeu-Fiul, Domnul nostru Iisus Hristos. Ea nu este cinstită pentru materia din care este făcută, ca ceva de sine stătătoare, ci numai pentru că mijloceşte pentru mintea noastră prezenţa Celui pe care-l reprezintă, precum fotografiile celor dragi ai noştri ne aduc înainte, ca o prezenţă tainică, a lor. Nici Maica Domnului nu este cinstită numai pentru ea însăşi, desprinsă de Fiul ei, tocmai şi numai pentru că ne-a mijlocit prin naştere, pe Fiul lui Dumnezeu. Toate icoanele noastre o reprezintă numai cu Fiul ei în braţe, sau lîngă Crucea Lui. Prin ea, umanitatea noastră a devenit în cea mai mare apropiere cu Dumnezeu. Prin ea pătrundem înţelesul cuvintelor Sfîntului Apostol Pavel, Mare este Taina creştinătăţii; Dumnezeu S-a arătat în trup.

2. Într-o lume care se proclamă creştină există, din păcate, tendinţa de a contesta (nu pe faţă, desigur; ar fi un scandal!) Dumnezeirea lui Hristos, prezentîndu-L ca pe un simplu om, cel mai mare, cel mai sfînt, etc., dar om şi nu Dumnezeu. Există o sectă, foarte recentă şi cu destui adepţi care declară că Hristos nu ar fi o figură istorică. El este o idee. Hristos-Idee este un spirit sau un suflet care pătrunde totul şi care s-a manifestat de fiecare dată în chip diferit ca Buda, Zoroastru şi alţii. Unul dintre aceste personalităţi a fost Iisus din Nazaret — spun aceştia! Cum pot fi interpretate altfel încercările de a prezenta pe Hristos ca om, jucat de un artist, sau cunoscutele măzgăluri zise desene animate, care, dorind să popularizeze Biblia, nu reuşesc decît să trezească sentimente de repulsie şi îndoială: oare este Hristos Dumnezeu adevărat sau numai un om? De remarcat că se reprezintă cu preferinţă scene din Vechiul Testament, dar se omit textele şi preînchipuirile mesianice despre Hristos-Mesia, Fiul lui Dumnezeu cel prezis şi aşteptat de proroci ca Mîntuitorul lumii!

Biserica noastră ne îndeamnă şi ne învaţă să rămînem şi să stăruim în învăţătura Sfintei Scripturi şi a Tradiţiei Sfinţilor Părinţi, urmaşii direcţi ai Sfinţilor Apostoli, după care Hristos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treimea Sfîntă, de care nu S-a despărţit nicidecum şi nici o clipă făcîndu-Se om din Sfînta Fecioară Maria şi prin lucrarea Duhului Sfînt. El şi-a acoperit Dumnezeirea Sa pentru a putea fi privit şi înţeles de oameni, dar rămîne „ieri şi azi şi în veac, acelaşi" (Evrei XIII, 8). Aceasta este Taina creştinătăţii pe care unii nu o înţeleg sau nu o pot înţelege. După un cuvînt al părintelui Stăniloae (în recenta sa lucrare *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om*, Craiova, 1987, p. 5), „Dacă Hristos este numai *bîndul Iisus* sau numai *Domnul Iisus*, nu Fiul Cel Unul născut, Cel întrupat, al lui Dumnezeu, El n-a învins moartea prin Crucea Sa şi nu poate învia în Sine la o viaţă veşnică şi desăvîrşită toată creaţia".

Cei care nu pot înţelege această Taină şi nu admit Dumnezeirea lui Hristos şi vor să o explice coborîndu-L la măsura unui om obişnuit, greşesc cumplit şi blasfemiator. Ei sînt ca acel călător foarte bogat şi plin de mîndrie care era obişnuit să privească pe toţi oamenii *de sus*. Vizitînd odată Elveţia, ţara munţilor înalţi — Alpii, era supărat că trebuia acum ca el să-i privească de jos înălţîndu-şi ochii spre piscurile lor. Ce-a făcut? A dat ordin unui pictor celebru să picteze pentru el munţii înalţi pe nişte tablouri pe care le-a aşezat jos, pe pereţii casei. Era fericit acum! Nu mai trebuia să privească el de jos munţii cei înalţi, ci el îşi arunca privirea spre ei, aşa cum erau pictaţi pe tablouri. Că se înşela amarnic şi că era ridicol, nici nu mai trebuie spus. Alpii rămîneau tot munţii cei înalţi care pot fi admiraţi numai ridicîndu-şi omul ochii spre ei, iar el un biet om naiv şi îmbătat de mîndrie. Ni se pare că aceeaşi părere o putem avea smerit la Hristos-Dumnezeu, vor să-l prezinte ca pe un Moise al Legii Noi, ca un Buda, Mahomed sau alţi reformatori religioşi.

3. Trebuie să spunem că această tendinţă de a coborî pe Hristos numai la măsura omenească, desprinsă de Dumnezeirea Lui, este veche. Ea poate fi urmărită în cursul istoriei Bisericii şi este consemnată chiar şi în unele pagini din Noul Testament. Nouă este numai amploarea cu care se urmăreşte această tendinţă, mijloacele care se folosesc. Iată, de pildă, citim în Sfînta Evanghelie după Matei (XIII, 54 şi urm.) că „venind Iisus în patria Sa, îi învăţa în sinagoga lor, încît ei erau uimiţi şi ziceau: de unde are El înţelepciunea aceasta şi puterile (=minunile)? Au nu este acesta fiul teslarului? au nu se numeşte mama lui Maria? şi fraţii ... surorile Lui nu sînt toate la noi? deci de unde are el toate acestea *şi se sminteau întru el*". Se sminteau, desigur, pentru că *nu cunoşteau Taina Dumnezeirii Lui*, cum se smintesc şi azi cei care caută să descopere fii şi fiice după trup ai Sfintei Fecioare Maria, deci fraţi şi surori după trup ai lui Iisus, neînţelegînd că aceştia nu pot fi decît cei mult veri şi verişoare după Iosif, numiţi după uzul de vorbire de atunci, fraţi şi surori, aşa cum, în Vechiul Testament, Avraam numeşte pe Lot, frate, deşi îi era numai nepot. Cert este că interpretarea eretică nu urmăreşte altceva decît să facă din Sfînta Fecioară Maria o femeie oarecare, care a „născut" şi alţi prunci, afară de Iisus, iar pe Hristos, deasemenea, coborîndu-L la măsura omului de rînd.

De asemenea, încercarea de a sili pe cei ce veneau la Hristos dintre neamurile păgîne, de a trece pe aceştia prin toate rînduielile Legii Vechi (tendinţă căreia i-a căzut victimă la început, şi Sf. Apostol Petru), e vorba de aşa-numiţii iudaizanţi, ce însemna altceva decît a face din creştinism doar o variantă a iudaismului, negînd *Taina creştinătăţii* — unică în istoria omenirii, în care vedem pe Dumnezeu întrupat, care — precum se spune într-o cîntare a noastră — Dumnezeu „pentru iubirea Lui de oameni, pe pămînt S-a arătat şi cu oamenii împreună a petrecut".

Cu cîtă asprime ceartă Sfîntul Apostol Pavel pe unii ca aceştia scriind galatenilor „O galateni fără minte ..." (III, 1) „mă mir că aşa degrabă treceţi de la cel ce v-a chemat pe voi, prin harul lui Hristos, la *altă Evanghelie*, care nu este altceva decît că *sînt unii care vă tulbură şi voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos*. Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti *altă Evanghelie* decît aceea pe care v-am vestit-o, *să fie anatema*" (Galateni, I, 6—9). Cuvînt greu şi aspru este acest anatema! (= să fie afurisit) şi avem convingerea că el paşte pe toţi aceia care, de-a lungul secolelor şi pînă azi, încearcă să dea lumii o altă Evanghelie, să-i prezinte un alt Hristos, mai aproape de sărmana lor putere de înţelegere, sau mînaţi de interese necreştineşti.

4. Istoria Bisericii creştine este şi ea plină de astfel de încercări vinovate de a prezenta pe Hristos un om oarecare, disprins de Dumnezeirea Sa. Două exemple vor fi suficiente. La primul Sinod ecumenic (325), cei 318 sfinţi Părinţi ai Bisericii, adunaţi la Niceea din toată lumea creştină de atunci, au osîndit pe ereticul Arie care, precum se ştie, nega Dumnezeirea lui Hristos, prezentîndu-L ca pe un om superior, între Dumnezeu şi oameni, dar nu Unul din Sfînta Treime. Acelaşi lucru îl urmărea, mai tîrziu, un alt eretic, Nestorie, despărţind în Hristos firea omenească de cea Dumnezeiască. Ca urmare, el numea pe Sfînta Fecioară Maria *Născătoare de om* (Antropotokos) şi nu *Născătoare*

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

„Ieşit-a semănătorul..." (Matei 13, 3) — şi despre un alt semănat

Am intrat într-o nouă primăvară, anotimpul tinereţii, al redeşteptării firii înconjurătoare, dar, în egală măsură, şi al reînvioărării şi descreţirii noastre psiho-fizice. Un copac înfrunzit, un pom înflorit, un fluture, un zumzet de albină, un ciripit de pasăre, ochii blînzi ai unui miel şi altele asemenea ne fac să mai uităm din neajunsurile zilei, ne mai însenineză, ne ajută să fim parcă mai oameni. „Miresme dulci de flori mă-mbată / Şi mă alintă gînduri blînde / Ce iertător şi bun ţi-e gîndul / În preajma florilor plăpînde" — spune un cîntăreţ al frumuseţilor firii.

Dar tot primăvara trăim din plin parabola Mîntuitorului Iisus Hristos: „*Ieşit-a semănătorul să semene sămînţa sa*" (Matei 13, 3); lucrare care se desfăşoară în aceste zile, nădăjduim cu toate forţele, pe toate ogoarele Ţării. Acum mai ales „*sfînta muncă de la ţară*" se vădeşte în toată frumuseţea şi cu adevărat sfinţenia ei. „*Plugurile*", poezia lui Alecsandri, era astfel programată în unele manuale de limbă română de altă dată, încît cei ce eram şcolari acum mai bine de 50 de ani o învăţam cam între 15 martie — 15 aprilie, aşadar cînd muncile agricole erau în toi şi cînd puteam vedea pe viu cum omul şi pămîntul se legau „într-o dulce înfrăţire".

Iubind şi preţuind munca celor ce şi în această primăvară pregătesc paturile germinative şi aruncă sămînţa în ogoare, ca, cu binecuvintarea Cerului, să rodească cît mai mult, de data aceasta însă gîndul ne duce şi la un alt semănat şi, deci, la alţi semănători şi anume la lucrătorii ogoarelor sufleteşti ale fiilor Bisericii noastre, dornice şi ele în această perioadă cu deosebire să fie lucrate cu pricepere, cu tragere de inimă, cu dragoste şi să arunce în ele o sămînţă cît mai sănătoasă, aleasă de orice neghină, capabilă să germineze şi să rodească cît mai îmbelşugat.

Sîntem, iubiţi confraţi de ogorîre sufletească, în plin post al Sf. Paşti, cînd şi plugurile noastre trebuie să fie mai active, mai angajate, mai înfipte în brazdă. „Uşile pocăinţei" să le deschidem şi noi, împreună cu credincioşii noştri, cît mai larg, pentru ca adîncea înoitoare şi întăritoare a harului divin să ne pătrundă cît mai adînc şi să mişte spre bine toate fibrele fiinţei noastre lăuntrice. „Luminează haina sufletului meu" trebuie să spunem cu toţii în aceste zile.

Biserica noastră are un extraordinar tezaur liturgic. Să-l valorificăm la maximum în toată vremea, dar mai ales acum, în această perioadă a Postului mare. Ne-a fost dat să vedem la multe parohii din Ţara Făgăraşului de pildă, că, în Postul Sf. Paşti, seara, credincioşii veneau de la cîmp direct la biserică în număr mare. Ce revărsare de foc lăuntric trebuie să avem pentru a hrăni sufleteşte pe aceşti oameni obosiţi de zdroaba zilei şi pentru ca odihna să le fie generatoare de noi forţe trupeşti şi sufleteşti. Mai pot fi invocate în astfel de situaţii scuze pentru negrija unora dintre noi faţă de aceşte cerinţe ale credincioşilor noştri? Mai pot sta liniştiţi la casele lor cei ce-şi văd credincioşii doar Duminica, şi atunci în mare grabă? Ce lecţie minunată de rîvnă şi dragoste de Lege ne-au dat tinerii participanţi la „Drumul Crucii" din martie a.c.

Între atîtea rînduieli de rugăciuni din Postul mare, Biserica noastră are şi negrăita comoară duhovnicească, numită *Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite*, liniştitoare, întremătoare, înălţătoare, pe care unii dintre noi o sfidează pur şi simplu în aceste zile sorocite pentru săvîrşirea ei. Prin zbuciumările prin care trecem în aceste zile, cu atîta zgomot de pomană, pline de atîta derută şi puroi moral, dar şi de griji întemeiate, o Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite este un adevărat balsam pentru sufletele noastre, credincioşi şi slujitori deopotrivă.

Ne este dat astăzi să ascultăm tot felul de cîntări aşa-zise religioase, fabricate de autori din toată lumea, care uneori stîrnesc oarecare emoţii estetice prin textul şi melodia lor, dar care nu generează sentimente de evlavie, de trăire în Dumnezeu, de răscolire lăuntrică şi înălţare spre Părintele luminilor. Or, nu aşa se întîmplă cînd, îngenunchiaţi, cu evlavie şi tonul potrivit, cîntăm: „*Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta*", cînd negrăită lumină spirituală ne copleşeşte şi cînd parcă cîntăm împreună cu îngerii preamăririle lui Dumnezeu. Sau cînd ascultăm compoziţia lui Gh. Dima: „*Cu trupul lui Hristos vă cuminecaţi*", care ne transpune parcă chiar în inima Tainei Sf. Euharistii, ori „*Lumină lină*" ş.a. Pe cîţi dintre credincioşii noştri trebuie să-i ajutăm să-şi redescopere darurile spirituale primite în Taina Sf. Botez, aflători adesea în situaţia celor din veacurile primare ale Bisericii care se pregăteau pentru Taina Sf. Botez, credincioşi pentru care trebuie să ne rugăm cu stăruinţă: „Arată, Stăpîne, faţa Ta peste cei ce se pregătesc pentru sf. luminare şi doresc să se scuture de întinăciunea păcatului; luminează gîndul lor; fă-i statornici în credinţă; întăreşte-i în nădejde; desăvîrşeşte-i în dragoste; arată-i mădulare cinstite ale Hristosului Tău, care s-a dat pe Sine răscumpărarea pentru sufletele noastre", rugăciune aflătoare tot la Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite.

Se mai cuvine, în chip special în aceste zile, să ne adunăm din risipirile în care ne-am afla, iar gîndul să ne fie cu grijă şi la cuvîntul nostru cel de toate zilele, despre care avem poruncă „să fie totdeauna plăcut, dres cu sare" (Col. 4, 6), „spre zidire unde este trebuinţă, ca să aducă har celor ce ascultă" (Ef. 4, 28), dar în chip special cuvîntul nostru de învăţătură, rostit în faţa sf. altar sau în alte atîtea situaţii în care misiunea noastră ne cheamă.

Avem suficiente motive să fim bucuroşi, dacă nu chiar fericiţi, că sîntem fiii unei Biserici posesoare şi a unei inexprimabile comori doctrinare sau de învăţătură de credinţă şi morală, nealterată, aşa cum a fost lăsată ca de Mîntuitorul Iisus Hristos şi de Sfinţii Săi Apostoli, formulată de cele 7 Sinoade ecumenice sau a toată lumea, tălmăcită şi îmbogăţită de luminile Sf. Părinţi ai Bisericii, fie din Răsărit, fie din Apus. Avem motive să putem spune şi noi cu Sf. Ap. Pavel: „*Cu tot necazul meu* — şi ştim cîte avea el, avem şi noi cei de astăzi nu puţine — *sînt copleşit de bucurie*" (II Cor. 7, 4). De bună seamă că astfel de fapte l-au făcut pe de curînd adormitul întru Domnul monah Nicolae de la Rohia să exclame: „*cît de bine îmi pare că m-am făcut ortodox*" (cf. N. Steinhardt: Jurnalul fericirii, pag. 150), el care a calificat Creştinismul drept „*o reţetă a fericirii*".

Se cuvine deci, mai ales acum, în aceste zile de intense lucrări semănătoreşti în ambele feluri de ogoare, să facem tot mai real pentru credincioşii noştri adevărul acestei reţete, aducîndu-ne mereu aminte în această privinţă de cutremurătoarea răspundere dată de Mîntuitorul Iisus Hristos Apostolilor Săi şi, prin ei, urmaşilor lor direcţi, beneficiarii Sf. Taine ai Hirotoniei sau Preoţiei, de a nu fi numai „sarea pămîntului", ci şi „lumina lumii" (Matei, 5, 13—14). În faţa unei asemenea îndatoriri, pe care ne-o asumăm nesiliţi de nimeni, ne mai putem permite, stimaţi şi iubiţi confraţi, să fuşerim cele sfinte, să le tratăm cu superficialitate, să le neglijăm chiar, să grăim în deşert, să ne îmbrăcăm cum ne taie capul, să aprindem pipa fără nici o băgare de seamă de locul în care ne aflăm, dacă nu ne putem lepăda de ea, să golim mai multe pahare, să batem bulevardele în loc să fim zilnic cu mîna pe plug, acum, în aceste zile de intense lucrări semănătoreşti şi cînd atîţia lupi îmbrăcaţi în piei de oaie dau orbeşte tîrcoale zi şi noapte turmelor noastre duhovniceşti. Preoţia nu este uşoară, de o mie de ori *nu*; preoţia este o misiune grea, extrem de grea. Credem că aşa trebuie văzută şi trăită preoţia de noi toţi cei ce sîntem investiţi cu ea. În felul acesta înţeleasă, ea ştie să şi răsplătească munca noastră, uneori cu bucurii negrăite.

Să punem deci în cuvenita lumină şi tezaurul de învăţătură al Bisericii noastre, pe care sub nici o formă să n-o lăsăm la inspiraţia momentului. Despre Dumnezeu şi opera Lui, despre lucrarea Lui în

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gh. Papuc

Despre virtutea iertării...

(Urmare din pag. 1)

ne, în plenitudine, şi cu folos şi prin care cerem să dobîndim iertare de la Părintele Cel ceresc, dacă noi nu iertăm, pe cei ce ne-au greşit, că zicem, în această rugăciune :„Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri". Dacă nu iertăm dovedim că sîntem inimi împietrite şi cum să cerem iertare? În rugăciune este cumpănă dreaptă: ierţi, ţi se iartă; nu ierţi, nu ţi se iartă. Un bătrîn din pustie, cînd un frate i-a spus că nu poate ierta pe fratele său, a schimbat respectiva cerere a rugăciunii şi a zis: „Şi nu ne ierta nouă greşalele noastre, precum şi noi nu iertăm greşiţilor noştri". A înţeles fratele că bătrînul, pentru el a schimbat rugăciunea. A plîns, s-a pocăit şi a iertat pe fratele său. Şi dacă nu iertăm nici nu ne putem mîntui şi plăcea lui Dumnezeu, Care este iubire, milă şi iertare. Oare Domnul de pe cruce nu i-a iertat pe cei ce L-au răstignit? Şi noi iertăm greşale, lucruri pămînteşti, de multe ori mărunte, în schimb, El ne iartă păcatele noastre, pe care nu le poate ierta omul, cum se arată şi în Sfînta Evanghelie: „Că cine poate să ierte păcatele decît Dumnezeu"? (Marcu 2, 7), şi le pot ierta şi duhovnicii, în Taina sfintei Spovedanii, prin harul ce le este dat lor, la hirotonie, cînd au fost făcuţi duhovnici. Acei creştini, care nu au preoţi-duhovnici, nu se pot bucura de iertarea păcatelor.

Sînt şi alte multe texte şi în Vechiul şi Noul Testament, cît şi-n Sfînta Tradiţie, care vorbesc despre iertare. La Fac. 50, 17, bătrînul patriarh Iacov roagă pe Iosif să ierte pe fraţii săi, de cele ce i-au făcut. Ştim că ei l-au vîndut.

Iertarea este ceva firesc, făcînd parte din fiinţa noastră, din componenţa sufletului nostru. Ea este o virtute aleasă, un sentiment nobil, o forţă puternică interioară şi care nu degradează fiinţa noastră, ci din contră o ridică şi promovează, arătînd că omul este capabil să-şi înfrîngă multe porniri rele din el ca: mînia, violenţa, răzbunarea, ura etc.... Iertarea este aşa dar şi un act de eroism, nu de lasitate, este un act de sacrificiu, de dăruire, de asemănare cu Cel ce iartă şi nu ţine minte răul.

Cel ce iartă şi iubeşte, pentru că o iertare fără de iubire, este o iertare de interes, un fel de „pax romana", şi ura şi răzbunarea, lipsind iubirea, îndată explodează, abia aşteptînd prilejul potrivit. Şi fără iertare nici nu ar putea fi o viaţă fericită, că ar fi o viaţă grea, aproape insuportabilă, iertarea aducînd: pace, convieţuire paşnică, armonie, în care climat se pot creia opere, ruga şi munci. Iertarea are apoi repercusiuni şi asupra gîndirii noastre: n-o lasă stăpînită de rău, de lucruri rele, cu repercusiuni de nebănuit şi care rele nici nu se mai pot îndrepta, oricît ne-am trudi.

Ne-a greşit semenul. Este o pagubă ce ne aduce, dar care este mult mai mică decît răul în care ne angajăm, neiertîndu-l, urîndu-l şi războindu-ne cu el. Poporul şi zice: „Mai bine o împăcăciune strîmbă, decît o judecată dreaptă". Sîntem însă creştini şi trebuie să iertăm: „pentru că autenticitatea credinţei noastre se verifică prin iertare". Ne-a greşit semenul că-i om şi „a greşi este omeneşte" spune un dicton latin. Dar şi noi greşim şi avem nevoie să fim iertaţi şi sîntem mulţumiţi cînd am fost iertaţi. Cel care nu iartă se dovedeşte un suflet mic pierdut pentru Dumnezeu şi mîntuire şi nu poate trăi bucuriile iertării, care sînt bucurii ca de învierea Domnului şi pe care trebuie să le trăiască fiecare creştin, cînd intră în Sfîntul Post.

Iertarea este nu numai o virtute, ci şi o metodă de îndreptare; istoria lui Jean Valjan este grăitoare, în acest scop. Tîlharul acesta după ce a fost iertat de episcopul căruia îi furase nişte lucruri, s-a schimbat, a devenit un om cinstit. S-a şi zis că omul este frumos cînd iartă: „homo res sacra homini", tradus = omul este un lucru frumos pentru om.

FOLOASELE IERTĂRII. Multe din ele le-am şi menţionat. Şi mai adăugăm, iertînd şi fiind iertaţi, ne facem prieteni din foştii duşmani, cu care trăim în pace, iertînd ne prelungim, şi viaţa, că sufletul nostru, cînd iertăm, nu mai este în tensiunea mîniei şi al urei, care sînt ca nişte paralizii pentru el. Iertînd avem şi semn liniştit, bună dispoziţie sufletească, poftă de mîncare chiar, sănătate, fericire şi legături bune sociale. Neiertarea este tocmai antipodul acestora. Şi dacă iertarea are multe fiice ca: iubirea, spiritul de jertfă etc., şi care luminează cîmpurile vieţii noastre, şi neiertarea are multe fiice, dar rele ca: ura, pizma, răzbunarea, ţinerea minte a răului, izolarea, mulţi duşmani ... şi care din contră, le întunecă.

Se cade ca totdeauna să iertăm, dar mai ales, în acest Mare Post, că: „dacă iertăm puţin, sîntem puţin creştini, iar de nu iertăm de loc sîntem numai cu numele".

Lucraţi zilnic pentru realizarea idealului vostru

(Urmare din pag. I)

lui tinereţii voastre de a deveni oameni adevăraţi, fără păcate şi patimi.

Mai trebuie, apoi, dragi tineri, să aveţi încredere în voi înşivă, să fiţi atenţi cum ziditi, ce fel de material şi ce metode folosiţi. Fiţi înţelepţi şi construiţi neîncetat pe ascultarea de voia lui Dumnezeu, pentru că ea singură vă arată drumul cel bun în viaţă, dă rezistenţă eternă ostenelilor voastre. Nu vă abateţi de la poruncile Lui, nici cu gîndul, nici cu vorba şi nici cu fapta.

Dacă viitorul aparţine lui Dumnezeu, căci El ne dă viaţă şi talanţii de muncă, viitorul vă aparţine şi vouă fiecăruia dacă lucraţi totul cu harul lui Dumnezeu şi *pentru* Dumnezeu. El singur ţine în mîinile Sale socotelile şi dorinţele nobile ale inimii voastre şi le împlineşte. Nu este destul să vă alegeţi un ideal superior, ca cel al Sf. Preoţii şi să credeţi că aţi terminat, ci *trebuie să luptaţi încordat să-l realizaţi*. Trebuie să ieşiţi din acel dolce faniente, adică din plăcerea de a nu face nimic bun pentru tine, ca sluga leneşă din parabolă şi să aşteptaţi să treacă timpul, iar alţii să lucreze pentru voi. Nu-i deajuns nici chiar să luaţi o hotărîre bună şi chiar să începeţi bine lucrul şi să-l părăsiţi dacă întîmpinaţi greutăţi şi să ziceţi: Nu pot, este greu, îmi fac duşmani şi renunţaţi la luptă. Este foarte rău. Cu aceasta dovediţi că aveţi voinţa slabă, robită de păcate şi patimi, arătaţi că nu sînteţi stăpîni pe voi înşivă, că nu aveţi încredere în voi. Pentru idealul vostru sfînt, trebuie să purtaţi lupta grea cu voi înşivă şi cu duşmanii voştri interni şi externi în fiecare clipă şi să nu spuneţi niciodată nu pot — este imposibil. Luaţi seama, unde real nu mai poţi birui răul, cheamă în ajutor harul divin. Şi Dumnezeu îţi vine în ajutor.

Fiţi ca soldaţii în luptă. Ei mor, dar luptă ca să biruiască. Nici voi nu trebuie să vă mulţumiţi cu o muncă uşoară şi superficială, cu o împlinire goală şi formală a datoriilor voastre. Faceţi-vă din plin datoriile cînd vă cheamă şi vă obligă viaţa, lucraţi cu tragere de inimă,

Încordaţi-vă puterile cît mai serios şi împliniţi-vă datoriile din convingerea că faceţi totul pentru Dumnezeu, pentru binele semenilor şi al vostru. Numai aşa biruiţi şi veţi avea profunde mulţumiri în conştiinţa voastră.

Noi vă dorim binele şi fericirea voastră. De aceea vă punem la inimă adevărul mare — cît veacurile — că viaţa omenească este plină de greutăţi, pe care azi le simt numai cei ce se îngrijesc de voi, părinţii voştri trupeşti şi sufleteşti. Însă mîine, cînd veţi răspunde singuri de voi, veţi simţi că viaţa este luptă şi jertfă mistuitoare, care verifică pe fiecare ce om este, ce preot este, ce fel de material a folosit la zidirea idealului său cît timp a fost în şcoală. Ai folosit aur, argint sau pietre scumpe, sau lemne, fîn, trestie şi paie, care vor arde repede. Tu vei fi păgubit! Ai împlinit poruncile Evangheliei sau le-ai disprefuit? Vei răspunde în viaţă şi viaţa nu cruţă, nici nu iartă.

Tineri, marea vieţii voastre este agitată de valuri uriaşe, care sapă necontenit la temelia idealului vostru, ca să-l distrugă, să-l dărîme. Căutaţi în anii frumoşi ai tinereţii, în anii de şcoală, să vă ziditi idealul pe stînca de granit, înaltă cît piscul Everest a încrederii în Dumnezeu şi în voi. Pentru ca oricît l-ar măcina furtuna necazurilor să-l acopere cu apa cea amară a decepţiilor, să nu reuşească. Vă îndemn să staţi tari în idealul creştin, ca nimic să nu vă clatine din hotărîrea de-a deveni oameni demni, plini de virtuţi, preoţi desăvîrşiţi.

Zilnic mergeţi în sus, tot mai sus,
Chemînd în rugăciune pe Bunul Domn Iisus;
Încrede-te în tine şi-n Bunul Dumnezeu,
Trăieşte-n virtute; fii fericit în El.

Din Sfînta Scriptură

— De veţi umbla după legile mele şi de veţi păzi şi împlini poruncile mele vă voi da ploale la timp, pămîntul şi pomii îşi vor da roadele lor; treieratul vostru va ajunge pînă la culesul viitor, culesul viilor va ajunge pînă la semănat; veţi mînca pîinea voastră cu mulţumire şi veţi trăi în pămîntul vostru fără primejdie. Voi trimite pace pe pămîntul vostru şi nimeni nu vă va tulbura; voi goni fiarele rele şi sabia nu va trece prin pămîntul vostru.

(Leviticul 26, 3—6)

INFORMAŢII

— Intre 12—18 februarie a.c., I. P. S. Antonie a luat parte la lucrările Prezidiului Conferinţei Bisericilor Europene care au avut loc la Geneva.

— Marţi, 3 martie a.c., Centrul mitropolitan din Sibiu a primit vizita unei delegaţii a Consiliului Mondial al Bisericilor aflată într-o vizită în ţara noastră. Din delegaţie au făcut parte I. P. S. Mitropolit Emilianos Timiades, episcopul Andreas Aarflot (Norvegia), Rev. Jeas Mayland (Anglia), prof. Tarek Mitri (Liban) şi pastorul Jacques Maury (Franţa).

Conduşi de P. C. Arhid. Dr. Constantin Voicu, distinşii oaspeţi au vizitat de asemenea şi Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu, Capela mitropolitană precum şi Biblioteca Institutului.

— Vineri 6 martie a.c., delegaţia a fost primită la Palatul Patriarhal de către P. F. Teoctist, Patriarhul României alături de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

— Duminică, 8 martie a.c., I. P. S. Antonie a săvîrşit slujba de sfinţire a noii biserici cu hramul „Pogorîrea Sfîntului Duh" din parohia Dealul Ocnei, prot. Sibiu, parohie nou înfiinţată după Revoluţie.

După Sf. Liturghie arhierească I. P. S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a Duminicii lăsatului sec de brînză şi a hirotesit întru sachelar pe P. C. pr. paroh Olteanu Petru. Au fost acordate de asemenea acte de apreciere Consiliului parohial precum şi vrednicului epitrop N. Almăşan.

Arhid. Visarion Bălţat

„Ieşit-a semănătorul..."

(Urmare din pag. a 3-a)

lume nu putem vorbi oricum. Să pregătim, aşadar, cuvîntul nostru de învăţătură din Duminici şi sărbători, acum şi în faţa şcolarilor, cuvîntul nostru de fiece prilej, şi cînd spunem aceasta avem în vedere mai ales pe unii confraţi mai tineri, care, ameţiţi de primele succese din parohie, uită să se mai documenteze şi să-şi scrie predicile şi cuvîntările ocazionale. Cunoaştem mari predicatori, şi de ieri şi de astăzi, care înainte de a urca în amvon îşi studiau cu atenţie predica nu arareori scriindu-şi-o în întregime, între ei şi mereu vrednicul de pomenire, părintele profesor *Dumitru Belu*, de la Teologia sibiană, care era atent ca pînă şi virgula să fie pusă unde-l este locul, urmînd intonările de rigoare. Şi era într-adevăr o mare bucurie să-l asculţi.

Se cuvine, prin urmare, ca oricînd cuvîntul nostru să fie bine gîndit, bine temeluit, niciodată fără Sf. Scriptură în mînă, limpede, convingător, limbaj adecvat, fără fraze alambicate etc.

Atenţie specială să acordăm cuvîntului la înmormîntare. Cît le-am frămîntat noi, cei din Arhiepiscopia Sibiului, desigur şi în alte Eparhii, aceste lucruri, fie direct, fie mai pe ocolite, cînd ni se cenzura fiecare cuvînt, cu neajunsurile pe care trebuia să le suportăm. Şi totuşi se pare că unii dintre noi sîntem încă deficitari şi la acest capitol. Am asistat nu de mult la o înmormîntare într-o biserică nouă din Braşov, unde, după slujba înmormîntării, cu grijă făcută, bietul nostru confrate se străduia să tălmăcească nişte expresii lumeşti cu oarecare iz filozofic, ceea ce, după feţele oamenilor, se părea că asemenea teorii nu prea interesau pe ascultători. Să evităm deci teoriile seci, ca şi limbajul sofisticat din cuvîntările noastre. *„Toată viaţa mea m-am străduit să vorbesc aşa fel încît să mă înţeleagă oricine"* — spunea Nicolae Iorga în toamna anului 1938.

Nu ne este jenă să repetăm că preoţia este grea, prin toate ale ei, dar mai ales, după aprecierea noastră, în scaunul Spovedaniei, unde trebuie să ajutăm la vindecare lăuntrică, şi la înmormîntare, unde trebuie să şi învăţăm, să luminăm deci, să şi mîngîiem, să şi întărim ş.a.m.d. Pentru ca cuvîntul nostru la înmormîntare să fie cît mai cu folos pentru toţi participanţii, credem că este potrivit ca 60—70% din conţinutul acestui cuvînt să cuprindă o învăţătură de credinţă şi morală, din care, precum ştim, nu ducem lipsă, tema putîndu-ne fi inspirată uneori şi de activitatea sau unele virtuţi mai vădite din viaţa răposatului; 20—25%, o schiţă biografică a celui pe care îl prohodim, cu sublinierea părţilor pozitive din viaţa sa, atunci cînd ele sînt recunoscute, nici într-un caz inventate, iar 5—10%, consacrate iertăciunilor, acolo unde ele sînt îndătinate, fără a pomeni cu numele pe toţi finii şi vecinii. În 1985, Centrul arhiepiscopesc Sibiu a tipărit un volum de predici: *„Lumină din lumină"*, în care au fost cuprinse şi 33 cuvîntări la diverse înmormîntări, folositoare credem pentru confraţii noştri care le consultă.

*

Ne-am permis să însăilăm aceste cîteva gînduri ca nişte teme de meditat, de noi, slujitorii bisericeşti, mai ales acum în vremea Postului mare. Teme pentru întîlnirile noastre laolaltă sau cînd sîntem în cămara sufletului nostru, pentru a fi cît mai folositori obştei credincioşilor noştri în aceste zile de cumpănă şi pentru a nu fi cuprinşi în rîndul celor pe care Iisus-Domnul nostru îi apostrofează în Evanghelia după Matei 23, 13—14, ci, dimpotrivă, să putem spune fiecare cu Sf. Ap. Pavel: *„Eu întru aceasta mă nevoiesc pururea, ca să am faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni un cuget fără prihană"* (F. Ap. 24, 16), cu alte cuvinte, conştiinţa misiunii împlinite.

Taina creştinătăţii

(Urmare din pag. a 3-a)

de Dumnezeu (Theotokos). Scăzînd din cinstirea Maicii Domnului, Nestorie lovea în Dumnezeirea lui Hristos, făcînd din El doi Hristoşi. Biserica a statornicit atunei dreapta credinţă după care în unica persoană a lui Hristos, Unul din Sfînta Treime, se află unite firea Dumnezeiască şi cea omenească în mod „neschimbat şi neamestecat, neîmpărţit şi nedespărţit".

Cîte lupte şi frămîntări în Biserică au produs aceste erezii; cîte dezbinări au produs ele de-a lungul secolelor, toate izvorînd din necunoaşterea şi neînţelegerea corectă a Tainei creştinătăţii! De remarcat că toate sinoadele cu adevărat ecumenice au avut loc în Răsăritul ortodox. Principala lor preocupare a fost cristalizarea învăţăturii de credinţă a Bisericii creştine aşa cum o avem formulată în Simbolul credinţei (Credeu). Secolele care au urmat au pus, în Apus, accentul mai mult pe *Ecclesiologie*, decît pe *Hristologie*.

Dezvoltarea vieţii creştine, separat în Răsăritul aflat sub puterea otomană, şi separat în Apusul creştin, unde Biserica, beneficiind de libertate deplină, se afla în competiţie cu statele şi popoarele pe care le evanghelizase (ca singurul Scaun apostolic, în această parte a lumii), a dus la cunoscuta *Reformă* religioasă, precedată de mişcările Prereformatorilor (Wicleff, Hus şi alţii). Toate aceste frămîntări, şi cele ce au urmat pînă în zilele noastre, ca urmare a respingerii Tradiţiei Sfinte a Bisericii celei Una, sfîntă, sobornicească (sau catolicească) şi apostolească, care a existat în cele aproape unsprezece secole de la Hristos, au dus la o felurită interpretare a *Tainei creştinătăţii*, la o nouă „evanghelie" pronovăduită de mulţi, prea mulţi, „evanghelişti" de modă nouă, la o diluare a credinţei şi a modului de viaţă autentic creştină. *Este marea primejdie care ameninţă nu numai unitatea Bisericii lui Hristos dar şi credibilitatea învăţăturii creştine* în lumea de azi atît de greu încercată şi debusolată în multe privinţe.

Taina creştinătăţii noi o trăim în Sf. Liturghie. Credincioşii noştri trebuie să fie conştienţi că ei sînt Biserica lui Hristos „Trupul lui tainic". Numai participarea precedată de pregătirea cuvenită prin post, rugăciune, înfrînare la Sf. Liturghie, necurăţie cu Hristos şi pe toţi împreună. Numai trăirea lăuntrică, sinceră şi smerită ne va descoperi adevăratul înţeles al Tainei creştinătăţii.

Prăznuind azi ziua Ortodoxiei, pomenim pe toţi acei sfinţi creştini, din toate părţile lumii, cunoscuţi de oameni sau ştiuţi numai de Atotştiinţa lui Dumnezeu. Chipurile lor sfinte sînt pentru noi îndemnuri de a păstra şi a „lupta pentru credinţa cea dată sfinţilor (= creştinilor) *odată pentru totdeauna*" (Ep. Iuda, I, 3). Ei au păstrat şi ne-au transmis adevărata înţelegere a Tainei lui Hristos — *Taina creştinătăţii*, în care trăim, în care nădăjduim mîntuirea sufletelor noastre. Fie binecuvîntată amintirea lor, iar noi, *„privind cu luare aminte (la felul) în care şi-au încheiat viaţa, să le urmăm credinţa"* (Evrei, XIII, 7).

Reuniunea culturală naţională a meseriaşilor români din Sibiu 1867—1992

Tocmai se împlinesc în această primăvară 125 de ani de cînd a luat fiinţă prin străduinţa Protopopului Nicolae Cristea prima Reuniune a Sodalilor Români din Sibiu, cu un număr de 28 lucrători, 2 măiestri şi 4 conlucrători.

Văzînd privilegiile de care se bucurau străinii, ca şi abuzurile des repetate şi toate nedreptăţile îndreptate împotriva poporului român, evenimentul s-a întîmplat în 4 aprilie 1867, inima lui Nicolae Cristea s-a umplut de întristare şi amărăciuni. Aşa a încolţit în mintea sa şi s-a cristalizat ideea înfiinţării Reuniunii sodalilor români din Sibiu. Apelul Mitropolitului Şaguna din Circulara nr. 455/1855 a fost înţeles cuvînt de cuvînt de Nicolae Cristea. El a fost acela care a repetat îndemnul nemuritorului ierarh: LA MEŞTEŞUGURI TURMA IUBITĂ, LA MEŞTEŞUGURI!.

Şi mai mult decît atît, s-a aşezat ca un bun păstor în fruntea Reuniunii. Desigur uşor nu a fost. Lipsuri erau peste tot: lipsea un local, lipsea mobilierul, lipsea Biblioteca. Dar mai greu decît toate a fost să ţină unitatea membrilor Reuniunii, subminată prin şicaniile guvernanţilor şi autorităţilor locale care nu vedeau cu ochi buni emanciparea şi unitatea românilor. Însă cu toate greutăţile ivite, cu sprijinul Mitropoliei Ortodoxe Române şi a multor donatori din toate ramurile şi clase sociale, a reuşit să conducă Reuniunea timp de 30 de ani (1867—1897), perioadă după care a predat conducerea celui mai apropiat colaborator al său, Asesorul Consistorial *Victor E. Tordăşeanu*. Acesta a condus Reuniunea de la 1897 pînă la 1920, fără întrerupere şi fără remuneraţie ca şi înaintaşul

Identificîndu-se întru totul cu aspiraţiunile şi vrerile meseriaşilor români, *V. Tordăşeanu* a ştiut să lecuiască şi să vindece rănile şi greutăţile întîmpinate de aceştia. Sub înţeleapta sa cîrmuire, Reuniunea a cunoscut cea mai mare dezvoltare. Educator iscusit, organizator verificat şi cu iniţiative sănătoase, sub conducerea sa, prin donaţii şi în special prin „cerşit" cu „Pălăriuţa Dumnezeu vede" a întemeiat un fond deloc neglijabil, motiv pentru care a fost poreclit „preşedintele cerşitor". În felul acesta a reuşit să cumpere (şi cu ajutorul Mitropoliei) imobilul din str. Bruckenthal nr. 17 (azi Xenopol) casă mare cu etaj, reparînd-o după nevoile Reuniunii. A amenajat aici o sală festivă, sală pentru Bibliotecă, sală de Biliard şi Casinou.

Odată imobilul cumpărat şi adaptat nevoilor, a început de îndată organizarea de programe culturale, probe de cor, repetiţii de teatru, dans şi în special Şedinţele Literare aproape săptămînal, ţinute de cei mai buni şi distinşi Profesori şi Membri ai ASTREI, care au susţinut foarte mult Reuniunea şi au făcut donaţiuni de cărţi şi broşuri, după înţelesul şi nevoile membrilor Reuniunii.

Însă dorinţa cea mai arzătoare a lui Tordăşanu a fost găsirea şi instruirea cît mai multor ucenici plasîndu-i la cîte un măiestru vestit. Bunul preşedinte nu se mulţumea numai să-i aducă la meserii, dar se şi îngrijea de viaţa şi soarta lor. La orfani şi săraci le procura haine şi încălţăminte, dar mai ales se ocupa cu educarea lor — în spiritul omeniei, curăţeniei şi învăţarea meseriilor. Nu avea o mare fericire ca atuncea cînd reuşea să mai aducă încă un ucenic orfan la meserie, printre care şi eu m-am bucurat de această mare şi fericită dragoste a lui Victor E. Tordăşeanu, în anul 1919, cînd m-a luat de mînă alături de o mătuşe a mea (sora mamei), cutreierînd aproape întreg Sibiul ca să îmi găsească un loc de ucenicie. Cu multă greutate am fost primit — de unul din cei mai de omenie măiestri ai Sibiului în arta mobilei fine şi sculptură în lemn, *Knäb Gustav* în Str. Dumbrăvii nr. 2, la care am învăţat meseria, iar cu ocazia retragerii sale, în anul 1927, mi-a predat prin cumpărare propriul său atelier, cu o tradiţie de aproape 100 de ani, vad industrial săsesc, deşi aveam doar 22 ani.

V. Tordăşan a fost acela care a consolidat Reuniunea, a ridicat-o la cel mai înalt nivel cultural şi economic, reuniune cu care întreg neamul românesc s-a mîndrit şi o au respectat-o şi admirat-o. Iar membrii Reuniunii: meseriaşi, zecile de mii de ucenici, calfe şi măiestri, i-au păstrat şi îi păstrează o mare şi aleasă amintire şi recunoştinţă, pentru tot ce a făcut pentru ei.

A urmat apoi ca preşedinte *Gheorghe Poponea*, conducătorul tipografiei arhidiecezane, tipograf de meserie, cu şcoală, unul dintre cei mai distinşi colaboratori ai lui Victor E. Tordăşeanu. Sub conducerea sa şi la propunerea lui s-a schimbat denumirea Reuniunii, din aceea a Sodalilor Români, cum a fost pînă atunci cu aceea de *Reuniunea culturală naţională a meseriaşilor români din Sibiu*. Totodată noul *Drapel* al Reuniunii — *Drapel de mătase* în 3 culori şi fire de aur, cu Emblema Reuniunii, iar pe Miner trei rînduri de ţinte, dintre care una de aur, cu inscripţia „BAILE ABRUD".

Noul Drapel a fost sfinţit cu mare pompă în Catedrala mitropolitană Ortodoxă Română din Sibiu în anul 1926. Gh. Poponea a condus Reuniunea, cu multă dragoste pentru meseriaşi şi multă omenie, din anul 1920—1924.

A urmat cel de al patrulea Preşedinte, în persoana Profesorului de Teologie NICOLAE COLAN, Rectorul Institutului Teologic din Sibiu, care a condus şi el cu multă dragoste Reuniunea, din anul 1924—1930, cînd a fost numit Episcopul Clujului şi Feleacului. A fost unul dintre cei mai înţelepţi ierarhi, care nu s-a sfiit ca să coboare în mijlocul meseriaşilor spre a le consolida unitatea. Realizări frumoase şi merite deosebite stau legate de persoana sa, iar meseriaşii se mîndresc că l-au avut Preşedinte.

Din anul 1930 a urmat la conducerea Reuniunii cel de al cincilea Preşedinte: Consilierul mitropolitan *Emilian Cioran*, care a înţeles a-şi lua sarcina şi a-şi asuma răspunderea nu prea uşoară de a conduce destinele Reuniunii noastre pe acelaş drum începînd cu anul 1930. Şi nu s-au înşelat meseriaşii deloc cînd s-au gîndit la el. Şi Cioran ca şi preşedinţii anteriori, a înţeles că rostul Reuniunii este acela de a înjgheba într-un mănunchi, pe toţi meseriaşii români, de a-i contopi într-un singur gînd şi într-o voinţă.

Din păcate, în anul 1948, odată cu ASTRA şi multe alte Reuniuni a fost desfiinţată de regimul trecut şi Reuniunea Meseriaşilor.

Însă cu toate că am fost desfiinţaţi şi toate bunurile Reuniunii distruse, noi am activat neîntrerupt. Iar acum după Revoluţie, la fel ca ASTRA şi alte instituţii, cu ocazia Aniversării a 130 de ani de la înfiinţarea ASTREI, la data de 26 Octombrie 1991, orele 17—21,30, în cadrul unei Adunări Festive în AULA MARE a Bibliotecii ASTRA, Meseriaşi, foşti membri ai Reuniunii şi alţi mai tineri şi mai mulţi intelectuali din Sibiu, cu concursul şi ajutorul Domnului Preşedinte al Astrei, Preot Prof. Dumitru Abrudan, am hotărît Reactivarea REUNIUNII CULTURALE NAŢIONALE A MESERIAŞILOR ROMÂNI DIN SIBIU, încadrîndu-ne exact în Statutele şi Programul Reuniunii, sperînd că în curînd ne vom putea relua activitatea culturală şi economică, dar mai ales pentru promovarea meseriilor şi angajarea a cît mai multor tineri la deprinderea şi învăţarea meseriilor.

La Adunarea Festivă de reactivare am avut ca oaspeţi pe: Domnul Preşedinte al ASTREI, D. Abrudan, D-l Primar al Municipiului Sibiu, D-l Director al Bibliotecii ASTRA, delegaţi de la: Blaj, Tg. Mureş, Năsăud şi un mare număr de intelectuali din Sibiu, iar după terminarea lucrărilor de constituire, a urmat un frumos Program de jocuri şi dansuri româneşti, sub conducerea Doamnei Profesoare *Tipuriţă Mioara*,

Măiestru Ioan Monţiu
Preşedintele secţiei Meseriaşilor şi Membru de Onoare al „ASTREI"

În municipiul Sibiu, str. Calea Poplăcii nr. 30, se construieşte o biserică cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul". Consiliul parohial împreună cu comitetul de construcţie, în numele credincioşilor din această parohie, fac un apel creştinesc către oameni de bine, instituţii, firme, asociaţii şi societăţi, pentru a ajuta cu fonduri băneşti şi materiale de construcţie.

Tuturor donatorilor le mulţumim din inimă şi îl rugăm pe bunul Dumnezeu să le ocrotească viaţa.

Sumele se pot depune în contul nr. 45.11.08.84, deschis la sucursala C.E.C. Sibiu pe numele parohiei ortodoxe române Sibiu, Calea Poplăcii, sau pot fi expediate prin mandat poştal pe adresa: Prot. Luca Dănilă, ori epitrop Negruţă Ilie, Calea Poplăcii, nr. 32.

Semnalăm... Semnalăm...

(Continuare de la numărul precedent)

Dar autorul ştie şi el acest lucru. Ca să nu fie nevoit să refere moralitatea la adevăr, e nevoit să relativizeze şi adevărul: *„Adevărul nu trebuie văzut ca atît de definitiv, încît să nu mai poată fi revizuit"* (p. 18). Deci şi Scriptura, şi tot ce mai era şi este *adevăr*, pot şi trebuie revizuite, ca să putem revizui şi normele morale! Aceasta înseamnă după autor, a gîndi morala în *termeni dinamici* (deci schimbători) şi *raţionali* (deci supuşi normelor raţionale nu celor revelate).

Că autorul gîndeşte chiar aşa, o spune el însuşi: *„Legea Bisericii nu e întotdeauna echivalentă cu moralitatea"*. Atunci care *lege* e echivalentă cu moralitatea? Legea bunului plac? A conştiinţelor pervertite sau slabe? Probabil aşa gîndeşte Dl. Pobee, deoarece scrie: *cerările* (poruncile n.n.) *Bisericii nu sînt totdeauna aceleaşi cu cererile conştiinţei"* (p. 18). Da, dar noi ştim că Biserica pune în ordine conştiinţa căzută. Că doar nu conştiinţa pervertită pune în ordine legile morale ale Bisericii!

După principiile D-lui Pobee se poate justifica totul în materie de morală. Ceea ce, de fapt, se şi întîmplă în Bisericile care gîndesc ca dl. Pobee. Dar dl. Pobee face educaţie ecumenică creştină într-un institut ecumenic! Răspîndind asemenea „principii" morale, ecumenismul îşi pregăteşte funeraliile!

● *Anumite confuzii:* întîmplătoare sau...? Dl. Lukas Vischer, fost înalt funcţionar la Consiliul Ecumenic al Bisericilor, unde nu i s-a mai reînnoit mandatul, şi fost director al Comisiei „Credinţă şi Constituţie" acum pastor la Berna, vrea să convoce toate Bisericile protestante din Europa la Budapesta, în 1992. D-sa e considerat a fi un reformat intransigent. Anunţă chiar o *„Adunare generală"*. Acesta va putea fi confundată cu Adunarea Generală a Conferinţei Bisericilor Europene, care va avea loc la Praga în septembrie 1992, se tem cei de la Conferinţă.

Dl. Lukas Vischer invită totuşi la Budapesta şi Conferinţa Bisericilor Europene. Conducerea Conferinţei, într-o scrisoare pe care ne-a trimis-o în copie, se arată mirată de o astfel de iniţiativă care pare a dori să dubleze Conferinţa. Cu ce scopuri? Şi-apoi în ce calitate invită şi Conferinţa Bisericilor Europene, mai ales că aceasta e alcătuită şi din ortodocşi? Nu e numai protestantă. Sau e doar o formă care să ţină loc de paravan pentru a ascunde scopurile întrunirii protestante?

Se aşteaptă clarificări, dar impresia multora e că se pescuieşte în ape tulburi. Un bloc european protestant, pe lîngă cel catolic rămas de la început în afara Mişcării ecumenice, va putea însemna o întoarcere la un confesionalism care nu va fi de bun augur pentru ecumenism. Prezidiul Conferinţei Bisericilor Europene, întrunit între 24—27 octombrie 1991 la Durham, în Anglia, n-a putut descifra intenţiile d-lui Lukas Vischer. Scrisoarea amintită mai sus e, de altfel, urmarea discuţiilor de la Durham, la care a participat şi Mitropolitul Ardealului Antonie, în calitate de Preşedinte al Conferinţei Bisericilor Europene. Vrea oare dl. Lukas Vischer, de altfel mare teolog reformat şi altă dată foarte activ în ecumenism, să plătească vreo poliţă Ecumenismului? Dar ecumenism se poate face şi de la o parohie!

● Într-un interviu dat la Londra (30.X.1991) Patriarhul Alexei II al Moscovei a declarat că Biserica sa nu va trimite delegaţi la Sinodul episcopilor de la Roma (28 dec. — 14 dec. 1991), deoarece Roma şi-a călcat cuvîntul şi se implică într-un prozelitism *„aproape indecent"*. Roma a întemeiat 5 eparhii catolice în Rusia, numindu-le episcopi.

Patriarhul a considerat de asemenea că o vizită a Papei în Rusia *„ar fi inoportună"* (Ecumenical Press Service, eGneva, 21—30 nov. 1991; vezi şi „The Economist", Londra, 7 dec. 1991) *The Economist* mai arată că ofensiva Papei Ioan Paul al II-lea asupra Europei de Est nu are limite.

*

● Earl Pope, „specialist în istoria religiilor şi creştinismului", ca şi „în istoria mişcării religioase din Est" la Lafayette College, în Easton, Pennsylvania, U.S.A., într-un interviu dat „Curierului românesc" (III, 19—20, 1991), întrebat ce crede despre problema unită din Transilvania răspunde: *„Aceste două Biserici trebuie să-şi decidă propriul viitor din nou... Eu nu privesc modelul uniat, greco-catolic, drept un model de urmat pentru actuala propunere de unire"*. Dl. Earl Pope nu e nici ortodox, nici catolic!

*

● George Limbeanu publică pe o pagină întreagă (în ziarul *Radical* din 25 ian. 1992, Sibiu) un interviu cu Pr. Vasile Tepordei din Bucureşti, sub titlul: *„Un preot român în Gulagul sovietic"*. Autorul interviului a aflat despre Părintele Tepordei din manuscrisele acestuia, depuse în mîinile Mitropolitului Ardealului înainte de revoluţie păstrate, în secret, în Biblioteca Mitropoliei, pentru posteritate. Secretul asupra lor a fost bine păstrat. Un exemplar de manuscrise (cca 10 kg) a fost scos de Mitropolit din ţară şi trimis în America fiului părintelui Tepordei. Interviul din „Radical" povesteşte scene din care s-ar putea uşor alcătui o literatură care ar putea fi încadrată doar în genul literaturii de ficţiune. Încă o dată s-ar verifica zisa cuiva, că realitatea întrece adesea ficţiunea.

Dl. George Limbeanu promite că va relua pagini din manuscrisul din Biblioteca Mitropoliei al Părintelui Tepordei.

Merită!

*

Ziarul *„Tineretul liber"* din 16 ianuarie 1992 publică o ştire referitoare la una din sectele occidentale, pe care o reproducem mai jos.

Biserica scientologică —
o mare escrocherie?

„Paris — După cum informează agenţia France Presse, poliţia franceză a interogat luni şi marţi, circa 30 de persoane, membri activi sau conducători ai Bisericii scientologice, ca urmare a mai multor plîngeri depuse împotriva acestei instituţii, acuzate de escrocherie. De asemenea, au fost organizate două percheziţii, una la sediul bisericii, iar cealaltă la centrul său cultural. „Celebrity Center". Poliţia a acţionat pe baza a şapte plîngeri depuse chiar de foşti adepţi ai acestei biserici, care declară că au fost escrocaţi de sume ce se ridică la 4 milioane de franci.

O altă amplă acţiunea împotriva Bisericii scientologice a avut loc în Franţa în perioada mai—noiembrie 1990, cînd 19 membri activi ai acesteia au fost inculpaţi pentru escrocherie, practicînd în mod ilegal medicina.

Biserica scientologică susţine că are 6 milioane de adepţi în lume, dar, potrivit datelor furnizate de Centrul de documentare, educare şi acţiune împotriva manipulaţiilor mentale (centrul francez antisectă), ea grupează numai 400 000 de adepţi în 30 de ţări".

Iată-i, pe aceştia care vin şi pe la noi să ne „evanghelizeze", că nu sînt chiar „uşi de biserică", precum se pretind!

● Din Statele Unite ale Americii îmi scrie Rev. J. Oscar Mc Cloud fost vreme de 16 ani membru în Comitetul Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Am fost foarte buni colegi şi am cooperat în cea mai bună înţelegere. Trebuie să vă spun că Oscar e „de culoare", dar cu un suflet alb, luminos. Mi se plînge că şi acolo creşte numărul şomerilor, că devine îngrijorător numărul celor ce flămînzesc şi al celor ce nu au locuinţe. Creşte de asemenea numărul conservatorilor în ceea ce priveşte mişcarea de unificare a Bisericilor, şi se simte o mare lipsă de conducători care să orienteze Bisericile (Oscar e presbiterian). Bisericile nu mai cred în ecumenism şi-şi rînduiesc treburile singure. Şi Oscar ştie ce spune, deoarece lucrează la Departamentul Educaţie al Consiliului Naţional Ecumenic din S.U.A.

„Se pare — îmi scrie el — *că naţiunile îşi vor găsi singure drumul lor spre unitate"!*

Trist dragă Oscar. Trist şi îngrijorător. Desigur nu pentru naţiuni!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU
1 aprilie
1992

Nr. 13—14

SE APROPIE PAŞTILE, DOMNILOR!

Lupta şi biruinţa făuritorilor unirii Basarabiei din 27 martie 1918, pildă celor de azi*

Ne aducem aminte astăzi, de cei care la 27 martie 1918, acum 74 de ani, au săvîrşit ceea ce s-a numit atunci, şi de atunci încoace *Actul Unirii* Basarabiei cu Patria-mumă, prin votul liber al Sfatului Ţării.

Aş vrea să spun astăzi măcar două-trei lucruri limpezi, de suflet, de convingere şi de speranţă.

Basarabia se află încă o dată în pragul reîntregirii în trupul rotund al Patriei. Căci cine nu vede, privind frumoasa hartă a României, că acolo, în Est îi lipseşte ceva, că s-a tăiat ceva din ea, că are un contur nefiresc.

Nu-mi imaginez basarabean sau bucovinean român, de ori unde ar fi el, cu minte sănătoasă şi cu sînge românesc, care să nu creadă, să nu ştie, să nu simtă că sîntem una, toţi românii de pe vechea vatră strămoşească. Am fost aşa şi cînd ne despărţeau sîrme ghimpate, şi sîntem şi acum cînd cei de dincolo de Prut, din Basarabia, s-au numit „Republica Moldova", parte dintr-un nume comun al românilor din Estul Carpaţilor, pînă la Dunăre şi la Marea cea Mare, cu colţul la Cetatea Albă.

Basarabenii care au fugit din calea năvălitorilor în 1940 şi în 1944 şi s-au aciuiat pe întreg teritoriul de dincoace de Prut, pînă la Timişoara, Arad, Oradea, în Crişana şi Maramureş, în Transilvania şi Oltenia, în Muntenia şi Dobrogea n-au avut nici o clipă sentimentul că pleacă în altă ţară. Au ştiut că trec în alte odăi ale aceleiaşi case părinteşti, în care au fost primiţi cu braţele deschise şi cu inimi calde. A fost un exod de sute de mii de români care n-au vrut să rămînă sub cizma muscălească. Printre ei erau foarte mulţi care cunoscuseră această cizmă pînă în 1918, şi în 1940, cînd, luaţi prin surprindere, au fost prinşi sub ocupaţie. Mulţi dintre ai lor au fost de îndată trimişi în acea cumplită Siberie care va rămîne pentru veşnicie metafora cu care se va numi ladul pe pămînt.

Iată de ce a fi contra sau pentru Unire, acum şi oricînd, cînd e vorba de Basarabia, e o problemă fără sens. Nici măcar de Unire nu trebuie să se mai vorbească. S-a vorbit odată, în 1918, şi atunci impropriu, căci eram după o sută şi ceva de ani de furt de teritoriu şi de suflete, şi de o tranzacţie infamă între două Imperii, cel turcesc şi cel ţarist, care nu aveau nici un drept asupra Basarabiei. Astăzi trebuie să vorbim de *reîntregire*. Sufletește ea e ca şi făcută. Avem aceeaşi limbă, acum oficială românească, aceeaşi strămoşească grafie latină, acelaşi steag tricolor şi un imn comun şi dincolo şi dincoace de Prut, cele două melodii despre care nu ştii să spui ce s-a născut întîi: melodia sau cuvintele: *„Deşteaptă-te române"* a ardeleanului Andrei Mureşanu pe cuvintele munteanului A. Pann sau Gh. Ucenescu şi *Limba noastră* a basarabeanului preot Alexe Mateevici pe melodia diaconului basarabean Alexandru Cristea, în corul căruia mă mîndresc că am cîntat şi eu ca sopran!

Basarabia e pămînt românesc de nimeni, niciodată, contestat. Pseudo-istoricii nici nu merită amintiţi. Cele trei ocupaţii ale ei au fost accidente istorice nedrepte (1812—1918; 1940; 1944 pînă în 1990, cînd s-a proclamat independenţa). Basarabia e parte din România şi din Biserica Ortodoxă Română. In actele sinodale ale Bisericii Ortodoxe Române nu există nici un document prin care s-ar fi desfiinţat Mitropolia Basarabiei, Mitropolia Bucovinei, Episcopia Hotinului cu reşedinţa la Bălţi, şi Episcopia Ismailului. Acestea doar s-au refugiat în interiorul Ţării. Cei doi ultimi mitropoliţi, Efrem Enăchescu şi cărturarul Tit Simedrea, au rămas mitropoliţi ai scaunelor lor, pînă la moarte. N-au ocupat altele. Aşa că integrarea bisericească e următorul şi grabnicul pas care trebuie făcut. Să nu se teamă nimeni, cler şi popor, că li se vor schimba obiceiurile, că li se vor contesta calităţile ecleziastice pe care le au. Toţi trebuie să înţelegem realitatea istorică şi anume că „plinirea vremii" a venit.

De altfel, venerabilul Patriarh Alexei, cu care am avut o convorbire la Constantinopol la 15 martie 1992, unde am însoţit pe P. F. Teoctist al României, Patriarhul Alexei zic, este Patriarhul *„Moscovei şi al întregii Rusii"*, nu al românilor. Este titlul oficial pe care şi-l dă. Am avut utile convorbiri cu Sanctitatea Sa.

Am socotit util chiar şi un Apel comun la pace şi înţelegere. Căci „ard malurile Nistrului", cum scrisese C.V. Gheorghiu în anul 1941, şi cazacii mercenari ucid pe români! Să sperăm că de la vorba bună a Patriarhului, pînă la fapta bună, nu va fi o distanţă prea mare.

Anomaliile istorice nu pot dura. E o lege a istoriei. Două Românii vor trebui să devină Una. Este o mînă a Providenţei în lume. Noi credem puternic în ea. Dreptul pumnului, al glonţului şi al şenilei nu biruie pînă la urmă dreptul istoric. Nimeni nu poate preface un furt, în drept. Şi furt a fost şi cedarea de către Turci a Basarabiei, Imperiului ţarist în 1812, şi tot aşa a fost şi cedarea Basarabiei de către germani, aceluiaşi imperiu, acum sovietic, în 1940, prin pactul Riebentrop-Molotov,

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvînt rostit la Casa Armatei, la Bucureşti, la 27 martie 1992/8 aprilie 1992 la festivităţile organizate de Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni.

ORTODOXIE ŞI ROMÂNISM

În pledoaria lui pentru unitatea religioasă a românilor, Onisifor Ghibu punea în joc şi ideea de „românism",[1] un cuvînt la modă pentru cărturarii şi publiciştii din perioada interbelică, venit însă de departe din energiile sufleteşti şi de cuget ce au animat idealul unităţii naţionale. Ideea coboară însăşi din cugetarea eminesciană: „Aşadar idealul românilor din toate părţile Daciei lui Traian este menţinerea unităţii reale a limbii strămoşeşti şi a Bisericii naţionale".[2] Apoi gîndul a trecut prin uriaşa operă a lui Nicolae Iorga, şi polihistorul a văzut istoria românească susţinută de o „mişcare panromânească".[3]

Ideea de „românism", cu expresivitatea ei etnică, politică şi culturală, a fost pusă, de către Constantin Rădulescu Motru — în cartea *Românismul* (1936) — şi în legătură cu ortodoxia, într-o judecată disjunctivă, însă: „Ortodoxia este tradiţie, românismul este vocaţie".[4]

Acestei poziţii a lui Constantin Rădulescu Motru îi va răspunde chiar cu formularea *Ortodoxie şi românism*, gînditorul ortodox Dumitru Stăniloae, fapt ce-l vom consemna numai după ce vom sublinia că o întîlnire între definirea specificului spiritual al poporului român şi ortodoxie, a existat la diverşi gînditori, care de pe poziţii filosofice şi de filosofia culturii au văzut legături de profunzime între specificitatea spiritului românesc şi ortodoxie. În primul rînd în perspectivă filosofică, Nae Ionescu era de părere că locul speculaţiilor metafizice „nu este Apusul, ci Răsăritul".[5] Iar, în privinţa relaţiei dintre specificul românesc şi ortodoxie, acelaşi filosof afirma, că ortodoxia noastră e una ţărănească, „un fel de cosmologie, în care elementele de dogmă strict ortodoxe se hipostaziază în realităţi strict concrete".[6] Filosoful a mers însă şi mai departe, dezvăluind şi cum înţelege relaţia dintre ortodoxie şi stat. Poziţia nu era decît una singură: neamul ro-

(Continuare în pag a 3-a)

Traian Vedinaş

1 Onisifor Ghibu, *Politica religioasă ...*, p. 518.
2 Mihai Eminescu, *Articole de politică românească*, 1943, p. 42.
3 Nicolae Iorga, *Conferinţe*, p. 270.
4 Apud, Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie şi românism*, 1939, p. 59.
5 Nae Ionescu, *Metafizica*, I, 1942, p. 86.

Domnul Iisus Hristos — Adevărul cel veşnic

„Veţi cunoaşte adevărul iar adevărul vă va face liberi". (Ioan 8, 32). Acestea sînt cuvintele prin care Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, venit în lume la „plinirea vremii", (Gal. 4, 4), le promite celor ce vor crede în El şi îi vor urma învăţătura, cunoaşterea adevărului pur şi legat de acesta şi darul libertăţii.

De mii de ani omenirea caută adevărul, şi suspină dorind libertatea şi tot de mii de ani nici adevărul şi nici libertatea nu pot fi pe deplin realizate pentru că nu sînt căutate acolo unde se află ele de fapt: în Hristos cel întrupat şi în învăţătura lui cea dumnezeiască. Minţile filozofilor s-au chinuit de-a lungul timpului să descopere adevărul şi să-l propună ca model oamenilor dar învăluite în ceaţa necunoaşterii nu s-au învrednicit să-l descopere întru totul.

A venit însă în lume, Fiul lui Dumnezeu „lumina cunoştinţei" şi a descoperit oamenilor adevărul şi descoperind adevărul se descoperea de fapt pe Sine căci El era „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6).

În lucrarea sa „De vita beata", Fer. Augustin repetă de mai multe ori că tristeţea e soră cu îndoiala şi cu ignoranţa a ceea ce trebuie ştiut în viaţă, în timp ce bucuria e sinonimul adevărului. „După cum ochiul — spune marele dascăl creştin — e făcut pentru lumină, tot aşa şi sufletul şi mintea noastră tind în mod spontan spre adevăr, căci adevărul este ceea ce dă vieţii armonia, pacea şi bucuria".

Cînd umbli în ceaţa neştiinţei şi în bezna neadevărului totul te înspăimîntă, lumea ţi se pare plină de pericole şi necazuri, toţi îţi sînt duşmani, dar cînd eşti învăluit de lumina adevărului lumea ţi se deschide în toată frumuseţea ei, ne regăsim pe noi înşine în frumuseţile ei şi ne ducem viaţa în libertate, siguranţă şi înţelegere cu cei din jur.

În ceea ce priveşte realităţile umane ştiinţifice, şcoala are misiunea de a călăuzi minţile oamenilor în lumina adevărului, misiune de atîtea ori trădată din cauza evenimentelor şi a realităţilor istorice.

Şcoala modernă cu originile ei în „secolul luminilor" îşi are păcatul ei originar şi anume acela că

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. Visarion-Dumitru Bălţat

O dată de neuitat: 12 aprilie 1457

535 ani de la urcarea pe tron a lui Ştefan cel Mare

Odată cu sosirea primăverii, din anul mîntuirii Domnului 1457, pe cînd totul se înveşmînta în haină nouă şi curată, iar credincioşii se pregăteau creştineşte ,fiind perioada Păresimilor (Postul Mare), prin post şi rugăciune, în Ţara Moldovei coboară Harul şi Mila lui Dumnezeu, prin hărăzirea la cîrma ei, a unui vlăstar domnesc din familia muşatinilor, Ştefan cel Mare.

„Fost-a om trimis de Dumnezeu" (Ioan I, 6), cu vrerea Celui de Sus şi implicit a pămîntenilor; chiar în Sfînta şi Marea Săptămînă, cînd Biserica noastră strămoşească ortodoxă retrăieşte mîntuitoarele Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos, ca bucuria Învierii, a Sfintelor Paşti, să fie înălţătoare şi mai tihnită, după 25 de ani de mari frămîntări de la moartea lui Alexandru cel Bun, bunicul Măriei Sale.

Tînărul blond, cu mustăcioara abia mijind venea din pribegie, să intre în moştenirea părintelui său Bogdan al II-lea, ucis la nunta din Reuseni (1451), de Petru Aron.

Flacără a Romei şi Sarmizegetuzei, aprinsă în inima sa de dac, înzestrat cu nestrămutată credinţă în Dumnezeu şi cu dragoste nepărmurită faţă de glia străbună, întruchipa în cel mai înalt grad virtuţi nebănuite. Faptele de mai tîrziu nu dezmint cu nimic această latură a concepţiei sale de bun creştin şi mare român, ca urmare a educaţiei de la mama sa, bună patriotă şi evlavioasă creştină, Doamna Oltea.

În drum spre Ţara de Sus, dorul de meleagurile natale l-a oprit mai întîi la Borzeşti, ca să se închine la Icoana Maicii Domnului, din bisericuţă (alta decît cea zidită de Măria Sa din piatră mai tîrziu). Inima îi bătea cu putere la năvălirea amintirilor cu întîmplări nevinovate, din trecutul vieţii sale, nu prea îndepărtat.

Vineri seara poposind la Baia, nu departe de Suceava, a participat la Sfînta Slujbă a Vecerniei, cu scoaterea Sfîntului Epitaf (aier) brodat în mînăstirile autohtone, reprezentînd pe „Iisus în mormînt". După rînduiala creştinească ţinuse post desăvîrşit întreaga zi cu toată osteneala drumului, îndrăznind să guste numai puţină apă, după apusul soarelui.

La 12 aprilie 1457, sosind la locul întîlnirii cu Ţara, cler şi popor, i-a întrebat pe toţi: „Ieste-le cu voia tuturor să le fie domn?". Cu toţii au strigat: „Întru mulţi ani de la Dumnezeu să domneşti"!.

Din momentul cînd Înalt Prea Sfinţitul Chir Teoctist I, Mitropolitul Moldovei l-a „pomăzit" la locul numit Direptate, cînd Măria Sa a intrat în moştenirea părintească, prin vrerea Celui de Sus şi învestit de Ţară, în strigătele de bucurie ale mulţimii, în sunetul clopotelor şi murmur de rugăciune, începe pentru Moldova o epocă nouă, care n-a cunoscut-o pînă la el. Nimeni nu ar fi bănuit că, din acea frumoasă zi de primăvară, se făcea înădirea trainică a veşniciei noastre pe firul istoriei naţionale şi că cel hărăzit de Cel Prea Înalt, va întruni şi depăşi superlativele de: cel Mare, cel Bun, cel Sfînt, eroul creştinătăţii, atletul lui Hristos, soarele, protectorul şi părintele Moldovei. Dar, „Slavă Domnului", toate au fost la vremea lor.

În noaptea sfîntă a Învierii, alaiul domnesc din Cetatea de scaun a Sucevei se îndreaptă lin spre Biserica Mirăuţilor, reşedinţă a Mitropoliei, să se închine la moaştele Sfîntului Mucenic Ioan cel Nou, aduse aici de la Cetatea Albă în anul 1402, de Alexandru cel Bun şi soţia sa Ana.

Slujba Învierii urmată de un Polihron, s-a săvîrşit cu bucurie nepovestită şi multă smerenie ca în vremurile de demult ,rugînd pe Dumnezeu să binecuvinteze cu bunătatea Sa începutul de domnie nouă. Aici, la racla cu moaştele Sfîntului Ioan, Măria Sa a îngenunchiat şi s-a rugat din străfundurile inimii sale, cum numai strămoşii noştrii ştiau, cerînd ajutor de Sus şi sprijinul Ţării, apoi a purces cu tact la treburile Ţării.

12 aprilie 1457. O zi frumoasă şi luminoasă din viaţa lui Ştefan cel Mare şi Sfînt, din istoria Ţării şi din viaţa Sfintei noastre Biserici. Posteritatea nu o va uita. Eveniment care asemenea unui arc întins peste veacuri, ne aduce aminte de fiecare dată, bucuria evocării Marelui Strămoş, cu rezonanţe adînci în istoria neamului nostru. Sfintele Paşti din acea primăvară s-au sărbătorit creştineşte, după datină şi în taină, cum n-a fost demult.

După 47 ani, 2 luni şi trei săptămîni de necurmată osteneală, pentru fericirea pămîntenilor şi apărarea credinţei noastre ortodoxe, ajuns în amurgul vieţii, nu pregeta să-şi pună rînduială în numeroasele sale ctitorii şi să ţină statornice rînduielile pe care le aşezase.

Aproape o jumătate de veac de fapte mari şi eroice, prin care Moldova şi vrednicul ei voievod, au fost în atenţia lumii întregi, sînt astăzi acoperite de o lespede de marmoră de Carrara, dar în conştiinţa neamului nostru românesc sînt vii. La Sfînta Putnă, unde Măria Sa şi-a ales singur mormîntul şi piatra cu inscripţie între flori de acantă, nu s-a stins o clipă candela aprinsă la 2 iulie 1504. Aici şi-a durat reşedinţa pentru eternitate. Aici, sălăşluieşte neatins, apărat de imensul său prestigiu. Tot aici, pentru 2 iulie curînd, se va oficia canonizarea, meritorie pentru faptele şi vitejiile lui în apărarea credinţei şi a gliei străbune.

Poporul său profund recunoscător i-a durat în conştiinţa sa un altar, un monument mai trainic decît toate pietrele şi metalele. Recunoştinţa noastră, pentru tot ceea ce ne-a lăsat, este cu atît mai vie, cu cît la tot pasul te izbeşti de realizările epocii în care a trăit.

Cu cît ne depărtăm de timpul în care a trăit, cu atît mai mult ne simţim mai aproape de el şi cu cît umbra sa e mai măreaţă, cu atît amintirea sa e mai vie.

De 535 ani poporul nostru comemorează această dată de neuitat, evocînd evenimentul cu fiecare nouă primăvară, spre cinstirea celui ce ne-a adus prin vrednicia sa, continuitatea fiinţei noastre naţionale, trăinicia credinţei strămoşeşti şi demnitatea de a fi cunoscuţi peste mări şi ţări, ca un popor mic, dar cu o credinţă mare.

Ierodiacon Ciobîcă Teofilact
Mînăstirea Putna

FILE DE SINAXAR

Sfîntul Ioan Sinaitul, supranumit Scărarul[1] (30 martie)

Acest om ceresc s-a născut, se pare, în a doua jumătate a secolului VI; însă nu se cunosc patria şi originile sale, căci din momentul retragerii din lume a avut mare grijă ca să ducă o viaţă de străin. „Exilul voluntar, scrie el, este despărţirea de toate pentru a ne face gîndul nedespărţit de Dumnezeu" (III, 3, 2).[2] Se ştie doar că de la vîrsta de 16 ani, după ce şi-a cîştigat o solidă formaţie intelectuală, el a renunţat din dragoste de Dumnezeu la toate atracţiile acestei vieţi deşarte şi s-a dus la muntele Sinai, unde Dumnezeu şi-a revelat altă dată slava Sa lui Moise, oferindu-se aici cu inimă arzătoare Domnului ca o ardere de tot bine mirositoare.

Respingînd încă de la intrarea sa în stadion toată încrederea în el însuşi şi orice concesie faţă de sine printr-o smerenie fără prefăcătorie, el şi-a supus trupul şi sufletul unui bătrîn, numit Martirios, şi s-a angajat, liber de orice grijă, în urcuşul pe această scară spirituală (climax) în vîrful căreia Dumnezeu se ţinea şi îl făcea să adauge în fiecare zi, foc la foc şi fervoare la fervoare, dorinţă la dorinţă şi sîrguinţă la sîrguinţă" (I, 47). El privea la părintele său ca la icoana vie a lui Hristos (cf. IV, 23) şi, convins că acesta trebuie să dea seama pentru el înaintea lui Dumnezeu, el n-avea decît o singură grijă: aceea de a-şi tăia voia proprie şi de *a renunţa la orice discernămînt propriu* pentru plenitudinea discernămîntului (IV, 4), în aşa fel încît nu exista nici un interval de timp între poruncile pe care Martirios i le da, chiar aparent fără raţiune, şi ascultarea ucenicului său. În ciuda acestei perfecte supuneri, Martirios l-a menţinut totuşi patru ani în starea de frate şi nu l-a tuns decît la vîrsta de 20 de ani, după ce a încercat smerenia sa. Unul din călugării prezenţi în acea zi, pe nume Strategiu, a prezis că acest nou călugăr va deveni unul din marii luminători ai lumii. Cînd, mai pe urmă, Martirios şi ucenicul său au vizitat pe Ioan Sinaitul, unul din cei mai renumiţi asceţi ai timpului, acesta, neglijînd pe Bătrîn, i-a spălat picioarele lui Ioan. După plecarea lor, el a mărturisit că nu cunoştea pe acest tînăr, dar că, sub inspiraţia Sfîntului Duh, el a spălat picioarele egumenului din Sinai. Aceeaşi profeţie a fost confirmată de marele Atanasie Sinaitul, la care ei au mers, de asemenea.

În ciuda tinereţii sale, Ioan avea maturitatea unui bătrîn şi un mare discernămînt. Astfel, într-o zi, trimis fiind în lume pentru o misiune şi găsindu-se la masă cu mireni, el a preferat să cedeze puţin slavei deşarte, mîncînd foarte puţin, decît lăcomiei pîntecelui; căci din două rele, trebuie preferat cel ce e mai puţin periculos pentru noii veniţi în viaţa călugărească (XXVI, 43).

El trăi astfel 19 ani în fericita negrijă pe care o dă ascultarea, liber de orice luptă prin rugăciunea părintelui său duhovnicesc şi navigînd fără pericol, ca dormind, spre portul nepătimirii (cf. IV, 3). La moartea lui Martirios, el se hotărî să se retragă în pustie, fel de viaţă care nu se potriveşte decît unui mic număr din cei ce, întăriţi pe piatra smereniei, se îndepărtează de oameni ca să nu fie nici un moment lipsiţi de suavitatea prezenţei lui Dumnezeu (XXVII, 25). Dar el nu s-a angajat pe această cale plină de piedici încredinţîndu-se propriei sale judecăţi, ci la recomandarea unui sfînt bătrîn, Gheorghe Arsilaitul, care l-a instruit în felul de viaţă propriu isihaştilor. El şi-a ales ca teren de exerciţiu un loc singuratic, numit Tholas, aflat la cinci mile de mănăstire, unde şi alţi sihaştrii trăiau nu departe unul de altul. El a rămas aici timp de 40 de ani, consumaţi în dragoste de Dumnezeu, care n-a încetat să crească pe tot parcursul acestor ani, fără grijă pentru trupul său, liber de orice contact cu

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele SERAFIM

1 El este pomenit de asemenea, mai solemn, în a patra duminică din Postul Mare.
2 Dăm între paranteze referinţele la traducerea *Scării* din Filocalia rom. vol. IX (n.n.).

BINELE ŞI BUNĂTATEA

Una din caracteristicile omului de azi constă în înăsprirea firii lui. Lupta pentru existenţă a devenit foarte dură, apăsătoare. Sub povara grijilor proprii, omul trece pe lîngă suferinţele altora ca şi cînd n-ar fi şi aceia tot oameni.

Într-un astfel de climat omul simte intens nevoia săvîrşirii binelui. Şi nu-i nimic atît de fragil în conţinutul său precum binele şi bunătatea. În realizarea binelui se amestecă, adesea, orgoliul, lauda, interese personale. Există dărnicie, dar nu bunătate. Există binefacere, dar nu fapte izvorîte din datoria binelui privită ca obligaţie morală smerită, dezinteresată.

Moralişti, filozofi şi educatori se străduiesc să definească binele şi bunătatea. Pentru poporul nostru binele este legat de acţiune, de faptă crescută din bunătate. Adesea însă omul cade în necazuri pentru că se abuzează de bunătatea lui. De exemplu, mama, tatăl, care sînt binevoitori faţă de fii prin însăşi firea lor, riscă să fie interpretaţi, în faptele bunătăţii, ca oameni cu o voinţă slabă.

Din acest motiv bunătatea în lucrarea binelui însemnează şi echilibru. În relaţiile cu fiii, cu rudeniile, cu prietenii şi colegii de serviciu, binele nu reprezintă o noţiune întîmplătoare. El cuprinde tot ce este normă, bună măsură, frumuseţe. „Să fii bun în toate dar pînă unde se poate", zice înţelepciunea populară.

Din punct de vedere creştin, binele se măsoară nu după cantitatea faptelor. Puterea bunătăţii nu stă în faptul că oferi mult ori puţin, ci că ajuţi potrivit posibilităţilor tale. Dispoziţia interioară din care pornesc faptele, inima cu care sînt săvîrşite, iată ceea ce are importanţă mîntuitoare. „Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune" (Matei, 12, 35).

Subiectul binelui este, aici şi în veşnicie, omul în relaţia lui cu Dumnezeu. Omul devine bun meditînd la frica de Dumnezeu şi la bunătatea Lui. „Cel care se teme de Domnul va face cele bune" (Isus Sirah 15, 1). Fără acest suport şi fără ajutorul lui Dumnezeu nimeni nu poate progresa în bunătate. Pretutindeni în lume ideea de bine vine de la Dumnezeu, este legată de El şi se îndreaptă, prin om, tot spre El.

Binele trebuie făcut din bunuri cîştigate în mod cinstit. „Dacă dăruieşti, dăruieşte din al tău şi nu hrăni din ceea ce nu-i al tău" (Sf. Grigorie de Nazians). Pentru ca să folosească real, binele trebuie realizat la timpul potrivit. Bunătatea creştină nu întreabă cine-i cel care are lipsă, ci numai dacă într-adevăr este avizat la ajutorul nostru pe care să-l oferim atunci cînd este necesar.

Bunătatea alcătuieşte cea mai trainică legătură spirituală dintre oameni. Ea este temeiul liniştii, al înfrăţirii şi al fericirii omeneşti. Ea ne ajută să înfăptuim o armonie între credinţă şi faptă, între nevoile individuale şi cele ale societăţii. Pentru unele ca acestea, potrivit Sfîntului Apostol Pavel, primim mărire, cinste şi pace de la Dumnezeu (Cf. Rom. 2, 10).

Prot Gh. Răţulea

SE APROPIE PAŞTILE, DOMNILOR!

(Urmare din pag. 1)

ceea ce le-a creat în mod fals sovietelor dreptul de a şi-o revendica în 1944, pentru că au avut-o în 1940, la începutul războiului! O logică de care ar trebui să se ruşineze.

Poţi să înduri astfel de nedreptăţi o vreme, dar nu-ţi poţi niciodată convinge conştiinţa că astfel de nedreptăţi pot deveni drept istoric. Cine ar face-o ar intra de îndată în categoria trădătorilor.

În toate conştiinţele româneşti, de dincolo şi de dincoace de Prut, n-a încetat nici o clipă convingerea că Basarabia e românească. Am auzit vehiculîndu-se în toiul unor mărunte disensiuni care totuşi au reîntregirea ca numitor comun, ideea unui *Referendum* în Basarabia. Ba în ultima vreme am auzit şi de un *Referendum bisericesc*. E o absurditate. Sînt două absurdităţi! Cum multe sînt caragialeşti azi: E trădare, trădare de trei ori trădare! Cuvîntul Referendum nici nu mai trebuie pronunţat. Cum să supui unui Referendum dreptul fratelui de a-ţi fi frate? Cum să supui unui Referendum dreptul mamei de a-ţi fi mamă? Cum să supui unui Referendum substanţa sîngelui, care e una, cea a dacilor şi a romanilor. Cum să nu mai fie sîngele ceea ce este?

Dreptul istoric nu este subiect de *Referendum*, de alegere. Unirea este. Unirea nu are nevoie să mai fie dovedită, votată, supusă vreunei discuţii. Ea este şi se împlineşte zi de zi.

Tudor Arghezi se lăuda nevoie mare că, în prima tinereţe, l-a văzut pe o stradă din Bucureşti pe Eminescu. Eu mă laud, cînd îmi vine bine, că am vorbit cu Arghezi. Dar mă laud mai ales că am cunoscut şi am vorbit, şi am ascultat pe cîţiva dintre făuritorii Unirii din 1918, pe care i-am privit întotdeauna ca pe nişte sfinţi, cu evlavie, cu respect, cu sentimentul că mă aflu în faţa unor fiinţe sacre, a unor eroi vii. L-am cunoscut pe Mitropolitul Gurie Grosu, născut în Nimoreni, dar cu strămoşi în Stolnicenii mei de pe Cogîlnic, precum scrie singur într-una din cărţile sale. Eram şi rude prin alianţă. L-am cunoscut pe eruditul autodidact Dionisie Erhan, episcopul Ismailului, dr.h.c. în teologie cu patru clase primare. Ambii au fost mari luptători pentru unire şi pentru cultura română din Basarabia.

I-am avut profesori pe Pantelimon Erhan, primul preşedinte al Consiliului Directorilor (Miniştri) ai Basarabiei independente, în 1917, apoi pe Dumitru Cărăuşu, membru în Sfatul Ţării. L-am avut profesor pe Victor Mateevici, fratele autorului „Limbii noastre", Alexe Mateevici. Am cunoscut-o şi pe dr. Elena Alistar, directoarea Şcolii Eparhiale, membră în Sfatul Ţării. De la Elefterie Sinicliu, membru în Sfatul Ţării, am primit în dar bastonul cu cap de fildeş sculptat, al Mitropolitului Gurie. De la Anatolie Moraru, membru în Sfatul Ţării, am un manuscris de peste 250 pagini despre *Istoria Unirii din 1918*, scris din propriile sale amintiri, un samizdat de dinainte de revoluţia din 1989, pe care mi l-a încredinţat spre păstrare. Voi încerca să-l public. Aici sau în Basarabia.

Am primit în acele vremuri spre păstrare scrieri ale lui Ion Pelivan şi întreaga publicistică anticomunistă a Părintelui Vasile Ţepordei. Două volume mari de aproape 10 kg. I le-am scos cu riscuri din ţară şi le-am trimis fiului său din America. Bineînţeles că l-am cunoscut şi pe Pan Halippa, luptător dintre cei mai mari, istoric şi poet. Un episod cu dînsul merită a fi amintit. La 27 dec. 1970, după ce s-a terminat în Catedrala din Bucureşti hirotonia mea întru episcop de către Patriarhul Justinian, de fostul Mitropolit al Bucovinei, cărturarul Tit Simedrea şi de către fostul episcop de Ismail, Antim Nica, într-un moment de linişte, cineva a strigat cît a putut de tare: *„Trăiască Basarabia românească"*. Era Pan Halippa, cu care am devenit prieten, ne-am vizitat, ne-am scris, — el îmi scria întotdeauna în versuri — şi am ascultat de la el multe din episoadele Unirii, la care fusese martor direct.

Reînhumat în cimitirul unde se află înmormîntaţi cei mai mulţi dintre marii făuritori ai Unirii Basarabiei în 1918, am avut cinstea să fiu ierarhul care, împreună cu un mare grup de preoţi basarabeni, i-am făcut slujba înmormîntării lui Ion Pelivan, cel care a semnat *Actul Unirii* împreună cu Pan Halippa. Fusese adus de la închisoarea din Sighet unde murise fără să fie judecat, ci fusese ţinut doar pentru vina de a fi simţit românește şi de a fi luptat pentru ca Basarabia să revină în sînul Patriei-Mame.

Poate că într-o zi un *Panteon* în Grădina Soborului din Chişinău, îi va readuce acasă pe cei care cu românească ospitalitate, şi cu riscuri după 1944, au fost primiţi în Cimitirul de la Cernica. Am speranţa într-o asemenea zi.

L-am cunoscut bine şi pe Ion Văluţă, membru în Sfatul Ţării, care mă vizita de multe ori în Bucureşti. M-a vizitat şi marele Onisifor Ghibu, ardelean dăruit luptei pentru Unirea din 1918. Şi Goga a fost printre cei care au dat o mînă de ajutor. Şi cîţi alţii.

Cînd eram episcop la Buzău am vizitat Muzeul de sculptură în aer liber de lîngă Mănăstirea Ciolanu. Este acolo un Decebal uriaş, un cap şi mîna dreaptă întinsă spre vest. Mîna stîngă îi lipseşte din umăr. Nimeni nu ştia ce-a vrut să semnifice sculptorul. Nu-mi aduc aminte cine e. Se ştie că artiştii au de obicei „idei" şi se supără adesea cînd îi întrebi ce reprezintă sculptura lor, mai ales moderniştii. Cînd am fost eu acolo, cu alţi însoţitori, sculptorul nu era prezent, dar cineva a întrebat: *De ce nu o ţii avînd mîna stîngă?* Aşa cum era aşezat, mîna lipsă era cea dinspre răsărit. Mi-a venit pe loc un gînd, şi am răspuns: *„E Basarabia tăiată din trupul Ţării"*. Nu ştiu dacă asta a avut în gînd sculptorul, dar dacă ar fi aşa, l-aş sfătui acum să se ducă să i-o pună la loc!

Chiar dacă vă voi mai obosi cîteva momente, nu mă lasă inima să nu vă mai povestesc o întîmplare, o mărturie şi aceasta. Anul trecut în ianuarie am fost la Serbările Eminescu, la Chişinău şi în sud, la Slobozia unde s-a binecuvîntat un bust Eminescu adus din România, opera sculptorului Dumitru Pasima şi unde am sfinţit un loc de biserică. Am făcut o vizită protocolară, dar mai ales de suflet, Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, la Mănăstirea Căpriana, unde e înmormîntat, fost Mitropolit al Basarabiei din 1812—1821, originar din Bistriţa-Năsăud şi ctitor al Seminarului Teologic din Chişinău. Eu mă consider trimis de Providenţă în Transilvania în schimbul lui!

Era firesc să-mi vizitez şi satul natal, Stolnicenii de pe Cogîlnic de unde au venit Cogîlnicenii, de lîngă Lăpuşna, de unde a venit Lăpuşneanu, de lîngă Hînceşti lui „Vodă da, şi Hînca ba". M-au însoţit Arhiepiscopul Vladimir al Chişinăului, episcopul Vicar al Dunării de Jos, Casian Gălăţeanul, şi alţii. Am vizitat casa în care m-am născut, care e încă în picioare — poate cea mai veche casă din sat — vopsită cu un surprinzător albastru ardelenesc ca la Răşinarii lui Goga, şi Cioran, casă acoperită cu aceeaşi ţiglă roşie pe care o ştiam eu din copilărie. Am vizitat biserica în care m-am botezat, cimitirul în care este îngropată o soră, şcoala primară în care am făcut clasa I-a — cam crăpată de cutremur — şi m-am întîlnit cu cei peste 400 de elevi în sala de festivităţi a şcolii noi, zidită lîngă şcoala cu o singură clasă, în care mi-am început eu studiile cu Dl. învăţător Dimitrie Barbu, originar din Oltenia. A ajuns mai apoi inspector general la Bucureşti.

De ce vă povestesc toate acestea? Pentru că le-am ţinut elevilor o lecţie de istorie. Lecţia a fost de întrebări — puse de mine — şi de răspunsuri date de elevi. Ştiau totul: despre formarea poporului român, despre Traian şi Decebal, despre Eminescu şi Ştefan cel Mare. Mai ales. La un moment dat a venit vorba de limba pe care o vorbesc. Toţi au zis „moldovenească". Aşa fuseseră învăţaţi. Am încercat eu să le spun de limba română, care vine din latină, despre limba comună, dar parcă le-a scăzut entuziasmul. Pe margine erau mulţi învăţători şi profesori — nu ştiu dacă erau toţi români curaţi — la care trăgeau cu ochiul. Şi atunci am apelat la o altă metodă.

Copii, le-am spus, eu sînt consătean cu voi. Am învăţat în şcoala mică din curte, unde m-aţi văzut că am intrat. M-am născut în casa lui Moş Marin Graur, în care au locuit părinţii mei în primul an de căsătorie, pînă şi-au făcut casa lor lîngă biserică, din păcate distrusă de ruşi, pentru că noi ne-am refugiat din calea lor. Fiind consăteni, am continuat eu să le spun, eu vorbesc acum cu voi moldoveneşte. Mă înţelegeţi? Vorbesc bine?

Şi dintr-odată au răspuns bucuroşi în cor:

— Daaa...

— Dar eu sînt acum Mitropolit în Transilvania? Ştiţi unde e?

— Daaa... peste munţi, în România.

— Ei bine, acum am să-mi schimb limba. Am să vorbesc românește, ca în Transilvania. Acum deci vorbesc românește. Mă înţelegeţi?

Din nou entuziasm:

— Daaa...

— Deci mă înţelegeţi şi moldovenește, şi românește. Ce înseamnă asta?

Mai întîi a urmat o mică tăcere, ochi spre profesori, apoi au izbucnit într-o voce:

— E aceeaşi limbă!

— Care?

— Românească!

— M-am despărţit greu de şcolari. M-am simţit din nou de 7 ani şi îmi venea să mă întorc odată cu ei acasă, după ore, pe drumul către biserică. M-am trezit din vis şi m-am întors tot acasă, la Sibiu!

Să ne întoarcem şi noi la cei pe care îi comemorăm azi, la 74 de ani de la Unirea cea Mare, care cu Basarabia a început, la 27 martie 1918, a continuat apoi cu Bucovina, la 28 noiembrie 1918, şi s-a încoronat la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia cînd, harta României a devenit din nou rotundă şi frumoasă, ca pe vremea lui Decebal şi Traian, redevenind peste veacuri Dacia Felix.

Făuritorilor Unirii din 1918 fie-le veşnică memoria în sufletele noastre şi ale tuturor celor ce vor veni după noi, veac după veac. Fie-le fapta eternă. Fie-le exemplul permanent. Şi ca a lor, să fie şi iubirea noastră de Ţară şi de unitate. Şi în Basarabia se apropie Paştile, domnilor!

FILE DE SINAXAR

(Urmare din pag. 1)

oamenii şi neavînd ca ocupaţie decît rugăciunea fără încetare şi paza inimii, pentru a ajunge să *închidă netrupescul în casa trupească* (XXVII, 5), ca un înger îmbrăcat în trup.

El mînca tot ceea ce îi îngăduia regula mănăstirească însă foarte puţin, îmblînzind astfel tirania trupului fără să dea pretext slavei deşarte. Prin solitudine şi retragere, el a stins cuptorul plăcerii de a acumula, care, sub pretextul dragostei şi al ospitalităţii, duce pe călugării neglijenţi la lăcomie, poarta tuturor patimilor (XIV, 31) şi la iubirea de arginţi, fiica necredinţei şi închinare la idoli (XVI, 2). Acedia (lîncezeala), această moarte a sufletului care asaltează mai ales pe isihaştri (XIII, 3) şi neglijenţa, el le învingea prin amintirea morţii (VI), iar prin meditarea la fericirea veşnică el tăia legăturile tristeţii. El nu cunoştea decît o singură tristeţe: acea durere care aduce bucuria şi ne face să alergăm cu ardoare pe calea pocăinţei (VII), şi care curăţă sufletul de toate întinăciunile.

Ce-i mai rămînea pînă la atingerea impasibilităţii (apathia)? Mînia, el a învins-o de mult timp prin sabia ascultării. Slava deşartă, acest ghimpe cu trei vîrfuri, care se ţine mereu de luptătorii pentru evlavie şi care se amestecă în toate virtuţile ca o lipitoare (XXI, 5), el a înăbuşit-o prin recluziune şi mai ales prin tăcere. Iar ca preţ pentru ostenelile sale pe care le însoţea neîncetat cu blamarea de sine, Domnul i-a dăruit pe împărăteasa virtuţilor, sfînta şi nepreţuita smerenie: *„acest har fără nume al sufletului, avînd un nume numai pentru cei ce au primit cercarea (experienţa) lui şi care poartă numele lui Dumnezeu Însuşi"* (Mt. 11, 29) (XXV, 3).

Cum chilia sa era prea apropiată de a altora, el se retrăgea adeseori într-o grotă îndepărtată,[3] la poalele muntelui, din care făcea cerul prin gemetele şi lacrimile sale, care curgeau ca un izvor, fără efort, transfigurînd trupul său într-o haină de nuntă (VII, 20, 41). Această fericită durere şi aceste lacrimi neîncetate, îl făceau să trăiască fiecare zi ca o sărbătoare (VIII, 38) şi să păzească rugăciunea neîncetată în inima sa devenită ca o fortăreaţă inviolabilă la asalturile gîndurilor. I se întîmpla uneori să fie răpit în duh în mijlocul corurilor îngereşti, fără să ştie dacă era în trup sau în afară de trup, şi cu multă îndrăzneală cerea atunci lui Dumnezeu să-l instruiască în tainele teologiei (XXVII, 13). Cînd el ieşea din cuptorul rugăciunii, se simţea fie curăţit ca prin foc, fie strălucind întreg de lumină (XXVIII, 52).

În privinţa somnului, el nu-i acorda decît măsura necesară pentru a păzi mintea trează la rugăciune şi înainte de a se culca, se ruga îndelung sau scria pe table roadele meditaţiei asupra Sfintelor Scripturi.

În ciuda marii griji pe care a avut-o în toţi aceşti ani de a-şi ascunde virtuţile în ochii oamenilor, cînd Dumnezeu a crezut că timpul a venit ca el să transmită şi altora lumina pe care o cîştigase pentru întăriea Bisericii, El a condus la Ioan un tînăr călugăr, cu numele de Moise, care, prin intervenţia altor asceţi, a reuşit să convingă pe omul lui Dumnezeu ca să-l accepte de ucenic. Într-o zi, pe cînd Moise era plecat să caute departe pămînt pentru mica lor grădină şi se odihnea puţin sub o mare stîncă, Ioan a avut în chilia sa descoperirea că ucenicul său era în pericol. El a luat imediat arma rugăciunii, iar cînd acesta s-a întors, seara, i-a povestit că în timp ce dormea a auzit deodată vocea Bătrînului său care îl striga în momentul în care stînca s-a rupt, ameninţîndu-l cu prăbuşirea.

Rugăciunea lui Ioan avea asemenea puterea de a vindeca rănile văzute şi nevăzute. Astfel el a tămăduit un călugăr de demonul patimii trupeşti care îl împinsese la descurajare. Altă dată, el a făcut să plouă. Dar, Dumnezeu şi-a manifestat în el harul Său mai cu seamă prin harisma învăţăturii duhovniceşti. Bazîndu-se pe experienţa sa personală, el învăţa generos pe toţi cei ce veneau la el despre pericolele care pîndesc pe călugări în lupta lor contra patimilor şi contra Stăpînului acestei lumi. Învăţătura sa duhovnicească i-a atras invidia unora care l-au calomniat acuzîndu-l de vorbărie şi de vanitate. Deşi avea conştiinţa în pace, Ioan n-a încercat să se justifice şi, pentru a nu da nici un pretext celor ce căutau, el a oprit timp de un an fluviul învăţăturilor sale, convins că este mai bine să aducă un mic prejudiciu prietenilor săi de bine decît să exacerbeze sentimentul celor răi. Toţi locuitorii pustiului au fost edificaţi prin tăcerea sa şi prin această probă de smerenie, şi numai la insistenţele propriilor săi calomniatori îndreptaţi, el a acceptat să primească din nou vizitatori.

Încărcat de toate virtuţile ascetice şi contemplative, şi ajuns în vîrful scării sfinte prin biruinţa tuturor patimilor omului vechi, Ioan lumina ca un astru în peninsula Sinaiului şi era admirat de toţi călugării. El însă se credea încă începător şi, dornic de a culege exemple de trăire evanghelică, el a făcut o călătorie în diferite mănăstiri din Egipt. El a vizitat mai ales o mare mănăstire din regiunea Alexandriei, un adevărat *cer terestru*, condusă de un admirabil păstor dotat cu un discernămînt infailibil. Această comunitate era unită în Domnul printr-o astfel de dragoste, lipsită de orice familiaritate şi cuvînt deşert, încît călugării n-aveau aproape nevoie de avertismentele superiorului lor, căci din propria lor simţire ei se întreceau unul pe altul la ascultare şi rugăciune. Din toate virtuţile lor, cea mai admirabilă, după Ioan, era aceea că se sileau să nu rănească cu nimic conştiinţa vreunui frate (IV, 16). El s-a folosit mult vizitînd o dependinţă a mănăstirii, numită „Închisoarea", unde trăiau într-o asceză extremă şi într-o pocăinţă extraordinară, călugări care păcătuind grav se forţau să cîştige prin nevoinţele lor iertarea de la Dumnezeu. Departe de a i se părea dură şi intolerabilă această închisoare era dimpotrivă pentru sfînt model de viaţă călugărească. *„Pentru că sufletul care s-a lipsit de îndrăzneala de mai înainte şi a căzut din nădejdea nepătimaşă, care a stricat pecetea curăţiei, a fost jefuit de bogăţia darurilor, s-a înstrăinat de mîngîierea dumnezeiască, a călcat tocmeala cu Domnul, a stins focul cel bun al lacrimilor şi e lovit şi împuns ca durere de amintirea lor, nu numai că primeşte cu toată rîvna ostenelile, ci şi pe sine se sîrguieşte a se ucide în chip bine credincios prin nevoinţă, dacă a mai rămas în el o scînteie de iubire şi de frica Domnului"* (V, 5).

Cînd sfîntul a împlinit aceşti 40 de ani în pustie, ca un alt Moise, a fost însărcinat de Dumnezeu să ia conducerea acestui nou Israel, devenind egumenul mănăstirii, de la poalele Muntelui Sfînt.[4]

. . . . . .

Penetrînd în tenebrele mistice ale contemplaţiei, acest nou Moise a fost iniţiat aici în tainele Legii duhovniceşti şi, coborînd de la munte nepătimitor, cu faţa luminată de Har, el a putut să devină pentru toţi Păstor, medic şi îndrumător duhovnicesc care, purtînd în el însuşi cartea scrisă de Dumnezeu nu avea nevoie de alte cărţi pentru a învăţa pe călugări *ştiinţa ştiinţelor şi arta artelor*.

Egumenul din Raitu, numit şi el Ioan, fiind informat despre minunatul mod de viaţă al călugărilor din Sinai, a scris lui Ioan şi i-a cerut să-i expună metodic şi pe scurt ceea ce este necesar celor care au îmbrăţişat viaţa îngerească pentru obţinerea mîntuirii. Cel ce nu ştia să refuze, gravă atunci cu stiletul propriei sale experiente *„Tablele Legii duhovniceşti"*[5]. El a prezentat tratatul său ca pe o *Scară* cu 30 de trepte, pe care Iacob, adică *„cel ce a subminat patimile"*[6] a contemplat-o pe cînd se odihnea pe pămîntul ascezei (cf. Gen. 28, 11—12). În această Sumă ortodoxă a vieţii duhovniceşti,[7] care rămîne peste veacuri, atît pentru călugări cît şi pentru mireni, ghidul prin excelenţă al vieţii evanghelice, sfîntul Ioan nu dă reguli, ci plecînd de la recomandări practice, de la detalii judicios alese, de la aforisme sau enigme adeseori pline de umor, el iniţiază sufletul în lupta duhovnicească şi în discernămîntul gîndurilor. Cuvîntul său este scurt, dens şi subţire, el pătrunzînd ca o sabie pînă în adîncul sufletului, tăind fără nici un compromis orice părere de sine şi urmărind pînă la rădăcinile lor asceza ipocrită şi egoismul. Asemănător cu cel al Sf. Grigorie în domeniul teologic, acest cuvînt este Evanghelia pusă în practică. El conduce sigur pe cei ce se impregnează de el printr-o lectură asiduă, pînă la poarta cerului unde Hristos ne aşteaptă.

Spre sfîrşitul vieţii sale, fericitul Ioan a desemnat pe fratele său Gheorghe, care îmbrăţişase şi el viaţa isihastă de cînd a renunţat la lume, pentru a-i succede în fruntea mănăstirii. Cînd era gata de moarte, Gheorghe i-a zis: „Astfel tu mă abandonezi şi pleci! Totuşi, eu m-am rugat ca să mă trimiţi pe mine mai întîi către Domnul, căci fără tine nu stă în puterea mea de a paşte această comunitate". Însă Ioan îl asigură şi-i zise: „Nu te întrista şi nu-ţi fă griji. Dacă vei găsi har înaintea lui Dumnezeu, nu te voi lăsa să termini nici măcar un an după mine". Într-adevăr, zece luni după moartea lui Ioan, Gheorghe plecă la rîndul său către Domnul.[8]

---

3 Care se poate venera şi azi.

4 Fondată în 536 de împăratul Justinan, mănăstirea din Sinai era atunci dedicată Maicii Domnului. Numai din secolul XIV ea a luat numele de Sfînta Ecaterina.

5 Acesta este titlul primitiv al *Scării*, despre care dă mărturie anumite manuscrise.

6 Iacob este cunoscut ca cel ce a subminat pe fratele său Isav, luîndu-i dreptul de întîi născut (n.n.).

7 Ea este citită în fiecare an în biserică sau trapeză, în timpul Postului Mare. De aceea, găsim adesea o frescă cu Scara în mănăstirile ortodoxe.

8 Se crede că Gheorghe era episcop de Feran care, în 680, vine şi instalează definitiv scaunul său în mănăstirea din Sinai.

Mănăstirea Neamului

(POEM PATRIOTIC)

Îmi arunc vulturește ochii — roată —
să-mbrăţişez chipul Patriei pe hartă!...
De-atîtea jertfe şi Istoria se-nfioară!...
Numai cu Mănăstirea Argeşului se măsoară!...
Icoana ei sfîntă o simt de-acum şi mai aproape,
că şi-a mutat zidurile pe hotarele ei de ape;
cu lespezile de la intrare
scăldată în Mare;
iar turlele răsucindu-se, falnic, în Carpaţi.
Ca un clopot uriaş treamătă pădurile de brazi,
şi sunetul lui în puncte cardinale se desface,
şi cheamă mereu la UNIRE şi la PACE,
că toţi am fost şi sîntem fraţi.
Şi IERI şi AZI.
ARDEALUL?
E jertfa supremă şi ALTARUL!
Poţi să sfarmi Altarul;
jertfa s-aprinde mai tare!...
Glasul Patriei e strigăt de chemare...
Strigă piatra din temelie
şi cuiul din grindă,
cu sîngele-eroilor năvalnic: blestem şi osîndă!...
Mai sînt şi alte vetre de glorie şi sînge...
Patria e Mama, — care cu un ochi rîde şi cu altul plînge!...
Strigătul chinului din balada de pe Argeş
despică istoria şi ajunge pînă la noi, —
din muceniceasca eroilor frămîntare, —
ce ne arde-n inimi şi cumplit ne doare:
„Au fost îngropaţi de vii,
chiar în temelii!"...
Avem o patrie, cum nu au multe popoare.
E un miracol că mai dăinuie sub soare.
Duduie paşii barbariei prin istorie:
E atîta suferinţă; dar şi tot atîta glorie.
Neamul nostru mult trudit, din ţinutul Daco-Get, —
neamul nostru de oieri, ne-a lăsat un testament;
cu stînele, cu doinele, — în ISTORIA DE IERI,
Viaţa lui n-a fost decît: RĂSTIGNIRI şi ÎNVIERI!...

Dar, se vede lămurit c-a avut har şi putere,
că atît de vitregit, n-a pierit; şi-n veci, nu piere!...
. . . . . .
Deasupra Îngropării se înalţă ÎNVIERE!...

Trăieşte balada din copilărie şi AZI, mai mult ca oricînd...
Îi vedem pe zidari — cu inima flăcără — pe schela Patriei urcînd.
Bucură-te Mănăstirea Neamului,
pînă în veacul veacului!...
Pentru viitorul luminos de MÎINE,
dă-ne sufletul generos din Tine!...
Să suim din treaptă-n treaptă, —
cu lumea nouă care se deşteaptă —
tot ce e mai viu,
mai uman,
şi mai sfînt pe lume!...
. . . . . .
Balada Ta va fi cea mai frumoasă dintre povestiri;
iar Mănăstirea Neamului cea mai luminoasă dintre mănăstiri.

Pr. Lăudatu Vasilescu

Domnul Iisus Hristos — Adevărul cel veşnic

nici întemeietorii ei, iluminiştii, nu credeau în adevăr şi erau roşi de scepticism.

Şcolile manipulate în general de forţe anticreştine din sanctuare ale adevărului s-au transformat în mijloace de inoculare a minţilor în favoarea unor ideologii.

Iată ce spunea nu cu mult timp în urmă un liber cugetător francez, responsabil cu învăţămîntul, şi francmason pe deasupra: „Scopul şcolii laice nu e acela de a-i învăţa pe elevi să citească, să scrie, să socotească, ci e acela de a face din ei liberi cugetători. Şcoala laică va da roade numai atunci cînd îl va fi îndepărtat pe elev de la dogme, cînd îl va fi îndepărtat de la credinţa părinţilor săi. Şi, adaugă plin de sarcasm — şcoala laică e o moară în care e aruncat un fiu de creştin şi din care iese un renegat". Ce dovezi mai concludente vrem decît rezultatele şcolii laice din ultimele decenii la formarea caracterului tineretului creştin, tineret care n-are din păcate de cele mai multe ori nici cele mai elementare noţiuni ale credinţei, deşi e botezat, şi nici nu prea dă semne de întoarcere la adevăr şi la Biserică.

Cu ce ne vom prezenta oare noi cei chemaţi de Hristos la slujba preoţiei, dincolo în faţa dreptului Judecător? Cu statistici şi liste mai mult sau mai puţin obiective? Statisticile nu ajută la nimic, ba mai mult nu se deosebesc cu nimic de recoltele din agricultură umflate pe hîrtie ale vechii conduceri, care se ştiu la ce dezastru au dus. Iată necesitatea imperioasă a învăţămîntului religios obligator în şcoli, şi în acelaşi timp angajarea mai fermă a Bisericii prin toate mijloacele la realizarea acestui lucru.

Numai o educaţie impregnată cu lumina adevărului creştin poate să folosească şi să producă conştiinţe adevărate pentru regenerarea şi dăinuirea unui popor creştin din naştere aşa cum sîntem noi.

Referindu-se la cunoaşterea lui Dumnezeu, Adevărul suprem, Fer. Augustin scria undeva „fericit cel care te cunoaşte pe Tine chiar dacă altceva nu mai cunoaşte. Nefericit este cel care toate le cunoaşte, dar pe Tine nu te cunoaşte; cel care Te cunoaşte şi pe Tine şi celelalte fericit este, dar nu pentru celelalte pe care le cunoaşte ci numai pentru Tine".

Fericiţi să fim şi noi cunoscîndu-L pe Hristos atît în viaţa de credinţă şi har a Bisericii cît şi în şcoala aşezată sub auspiciile luminoase ale învăţăturii Lui, a aceluia care ne va călăuzi mintea spre tot adevărul şi spre cunoaşterea vieţii celei de veci aduse în lume de El, Care este „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6).

POSTUL CREŞTIN

Legea postului a fost dată în rai: „Nu mîncați din pomul cunoștinței binelui și răului" (Fac. II, 17), a poruncit Dumnezeu lui Adam și Eva. Acest pom avea un dublu simbol: al dependenței față de Dumnezeu și al avertizării că în ziua în care vor mînca, vor amesteca binele cu răul și vor muri. Dacă părinții noștri, Adam și Eva n-ar fi mîncat din pomul oprit, n-am mai fi avut nevoie de postul de acum. Ne-am îmbolnăvit prin neascultare, ne vom vindeca prin ascultare de Dumnezeu și prin post.

Cei ce se plîng că nu pot posti, o fac din două motive: fie că nu înțeleg rostul postului, fie că sînt bolnavi sufletește și nu vor să pornească pe calea însănătoșirii morale.

1. Temeiul scripturistic al postului.

Dumnezeu a dat în rai porunca de a nu mînca din pomul cunoștinței binelui și a răului, pentru ca omul să noată practica virtutea înfrînării, care este prima măsură și condiție a desăvîrșirii morale.

Omul este „chipul lui Dumnezeu" (Fac. I, 26), prin rațiune, voință și sentiment (Treimea umană) și asemenea cu Dumnezeu, prin sfințenie care se obține prin practicarea virtuților. Atunci cînd omul se înfrînează în ceea ce privește materia, înseamnă că este stăpînul ei, nu se amestecă cu ea, nu se lasă ispitit și nu devine robul materiei.

Adam încălcînd porunca divină, a amestecat binele cu răul, porunca lui Dumnezeu de a nu mînca și ispita diavolului de a mînca din pom, rezultînd cea mai tristă combinație, păcatul, care ne-a adus moartea (Rom. 7, 13).

Astfel el a pierdut prin mîndria minții și pofta trupului comuniunea harică cu Dumnezeu.

Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe consideră lăcomia pîntecelui drept primul păcat capital, din care izvorăsc toate patimile.

Într-adevăr, îmbuibarea duce adesea la beție și lene, iar acestea aprind trupul spre desfrînare. Toate împreună avînd nevoie de bani, duc la furt, înșelăciune și avariție. Cine nu poate dobîndi bani se întristează, se mînie și invidiază pe cei ce au și astfel lăcomia generează o serie de păcate mari, iar urmarea lor este moartea sufletească și trupească.

Postul în schimb este spre folosul trupului și al sufletului pentru că le întărește și le purifică cu ajutorul harului dumnezeiesc.

Din aceste motive și legea veche recomandă postul și arată foloasele lui (I Regi 7, 6), iar Isus Sirah zice: „nu fi nesățios întru toată desfătăciunea și nu te apleca spre mîncăruri multe... pentru nesaț mulți au pierit, iar cel înfrînat își va spori viața" (Sirah 37, 32—34).

Mîntuitorul Iisus Hristos a postit 40 de zile și 40 de nopți (Mt. 4, 2) și tot El ne învață cum să postim (Mt. 6, 16—18), pentru că diavolul nu poate fi izgonit decît prin post și rugăciune" (Mt. 17, 21).

De asemenea au postit și Sfinții Apostoli și ucenicii lor (Fapt. 13, 2—3; Cor. 6, 5).

2) Temeiul patristic și canonic al postului.

Biserica creștină ortodoxă a orînduit postul pe temeiul practicii Mîntuitorului, Sfinților Apostoli și ucenicilor lor, pentru toți creștinii. Din mulțimea scrierilor Sf. Părinți, despre rostul postului sintetizăm următoarele:

— potolește și nu lasă să crească poftele trupești (Evagrie monahul).

— deprinde voința să domine asupra lăcomiei pîntecelui, care este începutul tuturor patimilor și care alungă toate virtuțile (Nil Ascetul).

— este o jertfă bine plăcută lui Dumnezeu, deci un act de cult.

— înlesnește săvîrșirea tuturor virtuților și sprijină rugăciunea, ajută sănătății, purifică organismul de toxine, îl înnoiește și ferește de boli, iar de unele îl vindecă.

Avînd în vedere importanța postului, s-a ajuns la stabilirea obligației de a ține posturile rînduite de Biserică, prin canoanele Sfinților Apostoli și Sfinților Părinți. Astfel, canonul 69 apostolic sancționează pe clerici cu caterisirea dacă nu țin Postul Mare și postul de miercuri și vineri, iar pe laici cu afurisenia (excepții fac bolnavii).

Canonul 80 de la Laodicea și 15 al Sf. Petru al Alexandriei, repetă obligația de a posti miercurea și vinerea, deoarece miercuri s-a făcut sfat să-l vîndă pe Iisus Hristos, iar vineri a fost răstignit. Canonul 19 al Sinodului din Cangra interzice dezlegarea posturilor, canonul 8 al lui Timotei de Alexandria dezleagă de post femeia ce naște, iar canonul 10 dezleagă de post pe cei bolnavi.

Cel ce nu poate posti din cauza bolii, să dea mai multă milostenie, să se roage mai mult, să împlinească cu mai multă rîvnă poruncile dumnezeiești.

3) Cum să postim.

Postul are mai multe trepte pînă se ajunge la desăvîrșirea morală. Astfel există postul simțurilor, al minții și al duhului.

Păcatul vine mai ales prin două izvoare: din mînie și din lăcomie, iar prin post acestea trebuiesc secate. Înainte de a începe să postim trebuie să ne împăcăm cu toți semenii noștri.

De la Mîntuitorul Iisus Hristos am aflat că Dumnezeu este iubire și că porunca cea mai mare este porunca iubirii de Dumnezeu și de oameni. Una din legile iubirii care se numește iertare ne cheamă s-o împlinim pentru a înfrînge mînia. Mîntuitorul Hristos ne-a spus: „de veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-vă-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc, iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșalele voastre" (Mt. 6, 14—15). De la Domnul Iisus, din învățătura și pilda vieții Lui am aflat că trebuie să răspundem răului cu bine, celui ce ne blestemă cu binecuvîntare și celui ce ne urăște și face rău cu iertare: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi și vă rugați pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc" (Mt. V, 43).

A răsplăti binele cu rău este lucru diavolesc, a răsplăti rău cu rău este lucru dobitocesc, a răsplăti binele cu bine este omenesc, iar a răsplăti răul cu bine este lucrare dumnezeiască și virtute creștină.

Să aprindem focul iubirii creștine în inimile noastre, și să ardem toată răutatea și ura dintre noi, alungînd amintirea mîniei și să lăsăm să se reverse în inimile noastre harul dragostei creștinești.

Prin iubire și iertare biruim astfel mînia din care izvorăsc atîtea rele, iar prin post secăm fîntîna otrăvitoare a atîtor patimi aducătoare de moarte.

Trebuie apoi să mergem la duhovnic pentru a ne spovedi și a ne ușura sufletul de păcate. După aceasta vom primi binecuvîntarea de a posti și astfel voința noastră va fi ajutată de harul dumnezeiesc.

Cu privire la post, Sf. Ioan Gură de Aur ne îndeamnă astfel: „nu numai gura și stomacul vostru să postească, ci și ochii și picioarele și urechile și mîinile și toate mădularele trupului vostru. Mîinile să postească rămînînd curate de hoție și lăcomie, picioarele nealergînd spre locurile păcătoase, ochii să nu privească la frumusețile străine. Gura trebuie să postească de sudalme și de alte vorbiri rușinoase".

Vremea postului este o vreme de bucurie duhovnicească în care simți cum te desprinzi de lanțurile patimilor care te țineau în robie.

Numai fariseii erau triști și posomoriți cînd posteau, fiindcă o făceau ca să fie lăudați de oameni, și nu pentru a se apropia de Dumnezeu.

4) Foloasele postului.

După mărturia Sfintei Scripturi, postul este de folos în vremea judecății lui Dumnezeu (Iona 3, 4—7); în vreme de nenorociri și primejdii (II Reg. I, 12), pentru izbăvirea de primejdiile viitoare (Ioil 12, 12); în vreme de suferință a Bisericii (Mt. 9, 15), pentru a ajuta pe cei suferinzi (Ps. 34, 12—13) și este de mare folos pentru întoarcerea la Dumnezeu (II Par. XX, 13).

Sf. Apostol Pavel ne spune că trupul poftește împotriva Duhului iar Duhul împotriva trupului (Gal. 5, 17). Deci să înlăturăm prin post plăcerile trupului, pentru a întări prin harul dumnezeiesc sufletul și astfel să biruim patimile și pe diavol. Mîncărurile grase și alcoolul înalță de la stomac un nor material gros, care împiedică luminile Duhului Sfînt să se pogoare asupra minții.

Postul este un zid puternic, așezat de Dumnezeu în calea păcatelor, palat al lui Hristos și cetate a Duhului Sfînt, pavăză a credinței, semn al dragostei și întărire a întregii înțelepciuni. Postul strălucește simțurile, înalță simțurile, supune pe trup duhului, face inima zdrobită și smerită, nimicește norul poftelor, stinge aprinderea desfrînării și luminează înțelepciunea omului.

Postul păzește pe prunci, face curat pe tînăr, umple de vrednicie pe bătrîn, este păzitorul fericirii, liant al căsniciei, gonește risetele dezmățate, cîntecele desfrînate, dansurile desuchiate (Sf. Vasile cel Mare).

Dacă lumea ar posti nu s-ar mai face arme, n-ar mai fi războaie, închisori.

Postul iar învață pe toți să se înfrîneze de la mîncare, să izgonească iubirea de arginți, lăcomia și orice viciu. Postul ne face asemenea cu îngerii.

Medicina recomandă înfrînarea și postul, ca mijloace de preîntîmpinare și de vindecare a bolilor din organism.

În concluzie, putem spune că postul este cea dintîi poruncă dumnezeiască dată pentru mîntuirea noastră. Cel care nesocotește porunca postului, fără motive îndreptățite de vîrstă și sănătate și condiții de muncă, este călcător de poruncă dumnezeiască. Vremea postului este vreme de luptă, pentru a înfrînge mîndria minții prin smerenie, mînia firii prin iertare și lăcomia trupului prin înfrînare.

Postul care îi place lui Dumnezeu (Is. 58, 3) este atît cu trupul cît și cu sufletul, sprijinit și întărit de rugăciune, fapte bune, spovedanie și pecetluit cu Sfînta Împărtășanie. Postul este mica noastră jertfă pe care a aducem lui Dumnezeu din dragoste, ca răspuns la jertfa și dragostea Sa mare pentru mîntuirea noastră. Postul este o mărturie a legăturii noastre harice cu Dumnezeu.

Drept aceasta, lăsînd să încolțească aceste învățături despre post în inima noastră, să umblăm în vremea lui: „Cuviincios ca la lumina zilei, nu în ospețe și beții, nu în desfrînări și-n fapte de rușine, nu în ceartă și-n pizmă. Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre pofte" (Rom. XIII, 13—14).

Preot Mihai Valică
Protos. Veniamin Baican

Eu sînt vinovatul, eu și nimeni altul

Cea de a doua Duminică din vremea Triodului se numește „Duminica Fiului risipitor". Se numește așa, pentru că în acea Duminică, la sfînta Liturghie, se citește din sfînta Evanghelie pilda fiului risipitor, și tot în legătură cu acea pildă sînt și alcătuirile de la sfînta slujbă.

Pilda cu fiul risipitor (Luca 15, 11—32), prin cuprinsul ei, este dătătoare de nădejde. Ea este dătătoare de nădejde, în înțelesul că în ea este vorba de un fiu care, după ce și-a cheltuit averea, primită de la tatăl său, s-a întors la casa părintească, iar tatăl l-a primit cu bucurie și l-a așezat în starea din care căzuse. În felul acesta, pilda cu fiul risipitor poate fi tot atît de bine numită și pilda cu tatăl primitor. Tatăl tot tată a rămas și după ce fiul și-a luat partea de avere și a plecat din căminul părintesc. Și pentru că avea și pe mai departe inimă de tată, pentru fiul rătăcit și risipitor, tatăl i-a dorit întoarcerea și l-a așteptat. Și pentru că l-a așteptat, l-a primit, cînd acela s-a întors și a vrut să fie din nou în casa din care plecase și aproape de tatăl pe care-l părăsise.

Cînd fiul i-a cerut partea de avere, ce i se cuvenea, tatăl i-a dat-o, iar cînd acela a plecat, tatăl l-a petrecut cu duioșie, așteptînd întoarcerea lui. Fiul însă a plecat din preajma tatălui său și se pare că o vreme l-a și uitat. Dar a venit și timpul ca el să ducă lipsă și atunci și-a amintit de casa părintească, de belșugul din casa din care plecase și de tatăl pe care îl părăsise. Aceasta s-a întîmplat cînd „și-a venit în sine", și cînd și-a zis: „Cîți argați ai tatălui meu au prisos de pîine, iar eu pier de foame". Apoi a adăugat: „Scula-mă-voi și mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: „Tată, greșit-am împotriva cerului și înaintea ta; nu mai sînt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din simbriașii tăi" (Luca 15, 17—19). În astfel de cuvinte, fiul rătăcit își exprimă conștiința propriei sale vinovății: „Eu sînt vinovatul". Sînt vinovat în fața lui Dumnezeu, precum și față de tatăl meu. „Sînt vinovat" Mă duc în fața tatălui meu, ca unul ce i-am risipit averea. Mă duc în fața lui, ca unul care nu l-a ascultat, ca unul care l-a părăsit. „Eu sînt vinovatul, eu și nimeni altul". Și pentru că sînt vinovat, sînt și nevrednic. „Nu sînt vrednic să mă numesc fiul tău". Mă duc la tatăl meu cu povara neascultării, cu povara risipitorului. N-am nici o pretenție, am doar o rugăminte: să fiu primit ca unul dintre simbriași, ca unul dintre servitori. Smerenia nu are pretenții. Smerenia doar cere, se roagă, și cînd primește, mulțumește. Și fiul risipitor, cînd și-a venit în sine, cînd a ajuns la conștiința vinovăției sale, cînd putea spune: „Eu sînt vinovatul, eu și nimeni altul", smerit și fără pretenții, cu gîndul și simțămîntul că este risipitor și neascultător, s-a prezentat la tatăl său și i-a zis: „Tată, greșit-am la cer și înaintea ta și nu mai sînt vrednic să mă numesc fiul tău" (Luca 15, 21). Dar înainte de a fi făcut el această mărturisire de vinovăție, tatăl său își arătase bunăvoința, căci „pe cînd era el încă departe, l-a văzut tatăl său și s-a înduioșat și, alergînd la el, a căzut pe grumajii lui și l-a sărutat" (Luca 15, 20). Cu aceasta, tatăl arăta că primește pe fiul care plecase și acum se întorcea; primește pe fiul care îl purtase tot timpul în inima sa, dar pe care nu l-ar fi putut ajuta înainte de a se fi realizat starea sufletească pe care abia acum o avea fiul, care se știa vinovat: „Eu sînt vinovatul", și tocmai de aceea, întru smerenie, dorea să intre în vederile tatălui său, dorea să fie ascultător.

Acum cînd se știa și se recunoștea vinovat, era dispensabil pentru a fi modelat. Toate acestea le știa și tatăl primitor, care nu voia să lase nici măcar o umbră de tristețe peste bucuria cu care trebuia să se bucure toți, de aceea a spus: „Aduceți haina cea mai bună și îmbrăcați-l pe el, puneți-i inel în deget și încălțăminte în picioare. Aduceți vițelul cel mai gras și-l tăiați. Și să mîncăm și să ne veselim, căci acest fecior al meu era mort și a înviat, era pierdut și s-a aflat" (Luca 15, 22—24).

S-ar fi sfîrșit totul aici, dacă nu mai era încă ceva de făcut. Ce anume? Fiul întors, fiul pentru care era atîta veselie, avea și un frate, care se socotea pe sine drept și fără nici o vină. Acesta sosind acasă, în vremea veseliei, nu voia să intre și el în șuvoiul de bucurie. Tatăl căuta să-l convingă că și el trebuie să se bucure de întoarcerea fratelui său. Atunci acela și-a arătat nemulțumirea, zicînd: „Iată atîția ani de cînd îți slujesc și nici odată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar cînd veni acest fecior al tău, care ți-a mîncat averea cu desfrînatele, ai junghiat pentru el vițelul cel îngrășat" (Luca 15, 29—30).

Spre deosebire de fiul întors, care se știa și se mărturisea ca vinovat, cel rămas acasă se socotea nevinovat și drept, și de aceea avea pretenții, iar această stare sufletească îl împiedica și de la bucuria ce îi stătea în față. Lui i se părea că tatăl său, prin acea veselie, răsplătește vinovăția, și nu înțelegea că nu vinovăția, ci pocăința primea răsplată prin acel ospăț. Ca bucuria să fie deplină, tatăl îl chema și pe fiul său cel rămas acasă să ia parte la ospăț, cînd îi spunea: „Se cuvenea să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta era mort și a înviat, era pierdut și s-a aflat" (Luca 15, 32).

Priviți în paralel, cei doi fii din pilda cu fiul risipitor ne amintesc de cei doi oameni, care se rugau în templu, — din pilda cu vameșul și cu fariseul. Fariseul se socotea pe sine a fi drept, cum drept se socotea și fiul rămas acasă; iar vameșul își cunoștea vinovăția, cum vinovat se știa și fiul risipitor. Acesta din urmă, în felul lui, spunea lămurit: „Eu sînt vinovatul, eu și nimeni altul". Cînd cineva ajunge la o astfel de concluzie, e nădejde și de îndreptare, — îndreptarea fiind totdeauna întemeiată pe conștiința vinovăției. Mai e nevoie doar de încrederea în tatăl primitor, care este Dumnezeu și despre care ne încredințează pilda cu fiul risipitor și că ne așteaptă și că ne primește. Ne primește, cînd spunem, ca fiul risipitor: „Am greșit", cînd putem spune: „Eu sînt vinovatul, eu și nimeni altul."

Arhim. Teofil Părăian

ORTODOXIE ŞI ROMÂNISM

(Urmare din pag. 1)

mânesc se poate identifica cu ortodoxia, dar ortodoxia nu se poate identifica cu „statul român".[7]

Autorul *Spațiului mioritic* se apropia și el de profundele realități spirituale ce leagă specificitatea românească de ortodoxie. O reținem pe aceea legată de unitatea limbii românești: „Vom remarca mai întîi că românească populară excelează ca unitate numai față de limbile romanice și germanice. Unitatea graiului românesc își găsește însă concludentele analogii prin limbile slave și sud-est europene. În genere, popoarele ortodoxe, rus, ucrainian, sîrbesc, grec, prezintă acest grandios fenomen al unei relative unități lingvistice".[8] Ca și cum l-ar fi continuat pe Blaga, Nichifor Crainic stabilește nu numai apropiere, ci și deosebire între etnie și ortodoxie: „Spiritul ortodox e formula solidarității românești, fără ca solidaritatea românească să epuizeze spiritul ortodox. Căci spiritul ortodox poate fi tot așa de just și de adînc formula solidarității grecești, sîrbești sau bulgare".[9]

Printr-o astfel de înțelegere a relației dintre ortodoxie și specificul românesc, Nichifor Crainic va numi atitudinea lui Constantin Rădulescu Motru, despre românism și ortodoxie, drept o „mistificare" a românismului.[10] Dacă exprimarea lui Crainic este publicistică și polemică, cea a lui Dumitru Stăniloae va fi cărturărească și calmă. Dumitru Stăniloae a simțit și a gîndit existența unei uniri lăuntrice între „ortodoxie și românism".[11] Gînditorul și teologul, Dumitru Stăniloae, cel care va da nu numai culturii românești, ci și ortodoxiei lucrări de înaltă ținută intelectuală, și-a fundamentat înțelegerea organicității dintre ortodoxie și românism, pe o unitate între uman și național: „Calitatea națională este însuși umanul într-o formă a lui".[12] „Un român, cînd simte milă față de un ungur, în milă e tot român".[13] Mila e creștinească, iar simțirea e românească și omenească.

Pentru a dezvălui punctul de vedere ce și l-a asumat, Dumitru Stăniloae ne comunică sensul ortodoxiei, în comparație cu protestantismul și catolicismul. Catolicismul îl socotea uniformizator, protestantismul dominat de tendința individualizării maxime, pe cînd ortodoxia nu e altceva decît „ritmul deplin al vieții, e entelechia ei".[14]

N-a uitat profesorul Dumitru Stăniloae să nuanțeze și relația dintre latinitate, românism și ortodoxie. Românismul îl concepea ca pe o „sinteză între latinitate și ortodoxie".[15] Această sinteză o subliniază astfel: „În firea românească ortodoxia reprezintă polul mistic al existenței, în vreme ce latinitatea polul pozitivist, practic, raționalist, al preciziunilor tăioase și reci".[16]

În sfîrșit, meditațiile asupra ortodoxiei în perioada interbelică au depășit, cum era și firesc, relațiile dintre românism și ortodoxie, pentru a se afirma: „ortodoxia română ca funcție europeană".[17] Evident, a spiritualității românești, dar și a unui pacifism european. Se propunea astfel în locul unui „internaționalism războinic", un internaționalism pacifist, după model ortodox. Astfel, principiul autocefaliilor naționale, în ortodoxie, „independente ca administrație, dar unificate în spiritul universal și în dogma ecumenică... poate fi considerat ca arhetipul viitoarei confederații a statelor europene".[18]

Așadar relația dintre ortodoxie și românism, născută într-o diversitate a opiniilor și printr-o căutare statornică a specificității cugetului românesc, sugerează limpede și existența unei relații dintre ortodoxie și europenism, fapt de altfel prezent în ecumenismul contemporan. Pentru perioada interbelică și pentru relația dintre ortodoxie și contemporaneitate — evident o contemporaneitate a anilor '30 — mai reținem și aprecierea lui Mircea Eliade: „Un ortodox poate fi ascet sau păcătos. Ce însemnătate poate avea aceasta? Experiența religioasă, dragostea către Christ — rămîne aceeași.

Așadar, orice drum ar apuca, o conștiință contemporană ajunge la creștinismul ortodox".[19] Să nu uităm, gîndul aparține unui viitor istoric și filosof al religiilor mondiale!

Concepția despre ortodoxie a lui Mircea Eliade va fi mai nuanțată, în opera, atunci de constituire, a autorului *Istoriei credințelor și ideilor religioase*, precum și în aceea a lui Blaga e mai complexă, dacă ne gîndim la „sofianic" și la „transcendentul care coboară".

Năzuința noastră însă nu a fost să prezentăm și să epuizăm concepția despre ortodoxie a unor autori — lui Dumitru Stăniloae ar fi trebuit să-i comentăm întreaga operă —, ci doar să încheiem studiile noastre de istorie culturală — românească și ortodoxă —, cu o problematică filosofică ce reiterează în alt chip problematica primului studiu al lucrării noastre: relația dintre romanitatea românilor și ortodoxia românilor. Această relație dintre romanitate și ortodoxie, propusă din perspectiva unei hermeneutici a rostirii se regăsește deplin în relația ortodoxie și românism. Așadar, pe de-o parte avem comuniunea dintre romanitate și ortodoxie într-un spațiu originar ce ne dezvăluie permanență și continuitate în istoria neamului românesc, iar pe de altă parte, în altă modalitate, să-i zicem filosofică, convergența dintre ortodoxie și românism, ne dă profunzimea spiritualității românești. Convergența aceasta nu e numai o nostalgie a originalului (a unității dintre romanitate și ortodoxie), ci și o actualizare a lui.

---

7 Ibidem, p. 53.

8 Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, 1944, p. 188.

9 Nichifor Crainic, *Ortodoxie și etnocrație*, p. 171.

10 Ibidem, p. 129.

11 Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 62.

12 Ibidem, p. 11.

13 Ibidem, p. 12.

14 Ibidem, p. 64.

15 Ibidem, p. 121—122.

16 Ibidem, p. 137.

17 Nichifor Crainic, *Puncte cardinale în haos*, p. 315.

18 Ibidem, p. 315.

19 Mircea Eliade, *Ortodoxia*, în „Ortodoxia", XXXVIII, 1986, nr. 4, p. 149—150.

INFORMAŢII

— Între 12—16 martie 1992, Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a luat parte alături de P. F. Patriarh Teoctist al României şi Î. P. S. Daniel al Moldovei la întîlnirea de la Constantinopol a Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe din lume.

— Duminică, 15 martie a.c., Î. P. S. Sa, alături de ceilalţi membri ai delegaţiei române, a luat parte la slujirea Sf. Liturghii arhiereşti prezidată de S. S. Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I în Catedrala Sf. Gheorghe a Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol.

Cu prilejul întîlnirii de la Constantinopol, Î. P. S. Sa a fost decorat cu ordinul „Sf. Marcu" al Patriarhiei Alexandriei.

— Între 17—22 martie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte, în calitate de membru, la lucrările Comisiei de Coordonare a dialogului dintre Conferinţa Bisericilor Europene şi Conferinţa episcopilor catolici din Europa, lucrări care s-au desfăşurat în localitatea Würzburg din Germania.

— Joi, 25 martie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

— Vineri, 27 martie a.c., Î. P. S. Sa a participat la Simpozionul închinat împlinirii a 74 de ani de la Unirea Basarabiei cu România.

În cadrul Simpozionului, organizat da Asociaţia Pro Basarabia şi Bucovina din Sibiu la Casa Armatei, după oficierea unei slujbe de pomenire pentru cei care au fost artizanii marii Uniri de atunci, I. P. S. Sa a prezentat un cuvînt de suflet şi speranţă în legătură cu Unirea Basarabiei din 27 martie 1918, şi personalităţile care au condus-o.

— Duminică, 29 martie a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, prezentînd la sfîrşitul slujbei „Mesajul Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe", alcătuit cu prilejul întîlnirii de la Constantinopol din Duminica Ortodoxiei, 15 martie 1992.

În acelaşi zi seara, Î. P. S. Sa a luat parte la o întîlnire cu membrii Asociaţiei „Oastea Domnului" în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Cu acest prilej, Î. P. S. Sa a adresat un cuvînt de învăţătură şi îndemn tuturor celor prezenţi.

Arhid. Dumitru Bălţat

— Sîmbătă, 14 martie 1992, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţit de arhid. D. Luca şi D. Dura, a oficiat un Te-Deum de mulţumire în Catedrala din Sf. Gheorghe, prilej cu care s-a înfiinţat „Liga Cultural-Creştină" cu numele de „Andrei Şaguna".

După slujba Te-Deumului P. S. Sa a rostit un cuvînt de suflet membrilor Ligii nou-înfiinţate.

— Tot sîmbătă, 14 martie a.c. în biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, Prea Sfinţia Sa împreună cu P. S. Damaschin Severineanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei şi un sobor de preoţi şi diaconi, au oficiat slujba de reînhumare a marelui diplomat şi om politic Nicolae Titulescu. Răspunsurile au fost date de un grup de studenţi teologi din Sibiu, diriţaţi de P. C. arhid. prof. Ioan Popescu.

— Duminică, 15 martie a.c., P. S. Serafim, împreună cu P. C. preoţi Prodea Vasile şi Neamţu Victor, a oficiat Sf. Liturghie arhierească la biserica cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae" din Şcheii Braşovului. La momentul potrivit P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi, P. S. Sa a săvîrşit slujba Vecerniei la biserica cu hramul „Înălţarea Domnului" din oraşul Codlea.

— Vineri, 19 martie a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim, înconjurat de preoţi şi diaconi din prot. Braşov, a întîmpinat la biserica „Cuvioasa Paraschiva" din Braşov pe tinerii pelerini din Basarabia, angajaţi în marşul „Drumul Crucii". După oficierea unui Te-Deum, P. S. Sa a rostit un cuvînt de bun venit. În procesiune, crucea a fost aşezată apoi în biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, unde s-a oficiat slujba Pavecerniţei, urmată de predica P. S. Serafim Făgărăşanul.

— Sîmbătă, 20 martie 1992, orele 10, în clădirea casei armatei din Braşov a avut loc un simpozion cu tema: „Unitatea românilor din ambele părţi ale Prutului". Au participat tinerii basarabeni ai „Drumului Crucii", reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe în frunte cu P. S. Sa Dr. Serafim Făgărăşanul, reprezentanţi ai Armatei române, precum şi reprezentanţi ai Ligii studenţilor din Universitatea Bucureşti şi Braşov. După intonarea Rugăciunii Domneşti, P. S. Sa a deschis simpozionul printr-o rugăciune de pace, urmată apoi de un cuvînt de îndemn la păstrarea credinţei şi a unităţii naţionale.

Tot sîmbătă, 20 martie, orele 17,00, P. S. Serafim a oficiat slujba Vecerniei la biserica „Sf. Gheorghe" din Braşov. Alături de tinerii basarabeni şi de sute de credincioşi din Braşov, la slujba Vecerniei au participat şi membrii „Ligii tineretului ortodox" din Braşov. După slujba Vecerniei, tot în aceeaşi biserică un grup de tineri, pregătiţi de P. C. pr. Gh. Grindu, au prezentat oaspeţilor din Basarabia, precum şi sutelor de credincioşi prezenţi o scenetă religioasă intitulată: „Buna Vestire".

— Duminică, 21 martie a.c. P. S. Serafim a oficiat Sf. Liturghie la biserica cu hramul „Sf. Treime" din Braşov. La orele 16,00 P. S. Sa a oficiat slujba Vecerniei după care a rostit un cuvînt de învăţătură credincioşilor din Oastea Domnului.

— Duminică, 29 martie 1992, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, după ce a vizitat parohiile Şura Mică, Ocna Sibiului III şi Alămor, a oficiat Sf. Liturghie la biserica cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae" din Armeni. După predica rostită de P. C. pr. prof. Sebastian Şebu, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură şi îndemn la păstrarea credinţei strămoşeşti.

În aceeaşi zi, P. S. Sa a oficiat slujba Vecerniei la Catedrala din Sibiu unde au participat şi credincioşi din „Oastea Domnului", rostind un cuvînt de învăţătură.

Arhid. Luca Dumitru

Conferinţa Federaţiei Mondiale a Studenţilor Creştini — secţiunea europeană, Strasbourg, 8—15 martie 1992

Organizată cu sprijinul Fundaţiei Europene pentru Tineret, care a suportat toate cheltuielile, şi bucurîndu-se de facilităţile deosebite ale Centrului European al Tineretului din Strasbourg, care a găzduit-o, conferinţa de anul acesta a Federaţiei Mondiale a Studenţilor Creştini — secţia europeană (W.S.C.F. — Europe) a avut drept temă generală: „Educaţia universitară într-o Europă în schimbare".

Participanţii (30) au acoperit o largă arie ecumenică: pe lîngă diferitele orientări protestante şi neoprotestante, organizaţiile creştin-ortodoxe de tineret au avut şapte reprezentanţi (Grecia — 3, Rusia — 3, România — 1), iar cele romano-catolice unul.

Reprezentativitatea naţională a fost de asemenea echilibrată — în ceea ce priveşte raportul între ţările răsăritene şi cele apusene, mai puţin în ceea ce priveşte prezenţa ţărilor latine (singurul reprezentant fiind cel din România), ceea ce a afectat caracterul bilingvistic al conferinţei, englez-francez, în cea mai mare parte a timpului vorbindu-se în limba engleză.

Lucrările conferinţei s-au desfăşurat fie în şedinţe plenare, care au prilejuit prezentări a situaţiilor din diferite ţări şi confesiuni, şi în care au fost audiate şi o serie de expuneri ale unor invitaţi din afara conferinţei („Politicile educaţionale într-o Europă în schimbare" — Maitland Stobart, „O identitate creştină în universitatea contemporană" — Kaija Junkkari, „O istorie a Universităţii din Strasbourg" — Bernard Vogler), urmate de discuţii, fie în grupuri opţionale de lucru (o comparare a participării studenţilor la evenimentele din 1968 şi cele din 1989, despre problemele sociale ale studenţilor) sau în „grupuri creative" (dreaming workshops — spiritualitate, ecumenism, relaţia ştiinţă, artă, creştinism în universităţi).

Problemele unei anumite crize a angajării şi participării studenţilor în cadrul diferitelor organizaţii şi mişcări (în particular, cele creştine) au revenit insistent.

O zi a fost dedicată vizitării sediului Consiliului Europei, a Centrului de Informare în probleme de Educaţie, a Universităţii din Strasbourg şi a unor monumente istorice importante (Catedrala etc.).

În fiecare seară s-au organizat meditaţii şi rugăciuni în comun, de către reprezentanţii diferitelor confesiuni pe rînd, una dintre ele fiind asigurată de către cei ai Bisericilor Ortodoxe.

Ultimele două zile au fost dedicate evaluării lucrărilor, concluziilor şi deciziilor privind acţiunile şi modalităţile de colaborare viitoare. Între altele s-a hotărît elaborarea unui document programatic referitor la identitatea creştină şi totodată studenţească a W.S.C.F. (Federaţia Mondială a Studenţilor Creştini), în care dimensiunea teologică să fie mai consistentă şi la care şi participarea ortodoxă este aşteptată cu interes...

Din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Sibiu şi a Ligii Tineretului Ortodox Român (filiala Sibiu) a participat Pr. drd. Grăjdian Vasile — cu contribuţii la prezentarea aspectelor şi tendinţelor actuale (în particular a celor cu caracter religios) ale vieţii tineretului român, şi în secţiunile ce s-au ocupat de compararea participării studenţilor la evenimentele din 1968 şi din 1989, şi de problemele de spiritualitate.

În ansamblu, buna organizare a Conferinţei — un rol important avîndu-l inspirata selecţionare a participărilor — a determinat un dens şi fructuos schimb de idei între cei prezenţi, spre o mai bună cunoaştere reciprocă — dătătoare de speranţă într-o „unire a tuturor" întru Hristos.

Pr. Grăjdian Vasile

Preot Profesor IOAN HANIA*
(1818—1897)
— 95 de ani de la moarte —

Preotul profesor Ioan Hania vede lumina zilei la 20 martie 1818 în localitatea Sadu, jud. Sibiu, provenind din părinţi ţărani.

Studiază cu sîrguinţă în Sibiu, Cluj şi Viena. La data de 7 oct. 1845 este numit „secretar consistorial" la Sibiu.

Beneficiind de solicitudinea marelui ierarh Andrei Şaguna, preotului Ioan Hania îi este încredinţată administrarea protopopiatului Sălişte (pe acea vreme — alăturat la protopopiatul I al Sibiului), vreme de 24 ani (1854—1878), devenind unul din marii protopopi care — cu vrednicie — au condus acest propopiat, succedînd pe Dr. Grigorie Pantazi şi anticipînd pe vrednicii de pomenire: Dr. N. Maier, Dr. I. Stroia, Dr. I. Lupaş, Dr. Dumitru Borcia etc.

Competent şi meticulos pe linie profesională, onest ca om, Ioan Hania devine profesor la Seminarul Andreian din Sibiu, iar între anii 1865—1895 deţine şi funcţia de „director seminarial".[1]

În şedinţa comitetului din 4 ianuarie 1870, s-a aprobat o „declaraţie publică" a conducerii Asociaţiunii, publicată în „Transilvania" şi semnată de vicepreşedintele Ioan Hania şi I.V. Rusu, secretar II. Declaraţia cuprinde un protest împotriva unor articole jignitoare la adresa românilor, moralităţii şi culturii lor, apărute în „Heidelberg Zeitung", nr. 275 (din 1869), sub semnătura prof. W. Wattenbach. Acesta ţinuse o conferinţă despre saşi şi români, la muzeul din Heidelberg, în care se întîlneşte şi următoarea afirmaţie: „... precumpănitoarea populaţie română din Transilvania care este o adevărată bandă de hoţi". Faţă de această afirmaţie jignitoare, Asociaţiunea a luat atitudine afirmînd: „ — onoarea poporului român, în ceea ce priveşte cultura şi moralitatea lui, e atacată prin numitul profesor în modul cel mai insolent. Şi acest atac e cu atît mai dureros simţit, cu cît el se vede a fi un anume calculat de a înfiera şi discredita înaintea opiniei publice luminate şi prin urmare de a lipsi de simpatia şi sprijinul moral al aceleia pre un popor carele, deşi apăsat fără vina lui mai mulţi secoli, totuşi, dovadă e istoria lui, n-a lipsit şi nu lipseşte a-şi împlini oricare dintre popoarele conlocuitoare datorinţele sale către patrie şi umanitate şi care a adus şi cele mai mari sacrificii pentru a intra în concertul popoarelor cultivate şi libere." Apoi, amintind realizările românilor în domeniul vieţii sociale şi culturale, continuă astfel: „Comitetul Asociaţiunii... nu poate să-şi exprime destul de viu profunda sa părere de rău că un bărbat de ştiinţă, un istoric german a putut să-şi uite într-atît de sine, încît, în mijlocul Europei, într-o cetate celebră prin atîţi eruditi şi desigur înaintea unui numeros public luminat, să se apuce a arunca fără conştiinţă asupra poporului român fie măcar şi numai asupra celui ce locuieşte în „fundul regesc", astfel de injurii grave şi inflamatorii". Luînd în mod firesc apărarea poporului român împotriva acelor atacuri injurioase şi calomnioase, comitetul Asociaţiunii preciza: „... statistica ţării arată invederat că poporul român a stat şi stă, în privinţa moralităţii, cel puţin pe acel grad pe care au stat şi stau popoarele conlocuitoare favorate de stat".[3]

Începînd Războiul nostru pentru Neatîrnare, în întreaga Transilvanie se organizează peste 300 de colecte în bani, îmbrăcăminte, pansamente etc. pentru ostaşii răniţi, văduve şi orfanii de război. În fruntea acestor acţiuni sînt intelectualii români de atunci: preoţi, avocaţi, învăţători, notari dar şi ţăranii. Se disting însă soţiile şi fiicele lor. Iniţiativa organizării porneşte, practic, de la Sibiu, unde se constituie un comitet de romînce — la 5/17 mai 1877 —, sub conducerea Iuditei Măcelariu, soţia primului preşedinte al Partidului Naţional Român din Transilvania. Din comitet fac parte cîteva preotese, soţii ale profesorilor de teologie sau ale „asesorilor consistoriali" precum: Maria Hania (soţia pr. prof. Ioan Hania), Caliopi Boiu, Eleftera Cristea, Elena Popescu, Maria Cunţan, Maria Cosma etc.

Apelul lansat de comitetul sibiencelor este reprodus în mai multe periodice româneşti şi săseşti din Transilvania, bucurîndu-se de un larg ecou printre români.

La data de 10/22 mai 1877 se constituie „Comitetul românilor din Braşov pentru ajutorarea soldaţilor răniţi din România", din care fac parte mai mulţi preoţi şi profesori, sub conducerea negustorului patriot Manole Diamandi.

Însă oficialităţile din Budapesta nu pot admite astfel de manifestări ale solidarităţii româneşti. Ca atare, la 24 mai 1877, Ministerul de Interne interzice cele două comitete de români alcătuite doar cu cîteva zile înainte. Ambele comitete au înaintat cîte un memoriu-protest la Ministerul de Interne, în care arătau că s-au constituit şi comitete ungureşti, care colectau bani şi alimente pentru răniţii turci, fără ca prin aceasta să se încalce „principiul neutralităţii", cum pretextau autorităţile. După cum era de aşteptat, ambele proteste sînt respinse. În astfel de împrejurări, se fac colecte particulare, cu rezultate deosebite.[4]

Preot profesor Ioan Hania face parte din comisia privind „editarea cărţilor scolastice",[5] scriind — printre altele — o monografie a Seminarului Andreian sibian.

Preocupat de problemele economice-financiare ale timpului său, devine membru în direcţiunea „Albinei" (Instituţie de credit şi economii, fundată în 1871 la Sibiu, care subvenţionează şi activitatea culturală a bătrînei „Astra"), iar spre amurgul vieţii ajunge preşedintele ei.

Preotul vrednic, protopopul merituos, profesorul competent şi prob, patriotul sibian Ioan Hania intră în eternitate în urmă cu 95 de ani, la data de 30 martie 1897, lăsînd regrete unanime în inimile (şi conştiinţele) contemporanilor săi, ca şi un chip pilduitor pentru posteritate.

Dumitru Peligrad

* În unele materiale — de epocă dar şi mai tîrzii — se întîlneşte forma (numele) Hannia. Am acceptat grafia cu un singur „n".

1 v. Cartea de aur..., Sălişte, 1911 şi anii urm., p. II.

2 v. Ioan Lupaş, Din istoria Transilvaniei, Buc., 1988, p. 196.

3 v. „Transilvania", anul III, nr. 2/15 ian. 1870, p. 25—26; la fel Pamfil Matei, „Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român" (ASTRA) şi rolul ei în cultura naţională (1861—1950), Cluj-Napoca, 1986, p. 314 şi urm.

4 v. „Telegraful Român", an XXV, nr. 40 din 22 mai/3 iunie 1877; nr. 47 din 16/28 iunie; nr. 49 din 23 iunie/5 iulie 1877; la fel „Mitropolia Ardealului", an XXII, nr. 4—6, 1977, p. 365—390; de asemenea Pr. Dr. Mircea Păcurariu, Politica statului ungar faţă de Biserica românească din Transilvania în perioada Dualismului (1867—1918), Sibiu, 1986, p. 81—82.

5 v. „Transilvania", anul XXVIII, 1897, p. 61—63.

Semnalăm... Semnalăm...

● O carte de mare frumuseţe: *„Cerurile Oltului"* de Valeriu Anania! (Rîmnicu Vîlcea, 1990, 331 p., format mare). Valeriu e în dialog cu Bartolomeu — un ingenios procedeu *Ianus bifrons* — iar peisajele, mînăstirile, icoanele excelent reproduse, sînt o coborîre a cerului pe pămînt, pentru ca cerul să poată dialoga cu Oltul, aşa, ca de la om la om, şi să-şi spună poveşti pe care Oltul le mai povestise şi altă dată, într-o carte a lui, — „Cartea Oltului" a lui Geo Bogza —, dar le povestise numai malurilor lui.

Să nu se creadă însă că textele lui Valeriu şi ale lui Bartolomeu sînt simple ilustrări verbale ale iconografiei bogate şi bine alese. Cine se va osteni să le citească, va fi surprins de eseul erudit în care cei doi se întrec şi se dovedesc atît de competitivi, încît nu reuşesc să se departajeze. Atît doar că ultimul cuvînt îl are totuşi Bartolomeu, cel binecuvîntat de har.

● A murit Anton Dumitriu. Nu-i vom creiona un portret. I-l ştie tot omul de cultură. Nu-i vom înşira nici bibliografia multelor cărţi şi studii cu care a îmbogăţit cultura românească. Despre toate se va scrie şi, amănuntele vieţii şi creaţiei lui, vor fi cercetate ani şi ani. N-aş vrea însă să se uite un amănunt: Anton Dumitriu s-a apropiat cu un interes deosebit de ortodoxie. Şi-a petrecut o vară întreagă, poate chiar vreo şase luni la Mînăstirea Slatina din Jud. Suceava, unde era stareţ părintele Cleopa, vestit isihast şi model viu de credinţă şi viaţă creştină. Într-unul din interviurile sale din ultimii ani, Anton Dumitriu a pomenit şi de teologii din Mînăstirea Slatina din vremea aceea, cu care se întreţinea adesea. Unul dintre aceştia era şi cel care scrie aceste rînduri, şi pe care Anton Dumitriu îl remarcase printre studenţii săi, pe cînd era profesor de Logică la Universitatea din Bucureşti. La Slatina mai era şi Petroniu Tănase, cu studii de matematică (încerca împreună cu Anton Dumitriu să rezolve teoria lui Fermat), acum stareţ faimos în Athos, şi tot acolo a venit să se călugărească Andrei Scrima, fost asistent al lui Anton Dumitriu la Universitate, şi apoi profesor la multe universităţi din lume.

Cît de mult l-a interesat isihasmul — el îi zicea isihasma — se poate vedea mai ales din culegerea *„Retrospective"* (Ed. Tehnică, Buc. 1991, 247 p.). Prieten cu Sandu Tudor — mai tîrziu ieroschimonahul Daniil — Anton Dumitriu a frecventat şi cercul isihast de la Mînăstirea Antim, „Rugul Aprins". Despre aceasta vom mai scrie.

Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii.

● Între 21 aprilie şi 1 mai 1992 va avea loc la Mînăstirea Neamţu un Seminar cu tema: *„Teologia şi spiritualitatea ortodoxă"*, la care vor participa studenţi, teologi, preoţi şi laici. Seminarul este organizat de Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi de Institutul Ecumenic de la Bossey (Elveţia), la iniţiativa Î. P. S. Daniel al Moldovei şi Bucovinei.

● La Institutul Ecumenic din Bossey va fi organizat între 13—23 mai 1992 un dialog cu tema: *Medicina şi Teologia — pot merge împreună?*

Noi ştim dinainte: pot!

● Biserica Ortodoxă Rusă a refuzat să participe la un proiect prezentat de „Disney Land" de a organiza la Moscova un parc de distracţii similar celui din Statele Unite şi în care, organizatorii ar dori să deschidă şi un *„Centru al tuturor religiilor". „Biserica Ortodoxă Rusă nici nu va aproba un asemenea proiect, nici nu va participa la el"*. Religiile nu sînt teme de spectacol şi distracţie. Biserica Rusă este acum preocupată de introducerea educaţiei religioase în şcoli şi, spune S. S. Patriahul, sperăm ca statul să ne dea concursul în astfel de acţiuni, în respect reciproc şi cooperare. „Disney Land" nu poate fi locul potrivit din care cineva ar putea fi introdus în Ortodoxie" (I.B. Moscova, nr. 4, 1992).

Astfel de propuneri ni s-au făcut şi nouă. Sînt unii care gîndesc problemele religioase, aşa cum gîndesc despre asocierea cultivatorilor de soia! Şi noi am răspuns că asemenea proiecte sincretiste nu sînt nici măcar pe aproape de ecumenism. Deocamdată noi avem de traversat oceanul încă tulbure al ecumenismului. Să vedem cu ce vom ieşi la liman. La un sincretism de tipul celui propus de Disney Land, în nici un caz. Proiectul dovedeşte că e conceput, poate, de buni oameni de afaceri, dar cu totul străini de problemele religioase.

● Se confirmă că Bisericile Ortodoxe din Statele Unite şi-au suspendat apartenenţa la Consiliul Naţional al Bisericilor (N.C.C.) din S.U.A. Aceste Biserici sînt: Arhiepiscopia greacă din America de Nord şi de Sud, Biserica Ortodoxă Americană (O.C.A.) Arhiepiscopia Ortodoxă Antiohiană din America de Nord, Biserica Ortodoxă Sîrbă din Statele Unite şi Canada, Biserica Ucraineană din America.

Doamna Joan Brown Campbell, secretară generală a Consiliului Naţional al Bisericilor din S.U.A. a declarat că retragerea ortodocşilor o face să creadă că e nevoie de o „transformare" a Consiliului, care a ajuns să aibe mai mult o mentalitate de „agenţie", decît de organism ecumenic.

Românii zic: Gura păcătosului adevăr grăieşte. Iată că s-a ajuns unde se bănuia de mult că se va ajunge, datorită modului cum a evoluat ecumenismul în ultima vreme.

Românii mai zic: Doamne fereşte de mai rău! Să nu se inspire din exemplul Bisericilor Ortodoxe din America şi cele din Europa!

Căci iată ce cer ortodocşii din America, pe drept cuvînt:

1. Să se facă publice întotdeauna punctele de vedere ortodoxe divergente de cele ale protestanţilor care compun restul Consiliului Ecumenic.

2. Ca participarea ortodocşilor în Consiliul Naţional al Bisericilor din S.U.A. să fie înţeleasă în sensul *Declaraţiei de la Toronto* (1950) a Consiliului Mondial al Bisericilor care recunoştea că „participarea ortodocşilor să fie întotdeauna definită ca o mărturie a credinţei ortodoxe, pe care noi o mărturisim ca bază a unităţii creştine".

Declaraţia de la Toronto, mereu avută în vedere de Bisericile Ortodoxe, şi mereu uitată de celelalte Biserici membre al Consiliului Mondial al Bisericilor, rămîne permanent elementul de referinţă al participării ortodoxiei în ecumenism. Această *Declaraţie* precizează:

a) că fiecare Biserică rămîne fidelă doctrinei proprii;

b) că Consiliul Mondial (Ecumenic) al Bisericii nu este nici Biserică, nici super-Biserică, şi nici nu are vreo autoritate asupra Bisericilor membre;

c) că majoritatea nu poate nicidecum impune minorităţii prin vot, în cadrul Consiliului.

● D. Emilio Castro, secretarul general al Consiliului Mondial al Bisericilor, a cerut instituirea unei comisii mixte, alcătuită din ortodocşii din America şi reprezentanţi ai părţii protestante şi ai conducerii Consiliului. Aceasta s-a făcut, dar şi rezultatele au complicat relaţiile în loc să le limpezească şi să le reconcilieze.

S-a ajuns la analiza atitudinilor Consiliului faţă de unele probleme morale, aşa cum se pun ele lumii de azi şi s-a constatat că, în această privinţă Consiliul a promovat o atitudine de indiferenţă, dacă nu chiar de susţinere a unor principii morale care contrazic flagrant morala biblică tradiţională creştină.

Astfel, Consiliul a fost şi este incert cu privire la avorturi, homosexualitate şi „limbajul inclusiv", adică acela de a feminiza toate numele divine din Biblie, pe baza principiilor drepturilor omului care sînt şi drepturile femeilor de a fi şi a avea aceleaşi drepturi ca şi bărbaţii, inclusiv dreptul de a feminiza numele Tatălui din toate rugăciunile şi din toată istoria biblică.

Reprezentanţii Consiliului Ecumenic au arătat că unele lucruri au fost exagerate şi că mai bune relaţii se pot restabili. Ortodocşii din America au acceptat să reia negocierile, dar atîta vreme cît motivele de separare rămîn, reintegrarea va fi dificilă. De altfel şi *Mesajul Patriarhilor Ortodocşi* adunaţi la Constantinopol la 15 martie 1992 numeşte unele din aceste probleme ca obstacole care vor putea duce la reexaminarea participării întregii ortodoxii la Mişcarea ecumenică, dacă nu se vor produce evenimente care să-i elibereze pe ortodocşi de teamă şi pe protestanţi de false speranţe că ar putea trece prin organismele ecumenice noi erezii. ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Seralim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU

15 aprilie 1992

Nr. 15—16

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

Ziua Învierii! Să ne luminăm cu prăznuirea ei!

ÎNVIEREA DOMNULUI, TEMEIUL LEGII MORALE CREȘTINE*

Cu inimă caldă și cu tot gîndul cel bun îndreptat către fiecare dintre Dv., vă vestesc și în anul acesta cu credință și cu bucurie că *„Hristos a înviat"!* Știm toți că Fiul, *„Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat"*, s-a întrupat pe pămînt ca să ne aducă tuturor încredințarea că *Tatăl* e pururea cu noi. Fiul întrupat ne-a adus din Cer învățătura că Dumnezeu e Creatorul lumii și, totodată, ne-a adus legile după care să ne purtăm în viața de aici, pentru ca și aici să avem parte de o viață liniștită, și să ne dobîndim mîntuirea și fericirea și în lumea de dincolo.

Normele morale cuprinse în învățăturile Mîntuitorului au, față de orice alte norme morale stabilite de oricine altcineva, — calitatea de a fi poruncite de Dumnezeu, deci de a fi sigure, neîndoielnice, morale cu adevărat, și obligatorii, potrivit cu voia și Legea Domnului. Nimeni dintre făpturile create de Dumnezeu, înțelepți, filosofi, oameni de știință, oameni de stat, absolut nimeni nu poate avea pretenția că are calitatea de a emite norme morale absolute, care să pună ordine desăvîrșită în lume și să asigure mîntuirea oamenilor în ceruri. Este de la sine înțeles că și oamenii, și statele ca forme organizate ale omenirii, au mijloace și au datoria de a stabili norme morale pe pămînt, care să asigure o conviețuire normală atît între oameni, cît și între popoare. Dar numai acele norme înscrise în *Coduri* naționale și în *Declarații* universale, asigură *cu adevărat* raporturi morale, care au la bază normele divine, revelate, sigure, descoperite de Dumnezeu prin Iisus Hristos.

Istoria a dovedit pînă acum, și va dovedi pînă la sfîrșitul veacurilor că, orice normă impusă ca lege, fără să fie în litera sau măcar cu claritate în spiritul Legii divine, adică a Descoperirii dumnezeiești înscrise în Sfînta Scriptură, nu poate dura și duce pe om și societatea omenească la dezordine și pierzanie. Cînd pe pămînt se instalează fărădelegea, Dumnezeu nu o îndură prea mult, chiar dacă uneori o lasă o vreme să se autoverifice. El așteaptă trezirea oamenilor din rătăcire, prin buna exercitare a propriei lor libertăți de alegere. Cînd rătăcirea amenință să dureze, și să împiedice libertatea celor buni să se manifeste, atunci intervine Dumnezeu și, nu de puține ori, intervenția Lui pedepsește pe cei care cu rea credință L-au ignorat. Iată un cuvînt din Sfînta Scriptură care adevărește stări de lucruri pe care le-am cunoscut și noi: *„Cînd cei fărădelege domnesc*, se înmulțesc răutățile, iar drepții vor vedea *cu bucurie prăbușirea lor"* (Pilde 29, 16).

De altfel avertismente divine împotriva celor care impun norme morale false, au fost din totdeauna adresate oamenilor:

„Ce te lăudești întru răutate, puternice? Fărădelege, toată ziua! Nedreptate a vorbit limba ta; ca un brici ascuțit a făcut vicleșug. Iubit-ai răutatea mai mult decît bunătatea, nedreptatea mai mult decît a grăi dreptatea. Iubit-ai toate cuvintele pierzării, limbă vicleană! Pentru aceea Dumnezeu te va doborî pînă la sfîrșit, te va smulge și te va muta din lăcașul tău și rădăcina ta o va scoate din pămîntul celor vii" (Ps. 51, 1—4).

* * *

Timp de trei ani și jumătate Mîntuitorul a predicat, învățînd fără răgaz Legea Domnului, și așa a fost rînduit de Dumnezeu ca o parte din dumnezeiestile Sale cuvinte să fie păstrate în scris de autorii *Noului Testament*, iar altele să fie transmise *prin viu grai*, în așa fel încît toate să ajungă pînă la noi. Și au ajuns. Așa se face că învățăturile Sale și Legile morale pe care le-a fixat odată pentru totdeauna, ne sînt astăzi cunoscute. Ele au fost predate Sfinților Apostoli, iar aceștia le-au predat Bisericii. Biserica le predă credincioșilor, asigurînd mîntuirea tuturor celor care le respectă, ca și celor care, păcătuind împotriva lor, se îndreaptă prin pocăință și iertare.

Am trăit în Săptămîna *Patimilor* istoria modului inuman, catastrofal, nedrept, cum a fost tratat Fiul lui Dumnezeu de către oameni la sfîrșitul activității și propovăduirii Sale pe pămînt. Cel nevinovat a fost tratat ca cel mai mare păcătos. Zisese: *„Cine din voi Mă va vădi de*

(Continuare în pag. a 3-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș

* Din Pastorala de Paști, 1992.

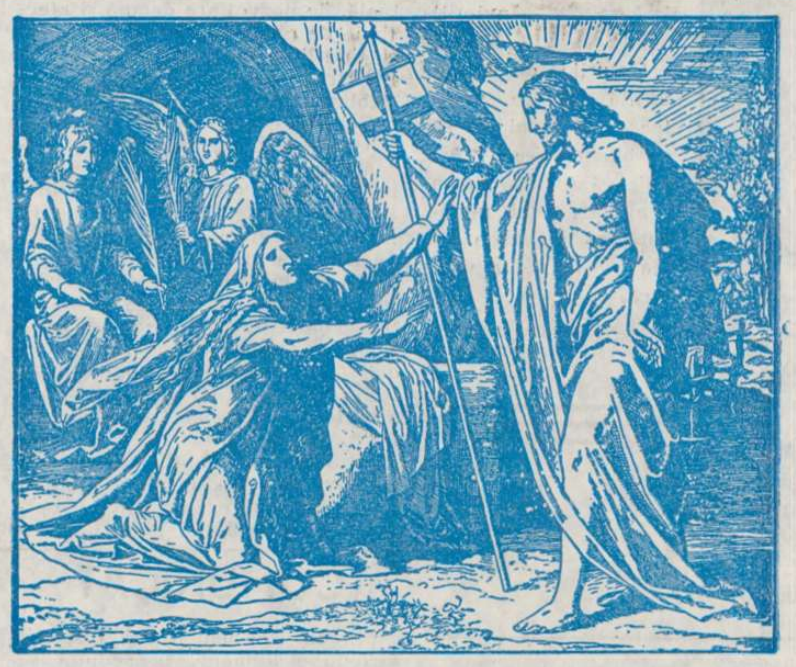

„Iar Maria stătea afară lîngă mormînt plîngînd ... Și a văzut doi îngeri în veșminte albe ... și aceia i-au zis: Femeie, de ce plîngi? Pe cine cauți? Ea le-a zis: Că au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus.

Zicînd acestea, ea s-a întors cu fața și a văzut pe Iisus stînd, dar nu știa că este Iisus ...

Iisus însă i-a zis: Maria! Întorcîndu-se aceea I-a zis evreiește: Rabuni! (adică, Învățătorule).

(In. 20, 11—16)

Rugă pentru Drumul Crucii

Doamne! ... Doamne! ... Copiii duc Crucea Neamului acestuia! Săptămîni în șir străbat drumurile, cîmpiile, văile, trec apele și munții. Poartă cămăși de in, albe, cusute dintr-o singură bucată, cum era cămașa Ta. Le flutură vîntu-n plete și-n ochi le citesc durerea, credința și speranța. Doamne, trece convoiul Crucii prin sate și orașe! Pe Tine Te loveau, Te scuipau, Te huiduiau cei din neamul Tău; pe ei îi primesc cu pîine și cu sare. Ascultă, Doamne, clopotele cum bat, cînd se apropie Crucea, parcă înșiși împărații lumii ar intra în cetate. Ascultă, Doamne, osanalele Crucii, vezi lacrimile copiilor, femeilor și bătrînilor. Vezi, Doamne, vlădici, preoți și călugări cu Sfînta Evanghelie și cu prapuri întîmpinînd după cuviință Crucea. Auzi, Doamne, cîntări ce ți se-aduc, rugăciuni și laude și nu-ți întoarce fața de la noi!

E Crucea Neamului Doamne, e Crucea Neamului Românesc pe umeri de copii nevinovați. Tu, Cel ce privești fața pămîntului de la o margine la alta și ești mai presus de vremi și de hotare știi dacă vreo semințe vreodată și-a pus atîta speranță în Tine. Nu lăsa, Doamne, poporul acesta să piară! Păginii ne sfîrtecă și ne sîngerează hotarele, ne ucid mișelește copiii, ne dau foc la sate și biserici; rodul pămîntului e puțin și foametea ne bîntuie; sărăcia se strecoară ca hoțul în case și în suflete; bolile și suferințele sînt mari, iar banii puțini, ca să le poată alina; s-au tulburat mințile oamenilor și s-au vrăjmășit sufletele; frații se luptă între ei pentru pulbere și vînt; copiii și-au părăsit părinții la vreme de neputință și nevoie; mamele au făcut din spitale adevărate abatoare pentru pruncii lor nenăscuți; Cain umblă în voie ziua și noaptea, uneltind și răcnind ca un leu, căutînd să-l înghită pe Abel; Sodoma și Gomore le întîlnim ades. E grea Crucea Neamului, Doamne, e grea ca plumbul! Au dus-o moșii, strămoșii, au dus-o părinții noștri, așa cum au putut. S-au poticnit la vremea lor pe drumuri neștiute, în morminte fără cruce, în siberii fără nume.

Au dat tribut de viață și de sînge, dar au dus-o. Acum a venit rîndul acestor copii nevinovați! E vremea lor. Dar umerii lor sînt cruzi și neputincioși, Doamne! Hrana le-a fost furată, copilăria tristă și falsificată, grijile și lipsurile i-au luat de timpuriu. Numai ei pot duce Crucea, fiindcă ei sînt nevinovați și puri, așa cum erai Tu pe drumul Golgotei Tale! Noi nu-i putem ajuta, căci ne-am pervertit sufletele și gîndurile. Doamne, Tu ești Dumnezeu adevărat și Om adevărat! Numai Tu îi poți ajuta să ducă Crucea, Doamne! Și pe Tine Te-a ajutat un prieten să-Ți ducă Crucea, cînd erai spre prăbușire; ajută și Tu copiii aceștia să ducă Crucea, fără să se poticnească! Fă-le, Doamne, Crucea ușoară și calea netedă, întinde mîna Ta și îi sprijină cît o fi drumul de lung. Fii cu pruncii aceștia, care duc sau vor veni la rînd să ducă Crucea de acum și pînă la sfîrșitul veacurilor, amin!

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

Învierea Domnului, sensul vieții

Învierea din morți a Mîntuitorului Iisus Hristos nu poate fi comparată cu învierile săvîrșite de El în timpul propovăduirii Sale, și anume cu învierea tînărului din Nain, a fiicei lui Iair și a lui Lazăr. Aceste învieri n-au însemnat altceva decît readucerea la viață a unui trup despărțit prin moarte de principiul său vital, care este sufletul. După o vreme, toți cei înviați de Domnul au murit din nou, urmînd astfel ciclul devenit „natural" datorită păcatului, al vieții și al morții.

Învierea Domnului nu înseamnă deci reînsuflețirea trupului Său mort pe cruce și pus în mormînt. Cu alte cuvinte, revenirea la viața de mai înainte, supusă legilor firii. Deși în esența sa trupul Domnului este același înainte de moarte ca și după Înviere, totuși modul existenței sale este absolut diferit. Învierea a însemnat pentru trupul Domnului penetrarea sa totală de energiile dumnezeiești transfiguratoare și ridicarea sa în planul existenței supranaturale, divine, inaugurîndu-se astfel pentru firea creată viața veșnică de comuniune totală cu Dumnezeu în Sfînta Treime. Trupul Domnului după Înviere este un trup pnevmatizat (străbătut de Duhul Sfînt) și îndumnezeit, adică ridicat la limita perfecțiunii sale, fără ca prin aceasta să devină necreat. Umplut de viața divină, trupul Mîntuitorului a devenit după Înviere un *„trup făcător de viață"*, un izvor nesecat de viață, de putere, de lumină ... pentru toți cei ce se împărtășesc de el prin Sfintele Taine ale Bisericii.

Ridicat în planul veșniciei unde nu mai este timp și spațiu, trupul Domnului este eliberat de legile firii. După Înviere, Mîntuitorul intră prin ușile încuiate, apare și dispare din fața ucenicilor în chip minunat. Și totuși trupul său nu este o „nălucă", ci un trup real, „în carne și oase" (cf. Lc. 24, 39), dar carne și oase spiritualizate, pătrunse de energiile Duhului Sfînt și devenite ele însele energie sau lumină. Materia nu este ea însăși energie sau lumină în esența ei? Sau, în expresia părintelui academician Dumitru Stăniloae, un spirit îngroșat? Așadar, prin Înviere, materia se spiritualizează, devine din opacă luminoasă, din dură maleabilă și ductilă, apropiindu-se de principiul ei care este de ordin spiritual. Trupul omului, și în general materia lumii, revin astfel la intenționalitatea primordială a Creatorului și anume la rolul lor de limbaj între om și Dumnezeu. Prin trupul său ca și prin toate creaturile din univers, omul trebuie să fie într-un permanent dialog cu Ziditorul său.

Privită din acest unghi, Învierea Domnului n-a fost decît consecința firească a vieții Sale de spiritualizare treptată a firii Sale umane — care este firea comună tuturor oamenilor — prin ascultarea de Tatăl, prin post și rugăciune, prin smerenie și, mai ales, prin iubirea pînă la jertfa supremă a semenilor săi, adică a Domnului cel fără de păcat, zice o

(Continuare în pag. a 2-a)

† Serafim Făgărășanul
Episcop-vicar

Cedrii Libanului

În cedrii Libanului freamătul mare-a rămas
din cea din urmă cutremurare
și ei se întreabă mereu cu-nalt glas
care-i chemat să fie lemn de crucificare.
Nici pînă astăzi ei nu s-au alinat ...
Veniseră lemnarii ca să aleagă
pe unul din ei, drept și de treizeci de ani,
tocmai pe cel căruia-i era țărîna mai dragă,
și-avea vremea-nainte, nu ca omul bălan.

Auzise și el vorbele lor ... Crucificau un nevinovat ...
Frunzele lui rostiseră numai cuvinte de mîngîiere,
iar la dușmanii Omului privise îngîndurat,
presimțindu-le-n timp amara durere.
Auziseră și alți cedri cuvintele lor ...
Erau învățături cum nu se iscaseră vreodată
și fiecare cedru se schimbase-n izvor,
zăgăzuind propovedania cea minunată ...
Și atunci tragedul cedru, cuprins de marele lui dor,
s-a vrut sicriu pentru trupul ce va fi înțînt,
lăsînd în codrul de cedri marele fior
ce poartă-n fiecare lemn cuvîntul Lui sfînt.

Petru Rezuș

„Mormîntul Tău, Hristoase, izvorul învierii noastre"

(RUGĂCIUNE LITURGICĂ)

Îl cunoaștem din copilărie, iar în aceste zile, cu inimile pline de bucurie, cîntăm din nou, cu mic cu mare, troparul Învierii: *„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le"*, imn care concentrează în sine două adevăruri fundamentale ale Bisericii noastre: Învierea Domnului și învierea noastră, ca făpturi psiho-fizice. Se pare însă că așa cum se întîmplă atunci cînd trecem de mai multe ori pe lîngă o livadă plină de flori, nu-i mai băgăm în seamă frumusețea, la fel nu totdeauna luăm seama și la încărcătura de învățătură a acestei întremătoare cîntări bisericești. De aceea, ori de cîte ori cîntăm troparul Învierii este potrivit să ne gîndim cel puțin la următoarele:

Că Iisus-Domnul nostru, ca om, a murit trupește în Vinerea Mare, aproximativ pe la ora 3 d.m., așa cum ne încredințează Sfintele Evanghelii. Precum însă unică i-a fost viața petrecută în chip văzut printre oameni, la fel și moartea Sa a avut rezonanțe și efecte cu totul și cu totul deosebite pentru noi toți. Auzim adesea spunîndu-se că suferințele Mîntuitorului și moartea Sa pe cruce au însemnat *plata răscumpărării noastre*, idee întîlnită des în limbajul nostru bisericesc. Despre ce este vorba.

În vechime, se făceau incursiuni speciale sau în urma unor războaie se luau prizonieri, dintre care unii erau răscumpărați cu mari sume de bani de cei rămași acasă și erau mai cu dare de mînă. În mic, fenomenul îl mai întîlnim de altfel și astăzi, cînd auzim de răpirea unor oameni bogați sau copii ai acestora. Prin neascultare, protopărinții noștri și urmașii lor au căzut și ei într-un fel de robie din care trebuiau eliberați, a păcatului, a puterilor răului, robie din care ne-a scăpat, ne-a răscumpărat prin întruparea, patimile și moartea Sa Iisus-Domnul nostru. Ne-o spune chiar El: „Fiul Omului n-a venit ca să i se slujească, ci ca să slujească el și să-și dea sufletul (viața) său (preț de) răscumpărare pentru mulți" (Marcu 10, 45), în înțelesul de „pentru toți".

Sfinții Apostoli reiau și ei această idee, pe care desigur o explică pe larg cărțile noastre de Dogmatică. Vorbind de întruparea Fiului lui Dumnezeu, Sf. Apostol Pavel arată că El a venit „să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpînirea morții, adică pe diavolul, și să izbăvească pe acei

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Gînduri din pridvorul amintirilor mele NICHIFOR CRAINIC

Demult doream să realizez această evocare; dar a venit ca *„bucuria cea fără de veste a păcătoșilor,"* — așa după cum e scris, în file de acatist.

În ziua de 26 februarie a.c., — s-a invitat acasă la mine Televiziunea Română și mi-a luat un interviu despre personalitatea și activitatea lui Nichifor Crainic, — întrucît mi-a fost profesor la Facultatea de Teologie de la Chișinău și naș la cununie. Prin întrebările puse, ca niște jaloane de orientare, mi-a înlesnit posibilitatea de a fi mai sintetic și mi-a dat curajul să pot spune cu înțeleptul cronicar: *„Biruit-a gîndul să dau cuvîntului porneală și scrisului începătură."*

Nu este ușor să vorbești, și mai ales, să scrii despre Nichifor Crainic, pentru că este excepțional întru totul, — o personalitate covîrșitoare: poet, orator, profesor, publicist, eseist, ziarist, om politic, traducător, academician și promotorul „Curentului Gîndirist" în literatura și cultura românească.

L-am cunoscut, mai întîi, din nume. În anii școlarității mele din Seminar, i-am cetit cele două volume de versuri: *„Șesuri Natale"* — și *„Darurile Pămîntului"*.

Ultimele două poezii, din al doilea volum, erau dedicate lui Nicolae Iorga: *„Profetul"* și *„Mantaua Profetului"*.

În primul război mondial a fost mobilizat la Iași, cu gradul de sergent T.R., ca redactor la ziarul *„Neamul Românesc"* al lui Nicolae Iorga.

În 1922 urmează la Universitatea din Viena, unde și-a luat un doctorat în *„științe juridice, sociale și de presă"* și a fost ales președinte la *Societatea România Jună"*, întemeiată de Eminescu și Slavici și i-a cumpărat și un imobil, pentru sediu. În 1926 a apărut revista *„Gîndirea"*, pe care am citit-o cu regularitate, de la Biblioteca Seminarului și i-am făcut recenzii la revista noastră școlară *„Muguri"*. Apoi în toamna anului 1931 l-am cunoscut ca profesor la catedra de *„Istoria literaturii religioase moderne"* sau *„Mistica Creștină"*. Tot în acest an îi apare al treilea volum de versuri: *„Țara de peste veac"*. Filonul comunicativ ne dovedește un poet de o mare sensibilitate și subtilitate. În evoluția acestor trei volume de poezie se întrevede ideologia gîndiristă, care este a unui literat, dublat de un teolog, — urmînd lo-

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Lăudatu Vasilescu

Stema Mitropoliei Transilvaniei

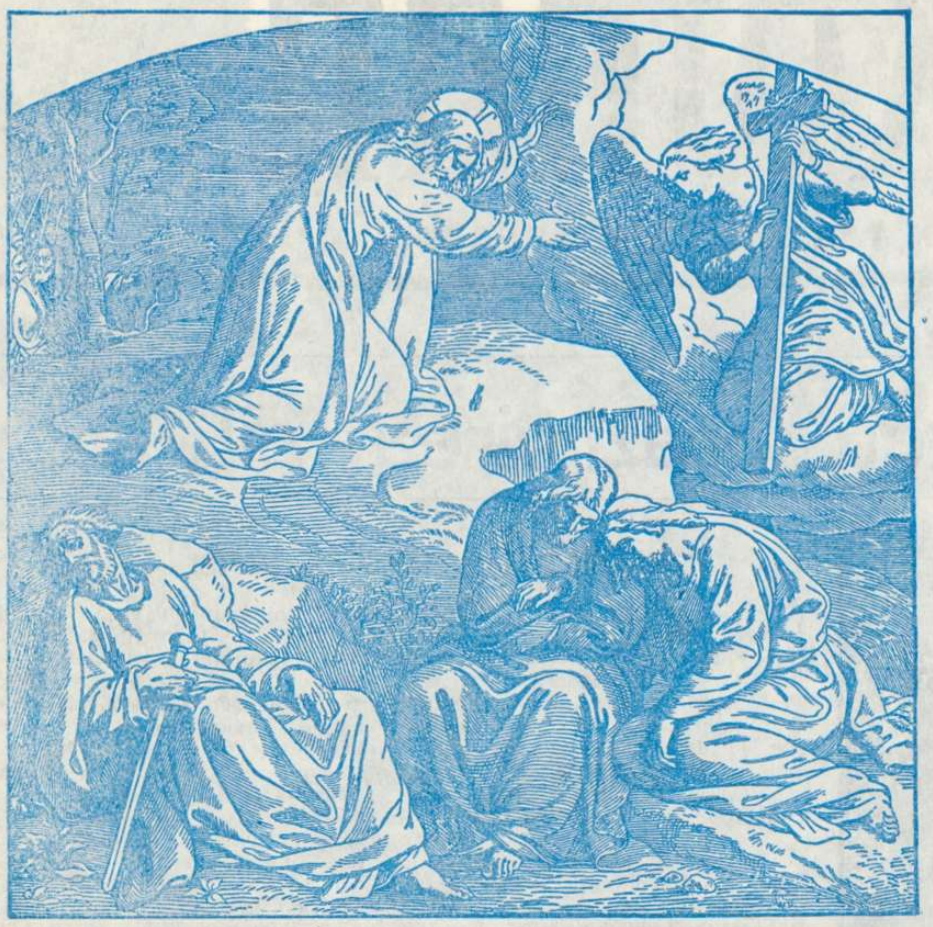

„Atunci Iisus a mers împreună cu ei la un loc ce se cheamă Ghetsimani și a zis ucenicilor: ședeți aici pînă ce Mă voi duce acolo și Mă voi ruga... Și mergînd puțin mai înainte, a căzut cu fața la pămînt, rugîndu-Se și zicînd: Părintele Meu, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești".

(Mt. 26, 36—39)

Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii, și cîntîndu-i cîntare de biruință, luminat să-l auzim zicînd: Bucurați-vă!

(Din catavasiile Invierii)

Cerurile după cuviință să se veselească și pămîntul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și nevăzută, că Hristos a înviat, veselia cea veșnică.

(Din catavasiile Invierii)

UNICEF

Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române — Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST

Înălțimile Voastre,

Recent a avut loc în Maramureș, la Baia Mare, Rohia și Sighetul Marmației, sub egida Comitetului Național Român pentru UNICEF, împreună cu Biserica Ortodoxă Română și conducerea Ministerului Învățămîntului și Științei, a altor factori sociali, dezbaterea semnificativ intitulată: *„Copilul, ființă binecuvîntată și ocrotită de Dumnezeu"*, care a unit în aceeași sfîntă năzuință de protecție și de educație moral-spirituală, de dezvoltare demnă și afecțiune de nimic îngrădită a copiilor și tinerilor, pe oamenii școlii, ai Bisericii, culturii și administrației publice.

Cu vie emoție și caldă recunoștință a fost primit de cei prezenți mesajul arhieresc al Dumneavoastră, Prea Fericite Părinte Patriarh, ca și urarea ce ne-ați făcut ca pruncii „să devină stîlpi de nădejde ai Patriei noastre, urmînd cu încredere pe Iisus Hristos, iubitorul copiilor ca și al tuturor oamenilor". Binecuvîntarea Dumneavoastră, ca și *implicarea activă și adînc convingătoare în cadrul dezbaterilor a Înalt Prea Sfințitului Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei*, a Înalt Prea Sfințitului Teofil, Arhiepiscop de Cluj, a Preasfințiților Iustinian Chira Maramureșanu, Andrei, episcop de Alba Iulia, Ioan, Episcop al Oradiei, a altor înalți ierarhi, preoți, inspectori școlari generali din Transilvania, dascăli ai școlilor, părinți, oameni de cultură, ziariști, primari ș.a. au dat roade minunate.

Nicicînd o dezbatere nu a unit atît de puternic oamenii de bine, făcînd scut în jurul copiilor, nicicînd nu ne-a fost dat să trăim împreună clipe atît de înălțătoare sufletești și spirituale, în ideea de a redresa prin copii unitatea și tăria spirituală și sufletească, morală și civică a neamului nostru.

Bunul Dumnezeu ne-a călăuzit și-I exprimăm nemărginita noastră recunoștință și închinăciune.

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și toți slujitorii bisericii au fost totdeauna, cu gîndul și cu fapta, cu binecuvîntarea alături și împreună cu cei ce activăm în cadrul Comitetului Național Român pentru UNICEF și al Filialelor sale. Vă exprimăm mulțumirea și gratitudinea noastră.

În prezent ne concentrăm spre ajutorarea frățească a copiilor și tinerilor din Republica Moldova, către care vor porni chiar în zilele următoare primele caravane de ajutoare ale Comitetului Național Român pentru UNICEF, cît și în țară — în strînsă colaborare cu Primăria Municipiului București, cu alte organizații neguvernamentale și, în curînd și cu municipiile Timișoara, Constanța, Craiova, Bacău, Iași, Giurgiu ș.a. — de crearea condițiilor pentru diminuarea suferinței copiilor abandonați, ajunși fără căpătîi, în grija nimănui pe străzi. Ne bizuim mult pe sprijinul Dumneavoastră, al Bisericii, al importantei mișcări naționale „Primarii — prieteni și apărători ai copiilor", al tuturor forțelor de bine ale neamului nostru, spre a pune cît mai repede capăt suferinței acestor copii, spre a garanta și asigura dezvoltarea lor decentă și normală, fizică, psihică și spirituală.

Rugăm Sfîntul Sinod să ne acorde mai departe Binecuvîntarea și Sprijinul său, chemînd pe toți enoriașii Bisericii Ortodoxe Române să ni se alăture și să ne sprijine, după puterile fiecăruia, în nobila misiune umanitară de a fi de cît mai mare ajutor copiilor, de a transpune exemplar în viață, cu participarea întregii societăți românești, a „Convenției Națiunilor Unite referitoare la Drepturile Copilului". Îl rugăm pe Dumnezeu să ne călăuzească gîndurile și faptele! Și, Înălțimilor Voastre, le mulțumim sincer și călduros.

Cu adînc respect și recunoștință,
În numele Comitetului Național Român UNICEF
Prof. dr. Valeriu Radulian

„Mormîntul Tău, Hristoase, izvorul învierii noastre"

(Urmare din pag. I)

pe care frica morții îi ținea în robie" (Evrei 2, 14—15). Sau cum spune Sf. Apostol Petru: „Nu cu lucruri stricăcioase, cu argint și cu aur ați fost răscumpărați..., ci cu scump sîngele lui Hristos" (I Petru 1, 18—19). Ori cum tot Sf. Apostol Pavel arată că „Iisus Hristos s-a dat pe sine însuși preț de răscumpărare pentru toți" (I Tim 2, 6), act prin care puterea celui rău, puterea morții „a fost nimicită și a adus la lumină viața și nemurirea" (II Tim. 1, 10). Această lucrare a Mîntuitorului Iisus Hristos a fost anticipată încă de profetul Isaia, care arată că „El va înlătura moartea în veci. Domnul Dumnezeu va șterge lacrimile de pe toate fețele" (Isaia 25, 8). În felul acesta trebuie să înțelegem și cuvintele din troparul Învierii: *„Cu moartea pe moarte călcînd"*.

Al doilea lucru care ni se pare necesar de reținut, cînd vorbim de troparul Învierii, este acela că ceea ce dă putere, sens, înțeles profund morții trupești a Mîntuitorului Iisus Hristos este *Învierea Sa din morți*, adevăr fundamental în viața noastră creștinească, în întreaga lucrare a Bisericii. Fără Învierea Domnului de bună seamă că Biserica creștină n-ar fi existat ,sau oricum n-ar fi putut înfrunta veacurile. Ne-o spune așa de convingător Sf. Apostol Pavel, cînd zice: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică este și credința voastră, ba ne dovedim și martori mincinoși ai lui Dumnezeu... Și dacă nădăjduim întru Hristos numai pentru viața aceasta, sîntem mai de plîns decît toți oamenii" (I Cor. 15, 14—19). „De plîns" pentru că am crede în niște himere, în niște aparențe, în niște umbre care cu timpul se pierd, așa cum se pierde orice lucru omenesc. Noi însă trăim cu toții bucuria Învierii, căci, prin moartea și Învierea Sa, Iisus-Domnul nostru și-a dovedit **nu numai** dumnezeirea Sa, ci ne-a *„trecut din moarte la viață"* (I Ioan 3, 14), scăpîndu-ne atît din moartea morală, cît și din cea fizică. Prin Învierea Sa din morți, Hristos-Domnul s-a făcut „începătura învierii celor adormiți" (I Cor. 15, 20), chezașul învierii noastre la a doua Sa venire, din care motiv Sf. Apostol Pavel vorbește de „puterea Învierii Lui" (Fil. 3, 10). De altfel, un preludiu al acestei învieri de obște a avut loc în chiar momentul Învierii Domnului de acum aproape două mii de ani, căci iată ce ne spune Sf. Evanghelist Matei: „Mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților ce adormiseră s-au sculat și ieșind din morminte, după învierea Lui, au venit în sfînta cetate și s-au arătat multora" (Matei 27, 52—53).

„Înviind a treia zi din morți — spune o rugăciune de la Liturghia Sf. Vasile cel Mare — cale a făcut oricărui trup la învierea cea din morți". Prin moartea trupească, așadar, noi trecem cu toții într-un imens dormitor, pînă ce va suna trîmbița deșteptării tuturor la învierea cea de obște, din care motiv în Sfintele Evanghelii, Iisus-Domnul nostru vorbește de moartea trupească ca de un somn, prelungit desigur. „N-a murit..., ci doarme", spune despre fiica unui dregător oarecare (Matei 9, 23), cînd toți cei din jur o știau moartă. Acest mare adevăr al învierii noastre este redat atît de frumos tot de o rugăciune liturgică, pe care preotul o rostește în taină imediat după Vohodul mare, cînd așează Cinstitele Daruri pe masa sf. altar și cînd spune și aceste cuvinte: *„Ca purtător de viață și mai înfrumusețat decît raiul cu adevărat și decît toată cămara împărătească mai luminat s-a arătat, Hristoase, mormîntul Tău, izvorul învierii noastre"*. Precum un izvor cristalin izvorăște sau țîșnește dintr-o stîncă oarecare, la fel, prin turupul Său pus acolo și înviat a treia zi, mormîntul Domnului a devenit, așadar, izvorul, sursa, temeiul învierii noastre.

Se cuvine să mai reținem că așa cum Iisus-Domnul nostru a ieșit din mormînt cu un trup transfigurat, care a părăsit mormîntul, piatra rămînînd pecetluită, și a intrat la Apostoli „ușa fiind încuiată", la fel și noi vom învia cu un trup transfigurat, spiritualizat, un trup care nu se mai însoară, nu se mai mărită, nu mai mănîncă, nu mai bea, adevăr de care ne încredințează tot Sf. Apostol Pavel cînd zice: „Așteptăm pe Mîntuitorul, pe Domnul nostru Iisus Hristos, care va schimba chipul trupului nostru celui smerit, făcîndu-l asemenea trupului slavei Sale" (Fil. 3, 21). Sau cum tot el arată: „Iar cînd acest trup stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune și acest trup muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvîntul care este scris (Osea 13, 34): Moartea a fost înghițită de biruință. Unde este moarte biruința ta? Unde îți este moarte boldul tău?" (I Cor. 15, 54—55).

Acestea și altele asemenea acestora ne învață troparul Învierii pe care cu îndreptățită bucurie îl cîntăm în aceste zile, zicînd: *„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd, și celor din morminte viață dăruindu-le"*.

Chipuri din pridvorul amintirilor...

zinca: *„prin pămînt, la cer!"* Aceasta este, dealtfel, și poziția creștinului, pe dimensiunea de *„adînc"* și *„înalt"*, *instinctul de proprietate*, care îl leagă de pămînt și *instinctul religios*, care îl leagă de cer. Adică, stă cu călcîiele înfipte în pămînt și cu fruntea miruită de cer.

S-au văzut, în cursa istoriei, cine îi sînt vrăjmașii, care i-au tăiat legăturile — *„Titanii Ateismului"*, cum scrie Nichifor Crainic, — și l-a lăsat între cer și pămînt, bătut de orice vînt. De aici se lămurește și conceptul creștin de Patrie, — în hotare proprii; dar sub același cer comun. În tot ce a activat Nichifor Crainic s-a dovedit un patriot luminat. În primele două volume de versuri se află pe filiația Cosbuc și Goga, — așa cum a fost catalogat, prin alegerea sa la Academia Română. În al treilea volum *„Țara de peste veac"*, aduce o poezie net creștină și este de acum cunoscut ca un poet creștin, ca și cei doi poeți contemporani ai săi: Paul Claudel, în Franța și Rainer Maria Rilke, în Germania.

Pe toate drumurile vieții, l-a însuflețit dragostea de om, de patrie, de cămin, de dreptate, de cinste și de adevăr. Aceste valori morale veșnic creatoare și veșnic regeneratoare, — care sînt și comandamentele Evanghelice, l-au însuflețit și în lupta lui, dusă în presă.

La 24 ianuarie 1931 (Ziua Unirii) apare ziarul *„Calendarul"*, ca să împlinească o lipsă: lipsă de orientare pe *Calea Unirii*. „Calendarul" înseamnă orientare zi, de zi, — și planul intern, și pe plan extern. În primul număr Directorul Ziarului arată *„Măreția Unității Naționale"*, — că după primul război mondial Dumnezeu ne-a unit, cum n-am mai fost uniți de la Dacia-Traiană. Cine din oamenii politici s-au gîndit, că intrînd în război pentru Ardeal, am putut ieși întregiți și cu Basarabia?"... Dumnezeu ne-a unit; dar noi nu ne-am iubit, de aceea nu putem scăpa nepedepsiți. Aici vizează Dictatura Carlistă — tranzacționistă — care stăpînea prin deviza: *divide et impera!"* A împărțit pe oamenii politici, în numele democrației, într-o fărîmițare de partide și a băgat vrajba între frați.

Prima pagină este încadrată — ca într-un chenar — cu chipurile Directorului și a colaboratorilor: Nichifor Crainic, Dragoș Protopopescu, Emil Cioran, Pr. Prof. Univ. Grigore Cristescu, Apriliana Medianu, Ing. Ion Scutaru, Marioara Zamfirescu, V. Voiculescu, care semnează ca medic, la foileton *„Higena Pîinii"*, iar pe ultima pagină: *„Clienții Calendarului"*, unde demască Francmasoneria (cine sînt, și ce vor?), Constantin Argentoianu, Victor Eftimiu, Jean Pangal, Nona Ottescu, de la Opera Română și alții.

Nichifor Crainic era socotit, la vremea aceea, ca un *„spadasin metalizic"*, pentru că lupta nu atît împotriva vrăjmașilor săi, cît împotriva vrăjmașilor lui Dumnezeu.

În *„Titanii Ateismului"* vizează pe toți corifeii Revoluției Roșii. Aici culminează campania dusă împotriva comunismului-ateu, care este unul din capetele „Francmasoneriei"; iar sectele sînt alte capete ale ei, — tot atît de periculoase. Afirmă cu tărie și convingere: curajul e creștin și e virtute, — curajul de a crede!... Constată că colosului rusesc i s-a furat sufletul și a rămas un colos mort. Dar cînd se va trezi acest colos, — ce va fi?!... Că scris este: „Fiara roșie se ridică din adînc și merge la pierzare!" (Apoc. XVII, 8).

La acest glas de alarmă s-a deslănțuit asupra lui Nichifor Crainic tot iadul!... Numai din Chișinău apăreau cinci ziare cu slovă rusească și conținut comunist. Corespondentul „Calendarului" pentru Chișinău și Basarabia era Vasile Țepordei, din anul III. El conducea și revista *„Studentul"*, ales în fruntea unui comitet și sub îndrumarea Prof. Univ. Nichifor Crainic.

(Continuare în numărul viitor)

COMUNICAT

Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 9 aprilie 1992, examinînd situația relațiilor Patriarhiei Române cu Biserica Ortodoxă Rusă, în urma convorbirilor avute la Constantinopol, în 15 martie 1992, cu Sanctitatea Sa ALEXEI al II-lea, Patriarhul Rusiei, ține să comunice poziția oficială a Patriarhiei Române privind situația bisericească din Basarabia și Bucovina de Nord.

Și anume, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române nu a recunoscut niciodată desființarea Mitropoliei Basarabiei, cu sediul la Chișinău și a Mitropoliei Bucovinei. Patriarhia Română nu a acceptat niciodată consecințele nefaste ale pactului Riebbentrop-Molotov.

Din acest motiv, delegația Bisericii Ortodoxe Române la Constantinopol a convenit cu delegația Bisericii Ortodoxe Ruse să înceapă convorbiri frățești pentru repararea nedreptăților cauzate pe plan bisericesc și canonic de pactul Riebbentrop-Molotov.

Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române consideră necesar, de asemenea, să precizeze că unele deosebiri ca de exemplu: diferența de calendar (stil vechi și stil nou), rangurile bisericești, tradițiile locale etc., vor fi respectate așa cum sînt acum, neputînd constitui o piedică în calea restabilirii unității administrative bisericești dintre frații români ortodocși de o parte și de alta a Prutului.

CONCELARIA SFINTULUI SINOD
Biroul de Presă

Învierea Domnului — Taina învierii noastre

Învierea Domnului coincide cu trezirea la viață a naturii, prilejuind creștinilor o prăznuire deosebită. Se cuvine să prăznuim cu aleasă bucurie această „sărbătoare a sărbătorilor", Învierea Mîntuitorului, ea fiind trăsătura specifică a creștinismului față de toate religiile naturale sau păgîne.

Învierea Mîntuitorului este piatra unghiulară a creștinismului. Dacă creștinismul a biruit urgia persecuțiilor, a eclipsat sisteme de gîndire consacrate și a devenit punctul de orientare în toate problemele spinoase ale vieții, aceasta demonstrează că cei care l-au acceptat și l-au mărturisit a-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. Ion Bunea

Învierea Domnului, sensul vieții

(Urmare din pag. I)

cîntare de la Paști. Moartea este consecința și plata păcatului. Or, Mîntuitorul a fost fără de păcat. Și cu toate acestea El a acceptat moartea de bună voie, în locul nostru al celor păcătoși pentru ca „prin moartea Sa să surpe pe cel ce avea stăpînirea morții, adică pe diavolul". Și apoi, acceptînd chinurile morții și moartea însăși, Mîntuitorul a vrut să fie cu oamenii, împărtășindu-le soarta pînă la capăt. Așadar, El este cu noi nu numai în viața aceasta, cu bucuriile și cu durerile ei, ci și în moartea noastră, și dincolo de moarte, în veșnicie. Căci el nu s-a oprit la moarte, ci biruind moartea ne-a cîștigat tuturor învierea. Astfel, Hristos este *„întîiul născut din morți"* (I Cor. 1, 18) și *„începătură a învierii celor adormiți"* (I Cor. 15, 20). Prin Învierea Domnului, moartea a fost distrusă în principiul ei și transformată în Paște = pasaj, trecere. După Înviere, moartea este un Paște, o trecere spre plenitudinea vieții pentru cei ce „mor în Domnul". Iar ca să putem „muri în Hristos", pentru ca El să ne transforme moartea în Paște, trebuie să și viețuim cu El în toată călătoria noastră pămîntească. Nu poți să mori în Hristos fără să fi trăit în Hristos în lumea aceasta, crezînd în El și împlinind voia Lui care este mîntuirea noastră, adică învierea noastră veșnică. Cu Hristos sîntem și noi biruitori în tot momentul și în toate felurile de „morți parțiale" prin cîte trecem în lumea aceasta. Căci toate durerile, ispitele și necazurile noastre nu sînt altceva decît tot atîtea „morți parțiale" din care nu putem învia decît prin Hristos și prin puterea Învierii Lui.

Sensul Vieții și al lumii nu poate fi altul decît învierea veșnică: „cerul nou și pămîntul nou", văzute de Sf. Ioan Evanghelistul în Apocalipsa sa. Dumnezeu n-a creat lumea pentru suferință și moarte, ci pentru viață fără de sfîrșit. El a trimis pe Fiul Său în lume ca ,lumea să aibe viață și încă din belșug" (In. 10, 10). Toți trebuie să știm deci că nu există viață decît la Dumnezeu și că „Hristos este Calea, Adevărul și *Viața*" (In. 14, 6). Că nimeni nu ajunge la Dumnezeu decît prin Fiul întrupat, mort și înviat pentru noi și pentru a noastră mîntuire.

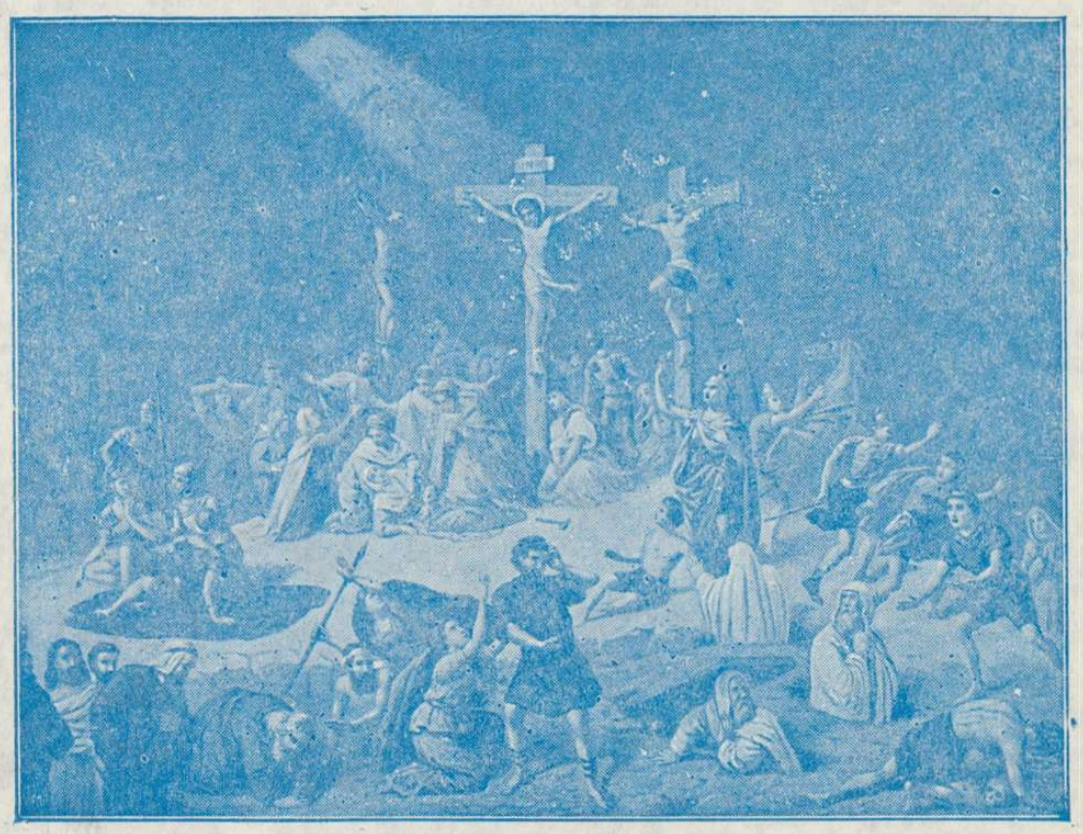

„Și strigînd Iisus, cu glas mare, și-a dat duhul. Și iată, catapeteasma templului s-a sfîșiat în două, de sus pînă jos, și pămîntul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat, mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți s-au sculat... Iar sutașul și cei ce împreună cu el păzeau pe Iisus, văzînd cutremurul și cele întîmplate, s-au înfricoșat foarte, zicînd: Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!"

(Mt. 27, 50—54)

„Și doi dintre ei mergeau în aceeași zi (a Învierii, n.n.) la un sat care era departe de Ierusalim, ca la șaizeci de stadii, al cărui nume era Emaus... Și pe cînd vorbeau ei despre întîmplările acelea, Iisus Însuși, apropiindu-Se, mergea împreună cu ei...

Și s-au apropiat de satul unde se duceau, iar El se făcea că merge mai departe. Dar ei Îl rugau stăruitor, zicînd: Rămîi cu noi că este spre seară și s-a plecat ziua".

(Luca 24, 13.15.28.29)

Doamne și Stăpînul vieții mele, duhul trîndăvirii, al grijii de multe, al iubirii de stăpînire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie.

Iar duhul curăției și al gîndului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-l mie, slugii Tale.

Așa, Doamne, dăruiește-mi mie să văd greșelile mele și să nu osîndesc pe fratele meu, că bine ești cuvîntat în vecii vecilor. Amin.

(Rugăciunea Sf. Efrem Sirul)

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR

HRISTOS A ÎNVIAT

A înviat din morți Domnul nostru Iisus Hristos și L-au întîmpinat pe El două femei: și anume Maria Magdalena și cealaltă Marie, care este mama lui Iisus, și I s-au închinat Lui. Oare ce le-a zis El? „Nu vă temeți — a zis El. Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea." (Mt. 28, 10). Așadar aceste femei au primit de la El primul „Bucură-te" și s-au grăbit să vestească apostolilor învierea Lui, și s-au întors întru ale lor, cu bucuria pe care o primiseră de la Stăpînul întregii creaturi. Maria Magdalena, însă, iarăși a venit la mormînt, și, fiindcă nu-L găsise pe El, din nou a auzit vocea îngerească, pe care o auzise și de la Domnul, și anume că va merge înaintea lor în Galileea, și întorcîndu-se L-a văzut pe Domnul care-i vorbea. Crezînd însă că este grădinarul, L-a întrebat dacă nu cumva știe unde a fost pus Domnul. Însă Iisus i-a zis ei: Marie, de ce plîngi? Pe cine cauți? Părăsește-te de lacrimi și primește bucurie.

Unde este bucurie, de acolo a fugit tristețea lacrimilor; unde este bucurie, de acolo a fugit plînsul și tristețea; unde este bucurie nu mai este necaz; unde-i bucurie, acolo-i semnul veseliei.

Eu sînt Fiul Fecioarei; Eu sînt Iisus biruitorul iadului; Eu sînt Cel ce am biruit lumea; Eu sînt Cel ce am prădat iadul; Eu sînt Iisus care vestesc morților nădejdea învierii; Eu sînt Cel care am suferit crucea pentru mîntuirea lumii; Eu sînt Iisus care am înviat a treia zi din morți, precum am zis mai înainte, și Bucurați-vă am zis vouă.

Cerul și pămîntul vor trece, însă cuvintele mele nu vor trece. (Mt. 24, 35). Eu sînt Iisus în care se îmbracă cei ce se botează. Pentru mine Pavel a strigat: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat" (Gal. 3, 27). Eu sînt Iisus luminătorul celor întunecați; Eu sînt Iisus Mirele Bisericii; Eu sînt Iisus dăruitorul păcii și dătătorul bucuriei.

Părăsiți-vă de lacrimi și vă îmbrăcați cu bucuria, părăsiți-vă de plîns și vestiți apostolilor învierea. Aceasta este ziua în care a pierit lacrima de la toată fața; aceasta este ziua biruinței cîștigată asupra morții; aceasta este viața celor ce sînt în iad; aceasta este ziua în care a înviat primul născut din morți, și bucuria a umplut lumea; aceasta este ziua în care lui Petru și celorlalți apostoli am vestit învierea Mea.

Trad. drd. Dumitru Bălțat

Rector nou la Universitatea sibiană
Decan nou la Facultatea de Teologie

Stimate Domnule Rector al Universității Sibiu, Onorați oaspeți, P.C. Părinte Decan al Facultății de Teologie, P.C. Profesori, Domnilor studenți,

Nu ne-am întîlnit astăzi nici pentru a sărbători începutul de an universitar, evident nici cel teologic. Ar fi prea tîrziu. Am bucuria să binecuvintez începutul activității noului Rector, ales de curînd, al Universității Sibiu, *deci și al nostru* — Dl. Prof. Dr. Dumitru Ciocoi-Pop, și începutul activității noului decan, ales de curînd, al Facultății de Teologie, P.C. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, deci al Facultății noastre, intrate în structura Universității sibiene.

Amîndoi sînt călătoriți, au participat la multe întîlniri internaționale, așa că aș vrea să le amintesc un obicei care se practică mai ales în grupele de lucru la Conferințe, Simpozioane, și uneori chiar se pierde timp prețios cu asta. *Fiecare participant se prezintă singur!* Trebuie să știi cu cine stai de vorbă, nu? Așa vom proceda și aici.

E un prilej justificat ca fiecare să spună despre el însuși tot ce vrea, chiar să se laude, modestia nefiind acum un păcat. Lauda nu se ia în considerare, fiindcă procedeul e pur și simplu tehnic. Desigur fiecare o poate face mai pe larg sau mai pe scurt așa că, cîte o mică răutate sau cîte un zîmbet discret, nu sînt totuși excluse! În unele cazuri însă, cînd prezentarea e prea scurtă, se pun și întrebări. Sper să le evitați.

Fiindcă Părintele Decan Mircea Păcurariu nu va spune despre el

(continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Învierea Domnului, temelia legii...

(Urmare din pag. I)

păcat?" (Ioan 8, 46). Și nimeni nu și-a deschis gura să-i descopere vreun păcat. Cel care făcuse numai bine tuturor, înviase morți, vindecase orbi, ologi, leproși — a fost tratat ca cel mai mare răufăcător. Zisese: *„Multe lucruri bune v-am arătat de la Tatăl Meu: pentru care din ele voiți să Mă ucideți cu pietre?"* (Ioan 18, 32). Și nimeni nu i-a putut arăta vreo vină. Zisese celui care îl bătea în Săptămîna Patimilor: *„De am grăit rău, arată ce-i rău; iar de am grăit bine, pentru ce Mă bați?"* (Ioan 18, 23). Și nimeni nu i-a putut arăta că grăise rău. *N-a fost posibil nici un dialog logic. Zisese: Eu sînt* „Omul care *v-a spus adevărul pe care l-a auzit de la Dumnezeu*", și *„de vă spun adevărul, pentru ce nu mă credeți?"* (Ioan 8, 40, 46). Și nimeni dintre cei cu care încerca o convorbire omenească, nu i-a putut infirma adevărurile, dar nici nu au crezut în El.

Săptămîna Patimilor a fost *Săptămîna Absurdului* ridicat la rang de logică. O gîndire omenească întoarsă pe dos. O deturnare, o falsificare a tuturor sensurilor faptelor și ale cuvintelor. O săptămînă a oamenilor *„lăsați la mintea lor"* (Romani 1, 28), în conlucrare nu cu Dumnezeu (1 Cor. 3, 9), ci cu Diavolul (Luca 22, 31).

Cel Drept, Cel Bun, Cel Divin, Cel ce adusese de la Tatăl răspunsuri la toate marile întrebări care chinuie mintea oamenilor, Cel ce adusese din Cer *Legea morală* după care să se conducă oamenii, a fost condamnat la moarte prin răstignire, bătut, batjocorit și pînă la urmă lăsat să moară pe cruce, după care a urmat îngroparea, pecetluirea mormîntului și chiar punerea lui sub pază militară pentru o vreme.

Totul părea a indica un sfîrșit. Definitiv. Un sfîrșit care însemna nu numai sfîrșitul omului Iisus, ci și al învățăturilor Sale, și al *Legilor Sale morale*. Dacă Iisus s-ar fi dovedit a fi fost un simplu om, toate cele spuse și învățate de El ar fi fost omenești. Fără autoritate de Sus. Săptămîna Patimilor n-ar fi fost o *Săptămînă a Nebunilor*, ci o *Săptămînă a Înțeleptilor!*

Eclesiastul avertizase însă încă din Vechiul Testament: *„Nu te arăta prea înțelept"* (7, 16). Despre unii ca cei din *Săptămîna Nebunilor* va scrie și Sfîntul Pavel: *„S-au lăfit că sînt înțelepți și au înebunit"* Taina lui Iisus a fost lăsată la libertatea de alegere a oamenilor, pe care Dumnezeu i-a înzestrat de la *Facere* cu libertate. Iisus le-a descoperit totuși adesea Cine este, ca să-i ajute să-L înțeleagă. De cîte ori nu le-a spus că e trimis de Tatăl, că El și Tatăl una erau? Dar nu le-a forțat libertatea. Și ei au ales ceea ce le convenea lor, nu ceea ce voia Tatăl de la ei.

Și a intervenit *ceva* care a întors dintr-odată totul pe dos. Ceva care a repus lucrurile în normalitatea lor. Care L-a repus pe Fiul în lumina Sa de Fiu al lui Dumnezeu. Și, mai important pentru noi și pentru toate generațiile de oameni care vor urma pînă la sfîrșitul lumii, ceva care a redat întreaga autoritate divină învățăturilor Sale și *legile Sale morale*. Fără acest *ceva* n-am avea nici azi legi morale garantate de Sus, dumnezeiești, revelate. Fără acest *ceva*, fiecare și-ar putea face propriile sale legi morale și le-ar respecta pe ale altora după bunul plac, sau de frică, dar nu din conștiința că sînt porunci dumnezeiești.

Acest *ceva* a fost evenimentul *Învierii Domnului*.

Cînd totul părea pierdut, totul se recîștiga. Răstignitul învia din morți și dovedea că era Dumnezeu.

S-ar putea întreba cineva: De ce a fost nevoie de Răstignire? De ce a fost nevoie de moarte? E simplu. Pe cît poate fi de simplu pentru înțelegerea minții noastre. Mîntuitorul încercase totul ca să-i convingă pe contemporani că era trimis de Sus, că era Fiul lui Dumnezeu. În afara cîtorva ucenici, îndoielnici și ei cînd au fost puși la probă, nimeni nu l-a acceptat ca Dumnezeu. Pentru ca misiunea Lui să fie împlinită, pentru ca învățătura Lui și morala dumnezeiască să fie primite, trebuia să le dea proba cea mare, dovada definitivă, incontestabilă, constrîngătoare. Trebuia să moară în văzul lor, să fie îngropat și a treia zi să învieze. Aceasta urma să fie dovada cea mare.

Și a fost!

* * *

Învierea Domnului ne dă siguranța credinței în El ca Fiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu-unul din Treime — și ne mai dă asigurarea că toate învățăturile Lui vin de la Dumnezeu. Ani de-a rîndul v-am trimis de Paști Pastorale despre *Martorii Învierii:* mironosițele, apostolii, mulțimile care L-au văzut, cu care a vorbit. Evangheliile sînt cărți istorice care, completîndu-se una pe alta, ne dau tot ceea ce ne trebuie pentru mîntuire. Nu de cunoștințe mai avem nevoie, ci de credință și de fapte bune. Știința adevărată îndreptățește credința, n-o pune la îndoială, de aceea noi încurajăm cercetarea științifică onestă, și-i stimăm cu adevărat pe oamenii de știință, pe filozofi, pe artiști și pe oamenii de cultură care nu uită legătura dintre cult și cultură. Cultura fără cult e navigația fără busolă. Morala fără Dumnezeu e morala bunului plac, de grup sau persoană, e rodul aceluiași arbitrariu, decis de motive subiective. Încă Pascal spunea că, potrivit unei morale fără Dumnezeu, ceea ce e virtute dincoace de munții Pirinei, e viciu și păcat dincolo de ei. Și cu ușurință am putea aplica aici și acel vers al lui Eminescu: *„Ce-un secol o zice, ceilalți o dezic"*, dacă nu există un criteriu absolut de orientare morală.

Știm că mai există unii care nu cred nici în Dumnezeu, nici în Iisus Hristos, nici în Învierea Lui. Ca unii ca aceștia — dezorientați — am fi și noi dacă nu s-ar fi întrupat Dumnezeu, și dacă n-ar fi înviat din morți, și dacă n-am crede în învierea Lui. Căci ce poți ști fără Dumnezeu? Ce poți ști despre lume și om, despre viață și moarte, fără Dumnezeu? Dacă cineva poate trăi senin și liniștit fără aceste răspunsuri, e treaba lui, dar nimeni nu trăiește în lume singur, ca toate și totul să fie „treaba lui". Fiecare are o familie, familiile alcătuiesc societăți, societățile alcătuiesc țări, comuniuni de credințe, obiceiuri, limbă, neam, și mai există și mulțimi de întrebări care cer răspunsuri.

Spun unii: Hristos a fost mare, dar a fost doar om. Și n-a înviat. Din păcate o spun aceasta și unii care se cred teologi, desigur nu dintre ortodocși. Să fim serioși. Cu astfel de lucruri, nu că nu se glumește, cum zice românul, ci nu e permisă nici o improvizație și nici o înșelăciune.

Să fie limpede: Un Hristos care n-ar fi înviat, n-ar fi fost Dumnezeu. Din această perspectivă, învățătura și morala aduse de El nu ar avea mai mare importanță decît ale oricărui alt om. Și atunci nimeni n-ar mai putea fi oprit să-și alcătuiască propria sa morală. Aceea care îl avantajează pe el.

Iată ce a știut Dumnezeu cînd L-a înviat pe Hristos. A știut că numai așa se poate impune o normă morală divină, unică, absolută, salvatoare. Toate celelalte sînt pierzătoare. De om, de societăți, de țări și de lume.

* * *

N-am adus întîmplător vorbirea mea pînă aici. Am dorit să vă atrag atenția că fără Dumnezeu, ne vom găsi repede în fața unui dezastru moral care ne pîndește viața și mîntuirea. Toate cele care, aproape în fața lumii, ies din făgașul moralei, promivînd libertinajul, destrăbălarea, lipsa oricăror criterii morale în viață și societate, vor afecta grav familia și societatea. Toate acestea sînt alte forme ale ateismului, de data aceasta garantate prin dreptul la libertate. Dar dreptul la libertate nu e dreptul la călcarea normelor morale de conviețuire demnă în societate. În această societate liberă mai există și dreptul copiilor la candoarea lor, și dreptul la educație sobră și serioasă a tineretului, nu numai dreptul simțurilor la dezlănțuiri necontrolate, uneori publice, și uneori ieșite din făgașul naturalului.

Hristos a înviat ca să ne garanteze divinitatea normelor morale pe care le-a propovăduit cît a fost în lume. *Alele cu aceleași garanții nu există și nici nu sînt posibile.* Iar călcarea normelor celor divine, duce la pedeapsa divină. *„Fiule, nu disprețui pedeapsa Domnului"*, sfătuiește Sfîntul Pavel (Evr. 12, 5). *„Voi pedepsi lumea pentru răutatea ei"*, zice Domnul (Is. 13, 11). Sînt unii care întîmpină astfel de cuvinte cu zîmbete... neîncrezătoare! Dar zice Domnul: *„Pedepsele sînt pregătite pentru batjocoritori"* (Prov. 19, 29). Sfîntul Pavel, înțelept și logician neîntrecut, cunoscînd bine firea omenească gata să se arate „vitează în fața pedepsei, face apel mai ales la dreapta judecată a conștiinței fiecăruia: *„Trebuie să vă supuneți* (normelor civice și morale, n.n.) *nu numai de frica pedepsei, ci și din îndemnul conștiinței"* (Rom. 13, 5), pentru că *„frica are cu ea pedeapsa"* (1 Ioan 4, 18, pe cînd conștiința duce la iubire și la pocăință.

* * *

Ce ne-am face noi dacă Hristos-Domnul n-ar fi înviat? Căci El ne-a dat garanția că prin *Taina Spovedaniei* ni se iartă păcatele. Și ne-a dat această garanție ca Dumnezeu. Le-a dat episcopilor și preoților, și numai lor, puterea de a lega și dezlega, de a ierta păcatele spovedite și a le ține pe cele nespovedite și pentru care nu se arată căință. Ce ne-am face dacă Hristos n-ar fi înviat și această putere de iertare și dezlegare nu ar mai avea-o nimeni? Am rămîne în vecii vecilor cu păcatele noastre, candidați la muncile iadului.

Înțelegeți acum de ce Dumnezeu-Tatăl a trebuit să întărească prin *Înviere* Dumnezeierea Fiului? Ca să întărească prin Înviere puterea poruncilor și a puterilor date, prin Sfinții Apostoli, episcopilor și preoților prin Taina Preoției, de a săvîrși Sfintele Taine, de a ne sfinți viața prin Botez, Mirungere, Cununie, de a ne curăți de păcate prin Spovedanie, Împărtășanie, Maslu, și a ne duce pe calea mîntuirii.

Cei care au uitat, sau uită de toate acestea, se află pe calea pierzaniei, de care să ne ferească Dumnezeu pe toți.

Să ne bucurăm de Înviere. Să ne iertăm unii pe alții și să ne regăsim ca frați și fii ai aceluiași Tată ceresc, în unitatea credinței moșilor și strămoșilor noștri pe care o păstrăm de două mii de ani.

Să ne aducem aminte, acum odată cu primăvara, că trebuie să ne muncim pămîntul, după porunca Domnului, și să păstrăm între noi *Legea Domnului*, cinstea, demnitatea, iubirea care biruie tot răul, credința și speranța în ajutorul lui Dumnezeu, ca să ne bucurăm de libertatea obținută cu jertfe și să n-o transformăm în călcare de poruncă, în fărădelegi, în ură și răzbunare.

Hristos a înviat ca să ne redea bucuria și iertarea, încrederea în Dumnezeu și în viitorul nostru pe pămînt și în ceruri. Să redăm și noi bucuriile înapoi, celor care ne-au greșit, care ne-au întristat și pe care i-am întristat și noi.

Să-i arătăm lui Dumnezeu prin faptele noastre bune că am înțeles milostivirea Lui, și să-I cerem Domnului înviat să fie pururea cu noi, precum s-au rugat cei doi de pe drumul Emausului: *„Doamne, rămîi cu noi!"*

Și va rămîne cu noi, cu atît mai mult, cu cît vom rămîne și noi cu El!

NOSTALGIE PASCALĂ

Arome vagi din flori de liliac,
Mătănii lungi, cădelnițări la denii,
Vecinii mei cu sufletul sărac
Și-nrourat deapururi tivul genii, —

Timide fete-n focul unei hori,
Cînd soarele le soarbe ochi și plete
Iar cîntecul se rupe din viori,
Strîngînd la han, poporul să-l desfete, —

Mi-aduc aminte-un sat și-un prag străbun,
Icoane-ntr-o biserică-nvechită,
Copilăria-n jurul unui prun
Și-o inimă pe drumuri azvîrlită...

Octav Sargețiu

Învierea Domnului — taina învierii noastre

(Urmare din pag. a 2-a)

veau o bază puternică pe care se sprijineau. Această bază era, este și astăzi și va fi totdeauna, credința în realitatea istorică a Învierii Domnului.

Credința în realitatea istorică a Învierii Domnului definește și caracterizează pe adevăratul creștin. Învierea Domnului este dovedită și prin mărturii istorice. Iisus s-a arătat după Înviere mai multor persoane și în diferite locuri. Astfel, femeilor mironosițe (Luca 24, 1—8), ucenicilor Luca și Cleopa (Luca, 24, 36—45), lui Toma, pe care îl încredințează, prin arătarea rănilor, spunîndu-i: „Pentru că m-ai văzut, Tomo, ai crezut. Fericiți sînt cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan, 20, 24—28); la Marea Tiberiadei s-a arătat încă odată ucenicilor Săi (Ioan 21, 1—14). La argumentarea de care ne-am folosit se adaugă și viața Sfinților Apostoli de după Înviere. Ei devin cei mai vajnici apărători și vestitori ai Învierii, fiind pe deplin convinși de realitatea ei. Dacă ei au fost păscuți de îndoială în timpul patimilor Mîntuitorului, iar după Înviere își schimbă atitudinea, devenind curajoși, și hotărîți să înfrunte orice persecuție în numele Lui, această schimbare rapidă nu-și găsește rațiunea în minciună, înșelare sau iluzie, ci în convingerea absolută a lucrului văzut al Învierii Domnului, care pecetluiește definitiv misiunea Sa omenească și pe cea dumnezeiască. Răspîndirea vertiginoasă a creștinismului în lume, în pofida tuturor obstacolelor ce i-au stat în cale, se explică tot prin această supremă minune, prin care Iisus biruind moartea a deschis calea învierii celor adormiți.

Pentru creștinul adevărat, credința în Iisus Hristos este sinonimă cu credința în Învierea Lui. Creștinul e fiu al Învierii și numai prin ea își găsește tîlcul vieții și puterea creațiilor sale. Ce care consideră pe Dumnezeu ca o ființă personală, transcendentă creatoare și guvernatoare a lumii, dar ezită sau refuză să creadă în opera *Întrupării și răstignirii Mîntuitorului*, precum și în *minunea Învierii Lui*, nu pot f socotiți creștini. Ei pot fi numiți teiști. Pentru a putea fi învestiți cu toate darurile mîntuitoare ale creștinismului, ei trebuie să-și deschidă sufletul și să facă loc credinței în Învierea Mîntuitorului. Rațiunea i-a ridicat pe culmile apropiate de lumină și nu mai este decît un pas pînă la altarele deschise ale credinței. Ale credinței — prin excelență — în Învierea Mîntuitorului.

Iisus, Cel înviat a treia zi după Scripturi, e modelul perfect a vieții noastre, al beatificării și desăvîrșirii omenești. Fără seva hrănitoare a vieții, mlădițele tînjesc și pînă la urmă se prăpădesc. Chezășia biruinței noastre spirituale și morale rezidă în lucrarea divino-umană, în *modul teandric*. În virtutea acestui adevăr axiomatic, noi, creștinii, prăznuim an de an, cu bucurie legitimă, această sărbătoare, care simbolizează „taina învierii noastre" mărturisind și prin binețele pe care le adresăm unii altora: „Hristos a înviat", la care primim confirmarea: „Adevărat a înviat".

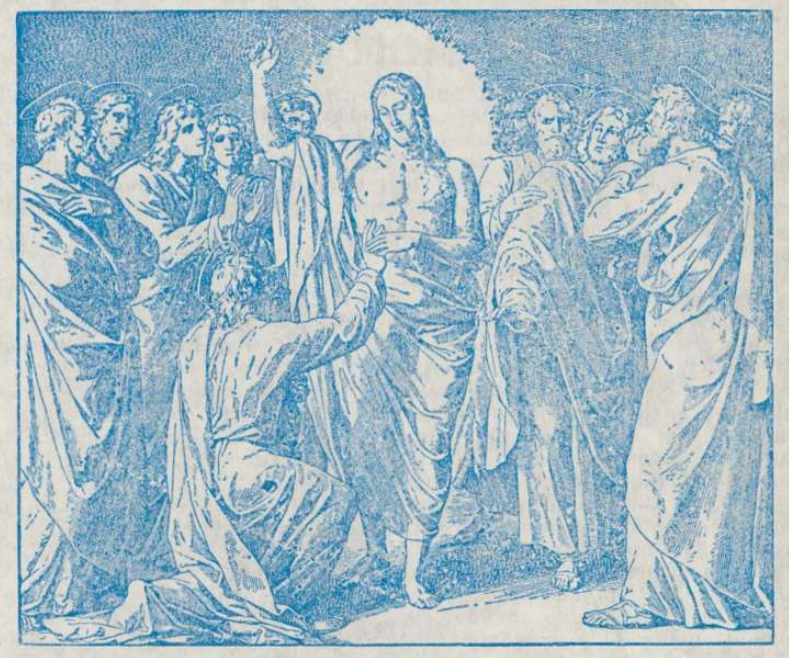

„Și după opt zile, ucenicii Lui erau iarăși înăuntru, și Toma, împreună cu ei. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat în mijloc și a zis: Pace vouă!

Apoi a zis lui Toma: Adu degetul Tău încoace și vezi mîinile Mele și adu mîna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios".

(In. 20, 26—27)

„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le".

Cu sufletele înseninate de lumina Învierii Domnului, adresăm tuturor colaboratorilor și cititorilor „Telegrafului Român", urări de pace și fericire de Sfintele Paști!

Redacția

INFORMAȚII

— Marți, 1 aprilie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a luat parte în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu la Festivitatea instalării noului Rector al Universității din Sibiu, dl. prof. Dr. Dumitru Ciocoi-Pop, și a noului Decan al Facultății de Teologie din Sibiu, P.C. pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

— În aceeași zi după amiaza, Î.P.S. Sa a luat parte la inaugurarea Casei de Cultură a Studenților și Tineretului din Sibiu.

Și cu acest prilej, Î.P.S. Sa a adresat tineretului universitar din Sibiu cuvinte de suflet legate de misiunea și menirea lor în societatea românească de azi.

— Joi, 2 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită frățească P.S. Episcop Andrei al Alba Iuliei. În aceeași zi, însoțit de P.S. Andrei, I.P.S. Sa a vizitat Mănăstirea Rohia din Maramureș.

— Vineri, 3 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Simpozionul cu tema: „Copilul, ființă binecuvîntată și ocrotită de Dumnezeu", organizat de Comitetul Național Român pentru UNICEF împreună cu Biserica Ortodoxă Română și alte instituții de stat la Baia Mare.

Cu acest prilej, Î.P.S. Sa, pe lîngă intervenția avută în cadrul lucrărilor, a acordat un interviu Televiziunii Române, pe tema abordată, care a și fost difuzat pe postul național de Televiziune, Duminică 12 aprilie a.c., în cadrul emisiunii „Lumină din lumină".

Tot vineri, 3 aprilie, Î.P.S. Sa a făcut o vizită frățească P.S. Justinian Chira, episcopul Maramureșului și Sătmarului.

— Duminică, 5 aprilie, a.c., Înalt Prea Sfințitul Antonie a susținut în sala Teatrului Național din Sibiu, conferința: „Oamenii de știință și religia", în cadrul Serbărilor Ortodoxiei, Sibiu 1992.

— Marți, 7 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române.

— Miercuri, 8 aprilie, Î.P.S. Sa a luat parte la Simpozionul de la Casa centrală a Armatei din București, organizat de Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni, închinat împlinirii a 74 de ani de la Unirea Basarabiei cu România.

În cadrul Simpozionului la care au participat mari personalități ale vieții politice și culturale din țară și din străinătate. Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: *„Se apropie Paștile, Domnilor!" — Lupta și biruința făuritorilor Unirii Basarabiei din 27 martie 1918, pilda celor de azi".* Î.P.S. Sa a participat apoi și la recepția oficială oferită de organizatori.

— Joi, 9 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a oficiat la Mănăstirea Cernica, alături de P.F. Patriarh Teoctist al României și Î.P.S. Nestor al Olteniei, slujba parastasului pentru cei care au fost luptătorii pentru Unirea Basarabiei cu țara mamă. În aceeași zi, seara, Î.P.S. Sa a luat parte la Spectacolul de gală dat de artiști români și basarabeni la Palatul Copiilor din București.

— Luni, 13 aprilie 1992, Î.P.S. Sa a făcut o vizită la șantierul Mănăstirii „Brîncoveanu", Sîmbăta de Sus.

În aceeași zi, Î.P.S. Sa a primit la Reședința mitropolitană din Sibiu pe primarul orașului Baden Baden din Germania, însoțit pe pr. A. Mironovici, parohul bisericii ortodoxe române din acest oraș.

Tot în aceeași zi, Î.P.S. Sa a primit pe dl. general I. Culda, Secretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale.

Tot în aceeași zi, Î.P.S. Sa a primit pe dl Marian Munteanu, lider al Mișcării Tineretului din România, aflat într-o vizită la Sibiu.

— Marți, 14 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe dl. Dr. Martin Hirt, din partea Organizației „Diakonisches Werk" din Germania.

Arhid. Visarion Bălțat

ITINERAR MOLDOVENESC

După cum se știe, în cadrul Bisericii Ortodoxe Române au luat ființă după Revoluția din decembrie 1989 două organizații de tineret: Asociația Studenților creștini ortodocși din România (ASCR) și Liga tineretului ortodox (LTO), care își propun să desfășoare o activitate de renaștere spirituală în rîndurile tineretului românesc, inspirată din credința și spiritualitatea ortodoxă. Statutele acestor asociații au fost aprobate de Sf. Sinod al Bisericii noastre, iar Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei a primit responsabilitatea coordonării pe Țară a activității lor. La nivel de filiale, tinerii lucrează de asemenea sub directa îndrumare și cu sprijinul ierarhilor și preoților din eparhiile respective. Cele două asociații s-au dovedit a fi foarte active, organizînd atît acțiuni catehetice și caritative cît și manifestări culturale și duhovnicești. La Sibiu, Liga tineretului ortodox organizează săptămînal vizite la cele două cămine de bătrîni și la azilele de copii orfani și handicapați, cursuri catehetice, ca și serile duhovnicești de joia, la care sînt invitați ierarhi, monahi și preoți cu renume, din toată țara. De asemenea, au fost organizate „Sărbătorile Ortodoxiei", în Postul Crăciunului și, recent, în Postul Sf. Paști.

După ce s-a întîlnit în mai multe rînduri cu tinerii din București, apoi cu cei din Cluj, din Timișoara, Brașov și din alte orașe ale Țării, recent, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a fost invitat de ASCOR Iași pentru seara duhovnicească de vineri 3 aprilie, din cadrul ciclului de întîlniri organizate la Casa de cultură a studenților ieșeni sub genericul *„Urcuș spre înviere"*. P.S. Sa a vorbit despre „Rugăciune, o luptă niciodată pierdută" și a răspuns numeroaselor întrebări venite dintr-o sală arhiplină, în care sute de tineri din lipsă de spațiu suficient au fost nevoiți să stea în picioare, mai mult de patru ore cît a durat întîlnirea. Din întrebările adresate s-a putut vedea interesul deosebit manifestat de tineri pentru viața duhovnicească, pentru rugăciunea particulară, dar și pentru slujbele bisericești și îndeosebi față de Sf. Liturghie, care este izvorul și puterea oricărei rugăciuni. S-a putut constata și la Iași cît de mult tineretul român însetează după o autentică viață spirituală, pe care nu i-o poate oferi decît Biserica Ortodoxă, singura păstrătoare a credinței și spiritualității evanghelice și patristice în toată curăția lor. Din lipsă însă de îndrumători duhovnicești, mulți tineri sînt atrași de practici ascetice necreștine, ca yoga, meditația transcedentală, zen etc. sau de sectele creștine a căror spiritualitate este mutilată pe măsura rătăcirii lor de la dreapta credință.

După această seară duhovnicească, sîmbătă 4 aprilie, P.S. Episcop Serafim s-a întîlnit cu studenții Facultății de Teologie din Iași cu care s-a întreținut despre *Problemele actuale ale teologiei ortodoxe*. S-a constatat și aici deschiderea tinerilor teologi spre o Teologie nouă și înnoitoare, ca expresie vie a rugăciunii și în general a experienței mistice. Teologia este viață și expresie a vieții de comuniune a omului cu Dumnezeu. Teologia nu este o materie de studiu ca orice altă disciplină, care ar putea fi învățată chiar și de un necredincios, căci ea nu se reduce la o cunoștință teoretică, abstractă, fără impact asupra vieții și a persoanei, ci, dimpotrivă, avînd ca temei Revelația dumnezeiască, tinde spre primirea ei prin credință și cunoaștere existențială care transformă pe om și-l desăvîrșește.

După aceea, în prezența tinerilor teologi, P.S. Sa s-a întîlnit cu un grup de membrii ai Asociației „Oastea Domnului" cu care s-au discutat unele aspecte ale activității acestei Asociații din cadrul Bisericii noastre. Viitorii preoți au putut astfel să se edifice despre șansa pe care o poate reprezenta această Asociație pentru înnoirea spirituală a poporului nostru atunci cînd ea lucrează în Biserică și sub oblăduirea directă a preoților — așa cum ea a fost concepută de întemeietorii ei: mitropolitul Nicolae Bălan și preotul Iosif Trifa —, dar să cunoască și anumite abateri și alunecări spre sectarism ale unor grupări de „ostași", chiar din zona Moldovei. Deși aceste abateri nu caracterizează Mișcarea Oastei Domnului, care a luat atitudine împotriva lor, totuși ele îi pot compromite lucrarea prin confuzia pe care o seamănă atît în rîndul credincioșilor cît și al unor preoți cu privire la caracterul ortodox al Asociației însăși.

Seara, P.S. Serafim a participat împreună cu Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei la Vecernie, în Catedrala mitropolitană din Iași.

Duminică, 5 aprilie, din încredințarea Î.P.S. Daniel, P.S Sa a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica ctitorie a marelui mitropolit Veniamin Costache din parohia Sinești de lîngă Iași, în prezența unei mari mulțimi de credincioși din această localitate și din satele învecinate. La priceasnă s-au împărtășit cîteva sute de credincioși în frunte cu numeroși copii. După Sf. Liturghie, credincioșii din satul Stornești l-au invitat pe P.S. Sa să viziteze biserica lor, nou construită.

Seara, P.S. Serafim a slujit Vecernia și a participat la o adunare a Oastei Domnului la biserica Curelari din Iași. Programul duhovnicesc al acestei seri a fost frumos alcătuit de P.C. Preot paroh I. Dimitriu, la reușita lui aducîndu-și o însemnată contribuție copiii și tineretul, prezenți în număr foarte mare. A fost un „model" de Adunare a Oastei, la care cîntările și rugăciunile tradiționale ale Bisericii s-au îmbinat cu cîntări, poezii și rugăciuni specifice acestei mișcări. Este meritul preotului paroh de a fi știut să integreze lucrarea „Oastei" în sînul Bisericii spre zidirea duhovnicească a tuturor credincioșilor. S-a simțit aici într-adevăr că „Oastea" este a Bisericii, că între ea și Biserică nu există nici o distanță, nici în învățătură dar nici chiar în cîntările ei, care, inspirate din slujba bisericească, alcătuiesc o continuitate absolută cu aceasta.

Pretutindeni în Moldova se simte credința și evlavia unui popor care a rămas fidel poate mai mult ca în alte părți ale țării, înaintașilor săi. La aceasta a contribuit și contribuie fără îndoială și mulțimea mănăstirilor de aici. Numai după Revoluție, în Arhiepiscopia Iașilor, Î.P.S. Daniel a reînființat peste 50 de mănăstiri și schituri pe care le-a populat cu călugări sau călugărițe, în marea lor majoritate tineri. Este o mare nădejde pentru viitorul Bisericii și Neamului.

Întors la Sibiu, luni 6 aprilie, P.S. Serafim a susținut la Teatrul de Stat din localitate, în cadrul „Sărbătorilor Ortodoxiei", organizate de Liga tineretului ortodox de aici, tema *„Ortodoxia față în față cu celelalte confesiuni"*.

S.

Rector nou la Universitatea sibiană, Decan nou la Facultatea de Teologie

(Urmare din pag. a 3-a)

că e cel mai mare istoric al Bisericii Ortodoxe Române, astăzi, acest lucru ar trebui să-l spun eu. Nu-l mai spun însă, fiindcă e îndeobște cunoscut. Restul va adăuga P.C. Sa. Nu atît pentru noi, cît pentru oaspeți. Am observat ieri, la o scurtă întîlnire cu D. Rector că nu prea știm multe lucruri unii despre alții. Așa au fost vremurile. Laicii știau mai puține despre clerici! Iată de ce am să dau eu un fel de exemplu de cum trebuie făcută o astfel de prezentare, atît cît îmi voi aminti pe loc. M-am născut în Cutare loc și timp, am cîteva diplome și doctorate, sînt membru la niște Academii și Societăți și am scris niște cărți și studii. Sînt șeful personalului casei arhierești, personal alcătuit din trei maici, un paznic-caloriferist și un șofer! Cam așa!

Sper că aveți aceea virtute rară care se cheamă simțul humorului. Voi constata de îndată. Unii cînd își fac scurta prezentare își arată și hoby-urile. Ale mele sînt cărțile vechi și noi, și arta populară românească veche.

Dl. Rector care a studiat în Anglia nu-mi va condamna aceste divagații atît de puțin academice, dar foarte englezești, decît dacă, fost student la Cambridge, Universitatea învinsă adesea la vîsle pe Tamisa de cei din Oxford, unde am studiat eu, nu va continua să-mi poarte pică! Această competiție de secole e un mare motiv de rivalitate între cele două cele mai vechi universități din Anglia!

Eu, cînd m-am dus prima oară în Anglia, la studii, Anglia era ca și astăzi regat, fost imperiu, cu o regină stimată, și, poate chiar iubită. În orice caz ea e Anglia. E simbolul care trebuie iubit. Intr-o seară am asistat la închiderea emisiunii de televiziune pe un anumit Canal, se pare *Thames*. Așa e obiceiul acolo: la sfîrșit apare regina, călare pe un cal supreb, avînd în jur toată familia regală, și se cîntă Imnul național, *God save the Queen* (se adaptează și la *the King*). Spre surprinderea mea, cînd clipul — așa se cheamă? — era pe terminate, speakerul a primit niște știri noi și a reluat emisiunea. Privind încă la familia regală, a izbucnit în rîs și a zis: *Și acum, hai să trecem totuși și la lucruri mai serioase!* L-am întrebat pe vecinul meu — era Păr. Lucian Gafton: — pe ăsta mîine îl arestează pentru insultă, nu? Vă imaginați: veneam din țara lui Ceaușescu, cu mentalitatea de acasă! Acolo nu era altceva decît humor englezesc, cuminte, gustat și de regină. La noi! ...

Ei, astăzi s-au schimbat și la noi mentalitățile. Deci: hai să trecem la lucruri mai serioase:

Domnule Rector,

Vă felicit în numele meu și al Mitropoliei noastre, pentru noua și importanta funcție în care ați fost ales. Vă va felicita și noul nostru decan ales, în numele profesorilor pe care vi-i va prezenta și, desigur și în numele studenților teologi. Eu îl felicit desigur și pe P.C. Sa, Părintele Prof. Dr. Mircea Păcurariu și îi doresc tot sporul în greaua sarcină de pregătire a preoților din partea noastră de Transilvanie.

Avem toată încrederea că integrarea Facultății de Teologie în Universitatea sibiană va fi benefică reciproc. Dumnezeu intră în Universitate, și cultura laică va beneficia și ea de atenția studenților teologi și a viitorilor preoți. Epoca cere astfel de ajustări și reglementări, după ce o „epocă de aur" s-a dovedit de tinichea, despiritualizînd o țară și mutilînd cîteva generații. Din fericire e posibilă refacerea. E posibilă recuperarea și aceasta va fi datoria noastră a tuturor.

Sperăm să cultivați în Universitate acel spirit care să nu îngrădească libertatea de opțiune și de manifestare a credinței. Fără Dumnezeu — știm și credem noi — nu poate crește nimic bun. Dostoievski a spus: *„Dacă nu există Dumnezeu — totul e permis"*, deci anarhia. Științele își revin la onestitate și teologia își va reveni la realizarea unui nivel de comunicare intelectuală cu laicii, respiritualizînd umanismul sau umanitarismul secolului trecut, ca și al „epocii de aur", care nu și-au putut valida consistența. Să găsim împreună cele mai corect gîndite căi și mijloace de a intra în secolul XXI cu programe comune, inspirate din dorința comună de a înțoarce omul și omenirea pe făgașe de onestitate în cercetare, și de onestitate în credință — noi avînd siguranța că pe această cale, cele două mijloace de explorare a vieții și a nemuririi, și de trăire a lor, se pot conjuga cu ușurință și se pot ajuta. Noi vă asigurăm că o vom face.

Studenții noștri au un program pe care îl respectă încă din secolul IV. Vă voi cita un program scris de Sfîntul Grigore de Nazianz. Veți vedea că ierarhii conjugau încă de atunci cultura cu teologia, ceea ce trebuie să facem și noi astăzi, din ambele părți. Poemul e în traducere liberă:

„După aceea veniră Atena și studiul elocinței.
Despre cele ce-am făcut în această cetate alții să povestească. (Mai înainte studiase în Nazianz, Palestina și Alexandria Egiptului, la școli laice, n.n.).
Cu frica lui Dumnezeu viața mi-am petrecut;
Cel dintîiu între cei ce bine învățau;
Cum eram în floarea tinereții și în avîntul îndrăznelii;
În timp ce alții se înflăcărau în tot felul de prietenii,
Eu duceam o viață liniștită
(Eram un izvor marin, dulce, între ape amare,
Așa cum se zice).
Nu eram atras de cei ce duceau spre vătămare,
Ci eu îmi atrăgeam prietenii spre lucrurile cele mai bune.
Dumnezeu mi-a făcut și acest bine:
M-a adus și mi-a dat ca prieten un bărbat prea înțelept,
Care prin viața și cuvîntul său pe toți îi întrecea.
Cine era acesta? Pe dată veți afla.
Era Vasile, marea valoare a secolului meu.
Pe el îl aveam tovarăș și de învățătură (Sf. Vasile cel Mare, n.n.).
Și de cameră și de sfat; și, de e permis să mă laud,
Pot spune că eram o pereche vestită în Grecia.
Toate ne erau în deobște și un singur suflet aveam,
Și acesta unea deosebirea corpurilor noastre.
Ceea ce însă pe noi, mai ales unul și același
Ne-a făcut, aceasta a fost:
Dumnezeu și o dorință de lucruri mai bune.
Prin aceasta am ajuns la o astfel de încredere
Unul față de altul,
Încît ne spuneam și adîncurile inimii noastre,
Legîndu-ne și mai mult prin dragoste,
De o parte și de cealaltă.
Aceeași gîndire în toate apropie pînă la identitate".

Iată un bun program pentru studenții noștri teologi, dar și pentru cei din disciplinele laice ale Universității.

Față de studenții de la Facultățile laice, studenții noștri se află sub un vizor în plus și chiar Dv. Dl. Rector și ceilalți studenți îi veți judeca după criteriul stabilit tot în secolul IV de către Sf. Ioan Hrisostom, o altă minte mare a acelui secol, și a tuturor vremurilor:

„Nimeni nu vrea să vadă în preot o ființă făcută din carne și din oase și un om împotmolit în noroiul comun; el e judecat ca și cum ar fi un înger, ca și cum ar fi ferit de orice slăbiciuni omenești. Viciile omului de rînd se pierd în umbră; ale preotului nu. Mărimea păcatelor lui se judecă după rangul și misiunea lui de preot, nu de om. Cea mai mică pată șterge frumusețea totului".

Nu vă voi ruga să faceți abstracție de acest criteriu. Dimpotrivă, voi ruga pe Părintele Decan și întregul corp profesoral, și mai ales pe domnii studenți teologi, ca să aibe mereu în față aceste criterii în relațiile cu lumea laică, precum și cu colegii lor din Universitate. Așa credem că studenții noștri vor fi bune exemple pentru toți ceilalți studenți ai Universității. Ei vor fi, cu anticipație, preoți în Universitate, norme morale, exemple de probitate și onestitate. Pentru aceasta Facultatea noastră are mijloace și e gata să și le perfecționeze.

Cred că e o datorie de onoare să mulțumim fostului Rector P.C. Arhid. Dr. Constantin Voicu și fostului Prorector Prof. Dr. Dumitru Abrudan care și-au încheiat mandatele astăzi, pentru îndelunga și rodnica lor activitate în vremuri grele și să vă urăm Dv., cei ce vi le începeți, pași înainte. Am în vedere pe Dl. Rector Pop-Ciocoi Dumitru, Domnii Prorectori, Dl. secretar științific al Universității, P.C. Prof. Mircea Păcurariu, decan și P.C. Prof. Dr. Liviu Streza, secretar științific la Facultatea de Teologie. Eu vă pun în față maximum-ul. Și Sf. Evanghelist Matei a arătat că Mîntuitorul a cerut: *Fiți desăvîrșiți*. În economie, în inginerie, în medicină, în toate disciplinele. Desigur și în teologie. Pentru teologi aș mai aminti încă o poruncă biblică, *„Fiți sfinți"*. Dar să știți că nici aceasta nu e exclusiv adresată teologilor sau preoților, ci tuturor oamenilor. Că la nici unul din cele două țeluri nu se poate ajunge ușor, se știe. *Dar una e să nu le ai, și alta e să le ai și să te afli mereu în drum spre ele.* În profesiune, ca și în misiune. În viața de obște, în societate, ca și în viața personală.

Eu rog pe Dumnezeu să binecuvinteze cu Harul Său acest început al Dv. ca Rector, D-le Dumitru Ciocoi-Pop, și al Păr. Mircea Păcurariu ca Decan, ca și munca ajutoarelor și colaboratorilor Dv. și a studenților.

Sînt sigur că auditoriul dorește acum să vă asculte pe Dv. și eu îmi cer iertare că v-am ținut prea mult de vorbă.

1. IV. 1992
Facultatea de Teologie Sibiu

Cinstirea Arhipăstorului de la Sibiu

Prin hotărîrea Adunării Generale a Academiei de Științe a Republicii Moldova din 12 martie 1992, Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a fost ales membru de onoare al Academiei de Științe a Republicii Moldova.

Conferirea înaltului titlu de academician i-a fost adusă la cunoștința Î.P.S. Sale prin două telegrame semnate de dl. Ion Ungureanu, Ministrul Culturii și Cultelor din Republica Moldova și de academicianul A. Andrieș, președintele Academiei de Științe a Republicii Moldova. Așa încît la titlurile de *Dr. în Teologie* Oxford, *Dr. în Teologie* București, *Dr. honoris causa*, Facultatea de Teologie Presow, Cehoslovacia, *Honorary fellow* ales de „Society of Antiquaries" (Soc. de Istorie, Arheologie, Antichități) din Edinburgh, Anglia, de *Ehrenmitgliedschaft des Kuratoriums des Stiftungsfonds „Pro Oriente"* Viena, Austria, Î.P.S. Sa își adaugă și titlul de academician, ales de Academia de Științe a Republicii Moldova.

International Biographical Centre, din Cambridge, Anglia, l-a inclus în *Enciclopedia „International Leaders in achievement"*, (Conducători internaționali cu realizări deosebite), ed. I, Cambridge, 1988, p. 626. De asemenea a fost inclus în *Enciclopedia americană „Five thousand personalities of the world"* (Cinci mii de personalități ale lumii) editată de *The American Biographical Institute*, ed. II, 1990, p. 398.

Î.P.S. Sa s-a numărat printre personalitățile din lume care în anul 1991 a fost onorat cu titlul „MAN OF THE YEAR — 1991" (Omul anului 1991), de către *American Biographical Institute*. În adresa prin care i s-a adus la cunoștință Î.P.S. Sale această alegere, se scrie: *„Deliberări deosebite au avut loc pentru a-i alege pentru această onoare pe cei ale căror realizări și dedicări unor scopuri exemplare au fost considerate a fi printre cele mai importante"*. De asemenea, I.P.S. Sa se numără printre personalitățile din lume care, în anii 1991—1992, a fost onorat cu titlul de MAN OF THE YEAR FOR 1991—1992 (om al anului pentru anii 1991—1992), de data aceasta de către *International Biographical Centre* din Cambridge, Anglia. În scrisoarea primită se arată că *„numai cîteva personalități ilustre, ale căror realizări și succese în conducere sînt deosebite pe plan internațional"*.

Nota Redacției. Am notat cele de mai sus, deoarece unele asemenea calificări au mai fost date publicității despre alții. Noi le publicăm și ca un omagiu cu prilejul împlinirii în 1992 a 10 ani de păstorire a Î.P.S. Sale ca Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului. Îl felicităm.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU

1 mai 1992

Nr. 17—18

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

Melchisedec Ştefănescu, apărător al Ortodoxiei (I)

Preliminarii biografice.

Despre episcopul Melchisedec Ştefănescu, fost al Dunării de Jos, o vreme cu reşedinţa la Ismail în Basarabia, apoi la Galaţi şi, în cele din urmă, episcop al Romanului, s-a spus de către un contemporan că era *„cel mai învăţat episcop al Românilor"*, iar un biograf l-a numit *„cel mai strălucit arhiereu al regatului român"* (v. Const. C. Diculescu, Episcopul Melchisedec, Buc., 1908, p. 15—16). Strălucea în istorie, filologie, arheologie, teologie şi litere. În 1851 obţine de la Academia din Kiev titlul de Magistru în teologie şi litere. A fost profesor la Seminarul Veniamin din Iaşi, de ermeneutică şi omiletică, dar preda şi ebraica, şi latina, şi franceza. A fost profesor şi rector şi la Seminarul din Huşi din 1856. A fost delegatul clerului în Divanul Ad-hoc din 1857 fiind, alături de fraţii Scriban, unul din cei mai zeloşi apărători ai unirii Principatelor.

Trece prin multe demnităţi. În 1860 e numit, ca arhimandrit, locotenent de episcop la Huşi, unde rămîne trei ani. Pe baza documentelor studiate acolo, publică opera: *Cronica Huşilor şi a episcopiei cu asemenea numire* (1869). În 1870 e ales membru al Academiei Române. Încă din 1862 fusese hirotonit episcop, la Iaşi, dar tot ca locotenent de Huşi. În 1864 trece la nou-înfiinţata episcopie a Dunării de Jos, avînd sub jurisdicţie Bolgradul, Covurluiul şi Brăila, iar din Basarabia românească, Ismailul, unde îşi şi fixează reşedinţa. Vine însă tot ca locotenent şi numai în 1856 devine titular. Girează o vreme şi Mitropolia Moldovei (1866), cînd mitropolitul Calinic Miclescu a fost suspendat şi judecat ca separatist. Carol I îl graţiază pe Calinic Miclescu.

Melchisedec rămîne în Ismail pînă în 1878 cînd tratatul de la Berlin dă din nou Cahulul, Bolgradul şi Ismailul ruşilor. În acelaşi an îşi mută reşedinţa la Galaţi. Aduce aici şi Seminarul.

În 1879 e ales episcop la Roman. De aici vizitează Bucovina. E interesant ce scrie despre Ştefan cel Mare:

„Apropierea de mormîntul lui îţi umple sufletul de nişte mişcări lăuntrice, care te transportă în trecutul glorios al ţării, condusă de acest extraordinar bărbat, mare erou şi mare om politic. Mişcarea sufletească te înfiorează, te umple de lacrimi şi te zguduie în toată existenţa fizică şi spirituală. Ce va fi fost el în viaţă, dacă numai umbra lui are atîta putere morală!". (*O vizită la cîteva mănăstiri şi biserici antice din Bucovina*, în „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie" nr. 1 şi 2 din 1883, şi în „Analele Academiei Române", VII, 2).

Iată un Melchisedec patriot sensibil şi profund. Aşa se explică şi vizitele făcute la Plevna, Griviţa şi în alte locuri scumpe istoriei româneşti. Prin 1885 vizitează Basarabia, Chişinăul şi Noul Neamţ, unde mai trăia întemeietorul, vestitul Andronic, venit de la Mănăstirea Neamţului.

O vizită la Kiev i-a adus o nenorocire care l-a urmărit pînă la moarte. A fost mereu acuzat că e rusofil, vînzător de ţară, complotist împotriva regelui. Ziarele şi-au făcut nefasta „datorie" de a-l ponegri, pentru că se vacantase scaunul de mitropolit primat, după moartea lui Calinic. Toate drumurile spre mai sus i-au fost barate într-una, calomnia nelipsind pentru erudiţia sa, pentru cărţile scrise, pentru descoperirile istorice din hrisoave vechi. Devenise incomod prin competenţa lui evidentă în toate şi, prin distanţa, cultura lui care îl distanţa şi îl plasa mult deasupra contemporanilor doritori de poziţii, mereu cu dorinţele invers proporţionale cu valoarea lor.

A suferit toată viaţa. Chiar prieteniile unor oameni mari ca V. A. Urechea nu l-au putut ajuta. Invidia e lipsită de scrupule şi găseşte întotdeauna căile de reuşită!

Un lucru nu i s-a putut reproşa: că n-ar fi fost un ortodox cu convingeri puternice. Dar şi din aceasta i s-a făcut o vină, fiind numit *„fanatic pentru ortodoxie"* (Ziarul „Lupta", 24—25 dec. 1886).

I s-a reproşat pînă şi acest lucru, deoarece scria şi împotriva protestanţilor, şi împotriva catolicilor. Aşa se face că duşmanii lui, de fapt cei care voiau să-i oprească ascensiunea, ca să urce ei, au angajat pînă şi presa străină împotriva lui, spre ex. ziarul *Neue freie Presse*, din Viena catolică.

Acest lucru îl explică chiar Melchisedec, scriind despre duşmanii lui: *„Ei sînt agenţi ai propagandei iezuitice şi găsind în mine un apărător neînduplecat al Bisericii noastre strămoşeşti, care aparţine la Ortodoxia Orientului, au unit toate forţele vicleşugului iezuit spre a mă denigra înaintea ţării şi a naţiunii mele, reprezentîndu-mă ca pe un agent al politicii ruseşti"* (la Diculescu, *op. cit.*, p. 25).

Mai mult nu s-a apărat. Nu şi-a socotit calomniatorii vrednici de polemica sa cu ei. La Roman a păstorit 13 ani. A murit de gută, la vîrsta de 69 de ani, la16mai 1892, adică exact acum o sută de ani.

Cîteva principii ale gîndirii şi activităţii sale.

Nu ne-am fi oprit asupra lor, dacă ele nu s-ar putea impune şi astăzi Bisericii Ortodoxe Române, drept jaloane de urmat într-o epocă în care Biserica îşi caută rosturile în societatea contemporană, şi e chemată tot mai mult să-şi demonstreze modul în care îşi înţelege implicarea în promovarea acestor rosturi care nu pot fi decît ale ei. Aşadar de la care ea nu poate lipsi.

Ne vom folosi desigur de biografiile lui, din care vom extrage ceea ce ni se va părea elocvent pentru noi cei de azi. Iată cu ce am începe:

„Melchisedec era pătruns de ideea că Biserica nu poate avea o înrîurire asupra societăţii româneşti, dacă reprezentanţii ei nu binecuvîntează, nu ştiinţesc şi nu îmbărbătează mişcările înalte şi aspiraţiunile mari ale naţiunii". (Diculescu, *op. cit.*, p. 33).

Mă întreb cum va discerne Biserica de azi îndatoririle ei, pe care Melchisedec le gîndeşte politice, dar nu partizane, ci naţionale. Căci implicarea lui privea unirea, aducerea unui prinţ străin, neutralitatea şi modalitatea alegerilor puterii legiuitoare.

El a militat pentru neatîrnarea Bisericii române, iar mai tîrziu pentru autocefalie. În organizarea Bisericii prevedea înfiinţarea unei autorităţi sinodale *„în care să fie reprezentată şi preoţimea fiecărei eparhii"*. Era la curent cu reglementările şaguniene din Transilvania, deşi se pare că el avea în vedere ceva mai mult decît reprezentarea în Congres, după modelul şagunian.

Mihail Kogălniceanu îi susţine această idee, dar ea nu-i reuşeşte lui Melchisedec.

Cu privire la alegerea episcopilor, în afară de preoţi, conform canonului VIII al Sinodului din Laodiceea, sînt chemaţi, să participe şi laici. Încă un ecou al reglementărilor şaguniene, care, în cele din urmă, se vor impune, după 1920.

O experienţă tristă a avut Melchisedec cu secularizarea averilor mănăstireşti din vremea lui Cuza. Soluţia i s-a părut mai întîi salvatoare, eliberatoare de corvoada preocupărilor materiale şi, mai ales, eliberatoare de grecii care acaparau şi duceau toate veniturile mănăstirilor în ţările lor. Milostenia românească, grija pentru Orientul căzut sub turci, s-a prefăcut încetul cu încetul într-un adevărat jaf al averilor Ţării, în profitul unor călugări greci, care se îmbogăţeau cărînd totul peste graniţe.

Dar secularizarea afecta şi pe monahii români. Aceştia n-au înţeles politica lui Melchisedec. Şi-a atras astfel ura neîmpăcată a călugărilor. Chiar Filaret Scriban, care îi fusese prieten, l-a condamnat pentru că s-a realiat politicii *Puterii* civile în această privinţă. Mai tîrziu şi-a dat seama că ceea ce considerase el a fi un act îndreptăţit, s-a dovedit a fi fost periculos şi nedrept cu Biserica locală. A numit secularizarea

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALA
Mitropolitul Ardealului

Amintirea unui mare ierarh

Pare de necrezut şi, totuşi, s-au împlinit 25 de ani de cînd — într-o zi mohorîtă de 25 aprilie, din anul 1967, ne-a părăsit pentru totdeauna blîndul şi vrednicul de pomenire, mitropolitul Ardealului Nicolae Colan. Deşi împovărat de ani şi de suferinţe trupeşti, credincioşii catedralei din Sibiu — ca şi ai altor biserici parohiale din Arhiepiscopie, — erau obişnuiţi cu figura lui blîndă de ierarh înţelept, asemănătoare cu a Sfîntului al cărui nume l-a purtat din botez şi pe care l-a păstrat şi în călugărie. Eram obişnuiţi, în acelaşi timp, şi cu vorba lui blajină şi înţeleaptă, cu cuvîntările sale presărate cu multe cuvinte din vechea limbă românească, care lăsau impresia unor vechi cazanii.

Viaţa nu i-a fost senină, dar cu toate acestea, a izbutit să se impună în ochii tuturor prin muncă neîntreruptă în slujba neamului şi a Bisericii, prin dragoste faţă de obştea mare a credincioşilor săi, printr-o adevărată jertfă în slujba neamului în vremuri de mare vitregie pentru ţara întreagă.

Născut într-o familie de ţărani în comuna Araci din judeţul Covasna, la 28 noiembrie 1893, a făcut studii strălucite la renumitul Liceu „Andrei Şaguna" din Braşov (1906—1914), la Institutul teologic „Andreian" din Sibiu (1914—1917), apoi la Facultatea de Teologie a Universităţii din Bucureşti, (cu licenţă în 1920), la Facultatea de Teologie protestantă a Universităţii din Berlin (1920/21). În timpul primului război mondial, s-a refugiat cu trupele româneşti dincolo de Carpaţi, ajungînd pînă la Chişinău, unde a militat, prin colaborările sale la diferite ziare ale vremii, pentru realizarea unităţii noastre statale.

Remarcat şi îndrumat de fostul său profesor de teologie, acum mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan, a îndeplinit, la Sibiu, o seamă de slujiri de mare răspundere: secretar arhiepiscopesc (1921—1922), profesor de Noul Testament la Academia Teologică „Andreiană" (1922—1936) şi rector al ei (1928—1936), profesor la Şcoala militară, redactor al Revistei Teologice (1923—1936), fondator şi redactor al revistei „Viaţa Ilustrată" (1934, continuată la Cluj pînă în 1940), preşedinte al Reuniunii meseriaşilor români din Sibiu, secretar general al Asociaţiei clerului „Andrei Şaguna" din Transilvania, membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului şi în Congresul Naţio-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Mircea Păcurariu

Copiii în rugăciunea părinţilor

Părinţii se simt datori să facă totul pentru copiii lor, ca să devină oameni de valoare în neamul lor, ca să-i ajute să se impună în lume prin binele ce-l fac, îndemnînd şi pe alţii să facă bine. Dar părinţii îşi dau seama că ei nu pot face tot cît ar trebui pentru copiii lor şi de aceea simt datoria să ceară şi ajutorul lui Dumnezeu pentru viaţa lor de bună rodnicie. Copiii lor ocupă locul prim şi principal în rugăciunile părinţilor cerînd tot ce gîndesc că le-ar fi de folos. Ei se roagă pentru copiii lor cu cea mai mare căldură şi stăruinţă. Ei cer pentru copiii lor de la Dumnezeu sănătate, cumînţenie, împrejurări favorabile în desfăşurarea vieţii lor. Cer ca aceştia să-şi cîştige un nume bun între oameni prin faptele bune şi de ajutorare ce vor face acelora. De cîte ori vine un moment important în viaţa lor, de cîte ori au de împlinit o faptă mai hotărîtoare, de trecut peste o greutate, părinţii se îndreaptă cu rugăciunea lor către Dumnezeu ca să le stea copiilor aproape cu puterea Lui, cu ajutorul Lui.

Toate acestea le fac părinţii fără şovăială, în grabă. Ei se bucură de orice succes al lor, mulţumind lui Dumnezeu pentru ajutorul ce li l-a dat. În toate acestea se vede că pentru părinţi, copiii au o valoare care le întrece pe toate, că fiii lor nu pot fi nişte fiinţe trecătoare. Nu se pot împăca cu gîndul că fiii lor nu vor dura veşnic, dacă nu în viaţa aceasta, cu siguranţă în cea viitoare, pentru a fi veşnic cu ei, pentru a avea veşnic bucuria de a fi cu ei în fericirea fără sfîrşit.

Nu poate fi iubire adevărată faţă de cineva fără credinţa în veşnica lui existenţă şi fără nădejdea bucuriei fără sfîrşit a împreunei convieţuiri.

Pr. prof. Dumitru Stăniloae

Chipuri din pridvorul amintirilor mele: NICHIFOR CRAINIC (II)

(Continuare din numărul trecut)

Şi Nichifor Crainic consideră că, pentru educaţia cetăţenească a maselor, presa trebuie să fie ca un pedagog, un apostol, un duhovnic sau misionar; iar politic: *„Un parlament al Neparlamentarilor"*. Dar ziarul *„Calendarul"* a fost suspendat de trei ori sub Dictatura Carlistă şi Directorul lui a fost închis la Jilava.

A treia oară, după articolul *„Regele Wieder şi Duduia Regină"* a fost interzis definitiv. După fiecare „tăcere jilavă", Nichifor Crainic era invitat de către Centrul Studenţesc Chişinău, ca să ţină cîte o conferinţă publică şi atunci manifestaţiile studenţeşti îşi sărbătoreau eroul, care se prezenta publicului, cu proba de foc a închisorilor, în spate.

Era Idolul Tineretului. O personalitate polarizantă. Ne tutela cu cupola frunţii sale şi zîmbetul şăgalnic, care inspira încredere şi cutezanţă. Acest zîmbet nu i-a dispărut niciodată, — nici după închisorile Aiudului. Spunea despre sine, că a ajuns ca o minge; cu cît o trîntesc duşmanii mai tare, cu atît sare mai sus! ... Era cunoscut în toată ţara, prin conferinţele şi şezătorile literare, — şi chiar peste hotare: Austria, Germania şi Italia.

În învălmăşagul curentelor ideologice, care se încrucişau şi se ţeseau deasupra noastră şi, mai ales, se luptau împotriva Bisericii noastre creştine ortodoxe, lipsa de orientare pe Calea Unirii l-a determinat pe Nichifor Crainic să scoată lucrarea *„Puncte cardinale în haos"*. Trăim în haosul unui război, care plutea în văzduh deasupra capetelor noastre. Pornind de la aceste realităţi Nichifor Crainic conchidea că, ori ne apropiem de zorile unei păci senine şi definitive — potrivit unei teorii metalogice, că Dumnezeu poate insufla în mintea puternicilor lumii duhul său de pace, — ori ne apropiem de un război de o prăpăstioasă cruzime. În oricare dintre aceste două alternative, educaţia creştină a tineretului se impune cu necesitate. Tineretul a fost totdeauna avangarda deşteptărilor naţionale, cum se dovedeşte şi astăzi, prin tineretul basarabean, care prin *„Drumul Crucii"* a deşteptat toată suflarea românească.

„Căci ce sîntem, decît Români şi Creştini Ortodocşi — scria atunci Nichifor Crainic cu sentimentul permanenţei. Aceasta este fiinţa Neamului nostru, de aproape două mii de ani, de cînd ne ştim pe harta Europei. Sîntem singurul popor din lume, de rasă latină şi de credinţă ortodoxă, aşezaţi la punctul crucial, între Orient şi Occident, — între Roma şi Bizanţ. Şi cine ne-a aşezat aici, cu sîngele nostru, cu limba noastră, cu credinţa, cu tradiţiile şi obiceiurile noastre, şi ne deosebim de vecinii noştri: ruşi, maghiari, polonezi, sîrbi şi bulgari?!...

Ziarul *„Calendarul"*, în scurta lui existenţă, a fost ca un scurt circuit; dar a luminat calea, — cum a luminat Mihai Viteazul *„Calea Unirii"*. Nimeni pînă la Nichifor Crainic n-a avut curajul să dea în vileag Francmasoneria, această Societate ocultă, a cărei lozincă este: Spionaj ..., Crimă ..., Moarte! ... Comunismul din România era Oficina Cominternului (sau, cum îi zicea Nichifor Crainic *„Cominternului!"* şi avea misiunea de a destrăma unitatea noastră naţională, ca să poată intra în Internaţională. Deci, lupta lui Nichifor Crainic era legitimă

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Laudatu Vasilescu

MEMORANDUM – 100

Între evenimentele remarcabile din istoria Transilvaniei se numără şi mişcarea memorandistă, ale cărei revendicări şi aspiraţii s-au cristalizat în Memorandumul din 1892. La 28 mai se împlinesc 100 de ani de cînd acesta a fost înaintat împăratului Franz-Iosif I la Viena.

Memorandumul este rodul frămîntărilor politice şi sociale ale românilor din Transilvania din perioada dualismului austro-ungar (1867—1918), care s-a împotrivit mişcărilor de eliberare ale naţiunilor din imperiul habsburgic.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, în Transilvania s-a intensificat lupta impotriva asupririi naţionale şi a exploatării sociale, în care rolul principal revine românilor. Lupta lor urmărea două obiective, într-o interdependenţă organică unul de celălalt: drepturi naţionale şi unitatea politică a teritoriilor locuite de ei, prin scuturarea jugului maghiar.

Sub raport politic, între 12—14 mai 1881, la constituirea Partidului Naţional Român, bănăţeanul Vincenţiu Babeş a fost încredinţat cu redactarea unui Memorandum, în care să înfăţişeze suferinţele populaţiei româneşti şi revendicările ei fundamentale. Acest Memorandum, pe care în 1882 îl definitivează George Barîţiu şi-l tipăreşte la Sibiu în 4000 de exemplare, n-a fost totuşi înaintat împăratului, sub motivul alegerii „momentului oportun".

În mai 1887 Conferinţa P.N.R. a hotărît să se treacă la o energică acţiune naţională, în primul rînd la reconsiderarea memorandumului şi prezentarea lui împăratului de la Viena.

În 1891 se publică în limba franceză „Memoriul studenţilor universitari privitor la situaţia românilor din Transilvania şi Ungaria", adresat opiniei publice din apusul Europei, în care se face un aspru rechizitoriu politicii de oprimare a celor trei milioane de români din Austro-Ungaria. Răspunsul studenţilor maghiari contra Memoriului studenţilor bucureşteni a dat prilej lui Aurel C. Popovici de a da o „Replică" riguros argumentată, publicată în mai multe limbi, primul document care a atras simpatiile diferitelor cercuri din Europa pentru cauza românească.

La Conferinţa P.N.R. din 21—22 ianuarie 1892 la Sibiu, deşi unii delegaţi au manifestat din nou o oarecare reţinere, s-a fixat ziua de 28 mai ca dată a înaintării Memorandumului.

Intensificarea politicii de asuprire naţională a determinat Conferinţa extraordinară a P.N.R. din 26 martie 1892 să definitiveze textul Memorandumului redactat de patriotul transilvănean Iuliu Coroianu. Memorandumul face o analiză obiectivă a situaţiei româneşti din Austro-Ungaria în anii care au trecut de la pactul dualist. El cuprinde o introducere în care se arătau, prin argumente istorice, temeiurile împotrivirii poporului român faţă de anexarea Transilvaniei la Ungaria, făcînd în continuare o critică detailată la adresa politicii intolerante a claselor conducătoare maghiare în problema naţională. Sînt analizate apoi, pe rînd: legea electorală, legea naţionalităţilor, legea şcolară, municipală, legea presei şi agrară — legi potrivnice dezvoltării firesti a poporului român.

În Memorandum se afirmă că Biserica şi şcoala au rămas „singurele sfere ale vieţii comune, în care populaţia românească îşi mai vedea ocrotite libertăţile ei de dezvoltare naţională. La scurtă vreme însă de la încheierea dualismului s-au pus iar în discuţie proiecte de legi, care aveau de scop ştirbirea acelor autonomii şi mărginirea lor la nişte cadre în care avîntul cultural e peste putinţă".

Memorandumul este semnat de Dr. Ioan Raţiu, preşedinte, Gheorghe Pop de Băseşti şi Eugen Brote, vicepreşedinţi, Dr. Vasile Lucaciu, secretar general, Iuliu Coroianu, secretar şi alţii. În 28 mai, conducătorii P.N.R., însoţiţi de 300 de intelectuali, negustori, meseriaşi şi muncitori sosesc la Viena pentru a-l preda împăratului. Acesta refuză să primească delegaţia şi trimite Memorandumul guvernului ungar din Budapesta.

Considerîndu-se „foarte grave" acţiunile fruntaşilor români legate de înaintarea Memorandumului, guvernul maghiar dispune arestarea celor „vinovaţi", între care se găsesc şi preoţii Ioan Duma şi Romul Crainic. Procesul s-a desfăşurat la Cluj, 1894, şi s-a soldat cu grele condamnări. El a devenit punctul culminant al întregii acţiuni memorandiste.

Mişcarea memorandistă, în general, Memorandumul, în special, au justificare istorică. Dovadă sînt şi cuvintele lui Friedrich Lachmann, publicist şi informator austriac, care, într-un raport înaintate la Viena în sept. 1881, spunea că „este logic ca Românii să-şi îndrepte privirile spre România, deoarece numai de acolo pot aştepta împlinirea dorinţelor lor de a se elibera de lanţurile sub a căror apăsare suferă".

Cu toată îndreptăţirea ei, perioada memorandistă nu şi-a realizat scopurile urmărite. Totuşi, în ciuda greutăţilor şi a piedicilor întîmpinate, ea rămîne în istorie cu o valoare neştearsă. Acum românii au reuşit să ridice tot mai sus steagul luptei de eliberare şi unitate naţională. De aceea, Memorandumul poate fi socotit pe drept cuvînt o etapă importantă în istoria mişcării naţionale româneşti din Austro-Ungaria şi o nouă treaptă spre Unirea cea Mare din 1918.

Prot. Ieremia B. Ghita

COLŢUL TINERETULUI:

Valoarea timpului

Dragi tineri,

Timpul este bani, zice un proverb străin, care arată că timpul este cea mai de preţ comoară pe care ne-o dă Dumnezeu în viaţă. Prin el ne formăm şi ne afirmăm personalitatea noastră religios-morală şi culturală în societate.

Se spune despre un scriitor celebru că, pe patul de moarte prietenii, voind să-l consoleze, l-au întrebat, cu ce l-ar putea ajuta? El le-a răspuns:„ Daţi-mi înapoi anii tinereţii mele, anii din primăvara vieţii, anii speranţelor măreţe şi ai idealurilor nobile". Acest regret arată că, dacă timpul este cel mai preţios capital pentru fiecare om, pentru tineret el are o valoare excepţională, deoarece el deschide drumul fericit sau nenorocit în viaţă. Avea dreptate filozoful Lamennais (+ 1854) să-i scrie unui tînăr: „Tinere, tu eşti la vîrsta la care te decizi. Mai tîrziu trebuie să suporţi jugul soartei pe care tu singur ţi-ai impus-o; să gemi în mormîntul pe care tu l-ai săpat, fără a-i putea ridica piatra (L. Riboulet, Formarea morală şi intelectuală pentru viaţă, trad. A. Nicula, Cluj 1943, pag. 61).

Însă puţini tineri îşi dau seama de valoarea timpului. Este dureros să vezi tineri gata de ceartă cu colegii lor pentru că au fost înşelaţi cu 3, 4, 5 lei, în schimb sînt dispuşi să-şi risipească cu ei timpul în discuţii fără folos şi în plimbări fără rost. Cu aceasta, ei sînt duşmanul propriului lor interes, ai bucuriei şi fericirii de mai tîrziu. Ei uită că zilele tinereţii sînt puţine şi trec ca săgeata în văzduh şi rîndunica-n zbor. Trece tinereţea, cum cîntaţi în imnul studenţesc, Gaudeamus igitur, ca o floare, cu fiecare clipă scade mereu aţa de pe mosorelul vieţii voastre şi ca mîine vă găsiţi în situaţia să răspundeţi înaintea lui Dumnezeu şi a credincioşilor de felul cum v-aţi pregătit pentru misiunea voastră. De aceea vă îndemn ca înţeleptul Iisus Sirah: „Nu lăsaţi să treacă nici o zi bună fără folos, ci luaţi-i partea ei de bucurie pentru viaţa voastră (14, 14).

Tînărul bun se cunoaşte după felul cum îşi foloseşte timpul. El se ocupă zilnic cu studiul şi cu rugăciunea; îşi face lucrările de seminar, îşi pregăteşte colocviile şi examenele, face însemnări din lecturi alese şi predici, etc., convins că de toate acestea va avea nevoie în viaţă. El seamănă neîncetat acum, în primăvara vieţii, ca să culeagă, mîine, roada bogată, cînd va învăţa pe alţii.

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Simion Radu

(Urmare din pag. 1)

„odiosul act de spoliere". Aceasta și pentru că guvernul nu și-a ținut promisiunile făcute Bisericii.

De altfel acele promisiuni nu s-au îndeplinit nici pînă azi. „Spoliată" de averi, Biserica a rămas fără mijloace de întreținere, și e, pînă azi, într-o criză din care profitorul de atunci, statul, n-o ajută să iasă!

În conflictul cononic în legătură cu numirea episcopilor, Melchisedec nu s-a orientat de la început cum trebuia, dar în cele din urmă și-a prezentat și el demisia. Scrie:

„Conștiința mi-a răspuns că Biserica română, ca să rămînă ortodoxă, trebuie să stea nemișcată de pe tărîmul sfintelor așezăminte ale ei, apostolice și părintești".

A urmat totuși alte acuzații împotriva sa, pînă la acuzația de a fi fost *schismatic*. Căci în cele din urmă Melchisedec și-a retras demisia. El a pendulat mereu — și nu a fost singurul — între dragostea pentru Cuza și condamnarea greșelilor lui. Le vedea, dar îl credea pe Cuza necesar.

Cînd a venit Carol I, acesta l-a trimis într-o misiune în Rusia, la țar. Acesta i-a sărutat mîna. Știa cine e Melchisedec și a găsit în el un diplomat iscusit. Carol I a dorit chiar numirea lui Melchisedec ca ministru al Cultelor, dar el a refuzat. Însemna să-și trezească din nou din somn toți dușmanii!

A avut timp să se ocupe și de reforme în viața preoților, a călugărilor; a propus regulamente ,s-a ocupat de metodele educației creștine a copiilor și recomanda mai ales *Catehetica Bisericii drept credincioase răsăritene*, apărută la Sibiu (1879) și avîndu-l ca autor pe Ion Stefanelli. S-a ocupat de primirea eterodocșilor în ortodoxie și a militat pentru înființarea unei Facultăți de Teologie în București.

Ca și astăzi, clerul de mir din Moldova s-a luptat pentru a căpăta dreptul de a-și trimite reprezentanți în Sinod și s-a propus ținerea unui Congres preoțesc la Focșani. Melchisedec apără Sinodul compus numai din episcopi ,potrivit canoanelor.

Un singur lucru — din multe altele lăsate deoparte — mai trebuie totuși menționat, ca fiind un principiu de bază al gîndirii sale. Îl găsim în *Testamentul* său: *cere clerului cultură. „Fără cultură, zice el, clerul va fi amorțit și stăpînit de prejudicii vulgare și de vicii, iar Biserica va deveni o instituție moartă, destinată numai a însoți pe morți la mormînt"!*

În *Testament* el își prezintă convingerile și principiile care ar merita citate în întregime. Spicuim: *„Am iubit știința și pe oamenii devotați ei. Am crezut că numai știința unită cu sentimentul adevărat religios va ridica clerul și Biserica noastră la înălțimea cuvenită și la conștiința datoriei"*.

B. P. Hașdeu, care își recunoștea antipatia față de Melchisedec, scria totuși: *„Episcopul Melchisedec, fără îndoială, a fost bărbatul cel mai cu știință dintre prelații noștri contemporani și locul lui în Academia Română — nu e o simplă conveniență politică sau o greșeală de adresă — ci i se cuvenea lui în toată puterea cuvîntului. În episcopul strălucea munca literară. Ca academician el va rămînea cu tot dreptul în panteonul nostru național"* (în Revista nouă, 1992, p. 162).

Episcopul Melchisedec în apărarea Ortodoxiei.

Ne va fi greu să abordăm lupta lui Melchisedec pentru apărarea Ortodoxiei în toate aspectele ei. Ne-ar trebui prea mult spațiu. Ne vom rezuma prin urmare la cîteva aspecte care, sperăm, ne vor da o idee cît de cît adecvată despre felul cum și-a manifestat fidelitatea față de credința Bisericii sale și a strămoșilor săi. Ne-a lăsat în această privință cîteva texte — de fapt cîteva cărți — în care își fixează atitudinea față de romano-catolici, față de protestanți și față de sectele mai vechi și mai noi, atît din România cît, mai ales, din spațiul rusesc, pe care îl cunoștea foarte bine. Ca episcop al Dunării de Jos i-a cunoscut mai de aproape pe lipovenii din Deltă.

A scris o carte intitulată *Lipovenismul*, adică *schismaticii sau rascolnicii și ereticii ruși*. Adaugă la titlu și izvoarele care l-au inspirat: *„după autorii ruși și izvoare naționale române* (București, 1871, 547 p.). E o carte mare, scrisă cu metodă științifică, foarte bogat informată și cu demonstrații convingătoare că nu numai lipovenii s-au plasat în afara Bisericii, ci și mulțimea sectelor, printre care *molocanii* și *duchoborții*, proveniți din bogomilism, *hlîștii, scapeții, scacunii* (săltătorii), *montanii*. Cartea lui Melchisedec e poate unica sursă — oricum cea mai veche — asupra tuturor acestor curente și schisme mistice rusești din epocă. El arată pe larg și felul cu s-a născut lipovenismul, ca o rezistență față de încercarea patriarhului Nicon de a îndrepta textele cărților bisericești în care timpul conservase forme nu numai învechite, ci neînțelese și chiar cu sensuri fie pierdute, fie străine de textele originale. Lipovenii n-au acceptat aceste schimbări. Ei s-au declarat pentru *staraia vera*, credința veche, acuzînd pe Nicon de inovații. Au avut loc lupte, au fost declarați martiri cei care au murit pentru apărarea textelor vechi și lupta s-a continuat și după moartea lui Nicon. S-a angajat în lupte și Curtea Imperială, desigur ca să-i tempereze pe schismatici, dar aceasta nu s-a putut fără ciocniri violente și victime. Iar victimele au devenit martiri și capi de grupuri schismatice care, mai apoi, au creat diviziuni chiar în rîndurile schismaticilor.

Teza lor principală era: adevărata credință se află numai în textele vechi. Cele noi strică slujbele și rup tradiția cea veche a credinței Sf. Vladimir aduse din Grecia. Schismaticii mai voiau să se facă semnul crucii cu două degete, iar crucea să aibă opt capete și nu patru, adică cu două brațe orizontale în plus, unul deasupra și altul dedesubtul brațului orizontal principal. Și încă multe altele... inovații pretinse vechi! Ortodoxia niconiană a fost declarată schismatică. Vechii credincioși s-au despărțit apoi în popovți (cu preoți) și bezpopovți (fără preoți).

Nu intrăm în detalii. Ele sînt interesante pentru cine vrea să pătrundă în mentalitatea vremii și în felul cum poate fi distorsionat creștinismul de către fanatism și superstiție. Unii au ajuns să practice *arderea de vii, moartea prin foame*, pentru a ajunge mai repede în împărăție.

Melchisedec îi numește sinucigași, iar doctrinele lor le numește „antiumane" (p. 31—35).

Spiritul său limpede și logic s-a găsit adînc contrariat de aceste secte și de practicile lor. S-a ocupat de ele pentru că îi avea și în Eparhia Dunării de Jos. De altfel s-a străduit să le afle și să le descrie și istoria lor și toată rîvna sa a fost să le demostreze cît sînt de înapoiați, căzuți în superstiții și căzuți de fapt din dreapta credință, tocmai cînd credeau că o apărau mai bine. El face istoria lipovenilor din Bucovina (p. 99—100) și din România (p. 176—244) și se ocupă și de alte secte mistice rusești din România (p. 414—465) și dă chiar o statistică a lipovenilor din România (p. 481—495; 515—538).

Cartea despre lipovenism e în același timp o carte de istorie, fiind rezultatul unor cercetări erudite, dar și o carte în care Ortodoxia apare, prin contrast, ca o confesiune luminată, sănătoasă, rațională, întemeiată pe serioase baze biblice și tradiționale. Cartea e și o lucrare de pastorală locală, ocupîndu-se de devierile locale de la adevărata ortodoxie, pe care nimeni nu trebuie s-o confunde cu aceste superstiții rezultate din lipsa de cultură, în general, și de lipsa de cultură teologică, în special. Citind-o înțelegem mai bine apelul la cultură pe care îl făcea mereu Melchisedec, cerînd-o clericilor îndeosebi, dar și tuturor credincioșilor. Incultura se dovedește a fi un pericol religios și, adesea, și unul social.

Melchisedec Ştefănescu, apărător al Ortodoxiei

Amintirea unui mare ierarh

(Urmare din pag. 1)

nal Bisericesc, delegat la Congresul ecumenist de la Lausanne din 1927, membru în Comitetul central al Astrei; a fost hirotonit diacon în 1934 și preot în 1935.

Concomitent a desfășurat o rodnică activitate publicistică, fie articole, recenzii și note la cele două reviste pe care le-a condus sau la Telegraful Român, Lumina satelor și alte periodice, fie cărți de specialitate. Între cele din urmă reținem: *Sfîntul Pavel către Filimon. Creștinismul și sclavia* (în Anuarul I al Academiei teologice „Andreiene" 1928/29, p. 40—72), *Biblia și intelectualii* (Sibiu 1929, 78 p.), *La luptă dreaptă. Un capitol de strategie misionară* (Sibiu, 1926, 46 p.); tot acum a tradus din limba germană lucrarea lui Fr. W. Foerster, *Hristos și viața omenească*, în două volume (Sibiu, 1925, 264+294 p; reeditată tot la Sibiu, în 1946, într-un volum: XVI+335 p.).

Realizările sale didactice, publicistice și misionare l-au făcut vrednic să fie ales, la 30 aprilie 1936, în scaunul vlădicesc de la Cluj, rămas vacant după trecerea la cele veșnice a primului episcop de aici, Nicolae Ivan (instalat la 29 iunie 1936). În această nouă slujire, a înființat o Școală de cîntăreți bisericești la Nușeni și un Liceu ortodox la Cluj, a deschis două internate în Cluj, de băieți și de fete, conduse de Episcopie, a îndrumat activitatea Academiei teologice, iar mai apoi s-a ocupat de pictarea catedralei episcopale. În 1938 a fost o vreme ministru al Educației naționale, Cultelor și Artelor. Și-a continuat și aici activitatea cărturărească, publicînd o serie de studii, articole, pastorale în periodicele vremii, mai ales în foaia eparhială „Renașterea", precum și volumele: *Medalioane* (Cluj, 1940, 119 p.) și *În legături* (Cluj, 1946, 94 p.), traducerea cărții lui Emil Fiedler *Omul cel nou* (Cluj, 1941, VIII+150 p.). Tot la Cluj a reeditat *Noul Testament* (1942 și 1945 după versiunea, revizuită, a Bibliei lui Andrei Șaguna).

În timp ce era episcop la Cluj, s-a pus în aplicare faimosul Diktat de la Viena din 30 august 1940, prin care partea de nord și nord-est a Transilvaniei era atribuită Ungariei hortyste. Vlădica Nicolae, conștient de rolul său de ierarh, a rămas alături de păstoriții săi, îndurînd multe suferințe și umiliri pînă la reinstalarea administrației românești, în primăvara anului 1945. Pentru meritele sale cărturărești și patriotice, Academia Română l-a ales în 1942, membru activ, în locul rămas vacant, în urma morții lui Nicolae Titulescu. Discursul de recepție l-a putut rosti numai în 1945, purtînd titlul: „Biserica neamului și unitatea limbii românești" (București, 1945, 22 p.).

După 21 de ani de activitate la Cluj, vlădica Nicolae s-a reîntors în Sibiul tinereții sale, fiind ales, la 23 mai 1957, în scaunul mitropolitan vacant de aici. Deși împovărat de ani, bolnav și mai cu seamă îngrădit de autoritățile fostului regim totalitar, mitropolitul Nicolae Colan a inițiat pictarea catedralei, s-a interesat îndeaproape de publicațiile bisericești de aici, de activitatea Institutului teologic, a făcut vizite canonice în diferite parohii din Arhiepiscopie. Încărcat de ani și de realizări, s-a sfîrșit din viață la 15 aprilie 1967, fiind înmormîntat în cimitirul bisericii mari din Rășinari, alături de marele său înaintaș, mitropolitul Andrei Șaguna.

La împlinirea unui sfert de veac de cînd a fost chemat la Domnul, să ne amintim cu veneratie de faptele sale mari, de chipul său luminos de păstor sufletesc și să-i păstrăm neștearsă pomenirea.

NICHIFOR CRAINIC...

(Urmare din pag. 1)

pentru apărarea ființei Neamului nostru. În lipsa *„Calendarului"* Nichifor Crainic a continuat lupta printr-o altă publicație săptămînală: „Sfarmă Piatră". Și aici răspundea la toate nevoile vieții românești. A susținut lupta „Ligii Antirevizioniste" și a închinat un număr întreg lui Nicolae Titulescu, pe care l-a numit *„Cîinele Hotarelor"*. În cadrul conferințelor ținute de profesorii noștri la Teatrul Național, pentru ofițerii de toate armele, — unde aveau acces și studenții — Nichifor Crainic i-a îndemnat să aibă ochii ațintiți permanent la salba de cetăți strategice de pe Nistru, temeluite de Ștefan cel Mare. Ele sînt și azi dovada luptelor lui de apărare a ființei Neamului Nostru; dar este și moștenirea noastră, că sîntem chemați să-i urmăm aceeași misiune, de apărare nu numai a graniței de răsărit a României; ci și a graniței de răsărit a Europei.

În iernile anilor 1931—1934, anii școlarității mele universitare de la Chișinău, — sate întregi cu preoții lor, fugeam noaptea peste Nistru, din Transnistria — cîți mai scăpau din gloanțele bolșevice — și Nichifor Crainic a dus o campanie de presă pentru căpătuirea lor, — și mai ales, pentru împroprietărirea lor, — sub genericul titlu: *„De bine, nu fuge nimeni!..."*

— Împotriva crematoriului. E tot o emanație francmasonică. Înfierează ticăloșia unui general *„care a căzut cu epoleții în cenușă"*. Îl întreabă unde-i sînt jurămintele?!... În final, se întreabă, ce-ar fi fost de Patria Noastră, pămîntul părinților și al strămoșilor, — dacă Bravii noștri Voievozi: Mircea, Ștefan, Mihai și Brîncoveanu s-ar fi incinerat?!...

— Susține mișcarea studențească pentru depunerea Crucii la mormîntul Eroului Necunoscut. Eroul nostru național este Român și Creștin Ortodox, — de la Basarabi și pînă la Mărășești Neamului Românesc!...

— Susține înființarea Frăției Ortodoxe Române (F.O.R.). Conferințele care s-au ținut la Fundația *„Dalles"*, s-au publicat în două volume, de către Consiliul Național Bisericesc al Patriarhiei Române.

— La inițiativa Patriarhului Miron Cristea, pentru sărbătorirea lui Stelian Popescu, — Directorul Ziarului „Universul" — ca decan de vîrstă al Presei Române — Nichifor Crainic a fost secretarul Adunării Populare din Piața Unirii, și tot el a ținut discursul de omagiere.

— Împotriva literaturii pornografice. Înfierează acțiunea Editurilor Ignat Hertz, Socle, Alcalag și alte edituri străine. În final, întreabă dacă organismul uman se poate hrăni cu mortăciuni?!...

Nici săptămînalul *„Sfarmă Piatră"* n-a viețuit prea mult, deși Nichifor Crainic a lămurit din capul locului, că nu vrea să înspăimînte pe nimeni cu acest titlu luat din popor; ci poate fi ca o măsură reală de fortificare a structurii noastre de gîndire: sîntem slabi, vrem să devenim tari, — mai ales în credință, — curajul de a crede!... Dovadă că, la Crăciun și la Paști, împodobea coperta cu icoana Domnului Hristos și a Maicii Domnului, ca și la marile sărbători de peste an. Iar la sărbătorile naționale și patriotice, cu chipurile evocatoare ale Voievozilor, precum și ale ctitorilor culturii românești: „Face să ne dăm seama de ceeace am fost și ce sîntem, — aruncîndu-ne privirea și în trecutul așternut în urma noastră, în scop educativ". Toate ne conduceau spre același sentiment al permanenței.

Nichifor Crainic ca să-și poată duce lupta mai departe a devenit codirector la Ziarul *„Porunca Vremii"*, cu Dr. Ilie Rădulescu. Însă, cea mai asiduă colaborare a avut-o la Ziarul *„Universul"* al lui Stelian Popescu, pe prima pagină, la foileton, cu probleme culturale.

În teologie, Nichifor Crainic a creiat. Chiar prin cursurile sale, la catedră, a demonstrat că el nu începe, ci continuă epoca patristică, deoarece nu se poate concepe că această epocă s-a încheiat cu Sf. Ioan Damaschin, în sec. al VIII-lea, și că el urmărește mai departe, chiar în literatura profană operele de valoare universală, care își trag seva din tematica biblică sau religioasă. Chiar mie mi-a revenit pentru o lucrare de seminar: *„Spiritualitatea creștină în opera lui Eminescu"*, din care am publicat în „Îndrumător Bisericesc", Nr. 8—9/1990, Edit. Episcopia Buzăului: *„Elemente de spiritualitate creștină, în opera lui Eminescu"*. Cu noi, la cursuri a făcut „Dostoiewski și creștinismul rus". (problema răului la Dostoievski) și Misticii germani (Maister EcHarth, Iacob Böeme, pînă la Rainer Maria Rilke).

O lucrare de referință, care rămîne este *„Nostalgia Paradisului"*, — o argumentare cu valoare de document. Dacă Nichifor Crainic a criticat cu vehemență „Utopia comunistă", tot atît de vehement a criticat și aberația rasistă, susținută de Alfred Rozenberg — teoreticianul Nazismului. În seara zilei de 5 februarie 1935, Nichifor Crainic a ținut o conferință la Radio, care s-a publicat în revista *„Gîndirea"*, sub titlul: *„Rasă și religie"*, unde demonstrează că Iisus Hristos nu aparține nici rasei semite; dar nici rasei ariene, pentru că El se numește pe Sine în Sfînta Evanghelie *„Noul Adam"*, — adică în starea lui Adam înainte de păcat, — înainte de a începe rasele — fiindcă El s-a născut în chip supranatural, din Sfînta Fecioară Maria. În concluzie, Iisus Hristos nu aparține nici unei rase; ci este cu toate rasele, pentru toate rasele și peste toate rasele, — pentrucă El este Mîntuitorul Lumii.

Și, totuși, Nichifor Crainic a fost ponegrit de detractorii lui, că a fost rasist, nazist, hitlerist, fascist și chiar legionar, — deși cei care l-au cunoscut bine au scris că n-a fost nici o zi legionar. Nichifor Crainic a fost naționalist, fără partid, — și nici nu putea să se înregimenteze în vreun partid, fiindcă el avea vederile lui politice, exprimate în *„Programul Statului Etnocratic"*, cu directiva *„Demofilie"*. Aici se cuprinde sensul social-politic după Noul Testament: *„Milă îmi este de popor" „Milă voesc; iar nu jertfă!"* Iar privitor la conducere: *„Cine vrea să fie mai mare între voi, să fie celorlalți slugă; iar cine vrea să fie cel mai mare, să fie tuturor slugă!"*. Iisus Hristos a înfipt Crucea în mijlocul pămîntului devastat al egoismului și vanității omenești. El a tras moarte pe Cruce, ca să facă pe altul fericit! Luptă supremă, biruință supremă!

Nichifor Crainic constată că atît cei de dreapta, cît și cei de stînga au furat petice din creștinism; dar fără Hristos, de aceea nu vor izbîndi, pentrucă sînt firi rebele, cari nu ascultă de Hristos după cum le spune: *„Cine este născut din Dumnezeu, ascultă glasul Meu!..."*

*

Toată opera lui Nichifor Crainic e plină de istorie și de spiritul Neamului nostru. Este o corelație perfectă între poezie, proză, eseuri, cursuri, ziaristică, conferințe, ședători literare și toată activitatea desfășurată, mai ales, la revista *„Gîndirea"*. În toate circulă spiritualitatea creștină ca o sevă abundentă, așa cum circulă și în folclor.

De aici, accentul cade pe etnic și autohton. Prin gruparea și mișcarea din jurul revistei *„Gîndirea"*, condusă de Nichifor Crainic (1926—1944) cu colaborarea unui grup de tineri scriitori talentați: V. Voiculescu, Ion Pillat, Tudor Vianu, Lucian Blaga, Adrian Maniu, Gib. Mihăescu, Victor Papilian, Arhitect I. D. Enescu, Septimiu Bucur, D. Stăniloae, I. G. Savin, Ioan G. Coman, Victor Ion Popa, Dan Botta și alții, s-au impus în lanul de aur al literaturii și culturii române, în perioada interbelică.

Nichifor Crainic ca promotor al *„Curentului Gîndirist"* a promovat tinere talente din toate provinciile românești: *„Din hotarele țării, — glasuri frățești"*. El îmbină tradiționalismul cu modernismul, liricul cu epicul, eticul cu socialul, și patrioticul cu religiosul ortodox. Revista *„Gîndirea"* a depășit continuitatea școlii de la „Semănătorul", fostă revistă-literară a lui Nicolae Iorga. *„Gîndirea"* tratează și problemele religioase pentru valoarea lor intrinsecă, nu numai din punct de vedere al necesităților sociale și politice, cum se obișnuia pînă atunci. În creațiile lor, adepții acestui curent afirmau etnicul în toate formele de manifestare artistică, — pornind de la o artă minoră, rudimentară, chiar naivă, — se ridicau la o artă majoră, cultă, întrunind cele trei condițiuni ale oricărei opere de artă: *spontaneitatea, simplitatea* și *sinceritatea*. În vremea aceea — de exemplu — Constantin Brîncuși era privit peste umăr, cu ostilitate. Numai în revista „Gîndirea" și-a aflat ospitalitate, — încît se poate considera și opera lui un rod al acestui curent. Nichifor Crainic înțelegea împreună cu toate personalitățile creatoare gîndiriste, ca o literatură și o cultură originală, nu poate crește și dezvolta decît întorcîndu-se la matcă, la izvoarele de creație ale poporului.

În final, reportera Televiziunii m-a întrebat despre Nichifor Crainic, ca om. Am spus că se definește singur. În poezia *„Iisus prin grîu"*, i s-a părut că Iisus trece, ca oricînd prin Galileea, urmat de ucenici și ucenice, și s-a prins și el în cîrdul lor:

„Eram, socot, prea mult al lumii
și prea puțin al vrerii tale,
Că pămînteasca grijă, Doamne,
m-a-ntîrziat, stingher, pe cale".

Mai poate fi căutat și în poeziile *„Eu am trăit"* și *„Vărul Dionis"*, unde își recunoștea firea, cu sinceritate. Însă au scris, la vreme, cronicarii și criticii literari și, poate, vor mai scrie, fîndcă unul din obiectivele, în critică, este ineditul!...

Deși bonomia, zîmbetul prietenos și un calm dezarmant îi împodobea făptura, totuși contrasta cu atitudinea temperamentală, bărbătoasă, din cuvîntările ocazionale și mai ales, cu scrisul său din presă. Era ca marea, în flux și reflux; dar marea chiar atunci cînd e liniștită la suprafață, nu dă drept nimănui să creadă că și-a micșorat adîncimile!...

În aceste adîncimi, din sufletul său, zăceau convingerile creștine nestrămutate, care generau lupta lui neînfricată pentru Hristos și pentru Neamul Românesc. El s-a făcut ecoul epocii în care a trăit și a slujit Biserica și Școala Teologică, ca nimeni altul. Cel mai bine și mai succint l-a caracterizat Ion Pillat, încă din 1926, în volumul de versuri *„Biserica de altă dată"*, prin această dedicație: *„Lui Nichifor Crainic, care a adus pe Iisus în țara mea"*.

*

În personalitatea și activitatea lui Nichifor Crainic am fi ispitiți să distingem două perioade; înainte de Aiud și după Aiud. Dar cum cărțile ca și oamenii, — au stilul lor propriu — stilul vieții lor — el nu începe; ci continuă. După eliberare, Dumnezeu i-a mai dăruit zile, ca să întocmească un volum antologic: *„Poezii alese"* (1914—1944) (în selecția autorului) și *„Șoim peste prăpastie"* (versuri inedite create în temnițele Aiudului) precum și *„Zile albe — zile negre"* (Memorii).

Fiica sa Ioana Furtună (Nini) ajutată de prietenii și admiratorii lui cei mai devotați, au făcut să apară aceste volume după moartea lui. În Editura „Roza vînturilor", în anul 1990.

Pe linia evolutivă a poeziei lui Nichifor Crainic — după cum arată și titlul ultimului volum — face un salt calitativ, — o lansare la o înaltă tensiune, cum numai Șoimul o poate atinge. Suferința l-a desăvîrșit!... Poetul este prezent în opera sa, cum este lacrima lîngă ochi. Dar, nu este numai el; ci și partea cea mai aleasă din sufletul nostru!... Și, îmi aduc aminte de comentariile făcute la acea carte de evlavie creștină *„Urmarea lui Hristos"*: „Învierea începe în Drumul Răstignirii (metaniile încetează — după Cultul Ortodox — Miercuri, în Săptămîna Patimilor") „Creștinismul este Religia Minunilor, de aceea nu poate fi înțeles nici după două mii de ani; dar poate fi înțeles, cînd este trăit, — adică cînd omul a ajuns la paroxismul durerii, — al suferinței. „Altfel, Domnul Hristos ar fi ales altă cale pentru mîntuire, decît Calea Crucii!" Și, în concluzie: „Hristos îți asigură fericirea, dar cu prețul a foarte multe renunțări!...".

Cine putea bănui atunci, că prin toate acestea va trece chiar el. Această evocare și omagiere coincide cu redeschiderea Facultății noastre de Teologie de la Chișinău, unde Nichifor Crainic și-a început cariera lui de profesor universitar și unde a activat în anii lui tineri și de foc. (Vezi Articolul-Mesaj: „Întoarcerea în noi înșine" al I. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală, publicat în T.R. nr. 9—10/1 martie 1992).

Ajuns la capătul tuturor ostenelilor vieți sale pămîntești, toată truda și entuziasmul celor cuvîntate și scrise de el, — risipite cu generozitate, — ne apar astăzi asemenea unei ofrande. Iar noi, cîți l-am cunoscut din viață și din cărți, prin prezentarea de față, îi reactualizăm și îi prelungim prezența sa spirituală, — de *„Mărturisitor"* al credinței.

ANUNȚ

Aducem la cunoștința Prea Cucernicilor protopopi și preoți că în Editura Centrului mitropolitan din Sibiu a apărut recent broșura: „Ce *folosim însemnîndu-ne cu semnul Sf. Cruci"*, capitol rescris, într-o limbă pe înțelesul tuturor, din cartea: *„Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă"* de Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Cărticica arată ce foloase aduce creștinului închinarea cu Semnul Sfintei Cruci în diferite împrejurări din viață, și de la cîte ispite, rele și necazuri ne salvează.

Alcătuită în format mic, ea se vinde în folosul rezidirii din temelie a incintei și a unei noi biserici la Sf. Mănăstire Brîncoveanu, Simbăta de Sus, jud. Brașov. Cei care o cumpără și cei care o vor citi devin astfel și ctitori ai mănăstirii prin mica lor contribuție. Cartea se găsește la Librăria Eparhială, Str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu. Poate fi și comandată contra ramburs sau cu plata prin virament (cont 45.104.09.2 B.C.R. Sibiu), în cantități nu mai mici de 100 bucăți, spre a nu costa poșta mai mult decît cartea.

Costul unei broșuri este de 15 lei.

APEL

Prin grija preotului Vasile Ghișoiu, în Sibiu-Triaj se construiește o biserică nouă, posibilitățile materiale fiind însă foarte reduse. De aceea, cititorii „Telegrafului Român" sînt rugați să contribuie cu cît pot pentru înălțarea bisericii menționate, cu hramul „Cuvioasa Paraschiva".

Donațiile se pot trimite pe adresa: Preot Vasile Ghișoiu, str. Turgheniev nr. 5, 2400 — SIBIU-România, sau în contul nr. 45.11.08.85 C.E.C. Sibiu.

Mulțumim cu recunoștință tuturor binevoitorilor.

Organele parohiale

Pipăit-a Toma coasta Mîntuitorului?

„Cine a păzit atuncea mîna ucenicului nearsă, cînd s-a apropiat de coasta Domnului cea de foc? Cine i-a dat ei îndrăzneală de a putut pipăi osul cel de văpaie? Cu adevărat, ceea ce s-a pipăit. Că de n-ar fi dat coasta putere dreptei celei de lut, cum ar fi putut pipăi patimile cele ce au clătit (au zguduit) cele de sus și cele de jos? Acest dar Tomii (lui Toma) s-a dat a o pipăi pe aceasta și a striga lui Hristos: „Domnul ești și Dumnezeul meu!" Așa glăsuiește una din alcătuirile din cuprinsul sfintei slujbe din Duminica de după sfintele Paști, cînd sfînta noastră Biserică face pomenire de întîlnirea Domnului Hristos cu ucenicul Său Toma, care dorea să se încredințeze de Învierea Mîntuitorului prin pipăire. Colegii săi de ucenicie, plini de bucurie, din prilejul întîlnirii cu Mîntuitorul înviat, căci „s-au bucurat ucenicii văzînd pe Domnul" (Ioan 20, 20), i-au spus confratelui lor Toma, care nu era de față, cînd li s-a arătat Domnul Hristos, i-au spus sfîntului apostol Toma: „Am văzut pe Domnul" (Ioan 20, 25). Dar el, care n-a avut bucuria nici măcar de a-l vedea pe Învățătorul său înviat, a primit această veste cu îndoială și a zis: „Dacă nu voi vedea în palmele Lui semnul piroanelor, dacă nu voi pune degetul meu în semnul piroanelor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui, nu voi crede" (Ioan 20, 25). Stăteau atunci față în față ucenicii cei credincioși și plini de bucurie și ucenicul care încă n-a ajuns să creadă, ucenicul cu sufletul umbrit de nedumerire și de îndoială, dar doritor să se încredințeze de slăvita Înviere. Dorința i s-a împlinit după puțină vreme, căci în a opta zi, după Învierea Sa din morți, Mîntuitorul li s-a arătat din nou ucenicilor Săi, întocmai ca în seara zilei în care înviase din morți, de data aceasta fiind și sfîntul apostol Toma de față. Lui i s-a adresat Domnul Hristos, cînd a zis: „Adu degetul tău încoace și vezi mîinile mele și adu mîna ta și o pune în coasta mea și nu fi necredincios, ci credincios" (Ioan 20, 27). La aceasta, sfîntul apostol Toma a răspuns și a zis: „Domnul meu și Dumnezeul meu" (Ioan 20, 28). Iisus i-a grăit lui Toma: „Pentru că m-ai văzut, Tomo, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan 20, 29).

În relatarea sfîntului Evanghelist Ioan, în legătură cu cele privitoare la sfîntul apostol Toma, ni se spune despre dorința lui de a se încredința despre Învierea Domnului și prin pipăire, dar nu ni se spune că el ar fi și pipăit semnele piroanelor din mîini sau urma suliței din coasta Învățătorului său. Nefiind o astfel de precizare în dumnezeiasca Evanghelie, sînt unii care se întreabă și astăzi ,după atîtea veacuri, dacă sfîntul apostol Toma a pipăit coasta Mîntuitorului, și nu lipsesc nici de aceia care să afirme, că sfîntul apostol Toma n-a pipăit pe Învățătorul înviat, ci s-a încredințat de Învierea Lui numai văzîndu-l, de vreme ce a zis Mîntuitorul: „Căci m-ai văzut, Tomo, ai crezut". Cei mai mulți însă dintre credincioșii dreptmăritori, conduși de sfînta Biserică, cred și mărturisesc că sfîntul Toma s-a încredințat de Învierea Domnului și prin pipăire, că, adică, și-a apropiat mîna de „coasta Domnului cea de foc", că „a pipăit osul cel de văpae", că „a putut pipăi patimile cele ce au zguduit cele de sus și cele de jos", iar pentru aceasta a primit putere chiar de la coasta Domnului, pe care a pipăit-o. Sfînta noastră Biserică consideră că pipăirea coastei Mîntuitorului este un dar de la Dumnezeu, ce i s-a dat lui Toma, întrucît zice: „Acest dar Tomii i s-a dat a o pipăi pe aceasta și a strigat: „Domnul ești și Dumnezeul meu".

Toți credincioșii care ascultă sau rostesc icosul de la Duminica Tomii, adică alcătuirea cu care am început rîndurile de față, toți cei care cugetă la această alcătuire, cred și mărturisesc că sfîntul Apostol Toma a pipăit coasta Mîntuitorului. Și e firesc să creadă și să mărturisească acest adevăr, afirmat de sfînta Biserică, nu numai în icosul pe care l-am pomenit, ci în toată slujba din Duminica Tomii, precum și în toată săptămîna care urmează acestei Duminici. Sfînta noastră Biserică, propovăduitoarea și tălmăcitoarea sfintei Evanghelii, ne spune lămurit că Mîntuitorul s-a lăsat pipăit de sfîntul Apostol Toma, că Sfîntul Apostol Toma a pipăit pe Mîntuitorul. Faptul că sfîntul Apostol Toma a pipăit „coasta cea de foc" a Mîntuitorului și „osul cel de văpae" precum și „patimile cele ce au zguduit cele de sus și cele de jos" este afirmat și confirmat de învățătura sfintei Biserici și de credința noastră. Cine nu gîndește așa — indiferent de motivele pe care le-ar avea să creadă altfel — nu poate fi numărat la dreptmăritorii creștini, deoarece nu crede și nu mărturisește ceea ce crede și mărturisește sfînta noastră Biserică. Unul ca acesta nu se lasă îndrumat de slujba de la Duminica Tomii și nici nu are gîndurile din această slujbă. Pentru noi e sigur că Toma a pipăit coasta Mîntuitorului și că s-a încredințat „și prin pipăire", că „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din mormînturi viață dăruindu-le".

Arhim. Teoliil Părăian

VINTILĂ HORIA

La 4 aprilie 1992, a încetat din viață în Spania, la apogeul creației sale, scriitorul celebru *Vintilă Horia*, născut în Segarcea. Avea 77 de ani. Prieten bun al meu încă din tinerețe, aveam cu el dese legături prin corespondență. Cotropit de jale încerc să înfirip, din noianul de amintiri, o prea scurtă prezentare asupra acestui fel de a ne fi cunoscut. Iată: Mulți ani la rînd i-am trăit în armonioasă prietenie cu *Vintilă Horia*, un tînăr frumos, încît alt prieten, comun, îl potretiza ca fiind „frumos ca o domnișoară". Cînd l-am cunoscut așa era. Un efeb care, prin puternic talent, s-a impus repede în viața literară. Colaborările asidui, mai ales la *Gîndirea*, fac mărturie despre aceasta. Mă bucură nespus amintirile triumviratului *Vintilă Horia, Ovid Caledoniu* și evocatorul care sunt. Într-una din zile ne-am fotografiat în Cișmigiu. Anul 1938. Tot numeroși ani, de cînd Vintilă Horia a plecat din țară, după cîteva funcții pe la ambasade, să ajungă în exilul din Spania, profesor universitar, strălucit conferențiar, autor în spaniolă și alte limbi, al multor volume, obținînd premiul Goncourt, cu al său roman *Dieu est nè en èxil*. În ciuda vremii care a trecut, care trece, în pofida marii distanțe, Vintilă Horia nici o clipă nu și-a uitat țara, iubind-o cu ardoare. N-a uitat prietenii de junețe. Dovadă corespondența asiduă — și dacă se permite, repet — mie trimisă.

După Mircea Eliade, iată cu Vintilă Horia, a doua nespus de mare pierdere pentru neamul românesc.

Petre Pascu

Psalmul căutării

O, Doamne, calm Te-am așteptat în înserare,
Cu brațele-ncărcate de poeme,
Belșug de daruri, rupte fiecare
Tăcerilor din mine și din vreme.

Poate-ai trecut prin glasurile moi
Care-au chemat amurgul de pe dealuri...
Poate-ai căzut cu veștedele foi
Plecînd cu ele, înfrățit în valuri...

Te-am așteptat și brațul m-a durut
Și s-au desprins ritmatele catrene;
Topite-ncet în lacrimi și în lut,
Cărări pustii le-am risipit alene.

Azi brațul gol și sufletul asemeni
Pe arse căi Te caută mereu,
Trudit și rupt că poți să mă asemeni
C-un însetat tîlhar de Dumnezeu.

Vintilă Horia

Pleacă dintre noi un suflet mare*

Petrecem astăzi pe ultimul drum pe cel care a fost arhidiaconul Ioan Popescu, vrednic profesor al fostului nostru Institut Teologic Universitar și apoi al Facultății de Teologie intrată în Universitatea sibiană.

A ucenicit pe lîngă un mare dascăl de muzică, pr. profesor Gheorghe Șoima, intrat de mult în repertoriul clasic, componistic al creatorilor de muzică românească, și nu cred că greșesc spunînd că Păr. Ioan Popescu a fost nu numai elevul remarcat și iubit al Maestrului, dar i-a fost și un urmaș vrednic sub toate raporturile: ca pedagog în predarea teoriei muzicii, ca profesor și dirijor și modelator — cuvîntul vine de la acela de model — al carierei preoțești a multor generații de preoți. Aceasta încă de pe cînd ucenicea pe lîngă părintele Șoima, ca asistent al său și apoi singur și cu competență de nimeni contestată, ca urmaș al său, urmaș și în pregătirea execuțiilor corale ale altora, și în propria sa operă de compozitor.

Cînd spun toate acestea mă gîndesc la profesorul Ioan Popescu, dar și la dirijorul corului Catedralei, Ioan Popescu, calitate pe care de asemenea a împărțit-o de mult cu părintele Șoima, și apoi a preluat-o singur.

Datorită lor catedrala din Sibiu s-a putut lăuda întotdeauna cu un cor de înaltă calitate și simțim acum cu durere că pierdem ceea ce rămăsese speranța noastră după părintele Șoima. Corul rămîne văduvit și vom găsi cu greu echilibrul care se strică astăzi. Căci cine nu știe cît datorează un cor dirijorului!

Îl regretăm sincer pe părintele arhidiacon Ioan Popescu. Îl regretăm ca profesor, ca dirijor al corurilor bisericești din Sibiu, și ca om. A trecut prin lume muncind cu o discreție și o smerenie rar întîlnite, mai ales la artiști. Nu se lăuda. Nu se voia lăudat. Trecea printre noi ca și cînd ar fi fost un oarecare, deși printre noi trecea de fapt un suflet mare. Tocmai de aici izvora smerenia și discreția lui.

Aș vrea acum să-l asigur că am știut întotdeauna că a fost un mare artist și un om de mare calitate. Dacă nu i-am spus-o decît rareori, am fost pentru că mă jenam de tăcerile lui. Căci impunea tuturor o anumită măsură. Nu cerea mult. Nu protesta. Nu ieșea din rînduiala datoriei pe care și-o împlinea cu o conștiinciozitate exemplară. Îmi plăcea cînd, aproape cu jenă, dar și cu hotărîre își apăra fie ideile, fie coriștii sau studenții. Dovedea un suflet generos, omenos și delicat. Cred că această delicatețe ar putea constitui pentru mulți dintre noi un model.

Pleacă, lăsîndu-ne îndureraţi și cu locul său în ierarhia valorilor Arhiepiscopiei, la Facultate și la Catedrală, cu greu de acoperit. Dar legea Domnului depășește puterile noastre de înțelegere a momentului în care Domnul ne cheamă la Sine. Fie ca aceasta să fie o consolare pentru noi toți. Și îndeosebi, pentru familia care rămîne orfană de el.

Exprim tuturor, doamnei, fratelui Dr. Emilian Popescu, profesor de Bizantinologie de la Facultatea de Teologie din București, cu care m-am socotit întotdeauna prieten, și întregii familii, sincere condoleanțe. Noi toți și corul și studenții ne vom aminti pururea de păr. Popescu, de bunul și cumsecadele și ilustrul urmaș al lui Dimitrie Cuntan, Gh. Dima, al lui Timotei Popovici, Petru Gherman și al lui Gheorghe Șoima, pe catedra Facultății și la pupitrul dirijoral al Catedralei din Sibiu.

Dumnezeu să-l odihnească cu drepții și memoria-i fie-i veșnică în inimile noastre, ca și în istoria instituțiilor pe care le-a ilustrat cu talent, cu vrednicie, cu dăruire ,cu iubire.

Dumnezeu să-l ierte.

Dr. Antonie PLAMADEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

* *Cuvînt la prohodirea arhidiaconului Ion Popescu, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Sibiu și dirijor al corului Catedralei metropolitane din Sibiu.*

Unii Sfinți Părinți despre milostenie

Se pare că trecem cu vederea prea ușor peste facerea de bine, peste milostenia de orice fel ar fi ea, cu toate că despre puține alte datorii ale creștinului a vorbit Domnul atît de frumos și totuși atît de simplu ca despre ea. Poate tocmai de aceea o uităm pentru că lucrurile care ni se par mai simple sînt de multe ori cele mai rare și mai greu de împlinit. Numai despre desăvîrșire, despre credință, despre dragoste și despre nădejde a mai vorbit Domnul Hristos în acest fel: „fiți milostivi pe cum Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este". Milostenia e o formă a dragostei iar „dragostea acoperă mulțime de păcate" zice apostolul. Uneori mila pare a fi mai mare și decît jertfa: „milă vreau, iar nu jertfă" a repetat Domnul mai ales atunci cînd a chemat la apostolie pe vameșul Matei.

Iată ce frumos se exprimă în acest sens și imnograful creștin în slujba deniei din Marția săptămînii mari: „fiecare din noi să înmulțim talantul darului după măsură. Unul să aducă înțelepciune prin fapte bune, iar altul să săvîrșească slujba luminării, să-și împărtășească credinciosul cuvîntul său celuia ce nu știe tainele și altul să-și împartă bogăția săracilor căci așa vom înmulți împrumutul".

Sfinții Grigorie de Nissa și de Nazianz, Vasile cel Mare, dar mai ales Sfîntul Ioan Gură de Aur vorbesc în cuvinte admirabile despre puterea izbăvitoare a dragostei față de aproapele prin care ne putem „cîștiga" iertarea și mîntuirea. Desigur, nu în înțelesul cu care „s-ar vinde" ori „s-ar cumpăra" iertarea de păcate, ci în înțelesul că dacă spunem că iubim pe Dumnezeu, pe care nu-L vedem, dar în acelaș timp urîm pe fratele pe care-l vedem (cu toate că și cea de a doua iubire este „asemenea" primei) ne aflăm în păcat, cum zice apostolul. Or, iubind pe frate, cu fapta și cu adevărul, așa cum spunem că iubim pe Dumnezeu, ne încorporăm „în taina dragostei Sale, în singura împărăție în care și Dumnezeu și om sînt împreună pentru că cu o astfel de iubire a iubit Dumnezeu pe om încît s-a făcut asemenea nouă pentru ca să ne înalțe din nou în vrednicia de demult.

Iată acum cîteva pilde, în care, încă acum vreo 1000—1500 de ani în părțile Iordanului au căutat să tălmăcească și unii dintre călugări și dintre sfinți adevărul măreț al carității.

Într-o colibă de lîngă Ierihon trăia pe la anul 550 un călugăr care n-avea nici cea mai mică avere, dar căruia-i plăcea să ajute pe cei lipsiți. Și iată că într-o bună zi un cerșetor îi bate la ușă cerînd milostenie. Călugărul n-avea altceva în chilie decît o pîine, pe care i-o întinse. Cerșetorul îi răspunse că nu duce lipsă de pîine, ci i-ar trebui o manta. Călugărul l-a poftit să intre și cînd cerșitorul a văzut că într-adevăr călugărul nu mai are înlăuntru nimic și totuși îi dăruise și ultima pîine, și-a desfăcut sacul său din spate, a deșertat în mijlocul colibei tot ce era în el, spunînd: „Părinte dragă, te rog să primești D-ta de la mine lucrurile acestea și eu am să mă aranjez aiurea".

Un alt călugăr din apropiere, Avva Marcu, a viețuit vreme de 69 ani în atît de mari lipsuri încît unora li se părea că nu mai are trup. Muncea ziua și noaptea și tot ce cîștiga dădea săracilor fără să-și păstreze pentru el nimic. Prietenii au venit adeseori aducîndu-i de ale mîncării, dar el spunea că nu duce lipsă de nimic.

Și iată că în apropiere de drumul „de la Ierusalim spre Ierihon", atît de căutat de tîlhari pe vremea Mîntuitorului, trăia pe la anul 600 un călugăr care avea și el „darul milosteniilor".

Dacă auzea că în satele din jur se află vreun om nevoiaș care n-avea cu ce să-și însămînțeze ogorul, călugărul venea noaptea cu boii mînăstirii și cu sămînța de la el și-i isprăvea el lucrul. După ce și-a mutat sălașul mai în apropiere de pustie își lua în traistă pîine și își umplea ulciorul cu apă și așa o pornea pe drumul secetos oferind gustare tuturor obosiților, le lua adeseori sarcina de după cap și le-o ducea el pînă îi urca dincolo de Muntele Măslinilor, iar după aceea se întorcea și găsea pe alții și-i ajuta și pe ei. Spuneau călătorii că aproape totdeauna îl găseau pe drum, uneori ducînd nu numai desagii cu povară, ci chiar purtînd în spinare cîte un copil sau doi. Alteori îl vedeai șezînd și reparînd încălțămintea cîte unui călător, căci avea la el tot ce-i trebuia. Se întîmpla nu numai să împartă pîine, apă ori haine, ci cîteodată făcea și slujbe pentru morții aflați pe drum purtîndu-le grija de a-i înmormînta chiar.

Și ca să putem crede mai cu deadinsul aceste fapte e bine să nu se uite că ele sînt luate din cartea cu numele: „Păsunea duhovnicească" scrisă de Ioan Meshos, care a călătorit și a trăit el însuși prin acele părți cunoscînd atît pe sfinții patriarhi Sofronie al Ierusalimului, cît și pe Grigorie cel Mare, papă al Romei, personaje bine cunoscute din viața creștinătății de la începutul veacului VII. De altfel „Păsunea duhovnicească" a fost mult citită în trecut de strămoșii noștri, care o copiau și o răspîndeau în toate ținuturile locuite de români. Unul din exemplarele cel mai frumos caligrafiate ale acestei lucrări a fost semnat de cunoscutul protopop Sava Popovici Barcianu din Rășinari acum 200 și ceva de ani, lucrare care se păstrează la Academia Română din București. De altfel, peste vreun an-doi lucrarea se va tipări din nou în românește. Dar pînă atunci noi vom face cunoscute cititorilor noștri și alte fapte din viața acestor minunați creștini, care, desigur, au a ne spune și nouă destule învățături.

Pr. Teodor Bodogae

Valoarea timpului

(Urmare din pag. 1)

Dușmanul cel mai mare al bunei folosiri a timpului este *amînarea* datoriilor serioase de azi pe mîine. Dar, cine este sigur pe ziua de mîine. Ca și ziua de ieri, ea nu ne aparține; trecutul și viitorul sînt în mîna lui Dumnezeu. *Al nostru este numai prezentul.* De aceea scriitorul francez Laboulaye (+ 1883) a spus: „Mîine este marele dușman al lui azi. El ne paralizează puterile și ne reduce la neputință, favorizînd pasivitatea noastră" (N. Criveanu, Maxime și Cugetări, R. Vîlcea, 1929, p. 170). Apoi ziua de mîine vine cu greutățile ei și n-o putem încărca cu grijile de azi, decît dacă facem lucrul de mîine superficial. Experiența sănătoasă ne învață: „Ceea ce poți face azi, nu lăsa pe mîine". Numai cel robit de patimi zice: Mai am timp, lasă-le azi".

Secretul valorificării timpului este să nu amînăm nimic, ci să facem totul la vreme. *Să nu cădem pradă comodității și lenei*, dușmanii fericirii noastre, care ne robesc voința morală.

Lenea este plăcerea voinței dezordonate de a nu face la vreme ceea ce sîntem obligați. Ea se vede în dorința de a petrece timpul în ocupații ușuratice și neserioase, ca și-n abuz de somn. Somnul mult este dăunător pentru că slăbește agerimea spiritului, a inteligenței și a memoriei. El împiedică creațiile superioare. Faptul este explicabil. Energiile native, potențiale, slăbesc, ruginesc și dispar, iar cînd ne dăm seama de greșeli, nu le mai putem îndrepta. Timpul pierdut nu mai revine. De aceea este necesar să ne culcăm devreme și să ne sculăm de dimineață. Biruința și onoarea sînt ale celor ce se scoală de dimineață. Ei ajung departe. „Dimineața este tinerețea zilei, zice Schopenhauer. Acum totul este proaspăt, zîmbitor și ușor. Ne simțim mai puternici și vioi, mai dispuși, mai stăpîni pe facultățile noastre. Timpul acesta nu trebuie pierdut sculîndu-ne tîrziu, sau să ne ocupăm de fleacuri, vorbind nimicuri. Dimineața este tinerețea vieții, seara este bătrînețea zilei" (Ibid. p. 170).

Celebrul naturalist și scriitor Buffon (+ 1788), spune că multe din lucrurile sale le datorește servitorului său, care l-a sculat regulat la ora 6 dimineața. La fel marele orator, istoric și filozof francez Bossuet (+ 1704) spune că se scula la ora 2 din noapte, ca să aibă timp de rugăciune și studiu; iar poetul englez Milllton, autorul tragediei „Paradisul pierdut", era la lucru la cîntatul păsărilor.

Alt dușman al timpului este *lipsa unui ideal superior* în viață, care să ne arate ce sîntem, încotro mergem, pentru ce trăim, ce urmărim, ce conduită etică avem, ce mijloc folosim, etc. Idealul ne face înțelepți, hotărîți, activi, serioși, morali. El este călăuza și stîlpul de foc al vieții; ne dinamizează și ne umple viața de farmec și de sens. Ideal*ul este stilul nostru de a fi.* El ne organizează viața, ne concentrează energiile spiritual-morale și fizice în slujba sa și ne face prudenți — Idealul ne arată rostul pentru care am venit aici și cum trebuie să ne comportăm, ca să răspundem misiunii pe care ne-am ales-o. El nu ne lasă purtați de valuri și bătuți ca frunza de vînt, ca mîine să devenim epave ale societății. Idealul ne scoate din noroiul discuțiilor vulgare, inutile și obositoare de suflet, din ocupațiile banale și distracțiile vinovate, vicioase și petrecerile neserioase, care ne vlăguiesc tinerețea, ne moleșesc și ne îmbătrînesc înainte de vreme. El ne dispune la cugetări și preocupări alese și la o pregătire temeinică, pentru chemarea la preoție sau profesiunea aleasă.

Acestor dușmani se adaugă *grija exagerată de trup*; de îmbrăcăminte, hrană și băutură, tot atîtea curse ale diavolului, care ne îmbată cu senzația de mulțumire, mîndrie și iluzii de fericire, acestea ne fură timpul prețios de studiu și fac să ajungem în dezgust și dispreț față de noi înșine. Cei ce nu luptă cu acești dușmani deghizați în plăceri vinovate, ascunse în noi, ca și grecii în calul troian, vor auzi cîndva cuvintele lui Schiller, puse în gura unui personaj din piesa Don Carlos: „Orele pierdute ale tinereții mele îmi adresează reproșuri zgomotoase la fel ca niște datorii pe care trebuie să le plătesc", dar n-am cu ce, pentru că, în primăvara vieții am lăsat să treacă zadarnic zile, săptămîni, luni și chiar ani de muncă ziditoare, creatoare și folositoare. De aceea îl mustră cugetul, îl înțeapă plăcerile deșarte și regretele amare îi copleșesc inima. Dar totul este fără efect — timpul trecut nu mai revine, nimic nu se mai poate repara.

Cîte lucruri bune putem face, dacă folosim numai o oră pe zi — spune Smiles, scriitor și pedagog englez (+ 1904), — este smulsă ocupațiilor ușuratice și este bine întrebuințată. Ea ar ajunge unei persoane cu puteri normale de muncă să învețe orice știință, iar în 10 ani, un ignorant ar ajunge un om ilustru" (Ibid. pag. 171). Să privim în natură. Strop cu strop, fac al mărilor potop. Stropii de apă găuresc stînca, dacă pică în același loc, după cum ființele microscopice au zidit continente. În istorie, monumentele uriașe care sfidează secolele și mileniile sînt zidite din bucăți de pietricele și nisip. Astfel de exemple oferă cugetări adînci tinerilor serioși care știu să folosească și să economisească orice minut pentru studiu.

Mijlocul cel mai important care ne ajută să alungăm dușmanii timpului este supunerea, ascultarea și împlinirea cu dragoste și convingere a datoriilor cerute de regulamentul școlii. Acestea asigură succesul în școală și mai tîrziu în viață. Regulamentul îl putem asemăna cu cămașa de zale a cavalerului evului mediu, care îl apără de lovituri mortale în luptă cu adversarul său. Oricît de grea, cămașa era căutată și dorită, la fel cum trebuie căutată și dorită ordinea și disciplina școlii, care vă pune pe făgașul bunelor deprinderi, ale muncii și al hărniciei și vă ajută să vă adunați comori de virtute și știință, să faceți bine și la timp orice datorie, să deveniți slujitori luminați ai Bisericii și patrioți devotați, sfinți și savanți.

Un alt mijloc pentru a economisi timpul este folosirea unei *metode* bune de lucru. Napoleon, care a fost model de ordine în toate, a spus despre metodă că este *secretul* reușitei în viață. Dotorită ei, Napoleon care era și un autodidact și autodisciplinat, a știut *alege momentul* prielnic pentru acțiunile și bătăliile sale viitoare, după cum a știut să înlăture la timp toate piedicile din calea sa. Prin voință tare, a putut să se înfrîneze pe sine și a stăpînit și pe alții.

La fel a lucrat și naturalistul Cuvier. El a făcut studii vaste, fiindcă era foarte metodic, ordonat și disciplinat în muncă. În fiecare zi făcea regulat, la aceeași oră, același lucru în cabinetul său, unde totul era pus la punct din timp, ca nimic să nu-i întîrzie meditația, cercetările și studiul.

Ultimul mijloc pentru a cîștiga timpul este *punctualitatea* în toate obligațiile comune, începînd de la sculare și pînă la culcare. Punctualitatea este biletul de vizită al persoanei noastre. *Un om este egal cu punctualitatea sa și cu cuvîntul dat.* Ea dovedește putere de sine și disciplină interioară, în minte și inimă, care apoi se reflectă în afară, în caracterul moral bine educat.

Cei nepunctuali produc dezordine, enervare, supărare, confuzie și suspiciune, etc. Cel ce se scuză că, ceasul este de vină, el întîrzie, le dăm răspunsul lui Gh. Washington, care zice într-o zi secretarului său: „Schimbă ceasul, d-le secretar, sau vom schimba locul d-tale!"

Fiți punctuali, nu așteptați ca ocaziile și hazardul să vă rezolve problemele mari ale vieții și să vă promoveze în locurile pe care le doriți. Folosiți timpul pentru muncă și munciți ca să deveniți cetățeni buni în mijlocul poporului nostru dreptcredincios, la înălțimea idealului creștin.

Faceți-vă examenul conștiinței în fiecare seară, ca să vedeți cum v-ați folosit timpul peste zi, dacă ați așezat măcar o cărămidă la edificiul chemării voastre. Controlați-vă dacă ați înfrînat lenea, neascultarea, dezordinea, anarhia din viața voastră. Dacă n-ați reușit, începeți a doua zi de la început, mai energici și mai hotărîți și nu cedați pînă la biruința finală.

Numai lucrînd așa — sub controlul treaz și sever al conștiinței — sînteți pe drumul cel bun și vă veți canaliza toate energiile către realizarea idealului, de-a fi cetățeni și preoți după modelul divin al Mîntuitorului Hristos, de care să se bucure Biserica strămoșească, poporul, Țara și umanitatea întreagă.

DIN SF. SCRIPTURA

— De orice cuvînt mincinos să te ferești; să nu ucizi pe cel nevinovat și drept, căci eu nu voi ierta pe nelegiuit.

Daruri să nu primești; căci darurile orbesc ochii celor ce văd și strîmbă pricinile cele drepte.

(Ieșire 23, 7—8)

INFORMAŢII

— Vineri, 17 aprilie a.c., Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— Duminică, 19 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu. Cu acest prilej Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură legat de praznicul Intrării Domnului în Ierusalim (Floriile).

— Luni, 20 aprilie a. c., Î. P. S. Sa a săvîrșit în Catedrala mitroplitană din Sibiu, alături de un sobor de preoți și diaconi, slujba înmormîntării celui ce a fost arhid. Ioan Popescu, profesor de muzică la Facultatea de Teologie din Sibiu și dirijor al coralei mitropolitane.

— Marți, 20 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat la București lucrările Comisiei pentru salariile clerului, instituită ad-hoc de Sf. Sinod.

— Joi, 23 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Păltiniș.

Seara Î. P. S. Sa a săvîrșit în Catedrala mitropolitană slujba Deniei celor 12 Evanghelii.

— Vineri 24 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a oficiat în Catedrala mitropolitană din Sibiu slujba Prohodului Domnului nostru Iisus Hristos.

— Duminică, 26 aprilie a.c., Ziua Învierii Domnului, Î. P. S. Sa a săvîrșit slujba Învierii și Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu. La vremea cuvenită, Î. P. S. Sa a prezentat *Pastorala* adresată tuturor preoților și credincioșilor din Eparhie cu prilejul prăznuirii Învierii Domnului 1992.

Prin bunăvoința societății de Radio-Televiziune Sibiu, slujba religioasă de Paști și cuvîntul pastoral al Î. P. S. Sale a fost transmis în direct pe postul local de radio.

De asemenea, Pastorala Î. P. S. Sale a fost transmisă în acest an simultan de postul național de Radio din Chișinău, precum și de posturile de Radio Cluj și Tîrgu-Mureș, iar în ziua de Paști a fost transmisă integral pe postul național de Televiziune — București.

După Sf. Liturghie la Reședința mitropolitană a avut loc îndătinata recepție de Sf. Paști, la care au participat preoți din Sibiu, ostenitori ai Centrului eparhial și alți invitați.

În aceeași zi la orele 18,00, Î. P. S. Sa, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi, a săvîrșit în Catedrală slujba Vecerniei Paștilor (a doua Înviere).

— Luni, 27 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în capela „Sf. Filofteia" din Sibiu. După otpustul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a noii picturi cu care a fost împodobită recent această capelă. Î. P. S. Sa a rostit apoi un bogat cuvînt de învățătură despre argumentele Învierii Domnului precum și roadele acesteia în viața creștină.

— În aceeași zi, Î. P. S. Sa a primit pe pr. Christopher Newland, capelanul Ambasadei Marii Britanii din București, însoțit de canonicul Granwille Gibson din Anglia. După ce au vizitat reședința mitropolitană și Facultatea de Teologie din Sibiu, distinșii oaspeți, conduși de Î. P. S. Sa, au făcut o vizită la M-rea Brîncoveanu, Simbăta de Sus.

V. B.

Hram mănăstiresc

„Izvorul Tămăduirii", vineri după Paști, este, după cum se știe, al doilea hram al voievodalei ctitorii, acum cu adevărat rectitorită: Mănăstirea Brîncoveanu de la Simbăta de Sus, jud. Brașov.

În acest scop și în acest an de la Sibiu a sosit Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoțit de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, P. C. pr. prof. M. Păcurariu, decanul Facultății de Teologie, P. C. vicar A. Rădulet, P. C. consilieri Gh. Papuc, E. Oancea și S. Săsăujan și P. Cuv. secretar eparhial V. Bălțat.

Sub razele unui soare binefăcător de primăvară și în ambianța firii, atît de darnică în frumusețî în aceste zile de început de mai, Sf. Liturghie a fost săvîrșită la altarul din pădure de către cei doi Ierarhi menționați, înconjurați de un mare sobor de preoți și diaconi și cu participarea a peste șapte mii de credincioși, veniți din toate colțurile țării. Răspunsurile au fost date de un grup de călugări tineri și de obștea cea mare a credincioșilor.

Au fost prezenți de asemena oaspeți din Franța, slujitori bisericești și laici, care au fost profund mișcați de frumusețea spirituală a praznicului.

La momentele cuvenite, C. diacon Marian Rădulet a fost hirotonit preot pe seama parohiei Berivoii Mari, prot. Făgăraș, iar ipodiaconul Pimen Roșianu din obștea Mănăstirii Brîncoveanu a fost hirotonit întru ierodiacon.

La priceasnă a predicat P. Cuv. arhim. *Teofil Părăian*, care s-a referit la „Săptămîna luminată" și la ceea ce înseamnă Maica Domnului pentru fiecare dintre noi.

La sfîrșitul Sf. Liturghii a vorbit P. C. prot. *R. Zaharie* (Făgăraș), care a subliniat rolul Mănăstirii Brîncoveanu în ținerea trează a conștiinței moral-religioase a credincioșilor din țara Făgărașului, un bogat cuvînt de învățătură rostind apoi Î. P. S. Mitropolit *Antonie*, care, tălmăcind înțelesul praznicului, a reliefat, între altele, tămăduirea pe care ne-o aduce Mîntuitorul Iisus Hristos prin învățătura și bogăția Sa de daruri duhovnicești, zăbovind apoi asupra Învierii și martorilor ei, subliniind ochiul atotvăzător al lui Dumnezeu vădit nouă în chip special prin Învierea Domnului.

„Vă binecuvintez pe toți — a spus Î. P. S. Sa în partea finală a cuvîntării — care v-ați făcut puțin timp și pentru suflet, prezența dvs. aici arătîndu-ne interesul pe care îl aveți pentru suflet", amintind totodată credincioșilor prezenți marele eveniment al canonizării voievodului Constantin Brîncoveanu și a fiilor săi, martirizați în 1714, eveniment care se va serba și la mănăstirea ce-i poartă numele, la hramul din 15 august 1992, Adormirea Maicii Domnului.

A vorbit apoi P. Cuv. arhim. *Veniamin Tohăneanu*, starețul mănăstirii, după care s-au săvîrșit sfințirea apei și Taina Sf. Maslu.

*

Simbătă, 2 mai a.c., tot la Mănăstirea Brîncoveanu a avut loc o consfătuire a cadrelor de conducere a Arhiepiscopiei Sibiului cu P.C. protopopi din Arhiepiscopie, prezidată de Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Au fost dezbătute probleme curente ale vieții noastre bisericești și modul în care ele pot fi soluționate: probleme pastoral-misionare, legate de învățămîntul religios în școală, de colportaj, de noile construcții de biserici, de șantierul de la Mănăstirea Brîncoveanu, ultimele hotărîri privitoare la salarizarea preoților ș.a. *P.*

† Arhidiaconul prof. ION POPESCU

Vineri 17 aprilie 1992, după o scurtă și aprigă suferință, a trecut la cele veșnice Părintele Arhidiacon Ion Popescu, distins compozitor și dirijor al corului catedralei mitropolitane, profesorul de Muzică bisericească al Facultății de Teologie din Sibiu. Vestea, neașteptată, a îndoliat sufletele tuturor celor care, ca și rude sau prieteni, colegi sau studenți, l-au cunoscut și s-au împărtășit din alesele daruri cu care bunul Dumnezeu l-a înzestrat — și mai ales din smerenia și seninătatea unui suflet creștinesc ales și din bucuria cîntării bisericești, pe care a slujit-o cu devotament decenii de-a rîndul...

Născut la 9 iunie 1925 în Orlești de Sus-Vîlcea, într-o familie de țărani harnici, cu mai mulți copii — tatăl fiind și cîntărețul bisericii din sat și, cu siguranță, primul său „dascăl de suflet" în ale cîntării — și-a început la Seminarul „Sfîntul Nicolae" din Rîmnicu Vîlcea studiile pregătitoare pentru viitoarea sa slujire, pe care le va continua apoi la Institutele Teologice din București și Sibiu, luîndu-și licența în Teologie cu calificativul excepțional în anul 1950. A urmat și cursurile de doctorat la Institutul din București, sub îndrumarea cunoscutului profesor, dirijor și compozitor (astăzi nonagenar) Nicolae Lungu.

Mai tîrziu, a păstrat mereu, o caldă amintire pentru toți venerabilii săi profesori, ca și pentru Părintele Gheorghe Șoima, care, la Sibiu, i-a fost un adevărat mentor în problemele de muzică bisericească. De fapt, acestuia, după ce a funcționat o vreme ca asistent al său, i-a și urmat la catedră după pensionarea sa, și la conducerea corului catedralei mitropolitane.

Și se poate spune că întreaga activitate a Părintelui Ion Popescu a fost pusă în slujba Institutului Teologic și a Catedralei Mitropolitane din Sibiu. Angajat încă de la terminarea studiilor în diferite funcții administrative la Institut, în anul 1952 a fost hirotonit diacon de mitropolitul Nicolae Bălan, în anul 1980 mitropolitul Nicolae Mladin, fostul său profesor, acordîndu-i distincția de arhidiacon. De asemenea, promovat în anul 1971 asistent pentru limbile clasice, greacă și latină, apoi pentru Muzica bisericească, din anul 1976 a devenit lector de Muzica bisericească și Ritual.

Și în ceea ce privește corul catedralei mitropolitane Părintele Ion Popescu a desfășurat o rodnică și îndelungată activitate, mai întîi ca dirijor secund, iar din anul 1985 ca dirijor prim.

Astfel, el s-a înscris în șirul marilor săi înaintași, muzicienii transilvăneni din Sibiu: Dimitrie Cunțan, Timotei Popovici, Petru Gherman și Gheorghe Șoima, contribuția sa la dezvoltarea muzicii bisericești mai constînd și din numeroasele *studii* — multe publicate — dedicate personalităților mai înainte amintite, și din *compozițiile, prelucrările* și *armonizările sale* — și dintre acestea unele publicate, iar altele încă în manuscris, deși au fost cîntate fie de corul catedralei, fie de corul studenților teologi...

Dar, mai ales — și aceasta va fi probabil urma cea mai importantă și mai durabilă pe care Părintele Ion Popescu a lăsat-o în cîntarea bisericească românească — trebuie să punem în lumină aportul său la păstrarea și, uneori, la redescoperirea spiritului și rosturilor autentice ale cîntării bisericești ortodoxe, întorcînd și îmbisericind decenii anteriore de ispitiri culturale și muzicale mai laice, lucrare începută încă de Părintele Gheorghe Șoima și săvîrșită mai puțin teoretic, prin scrieri, cît mai ales practic, prin întruparea acestui duh al cîntării bisericești, același cu al învățăturii mîntuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, în viața și slujirea lor.

Amintirea frumoaselor concerte anuale de colinde, ca și a răspunsurilor corului catedralei la Sfînta Liturghie vor rămîne mereu vii în sufletele credincioșilor sibieni...

Slujba înmormîntării s-a săvîrșit luni 20 aprilie 1992, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, împunea cu un sobor de 15 preoți și 5 diaconi — răspunsurile fiind date de Corul catedralei și un grup numeros de studenți teologi.

Pioase omagii celui adormit în Domnul au adus, în cuvîntările lor, Î. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Decanul Facultății de Teologie din Sibiu, Pr. Conf. Dr. Nicu Moldoveanu, din partea Facultății de Teologie din București, Dl. Romulus Petrișor, din partea corului catedralei și Dl. Ion Vizeteu.

Întru fericită adormire, veșnică fă, Doamne, pomenirea robului Tău, Arhidiaconul Ion...

V.G.

„De vei spune acestea toate, vei fi slugă a lui Iisus Hristos"

(I Tim. 4, 6)

Știm cu toții că în cele două epistole adresate ucenicului său Timotei, primul episcop al vestitei cetăți antice Efesul, Sf. Apostol Pavel îi dă acestuia o seamă de îndrumări, învățături și sfaturi practice, cum să păstorească obștea creștină care i s-a încredințat, subliniind că atunci cînd va împlini toate aceste va „fi slugă bună a lui Iisus Hristos, hrănit cu cuvintele credinței" (I Tim. 4, 6).

Sfaturile și îndrumările Sf. Apostol Pavel sînt desigur permanent valabile pentru toți slujitorii bisericești de totdeauna, ele oglindindu-se și în unele hotărîri ale Sf. Sinod al Bisericii noastre, care prevăd concret o seamă de îndatoriri practice, pe teren, în parohii, ale episcopului-vicar în special.

În virtutea acestor îndatoriri, atît de actuale și în momentul de față, și cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a întreprins, din Duminica Floriilor pînă în Duminica Învierii, o cercetare a majorității parohiilor din prot. Sf. Gheorghe, jud. Covasna, și a unora din prot. Brașov, cercetare pe care o consemnăm și pentru că s-au întîlnit o seamă de lucruri îmbucurătoare, care vor folosi, nădăjduim, și altor preoți și parohii de-ale noastre.

Menționăm că în toate parohiile cercetate s-au prelucrat cu preoții parohi ,unde s-a putut și cu organele parohiale, toate constatările pozitive și negative din parohia respectivă, urmărindu-se și învățămîntul religios în școală, în multe parohii, așa cum se va vedea, avînd loc slujiri, cu rostiri de cuvinte de învățătură potrivite momentului.

Însoțit de la Centrul eparhial de P. C. cons. Gh. Papuc și C. ierod. D. Dura, P. S. Sa a cercetat astfel:

Duminică, 19 aprilie a.c. parohiile *Teliu*, pr. I. Tr. Ciolan, *Brădet-Acriș*, pr. I. Popica, unde s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, iar apoi, cu participarea multor credincioși și a preoților din zonă, în frunte cu P. C. prot. Gh. Rățulea, taina Sf. Maslu de obște; *Întorsura Buzăului*, pr. V. Goția, unde s-a slujit Denia îndătinată, cu biserica arhiplină, răspunsurile fiind date de tineri, dovadă și aceasta a osîrdiei cu care preotul paroh se implică și în învățămîntul religios în școală.

Luni, 20 aprilie a.c., parohiile *Ciumernic*, pr. R. Lupu; *Zăbrătău*, pr. Gh. Radu, *Sita Buzăului*, pr. D. Comșa, unde P.S. Sa a slujit și taina Sf. Maslu în casa unui credincios; *Floroaia Mare*, pr. Gh. Tohăneanu; *Lădăuți*, pr. M. Apafi, și *Barcani*, pr. Fl. Bujoreanu, unde s-a săvîrșit și Denia îndătinată, urmată desigur, ca pe de-a rîndul de altfel, de cuvinte de învățătură.

Marți, 21 aprilie a.c., parohiile *Sărămaș*, pr. I. Banciu, care lipsea din parohie și care, așa cum s-a constatat la școala din localitate, nu predă religia deși se pare că este așteptat; *Valea Mare*, pr. P. Restanția, *Sîntionlunca*, pr. Pozna Pop David, găsit într-o stare nedemnă de un preot; *Ozun*, pr. Nedelea, și *Dobîrlău*, pr. Gh. Băilă, unde s-a slujit Denia îndătinată și unde de asemenea au participat mulți copii, care sînt prezenți și la lecțiile de religie din școală și cărora li s-a adresat un cuvînt special de învățătură.

Miercuri, 22 aprilie a.c., parohiile: *Valea Dobîrlăului*, pr. I. Gașpar, care nu s-a mutat în parohie, unde, spre marea bucurie a credincioșilor, s-a participat la Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite și la taina Sf. Maslu de obște; *Lisnău*, parohie vacantă, administrată de pr. Pozna David, unde avem două biserici mari, bine întreținute, merite speciale avînd inimosul epitrop S. Radu; *Valea Lisnăului*, unde se mai vede urma unei frumoase troițe distrusă în timpul ocupației hortyste; *Dobolii de Jos*, pr. I. Damian; *Podul Olt*, pr. S. Solovăstru, unde, ca și în alte locuri, se poate verifica zicala: „Omul sfințește locul"; *Hărman*, pr. V. Dumbravă, unde tocmai se săvîrșea o înmormîntare, la care a citit și P. S. Sa o rugăciune și a rostit un cuvînt de învățătură și mîngîiere; *Lunca Calnicului*, pr. P. Pleșa, unde s-a slujit la Denia îndătinată și unde un numeros cor de copii și tineret a dat răspunsurile într-un mod deosebit de înălțător.

Joi, 23 aprilie a.c., parohia *Covasna*, pr. Gh. Olteanu, greu bolnav, iar parohia neavînd suplinitor în prot. Sf. Gheorghe fiind peste 10 parohii vacante, s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, cu cele legate de această Sf. Liturghie din Joia Mare, s-a spovedit și împărtășit, iar seara s-a săvîrșit Denia celor 12 Evanghelii, după care s-a continuat Sf. Taină a Spovedaniei.

Vineri, 24 aprilie a.c., P. S. Episcop-vicar și însoțitorii la ora 6 dim. au fost în sf. biserică din *Covasna*, unde a fost un adevărat potop de lume, foarte mulți tineri, avînd loc spovediri și împărtășiri, săvîrșirea ceasurilor, pînă la ora amiezii, cînd s-a cercetat parohia *Zăbala*, pr. I. Bercu, unde s-a participat la săvîrșirea Sf. Maslu de obște, prezenți fiind și aici foarte mulți copii și tineret; *Păpăuți*, pr. C. Popica, unde s-a slujit taina Sf. Maslu de obște, după care un grup de peste 20 de copii, îmbrăcați românește, pregătiți de preotul paroh, au prezentat un montaj religios, cu rugăciuni, poezii și cîntări religioase, cu recitări de texte evanghelice legate de patimile și Învierea Domnului, acțiune demnă de toată lauda atît pentru copii cît și pentru preotul paroh; *Zagon*, pr. I. Negrea, unde s-a slujit la Denia prohodului, executat foarte frumos de două echipe alcătuite de credincioși de toate vîrstele din această parohie.

Simbătă, 25 aprilie a.c., s-au cercetat parohiile: *Ghelința*, vacantă de mai mult timp; *Tg. Secuiesc*, pr. Șt. Nițu; *Ojdula*, vacantă și această parohie de mai multă vreme; *Bretcu*, pr. I. Cucu; *Mărtănuș*, pr. Iov Moșuț, iar slujba Învierii Domnului și în continuare Sf. Liturghie arhierească, cu participarea unui mare număr de credincioși, s-au săvîrșit în catedrala din *Sf. Gheorghe*, preoți: I. Cucu și C. Puia, cînd s-a citit și Pastorala de Paști a Î. P. S. Mitropolit Antonie, iar la ora 5 dim. P. S. Sa a săvîrșit slujba Învierii la parohia, vacantă de asemenea de mult timp, *Micfalău*, după care s-a cercetat parohia *Malnaș-Băi*, pr. G. Todea.

Subliniem din nou că marea bucurie a acestei drumeții pastorale, altfel nu ușoară, a fost participarea la rugăciunile și slujbele din majoritatea parohiilor cercetate a tinerilor, ceea ce ne dă speranța unei „veniri în fire" a întregului nostru popor, baza unui cu adevărat viitor promițător pentru acest popor îndreptățit la mai mult bine. *P.*

DIN SF. SCRIPTURĂ:

— Mila Lui este din neam în neam peste cei ce se tem de El.

(Luca 1, 50)

— Duhul Domnului este peste mine, pentru că el m-a uns ca să binevestesc săracilor și m-a trimis ca să tămăduiesc pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc robilor izbăvire și orbilor vedere, să ușurez pe cei apăsați.

(Luca 4, 18)

Semnalăm... Semnalăm...

WOMEN IN A CHANGING WORLD (Femeile într-o lume în schimbare) e una din revistele Consiliului Mondial (Ecumenic) al Bisericilor. Era publicația Sub-unității „Femeile în Biserică". Acum această Sub-unitate, în cadrul restructurării Consiliului, a fost desființată și inclusă în Unitatea: *„Dreptate, Pace și Creație"*. Nu s-a supărat nimeni, pentru că problema femeii, în cadrul Consiliului, e văzută mai ales ca o problemă care ține de *Dreptate*. O spune foarte limpede Aruna Granadason (*Women*, Nr. 31, 1991, p. 3), dar cere „vigilență și forță" în lupta femeilor, pentru a ține trează preocuparea Consiliului de drepturile femeilor, ca o prioritate absolută. Evident, în primul rînd e vorba de drepturile religioase, apoi de schimbarea limbajului cu privire la Dumnezeu în sensul de a fi feminizat, de dreptul femeilor la hirotonie, dar și de asigurarea cît mai multor locuri pentru femei în conducerea Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Aruna Granadason numește, după un calapod mai vechi, devenit stereotip, trei preocupări care trebuie să ocupe, cu mare prioritate, agenda Consiliului: femeile, tineretul și educația. Acestea vor asigura drumul Consiliului spre nou. Și, în același timp, vor înscrie Consiliul pe linia de continuitate față de lupta dusă de înaintașele femeilor de azi din Consiliu. Se citează nume: Madeline Barot, Brigalia Ban, Bärbel von Wartenberg-Potter, Anna Karin Hammar și Priscilla Padolina, femei care au făcut să bată un nou vînt — zice autoarea — în toate colțurile lumii, și vîntul acesta nu mai poate fi oprit.

Aș face doar două observații:

Întîia: printre priorități lipsește *preocuparea pentru unitatea Bisericilor*, adică tocmai rațiunea de a fi a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. El devine mai ales o tribună pentru cîștigări de poziții, cît religioase, cît sociale. Ce se înțelege prin *educație*, nimeni nu știe exact, pentru că educația ecumenică e încă lipsită de puncte cardinale. Am arătat într-un număr trecut cum duce ea la relativizarea moralei d.p.

A doua observație: Într-adevăr, doamnele numite mai sus sînt cele care au început lupta de emancipare a femeilor în Biserică, prin Consiliul Ecumenic. Mai sînt și altele. Întîmplător, eu le cunosc, deci pot atesta acest lucru. Dar care teolog le mai cunoaște? Cîtă teologie a fost în „lupta" lor? Ce nume au ele, fie și numai în teologia confesiunii sau a țărilor lor? Și dacă așa ceva nu se poate detecta cu nici un aparat, pe ce și-au întemeiat lupta? Pe simple revendicări sociale!

În materie de revendicări sociale e mai aproape de adevăr să spunem că au dreptate.

Dar a justifica revendicări harice cu argumente sociale!...

De altfel vom vedea mai departe și cum stau cu teologia.

*
* *

Dr. Renate Rose reia problema Euharistiei din BEM (Baptism, Eucharisty, Ministry). Vom da numai cîteva citate din studiul domniei sale (publicat sub titlul "BEM revisited" în același număr din WOMEN, cit. supra).

„Euharistia n-a fost instituită nici de Iisus, nici de ucenici. Ea s-a născut în cursul procesului de formare a noii comunități".

„De vreme ce Euharistia n-a fost instituită de Iisus cel pămîntesc, cuvintele pe care autorii Evangheliilor le pun în gura Sa în timpul Cinei celei de Taină, trebuie considerate ca expresii ale credinței Bisericii primare. Au fost o încercare a evangheliștilor și a comunităților lor de a interpreta viața, moartea și învierea Sa" (P. 23).

Iată pentru ce fel de Euharistie doresc doamnele de la Consiliul Ecumenic să fie hirotonite! Pentru o astfel de Euharistie, pot fi hirotonite! Desigur de cei care cred ca și domniile lor, și pentru comunități tot atît de ciudate! Pentru că, în cazul domniilor lor, nici Euharistia nu e Euharistie, nici hirotonia n-ar fi hirotonie. Ne-o spune Sfînta Scriptură.

Dar oare domniile lor n-o citesc?

Ba da. Dar iată cum o interpretează:

„Relatările biblice asupra Cinei celei de Taină s-au alcătuit pe încetul, în diferite contexte ale Bisericii primare".

Cum însă textele biblice sînt limpezi și vorbesc de instituirea Euharistiei de către Mîntuitorul, autoarea a simțit nevoia de a-l amesteca puțin și pe Iisus, dar nu chiar pe El, în „teologia" ei.

„Contextul a alcătuit textele cu ajutorul spiritului lui Iisus Hristos".

Ce multe știe d-na Renate Rose!

Dar nu, să fim serioși. Nu știe prea multe. Inventează ca să i se potrivească invenția ca premiză pentru ceea ce dorește d-sa astăzi. Și crează un fals silogism, deoarece premiza e falsă, închipuită.

Iată ce scrie mai departe:

„Contextul nostru de azi trebuie de asemenea să creeze noi texte și noi cuvinte ale viului Hristos".

Cu alte cuvinte să facem și noi o Scriptură, cam cum ne taie pe noi capul, sau „contextul" de azi! Care? Acela care ne convine nouă!

Mai departe relativizează total textele Scripturii:

„Un consens asupra unui text pentru toți și pentru toate timpurile este nepotrivit într-o lume pluralistă cu foarte diferite contexte" (p. 23).

Ce teză! Și ce argument teologic!

Mai departe spune tot atît de limpede că: *„Simboalele de credință, doctrinele și confesiunile sînt învechite"*. Și, și mai limpede:

„Femeile nu disprețuiesc tradițiile, dar le relativizează și le examinează cu suspiciune... Ele consideră textele biblice ca pe o moașă nemuritoare care ajută la nașterea unor texte noi, a unor noi povestiri și interpretări, precum le îndrumează duhul" (p. 24).

N-a mers, totuși, cu Scriptura! Nu s-au putut răstălmăci textele ei. Soluția? *Facem altă Scriptură!*

D-na Dr. Renate Rose (o fi dr. în... ce?) scrie aceste lucruri într-o revistă oficială a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Nimeni n-o comentează. Nimeni n-o dezaprobă.

Și așa, ecumenismul merge mai departe!

Cineva zicea să ne temem de atei! N-or fi și alții mai răi?

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegrarul Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU

15 mai
1992

Nr. 19—20

Melchisedec Ştefănescu, apărător al Ortodoxiei (II)

— Continuare din nr. trecut —

Melchisedec academicianul a prezentat la 17/29 martie 1890 la Academia Română comunicarea: *„Biserica Ortodoxă în lupta cu protestantismul, în special cu calvinismul în veacul al XVII-lea şi cele două sinoade din Moldova contra calvinilor"*. Se ocupă în special de *Mărturisirea de credinţă* pusă pe seama patriarhului de Constantinopol Ciril Lukaris, pe care o şi citează în întregime. E datată 1621, dar e publicată de calvini la Geneva şi adusă în Orient în 1632.

Melchisedec o declară plină de idei calvine, *„străină de ortodoxie"* (p. 9). Trece apoi la descrierea relaţiilor protestanţilor cu Biserica Ortodoxă, pe care le începe chiar din secolul al XVI-lea, ocupîndu-se de Melanchton şi în special de Martin Crusius, Ştefan Gerlach şi Iacob Andrea, profesori la Tübingen. După opinia lui Melchisedec aceştia căutau alianţa protestantismului cu Ortodoxia. Gerlach duce o scrisoare către patriarhul Ieremia al Constantinopolului, din partea lui Iacob Andrea, în 1573, apoi alta în 1574. Patriarhul răspunde după doi ani, arătîndu-şi dorinţa ca protestanţii să se întoarcă la Ortodoxie. Profesorii îi scriu din nou, apărîndu-se de acuzaţiile Romei că ar fi eretici. I-au trimis şi *Confesiunea de la Augsburg*.

Melchisedec urmăreşte pas cu pas relaţiile teologilor protestanţi cu patriarhul Ieremia. Acesta, arată Melchisedec, le răspunde şi le respinge doctrina cu privire la toate inovaţiile lor. Ba, la un moment dat, îi roagă chiar să nu-i mai scrie.

În acest context Melchisedec introduce şi cazul lui Ciril Lukaris trimis la studii în Germania de Meletie Pigas, un renumit cărturar ortodox. Meletie se gîndea să şi-l facă succesor pe scaunul Alexandriei. Ciril s-a dovedit un aprig luptător contra papismului, dar şi bun prieten cu teologii germani protestanţi. Totuşi în 1601 e ales succesor al lui Meletie Pigas, deşi e învinuit că s-a folosit de bani adunaţi în Saxonia. În 1622 e ales Patriarh ecumenic. Melchisedec crede că tot cu concursul protestanţilor (p. 19).

Mai departe Melchisedec dă un lung citat din *Istoria bisericească* a lui Meletie al Atenei (v. III, veacul 17). Cînd Ciril Lukaris a fost ales Patriarh ecumenic, se afla în Moldo-Valahia. După instalare rămîne patriarh 4 luni (sau 1 an şi 4 luni) şi e demis. Urmează cîţiva alţi patriarhi care păstoresc 5 luni (Grigore), 50 de zile (Antim) şi, schimbîndu-se sultanul, îl cheamă din nou pe Ciril Lukaris. Iezuiţii l-au pizmuit mereu şi au uneltit scoaterea lui din nou. Cînd au văzut că nu pot, au început să-l acuze de calvinism.

Melchisedec înclină să creadă că iezuiţii au pus pe seama lui Ciril Lukaris *Mărturisirea* adusă de la Geneva în 1632. Ciril Lukaris e destituit şi înlocuit cu Ciril Contari, sau Bereanul. Acesta e destituit la rîndul său şi exilat, şi e chemat din nou, a treia oară, Ciril Lukaris, dar peste un an e exilat din nou. Îl urmează un Atanasie Criteanul pentru 40 de luni, după care fu adus a patra oară Ciril Lukaris. A urmat iar o destituire şi iar o rechemare, a cincea oară (1638), din martie pînă în iunie.

Ciril Contari îl reclamă la sultanul Ibrahim I ca eretic şi, acum, obţine condamnarea lui la moarte prin sugrumare şi aruncare în mare.

Ce vremuri! Cine mai ştie cîtă luptă era în toate acestea pentru Ortodoxie, şi cîtă ambiţie şi luptă pentru putere! Ciril Lukaris e totuşi condamnat de un sinod ca eretic.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

NICOLAE IORGA ŞI GRECO-CATOLICISMUL DIN ARDEAL

— Reper de bază în registru cultural-istoric lărgit —

„Pe tărîmul ştiinţei şi culturii române, în care enciclopedismul este admirabil ilustrat de un D. Cantemir sau I. Heliade Rădulescu, de un B. P. Haşdeu sau M. Eminescu, de un G. Călinescu sau Mircea Eliade, N. Iorga reprezintă una din culmile înseşi ale spiritualităţii naţionale" (Gh. Buzatu, *N. Iorga — istoricul militant. Introducere* la monumentala lucrare a lui Iorga: *Istoria Românilor în zece volume*, reeditate, vol. I, partea întîi, Buc., 1988, p. 11).

*

„Istoricul este un bătrîn prin experienţă al naţiei sale. Dacă nu-l întreabă alţii, el e dator să vorbească" (N. Iorga, *Discurs de recepţie la Academia Română*, 1911, preluare după Gh. Buzatu, vol. şi şi pag. citate supra).

Şi Iorga, istoricul nostru cel mare, „anahoret al unui cult: istoria românilor" (Pamfil Şeicaru, *Nicolae Iorga*, reeditare, Buc. 1990, p. 142), „membru al mai multor academii şi societăţi ştiinţifice străine" *(Mic Dicţionar Enciclopedic)*, vast în informaţie şi în orizont, *ne-a vorbit şi ne vorbeşte tuturor, dator totdeauna faţă de toţi.*

El ne-a vorbit cu nemăsurată iubire de vatră şi de neam, spunîndu-ne în mii şi mii de pagini povestea sfîntă a neamului. Căci cunoştea ca nimeni altul izvoarele şi matca neamului; adîncurile şi înfloririle lui etnospirituale; istoria lui ca document şi semnificaţie; ca eveniment şi ca întreg; o istorie trecută atît de mult prin învolburate şi îndîrjite vremi de cruce, aici în poarta Europei; îi cunoştea echilibrul structural şi neînfrînta încredere în „sfînta dreptate" şi în rostul lui în lume; îi cunoştea cuviinţa şi simţul sacru de cinstire a părinţilor şi strămoşilor, SIMŢ ZIDITOR ŞI PĂSTRĂTOR DE NEAM, — DE VATRĂ, DE CREZ, DE LIMBĂ ŞI DE DATINI.

Din vibraţia unei astfel de înţelegeri a neamului şi a conjuncturilor lui de istorie s-a alcătuit deci definiţia directă şi neamnedabilă de SFÎŞIERE A „TRUPULUI BISERICII ROMÂNEŞTI UNICE" pe care, suferind, Iorga a dat-o „unirii" cu Roma, la 1697—1701, a unei părţi a românilor din Ardeal. *Parte totdeauna minoritară faţă de ardelenii statornic ortodocşi în trupul neamului,* — (dincolo de sprijinul prelung prin ademeniri şi falsuri, prin unele privilegii şi prin violenţe, oferit uniaţiei de străinii dezbinători, iezuiţi şi habsburgi); *şi cît de minoritară faţă de trupul-spaţiul întreg al românimii, funciar şi organic ortodox.*

*

În fapt s-a propus atunci de către iezuiţi şi habsburgi o tranzacţie pe cît de jenantă şi întristătoare, pe atît de revoltătoare pentru orice conştiinţă etic-sensibilă; un tîrg de credinţă şi de suflete cu totul necreştin şi imoral în esenţa lui; un inadmisibil schimb („troc") social-economic confesional. Iar una din părţi, partea română, era atunci în majoritatea ei covîrşitoare, inclusiv preoţimea ei, într-o stare chinuită şi disperată de iobăgie-servitute „cu totul neomenească" (L. Blaga, *Gîndirea românească din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, ed. îngr. de G. Ivaşcu, Buc., 1966, p. 18). — pe acest fond social-economic nedrept şi întunecat propunîndu-i-se cu atît mai imoralul tîrg: drepturi şi privilegii contra credinţă...

Cît despre drepturile propuse în acel tîrg nedemn, ele aveau să rămînă, cum adevărat va zice Blaga, *„în vidul promisiunilor"*.

Prim şi greu argument în acest sens este episcopul Inocenţiu Micu-Klein.

Căci peste ani, cînd episcopul Inocenţiu va cere, în consecinţă, pentru români, statutul şi drepturile promise, el se va dezmetici ca dintr-un vis naiv şi, consternat, îşi va da seama că se află într-un monolog fără ecou — că *„în contra lui toţi sînt"* (e vorba de magnaţii străini ai vremii) *„iar el, în numele clerului şi naţiunii, este singur în contra tuturor"* aşa încît *„n-ar fi nici o mirare dacă el, pentru feluritele asupriri şi prigoniri şi-ar pierde mintea"*, precum zice rugarea adresată împărătesei Maria Tereza de clerul şi poporul român la 19 iunie 1744, puţin înainte de căderea lui Inocenţiu (la Dr. Augustin Bunea, *Episcopul Ioan Inocenţiu Klein*, Blaj, 1900, p. 100).

Zicea în stilul său viu Samoil Clain de Sad că cererile lui Inocenţiu tare „au usturat pre unii

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Ioan Turcu

GEORGE BARIŢIU
180 de la naştere

Anul 1992 este sorocul împlinirii a 180 de ani de la naşterea lui George Bariţiu *(24 mai 1812)*; publicist, istoric, om politic şi de cultură; fruntaş al revoluţiei din 1848 din Transilvania. Studiază la Blaj şi Cluj şi funcţionează ca profesor la Blaj şi Braşov.

De numele lui se leagă întemeierea presei româneşti din Transilvania. După încercarea lui Ioan Barac de a edita la Braşov revista ilustrată „Foaia Duminecii", în 2 februarie 1837, iniţiativa trece în mîinile lui G. Bariţiu. El scoate, tot la Braşov, în 12 martie 1838, „Gazeta Transilvaniei"; la 2 iulie 1838 suplimentul „Foaia pentru minte, inimă şi literatură" (1838—1850); mai tîrziu în 1868 întemeiază „Transilvania", iar la Sibiu „Observatorul" (1878—1885). A tipărit şi 14 Calendare (1852—1865).

Aceste reviste abordează de-a lungul multor decenii probleme vitale pentru viaţa politică, culturală, naţională şi intelectuală a românilor ardeleni. Ele au un caracter didactic, apreciind valorile instructive şi educative faţă de cele estetice. Gazetele stimulează opera de luminare, ajută la cristalizarea conştiinţei naţionale şi cimentează unitatea întregului popor român. În acest scop reproduce, cu regularitate, cele mai de seamă articole publicate în „Curierul românesc" al lui Heliade şi în „Albina românească" a lui Gh. Asachi şi, totodată, a deschis larg coloanele revistelor pentru colaboratorii din Principate.

Odată cu întemeierea presei, Bariţiu a pus şi problema înfiinţării tipografiilor româneşti. În 1850 Şaguna inaugurează la Sibiu prima tipografie românească din Ardeal şi în 1851 Bariţiu înfiinţează a doua la Braşov. Prin înfiinţarea lor „s-a spart monopolul secular" al tipografilor străini. Se inaugurează o nouă eră tipografică.

Bariţiu n-a fost străin nici de istoriografie, mai ales după instaurarea dualismului austro-ungar (1867), cînd publică studii şi documente. Opera sa istorică este „Părţi alese din istoria Transilvaniei pe ultimii două sute de ani" (3 vol. 1889—1891), lucrare de sinteză a istoriografiei române ardelene din secolul al XIX-lea, valoroasă şi astăzi prin partea ei memorialistică.

Se remarcă şi ca mare om politic. La început nu s-a amestecat direct în viaţa politică. După 1861, odată cu schimbarea politicii austriece, este prezent la toate manifestările naţionale, ia parte (în 1863—1865) la dezbaterile Dietei din Sibiu, cît şi ale parlamentului din Viena. Remarcabilă este adresa lui către Senatul imperial cu privire la absolutism, pentru afirmarea şi revendicarea drepturilor de bază ale românilor ardeleni. A luptat împotriva dualismului prin care Transilvania şi-a pierdut seculara sa autonomie şi statutul de principat din 1541, fiind unul dintre protagoniştii „pasivismului", adică al boicotării parlamentului de la Budapesta. Cu ocazia pronunciamentului de la Blaj din 1868 (aniversarea a două decenii de la Adunarea de la Blaj), Bariţiu a redactat un memoriu, care prin caracterul lui revendicativ, este cel mai îndrăzneţ manifest românesc de la începutul perioadei dualiste.

Bariţiu a fost şi un veritabil om de cultură, cu o activitate remarcabilă în toate domeniile şi aspectele culturale. Se numără printre ctitorii ASTREI, secretar principal, apoi preşedintele ei. De la începutul Societăţii Academice a fost membrul ei, preşedintele Secţiei istorice, iar la bătrîneţe preşedintele Academiei. Ca şi Heliade şi Asachi, a pus în discuţie marile probleme ale dezvoltării culturii ardelene, văzute întotdeauna în legătură organică cu cea a întregului popor român. „Foaia" şi apoi „Gazeta" s-au unit în aceeaşi acţiune largă de promovare a culturii româneşti. Împotriva tendinţelor de maghiarizare a şcolilor şi gimnaziilor confesionale, Bariţiu pledează pentru extinderea învăţămîntului românesc şi pentru înfiinţarea de noi instituţii şcolare, cum a fost cazul liceului confesional din Braşov (1851).

Bariţiu se numără printre fruntaşii revoluţiei din 1848. În anii premergători acestei revoluţii, românii de pe ambele versante ale Carpaţilor aveau clară conştiinţa despre unitatea lor. În 1834 a fost descoperită la Sibiu o societate secretă, între membrii căreia se afla şi Bariţiu, care urmărea unirea tuturor românilor. În ciuda măsurilor represive, conştiinţa unităţii a devenit către 1848 un postulat al opiniei publice progresiste. Prezenţa lui Bariţiu în 1848 la Cernăuţi, unde era refugiat grupul celor 14 moldoveni, ca şi în Ţara Românească este dovada clară a legăturilor existente între tinerii din aceste ţări. În Transilvania, aceste legături au dus la naşterea mişcării naţionale, condusă de intelectuali, din care n-a lipsit nici Bariţiu. Gazetele lui au contribuit în mare măsură la intensificarea sincronizării luptei pentru unitatea tuturor românilor.

La vestea izbucnirii revoluţiei din Paris (22 februarie), Viena (13 martie) şi Pesta (15 martie), gazetele lui Bărnuţiu salută primele succese ale revoluţiei, cu speranţa că aceasta va rezolva cele mai acute

(Continuare în pag. a 3-a)

Prot. Ieremia B. Ghiţa

Cateheză despre femeia samarineancă de la fîntîna lui Iacob

I. Pregătirea aperceptivă

Exista încă cu veacuri înaintea venirii Mîntuitorului duşmănia între samarineni şi iudei, manifestată sub diferite forme, inclusiv pe plan religios. Iisus depăşeşte în mai multe situaţii şi împrejurări această învrăjbire.

II. Anunţarea temei

Una din acestea este şi cea prilejuită de convorbirea Mîntuitorului cu femeia samarineancă de la fîntîna lui Iacob, la care ne vom referi în cele ce urmează:

III. Tratarea

Iată relatarea Sfîntei Evanghelii: „Deci a venit în cetatea Samariei, care se cheamă Sihar, aproape de locul pe care l-a dat Iacob lui Iosif, fiul său. Şi era acolo fîntîna lui Iacob. Iar Iisus fiind ostenit de călătorie, s-a aşezat lîngă fîntînă. Şi era ca la al şaselea ceas. Atunci a venit o femeie din Samaria ca să scoată apă. Zis-a ei Iisus: dă-mi să beau. Căci ucenicii Lui se duseseră în cetate să cumpere mîncare. Deci i-a zis femeia samarineancă: cum Tu, iudeu, ceri să bei apă de la mine, femeie samarineancă? Pentru că nu au amestec iudeii cu samarinenii. Răspuns-a Iisus şi a zis: de ai fi ştiut tu darul lui Dumnezeu şi cine este cel ce-ţi zice: dă-mi să beau, ai fi cerut tu de la el şi ţi-ar fi dat apă vie. Zis-a Lui femeia: Doamne, nici găleată nu ai şi fîntîna e adîncă; de unde, dar, ai apa cea vie? Nu cumva eşti tu mai mare decît părintele nostru Iacob, care ne-a dat această fîntînă şi el însuşi a băut din ea şi fiii lui şi turmele lui? Iisus a răspuns şi a zis: Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăşi; dar cel ce va bea din apa pe care o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care o voi da Eu se va

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot profesor Sorin Cosma

O datorie de conştiinţă

Am auzit vorbindu-se de o carte a scriitorului basarabean Ion Druţă: *„Povara bunătăţii noastre"*. Nu ştim exact ce tratează această carte, dar titlul ei ni se pare extrem de grăitor, deşi pare a exprima un paradox. Cum, adică: bunătatea noastră atrage după sine o greutate, o durere, un neajuns, o povară?! După cum ştim, bunătatea merge de obicei mînă în mînă cu surorile ei mai mici: mulţumirea, recunoştinţa, bucuria, mîngîierea şi încă altele asemenea acestora. Şi totuşi, bunătatea are şi ea durerile ei, adesea deosebit de mari, greutăţile ei, apăsările ei, cum spune autorul de mai sus. Probabil că din astfel de constatări a izvorît şi zicala românească: Fă bine ca să-ţi auzi rău. De cîte ori, de pildă, primeşti în casa ta un biet om ca să-i dai un adăpost, ca pînă la urmă el să se pună stăpîn pe ea şi să te scoată afară. Sau împrumuţi pe cineva cu inimă înţelegătoare, ca apoi cel împrumutat sau ajutat într-un fel sau altul din calcule meschine să-ţi întoarcă spatele şi să-ţi devină cel mai mare duşman, ceea ce nu ne va descuraja desigur în a urmări şi a face binele.

Titlul cărţii lui Ion Druţă ne duce cu gîndul şi la ceea ce ne spune Sf. Apostol Pavel, cînd zice: „Toţi cîţi cu bună cucernicie vor să vieţuiască întru Hristos-Iisus vor fi prigoniţi" (II Tim. 2, 13), cu alte cuvinte, vor purta povara suferinţelor generate de adevărul, de dreptate şi alte valori cărora doresc să le dea viaţă în numele Binelui absolut — Dumnezeu.

Ca popor creştin în toate fibrele fiinţei sale, românii au avut şi ei din plin parte de astfel de suferinţe. Mai ales cei din Transilvania şi din Basarabia. „Ar trebui volume pentru descrierea persecuţiilor neîntrerupte suferite de poporul român din Transilvania", scrie undeva venerabilul nostru pr. prof. acad. D. Stăniloae.

„Sîntem un popor milos — subliniază şi N. Iorga —, un popor care nu jignim şi nu prigonim. Sufletul nostru tăgăduieşte oricare din mijloacele de a face violenţă altor suflete omeneşti". De aceste nobile însuşiri ale poporului român se pare însă că s-a probitat şi abuzat, uneori chiar peste măsură.

Aniversăm în aceste zile Revoluţia din 1848, care, în Transilvania, a costat viaţa a zeci de mii de români torturaţi şi ucişi de către cei pe care i-am primit pe plaiurile noastre şi cărora nu le-am făcut niciodată nici un rău; sate arse, reşedinţa episcopală ortodoxă din Sibiu devastată şi biblioteca arsă etc. Poporul maghiar, şi el, „lupta pentru libertate în timp ce conducătorii lui făceau lanţuri de robie pentru celelalte naţiuni supuse lor", cum arată chiar un autor maghiar (Fényes Samu: Ungaria revizionistă).

Să venim mai aproape de noi, la dictatul de la Viena din toamna anului 1940, cînd cei ce vieţuiam în fostul judeţ Trei Scaune nu ştiam că între noi şi confraţii noştri secui este vreo deosebire, convieţuind în deplină armonie, cînd, în localitatea Covasna de pildă, industria toată şi comerţul erau în mîna acestor confraţi, dar cînd s-a dezlănţuit asupra noastră un inimaginabil val de ură, revărsată pînă şi asupra bisericilor noastre, fiind dărîmate — şi nu vom înceta să subliniem mereu această barbarie, alături desigur de alte multe fărădelegi — 7 biserici ortodoxe din actualul judeţ Covasna, care se adaugă la cele peste 150 biserici parohiale şi mănăstiri arse şi dărîmate de habsburgii catolici în secolul XVIII.

După 23 august 1944 — cînd pe dealurile de la Podul Olt, Dobolii de Jos şi Sf. Gheorghe au căzut sute de tineri români, unii chiar din zonă, pentru alungarea armatelor horthyste, cimitirul eroilor din Dobolii de Jos, jud. Covasna, stînd mărturie în acest sens, după o scurtă perioadă de administrare românească, s-a reaşezat din nou stăpînirea horthystă, dar cu o altă firmă, cînd atotputernice erau gărzile secuieşti, chipurile „ale săracilor", conduse de un oarecare Pilla, gărzi sprijinite de trupele sovietice, oprimînd din nou pe bieţii români din zonă şi jefuindu-i în fel şi chip.

Mulţi dintre aceşti zeloşi ai stăpînirii maghiare s-au înscris în Partidul Comunist şi, intrînd în miliţie şi securitate, au devenit propagatori şi cîini de pază ai orînduirii care ne-a „fericit" peste 40 de ani, perioadă în care s-a dat cu tîrnăcopul la temelia vieţii materiale, dar mai ales spirituale a poporului nostru.

Încă din 1947 au început să se simtă mai vădit efectele unor astfel de zeloşi cîini de pază, cînd, în zona de care vorbim, dacă un român ridica puţin capul era de-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Melchisedec Ştefănescu, apărător al Ortodoxiei

(Urmare din pag. 1)

Melchisedec urmăreşte de aproape evoluţia lucrurilor. El pare a nu fi sigur că Ciril Lukaris ar fi autorul *Mărturisirii* calvine puse sub numele lui. Dar îl încurcă ceva: de ce Lukaris nu a respins acuzaţia de calvinism? Melchisedec crede că, fiind bun prieten cu protestanţii care l-au ajutat, n-a vrut să se dezică de *prietenia lor!* Greu de admis. Dositei al Ierusalimului în *Mărturisirea* sa spune totuşi că Lukaris, în particular, a spus mereu că nu e el autorul *Mărturisirii* ce se pune sub numele său, dar în public n-a voit s-o combată (p. 23) şi n-a scris nimic contra ei (p. 29).

Oricum, Melchisedec nu admite *Mărturisirea* zisă a lui Lukaris. O condamnă.

Povesteşte apoi pe larg desfăşurarea *Sinodului de la Iaşi* (1641 sau 1642); apărînd conţinutul *Mărturisirii* lui Petru Movilă şi fiind de partea celor care admit prezenţa la Iaşi chiar a Marelui Mitropolit, autor. Îi acuză pe constantinopolitani de lipsă de onestitate, deoarece, printr-o politică duplicitară, au ţinut aproape ascunsă *Mărturisirea* lui Petru Movilă pînă în 1662, cînd au recunoscut-o printr-un Sinod, dar Petru Movilă murise. Nici cei de la Constantinopol nu ne-au iubit întotdeauna!

Melchisedec, urmînd pe Dimitrie Cantemir, ne dă multe ştiri despre Mitropolia Moldovei şi, în special, despre independenţa ei după Sinodul de la Florenţa cînd, rupîndu-se de Constantinopol, trece sub Ochrida, dar Ochrida aproape că nu mai exista, aşa încît Moldova deveni autocefală (p. 46). Mai tîrziu s-au reluat legăturile cu Constantinopolul, pe vremea Patriarhului Partenie, în timpul Sinodului de la Iaşi. Dar tot în vremea aceea Sf. Mir s-a sfinţit totuşi la Iaşi (p. 49).

Dizertaţia lui Melchisedec consideră că Sinodul de la Iaşi a fost împotriva calvinilor (p. 68). El arată că tot împotriva calvinilor s-a mai ţinut un sinod la Iaşi în 1645, numai cu ierarhii moldoveni şi munteni.

Vom încheia aceste referinţe la protestantism cu aprecierile lui Melchisedec, aprecieri care ni-l prezintă ca pe un mare apărător al Ortodoxiei: *„Românii au defăimat din totdeauna protestantismul sub toate formele lui, ca pe o religie abătută cu totul de la dogmele credinţei ortodoxe; şi anume pentru că sectele protestante au deformat şi schilodit doctrina bisericească; prin suprimarea şi schimonosirea tainelor ortodoxe; prin suprimarea cinstirii şi închinării sfinţilor, a moaştelor şi a icoanelor; prin suprimarea posturilor stabilite de Biserică, ca semne văzute ale evlaviei ortodoxe, prin suprimarea monahismului şi a mînăstirilor, atît de iubite şi sfinte la Români“* (p. 58).

Melchisedec cunoaşte şi compătimeşte situaţia din Ardeal, unde românii au avut de pătimit mult de la „confesiunile domnitoare“. Descrie pe larg suferinţele din partea calvinilor ale lui Ilie Iorest. Comentează pozitiv intervenţia mitropolitului Varlaam prin *Răspunsul la Catehismul calvinesc*. El arată că Varlaam a şi convocat al II-lea Sinod de la Iaşi (1645) tot contra calvinilor (p. 69), ba chiar şi descrie amănunţit cum arăta şi ce cuprindea *Catehismul calvinesc*, pe de o parte, şi ce răspuns a alcătuit Sinodul din 1645 la fiecare punct din Catehismul calvinesc (p. 71—77), pe de altă parte. Nu ştiu de ce nu-l pomeneşte pe Sava Brancovici!

La sfîrşit Melchisedec reia problema *Mărturisirii* lui Ciril Lukaris, căutînd din nou să-l disculpe, pe el, nu textul *Mărturisirii* puse sub numele lui. Dă şi textul combaterii *Mărturisirii* puse sub numele lui Lukaris, combatere făcută de către Dositei al Ierusalimului (p. 92—110) în Mărturisirea sa.

Şi, la sfîrşitul a peste 100 de pagini de expuneri detaliate, Melchisedec conchide:

„Cu aceasta (e vorba de epistola patriarhilor cu care au fost trimise Anglicanilor în 1723 deciziile Sinodului de Ierusalim) *s-a pus capăt pentru totdeauna încercărilor protestanţilor de a dovedi că dogmele lor cele inventate de Luther, Calvin şi de alţi ereziarhi produşi de protestantism ar fi aceleaşi ca şi ale Bisericii Orientale de Răsărit. Sinodul de la Ierusalim a stabilit pentru totdeauna graniţele dogmatice între Ortodoxismul oriental şi protestantism.* De aceea — conchide Melchisedec — *luptele acestora au trecut de pe terenul bisericesc pe cel politic, precum şi luptele Ortodoxiei cu papismul“* (p. 113).

Într-un limbaj direct, lăsînd politeţea deoparte, cu supărare — deşi altă dată va avea şi accente ecumenice — de data aceasta Melchisedec li se adresează şi luteranilor, şi calvinilor, şi catolicilor, mai ales cînd aceştia se prezentau cu pretenţii de aducători de cultură şi de ajutoare:

„Voi veniţi în numele statelor şi ale naţiunilor voastre, ca să aduceţi o nouă tiranie durabilă asupra ţărilor noastre ortodoxe. Noi încă n-am scăpat cu toţi de turci şi de legea lor cea rea, şi ne recomandaţi aliţii noi. Vă apreciem: duceţi-vă de unde aţi venit şi ne lăsaţi în pace; ne vom face noi fără voi cultura noastră naţională, vom îngriji de Biserica noastră naţională, de bolnavii şi de săracii noştri şi de tot ce priveşte prosperitatea noastră. Noi n-avem trebuinţă de voi, fiindcă tot ce este bun în Biserica voastră, la noi există şi a existat înainte de ivirea voastră în lume, şi a născocirilor voastre, cu care amăgiţi omenirea“ (p. 116).

Cam dur! Încă nu apăruse limbajul ecumenic! Dar trebuie citit textul în contextul din februarie 1890, cînd e datat, ca scris la Roman! Şi să reţinem din el doar ceea ce e încă valabil şi azi. Judece fiecare.

* * *

Într-o şedinţă a Sf. Sinod din primăvara lui 1883 Melchisedec a citit un referat intitulat: *„Papismul şi starea actuală a Bisericii Ortodoxe în Regatul României“* (Bucureşti, 1883).

Face istoria catolicismului în Ţările Române, cu erudiţie şi cu sistem. Foloseşte mult pe Hunfalvy, *Die Rumänien*, pe Cantemir, pe Maior, pe Şincai ş.a. Arată că părăsirea Ortodoxiei de către nobilii români, şi trecerea lor la catolicism, i-a maghiarizat (Hunfalvy, p. 122—124, cf. Melchisedec p. 7). Melchisedec crede că românii şi-au cunoscut întotdeauna credinţa şi deosebirile de cea catolică (p. 29). Uniaţia din Ardeal a mărit teama şi antipatia românilor ortodocşi faţă de Biserica Apusului. Crede că la aceasta a contribuit şi publicarea în limba română a cărţilor de apărare a Ortodoxiei (p. 31).

Spre deosebire de pornirea aproape violentă împotriva protestantismului, limbajul faţă de catolici e mai ecumenic. Arată că din vechime Biserica catolică a fost tolerată, ocrotită de guverne, scutită şi miluită, împreună cu clerul ei, în România (p. 39). Nu admite însă încercările Romei de a se întinde şi dezvolta în dauna Ortodoxiei şi, mai ales, de a considera Ortodoxia slabă. *„La Roma se ştie foarte bine că un popor nu poate exista fără religie şi, crezînd că religia şi Biserica Ortodoxă a românilor sînt moarte, meşterii cei iscusiţi de acolo aleargă să le înlocuiască cu ale lor pe care le cred nemuritoare şi eterne“* (P. 83). Nu-i plac *vizitatorii* sau *vicarii apostolici*. Nu-i place că vor un *Mitropolit al Bucureştilor*, ca şi cînd n-ar exista acolo un Mitropolit ortodox. Nu-i place că cel de la Iaşi îşi va zice Arhiepiscop şi, că un episcop se va instala la Galaţi cu titlul Gălăţeanul, şi altul la Craiova, cu titlul „Craioveanul“. Biserica catolică *„tinde a domina toată lumea“* (p. 84—85), zice el. Şi nu-i place nici aceasta. *„De secole ne urmăresc şi pe noi românii şi încearcă mereu să facă cîţiva paşi înainte. De reuşesc, bine, ea merge înainte; de nu, ea face pauză, lucrează în ascuns şi apoi la timp iese pe faţă, şi aşa necontenit“* (p. 85).

Le-a citit bine stratagema! Şi nu-i cruţă. Le-o dezvăluie. Şi apoi afirmă: *„Biserica noastră ortodoxă pe lîngă doctrinele sale sănătoase, creştineşti, evanghelice, are valoarea vechimei apostolice şi tradiţiunile celor mai mari dascăli ai orientului creştin, respectaţi în toată creştinătatea şi, ce este mai mult, are tipul său şi caracterul particular de Biserică naţională“* (p. 86). Roma e cosmopolită şi nu numai că nu este favorabilă naţionalităţilor, ci le este chiar duşmană, şi le sacrifică oricînd, aceasta o cer interesele ei (p. 88). În Galiţia contribuie la polonizarea rutenilor, în Ungaria la maghiarizarea românilor şi a slavilor (p. 89).

Melchisedec ne mai dă o informaţie: *„Ţăranii papistaşi săteni din România, dacă îi întrebi de ce naţionalitate sînt, răspund că sînt catolici; preoţii lor sînt aleşi din neamuri străine: poloni, italieni, unguri, nemţi, prin urmare nu este a se aştepta de la ei sentimente naţionale române... Sentimentele naţionale nu vor străbate niciodată în comunele catolice... Dar naţiunii române îi trebuie o Biserică naţională, pentru noi şi în hotarele noastre... Papismul caută deşerturi, spre a le umple el“* (p. 89—90).

Aceasta nu înseamnă că Melchisedec şi-a uitat sentimentele ecumenice şi toleranţa. El reaminteşte: *„Românul este din fire tolerant“*, dar se declară împotriva a ceea ce am numi astăzi prozelitism sau trecerea ortodocşilor la alte credinţe. *„Românul crede om de nimica pe acel ce reneagă legea lui“* (p. 93).

Iată şi o pagină profetică, rostită cu mai mult de o sută de ani în urmă, care ne descoperă un Melchisedec nu numai bine informat asupra tuturor situaţiilor de pe vatra românească, ci şi un interpret şi analist de mare exactitate a sensurilor evenimentelor şi, în acelaşi timp, un vizionar care prevede evoluţia stărilor de lucruri, cărora le înţelege substraturile.

„Dacă Românii uniţi din Ardeal nu şi-au pierdut încă naţionalitatea română, cauza este pentru că ei păstrează încă în mare parte bazele Bisericii Ortodoxe naţionale. Dar uniaţia este primul pas spre catolicism şi propaganda romană nu se va lăsa pînă ce nu-i va face pe deplin catolici-romani, reformînd treptat şi pe nesimţite totul, pînă ce îi va introduce în cosmopolitismul său“ (p. 93).

Iată acum, peste o sută şi nouă ani, pasul acesta a şi fost făcut: ei sînt acum catolici romani! Melchisedec îi deplînge *„pe cei ce s-au distins prin servilismul lor cauzei Bisericii romane“*, avînd grijă să-l scoată din această categorie pe Cipariu, pe Maior, pe Şincai, care au fost, tocmai pentru că au refuzat servilismul, marginalizaţi şi chiar persecutaţi (p. 94—95). Deplînge — şi îi dăm dreptate — faptul că *„şi poporul român este capabil a fi ademenit la renegarea religiunii“*, cu scuza că e supus totdeauna ademenirii cu foloase materiale, şi cu amăgiri. Melchisedec a văzut ceea ce spunem şi noi din observaţia directă: *„În Transilvania mulţi români au trecut la calvinism şi apoi sau contopit cu secuii şi cu ungurii. Vechea nobilime română din Transilvania şi Ungaria, toată* — adaugă el cu referire şi la trecerile la catolicism — *trecînd la catolicism s-a maghiarizat“* (p. 95).

El se explică de îndată că prin cele ce spune nu trebuie să se simtă nimeni jignit, dintre catolicii-romani din România, pentru că noi rămînem toleranţi, dar ne apărăm Biserica noastră naţională şi ne ferim de amestecul străinilor în afacerile noastre naţionale (p. 95). Dă drept exemple de toleranţă şi înţelegere faptul că săvîrşim Tainele Bisericii celor ce n-au preoţi catolici pe aproape, fără să le cerem să se facă ortodocşi (p. 96). Apreciază cu elogii opera culturală a lui Şaguna în Transilvania (p. 101).

În concluzie, vom arăta că Melchisedec a iubit Ortodoxia. Excesele de limbaj, care pot apărea astăzi exagerate şi antiecumenice, poate erau fireşti într-o epocă de agresiune cînd calvină, cînd catolică. În astfel de epoci repetate, atitudinea sa redevine actuală. Dar el zice: *„... Armele noastre de apărare nu pot fi scoase de aiurea, decît din simţul nostru naţional, — românismul, şi din devotamentul nostru religios — Biserica Ortodoxă Română“* (p. 72—73).

O altă sursă de apărare trebuie să fie *cultura*. El face apel la îmbunătăţirea culturală, intelectuală şi morală a clerului, pentru că altfel se va ajunge la *„stingerea treptată a simţului religios, în popor şi în clasele culte, prin răspîndirea doctrinelor anti-creştine şi anti-sociale“* (p. 79).

Avertismentul nu pare lipsit de actualitate!

Iată cu cîte sfaturi ne binecuvintează Melchisedec, valabile chiar şi după o sută de ani de la moarte. A fost mare în toate. În cultură, În credinţă. În erudiţie. În previziuni. În suferinţe. În răbdare. În iubire faţă de Biserica şi neamul său. E un mare model. Un exemplu de ierarh. Pentru generaţia noastră — cu probleme asemănătoare — şi pentru generaţiile viitoare. Căci valorile esenţiale pe care le-a onorat şi promovat el sînt valori fără de moarte şi fără de vîrstă.

O datorie de conştiinţă

(Urmare din pag. 1)

clarat imediat reactionar si trimis se ştie unde şi cînd un foarte mare număr de români din Covasna au fost declaraţi chiaburi, storcîndu-se de la ei mai mult impozit decît se scotea din întreg raionul Tg. Secuiesc din vremea aceea.

Pe lîngă cazurile singulare, de suferinţe, unele de nedescris, a avut parte un întreg grup sau lot de români din Covasna — Voineşti şi împrejurimi, învinuit de tentativă de răsturnare a orînduirii, fiind vorba mai degrabă de o rezistenţă pasivă faţă de „binefacerile“ care începeau să se reverse peste noi, ipostază în care, în acei ani, se afla de altfel majoritatea absolută a poporului român.

O elementară conştiinţă umancreştinească şi naţională ne îndatorează să-i aducem în atenţie pe toţi componenţii acestui lot covăsnean ,în primul rînd pe cei trecuţi pe tărîmul veşniciei, cărora le aducem acum şi simţăminte de profundă pioşenie şi rugă către Cel Atotputernic, ca El să-i ierte şi cu drepţii să-i numere pe: maiorul de aviaţie Gavrilă Neguţ, ing. Nicolae Trandabur, notarul Ioan Ceangă, cîntăreţul bisericesc Florea Lungu, Ştefan Munteanu, Nicolae Bîrlă, Avram Preda, Leonida Luca, Mihai Toma, fugit şi apoi prins şi condamnat, Elisabeta Toma, soţia lui, Eufrosina Manole — toţi din Covasna-Voineşti; pr. Ioan Ciurea, om de o rară bunătate şi noblеţe sufletească, şi Nicolae Ciobanu, ambii din Poiana Sărată; Ioan Pătrunjel din Zagon; Marin Ionescu, fugit ani mulţi, şi Avram Dumitru, ambii din părţile Vrancei, ca şi Oprea Filip.

Din acelaşi grup au mai făcut parte, aflîndu-se în viaţă: învăţătorul Ioan Oltean, pr. Romulus Ciora, fost preot în Zăbala, Mircea Toma, Nicolae Ceangă, Vasile Luca, fraţii Ioan şi Petru Preda, Dumitru Şerban şi cel ce semnează aceste rînduri, ca mai tînăr dintre toţi.

Majoritatea am fost arestaţi într-o noapte de la mijlocul lunii august 1948, cînd, eu cel puţin, pe la ora 1,00 m-am trezit cu trei pistoale la cap. La poartă am fost împins într-o dubă neagră, unde, prin întuneric, l-am recunoscut pe nenea Ţică Bei, cum îi zicem şi astăzi învăţătorului I. Oltean. Am fost duşi la sediul securităţii, care se instalase deja într-o vilă nouă din Covasna, şi în aceeaşi noapte cu un camion am fost transportaţi la Sf. Gheorghe. Aici, într-o casă din spatele actualului palat al telefoanelor, a urmat cîteva nopţi de groază, încît unii dintre noi erau pe punctul de a-şi curma zilele. Niciodată nu mi-am putut închipui că sînt oameni capabili de aşa ceva, să chinuieşti nişte semeni de-ai tăi pe care nu i-ai văzut în viaţa ta şi despre care nu ştiai prea multe decît ceea ce te străduiai să le pui în spate. Suferinţe nu numai fizice, ci şi diabolice acţiuni psihice: cînd o echipă te lăsa din bătaie, leşinat pe podea, şi cînd vedeau că începi să mişti, o altă echipă intra dintr-o cameră alăturată, cu întrebarea: Ce aveţi mă cu ăsta? — zicîndu-ţi atunci în sinea ta că gata, s-a terminat, iată mai sînt şi oameni de inimă. Ca la răspunsul celor ce te lăsau din bătaie: Păi, voi nu ştiţi cine este ăsta, — începînd să fii descris în fel şi chip, cei ce veneau spuneau: Aşa! atunci lăsaţi-l pe noi, încît, răvăşit, întors pe dos şi sufleteşte, începea o nouă tranşă de bătaie.

Dintre aceşti „eroi“ anchetatori n-am reţinut decît pe cel ce turna apă pe noi, despre care se zicea că este o rudă a ministrului de atunci Vasile Luca (Lukács László), de loc se pare din Lemnia, o localitate de lîngă Tg. Secuiesc.

A urmat apoi o iarnă în închisoarea din Sf. Gheorghe, ale cărei celule erau făcute din piatră masivă, în martie 1949 un aşa-zis proces la Tribunalul militar din Sibiu şi cele ce au mai fost după acesta.

„Cred aşa spune monahul Nicolae de la Rohia în Jurnalul Fericirii — că dacă din închisoare pleci şi de pe urma suferinţei te alegi cu dorinţe de răzbunare..., închisoarea şi suferinţele au fost haram. Iar dacă rezultatul este un complex de linişte şi înţelegere şi de scîrbă faţă de orice silnicie..., înseamnă că suferinţele şi închisoarea au fost spre folos şi ţin de căile nepătrunse pe care-i place Domnului a umbla“.

Cu astfel de ultime simţăminte au ieşit în general din închisorile prin care au trecut şi cei pe care ne-am permis să-i arătăm mai sus, dar care cu toţii ar pune la inima tinerei generaţii de astăzi cuvintele din Cartea Iov: „Întreabă pe cei care au fost înaintea noastră şi ia aminte la cele trăite şi pătite de părinţi“ (Iov 8, 8), căci numai aşa istoria devine o învăţătoare a vieţii (Magister vitae). În felul acesta vom înţelege mai bine şi sensul „poverii bunătăţii noastre“, care reprezintă credem noi, o cunună de noblеţe pentru poporul nostru, prin care „el participă, în felul lui, la eternitatea fiinţei“, după spusa lui C. Noica.

DIN SF. SCRIPTURA

— Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă blastămă pe voi şi vă rugaţi pentru cei ce vă supără şi vă prigonesc pe voi.

(Matei 7, 12)

Cateheză despre femeia samarineancă...

(Urmare din pag. 1)

face în El izvor de apă curgătoare spre viaţa veşnică. Femeia a zis către El: Doamne, dă-mi această apă ca să nu mai însetez, nici ca să mai vin aici ca să scot. Iisus i-a zis: mergi şi cheamă pe bărbatul tău şi vină aici. Femeia i-a răspuns şi a zis: nu am bărbat. Iisus i-a zis: bine ai zis că nu ai bărbat. Căci cinci bărbaţi ai avut şi cel pe care îl ai acum nu-ţi este bărbat. Aceasta adevărat ai spus. Femeia i-a zis: Doamne, văd că Tu eşti prooroc. Părinţii noştri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceţi că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm. Şi Iisus i-a zis: Femeie, crede-mă că vine ceasul cînd nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim vă veţi închina Tatălui. Voi vă închinaţi căruia nu ştiţi; noi ne închinăm căruia ştim, pentru că mîntuirea din iudei este. Dar vine ceasul şi acum este, cînd adevăraţii închinători se vor închina Tatălui în duh şi în adevăr, că şi Tatăl astfel de închinători îşi doreşte. Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi în adevăr. I-a zis femeia: ştim că va veni Mesia care se cheamă Hristos; cînd va veni Acela ne va vesti nouă toate. Iisus i-a zis: Eu sînt, Cel ce vorbesc cu tine. Dar atunci au sosit ucenicii Lui şi se mirau că vorbea cu o femeie. Însă nimeni nu a zis: ce o întrebi? sau: ce vorbeşti cu ea? Iar femeia şi-a lăsat găleata şi s-a dus în cetate şi a zis oamenilor: veniţi de vedeţi un om care mi-a spus toate cîte am făcut. Nu cumva Acesta este Hristosul? Şi au ieşit din cetate şi veneau către El. Între timp, ucenicii Lui îl rugau, zicînd: Învăţătorule, mănîncă. Iar El le-a zis: Eu am de mîncat o mîncare pe care voi nu o ştiţi. Ziceau deci ucenicii între ei: nu cumva i-a adus cineva să mănînce? Iisus le-a zis: mîncarea mea este să fac voia Celui ce m-a trimis pe Mine şi să săvîrşesc lucrul Lui. Nu ziceţi voi că mai sînt patru luni şi vine secerişul? Iată zic vouă: ridicaţi ochii voştri şi priviţi holdele că sînt albe pentru seceriş. Iar cel ce seceră primeşte plată şi adună roade spre viaţa veşnică, ca să se bucure împreună cu cel ce seamănă şi cel ce seceră. Căci în aceasta se adevereşte cuvîntul: că unul este semănătorul şi altul secerătorul. Eu v-am trimis să seceraţi ceea ce voi nu aţi semănat. Alţii au muncit şi voi aţi intrat în munca lor. Şi mulţi samarineni din cetatea aceea au crezut în El, pentru cuvîntul femeii care mărturisea: mi-a spus toate cîte am făcut. Deci, după ce au venit la El samarinenii Îl rugau să rămînă la ei. Şi a rămas acolo două zile. Şi cu mult mai mulţi au crezut pentru cuvîntul Lui. Iar femeii îi ziceau: credem nu numai pentru cuvîntul tău, căci noi înşine am auzit şi ştim că Acesta este cu adevărat Hristosul Mîntuitorul lumii“ (Ioan 4, 5—42).

IV. Recapitularea — Aprecierea

Vedem din relatarea Sfintei Evanghelii că Domnul i se descopere femeii samarinence ca Mesia, într-un mod gradat. La început apare un simplu călător însetat şi ostenit de drum şi arşiţa soarelui. Apoi depăşeşte duşmănia existentă între iudei şi samarineni. Pe urmă se arată ca profet şi, în sfîrşit, ca Mesia. Care este consecinţa acestei descoperiri? (Atît în sufletul femeii, cît şi în sufletul locuitorilor Samariei care l-au primit pe Iisus, se produce o transformare lăuntrică, o înnoire duhovnicească. Toţi devin mărturisitorii Domnului, ca şi cum ar fi Apostolii Lui). Este cunoscută duşmănia dintre iudei şi samarineni ca fiind atît de mare, încît iudeii treceau prin Pereea, ca să ajungă în Galileea, ocolind Samaria, deşi drumul era mult mai lung. Apoi, scrierile rabinilor consideră păcat a mînca şi a bea cu samarinenii. A mînca, de pildă, pîine de la samarineni, spuneau ei, este ca şi cum ar mînca cineva carne de porc, ceea ce era neîngăduit de Lege. Cum procedează Domnul şi Apostolii? (Domnul îi cere femeii să bea apă, iar Apostolii merg să caute hrană în Samaria şi apoi rămîn două zile aici). Este oare aceasta un păcat? (Nu poate fi păcat, fiindcă mîncarea şi băutura în sine nu sînt rele. Pe de altă parte, Dumnezeu „a făcut tot neamul omenesc dintr-un sînge“. El este Părintele tuturor oamenilor şi toţi sînt fiii Lui şi astfel toţi devin fraţi între ei). Ce arată Mîntuitorul prin aceasta? (Că toţi oamenii sînt chemaţi la mîntuire. Toţi au păcătuit prin Adam, toţi sînt păcătoşi, deci toţi „bolnavii au nevoie de doctor“, indiferent cărui neam aparţin). Ce caracter are mîntuirea în acest caz? (Caracter universal). De unde mai reiese caracterul universal al mîntuirii? (Din noua închinare în duh şi adevăr pe care Domnul o va întemeia. Nici la templu, nici în Garizim. Oricine poate intra în comuniune cu Dumnezeu, oriunde s-ar afla). Ce demonstrează acest fapt cu privire la cunoaşterea lui Dumnezeu? (Că Dumnezeu este Duh şi Adevăr şi că El „nu locuieşte în temple făcute de mîini omeneşti, nici nu se slujeşte de mîini omeneşti... Căci în El trăim, ne mişcăm şi sîntem“). De ce Mîntuitorul a întemeiat închinarea în duh şi adevăr? (Fiindcă, aşa cum ne arată pericopa, iudeii credeau că Dumnezeu se află numai în templu, iar samarinenii credeau că numai pe Garizim. Mîntuitorul vrea să depăşească această imagine şi cunoaştere îngustă despre Dumnezeu). De ce Apostolii rămîn miraţi cînd îl văd pe Domnul vorbind cu femeia; ştiau ei cine este această femeie, cunoşteau ei comportarea pe care a avut-o, sau o are ea? ((Nu). Dar atunci, de ce? (Fiindcă în acele timpuri femeia era disprеţuită. Ea nu era socotită egală cu bărbatul, ci mai de grabă o servitoare a lui. Femeile nu aveau voie să stea cu bărbaţii de vorbă, cînd unul din ei primea oaspeţi. Ea stătea retrasă şi îi servea. Cînd mînca cu bărbatul ei, nu era alături de el, ci la picioarele lui). Descoperindu-Se ca Mesia unei femei, asemenea bărbaţilor, ce ne arată Domnul prin aceasta? (Că femeia este egală cu bărbatul în faţa lui Dumnezeu, fiind chemată la aceeaşi mîntuire).

V. Asocierea

Mîntuitorul a adoptat totdeauna atitudini de bunăvoinţă faţă de toate neamurile, acordînd vindecarea de boli, chiar dacă uneori le-a pus la încercare credinţa, cum este cazul femeii cananience, sau a sutaşului. A folosit însă prilejurile respective, spre a le oferi ca exemple de urmat.

Referindu-se în special la samarineni, prin frumoasa pildă a „samarineanului milostiv“, Domnul oferă exemplul de binefacere şi dăruire al samarineanului, spre deosebire de exemplul negativ al preotului şi levitului, care trec cu indiferenţă pe lîngă suferinţa „celui căzut între tîlhari... „La fel, Evanghelia ne arată că din cei zece leproşi vindecaţi, doar unul se întoarce spre a-i mulţumi recunoscător Domnului pentru marele act de binefacere.

De aici vedem că Domnul oferă mîntuirea Sa tuturor neamurilor.

VI. Generalizarea

Referindu-se la caracterul universal al mîntuirii, Sfîntul Apostol Pavel spune că „nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici slobod, nu mai este parte bărbătească şi femeiască, pentru că voi toţi unul sînteţi în Hristos Iisus“ (Galateni 3, 28).

VII. Aplicarea

Faptul că creştinii se închină în biserică, nu înseamnă că ei nu se închină în duh şi în adevăr. Biserica privită ca locaş de închinare nu exclude atotprezenţa lui Dumnezeu, nu îl localizează pe Dumnezeu numai aici, ci ea reprezintă locaşul sfinţit unde se aduce jertfa sfîntă şi duhovnicească spre preamărirea Lui, spre curăţirea de păcate şi continua înnoire în bine a vieţii credincioşilor. Ca dovadă este faptul că în situaţii speciale, Sfintele Taine care ne comunică harul mîntuitor pot fi săvîrşite şi în altă parte. Locaşul sfinţit rămîne însă de preferat, fiindcă oferă atmosfera de sfinţenie şi fiindcă răspunde poruncii lui Dumnezeu de a I se face locaş sfinţit, tocmai pentru ca închinarea în duh şi în adevăr să aibe un cadru mai potrivit de desfăşurare. Cît de duhovnicească este Sfînta Liturghie şi la ce înălţare duhovnicească se pot ridica credincioşii atunci cînd, participînd la ea, se împărtăşesc de roadele de sfinţenie pe care Jertfa Euharistică le oferă!... Cît de frumoase şi pline de mireasmă duhovnicească sînt şi celelalte rugăciuni şi cîntări ale celorlalte Sfinte Taine, sau servicii religioase oficiate în locaşul sfinţit!...

Întîlnirea Mîntuitorului cu femeia samarineancă la fîntîna lui Iacob constituie pericopa evanghelică rînduită de Biserică să fie citită şi tălmăcită credincioşilor spre zidire duhovnicească în duminica a V-a după Paşti, spre a ne arăta că lumina învierii cuprinde pe toţi oamenii, că mîntuirea pe care ne-o oferă mormîntul gol al Domnului are un caracter universal, restabilind armonia firii în dragostea, pacea şi bucuria Duhului Sfînt.

Sfîntul voievod Ştefan cel Mare

Această este titlul unei lucrări publicate în 1992, la Craiova, de I. P. S. mitropolitul Nestor al Olteniei. Lucrarea constituie un cuvînt de preamărire adus voievodului Ştefan cel Mare. Ea porneşte de la textul psalmului 67, 36; „Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi...".

Pentru ţăria credinţei sale în Hristos, pentru mulţimea faptelor sale creştineşti, pentru măreţia actelor sale de vitejie, de apărător al Bisericii strămoşeşti şi al hotarelor patriei, poporul român de pretutindeni i-a înălţat în adîncul conştiinţei sale un altar de preamărire cuvenită, un monument mai trainic decît orice granit. Prin acest monument nepieritor, închegat din virtuţile strălucitului voievod, acesta este ridicat în cinstire şi preaslăvire, este privit asemenea sfinţilor şi aşezat în rîndurile binecredincioşilor apărători ai Bisericii şi ocrotitori ai dreptei credinţe. Peste ani şi veacuri el a fost şi este în conştiinţa poporului asemeni Sfîntului împărat Constantin cel Mare, asemeni lui Justinian cel Mare. Prin actul canonizării sale, în 1992, Biserica noastră recunoaşte şi mărturisirea de conştiinţă istorică şi creştină a poporului nostru păstrat marelui voievod, rămas pildă de sfinţenie şi de îndreptarea tuturor celor din trecut, de azi şi a celor ce vor urma.

După acest cuvînt introductiv, autorul, I.P.S. mitropolitul Nestor, face biografia voievodului arătînd că s-a născut din binecredincioşii creştini Bogdan Vodă, fiul lui Alexandru cel Bun, din neamul Muşatinilor şi din Oltea Maria, din neamul Basarabilor. Ştefan a primit o temeinică educaţie, în spiritul credinţei străbune, al respectului datinilor şi rînduielilor neamului. Viitorul voievod mergea încă de tînăr la cuviosul Daniil Sihastru, de la care primise învăţătură aleasă, care-i dădu îmbărbătare şi povaţă înţeleaptă.

În îndelungata sa domnie, Ştefan cel Mare a dovedit iscusinţă. Chezăşia sa în toate i-a fost credinţa fără clintire în Dumnezeu. Evlaviosul domnitor a fost un chibzuit păstrător de datini şi un zelos ctitor de ţară. S-a jertfit nu numai pentru ţara Moldovei ci pentru întreg Sud-estul european. A acordat ajutoare masive Athosului şi întregului Răsărit creştin, considerînd că o credinţă fără fapte este „ca un trup fără suflet". Patruzeci şi patru de mănăstiri şi biserici a ridicat în Moldova şi cu credinţa sa le-a pecetluit. „Ţara noastră a devenit poarta creştinătăţii", era vorba care se purta din generaţie în generaţie. În lupta cu vrăjmaşii ţării voievodul a fost mai biruitor decît oricare alt cîrmuitor al nostru. Strălucit conducător de oşti, pentru apărarea libertăţii noastre, cu sabia în mînă însăşi moartea a înfruntat. A biruit în lupte dese şi însemnate, a alungat invadatori şi cu credinţă în Dumnezeu era puternic chiar şi cînd se simţea slab. Acasă, la calitatea de îndrumător public, era împodobit cu cugetul dreptăţii, cu demnitate, înţelepciune şi modestie. Însuşirile sale sociale formau un lanţ de podoabe, verificate prin fapte realizate după principiul: „Să nu ştie stînga ce face dreata". Pentru cei cuprinşi de arsurile lipsei de apă răcoritoare şi rece. Toate ale sale convergeau spre fericirea poporului, pentru sănătate şi mîntuirea copiilor era un părinte iubitor şi bun. Nu în zadar s-a scris odinioară pe frontispiciul arcului de la Putna cuvintele: „... mîntuitorului neamului...".

Pentru biruinţele sale el este numit cu drept cuvînt: „Atlet al lui Hristos", „Purtător de biruinţe", „Ştefanus Magnus", „Luceafăr nemuritor", „Zidul creştinătăţii...". Puţini cîrmuitori contemporani au dobîndit aureola miracolului ca Ştefan. Cronicarul polon Jan Duglasz scria: „După părerea mea e cel mai vrednic să fie încredinţat cu conducerea şi stăpînirea lumii. Papa Sixt al IV-lea l-a numit „Athleta Christi, cronicarul rus, de la Hust, scria: „Oştean viteaz, ca un al doilea Alexandru cel Mare". În aceeaşi lumină e prezentat de oamenii noştri reprezentativi: Gh. Şincai, D. Onciul, Mihail Eminescu, M. Kogălniceanu, Nicolae Iorga, patriarhul Justin Moisescu, pentru că:

„Ştefan, Ştefan, domnul sfînt
N-are seamăn pe pămînt".

Între paginile 42 şi următoarele se găsesc rugăciunile îndătinate la prăznuirea sfîntului: Tropar I, II, Condac Icos; din Acatist: Condac Icos I,, Condac VI, Icos 6, Condac 12, Icos 12 şi Condac 13. În aceste rugăciuni se evidenţiavă caracterul de apărător neînfricat al credinţei şi ctitor de lăcaşuri sfinte al lui Ştefan cel sfînt şi se laudă faptele, milostivirea şi iubirea sa de oameni. Deocamdată din punct de vedere istoric şi teologic-bisericesc lucrarea constituie un act de prestigiu al spiritualităţii ortodoxe. Imaginea bisericii Sfintei Mănăstiri Putna de pe coperta cărţii, aduce aminte cititorilor că la Mănăstirea Putna se păstrează cu cea mai mare evlavie rămăşiţele pămînteşti ale sfîntului, aduce aminte credincioşilor că la acel ostrov românesc şi ortodox arde o lumină pe care a aprins-o voievodul Ştefan cel Mare şi sfînt, ca să arate că prin voievodul Ştefan, neamul nostru va trăi ca să învrednicească şi pe alţii de faptele chezăşuitoare de mîntuire.

Dăm expresie sentimentelor noastre de gratitudine faţă de I. P. S. mitropolit Nestor, care s-a aplecat încă o dată cu stăruinţă asupra unuia din evenimentele epocale ale istoriei noastre

Nicolae Neaga

Trei învăţături duhovniceşti din „Limonariu"* lui Ioan Moshu (545-619)

Ioan Moshu sau Evkratu, născut la Damasc în 545 şi trecut la cele veşnice în 619 la Roma, a fost monah la mănăstirile Sfîntul Teodosie şi Sfîntul Sava. din Ţara sfîntă. Aici, la aceste vestite mănăstiri, a avut ca fiu duhovnicesc pe Sfîntul Sofronie (1) al Ierusalimumului (550—638), căruia, de altfel, Ioan Moshu i-a dedicat lucrarea sa „Limonariu". Cartea este, de fapt, rezultatul celor observate şi auzite de Moshu în timpul călătoriilor sale întreprinse îndeosebi în Palestina, Siria, Cilicia şi Egipt, la vestitele mănăstiri din acele părţi şi se adresează cu precădere monahilor.

În cele ce urmează, redăm în traducere românească (2) trei învăţături duhovniceşti din „Limonariu" lui Ioan Moshu, ce le considerăm actuale şi folositoare pentru tot creştinul ce se nevoieşte în ale virtuţii.

A lui Ava Olimpiu

„Un frate a întrebat pe Ava Olimpiu, preot la Lavra Sfîntului Gherasim: „Spune-mi cuvînt de învăţătură". Acesta îi zise: „Să nu locuieşti cu cei eretici, să pui pază gurii şi cumpătare pîntecelui şi, oriunde ai locui, să spui neîncetat: „Sînt străin" (Capitolul 12).

A lui Paladie despre erezii

„Cînd ne povăţuia duhovnicul, ne spunea şi acestea: ‚Fiţi siguri, fiii mei, căci nimic altceva nu a dat naştere la erezii şi la schisme în Sfînta Biserică, mai mult decît faptul că nu iubim atît cît se cuvine pe Dumnezeu şi pe semeni'". (Capitolul 74).

A lui Ava Ioan Kyzikinu (3) despre dobîndirea virtuţilor.

„Dacă voieşte cineva să dobîndească o virtute oarecare, nu poate să o aibă decît dacă urăşte mai întîi patima ce se împotriveşte acesteia. Dacă voieşti să capeţi, deci, cele ale căinţei, urăşte rîsul. Voieşti să ai smerenie? Urăşte mîndria. Voieşti să fi cumpătat? Urăşte lăcomia. Voieşti să fii înţelept? Urăşte plăcerile. Voieşti să fii fără avere? Urăşte cele pămînteşti. Voieşti să fii milostiv? Urăşte iubirea de arginţi. Cel care voieşte să viеţuiască în pustiu, urăşte oraşele; cel care voieşte să trăiască în liniştire, urăşte multa vorbire; cel care voieşte să fie neluat în seamă, urăşte aleasa înfăţişare; cel care voieşte să-şi stăpînească mînia sa, urăşte să aibă de-a face cu cei nevirtuoşi; cel ce voieşte să uite răul, urăşte clevetirile; cel care voieşte să aibă liniştire, să rămînă de unul singur; cel care voieşte să pună frîu limbii, să-şi astupe urechile ca să nu audă multe; cel ce voieşte să aibă frică de Dumnezeu, întotdeauna, să urască lenevia trupească şi să iubească osteneala şi sudoarea şi astfel va putea să slujească lui Dumnezeu cu adevărat". (Capitolul 187).

Pr. Dr. Ioan Dură

* „Limonariu" se traduce în româneşte: „Livadă duhovnicească". Fiind cunoscut mai bine cu termenul de „Limonariu", l-am preferat pe acesta. 1) Din alesele învăţături ale Sfîntului Sofronie al Ierusalimului a tradus şi continuă să traducă în româneşte, cu pricepere-i cunoscută, eruditul elenist, Preotul profesor Nicolae Petrescu, în revista „Mitropolia Olteniei".

2) În 1981, „Limonariu" lui Ioan Moshu a fost tradus în greaca modernă de către „un monah teolog de la Stavronichita", cum îşi semnează el însuşi traducerea, tipărită în 1983 la Sfîntul Munte Athos de mănăstirea acestuia. La traducerea sa, monahul athonit s-a folosit de textul „Limonarului" lui Moshu inserat în Patrologia Greacă (Migne), precum şi de vechea traducere latină a acestuia. În traducerea noastră ne-am folosit îndeosebi de aceea a monahului athonit.

3) Egumen al mănăstirii, din apropierea Muntelui Măslinilor, numită a lui Ava Avramie, întemeiată după anul 530.

NICOLAE IORGA...

(Urmare din pag. 1)

din cele trei naţii primite" (la Timotei Cipariu, *Acte şi fragmente*, Blaj, 1855, p. 97), fiindcă cererile lui erau sprijinite pe argumente *supărător* de concrete şi directe, formulate programatic de el deja din memoriul adresat împăratului în martie 1735 (la Aug. Bunea, op. cit., p. 37—39), aşa că în zilele viforoase ale dietei din 1744 «a lipsit foarte puţin de n-au aruncat pe Clain din fereastră pe stradă»" (Iosif Pervain, *Studii de literatură română*, Cluj, 1971, p. 13).

Devenind „foarte incomod pentru nobilimea transilvană, dar şi pentru stăpînirea austriacă, — intrigile acestora, combinate, aveau să-l răpună" (L. Blaga, *op. cit.*, p. 48).

„Spuza de pizmaşi" (T. Cipariu, op. cit., p. 103) s-a pus deci pe lucru, *urzind* „goană asupra lui" (P. Maior, *Istoria Bisericii Românilor*, în ed. îngr. de Fl. Fugariu, *Scrieri*, Buc., 1976, vol. II, p. 141), — aşa cum s-au fost urzit asupra marilor mitropoliţi Ilie Iorest şi Sava Brancovici, în timpul calvin al presiunilor străine asupră-ne.

Scrie Samoil Micu de Sad (deci nepotul despre unchiul său): „Vlădicul Clain la anul 1744, în 23 a lui iulie, din poruncă împărătească au mers la Viena; acolo fiind întrebat şi ispitit de Cantelarie, au vrut să grăiască cu gura către împărătească", — pe care o considera incorect informată cu privire la starea românilor —, dar împărăteasa „a poruncit să-i răspunză că nu-l va primi la sine pînă ce nu se va sfîrşi pîra"... Ci, drept ar fi fost ca, potrivit principiului imparţial *audietur et altera pars*, tocmai ea să-l fi primit, spre a-i fi oferit şansa de a se fi apărat şi despovărat în faţa ei de pîră, de vreme ce pîra împotriva lui se ridicase pînă la tronul ei de împărătească.

„Pizmaşii vlădicului", continuă Samoil Micu, „iesuiţii mai cu seamă, carii vedea că cu pîra cea vicleană nu vor putea coborî pre vlădicul, au învăţat pre un popă să meargă mai adeseori la vlădicul şi cu chip de pretinie să-l sparie cum că rău îi umblă lucrul şi mai bine ar face de s-ar duce la Roma şi aşa să scape din mîinile pizmaşilor, ca să nu se întîmple ceva mai rău" *(Scurtă cunoştinţă a Istorii Românilor*, în *Şcoala Ardeleană*, ed. îngr. de Fl. Fugariu, Buc. 1983, vol. I, p. 247). În fapt, episcopul era ameninţat că va fi închis „în Graţ — între cei mai păcătoşi" (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 99). Aşa că, „vlădicul, suflet bun şi curat au crezut" — şi, înfricoşat, a plecat la Roma.

E lesne de înţeles că Samoil Micu cunoştea aceste lucruri, în conjunctură şi în amănunt, direct de la unchiul său, vlădicul, doborît prin răutate şi pizmă.

Citim deci mai departe: „Intraceaia, vlădicul s-au rugat de papa Venedict al 14 să-l ajute în ce iaste cu dreptul. Papa i-au răspuns că el nu poate prinde în contră cu împărăţiia, dar va face ca, *de să va lăsa de episcopie* (subl. I. T.), să aibă leafă pre an pînă va trăi. Vlădicul carele acum de nicăiri nimic ajutoriu nu avea — la atîta lipsă venisă, de şi crucea de la piept o au fost zălogit" *(Scurtă cinştinţă . . .*, în ed. cit. supra, pp. 247—248).

„Episcop al unei biserici cu drepturile suspendate în vidul promisiunilor" (L. Blaga, *Gîndirea românească . . .*, p. 49, citat după I. Dimitriu Snagov, *Românii în arhivele Romei*, Buc. 1973, p. 18), Inocenţiu a sperat sincer că, în dreptatea cauzei, Roma va fi pentru el un convins şi viu sprijinitor „scaun de dreptate" (N. Iorga, *(Istoria Românilor din Ardeal şi Ungaria*, ed. îngr. de Georgeta Penelea, Buc. 1989, p. 270, în relaţie cu Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 59); dar, dramatic şi tulburător, semeaţa şi diplomata Romă papală, chiar dacă pînă la un timp a încercat demersuri pentru el, a acceptat să-l sacrifice, înduplecîndu-l în final (precum de la început îi sugerase papa Venedict, poate prin urzire iezuită pe relaţia Viena-Roma, căci prea era de la început „pe faţă" sugestia papei) să se „lase de episcopie".

Nu însă foarte curînd, căci dîrz a fost episcopul valah.

Regretîndu-şi apăsătoarea neizbîndă, suferind şi înţelegînd de unde i s-a pregătit căderea, — în anul 1746 el recurge la un gest disperat de autoritate vlădicească, de arătare-şi-stigmatizare a sursei multor necazuri pentru el şi pentru neamul lui. Citim: „Clain aducîndu-şi aminte de răutăţile ce le-au făcut iesuiţii episcopului, în a. 1746 în 10 sept. au slobozit asupra teologului o anatemă în scris şi o au trimis la Aaron să o publiceaze prin Dieceză, şi pre teolog să-l gonească afară din curte" (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 100). — E vorba de teologul catolic străin, pus ca supraveghetor peste episcopul românesc, teolog despre care, în consens cu S. Micu, Iorga spunea că *era totul*, că adică era suprapus episcopului în tot şi în toate: „fără el nu se poate sobor, nici vizitaţie, nici despărţenie, nici afurisenie, nici gloabă, nici numire sau mutare de preot, nici alegere sau scoatere de protopop, într-un cuvînt «nici un lucru bisericesc». Teologul va putea să îndrepte *ce va voi el* (subl. Iorga) în biserica românească"... *(Op. cit.*, supra, p. 234).

Inochentie intuise de la început foarte exact, cvasiinstinctiv, anomalia şi primejdia, răul real şi răul potenţial (de perspectivă) ce se implicau în poziţia şi rolul teologului străin, de aceea reacţia lui disperată din surghiunul lui de la Roma, împotriva teologului.

Dar el luptase şi înainte pentru înlăturarea „theologului". În acest sens, P. Maior scrie: „Aceaia încă se cade să însemnăm, că în anul 1743 întorcîndu-se toamna vlădica Clain din Beciu (Viena) şi înţelegînd românii că, măcar cît au lucrat vlădica ca să se lapede theologul popistaş de lîngă el, totuşi iară, după porunca împărătesei, fu pus în coastele vlădicului, şi multe din cele ce ceruse vlădica pentru fericirea românilor fură îngropate întru adîncul tăcerei, ba încă fu oprit vlădica să nu mai meargă la Beciu şi fu urzită goană asupra lui, s-au măhnit şi începură a se lăsa de unire" *(Ist. Bes.*, în vol. cit. supra, p. 141).

La Roma, acum, el îşi cunoştea clar poziţia grea.

El scria în sept. 1747: „Puterea duşmanilor este ca pe mine să mă constrîngă la abdicare prin foame şi arestare" (I. Dimitriu-Snagov, *op. cit.*, pp. 156—157).

Lipsurile mari şi umilitoare din tristul său sechestru îl obligau să ceară să i se trimită ajutor *pe ascuns*, „in occulto" *(Ibid.)*.

Iar această nedreaptă umilire a lui se petrecea „în ochii Romei întregi", „nell'occhio di tutta Roma" (la Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 263).

Aşa a plătit el, (cu crucea de episcop zălogită; cu „foame" şi „arestare" în umbra papei), curajul de a fi vorbit drept, apărător, cifric-argumentat, despre ai săi şi de a fi cerut pentru ei statutul promis şi promisele drepturi care „după cum îi răspundea Dieta din 1744 nu se cuveneau niciodată clerului şi plebei valahe" (St. Lemeny, *Sensibilitate şi istorie în secolul XVIII românesc*, Buc. 1990, p. p. 12).

Şi cît de hotărît şi cu cîtă iubire i-a apărat el pe ai săi faţă de ura celor din Dietă!

Iată un fragment cu totul grăitor (inclusiv în dimensiune religioasă) din acea apărare, fragment reţinut desigur de apropiaţii lui Inocenţiu din chiar relatările lui: *„Românii sînt nişte pribegi*, ziceau staturile (dieta), iar episcopul răspundea: *nu pot fi altcum deoarece sînt apăsaţi pînă la sînge. — Sînt numai ţărani şi iobagi*, ziceau staturile. *Nu este adevărat*, răspundea episcopul, *căci avem nobili în districtul Făgăraşului şi liberi în fundul regesc (săsime). — Sînt tîlhari şi hoţi*, ziceau staturile. *Nu trebuie să vă miraţi*, răspundea episcopul, *căci acestor oameni afară de piele nu li se lasă nimic din ce să se hrănească — Sînt leneşi*, ziceau staturile. *Dar numai românii vă lucră ocnele, băile de fier şi de aur, iar unora li se trage şi pielea de pe ei — Clerul şi poporul român nu sînt uniţi din inimă*, ziceau staturile. *Despre cele ce sînt ascunse în inima omului numai Dumnezeu poate judeca*, răspundea episcopul" (la Aug. Bunea, *op. cit.*, pp. 98—99).

De la Roma, drumul spre Transilvania i-a fost închis pentru totdeauna. Aşa că el a rămas acolo în acel apăsător exil-prizonierat pînă la sfîrşitul „chinuitei sale vieţi" (Cornel Albu, *Pe urmele lui Ion-Inocenţiu Micu-Klein*, Buc. 1983, p. 11). în total el trăind la Roma, unde „ca jertfă învins căzu" (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 103), timp de 24 de ani (1745—1768).

Dar: amănunte şi semnificaţii legate de psihologia şi subgîndurile (=înda şi tactica şi speranţa) pe care fiecare din cele două părţi le-a implicat în nefericitul tîrg-„troc" de la 1700 — (tîrg care după învăţătura creştină curată şi fină, neiezuită, era lovit de nulitate morală din capul locului —, altă dată, pe un traseu anume.

Aici însemnăm doar faptul că în ceea ce am numi partea de inimă din actul „unirii", semnatarii acelui act s-au exprimat printr-un limbaj de adîncă relevanţă pentru sufletul şi crezul lor.

Şi anume, referitor la credinţă şi „lege" ei şi-au condiţionat foarte ferm poziţia, zicînd: „PRE NOI ŞI RĂMĂŞIŢELE NOASTRE DIN OBICEIUL BESERICII NOASTRE A RĂSĂRITULUI SĂ NU NE CLĂTEASCĂ". Iar după semnături şi peceţi s-a accentuat şi s-a detaliat: „TOATĂ LEGEA NOASTRĂ, SLUJBA BESERICII, LITURGHIA ŞI CĂRINDARIUL NOSTRU ŞI POSTURILE SĂ STEA PRE LOC, IARĂ SĂ N-AR STA PRE LOC ACELEA, NICI ACESTE PECEŢI SĂ N-AIBĂ NICI O TĂRIE ASUPRA NOASTRĂ".

Ei au zis, deci: „TOATĂ LEGEA NOASTRĂ" şi au zis: „BESERICA NOASTRĂ A RĂSĂRITULUI", exprimîndu-se printr-un POSESIV FRUMOS ŞI PROFUND, DE AFECŢIUNE, DE MĂRTURISIRE, DE ATAŞAMENT.

Posesivul acesta era în conjunctura dată indicativ şi revelator total: de simţire; de cuget; de crez; de fiinţă.

Pe drumul Damascului

„...fără de veste, o lumină puternică, din cer, a strălucit de jur-împrejurul meu..."

(Faptele Apostolilor 22, 6)

„...încrîncenat, ascuns în zîmbet rece,
războinic dîrz ce nimeni nu-l întrece,
plătit cu aur şi hrănit cu glorii,
eram vestitul între luptătorii
cuvîntului de care nu se trece —
încrîncenat, ascuns în zîmbet rece.

deodată Tu mi-ai izbucnit în faţă
ca mii de sori născînd o dimineaţă!
ce mîndră spaimă năvăli în suflet
cînd m-ai cuprins în tainicul tău umblet
spre-a-mi desveli minunile din Ceaţă
deodată Tu mi-ai izbucnit în faţă...

... sunt eu abia acum zidit luminii,
cel ce-Ţi culege de pe frunte spinii,
cel ce-Ţi slăveşte-n clopote Fiinţa
şi paşii peste ape: sînt credinţa
întru sublim şi miresmîndu-Ţi crinii
sunt eu abia acum zidit luminii..."

Radu Cârneci

GEORGE BARIŢIU...

(Urmare din pag. 1)

probleme sociale şi naţionale ale românilor ardeleni. Frămîntările din timpul celor cîteva zile anterioare Adunării de la Blaj (3/15 mai 1848) au determinat autorităţile să ridice spînzurători, „ceea ce în acea epocă nu se mai vedea nicăieri în Europa" — cum arăta G. Bariţiu. La Adunarea de la Blaj masele populare strigau: „Noi vrem să ne unim cu ţara" sau „Ardealul e acum Român". Pentru a zădărnici hotărîrile Adunării de la Blaj, Dieta din Cluj, în 30 mai 1848, a votat unirea Transilvaniei cu Ungaria. Bariţiu se numără între delegaţii care au înmînat Dietei un protest. Revoluţia din 1848 a avut un caracter unitar. Centrul care exprimă acest caracter era Ţara Românească. De aceea Bariţiu afirma: „Soarta naţiunii române se va hotărî la Bucureşti şi Iaşi, iar nu în Cluj, nicidecum la Pesta".

Pentru intransigenţa sa românească, Bariţiu a suferit represalii. În 9 septembrie 1850 a fost înlocuit de la conducerea primelor sale reviste, în 1879 a fost judecat la Sibiu (fără condamnare) pentru protest împotriva desfiinţării Comitetelor de femei din timpul războiului din 1877 şi în 1884 i s-a intentat proces pentru că, în ziarul „Observatorul", şi-a exprimat nemulţumirea pentru faptul că Ministrul Cultelor a oprit deschiderea Congresului Naţional Bisericesc din Sibiu, la 13 octombrie, pe motivul că această dată coincide cu aniversarea centenarului revoluţiei din 1784.

Pentru activitatea multilaterală desfăşurată de G. Bariţiu arătată mai sus, pentru gîndurile, acţiunile şi nestrămutata sa credinţă în destinele şi nădejdea de mai bine a românilor ardeleni, el va rămîne în sanctuarul lor sufletesc, iar naţiunea română din Transilvania îi va fi recunoscătoare păstrîndu-i o pagină ilustră în cartea de aur a trecutului său.

Un fruntaş memorandist astăzi pe nedrept uitat, IULIU COROIANU

În luna martie 1892 a avut loc la Sibiu cea de a doua Conferinţă Extraordinară a Partidului Naţional Român, care a definitivat textul acelui semnal de alarmă — MEMORANDUM-ul — act care a fost redactat — în cea mai mare parte într-un limbaj curat românesc şi convingător — de un fruntaş memorandist, astăzi pe nedrept uitat, Iuliu Coroianu (1847—1927), unchi după mamă al marelui luptător pentru reîntregirea României Mari, Iuliu Maniu. Redactarea Memorandumului s-a făcut la sediul actualei Facultăţi de Teologie „Andrei Şaguna" (în clădirea din fundul curţii). Documentul conţinea revendicări legitime ale Românilor din Transilvania şi Ungaria, adresate împăratului Austro-Ungariei, Franz Joseph.

Se ştie că, tot la Sibiu, dar în luna ianuarie a aceluiaşi an, a avut loc Conferinţa Extraordinară a P.N.R. (eveniment trecut cu vederea de mai marii Sibiului de azi), care a pus bazele redactării acestui document.

S-a format o delegaţie (deputaţiune) de 300 de români, în frunte cu dr. Ion Raţiu, care în mai 1893 s-a deplasat la curtea imperială de la Viena, pentru a susţine doleanţele neamului nostru. Dar împăratul a refuzat să-i primească, plicul cu memoriul fiind predat la cabinetul imperial.

Cînd armata română a ocupat Budapesta în 1919 a găsit Memorandumul sigilat, pe care apoi l-a adus la Bucureşti.

Pentru îndrăzneala prezentării şi publicării Memorandumului, guvernul ungar a făcut proces membrilor Comitetului naţional — în mai 1894 — fiind condamnaţi la detenţie între 2—5 ani, în temniţele de la Vaţ şi Seghedin ,dar eliberaţi mai devreme, la intervenţia guvernului de la Bucureşti şi a regelui Carol I.

Au fost condamnaţi Ion Raţiu (2 ani), Gh. Pop de Băseşti (1 an), Vasile Lucaciu (5 ani), D. Comşa (3 ani), D. P. Barcianu (2 1/2 ani), Aurel Suciu (1 1/2 ani), M. Veliciu (2 ani), Th. Mihali (2 1/2), Nic. Cristea (8 luni), R. Patita (2 1/2), Gh. Domide (2 1/2), Dionisie Roman (8 luni), P. Barbu (2 luni), dr. Iuliu Coroianu, avocat de Cluj-Napoca, cel uitat pe nedrept, aşa cum am amintit mai sus, condamnal la 2 ani şi 8 luni.

Se cuvine acum, la împlinirea unui veac de la Mişcarea Memorandistă din Transilvania, să li se pomenească numele şi opera acestor tribuni în toate bisericile şi şcolile noastre.

Înainte de a încheia prezenta evocare, aş dori să mai adaug încă un amănunt semnificativ. La scurtă vreme de la declanşarea cercetărilor penale împotriva memorandiştilor, fruntaşul liberal din Regat, Dimitrie Sturza, l-a trimis la Sibiu pe marele orator şi scriitor Barbu Ştefănescu Delavrancea, pentru a-l determina pe tribunul I. Raţiu să se refugieze la Bucureşti, unde avea protecţie. Întîlnirea a avut loc în pădurea Dumbrava, pe furiş, fiind păziţi de Gărzile Naţionale Româneşti, în curs de formare. La propunerea lui Delavrancea, dr. I. Raţiu a răspuns cu demnitate: „Mulţam fain, d-le Delavrancea, dar eu nu pot face una ca asta. Prefer să rămîn aici şi să înfund temniţa, pentru ca pilda morală pe care o dau oamenilor e mai de preţ decît libertatea mea...". Şi a rămas I. Raţiu să fie întemniţat împreună cu ceilalţi memorandişti la Vaţ şi Seghedin, aşa cum mai tîrziu (peste 5 decenii) urmaşii lor — făuritorii de neam şi ţară — au rămas să fie distruşi în închisorile Sighetului, Aiudului, Gherlei etc.

Ştefan Munteanu

INFORMAŢII

— Vineri, 1 mai a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sfînta Liturghie arhierească la Mănăstirea Brîncoveanu, Simbăta de Sus, cu prilejul Hramului mic „Izvorul Tămăduirii", rostind cuvînt de învăţătură. În cadrul Sf. Liturghii la timpul potrivit, Î. P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diacon Marian Răduleţ pe seama Parohiei Berivoii Mari, prot. Făgăraş.

— Simbătă, 2 mai a.c., Î. P. S. Sa a prezidat la Mănăstirea Brîncoveanu lucrările şedinţei lărgite a Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu, la care au luat parte şi P. C. protopopi din Eparhie.

— Duminică 3 mai a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii monument istoric „Sf. Teodor Tiron" din parohia Simbăta de Sus, prot. Făgăraş, restaurată recent prin osîrdia credincioşilor în frunte cu P. C. Pr. paroh Popica Ştefan.

După Sf. Liturghie arhierească, Î. P. S. Sa a rostit cuvînt de învăţătură despre Sf. Toma ca martor al Învierii Domnului.

Pentu activitatea depusă pe plan bisericesc-misionar şi gospodăresc, P. C. Pr. paroh Ştefan Popica a fost distins cu rangul de iconom stavrofor. Au fost acordate acte de apreciere Consiliului şi Comitetului parohial precum şi vrednicului epitrop Enache Nicolae.

— Miercuri 5 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la deschiderea celei de a XII-a ediţii a festivalului „Lucian Blaga", organizat la Sebeş-Alba.

După oficierea unui Te Deum de către Î. P. S. Sa împreună cu P. S. Andrei de Alba Iulia, în Casa de cultură a oraşului, în faţa unei asistenţe numeroase, Î. P. S. Sa a prezentat comunicarea: *„Cu admiraţie, cu regrete şi cu speranţă despre Lucian Blaga"*.

A fost prezentat apoi un recital de poezie din creaţia marelui gînditor şi poet Lucian Blaga, recital susţinut de reputaţi actori ai teatrului românesc.

— Luni, 11 mai a.c., Î. P. S. Sa a primit pe Excelenţa Sa Episcopul Dr. Hans Joachim Held, şeful relaţiilor externe al EKD din Germania.

Oaspetele a fost însoţit de Dr. Christoph Klein — Episcop al Bisericii Evanghelice C.A. din România.

— Marţi 12 mai a.c., Î. P. S. Sa a prezidat Lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

arhid. Visarion Bălţat

*

— Între 1 şi 8 mai 1992, P. S. Serafim Făgărăşanul, Episcop-vicar, a avut ca oaspeţi un grup ecumenic condus de pastorul reformat Jean Daniel Peter — din Strasbourg, care a oferit pe seama Facultăţii de Teologie din Sibiu, suma de 60 000 F.F. în vederea procurării unui ofset. P. S. i-a condus pe oaspeţi la Mănăstirea Brîncoveanu, Simbăta de Sus, şi în Moldova, unde aceştia au putut întîlni pe I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi pe Î. P. S. Arhiepiscop Pimen al Sucevei şi Rădăuţilor, ca şi numeroşi călugări, elevi seminarişti şi studenţi teologi cu care au avut contacte deosebit de fructuoase. Pretutindeni oaspeţii străini au întîlnit, după propria mărturisire, o Biserică vie şi mulţi credincioşi (îndeosebi monahi), transfiguraţi de prezenţa Sfîntului Duh în ei.

— Duminică, 10 mai 1992, P. S. Serafim a săvîrşit, la chemarea P. S. Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, Sf. Liturghie în parohia Strîmtura, în prezenţa a cîteva mii de credincioşi de pe toată Valea Izei. În după-masa aceleiaşi zile P. S. Sa a săvîrşit Vecernia în parohia Şieu şi apoi în parohia Botiza, de faţă fiind mari mulţimi de credincioşi din aceste sate maramureşene. De fiecare dată P. S. Sa a adresat credincioşilor cuvînt de învăţătură

— Revenind spre Sibiu, luni 11 mai a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim s-a oprit la Cluj, unde a participat la rugăciunea de seară a elevilor seminarişti, cărora le-a adresat un cuvînt duhovnicesc. După aceea P. S. Sa s-a întîlnit cu elevii Eparhiei Sibiului cu care s-a întreţinut mai pe larg despre vocaţia tînărului teolog. Elevii merituoşi, cu media peste 9 (în număr de 25), au primit daruri din partea P. S. Sale.

— Duminică 17 mai a.c., din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop-vicar Serafim a pus piatra de temelie pentru biserica noii mănăstiri, cu hramul Sfinţilor români, de la Mărcuşi (jud. Covasna). Au fost de faţă subprefectul jud. Covasna şi o mare mulţime de credincioşi, ca şi doi părinţi călugări din Italia, mari iubitori ai monahismului românesc: Ilie, de la schitul Fratelli Contemplativi (Alessandria) şi Guido de la Bose (Milano). Au vorbit pr. Agapi Rusu din Braşov, pr. Gh. Băilă din Dobîrlău şi P. S. Serafim. Seara, P. S. Sa a oficiat vecernia la biserica Sf. Treime din Braşov, adresîndu-se credincioşilor, cu un cuvînt despre sensul suferinţei (Duminica Slăbănogului).

— Joi, 21 mai, la sărbătoarea Sf. Împăraţi Constantin şi Elena, P. S. Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie în parohia Veseud, prot. Sibiu. Pr. prof. Ilie Moldovan de la Facultatea de teologie din Sibiu şi P. S. Sa au vorbit despre semnificaţia praznicului şi despre încercările la care este supus creştinul şi îndeosebi preotul.

Diac. D. Dura

ALTE INFORMAŢII

Ştiindu-se că avortul provocat a devenit un adevărat flagel în ţara noastră, apăsînd ca un extrem de greu păcat pe sufletul poporului român, fenomen extrem de rar altă dată pe meleagurile noastre, asociaţia „Pro-vita" din Sibiu a avut două consfătuiri: în 6 februarie şi 30 aprilie a.c., cu medicii maternităţii din municipiul Sibiu, la care au participat şi Dr. Marcel Popescu, directorul Direcţiei sanitare a judeţului Sibiu, şi prof. Constantin Catrina, inspector general al Inspectoratului şcolar judeţean Sibiu. Din partea Bisericii noastre au participat: P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, P. C. pr. prof. Ilie Moldovan şi P. C. pr. Filaret Costea.

S-au căutat cu acest prilej mijloacele cele mai potrivite pentru conştientizarea tuturor factorilor umani şi sociali pentru promovarea vieţii şi stoparea acestui „asasinat premeditat", cum bine s-a spus, precum şi cauzele acestui „fenomen îngrozitor".

S-a aprciat necesitatea implicării mai profunde a Bisericii, a medicilor şi a şcolii în această acţiune de însănătoşire a vieţii morale din societatea românească de astăzi.

S-a convenit totodată ca în luna octombrie a.c. să se organizeze un simpozion la nivel naţional, cu tema: „Bioetica întreruperii de sarcină, cu toate implicaţiile ştiinţific-medicale, demografice, economice, creştin-umanitare şi naţionale".

Centru arhiepiscopesc Sibiu a acordat asociaţiei „Pro-vita" un ajutor de 75 000 lei, constînd în tipărirea gratuită a unui pliant intitulat „Glasul copilului".

*

Prin iniţiativa P. C. prot. Gheorghe Răţulea, şi cu concursul preoţilor şi credincioşilor de inimă din prot. Sf. Gheorghe, în cursul Postului Sf. Paşti, în zilele de simbătă şi Duminică, copii de la şcoala de handicapaţi din Olteni, jud. Covasna, au fost aduşi în parohia Băcel, acelaşi judeţ, unde au fost cazaţi pe la diferite familii, înconjuraţi fiind cu dragoste, iar la biserică s-au ţinut adevărate lecţii de îmbărbătare prin credinţa în Iisus Hristos, Păstorul cel mare al nostru al tuturor.

*

Preoţii noştri din municipiul Mediaş, în frunte cu P. C. prot. Ioan Găban, în 8 aprilie a.c. au împărtăşit copii de la leagănul de copii (părăsiţi de părinţi) din acest oraş; în 20 aprilie a.c. au cercetat bolnavii din spitalul orăşenesc, mîngîind, mărturisind şi împărtăşind peste 60 dintre ei, iar în 26 aprilie a.c., Ziua Învierii Domnului, s-au îngrijit să trimită îndătinatele noastre „Paşti" la spitalul municipal, la Leagănul de copii, la căminul de copii handicapaţi şi la unitatea militară de aviaţie din acest oraş.

Pe cît ne stă în putinţă, să le urmăm cu toţii această pildă de dragoste creştinească şi de rîvnă pastorală.

*

Acţiuni asemănătoare au fost şi în prot. Braşov cu prilejul Sf. Paşti. Astfel, s-au cercetat bolnavii din municipiul Braşov, penitenciarul din Codlea, handicapaţii din Săcele, Rîşnov, Predeal etc.

MIŞU POPP (1827—1892) — 100 de ani de la moarte

„Gazeta Transilvaniei" din Braşov, în nr. 55 din 8 (20) martie 1892, consemna printr-un necrolog trecerea în veşnicie a pictorului *Mişu Popp* sau Mihai, cum îl numeşte cronicarul, fiind înmormîntat în cimitirul „Groaveri", în apropierea mormîntului poetului tribun, Andrei Mureşianu. Se cuvine ca, acum cînd comemorăm centenarul morţii sale, să ne amintim de cel care şi-a legat numele nu numai de Gimnaziul românesc din oraşul de la poalele Tîmpei ca profesor de desen, dar mai ales de realizarea galeriilor de domnitori, scriitori, cărturari, cum sînt: Mihai Viteazul, Alexandru I. Cuza, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Andrei Mureşianu ş.a.

„Cine nu cunoştea pe Mihail Popp, pe prietenul nostru încărunţit, cu inima tînără şi veselă, pe amicul binevoitor tuturor, pe acest suflet nobil şi credincios gata de a face bine şi a îndatora pe toată lumea" se consemnează în ziarul amintit.

După cum se cunoaşte, Mişu Popp provenea dintr-o familie cu mulţi copii, aparţinînd zugravului de biserici, Ioan Popp Moldovan din Galaţii Făgăraşului. Îşi face studiile la Braşov, Tîrgu Secuiesc şi Academia de arte frumoase de la Viena, participă la Revoluţia de la 1848, iar apoi se stabileşte pentru o scurtă perioadă la Bucureşti, unde împreună cu C.C. Lecca pictează Curtea Veche, Sf. Gheorghe Nou, Capela cimitirului Şerban Vodă, iar din 1865 se reîntoarce la Braşov, unde va rămîne pînă la sfîrşitul vieţii.

Merită să subliniem faptul că marii noştri pictori şi-au legat numele de înfrumuseţarea unor mănăstiri sau biserici cum ar fi: Nicolae Grigorescu, de ansamblul din biserica mănăstirii Agapia, Nicolae Tonitza de cea de la Durău, Gheorghe Tătărescu, de biserici din Bucureşti, iar Mişu Popp, în anul 1857, va termina pictura bisericii de pe Tocile (azi „Sf. Treime"), o adevărată bijuterie.

Mulţi ani de zile a fost trecută cu vederea această activitate, De aceea se cuvine să evidenţiem cu pregnanţă acest aspect, unde s-a dovedit a fi un adevărat maestru. Dovadă grăitoare sînt picturile bisericilor din apropierea Braşovului, adică: Satulung (Săcele), Rîşnov, Araci (Covasna), Dumbrăviţa şi Toderiţa (Făgăraş).

Datorăm lui Mişu Popp şi realizarea unor compoziţii inspirate din Biblie sau mitologie, precum şi mai multe peisaje, ca: „Poiana Braşov într-o zi de sărbătoare a Junilor" şi „Lacul Sfînta Ana", ca să nu amintim decît cîteva. Multe din lucrările pictorului se găsesc în colecţiile Muzeului Primei şcoli româneşti din Şchei, iar altele la Muzeul de artă din Bucureşti, care în aceste zile a deschis o reuşită expoziţie dedicată pictorului.

Cît de frumos sună după 100 de ani cuvintele ziaristului braşovean: „Cu o figură senină se duce Mihail Popp (zis Mişu) din mijlocul nostru, lăsînd adînc întipărită în inimile noastre memoria sa scumpă".

Pentru tot ceea ce a făcut pentru Braşov şi nu numai, se cuvine să-i aducem un cald omagiu cu ocazia împlinirii unui veac de la trecerea în lumea de dincolo, să-l preţuim şi venerăm ca pe un om deosebit care a slujit interesele Bisericii strămoşeşti ortodoxe. *Petre Istrate*

Societatea Biblică Interconfesională din România

În prezenţa reprezentanţilor a zece Biserici din ţara noastră, marţi 19 mai 1992, a avut loc Adunarea Constituantă a Bisericilor din România, care a decis înfiinţarea Societăţilor Biblice Interconfesionale din România şi a adoptat statutul acestei instituţii.

Au fost reprezentate la această Adunare: Biserica Ortodoxă, Biserica Romano-Catolică, Biserica Reformată, Biserica Unitariană, Biserica Armeană, Vicariatul Ortodox Sîrb, Vicariatul Ortodox Ucrainian, Biserica Adventistă de Ziua a Şaptea, Biserica Penticostală şi Biserica Evanghelică Română.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost delegaţi ca membri ai Adunării Constituante: P. S. Episcop Teofan Sinaitul, Vicar patriarhal, P. S. Damaschin Severineanul, vicarul Arhiepiscopiei Craiovei, pr. Dumitru Radu, prodecanul Facultăţii de Teologie din Bucureşti, pr. Constantin Corniţescu ,profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti, şi pr. Sabin Verzan, consilier Patriarhal.

În prima parte a lucrărilor, Adunarea Constituantă a Bisericilor din România a aprobat Statutul Societăţii Biblice Interconfesionale din România şi a hotărît înfiinţarea Societăţii Biblice Interconfesionale din România.

În cea de-a doua parte a lucrărilor, Adunarea Constituantă a ales Consiliul de Conducere al Societăţii Biblice Interconfesionale din România care va fi alcătuit din cîte un reprezentant al fiecărei Biserici membră a SBIR.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române, a fost ales în Consiliul de Conducere al SBIR P. S. Episcop Damaschin Severineanul.

Adunarea Constituantă a ales, apoi, pe preşedintele SBIR, în persoana pastorului Varga Laszlo, din partea Bisericii Reformate, pe vicepreşedintele SBIR, în persoana P. S. Episcop-vicar Damaschin. Consiliul de Conducere a ales Secretar General al SBIR, pe pr. dr. Sabin Verzan, consilier patriarhal.

Toate hotărîrile Adunării Constituante au fost adoptate în unanimitate.

Lucrările Adunării s-au desfăşurat într-o atmosferă de deplină colaborare, înţelegere şi frăţietate creştină. *Pr. Sabin Verzan*

PE CTITORII ŞI BINEFĂCĂTORII SFÎNTULUI LOCAŞULUI ACESTUIA SĂ-I POMENEASCĂ DUMNEZEU ÎNTRU ÎMPĂRĂŢIA SA

Aceste cuvinte le auzim la fiecare sf. Liturghie şi de multe ori nu le înţelegem rostul lor mare în viaţa noastră creştină.

Pentru aprofundarea sensului lor vrem să dăm un grăitor exemplu pe care ca eveniment important din viaţa lor l-au trăit luni 27 aprilie 1992 — a doua zi de Paşti — credincioşii parohiei Sibiu Iosefin II păstoriţi de P. C. pr. Aurel Răduleţ — vicarul Arhiepiscopiei Sibiului şi Pr. Prof. Liviu Streza de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, ambii angajîndu-se în fruntea bunilor credincioşi dreptmăritori la edificarea unei monumentale biserici în cartier şi slujind zilnic în cele două capele amenajate pe raza parohiei, pînă la edificarea noului locaş slujindu-se în duminici şi sărbători cînd timpul e cald şi frumos şi la altarul improvizat în Piaţa Prahovei lîngă temelia noii biserici.

Cele două paraclise — capele — unul amenajat în casa din Strada Anton Pann nr. 16 — proprietatea fostului mitropolit Nicolae Mladin — cu hramul Acoperămîntul Maicii Domnului şi celălalt în casa din str. G. Bacovia nr. 1 — donat de familia Traian şi Victoria Jurca — cu hramul Sf. M. Filofteia au fost dotate cu tot necesarul pentru a se oficia zilnic toate sfintele slujbe din tipicul Bisericii Ortodoxe. Mobilier sculptat cu măiestrie artistică, la capela Acop. Maicii Domnului, şi mai ales pictura în frescă de la capela Sf. M. Filofteia a dat celor două capele aspectul unor adevărate bijuterii.

Fiind împodobită cu haină de pictură aleasă de mîna iscusită a soţilor Pavel din Sibiu cu cheltuiala aceleiaşi familii Jurca — donatorii casei — capela Sf. M. Filofteia aştepta vizita unui vlădică pentru sfinţire.

Menţionăm că în 7 decembrie 1990 capela a fost sfinţită după rînduiala ortodoxă pe P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul cu ocazia primului hram.

De data aceasta enoriaşii parohiei au avut marea bucurie să-l aibă în mijlocul lor pentru sfinţirea picturii pe Î. P. S. Arhiepiscop şi Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală care după oficierea sfintei slujbe de sfinţire a rostit şi un bogat cuvînt de învăţătură.

Î. P. S. Sa a lăudat fapta de mare jertfă a soţilor Victoria şi Traian Jurca care au dat toată agonisita lor de o viaţă pentru a se face din casa lor casă a Domnului şi ca dar peste dar au suportat şi cea mai mare parte a cheltuielilor de pictură.

Părintele Aurel Răduleţ a mulţumit la încheiere Î. P. S. Sale.

Mulţumim în numele enoriaşilor parohiei Sibiu Iosefin II, celor doi ctitori pentru care deasemenea la fiecare sf. liturghie se vor rosti cuvintele: „Pe ctitorii şi binefăcătorii sfîntului locaşului acestuia să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa!

Pr. A. Răduleţ

Semnalăm... Semnalăm...

Am primit de la Roma documentul elaborat de *Sinodul episcopilor* din nov.—dec. 1991, intitulat DECLARATIO UT TESTES SIMUS CHRISTI QUI NOS LIBERAVIT. Tema a fost evanghelizarea şi re-evanghelizarea în Europa, mai ales după transformările care au eliberat Europa de Est de ateismul totalitar. Definiţia evanghelizării este formulată vis-a-vis de *„materialismul practic, prezent peste tot în Europa"*, în care oamenii se comportă *„ca şi cum Dumnezeu n-ar exista"* (p. 4), şi vis-a-vis de unele forme noi de manifestări religioase, de natură sectară. În al treilea rînd, re-evanghelizarea are în vedere discrepanţa dintre credinţă şi cultură, dintre credinţă şi viaţă, recomandînd „inculturarea", adică înrădăcinarea Evangheliei în diferite forme actuale ale culturii, în aşa fel încît adevărul nemuririi sufletelor şi al învierii trupurilor să poată fi însuşite de cultură şi nu respinse sau neglijate (p. 6). E şi motivul pentru care se face apel la contribuţia creatorilor de cultură, a laicilor, evident în bună conlucrare cu Magisteriul Bisericii, adică cu ierarhia (p. 9).

Umanismul fără Evanghelie riscă să-şi piardă identitatea şi să ajungă la neo-păginism (p. 7). În vederea realizării unei re-evanghelizări eficiente se recomandă educaţia religioasă în şcoli, lucrarea cu adulţii şi, în general, o mai mare prezenţă a Bisericii în lume (p. 10).

Principiile de mai sus nu sugerează deloc intenţii de uz confesional, respectiv exclusiv romano-catolic. Şi ce bine ar fi fost să fi rămas aşa pînă la urmă mai ales că, cel puţin în două locuri, se vorbeşte şi de faptul că în re-evanghelizare sînt chemate să se angajeze şi să se implice toate Bisericile. Ortodocşii care n-au participat la Sinodul episcopilor din 1991, deşi au fost invitaţi, cu statut de „delegaţii fraţeşti", ar fi putut regreta neonorarea invitaţiei. Ei s-au temut că se va promova o re-evanghelizare „catolică", la care ei ar fi fost angajaţi prin simpla lor prezenţă acolo, zicîndu-se după aceea că au fost şi ei de acord cu aşa ceva. Dar în cîteva locuri din textul *Declaraţiei* teama lor se dovedeşte a fi fost profetică. Din păcate!

La p. 10 se spune: *„În naţiunile recent eliberate de comunism există o urgentă nevoie de a se înfiinţa şcoli şi universităţi catolice"*. Ca şi cum locul geografic în cauză ar fi rămas gol, şi e nevoie de o re-evanghelizare pe care se simt chemaţi s-a facă *numai* catolicii!

De ce nu şi şcoli şi universităţi ortodoxe, mai ales că Ortodoxia e preponderentă în fostele componente europene dezmembrate din Uniunea Sovietică, în România, în Bulgaria, în Serbia, şi în parte şi în Cehoslovacia şi Polonia?

Şi mai departe, vorbind de Biserica supusă opresiunii, suferinţelor şi durerilor în Est, şi remarcînd că ea a dat bună mărturie despre credinţa şi darurile ei, cu care a fost binecuvîntată de Domnul, referinţa e *numai* la acea Biserică din Est, care a păstrat o *„remarcabilă armonie cu Sfîntul Scaun"* (p. 10), deci *numai* cea catolică!

Oare Bisericile Ortodoxe n-au dat şi ele bună mărturie prin martiri, credincioşi, preoţi şi episcopi care au umplut închisorile? Aşazisele „compromisuri" n-au fost în fapt un martiraj acceptat pentru a se apăra credinţa, lăcaşurile, şcolile teologice, viaţa creştină din parohii?

Regretabil că Sinodul episcopilor catolici nu ştie acest lucru deşi, pe ici, pe colo, lasă nişte posibilităţi de interpretare, că le-ar şti, dar sînt în aşa fel prezentate, încît să nu le poată sesiza cititorul obişnuit.

Şi în alt domeniu se dovedeşte că ortodocşii au intuit bine că s-ar putea să fie puşi în situaţii delicate. În documentele comune ale *Comisiei Mixte Internaţionale teologice de dialog între Bisericile Ortodoxă şi Catolică* (existentă din 1980), documente recente (Viena, Freising, Arricia, 1991), se arată că uniatismul nu e nici metodă, nici model al unităţi care se urmăreşte şi se tratează între cele două părţi de 12 ani şi că această Biserică va dispare în momentul în care se va realiza *unirea*, într-o formulă nouă pe care Bisericile o studiază cu toată seriozitatea şi speranţa. Mai ales acum cînd, doctrinar, uniatismul a fost complet asimilat, *„întors"* în catolicism — deci un model depăşit astăzi, acela al „întoarcerii" la catolicism — nici nu mai poate fi vorba de el ca *model*. Ar însemna trecerea ortodocşilor la uniatism! Ceea ce nici Roma nu mai crede posibil.

Şi totuşi!

Declaraţia Sinodului episcopilor, în totală contradicţie cu documentele semnate de catolici la Viena, Freising şi Arricia, spune: In Bisericile Catolice Orientale (de rit bizantin), deci foste unite, *noi toţi vedem un element constructiv pentru desăşurarea dialogului ecumenic dintre Biserica Ortodoxă şi cea Catolică"*. Şi mai departe din nou o discriminare evidentă: *„Noi nu putem ignora că în mod precis aceste Biserici ne dau tuturor o convingătoare mărturie a unei credinţe hotărîte sub opresiunea comunistă şi tot aşa fac şi astăzi"* (p. 12).

Sînt oare acestea bune premize pentru continuarea dialogului? Oare credincioşii acestor Biserici desfiinţate de regimul comunist — nu de ortodocşi — n-au primit întreaga asitenţă din partea Bisericii Ortodoxe, aproape jumătate de secol? Nu şi pentru ei au suferit ortodocşii ceea ce astăzi li se impută drept „compromisuri"? Nu le-au întreţinut bisericile? Nu le-au făcut toate serviciile tradiţionale, aceleaşi în fond, din moşi-strămoşi?

Încolo, *Declaraţia* Sinodului episcopilor catolici, cînd nu cade în confesionalism fundamentalist, exclusivist, conţine bune indicaţii cu privire la domeniile în care e necesară re-evanghelizarea. Numai să nu fie înţeleasă de romano-catolici drept ... catolicizare! Nu pentru că Ortodoxia s-ar teme de aceasta, ci pentru că ar fi o străduinţă zadarnică şi am da toţi o mai bună mărturie creştină dacă am lucra împreună pentru propovăduirea Evangheliei, adică pentru re-creştinarea celor care şi-au pierdut credinţa, şi pentru întoarcerea lor la credinţa strămoşilor lor şi la comuniunea cu dînşii.

Dacă evanghelizarea, sau re-evanghelizarea devine un mijloc prin care se urmăreşte de fapt altceva decît reintoarcerea la Hristos, duhovniceşte, aceasta ar însemna intrarea într-un joc absurd de-a Scaunele, à propos de Eugen Ionescu şi teatrul lui!

* * *

Doamna Reverend Dr. Joan B. Capbell, secretar general al *Consiliului Naţional Ecumenic al Bisericilor lui Hristos din S.U.A.*, a trimis Sanctităţii Sale Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I, ca să distribuie tuturor patriarhilor ortodocşi adunaţi la Constantinopol la 15 martie 1991 un mesaj în care, printre altele, scrie: *„Biserica Ortodoxă aduce daruri venerabile de fidelitate şi credinţă care îmbogăţesc şi îndrumează Mişcarea Ecumenică"*.

Iată deci şi veşti mai bune!

Revista „Mitropolia Moldovei şi Sucevei", urmînd exemplul celorlalte reviste metropolitane, şi-a schimbat numele şi apare în „serie nouă" sub denumirea de „TEOLOGIE ŞI VIAŢA", cu subtitlul „revistă de gîndire şi spiritualitate". Restructurată şi sub raportul conţinutului şi sub raport grafic, ea promite să fie o bună cale de comunicare cu teologii şi cu intelectualii preocupaţi de spiritualitatea şi gîndirea teologică. În nr. 1—3/1991, temele principale sînt de mare actualitate, alese din aria ecumenică şi menite să răspundă nevoii de apărare a învăţăturii ortodoxe în faţa unor curente moderne, dacă nu chiar secularizante, în orice caz, sectarizante, punînd sub semnul îndoielii adevăruri de credinţă şi tradiţii bimilenare ortodoxe. Vom numi trei dintre acestea: Despre predestinare (Pr. Gh. Onofrei), despre *mărturisire* (Pr. prof. dr. Petre Semen) şi despre *icoană* (Ierom. Luca Diaconu). Despre mişcarea curuţilor din Transilvania scrie pr. prof. drd. Constantin C. Cojocaru, cuprinzînd, avînd în vedere perioada de care se ocupă (1703—1711), date şi consideraţii cu privire la istoria uniatismului.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1 139

SIBIU
1 iunie
1992

Nr. 21—22

MEMORANDUM-ul din 1892 şi lecţia lui astăzi*

Transilvania românească a fost secole de-a rîndul o ţară martiră. Românii transilvăneni au fost mereu asupriţi, cînd de barbarii năvălitori, trecători, cînd de cei rămaşi, moştenind asuprirea din tată în fiu, ca pe un blestem, sau ca pe o vocaţie expiatoare pentru fraţii lor de peste munţi, deşi nici aceia n-au fost binecuvîntaţi cu vecini mai buni.

Memorandum-ul de acum 100 de ani (1892) adresat împăratului de la Viena, cel mereu adulat ca o zeitate împărţitoare de dreptate şi mereu adulat pe nemeritatelea, căci s-a dovedit întotdeauna zeitate rea, cinică şi indiferentă la dreptate, *Memorandum*-ul se înscrie în rîndul celor cîteva încercări ale românilor de a-şi face publică — dacă mai era cineva să n-o cunoască — sclavia în care trăiau, în ţara lor de baştină în care erau nu numai cei mai vechi, nu numai cei dintîi, ci, în toate vremurile inclusiv în 1892, şi cei mai mulţi. Ei, cei mai mulţi, ei cei ce se aflau în propria ogradă, ei nu erau recunoscuţi nici ca naţiune, şi nici religia lor nu era printre cele recunoscute (recepte).

Memorandum-ul din 1892 trebuie înscris în rîndul nenumăratelor *Supplex*-uri şi *Memorandum*-uri ale întregii naţiuni sau individuale — cine ar mai putea spune cu exactitate cîte a trimis Şaguna? — si cel mai important demers pentru obţinerea de drepturi legale de după revoluţia lui Horia, Cloşca şi Crişan, după *Supplex libellus Valachorum* din 1791, după revoluţia din 1848 de pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj urmată de acţiunea lui Avram Iancu de după aceea.

În sfîrşit, *Memorandum*-ul din 1892 este prima reacţie de mare anvergură de după unirea cu Ungaria proclamată *de nobis sine nobis*, de Dieta din Cluj, la 1867, cînd Transilvania a fost incorporată la Ungaria şi cînd începe regimul dualist, mai rău chiar decît cel de dinainte. O mică paranteză se impune aici, anume accentuarea faptului că unirea forţată a Transilvaniei cu Ungaria s-a proclamat la 1867 şi a durat pînă în 1918, deci 51 de ani din aproape două milenii de istorie românească, fie ca Ducate, fie ca Principat, ambele forme statale fiind de sine stătătoare şi româneşti. Am socotit necesară paranteza pentru că unii uitînd cînd au venit în Europa, vorbesc,de două mii de ani de stăpînire maghiară în Transilvania! Să reamintim deci: anul 896 a fost fixat chiar de unguri ca an al sosirii lor, de pe unde vor fi sosit, care, de altfel, şi-au şi aniversat împlinirea a 1000 de ani în 1896. Aşa că aproape o mie de ani se scad dintr-odată. Aceia au fost anii noştri de stăpînire. Primii. În al doilea mileniu, dacă Transilvania ar fi fost sub stăpînire, sau mai bine zis sub ocupaţie maghiară, deşi o astfel de ocupaţie nu ar crea nici un drept, de ce o *unire* ca atare se proclamă abia în 1867? E limpede şi logic de ce. Ceea ce ar trebui să mai comentăm aici, şi eventual să actualizăm, se află cu claritate prezente în aceste date arătate mai sus şi fiecare şi le poate comenta pentru sine cu o uşurinţă care nu mai cere de la noi vreun adaos.

Să ne întoarcem aşadar la *Memorandum*-ul din 1892. Autorii arată că au aşteptat „cu răbdare" să treacă 25 de ani de la nedreapta unire din 1867, oferindu-şi timp ca să vadă cum se aplică legile în noile condiţii ale dependenţei Transilvaniei de Budapesta, şi care va fi soarta românilor în noul context politic. Ei spun clar că dualismul, deci acea „unire" din 1867 a fost primită *„ca una care nu poate să fie decît trecătoare"* (vezi textul Memorandum-ului la V. Netea, *Istoria Memorandumului*, Bucureşti, 1947, p. 135). Efectul imediat asupra românilor a fost acela că ei s-au retras în *pasivism*. Se ştie că în privinţa aceasta Şaguna a fost pentru *activism*, arătînd că e mai bine ca românii

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Comunicare la Simpozionul omagial „100 de ani de la Mişcarea memorandistă", Casa Armatei, Sibiu, 22 mai 1992.

Canonizare de sfinţi români

La sfîrşitul lunii iunie, anul acesta, vor avea loc festivităţile canonizării unor sfinţi români precum: DANIIL SIHASTRU de la Putna şi Domnul ŞTEFAN CEL MARE ŞI SFÎNT, în Moldova, Domnul CONSTANTIN BRÎNCOVEANUL ŞI FIII ACESTUIA, în Muntenia, şi ierarhul GHELASIE de la Rîmeţ, în Ardeal. Pentru a preîntîmpina după cuviinţă acest act, de importanţă capitală pentru credincioşii Bisericii noastre strămoşeşti, considerăm potrivit a spune unele lucruri de suflet despre SFINŢENIE, despre SFINŢI şi despre CANONIZAREA SFINŢILOR, adică înscrierea oficială a sfinţilor în CANONUL sau CATALOGUL SFINŢILOR, de către autoritatea supremă a Bisericii noastre, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sfinţenia este o însuşire a Bisericii iar concretizarea sfinţeniei în viaţa dreptcredincioşilor creştini este un fenomen permanent. Aceasta deoarece sfinţenia este, în primul rînd, un rezultat al lucrării Harului divin, fără încetare activ şi prezent în Biserică, apoi al ostenelilor bune ale dreptcredincioşilor, fie clerici, fie mireni sau laici, fie monahi, mădulări vii şi sănătoase ale Trupului tainic al Domnului, mădulare de care Biserica n-a fost şi nu este nicicînd lipsită.

Sfinţi au fost, sunt şi vor fi pînă la sfîrşitul veacului în Biserică. Oastea sfinţilor este resfirată pe toată aria Bisericii şi pe tot întinsul veacurilor creştine.

Au fost — şi sînt, desigur — mulţi dreptcredincioşi care au trăit o viaţă sfîntă şi pe pămîntul strămoşesc şi dintre fiii neamului nostru, făcînd în nevoinţele lor pămînteşti tot ca pentru Domnul, de la înalţi ierarhi, clerici, domnitori de ţară, pînă la pustnici venerabili şi simpli credincioşi rămaşi nouă necunoscuţi. Unora dintre aceştia li s-a păstrat amintirea unor fapte minunate din strălucita lor viaţă, peste care nu s-a putut aşterne uitarea; s-au păstrat de la alţii amintirea unor fapte de vitejie în apărarea credinţei, a Bisericii, Neamului şi Patriei; de la alţii s-au păstrat şi documente materiale şi un cult cu caracter local, popular, neoficial. Existenţa unor astfel de amintiri despre fapte vrednice de cinstire este unul din semnele mari ale binecuvîntării de către Domnul a credinţei şi evlaviei fiilor Bisericii noastre, ca ale deosebitei purtări de grijă a Tatălui ceresc, faţă de neamul nostru dreptcredincios.

Sfinţii, fii ai neamului nostru, sunt nu numai o binecuvîntare cerească „pentru curăţia cea fără seamăn în bine a Ortodoxiei, păstrată nepătată de nici o abatere de la credinţa cea dreaptă şi de nici o încălcare a voii lui Dumnezeu", ci şi a arăta că printre fiii neamului au fost şi sînt vrednici apărători ai dreptei credinţe şi vrednice modele de urmat pe care poporul nostru român i-a urmat şi i-a venerat în nădejdea că prin mijlocirea lor Domnul cel atotputernic va avea în paza Sa neamul acesta, iubitor de bine şi pace care este poporul român.

Sfinţii români sînt sfinţi ai Ortodoxiei, ei alăturîndu-se cu smerenie cetei, celei fără de număr, a sfinţilor celorlalte popoare ortodoxe.

Sfinţii români, ca toţi sfinţii Bisericii Ortodoxe, s-au distins: unii prin mucenicie, alţii prin cuvioşie, alţii prin minunate pilde de viaţă creştină şi învăţătură ortodoxă, alţii prin curajul şi vitejia în lupta de apărarea dreptei credinţe, a Bisericii creştine ortodoxe şi a poporului creştin, şi sînt cu siguranţă un izvor de bucurie, nu numai pentru noi românii, ci şi pentru toţi ortodocşii, fapt pentru care la festivităţile canonizării lor au participat şi vor participa şi azi reprezentanţi şi ai altor Biserici ortodoxe, ca semn al dragostei şi unităţii în credinţă care caracterizează Biserica Ortodoxă.

Sfinţii fiind aleşii Domnului, prin Duhul Sfînt, în Biserică, prin aceasta ei sunt puternice focare de manifestare văzută şi raze de lu-

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. prof. Dr. Ioan Floca

CATEHEZĂ DESPRE ÎNĂLŢAREA DOMNULUI LA CER

I. Pregătirea aperceptivă

Ce ne spune Simbolul de credinţă despre Dumnezeu Fiul? (Că este născut din veci din Tatăl, că pentru noi şi pentru a noastră mîntuire s-a pogorît din ceruri şi a luat trup ca al nostru din Sfînta Fecioară Maria, prin puterea Sfîntului Duh. Apoi, că a fost răstignit pentru noi în zilele lui Ponţiu Pilat, a fost îngropat şi a înviat). Dar după înviere, ce s-a întîmplat? (S-a înălţat la ceruri şi şade de-a Dreapta Tatălui.

II. Anunţarea temei

Ne vom referi la înălţarea Domnului la cer.

III. Tratarea

Sfintele Evanghelii ne arată că „Domnul, după ce a vorbit cu ei (Apostolii), s-a înălţat la cer şi a şezut de-a Dreapta Tatălui" (Marcu 16, 19). Sfînta Evanghelie după Luca precizează că Mîntuitorul adunîndu-I pe Sfinţii Apostoli, le-a spus: „Iată eu trimit făgăduinţa Tatălui Meu peste voi, iar voi şedeţi în cetatea Ierusalimului pînă vă veţi îmbrăca cu putere de sus. Şi i-a scos afară din Betania şi ridicîndu-şi mîinile, i-a binecuvîntat. Şi cînd îi binecuvînta s-a depărtat de la ei şi s-a înălţat la cer. Iar ei închinîndu-se lui, s-au întors la Ierusalim cu bucurie mare. Şi erau în toată vremea în templu lăudînd şi binecuvîntînd pe Dumnezeu" (Luca 24, 49—53). Cartea Faptele Apostolilor ne prezintă mai multe amănunte cu privire la înălţarea la cer a Domnului, arătînd că Iisus, „pînă în ziua în care s-a înălţat poruncind prin Duhul Sfînt, Apostolilor pe care i-a ales, cărora s-a înfăţişat viu, după patima Sa, în multe semne adevărate, arătîndu-li-se timp de 40 de zile şi grăind despre împărăţia lui Dumnezeu. Şi cu ei petrecînd le-a poruncit să nu se despartă de Ierusalim, ci să aştepte făgăduinţa Tatălui, pe care aţi auzit-o de la Mine. Căci Ioan a botezat cu apă, iar voi vă veţi boteza cu Duh Sfînt nu mult după aceste zile. Iar ei adunîndu-se L-au întrebat zicînd: Doamne, oare în ce an vrei să aşezi împărăţia lui Israel? Iar El a zis către ei: nu este al vostru a şti ani şi vremurile pe care Tatăl le-a pus în a Sa stăpînire. Ci veţi lua putere venind Duhul peste voi şi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Samaria şi pînă la marginile pămîntului. Şi acestea zicînd, privind ei, s-a înălţat şi un nor L-a luat de la ochii lor. Şi căutînd ei la cer, cînd mergea El, iată doi bărbaţi au stat înaintea lor în veşminte albe. Care au zis: bărbaţi galileieni, ce staţi căutînd spre cer? Acest Iisus care s-a înălţat de la voi la cer, aşa va veni precum L-aţi văzut mergînd la cer. Atunci s-au întors Apostolii la Ierusalim de la muntele ce se cheamă al Măslinilor, care este aproape de Ierusalim, avînd cale de o sîmbătă" (Fapte 1, 2—12).

IV. Recapitularea — Aprecierea

Cînd s-a înălţat Mîntuitorul la cer? (La 40 de zile de la învierea Sa). De unde? (De pe muntele Măslinilor, aproape de Ierusalim).

Înainte de a se înălţa, au înţeles Sfinţii Apostoli sensul duhovnicesc al împărăţiei mesianice? (Nu l-au înţeles. Ca dovadă este faptul că ei întreabă pe Domnul chiar înainte de înălţarea la cer dacă „în acel an va aşeza împărăţia lui Israel"). Cînd au înţeles Sfinţii Apostoli sensul spiritual al împărăţiei mesianice? („Numai după ce s-a proslăvit Iisus" — ne spune Sfîntul Evanghelist Ioan (Ioan 12, 16), adică după ce înălţîndu-se la cer, şi după pogorîrea Sfîntului Duh, Mîngîietorul, Duhul Adevărului, care îi va învăţa toate şi le va aduce aminte de toate cîte le-a spus lor Domnul (Ioan 14, 26).

Cu ce trup s-a înălţat Iisus la cer? (Cu trupul omenesc pe care l-a luat din întruparea din Sfînta Fecioară prin Duhul Sfînt, cu care a trăit printre noi, cu care a pătimit şi cu care a înviat). Ce înseamnă aceasta cu privire la valoarea pe care Dumnezeu o acordă trupului? (Cu trupul omenesc pe care l-a luat din întruparea din Sfînta Fecioară prin Duhul Sfînt, cu care a trăit printre noi, cu care a pătimit şi cu care a înviat). Ce înseamnă aceasta cu privire la valoarea pe care Dumnezeu o acordă trupului? (Că trupul omenesc, ca al nostru, dar spiritualizat s-a înălţat la cer şi şade de-a dreapta Tatălui). Adică? (Intră în componenţa Sfintei Treimi, fiindcă aparţine veşnic Fiului).

Ce le spune Domnul Sfinţilor Apostoli înainte de înălţare? (Că după ce vor lua puterea Sfîntului Duh, vor fi martorii Lui pînă la marginile pămîntului). Ce înseamnă aceasta? (Înseamnă că odată cu pogorîrea

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Imnul eroilor

de Iuliu Roşca Dormidont

Presăraţi pe-a lor morminte
Ale laurilor foi,
Spre a fi mai dulce somnul
Fericiţilor eroi.

Ridicaţi pe piramida
Nemuririi faima lor,
Scrieţi în cărţile de aur
Cîntecul nemuritor.

Pe copii la sînul vostru
Alinaţi-i cu-acest cînt,
Povestindu-le cu fală
Al eroilor avînt.

Dezveliţi tot adevărul
Şi le spuneţi tuturor
Cum muriră fraţii voştri
Pentru neam şi ţara lor.

Şi pe sacrele morminte
Puneţi lacrime şi flori
Spre a fi mai dulce somnul
Miilor de luptători.

Ridicaţi pe piramida
Nemuririi faima lor,
Scrieţi în cărţile de aur
Cîntecul nemuritor.

Laicii şi viaţa sacramentală a Bisericii

(Pe marginea Conferinţei Naţionale a Laicatului ortodox)

De curînd s-au desfăşurat în capitala Ţării lucrările primei Conferinţe Naţionale Consultative a Laicatului ortodox, o premieră absolută în lumea ortodoxă răsăriteană, cu ecouri foarte pozitive, atît în Ţară cît şi în străinătate. Născută din „nevoia de conştientizare a responsabilităţii, resimţită de Biserică în totalitatea ei", în acest „moment de cumpănă a istoriei naţionale şi universale", Conferinţa a trezit fără îndoială în sufletele tuturor credincioşilor care au luat cunoştinţă de „Moţiunea" adoptată de ea, mari nădejdi de înnoire reală a Bisericii şi societăţii noastre. Dacă pînă acum s-au exprimat doar ierarhia superioară (Sf. Sinod) şi preoţii (întruniţi şi ei în Conferinţa naţională a clericilor), iată că este rîndul laicilor să-şi spună cuvîntul în problemele fundamentale ale Bisericii de astăzi. Şi aceasta nu pentru că ierarhia şi preoţimea ar fi rupte de masa credincioşilor sau că aceştia ar avea o altă concepţie cu privire la misiunea Bisericii, ci pentru a se manifesta şi mai mult sobornicitatea şi unitatea „Trupului lui Hristos". În Biserică nu există clase antagoniste, nici interese de grup.

Din cronica Conferinţei, şi mai ales din Moţiunea adoptată de ea, date publicităţii, se poate constata înalta conştiinţă eclezială a participanţilor la acest forum al Laicatului ortodox. Ea este fără îndoială rezultatul angajării efective în viaţa comunităţii parohiale, care are ca centru şi model de trăire Sf. Liturghie (Euharistia). Căci numai un credincios angajat efectiv în viaţa comunităţii parohiale poate avea o conştiinţă eclezială, adică o conştiinţă care-l face să se simtă implicat şi în acelaşi timp responsabil de tot ce se întîmplă în Biserică, atît pe plan local cît şi pe plan general. Iar Biserica este nu numai ceea ce intră la prima vedere sub incidenţa vieţii sacramentale (Taine, ierurgii şi alte slujbe, predică, catehizaţie...), ci şi ceea ce este dincolo sau în afara locaşului de cult, adică societatea sau lumea cu problemele şi frămîntările ei, cu virtuţile şi mai ales cu păcatele ei. Căci, după Sf. părinţi, nu Biserica este în lume, ci lumea este în Biserică, aşa încît hotarele Bisericii sînt hotarele creaţiei în totalitatea ei.

Biserica este o realitate tainică, sacramentală, dar şi instituţională, greu dacă nu imposibil de definit în cuvinte omeneşti. Noul Testament foloseşte în descrierea ei multe imagini care se completează şi se întregesc. Este vorba de parabolele referitoare la Împărăţia lui Dumnezeu (vezi îndeosebi Mt. 13), de imaginea viţei şi a mlădiţelor (In. 15, 5), a mirelui şi miresei (II Cor. 11, 2; Ef. 5; Apoc. 21, 2) sau a mădularelor care alcătuiesc trupul omenesc (F.A. 4, 32; Rom. 12, 4; Ef. 1, 22; 2, 19—22; 4, 2—6, 25; 5, 23; Col. 1, 18, 24). După aceste ultime imagini Biserica este un organism viu al cărui cap este Hristos însuşi şi prin mădularele căruia curge seva dătătoare de viaţă a Treimii celei mai presus de fiinţă care ni se împărtăşeşte prin Duhul Sfînt, „Dătătorul de viaţă". Aşa precum de la început şi cu mare profunzime teologică se exprimă Conferinţa laicilor, „modelul suprem al vieţii

(Continuare în pag. a 2-a)

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

ZIUA EROILOR

Deodată cu Înălţarea Domnului, sărbătorim ziua eroilor.

A ieşit la lumină un gînd înţelept, cînd s-a aşezat cultul eroilor pe temelia credinţei în învierea şi înălţarea Domnului. Căci noi creştinii nu facem procesiune sfîntă la mormintele eroilor mînaţi numai de un simţămînt de pioasă recunoştinţă, sau ca să ne împlinit numai o oarecare datorie cu rosturi educative. Noi pomenim eroii pentru că avem o credinţă sfîntă şi neclintită: credinţa nemuririi. Noi nu cinstim astăzi numai ţărîna eroilor, ci opera lor care este Ţara şi sufletul lor nemuritor care este la Dumnezeu. Noi credem că sărbătoarea ce o facem în toată ţara are răsunet şi în cer, unde şi eroii fac sărbătoare; se luminează şi se bucură, sau se întunecă şi plîng, după cum îşi văd moştenirea în stare înfloritoare, sau ofilită şi încovoiată.

Luminaţi de credinţa aceasta vie, mergem la mormintele eroilor, ca să ne împrospătăm amintirea jertfei lor, să ne împărtăşim din duhul lor, să ne îmbărbătăm şi înălţăm inimile prin puterea vitejiei lor. Însuflaţi de aceste gînduri aducem eroilor prinosul nostru de pioasă recunoştinţă şi trimitem cerului cîntările şi rugăciunile noastre.

În vremea persecuţiilor era obiceiul ca odată pe an creştinii să se adune la mormintele celor ce au suferit şi au murit pentru Hristos şi aci, pe mormintele lor, să povestească întîmplări din viaţa lor şi astfel să se întărească în credinţa şi în virtuţile în care au trăit şi au murit ei, sfinţii şi martirii.

Prăznuind amintirea eroilor facem acelaşi lucru, împlinind aceeaşi datorie.

Oasele eroilor sînt pietrele de temelie ale ţării. Mormintele lor sînt tot atîtea altare în faţa cărora mergem să le ascultăm şoaptele, să ne mărturisim păcatele, să ne înnoim jurămîntele şi credinţa în idealul pentru care ei s-au jertfit.

Un ideal este o credinţă: o credinţă într-un adevăr şi într-o dreptate mîntuitoare. Mucenicii creştinătăţii au murit încredinţaţi că apărînd credinţa şi urmînd pe Hristos, apără adevărul şi dreptatea. Eroii neamului au murit încredinţaţi că cine luptă pentru dreptate şi libertate, luptă pentru Dumnezeu, luptă şi apără familia, moşia, cultura, limba, legea, neamul, Patria.

Undeva pe valea Argeşului în sus, sub poala Carpaţilor, un inginer cu nişte ucenici pădurari, prin împrejurări nebănuite, au aflat în pămînt scheletul unui soldat cu arma în mînă, încins cu centura şi înarmat ca orice soldat ce stă de pază la hotarele ţării. Lucru mai impresionant este că din pieptul soldatului a crescut un fag de cîţiva metri.

În icoana aceasta avem înaintea ochilor sufleteşti însuşi rodul şi tîlcul morţii eroilor. Ei un murit, dar din trupul lor creşte ţara, pe temelia jertfei lor, mîndră, biruitoare şi nemuritoare.

Şi trebuie să ştim că astfel de mormite avem pretutindeni în lungul şi largul ţării, căci tot pămîntul strămoşesc este îngrăşat cu carne şi răscumpărat cu jertfe nenumărate de eroi. Plugurile părinţilor şi fraţilor noştri, în toată ţara, taie brazde care au servit de leagăn şi mormînt eroilor noştri.

Noi avem comori scumpe în acest pămînt şi pentru apărarea lui nu putem fi decît oricînd gata de moarte. Porunca şi legea aceasta ne vine din adîncul istoriei pe care eroii au făurit-o, din adîncul mormintelor resfirate peste toată faţa pămîntului românesc şi din adîncul sufletelor răscolite de viforul şi aprinse de focul conştiinţei naţionale.

Astăzi toţi eroii, cunoscuţi şi necunoscuţi ai neamului, de la începuturile lui pînă astăzi, fac în faţa noastră tribunal de judecată. Ne întreabă dacă ne arătăm, sau nu, vrednici de jertfele şi suferinţele lor, — şi ne cheamă să le urmăm credinţa (Evrei 13, 7), căci în fiecare credincios este un erou, şi în fiecare erou un adevărat credincios. Nu există eroi între necredincioşi. Istoria nu cunoaşte eroi decît între oameni stăpîniţi de puterea credinţei neclintite, mîngîiaţi de virtutea speranţei înviorătoare şi aprinşi de vraja dragostei nemurtioare.

Biserica Neamului, rugîndu-se pentru odihna eroilor, le binecuvintează amintirea, le stropeşte cu aghiazmă mormintele şi nu încetează a face din cultul lor nu numai o zi de sărbătoare, ci mai ales o pilduitoare şcoală a caracterelor, o şcoală de înălţare a sufletelor pînă la virtuţile creştineşti şi cetăţeneşti care au împodobit viaţa eroilor nemuritori.

Veşnică pomenire vrednicilor de fericire...
În veci amintirea lor!...

Ilarion V. Felea

MEMORANDUM-ul din 1892...

(Urmare din pag. 1)

să fie reprezentați în corpurile legiuitoare și să se apere, decît să se legifereze pentru români, fără ei și fără ca ei să protesteze și să lupte. Șaguna a fost în minoritate printre politicienii vremii și chiar a fost supus unor atacuri prin presă și a murit amărît în 1873. În 1905 Partidul Național Român va proclama *activismul* și se va da dreptate lui Șaguna, dar va fi destul de tîrziu, căci în perioada *pasivismului* s-au elaborat și votat cele mai antiromânești legi și, în special, legile de maghiarizare a școlilor. Vasile Netea arată că îndeosebi *Legea de maghiarizare a grădinițelor de copii* a urgentat *Memorandum*-ul (op. cit., p. 120, nota 3). Este adevărat. Această lege a venit în 1891, atacînd cele mai crude vlăstare românești. Înaintea ei fusese promulgată însă *Legea pentru maghiarizarea școlilor medii, în 1883*, și încă și mai înainte, în 1879 fusese promulgată *Legea pentru maghiarizarea școlilor primare*. (Vezi în această privință cartea lui Antonie Plămădeală, *Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar*, Sibiu, 1986, p. 5—10; de același: *Românii din Transilvania sub teroarea regimului austro-ungar* (1867—1918), Sibiu 1986 passim).

Acum lovitura era dată la rădăcină. Copiii trebuiau să-și uite limba maternă! Și a venit *Memorandum*-ul.

Evident, nu acesta a fost singurul motiv care l-a provocat. Le vom enumera și pe celelalte, fie cît de pe scurt. Dar nu înainte de a observa un paradox. Cel puțin de patru ori, în textul *Memorandum*-ului, autorii reafirmă vizibil pasivismul și îl explică. Îl explică frumos și valabil, ca pe un act de demnitate al celor care erau antrenați într-o luptă inegală, dinainte pierdută (cf. Netea, textul *Mem.*, p. 107), în condițiile unui stat eminamente abuziv. Astăzi s-ar vorbi de genocid. *Memorandum*-ul însă, el, în sine nu mai era un act *pasiv*. El e un preludiu al *activismului*, al începerii luptei prin toate mijloacele, înțelegîndu-se, deocamdată, mijloacele politice, dar diferitele comentarii care au urmat felului cum a fost primit *Memorandum*-ul, au avansat și ideea altor mijloace, neocolind chiar pe cele violente (A se vedea amănunte chiar în descrierile din cartea lui V. Netea). De altfel comentatorii au apreciat că chiar *Memorandum*-ul și delegații care l-au dus erau „revoluționari" (la Netea, p. 152).

Care era situația în momentul alcătuirii *Memorandum*-ului? O vom spicui chiar din textul lui, el însuși scurt, dar pentru o mai bună documentare trimitem la bibliografia temei, ușor de identificat. Esențialul e însă cuprins în text.

Chiar în condițiile vieții politice de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, politica statului dualist față de naționalități era opresivă și românii s-au considerat victime. Cel puțin două exemple puteau fi normative pentru modul cum trebuiau înțelese drepturile omului și ale cetățeanului: revoluția franceză și exemplul american, ca să nu mai vorbim de Anglia, de statele nordice ș.a.

Românii din Transilvania erau însă în situația de a-l reclama pe lup la el însuși: pe regele de la Budapesta, împăratului de la Viena, care erau una și aceeași persoană! Împăratul care prea grațios „s-a îndurat" să accepte dualismul și să fie și regele Ungariei. Se prefăceau, săracii români că nu știu acest lucru și că vinovatul ar fi altcineva, deși știau foarte bine între cine se împărțea vinovăția. Era, bine înțeles, și altcineva, dar capul era același. Se va vedea acest lucru din felul cum vor fi tratați. Ei spun în *Memorandum:*

— Nu avem încredere în dieta de la Budapesta și în guvernul maghiar (p. 99);

— Dominația maghiară e rasială și discriminatorie (p. 101);

— Legea electorală falsifică realitățile și stabilește dreptul de vot după criterii care îi elimină pe români de la vot. Sînt sate cu 2 000—3 000 de locuitori fără nici un alegător (p. 105). *„E mai prejos de demnitatea omenească a ne angaja în luptele electorale pe baza unei legi nedrepte"*. Iată una din justificările pasivismului (p. 109));

— Legile maghiare nu cuprind egala îndreptățire la drepturi a tuturor cetățenilor (p. 111);

— Limba maghiară e limbă domnitoare exclusivă (p. 111);

— În 23 de comitate (prefecturi) exclusiv românești nu există nici un comite și vice-comite român (p. 114);

— În aceleași 23 de comitate există un singur președinte de tribunal, român (p. 114).

— În ministerul cultelor nu e nici un român; în cele 2 universități există *un singur profesor român* și *un singur inspector școlar român* (p. 114), deși cadre bine pregătite, în școlile apusului, există suficiente printre români. *„Românii sînt tratați în regatul ungar mai rău ca popoarele cucerite"* (p. 116).

— Românilor nu li se respectă autonomia bisericească. Li se impune limba maghiară și în școlile confesionale (legea din 1883 a lui Tréfort), pînă și în grădinițele de copii (p. 120). Sumele care se dădeau înainte eparhiilor, acum se împart direct de către Ministerul de Culte ca să-i corupă mai ales pe preoții ortodocși care fac opoziție guvernului. Dar *Memorandum*-ul, spre cinstea acestor preoți, scrie: *„guvernul compromis între Români n-a putut însă să găsească destui preoți români gata de a primi acest premiu"* (p. 125).

— Juriul din Sibiu, refuzînd să pronunțe anumite verdicte dictate de guvern, a fost dizolvat (p. 126);

— Românilor li se refuză folosirea pădurilor, pentru a li se distruge economia (p. 131);

— Guvernul refuză românilor înființarea de reuniuni agricole și culturale (p. 132);

Iată și o încercare de sinteză, dar și de discretă amenințare:

„Sîntem chibzuiți Majestatea Voastră, sîntem iubitori de ordine, leali și îndelung răbdători, dar sîntem oameni, și nu se poate să rămînem neatinși, cînd în fiecare zi sîntem provocați, insultați fără de sfială, loviți în interesele noastre culturale și în cele economice, amenințați în existența noastră națională" (p. 132).

— Generoși, autorii *Memorandum*-ului cer drepturi și pentru slavi și germani în aceeași măsură (p. 133, p. 141), acuzînd guvernul maghiar de intenții de asimilare forțată a tuturor (p. 134), prin maghiarizare (p. 137).

— Acuză guvernul că, prin privilegii speciale, *„a introdus corupțiunea chiar în sînul Bisericilor și a atacat simțămîntul religios, care e baza ordinei sociale"* (p. 137).

Minoritatea în Transilvania, arată *Memorandum*-ul, sînt tocmai maghiarii, dar sînt *„o minoritate violentă și lărmuitoare"* (p. 138). Iar guvernul dovedește rea credință și în formularea legilor și în aplicarea lor (p. 138). *Românii nu mai au încredere* (p. 139). Politica guvernului de la Budapesta e și greșită și dezastruoasă, și pentru Patrie și pentru Tron (p. 139).

Iată, așadar, și un avertisment, anunțînd pe grațiosul și neștiutorul împărat că, după 25 de ani, *„spiritele sînt mai învrăjbite ca oricînd și lupta de rasă a fost organizată cu premeditare"* (p. 141).

Așadar Ungaria era un stat rasist, și Majestatea Sa trebuia informată. Ca și cum lucrul nu era atît de grav, încît să-l știe! Iată cum, umilindu-se în fața împăratului, bieții români căutau să-și cîștige cît de cît dreptatea. Împăratul trebuia să fie prea prost ca să nu citească în spatele acestei umilințe, disprețul și aspra judecată!

Se va dovedi însă deștept — el sau consilierii săi — căci va lăsa să se creadă că nici n-a citit *Memorandum*-ul, și că nici n-a desfăcut plicul, dar se știe că el fusese tipărit înainte în 50 000 de exemplare și circula la Viena încă înainte de sosirea delegației. Așadar, Majestatea Sa îl cetise. Dar a hotărît să se ascundă în spatele unor formalități de duzină, apoi chiar să autorizeze *trimiterea în judecată a memorandiștilor!*

Iată cuvintele în care am putea delimita concluzia *Memorandum*-ului: *„Încercarea de a ajunge la consolidarea statului ungar, prin asigurarea dominațiunii exclusive a poporului maghiar, s-a dovedit zadarnică și după opintiri făcute timp de un pătrar de secol. Nici prin număr, nici prin cultură, nici prin prudență politică, poporul maghiar nu s-a ridicat la destulă superioritate ca să poată conduce afacerile patriei comune, el singur, fără ele... Salutea (Salvarea) Monarhiei, a patriei noastre mai restrînse, și chiar a poporului maghiar în deosebi, cere să se pună capăt acestei stări de lucruri"* (p. 142—143).

Memorandiștii au fost curajoși și îndrăzneți. Au fost primii *activiști* după 25 de ani de pasivism!

Ofereau și soluții? Da. Și nu unele revoluționare. N-au pomenit — cum ne-am aștepta noi astăzi — nici măcar de revocarea dualismului. Aceasta ar fi însemnat să cadă de pe capul lui Francisc Iosif I coroana de rege al Ungariei. Revocarea dualismului se subînțelegea însă, tot așa cum — de data aceasta aproape că se spunea — era clar că se dorea anularea unirii Transilvaniei cu Ungaria decretată la 1867.

Iată soluțiile pe care le desprindem din ultima parte a *Memorandum*-ului: *„Singură înfrățirea sinceră și întemeiată pe respectarea reciprocă a intereselor de existență și de dezvoltare națională poate să ducă statul spre consolidarea internă și spre fortificarea de la care atîrnă existența lui în grelele timpuri prin care trecem"* (p. 140). *„Românii stăruie în dorința ca în formă legală și prin concursul factorilor competenți sistemul de guvernare să fie reformat în patria noastră, astfel ca să se asigure drepturile odată cîștigate și să se țină seama de interesele legitime ale tuturor popoarelor ce compun statul ungar poliglot"* (p. 142).

Ce a urmat alcătuirii *Memorandum*-ului, se știe. El a fost alcătuit la Sibiu, la 28 martie 1892, după ce l-au hotărît 214 delegați. A fost semnat de Dr. Rațiu (prezident), Dr. Basilius Lucaciu (general secretar), Iuliu Coroianu (referent), George Pop le Băsești (vice prezident), Eugen Brote (vice-prezident), și Septimiu Albini (secretar). Redacția propriuzisă a *Memorandum*-ului s-a încredințat lui Iuliu Coroianu. Se spune că ar fi contribuit și Vasile Lucaciu (la Netea p. 71), dar nu e deloc sigur (tot la Netea, p. 72—74). A mai existat un text, al lui Aurel Mureșanu, mult mai direct, critic, acuzator, intransigent. Poate că împăratul l-ar fi meritat pe acesta și nu textul diplomatic „academic, sobru" (Netea, p. 95), al lui Coroianu.

Soarta *Memorandum*-ului e cunoscută. N-a putut fi înmînat împăratului deși au mers la Viena 300 de persoane, printre care 64 preoți. El a fost trimis, nedeschis, premierului Ungariei. Acesta îl trimite, tot nedeschis, prefectului de Turda spre a fi restituit lui Ion Rațiu, care îl și primi la 24 iulie 1892. Cinism primitiv!

Toată demonstrația grijulie și plină de umilință a *Memorandum*-ului s-a lovit de cel mai infam dispreț. Casa lui I. Rațiu din Turda a fost distrusă de unguri, ceea ce l-a făcut să se mute la Sibiu. Era, se știe, Președintele Partidului Național. Deși *Memorandum*-ul n-a fost deschis, conținutul lui a devenit public, iar *Memorandiștii* au fost dați în judecată și condamnați la 31 ani și 2 luni de temniță, în 1894. Apărarea *Memorandiștilor* e o mare lecție de patriotism și de istorie românească. Și nu de puține ori, o lecție de curaj, de inteligență, și întotdeauna de demnitate. (A se vedea *Procesul Memorandum-ului*, acte și date, Cluj, 1932, 2 vol. introd. semnată de I. P. P.). Reținem doar cîteva:

Dimitrie Comșa, de îndată ce un traducător a început să-i traducă depoziția din română în maghiară, l-a întrerupt și s-a adresat Președintelui tribunalului: *„Domnule Președinte, nu am înțeles nimic din cele ce a vorbit d. tîlmaciu. Limba pe care o vorbește d-sa poate să se vorbească în Kamciatka, în Europa însă, o asemenea limbă nu se vorbește"*.

După ce a încercat în zadar să recuze doi jurați, deși avea probleme în mînă, Amos Frâncu, repetînd pe apărătorul lui Ludovic al XVI-lea, a spus: *„Caut, domnilor, printre Dv. judecători, dar nu văd decît călăi"*. Ceea ce a spus Ion Rațiu e de mult intrat în patrimoniul istoric al națiunii române: *„Existența unui popor nu se discută, se afirmă"*.

Mi-am intitulat scurta comunicare la acest Simpozion, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la redactarea lui la noi în Sibiu: *Memorandum-ul și lecția lui astăzi*. Ei bine, după cum ați putut observa, exact *despre lecția lui astăzi* n-am spus aproape nimic. Lecția lui e patriotismul memorandiștilor și, în cea mai mare parte, soluția oferită de ei atunci, care rămîne valabilă și azi: înfrățirea reală și respectul reciproc, onestitatea și omenia. Dar eu mi-am propus mai ales să vă prezint *Memorandum*-ul, ca să puteți aprecia Dv. însăvă relația dintre ceea ce conținea el și felul cum a fost primit și, cum, în loc să li se rezolve cererile drepte și cuminți, autorii au fost judecați și trimiși la închisoare, doar pentru vina de a fi formulat cereri drepte.

Aș adăuga, așa, ca o minimă sugestie pentru Dv. ca să vă completați ceea ce n-am tratat eu pe larg, în expunerea mea, să observăm doar atît: Tot ce ni se cere nouă astăzi în Transilvania *să nu facem*, cu etnicii maghiari, nouă ni s-a făcut. *Și eu zic: să nu facem!* Să nu ne răzbunăm. N-ar fi creștinește. Dimpotrică, să facem ceea ce ceream noi să ni se facă nouă atunci. Mă întreb însă: avea-vom tăria să nu ne mîhnim cînd ni se răstălmăcesc și nu ni se recunosc suferințele din trecut? Oare n-ar trebui ca procesul *Memorandum*-ului să se rejudece și memoria memorandiștilor să fie reabilitată, cei care i-au condamnat recunoscînd că au greșit?

Urmașii lui Calvin, care l-a condamnat la moarte și l-a ars pe rug pe Miguel Servet, au ridicat pe locul rugului un monument de pocăință pe care au scris: *Erravi! Am greșit!*

Ce frumoasă lecție ar fi un asemenea monument la Cluj! Adevărata lecție a *Memorandum*-ului — căci și alții au nevoie de o lecție — aceasta ar fi!

Muşchetarii Basarabiei robită

Basarabia subjugată a avit și ea luptători în folosul ei — *mușchetari*. Entuziaști, neastîmpărați, neobosiți și viteji. Au fost și ei, îndeosebi, patru, ca și mușchetarii faimoși ai lui Alexandru Dumas... Însă, cu deosebire de cei franceji, mușchetarii basarabeni erau toți patru preoți. S-au numit: Vasile Țepordei, Sergiu C. Roșca, Galaction Buruiană și subscrisul.

Truspatru văzuseră și crescuseră pe meleaguri basarabene, aproape în același ani dinainte de război (primul Vasile Țepordei, în februarie 1908).

După Unirea, „pe vecie", a Basarabiei cu Țara-Mamă, România, în martie 27/9 aprilie 1918, au învățat în școli românești (primară, Seminar, Facultate de Teologie), în limba română, cu profesori români, pe manuale românești, în spirit patriotic-național românesc, astfel că au făcut parte din prima generație de intelectuali basarabeni în întregime românească — fără amintiri, sechele, înclinații și nostalgii rusești (*rusofone*, cum li se zic actualmente).

În iunie 1940 — an de dramă istorică pentru Basarabia și basarabeni —, la cedarea (!) și trecerea Basarabiei sub ocupația și administrația sovietică-bolșevică, truspatru, cei numiți, fără să se fi înțeles dinainte, ci ca act firesc, spontan, au trecut, neîntîrziat, Prutul, devenit, iarăși, „rîu blestemat" și hotar despărțitor de frați, au trecut în Patria liberă și ocrotitoare, fiecare aciuindu-se pe unde a dat Dumnezeu, întîmpinați, însă, primiți și tratați frățește, de toată lumea, de la vlădică pînă la opincă...

După trecere de ani, s-au reîntîlnit truspatru în Capitala țării, fiecare maturizat desăvîrșit și cu experiențe și capitole de viață și de activitate proprii... Vasile Țepordei — supraviețuitor și erou siberian; Sergiu C. Roșca — cu ani de detenție în țară; Galaction Buruiană — cu prodigioasă și cutezătoare pastorație cruciată; al patrulea — descălicat din Transilvania lui Avram Iancu...

Bucureștii și Țara se aflau sub dictatură comunistă, pro sovietică și înverșunat anti basarabeană — cuvinte: Basarabia, basarabeni, Prut, Nistru, Chișinău, biserică basarabeană și orice referință la oameni și locuri basarabene... erau tabu, cenzurate în presă și în vorbirea publică.

Cu toate aceste măsuri și procedee restrictive și penale, cei patru le-au desfidat și înfruntat. S-au socotit datori să nu tacă, să spună durerile, gîndurile și dorurile bejeniților basarabeni din țară, să lupte pentru Basarabia românească. S-au grupat de la sine și s-au autoînvestit mușchetari basarabeni. Portdrapel era Vasile Țepordei, pretutindenea prezent și vivace; Sergiu C. Roșca — cu gîndire cumpănită, **judicioasă și cutezătoare**; Galaction Buruiană — cu vocea și cuvîntul său de stentor; al patrulea — cu sulița condeiului de publicist.

Ei au întreținut aprinsă flacăra amintirii, numelui și dorului ce nu cunoștea hotare și neogoit ale basarabenilor bejenari în România; au mobilizat și au reconfortat conștiințe. Au provocat, au folosit și au beneficiat de toate împrejurările și ocazii. Au rămas memorabile sărbătorirea ,în fiecare an și un lung șir de ani, a hramurilor Seminarului (la 2 februarie) și ale Școlii Eparhiale (21 noiembrie) din

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Cunescu

Laicii şi viaţa sacramentală...

(Urmare din pag. 1)

Bisericii îl constituie comuniunea de dragoste desăvîrșită *intratrinitară*, așa cum a fost descoperită în Persoana divino-umană a Mîntuitorului" (pct. 2 din Moțiune). Viața Bisericii este așadar un reflex al vieții treimice. Nu numai omul ca persoană este chip și asemănare a lui Dumnezeu, ci umanitatea întreagă și creația în general sînt chipuri ale Treimii. „Precum în cer așa și pe pămînt", ne-a învățat Mîntuitorul să cerem lui Dumnezeu în Rugăciunea domnească, Tatăl nostru. Înaintarea omului și a lumii la starea de desăvîrșire sau de asemănare cu Dumnezeu, care potențial este dată prin creație, este scopul însuși al întregii existențe.

Dar dacă Biserica este reflex sau chip al Treimii, înseamnă că toți membrii care o compun sînt ontologic egali, deși fiecare are funcțiunea sau slujirea lui specifică. În Biserică, ca și în Sf. Treime, nu există mare și mic, superior și inferior, ci toți sînt una în diversitatea darurilor pe care le are fiecare. Unde este comuniune de dragoste nimeni nu se simte mare sau mic, superior sau inferior, ci fiecare, iubind cu adevărat, se predă total celuilalt și celorlalți. Dar în Biserică există o ordine, ca și în Treime. În Treime, Tatăl este Principiul, Izvorul sau Cauza Persoanelor divine. Din El se naște veșnic Fiul și purcede veșnic Duhul Sfînt. Dar deși Tatăl este Izvorul Treimii, El nu este superior Fiului și Duhului. Cele trei Persoane sînt absolut egale pentru că *„Dumnezeu este dragoste"*. Așa și în Biserică. În fruntea ei stă episcopul, care se bucură de plinătatea harului mîntuitor. În jurul său stau preoții și diaconii și apoi mulțimea credincioșilor. Biserica se concentrează în episcop, așa încît Sf. Ignatie al Antiohiei (+110) a putut spune că „acolo unde este episcopul acolo este Biserica". Cu alte cuvinte, fără episcop nu există Biserică. Sau că preoții și credincioșii trebuie să fie acolo unde este episcopul. Cu toate acestea, episcopul nu-i superior prin principiu celorlalți membrii ai Bisericii. El este doar slujitorul cel dintîi, primul care își pune viața pentru cei mulți. „Care dintre voi va vrea să fie întîiul, să vă fie voua slugă. După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească ,ci ca să slujească El și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți" (Mt. 20, 28).

Biserica se constituie real, se manifestă în lume, în primul rînd prin comunitatea euharistică. Cînd toți credincioșii dintr-un loc se adună laolaltă, în frunte cu episcopul sau delegatul acestuia, pentru săvîrșirea Sf. Liturghii, atunci Hristos-Domnul este prezent în Sf. Potir și în sufletele credincioșilor (prin împărtășirea lor cu El) și astfel toată adunarea liturgică se transformă în Trupul lui Hristos, adică în Biserica Sa. Căci „Biserica este Trupul lui Hristos" (Col. 1, 24; Ef. 1, 22—23), adică umanitatea Sa îndumnezeită, plină de viață divină care ni se comunică prin împărtășire. Astfel în și prin Liturghie se realizează comuniunea de dragoste dintre oameni, susținută și desăvîrșită de Dumnezeu însuși. În Liturghie, credinciosul este unit cu Dumnezeu și cu toți ceilalți semeni ai săi în chipul cel mai înalt, așa încît comunitatea euharistică apare ca modelul suprem al oricărei alte comuniuni sau asocieri între oameni. În Liturghie avem deci societatea ideală, întemeiată pe dragostea jertfelnică a lui Hristos față de oameni, care suscită în aceștia dragostea jertfelnică a unora față de alții. Evident că această societate ideală trebuie să se extindă și în afara zidurilor bisericii, căci creștinul este creștin nu numai în biserică, ci pretutindeni. De aceea s-a vorbit și se vorbește tot mai mult despre continuarea Liturghiei în afara bisericii sau despre „Liturghia după Liturghie", care este, în expresia Sf. Ioan Gură de Aur, „taina fratelui" sau a semenului, pe care trebuie să-l slujim fiecare ca pe Hristos însuși.

Din păcate, astăzi Liturghia nu mai este înțeleasă de majoritatea creainciosilor și chiar a preoților ca comunitate euharistică sau Cină a Domnului, căci nimeni, în afară de preot, nu se mai împărtășește. Explicată scolastic ca dramă a vieții pămîntești a Mîntuitorului, ea este trăită mai mult ca spectacol sacru decît ca Cină efectivă sau Masă a Domnului din care se gustă numai cu conștiința curată și cu pregătirea duhovnicească necesară.

Astfel masa credincioșilor prezenți la Sf. Liturghie a devenit un element pasiv. Biserica s-a refugiat în altar unde preoții slujesc și se împărtășesc. Nu se mai știe că tot poporul lui Dumnezeu prezent în biserică este liturghisitor împreună cu episcopul sau preotul. Că toți participă la aceeași Masă sfîntă la care Hristos însuși se jertfește și se împărtășește tuturor, nu numai preotului. Căci El a murit pentru toți. Așa s-a creat ideea falsă, foarte răspîndită, că Biserica ar însemna clerul: episcopii și preoții, care apar ca niște slujitori pentru *credincioși* și nu *împreună* cu credincioșii. Dar atitudinea pe care o au credincioșii la Liturghie este simptomatică pentru toată angajarea lor în Biserică. Dacă ei nu mai participă real și efectiv la comuniunea euharistică nu vor participa astfel nici la exercitarea puterii învățătorești și conducătoare a Bisericii. Conferința Laicatului este conștientă și ea de faptul că „viața bisericească... suferă îngrijorător de slăbirea comuniunii eclezale" și că „laicatul ortodox s-a marginalizat eclesiologic adoptînd un comportament pasiv" (pct. 5). Iată de ce este nevoie de revenirea la tradiția primitivă a Bisericii cînd episcopul, preoții și credincioșii formau cu adevărat o camuniune de dragoste, o familie a lui Hristos, participînd cu toții, potrivit chemării lor specifice, la toate actele ecleziale și simțindu-se fiecare responsabil de binele și propășirea întregului organism bisericesc. Iar revenirea la tradiția primitivă trebuie să înceapă cu reconsiderarea atitudinii credincioșilor față de viața sacramentală a Bisericii, care este izvorul de putere și de înnoire a omului și a lumii.

Cateheză despre Înălţarea Domnului la cer

(Urmare din pag. 1)

Sfîntului Duh, Apostolii vor primi puterea de a porni la misiunea pentru care au fost aleși, continuînd în toată lumea întreita activitate a Domnului: profetică, de propovăduire a Evangheliei; arhierească, de sfințire a celor ce cred prin harul Sfîntului Duh; și conducătoare, de a întemeia biserici și a stabili rînduiala după care să-și desfășoare activitatea).

Odată înălțat la cer, Mîntuitorul i-a părăsit pe Sfinții Apostoli? (Nu i-a părăsit și nu-i va părăsi). Încă de la Cina cea de Taină Domnul le-a promis Sfinților Apostoli că ,va ruga pe Tatăl și alt Mîngîietor le va da ca să rămînă cu ei în veac, Duhul Adevărului... căci cu voi este și cu voi va fi" (Ioan 14, 16—18). Apoi, după înviere încredințîndu-le puterea de a învăța toate neamurile și a boteza în numele Sfintei Treimi, adaugă: „Și iată eu cu voi sînt în toate zilele pînă la sfîrșitul veacurilor" (Matei 28, 19—20). Cum este prezent Mîntuitorul „pînă la sfîrșitul veacurilor"? (Prin lucrarea sfințitoare a harului Sfîntului Duh în Biserica Sa, prin Sfintele Taine, prin prefacerea pîinii și vinului în Trupul și Sîngele Lui. La fel, prin rugăciune și prin cuvîntul lui Dumnezeu creștinii Îl primesc în sufletul și viața lor).

V. Asocierea

Așa cum Fiul lui Dumnezeu a coborît din cer, luînd trup omenesc prin puterea Sfîntului Duh din Fecioara Maria, tot astfel, neîncetînd să rămînă Dumnezeu adevărat, după ce a adus Jertfa Sa mîntuitoare de izbăvirea neamului omenesc din păcat, S-a înălțat, după înviere, la Dumnezeu Tatăl, în locașul veșnic al Sfintei Treimi, pentru ca Duhul Sfînt să intre în activitatea de sfințire a omului și a întregii creații.

VI. Generalizarea

Condacul sărbătorii arată: „Plinind rînduiala cea pentru noi și cele de pe pămînt unindu-le cu cele cerești, Te-ai înălțat întru mărire, Hristoase, Dumnezeu nostru, nici cum despărțindu-te, ci rămînînd nedepărtat și strigînd celor ce te iubesc pe Tine: Eu sînt cu voi și nimeni împotriva voastră".

VII. Aplicarea

Înălțarea Domnului este sărbătorită de creștini din cele mai vechi timpuri, după cum arată Constituțiile Apostolice (Cartea a V-a, cap. 19) la 40 de zile după Înviere.

Sfîntul Ioan Gură de Aur o numește „ziua luminoasă a înălțării Celui răstignit". Face parte din praznicele împărătești cu dată variabilă, în funcție de data la care cad Paștile.

Rînduiala Bisericii prevede ca la această sărbătoare să se facă pomenirea eroilor, oficiindu-se în cimitire parastas cu colivă, iar la serviciile divine și la Sfînta Liturghie se cîntă troparul prazncului, care glăsuiește astfel: „Înălțatu-te-ai întru mărire, Hristoase, Dumnezeul nostru, bucurie făcînd Ucenicilor cu făgăduința Sfîntului Duh, încredințîndu-se ei prin binecuvîntare că Tu ești Fiul lui Dumnezeu, izbăvitorul lumii". (Se va cînta cu copiii).

Note pe marginea recentului recensământ al populaţiei

Ziarele din 30 mai a.c. ne oferă cîteva date privind rezultatele preliminare ale Recensămîntului din 7 ianuarie 1992. Ele ne interesează pe toţi, în primul rînd ca cetăţeni, apoi ca fii ai Bisericii Ortodoxe.

Astfel, populaţia totală a ţării se ridică la 22 760 449 locuitori (faţă de recensămîntul anterior — din 1977 — se înregistrează o creştere a populaţiei cu 5,6%). Dintre aceştia, 20 352 980 sînt români, ceea ce reprezintă 89,4% din totalul populaţiei ţării (faţă de recensămîntul din 1977, numărul românilor a crescut cu aproape 1,4 milioane persoane).

Poate va veni timpul să ştim exact numărul românilor care trăiesc în Basarabia, Bucovina, Ţinutul Herţa, Transnistria, cei deportaţi în diferitele regiuni ale fostului imperiu sovietic, în Serbia (inclusiv Valea Timocului), în Bulgaria, Ungaria, dar şi în ţările Europei Occidentale, în Statele Unite, Canada, Australia (plecaţi mai cu seamă în anii dictaturii comuniste), ca şi numărul aromânilor din Grecia, Albania şi Macedonia.

Minorităţile naţionale reprezintă azi 10,6% din populaţia României. Pe locul întîi se situează minoritatea maghiară, cu 1 620 000 persoane (7,1%). O pondere importantă a minorităţii maghiare se înregistrează în judeţele Harghita (84,6%), Covasna (75,2%), Mureş (41,3%), Satu Mare (35,0%), Bihor (28,5%) şi Sălaj (23,7%).

Minoritatea germană (saşi şi şvabi) a înregistrat o scădere simţitoare, ca urmare a emigraţiei: 119 000 (0,5%), faţă de 359 000 în 1977 (1,6%). O scădere şi mai mare înregistrează populaţia evreiască: de la 25 000 în 1977, la abia 9 000 în 1992. Celelalte minorităţi se prezintă astfel: romii cu 410 000 (1,8% în întreaga ţară, deci 2,8% în Transilvania), ucrainienii 67 000, ruşii-lipoveni 39 000, turcii 23,000, tătarii 25 000. Mult mai puţini sînt sîrbii, slovacii, bulgarii, croaţii, cehii, polonezii, grecii şi armenii.

Date deosebit de grăitoare ni se oferă cu privire la *apartenenţa confesională* a locuitorilor ţării. După recensămîntul din 1930, avem acum pentru prima dată o evidenţă clară a structurii confesionale a populaţiei din ţara noastră. Astfel, *86,8% din locuitori s-au declarat ortodocşi*. Urmează romano-catolicii (maghiari din Transilvania, şvabi din Banat, „ciangăii" din Moldova şi chiar unii români) cu 5,0%, reformaţii (maghiari) cu 3,5%, *greco-catolicii români din Transilvania cu 1% (unu la sută)*, penticostalii cu 1,0%, baptiştii cu 0,5%. Celelate culte deţin ponderi sub 1%: evanghelici-luterani C.A. (saşi), luterani sinodo-presbiterieni (unguri şi slovaci), mozaici (evrei), musulmani (turci şi tătari) şi diferite culte neoprotestante.

Este interesant de notat şi numărul extrem de redus al celor „fără religie" (25 000) şi ateilor (11 000), sau al celor care nu au voit să declare religia (15 000), ceea ce reprezintă un procentaj de 0,2%. Deci rezultatul celor peste patru decenii de „educaţie ateist-ştiinţifică" este foarte slab! Probabil sînt foştii „nomenclaturişti" şi „activişti" care rămîn credincioşi principiilor marxist-leniniste!

Această succintă prezentare a structurii confesionale a României post-comuniste arată cu pregnanţă că românii au rămas credincioşi Bisericii Ortodoxe tradiţionale, că n-au uitat chemarea moşilor şi strămoşilor lor care, din străfunduri de istorie, ne-au transmis mesajul de-a rămîne credincioşi faţă de neamul nostru şi faţă de Biserica naţională!

Recentul recensămînt este un binevenit prilej de meditaţie şi pentru fraţii noştri români greco-catolici (uniţi cu Roma). Ierarhii şi preoţii acestei Biserici se pot convinge acum cu uşurinţă că fiii neamului românesc doresc să rămînă fideli istoriei, că doresc să rupă cu trecutul, care i-a înstrăinat, prin forţă şi amăgire, după 1698—1701, de Biserica strămoşească şi că doresc să fie ortodocşi, aşa cum au fost moşii şi strămoşii lor, aşa cum sînt toţi fraţii lor români! Deşi recensămîntul prezintă un procentaj de 1% credincioşi uniţi (deci aproximativ 200 000 suflete) socotim că numărul lor este mult mai redus, pentru că în multe localităţi recenzenţii — dacă erau greco-catolici — treceau ca atare şi pe unii oameni în vîrstă care, pînă în 1948, aparţinuseră acestei confesiuni! Deci, practic, greco-catolicii nici nu ating procentajul de 1%!

Este un prilej de reflecţie şi pentru alţi fraţi ai noştri români, care sînt amăgiţi de feluriţi „evanghelişti" şi „misionari", veniţi la noi de peste mări şi ţări, predicînd pe Hristos pe stadioane şi în săli de spectacole, ca şi cînd românii n-ar fi auzit de Hristos — prin strămoşii lor — de aproape două mii de ani! Datele recensămîntului trebuie să arate tuturor românilor că locul lor este alături de cei 86,8% ortodocşi şi nu în rîndul confesiunilor apărute abea în veacul nostru!

Dată fiind această statistică oficială a populaţiei României, fie-ne permis să adresăm organelor de stat în drept următoarea întrebare:

Dacă greco-catolicii reprezintă abea 1% din populaţia ţării, de ce sînt necesare patru Academii teologice unite în Transilvania? Pentru ce parohii pregătesc preoţi aceste Academii? Este limpede pentru oricine că sute de studenţi din aceste patru Academii, la terminarea studiilor nu vor face altceva decît să înceapă acţiuni prozelitiste printre credincioşii ortodocşi, vor începe tulburări şi conflicte în parohii, aşa cum s-a întîmplat şi pînă acum în multe parohii din Transilvania, după 1989. Considerăm că se impune o diminuare serioasă a numărului Academiilor teologice greco-catolice de la patru la una singură, căreia să i se impună aceleaşi reguli ca oricărei instituţii de învăţămînt superior, pentru că pînă la ora actuală primirea în aceste şcoli se făcea fără examen de admitere, iar „profesorii" (majoritatea simpli preoţi de ţară, fără titluri academice) nu fac altceva la orele lor decît să propage ura faţă de ortodocşi şi învrăjbirea confesională.

Pe de altă parte, ne punem întrebarea: de ce sînt necesare două Facultăţi de Teologie pentru baptişti, din moment ce ei reprezintă abea 0,5% din populaţia ţării.

Este lucru constatat că în ţara noastră se respectă libertatea de conştiinţă pentru oricine, fiecare fiind liber să-şi exprime opţiunile confesionale sau chiar convingerile ateiste. Dar înfiinţarea atîtor facultăţi de teologie pentru cultele care au un număr extrem de redus de credincioşi n-ar duce decît la noi tensiuni confesionale, la un prozelitism dăunător pentru toţi cetăţenii ţării.

Considerăm că autorităţile de stat — şi în speţă Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei, — ar trebui să analizeze cu mai multă atenţie problema numărului şcolilor teologice din ţara noastră.

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Fumatul, este păcat?

Fumatul a devenit astăzi o practică extrem de răspîndită pe rotogolul pămîntului şi în toate straturile sociale, coborînd, din nefericire, spre vîrste tot mai crude. Din astfel de motive, întrebarea de mai sus se pune şi ea tot mai des de către foarte mulţi oameni: *Fumatul, este păcat?*

Întrebarea ne-o punem şi noi atît ca fii şi slujitori ai Bisericii, cît şi ca oameni ai anilor acestora, acum cînd, 31 mai a fost declarată ca Zi Internaţională împotriva fumatului, 5 iunie ca Zi internaţională de apărare a mediului înconjurător, iar între 3—14 iunie a.c., este programată o mare „Conferinţă a pămîntului" la Rio de Janeiro (Brazilia).

Răspunsul la această întrebare este diferit, unii, adesea chiar feţe bisericeşti, încercînd să aşeze această practică undeva între bine şi rău, părere care, după cum ştim, din punct de vedere creştin nu poate fi justificată.

Într-un foarte reuşit studiu apărut în Îndrumătorul bisericesc tipărit de Eparhia Dunării de Jos pe anul 1988 şi semnat de pr. Dr. N. Grosu, la întrebarea de mai sus se răspunde direct şi, credem, corect: *„Fumatul este o deprindere rea*, care trebuie să dispară", „o deprindere rea", un viciu, o patimă ,un păcat aşadar, chiar greu cum spune autorul menţionat. În unele cercuri fumatul este declarat „o epidemie mondială" împotriva căreia trebuie desigur luptat ca împotriva oricărei epidemii.

Fumatul este într-adevăr păcat, mai întîi pentru că este ceva împotriva firii. Dacă lăcomia de mîncare, ca degenerare a instinctului firesc de hrană, este păcat; dacă beţia, ca degenerare a instinctului firesc de a bea, este păcat; dacă luxul, ca degenerare a necesităţii firești de a ne îmbrăca, este păcat; dacă desfrîul, ca degenerare a instinctului procreerii, este păcat — cu atît mai mult este păcat o practică ce se înscrie împotriva firii. S-a spus adesea că dacă Dumnezeu ne-ar fi lăsat ca trebuinţă firească fumatul, atunci cînd ne-a zidit ne-ar fi creat undeva şi un coş pe unde să iasă fumul din noi.

Fumatul este apoi păcat pentru că el duce la o sinucidere lentă, or, din punct de vedere al Bisericii noastre, sinuciderea este considerată un păcat greu. Şi pe drept cuvînt, pentru că viaţa este cel mai de preţ dar făcut nouă de Dumnezeu şi ea trebuie apărată şi promovată sub toate aspectele sale. Or statisticile internaţionale încă cu ani în urmă arătau că „aproximativ 2—2,5 milioane de oameni cad victime anual fumatului şi 3 milioane de copii de vîrste fragede ca urmare că au părinţii fumători", cancerul pulmonar fiind, de pildă, de 2—3 ori mai frecvent la fumători decît le nefumători. De reţinut că vinovăţia fumatului creşte şi prin aceea că el ucide lent nu numai pe mulţi fumători, ci uneori, aşa cum s-a arătat, şi pe unii nefumători, pe aşa-numiţii „fumători pasivi". S-a constatat şi în această privinţă că un sfert din numărul deceselor care se produc prin cancer, boli cardiovasculare, boli bronho-pulmonare cronice este datorat fumatului inhalat de cei din jurul fumătorului. Am dori să nu supărăm pe nimeni, dar sînt, de pildă, direct scandaloase situaţiile în care, pe trenuri, pe autobuze, în săli de aşteptare şi în alte locuri publice o majoritate nefumătoare este obligată să înghită fumul trecut prin măruntaiele fumătorilor, într-un context în care cu toţii inspirăm un aer destul de poluat cu atîtea substanţe nocive. Pe drept, aşadar, se mai spune uneori: Fumaţi! Vă priveşte, dar nu ne otrăviţi şi pe noi.

În epoca primară a Bisericii, în plină lume păgînă, în multe măcelării se vindea carne jertfită idolilor, pe care mulţi creştini mai avansaţi în credinţă, ştiind că idolii nimic nu reprezintă, o cumpărau şi o consumau fără nici o reţinere, ceea ce însă avea efecte negative asupra unor creştini mai puţin edificaţi în ale credinţei creştine şi care se sminteau de gestul celor de mai sus. Problema o dezbate Sf. Apostol Pavel în Epistola I către Corinteni, concluzionînd că „dacă mîncarea, (de carne de care am amintit) sminteşte pe fratele meu, *nu voi mînca în veac* (adică niciodată) *carne*, ca să nu smintesc pe fratele meu" (I Cor. 8, 13). Credem că acest lucru ar putea să-l spună şi fumătorii: Dacă ţigara mea dăunează semenilor mei, nu voi mai fuma niciodată.

Să nu uităm că prin fumat dăunăm societăţii şi prin pagubele imense pe care le provoacă: incendii, explozii etc., generate de negrija unor fumători.

Sf. Apostol Pavel spune şi aceste foarte grăitoare cuvinte: „Nu ştiţi că de vă daţi cuiva spre ascultare ca robi, robi sînteţi celui de care ascultaţi?" (Rom. 6, 16). Sau cum ne arată Sf. Apostol Petru: „Cine de ce este biruit, de aceea este şi robit" (II Petru 2, 19). Or, patima fumatului pune stăpînire pe unii semeni de-ai noştri pînă la subjugare, unii fumători împătimiţi comportîndu-se ca turbaţi cînd le lipseşte ţigara, situaţie extrem de degradantă pentru om, ceeace de asemenea este păcat.

Dar fumatul constituie un păcat şi sub aspect familial, cînd de dragul unei patimi se cheltuiesc mari sume de bani din bugetul unei fa-

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gh. Papuc

Canonizare de sfinţi români

(Urmare din pag. 1)

mină strălucitoare de duhovnicească viaţă, sînt „luceferi şi stele de pe cerul spiritual al Bisericii".

Sfinţii români, ca toţi sfinţii Bisericii Ortodoxe, închinîndu-şi întreaga lor viaţă slujirii lui Dumnezeu şi ajutorării oamenilor, au dus cu adevărat o viaţă în Hristos prin Duhul Sfînt, devenind astfel, datorită Harului divin din ei, „temple alese ale Sfîntului Duh, dumnezei după har, participînd astfel după a lui Dumnezeu bunăvoinţă la sfinţenia dumnezeiască" (I In. 3, 2—3) şi „făcîndu-se părtaşi la dumnezeiasca fire" (II Petru 1, 4).

Sfinţii sînt aceia care, prin Har, s-au învrednicit, urmînd calea arătată de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos spre dumnezeire, „urcînd cu multe nevoinţe către culmile desăvîrşirii morale, să devină mădulare vizibile ale Trupului tainic al Domnului, Biserica Sa". Ei sînt astfel „colaboratori ai Cerului pe Pămînt şi ridicători ai Pămîntului la Cer", aceasta deoarece ei sunt „cuprinşi în lucrarea Sfîntului Duh de mîntuire a oamenilor prin Biserica lui Hristos, fiul lui Dumnezeu întrupat".

Sfinţii împlinesc şi cele rămase neîmplinite de neputinţa omenească. Şi atunci, cînd Biserica, prin actul canonizării, adică al înscrierii unor sfinţi în catalogul oficial al sfinţilor, face ca unii din fii ei, „eroi ai credinţei şi iubirii", apărători ai Bisericii, să fie număraţi printre sfinţi, „trebuie să vedem în această lucrare a Bisericii o recunoaştere şi o mărturie a Duhului Sfînt însuşi", El „cel pururea prezent viu şi lucrător în Biserică, despre lucrarea Harului Său în sfîntul canonizat". „Duhul din Biserică dă mărturie despre Duhul din sfînt".

Aceasta este semnificaţia profundă a canonizării. De aici trebuie să se înţeleagă că lucrarea Bisericii prin actul canonizării nu face sfinţi ci numai constată sfinţenia unui membru al ei şi declară că un astfel de credincios, ales al Sfîntului Duh, trece în liste sau catalogul aleşilor cerului, a sfinţilor, şi-l recomandă pentru cinstire. Canonizarea însă constituie, într-un fel specific, şi un spor de sfinţenie ,dar acesta în Biserică, în rîndul credincioşilor ei, deoarece „se face, prin aceasta, prezenţa Harului lui Dumnezeu în Biserică şi se oferă ca pilde de urmat viaţa sfinţilor prin care se face dovada posibilităţii realizării, prin ajutor divin, a idealului creştin al mîntuirii lumii prin Hristos". Prin festivităţile canonizării „se favorizează dezvoltarea pietăţii, se îmbogăţeşte cultul, se arată noi străjuitori şi călăuzitori pe căile Domnului, se lărgeşte cercul rugătorilor uniţi în aceeaşi venerare, se înmulţesc rugăciunile coborîtoare de milă dumnezeiască şi se întăreşte unitatea Trupului tainic al Domnului şi îndeosebi legătura de iubire a Bisericii luptătoare cu cea triumfătoare, preamărindu-se prin toate Dumnezeu", Cel „minunat întru sfinţii Săi".

Din cele arătate mai sus rezultă cu prisosinţă că actul canonizării este o lucrare a Bisericii împreună cu Duhul Sfînt, călăuzitorul şi îndrumătorul Bisericii lui Hristos, „iar cei ce o săvîrşesc după cuviinţă împlinesc astfel, voia lui Dumnezeu", şi că în acest cadru şi în această lumină trebuie să privim şi să înţelegem şi canonizarea sfinţilor români, a mucenicilor, mărturisitorilor, apărătorilor dreptei credinţe şi cuvioşilor pe care Dumnezeu a binevoit să-i ridice din mijlocul neamului nostru şi pe care noi ne pregătim să-i cinstim şi venerăm ca pe nişte luceferi ai credinţei şi dragostei de Dumnezeu şi de oameni, care este prima şi cea mai mare poruncă.

Actul canonizării sfinţilor români de către Sf. Sinod, în vremea noastră, este împlinirea voii lui Dumnezeu, ca şi o împlinire a voii înaintaşilor dreptcredinciosului popor român, de azi. Sfinţii români vor fi adevărate pilde de vrednicie, pentru credinţa lor nesovăielnică şi eroică şi de virtuţile strălucitoare ale Bisericii lor. Pentru acesta Sf. Sinod a procedat la noi canonizări, cu asentimentul întregii ortodoxii şi răspunzînd la evlavia credincioşilor noştri, aceasta după ce a constatat, prin cercetările întreprinse că cei propuşi pentru canonizare au îndeplinit condiţiile minime impuse de tradiţia şi rînduiala bisericească, şi anume: Ortodoxia neîndoielnică a credinţei păstrată pînă la noarte; proslăvirea lor de către Dumnezeu cu anumite daruri sau puteri şi anume: puterea de a suferi moartea martirică pentru dreapta credinţă, puterea de a înfrunta orice primejdii sau suplicii pentru mărturisirea dreptei credinţe pînă la moarte, puterea de a lupta, cu preţul vieţii, pentru apărarea Bisericii şi a poporului credincios împotriva cotropitorilor de neam şi credinţă, puterea de a-şi închina eroic viaţa celei mai desăvîrşite trăiri religioase şi morale, puterea de a săvîrşi minuni în viaţă sau după moarte, sau, în fine, puterea de a apăra sau sluji cu devotament eroic credinţa şi Biserica Ortodoxă; şi nu în ultimul rînd răspîndirea miresmei de sfinţenie după moartea lui şi confirmarea acesteia prin cultul spontan pe care i-l acordă poporul credincios, numărîndu-l în rînd cu sfinţii. Cultul acesta poate fi organizat sau difuz, manifestîndu-se printr-o cinstire simplă, prin faima sau numele de sfînt. De la îndeplinirea acestei cerinţe ultime pot face excepţie numai mucenicii dreptei credinţe.

Constatarea de către Sf. Sinod a existenţei acestor condiţii la sfinţii propuşi în vremea noastră pentru a fi canonizaţi şi anume existenţa neîndoielnică a primei şi a celei de a treia şi a unora din cea de a doua, îl îndreptăţeşte să procedeze la actul de canonizare. Pentru desăvîrşirea întocmai a actului de canonizare Sf. Sinod a luat toate măsurile să se îndeplinească o serie de acte formale generale, pregătitoare, o seamă de rînduieli tipiconale pentru săvîrşirea canonizării însăşi precum şi o seamă de acte posterioare canonizării solemne, bine statornicite prin tradiţia Bisericii şi data publicităţii în revistele noastre bisericeşti.

Actul propriu-zis al canonizării constă în Tomusul sau Hotărîrea, elaborat de Sf. Sinod prin care se decide includerea sfîntului în Canonul sau Catalogul oficial al sfinţilor din Biserica noastră, după care urmează festivitatea liturgică a aşezării rămăşitelor trupeşti sau a icoanei acestuia într-o biserică, unde i se va acorda cinstea cuvenită prin slujbe speciale şi la vremi binestabilite.

Cuprinzînd ca într-un mănunchi de nestemate ale evlaviei dreptcredincioşilor fii ai Bisericii noastre strămoşeşti, toate simţămintele de dragoste, de alipire şi de cinstire cu care ei au înconjurat, de-a lungul veacurilor, pe luceferii credinţei din străbuni, canonizarea sfinţilor români din vremea noastră: Daniil Sihastrul, Ştefan cel Mare, şi Sfînt, Constantin Brîncoveanu şi Fiii, Ghelasie şi alţii, adică trecerea lor, după rînduiala canonică şi liturgică a Ortodoxiei, în rîndurile sfinţilor, va duce cu siguranţă, la o nouă strălucire a Ortodoxiei româneşti şi va deschide porţi noi de azur pentru toată suflarea care laudă pe Domnul.

Pentru viitorul statut de organizare şi funcţionare a B.O.R

Vom avea, după cum se spune, un nou Statut pentru Organizarea şi Funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române. Să dea Dumnezeu ca el să apară cît mai curînd cu putinţă!

Referindu-ne doar la situaţia din Transilvania, se ştie că primul Statut de organizare a Bisericii a fost cel care purta numele marelui mitropolit Andrei Şaguna. A fost cadrul juridic al vieţii bisericeşti, şi nu numai al celei bisericeşti, a unui popor lipsit de libertate naţională. El s-a acoperit de glorie pentru opera de promovare a vieţii obşteşti a poporului român, în toate ramurile ei, în împrejurările cunoscute dinainte de 1918.

Statutul din 1925, croit pe temelia celui şagunian, cu îndreptările cerute de noua situaţie — realizarea unităţii naţionale — avea să pecetluiască şi din partea Bisericii strămoşeşti existenţa unei Românii Mari, stat unitar liber şi independent, aşa cum l-au visat vrednicii noştri înaintaşi.

În împrejurările create de cel de al doilea război mondial, s-a crezut necesar ca Statutul existent să fie adaptat acestor împrejurări noi. Cu toate îngrădirile aplicative vieţii noastre bisericeşti de către puterea de stat atee, acest Statut a îndeplinit un rol important în lupta pentru supravieţuirea Bisericii şi pentru ca ea să-şi poată îndeplini rostul duhovnicesc în viaţa credincioşilor.

Biserica noastră este chemată acum tot mai insistent şi pe bună dreptate, să-şi desfăşoare lucrarea pastorală-misionară, în condiţiile unei depline libertăţi de manifestare, devenind tot mai mult „aluatul evanghelic" care să dospească frămîntătura sufletului românesc, însetat de adevăr şi dreptate.

Problemele care se pun şi a căror rezolvare se aşteaptă nu sînt nici puţine şi nici uşoare. Viitorul Statut va trebui să prevadă mijloacele prin care această rezolvare se va putea realiza, dacă vrem (şi trebuie să vrem) ca Biserica noastră să fie o prezenţă vie, o forţă înnoitoare în viaţa societăţii, şi nu numai o „piesă de muzeu", bună de arătat străinilor care ne vizitează ţara, aşa cum doreau potrivnicii ei de ieri şi, poate, şi de azi.

2. Din multitudinea problemelor ce se pun azi clerului şi Bisericii noastre, ni se pare că aceea a *organizării misionarismului religios* este una din cele mai presante, dat fiind fenomenul tot mai vizibil al prozelitismului sectar şi al unei apatii, soră cu indiferentismul religios, urmare a anilor de lipsă a religiei din şcoală. Este cert că nu putem continua cu o pastoraţie de birou. Problema s-a pus de mult. Încă în 1921, curînd după înfăptuirea idealului unităţii statale a poporului nostru, cunoscutul om de cultură, publicist şi istoric, Dr. Gheorghe Ciuhandu, consilier cultural la Episcopia Aradului, scria: „să i se dea şi ierarhiei prilejul unui mai intensiv apostolat în ceea ce priveşte predicarea cuvîntului, păstorirea duhovnicească a credincioşilor, etc. Noi cei din Mitropolia Ardealului am „constituţionat", ca să zicem aşa, viaţa administrativ-bisericească sub raporturile ei exterioare ... dar am întrelăsat a da şi o organizaţie în ceea ce priveşte acţiunile şi preocupările de ordin spiritual, canonic şi pastoral-misionar". În *Statutul şagunian*, Gh. Ciuhandu nu vedea îndeajuns de reflectată îndoita slujire, a *cuvîntului* şi cea a *meselor* (Cf. F. Ap. VI, 2), opera misionară-evanghelizatoare şi cea caritativă a Bisericii. El cerea instituţii noi în cadrul centrelor eparhiale şi pînă la nivelul parohiilor, care să reflecte mai preganant slujirea cuvîntului, adică lucrarea misionară a Bisericii. „Să ieşim odată din unilateralele ogaşe de viaţă administrativă, de birouri consistoriale, la largul misiunii didactice şi sfinţitoare a Bisericii noastre prin care să ne verificăm amvoanele" — scria pe atunci acest mare şi înţelept fiu al

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Muşchetarii Basarabiei robită

(Urmare din pag. a 2-a)

Chişinău — şcoli surori, cu prezenţe şi participări de basarabeni din toate părţile ţării (hramuri festive, sărbătorite, cu emoţii, reîntîlniri şi lacrimi fericite, în încăpătoarea, biserică plină ca la Paşte, Precupeţii Noi, a P. C. Părinte Paroh, bunul şi înţeleptul, Nicolae Cozma şi a presbiterei profesoara Veronica, fost elevă a Şcolii Eparhiale din Chişinău, amîndoi moldoveni, din Humuleştii lui Creangă).

Apoi atîtea alte prilejuri şi situaţii, create, căutate şi folosite, precum: Vizite acasă şi, post mortem, la mormînt, în cimitirul mănăstirii Cernica, la basarabeanul de toată cinstea, Pantelimon Halippa, cu care ocazii, la Cernica, pomeneam pe toţi luptătorii basarabeni „sfatuliştі" — deputaţi în Sfatul Ţării al Basarabiei, care au luptat, au pregătti şi au hotărît Unirea din martie 1918. Vizite şi pomeniri la mormîntul, din cimitirul „Sf. Vineri"-Bucureşti, al vajnicului mecenat român basarabean Vasile Stroescu; vizite şi pomeniri la cimitirul Belu, la morîntul poetului şi luptătorului basarabean, fost secretar al Sfatului Ţării, Ion Buzdugan, care a citit, primul, hotărîrea de Unire, în ziua de 27 martie/9 aprilie 1918; şi atîtea alte împrejurări şi situaţii (pogribania profesorului Alexandru Boldur basarabean, a profesorului Constantin N. Tomescu — fost secretar la Mitropolia Basarabiei şi profesor la Facultatea de Teologie din Chişinău)...

Socotim că e timpul să spunem tot adevărul despre Basarabia strămutată dincoace de Prut. Anume adevărul că am avut tutelă providenţială pe Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, basarabean de baştină, inimă şi minte, atît ca Vicar Patriarhal, cît şi ca Episcop al Buzăului şi Mitropolit al Transilvaniei, basarabean nedesmînţit. A fost prezent, realmente şi de la distanţă, la împrejurări şi situaţi basarabene, la întîlnirile basarabenilor în Biserica Precupeţii Noi, în biserica mănăstirii Cernica, la reînhumarea fruntaşului basarabean unionist Ion Pelivan. La Institutul Teologic Universitar din Sibiu, a organizat şi a ţinut, din iniţiativa I. P. S. Sale, adunări festive de sărbătorire şi evocare a ardeleanului profesor Onisifor Ghibu, fost, în 1917—1918, în Basarabia, la Chişinău, şi, împreună cu alţi bejenari transilvăneni şi bucovineni, au militat pentru pregătirea şi realizarea Unirii Basarabiei (a fost invitat şi a vorbit despre el subsemnatul). A doua festivitate similară a dedicat-o neegalatului filantrop basarabean Vasile Stroescu, salvatorul şcolii şi al culturii românilor transilvănene; Înalt Prea Sfinţia Sa a scris despre el şi faptele lui. A scris şi a vorbit în chip personal, cum îi este felul, despre poetul-preot Alexie Mateevici, a cărui poezie *Limba noastră*, devenită imn, a numit-o „cîntec, poezie şi rugăciune în acelaşi timp" şi a recomandat să fie recitată şi cîntată, în picioare (şi descoperit), cum se şi face.

Actualmente, Basarabia românească şi ortodoxă a supravieţuit şi-şi continuă existenţa istorică, geografică, culturală, naţională în zisa, Republică Moldovenească — suverană, independentă, românească, cu tricolor românesc, limba românească, presă şi cultură românească — deci, toate bune ar fi. Dacă!... Dacă, duşmanii de totdeauna nu ar diviza-o şi însîngera-o!...

La a 74-a aniversare a unirii Basarabiei în martie-aprilie 1918, avem bucuria să vedem că toată România şi toţi românii de pretutindenea unde se află, sînt cu ochii, cu inima şi cu grija, cu punga, posibilităţile şi ajutorul spre Basarabia şi basarabeni. Organizaţia Naţiunilor Unite a cărei membră este, instituţiile mondiale, marile puteri, precum Statele Unite ale Americii, o sprijină şi o ajută.

Biserica Ortodoxă Română, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist, s-a identificat cu Basarabia şi basarabenii, respectiv cu Republica Moldova, cu soarta ei. Ierarhi din Basarabia, precum Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, Înalt Prea Sfinţitul Dr. Nestor Vornicescu Arhiepiscopul Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, din Lozova Lăpuşnei, Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antim Nica, Arhiepiscop al Dunării de Jos, fost Episcop al Ismailului şi Cetatea Albă..., au vizitat, cu emoţii firești, Republica Moldova.

Ne rugăm Tatălui Ceresc, ca să-şi întindă mîna Sa atotputernică, mila şi dragostea asupra Moldovei, străjuită de credinciosul şi viteazul închinător şi ctitor de biserici şi mănăstiri: Ştefan cel Mare şi Sfînt.

Vincit!

INFORMAŢII

— Miercuri, 13 mai a.c., Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a făcut o vizită frăţească P. S. Epifanie al Buzăului. Cu acest prilej Î. P. S. Sa a vizitat şi Seminarul Teologic din Buzău, susţinînd în faţa elevilor seminarişti conferinţa „Despre preoţie".

— În aceeaşi zi, seara, Î. P. S. Sa a conferenţiat şi la Seminarul Teologic „Sf. Andrei" din Galaţi, despre profesorul Spiru Louis, intrat în monahism cu numele de Serafim, despre misiunea şi jertfa sa în Transnistria, precum şi despre misiunea şi responsabilitatea preoţiei.

— Joi, 14 mai a.c., Î. P. S. Sa a participat la simpozionul „Melchisedec Ştefănescu" organizat la Galaţi de Episcopia Dunării de Jos. Î. P. S. Sa a rostit cuvîntul de deschidere al simpozionului, la Teatrul Naţional din Galaţi.

După masă, în cadrul lucrărilor, Î. P. S. Sa a prezentat comunicarea: „Melchisedec Ştefănescu apărător al Ortodoxiei".

În aceeaşi zi, seara, Î. P. S. Sa a prezentat la Teatrul Muzical din Galaţi prelegerea: „Rolul seminariilor în pregătirea viitorilor preoţi".

Cu prilejul prezenţei la Simpozionul amintit Î. P. S. Sa a acordat de asemenea cîteva interviuri posturilor naţionale şi locale de radio şi televiziune.

— Sîmbătă, 16 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la cea de a doua etapă a simpozionului „Melchisedec Ştefănescu" organizat de Episcopia Romanului, prezentînd şi aici o comunicare legată de activitatea acestui mare ierarh moldovean.

Seara, la Teatrul Naţional din oraşul Roman, Î. P. S. Sa a prezentat în faţa unui numeros auditoriu prelegerea: „Amintiri din seminar".

— Duminică, 17 mai a.c. Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în catedrala oraşului Oneşti, unde a rostit un cuvînt de învăţătură despre Învierea Domnului — învierea noastră!

În aceeaşi zi, la întoarcere spre Sibiu, Î. P. S. Sa a vizitat şantierul noii biserici din Braşov-Noua, precum şi Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus.

— Vineri, 22 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la simpozionul omagial „100 de ani de la Mişcarea memorandistă". Cu acest prilej Î. P. S. Sa a prezentat la Casa Armatei din Sibiu comunicarea: „Memorandumul şi lecţia lui astăzi".

— Duminică, 24 mai a.c., Î. P. S. Sa a vizitat biserica de lemn din Muzeul Civilizaţiei Populare din Sibiu, adresîndu-se cu acest prilej credincioşilor din Răşinari prezenţi în număr mare la Sf. Liturghie oficiată în această biserică de către preoţii satului.

Î. P. S. Sa, după ce a arătat că această biserică a fost adusă din satul Bezded cu sprijinul material al Arhiepiscopiei Sibiului, a rostit un cuvînt de cinstire şi îndemn pentru felul în care ţăranul român dintotdeauna, aici pe aceste meleaguri, a păstrat tradiţia, credinţa ortodoxă, limba şi unitatea de neam a tuturor românilor.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a cercetat şi noua biserică, construită în anii din urmă, în oraşul Cisnădie prin străduinţa credincioşilor de aici, în frunte cu P. C. pr. paroh Gh. Gaşpar. După Sf. Liturghie Î. P. S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură legat de Evanghelia Duminicii a V-a după Paşti (a Samarinencii).

— Joi, 28 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Bucureşti la o Întîlnire cu Ministrul Bugetului în legătură cu problema salarizării clerului.

— Vineri, 29 mai a.c. Î. P. S. Sa a luat parte, alături de P. F. Patriarh Teoctist, în Palatul Patriarhiei la întîlnirea cu Cardinalul E. Cassidy, Preşedintele Consiliului pentru Unitate din Roma, cu Nunţiul Papal în România, John Bukovski, precum şi cu Arhiepiscopul romano-catolic Ioan Robu din Bucureşti şi cu P. S. Episcop catolic oriental Guţiu din Cluj.

În aceeaşi zi, seara, Î. P. S. Sa a luat parte, ca reprezentant al B.O.R., la cina oficială oferită de Nunţiul Papal în România, la care a participat şi d-l Adrian Năstase, Ministrul de Externe al României.

— Sîmbătă, 30 mai a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit slujba de resfinţire a bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Săcele, prot. Braşov.

După oficierea Sf. Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a zilei. Pentru munca depusă pe plan misionar şi pastoral P. C. pr. Ioan Cornea şi P. C. pr. Mircea Leb au fost distinşi cu rangul de „iconomi-stavrofori". Au fost acordate acte de apreciere Consiliului Parohial, precum şi epitropilor din parohie.

Arhid. Dumitru Bălţat

— Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 24 mai a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în parohia Cincu, protopopiatul Făgăraş. În continuare P. S. Sa a săvîrşit Taina Sf. Maslu de obşte în parohia Pojorta, înconjurat de un sobor numeros de preoţi, iar după masă slujba Vecerniei în parohia Toarcla. Pretutindeni P. S. Sa a adresat credincioşilor cuvînt de învăţătură.

— Duminică, 31 mai a.c., la invitaţia P. S. Episcop Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, P. S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie în oraşul Baia Mare, pe locul unde se construieşte o nouă biserică la care îşi aduc o contribuţie deosebită fraţii din „Oastea Domnului". După Sf. Liturghie P. S. Sa a participat în Catedrala din Baia Mare la o adunare a „Oastei Domnului", adresînd şi aici un bogat cuvînt de învăţătură, după săvîrşirea Vecerniei, cu care s-a încheiat întîlnirea.

ALTE INFORMAŢII

În anul 1991 din Arhiepiscopia Sibiului s-au pensionat următorii C. preoţi:

— Barbaza Gheorghe — parohia Calbor, prot. Făgăraş;
— Bălescu Nichita — parohia Viştea de Sus, prot. Făgăraş;
— Bota Gheorghe — parohia Sibiu-Cetate I, Catedrală;
— Boţoman Victor — parohia Fîntîna, prot. Rupea;
— Bunea Nicolae — parohia Gura Riului, prot. Sălişte;
— Constantinescu Vartolomeu — Centrul eparhial Sibiu;
— Damian Ilie — parohia Alămor, prot. Sibiu;
— Forsea Ioan — Centru eparhial Sibiu;
— Mihu Ioan — parohia Sibiu-Guşteriţa;
— Ştefan Ioan — parohia Ludişor, prot. Făgăraş;
— Straja Ştefan — parohia Ruşi, prot. Sibiu;
— Urian Victor — parohia Bucium, prot. Făgăraş;

Consiliul arhiepiscopesc Sibiu mulţumeşte călduros tuturor acestor preoţi pentru activitatea depusă în parohiile şi locurile de muncă pe care le-au avut şi roagă pe bunul Dumnezeu să le rînduiască ani buni, cu sănătate, cu noi şi binecuvîntate bucurii.

*

— Semnalam în numărul trecut al gazetei noastre o seamă de activităţi speciale în unele protopopiate din Arhiepiscopia Sibiului în Postul Mare şi cu prilejul marelui praznic al Învierii Domnului.

Asemenea activităţi au avut loc şi în prot. *Agnita*, unde preoţii noştri, în frunte cu P. C. prot. Gr. Cernea, au vizitat bolnavii din spital, mîngîindu-i şi îmbărbătîndu-i în durerile lor, spovedind şi cuminecînd, în Vinerea Mare săvîrşindu-se Sf. Taină a Maslului chiar în incinta spitalului din Agnita.

Ni se semnalează de asemenea participarea multor tineri la sf. slujbe din zilele de Sf. Paşti, ceea ce desigur este pentru noi toţi o mare mîngîiere şi nădejde de zile mai bune pentru poporul nostru atît de mult încercat.

— La sfîrşitul lui mai şi începutul lunii iunie a.c., sub egida Muzeului Civilizaţiei Populare Astra, la Sibiu a avut loc prima ediţie a „*Tîrgului copiilor meşteşugari din România*".

Aproximativ două sute de copii veniţi din judeţele: Maramureş, Satu Mare, Bacău, Neamţ, Gorj, Hunedoara, Dîmboviţa, Braşov, Bihor, Cluj, Buzău, Olt, Mureş şi Sibiu şi-au pus în lumină talentul cu care Dumnezeu i-a înzestrat, probabil mulţi dintre ei viitori veritabili artişti în sculptură, pictură, inclusiv icoane pe lemn şi pe sticlă, ceramică, ţesături, broderie etc.

Centru arhiepiscopesc din Sibiu a oferit celor mai buni dintre aceşti mici artişti premii în cărţi, iconiţe etc., în valoare de peste 20 000 lei.

Întru cinstirea memorandiştilor*

Slujba parastasului pentru memorandiştii de la 1892 reprezintă fără îndoială momentul culminant al manifestărilor prilejuite de aniversarea centenarului Memorandumului. Dacă memorandiştii, ca toţi eroii neamului, au dreptul la cinstire deosebită din partea noastră, a urmaşilor lor, nu trebuie să uităm că cinstea cea mai înaltă pe care le-o putem aduce este tocmai rugăciunea pentru odihna sufletelor lor, nemuritoare. După moarte nu rămîne decît rugăciunea pentru cel mort. Numai prin rugăciune putem continua legătura noastră de dragoste cu cei adormiţi, putem să-i ajutăm, cerînd de la Dumnezeu iertarea lor, putem să le arătăm deci recunoştinţa noastră pentru ceea ce au făcut pentru urmaşii lor. Desigur că amintirea eroilor şi a faptelor lor măreţe în cărţile de istorie, în articole de presă, în simpozioane şi întîlniri are importanţa ei, dar mai mult din punctul nostru de vedere şi pentru noi, iar mai puţin din al lor şi pentru ei. Perpetuîndu-le memoria noi ne edificăm şi ne încurajăm prin exemplul lor luminos. Noi avem deci nevoie de ei. Nici n-am putea trăi fără ei. Dar ei? N-au şi ei nevoie de ajutorul nostru? Desigur că ei se bucură în veşnicie de cinstirea care li se aduce, sub orice formă ar fi ea. Dar mai mult decît toate, cinstirea care îi şi ajută în existenţa lor veşnică este rugăciunea noastră pentru ei.

Este ceea ce am făcut aici şi ceea ce trebuie să facem întotdeauna cînd ne comemorăm eroii şi oamenii mari ai trecutului nostru.

Să zicem deci împreună: Dumnezeu să-i odihnească cu Sfinţii Săi, iar nouă să ne dea înţelepciune şi putere să lucrăm spre binele neamului şi mîntuirea noastră. Amin.

† SERAFIM
Episcop-vicar

* Cuvîntare ţinută joi, 28 mai 1992, la slujba parastasului pentru memorandiştii în Biserica dintre Brazi, Sibiu.

Fumatul, este păcat?

(Urmare din pag. a 3-a)

milii, nu o dată în detrimentul hranei şi îmbrăcăminetei copiilor. „Cu preţul unui viciu se pot creşte doi copii", spune B. Franklin. Să nu uităm apoi că suprafeţe întinse de teren arabil sînt cultivate cu tutun, unde ar putea fi pus grîu sau alte plante hrănitoare, într-un context în care foamea este un flagel ucigător de multe făpturi omeneşti în lume.

Nu este deci de mirare că, pe plan mondial, este declanşat un adevărat război împotriva fumatului, în timp ce la noi se face o deşănţată reclamă ţigărilor de tot felul, mai ales a ţigărilor străine, care ne-au inundat pur şi simplu şi care înghit, presupunem, multă valută, iar crîşmele s-au înmulţit ca ciupercile după ploaie, ca şi alte mijloace care influenţează negativ moralitatea publică; că Orbanizaţia Mondială a Sănătăţii declară zile mondiale fără fumat, ca şi deviza: „Copiii şi tineretul fără fumat", precum şi, încă din 1980, avertismentul: „Aveţi de ales: tutunul sau sănătatea"; că sînt ţări, ca de pildă Franţa, în care reclama ţigărilor este interzisă; că în Japonia se acordă un fel de prime pentru cei ce se lasă de fumat; că în multe ţări fumatul este interzis în locuri publice, că, în sfîrşit, o foarte bogată literatură avertizează asupra aspectelor nocive ale fumatului.

*

La capătul acestor cîteva rînduri se desprinde, credem, cît se poate de clar că fumatul este într-adevăr un păcat, a cărui gravitate creşte în funcţie de numărul semenilor pe care îi afectează.

Gravitatea lui este de bună seamă mai mare, cînd el este practicat de feţe bisericeşti, mai ales în împrejurările actuale, cînd această patimă este atît de răspîndită la tinerele generaţii, cărora trebuie să le oferim în toate o pildă bună. „Preoţii —scria nu de mult un ziar central de mare tiraj — nu pot propovădui cuvîntul lui Dumnezeu consumînd tutun sub nici o formă; este inadmisibil ca cel care îl reprezintă pe Hristos să fumeze". Este, precum vedem, opinia întemeiată a credincioşilor, care îl doresc pe preot cît mai fără patimi şi împodobit de virtuţi. Am folosi aici şi un cuvînt al Fer. Augustin, care, comentînd Epistola I-a a Sf. Apostol Ioan în care ne vorbeşte mult despre dragostea creştină, spune şi acestea: Iubim omul, dar urîm păcatul (din el).

Toţi cei ce credem în Dumnezeu, fie laici fie slujitori bisericeşti, să vestejim deci, şi, unde este cazul, să lepădăm această patimă vătămătoare de sănătate trupească şi sufletească, dovedindu-ne şi prin aceasta credinţa noastră lucrătoare, contribuind totodată şi la înlăturarea unuia din prea mulţii duşmani pe care viaţa îi are în momentul de faţă.

Pentru viitorul statut de organizare...

(Urmare din pag. a 3-a)

Bisericii noastre. El preconiza instituirea unui *misionar eparhial* cu rang de consilier al episcopului, *un duhovnic al duhovnicilor*, care ar putea fi una şi aceeaşi persoană cu misionarul eparhial, de preferat din rîndul monahilor cu pregătire şi experienţă corespunzătoare, precum şi alte rînduieli care să promoveze lucrarea misionară şi filantropică a Bisericii. (Cf. Studiul lui Gh. Ciuhandu, *Înapoi la apostolie! sau portiţele canonice ale Statutului şagunian*, în *Revista Teologică*, Sibiu, 1921; Acelaşi, *Reorganizarea centrelor noastre eparhiale şi unificarea bisericească*, Bucureşti, 1923).

Statutul din 1925 a ţinut prea puţin cont de propunerile lui Gh. Ciuhandu. Cel din 1948 a făcut un pas înainte prin instituirea *Comitetului parohial*, cu atribuţii multiple, între care şi cele de ordin misionar.

O experienţă în acest domeniu s-a făcut în eparhia Aradului, eparhie cu veche tradiţie misionară încă de pe vremea vrednicului de pomenire episcop *Grigorie Comşa*, supranumit *episcopul misiona*r. În anul 1946, urmaşul său de pie memorie, *Andrei Magieru*, a făcut o încercare de organizare misionară, publicînd un *Statut pentru organizarea misionarismului religios în eparhia Aradului*, în 31 de articole, care s-a şi aplicat şi se pare că se aplică şi în prezent. Statutul are următoarele capitole: 1. *Necesitatea misionarismului*, în care se proclamă adevărul că „Unitatea vieţii religioase în eparhie se menţine nu numai prin unitatea de doctrină, cult, disciplină şi jurisdicţie canonică, ci — mai ales — prin difuzarea aceluiaşi spirit misionar în toate elementele constitutive". 2. *Organele misionare* se prevăd a fi preotul misionar tractual, cel eparhial sau delegat de la centrul eparhial, cel dintîi misionar fiind preotul în parohia sa. Se subliniază faptul că organele misionare sînt numai un auxiliar al organizaţiei jurisdicţionale şi nu suprapuneri ale acesteia; 3. *Lucrarea misionară*, în care se arată că scopul acesteia este „luminarea minţii, mişcarea inimii şi înduplecarea voinţei credincioşilor pentru o viaţă religioasă-morală cît mai vie". Se pune accent deosebit pe *ţinta fiecărei misiuni religioase*, care constă în „apropierea credincioşilor şi împărtăşirea lor cu Sfintele Taine... fără rezultate cît mai pronunţate ale împărtăşirii cu Sfintele Taine, efectul misiunilor religioase nu poate fi socotit ca mulţumitor". Capitolele IV şi V se ocupă de realizarea mijloacelor misionare şi respective de timpul pentru misiuni. De o importanţă deosebită ni se par prevederile copitolului VI, despre *perfecţionarea misionarilor*. Pe lîngă însuşiri native de orator şi duhovnic, se cere o permanentă sporire a „cunoştinţelor din domeniul sectologiei, teologiei, în general, psihologiei şi pastoraţiei". Se instituie săptămîni de retragere a misionarilor, pe serii, la mănăstirea Hodoş-Bodrog şi provederea lor cu obiecte necesare, cruciuliţe, iconiţe şi broşuri de lămurire a credincioşilor.

Am prezentat acest Statut (la a cărui aplicare am participat, dîndu-mi bine seama de oportunitatea lucrării misionare) în dorinţa de a supune atenţiei binevoitoare a forurilor conducătoare ale Bisericii noastre o experienţă care poate fi îmbunătăţită, în vederea instituţionalizării prin Statut a misionarismului religios în Biserica noastră. Această organizare şi dinamizare a lucrării misionare se impune azi mai mult ca oricînd. Pe de o parte,prozelitismul, de tot felul, ne asaltează, tulburînd relaţiile paşnice dintre culte; de altă parte e nevoie de o instruire a credincioşilor în temeiurile credinţei şi vieţii morale. Nu dispunem, poate, de suficiente mijloace materiale necesare unei lucrări misionare de efect, de care dispun, în mare măsură, alte confesiuni; nici nu le jinduim, de altfel. Dispunem însă de o armă puternică, adevărul credinţei noastre dreptmăritoare, care s-a făcut mîntuire neamului nostru din veac. Avem nevoie însă, de mijloace organizatorice, de instituţii şi de oameni bine-pregătiţi spre a putea prezenta credincioşilor noştri adevărurile credinţei noastre şi, mai ales, de pilde vii de oameni cu adîncă trăire lăuntrică care să dovedească superioritatea credinţei şi moralei creştine pe care o propovăduim.

Semnalăm... Semnalăm...

● Semnificaţia *Recensămîntului* din 7 ianuarie 1992 pentru Biserica Ortodoxă Română este imensă. Ea nu are nevoie nici de comentarii, nici de concluzii. Acestea se impun de la sine oricărui om de bună credinţă.

Din 22 760 449 de suflete,

90% sînt români
87% sînt ortodocşi

În Transilvania:

72,3% sînt români,

restul fiind maghiari (23,9%), romi (2,8%) şi germani (0,9%).

Recensămîntul religios arată, *pe ţară*, 87% *ortodocşi*, 5% romano-catolici, 3,5% reformaţi 1,0% *greco-catolici*, penticostali 1,0%, baptişti 0,5% şi altele cu pondere mult mai mică.

Este extrem de interesant să aflăm că s-au declarat *atei* 11 000 de persoane; fără apartenenţă religioasă 25 000 şi 15 020 nu şi-au declarat religia. Nu ni se spune cîţi dintre atei şi ceilalţi sînt români.

S-au pus adesea întrebări: Unde a fost Biserica? Ce a făcut Biserica, ierarhia, preoţii? Acum avem răspunsul dat chiar de marea masă a celor la care se făcea mereu referire că au fost lăsaţi în părăsire, că şi-au pierdut credinţa etc., etc.

Iată unde a fost Biserica: 87% din 90% de români sînt ortodocşi. Şi-au păstrat credinţa. Pentru că au avut biserici, preoţi, ierarhi, şcoli teologice şi educaţie religioasă, făcută aşa cum s-a putut, dar s-a făcut şi iată cu bune rezultate. Cei 11 000 de atei, dacă vor fi toţi români, nu reprezintă aproape nimic din cei 87% de ortodocşi. Atîta a reuşit regimul ateist de aproape jumătate de secol să rupă din Ortodoxie. În ţările apusene procentul lor este mult mai mare.

Despre Biserica fostă Unită, acum catolică de rit oriental, vom menţiona doar datele recensămîntului: 1,0% în toată ţara. Cît penticostalii!

Nu mai comentăm. Cine are ochi de văzut, să vadă. Căutătorii de noduri în papură vor mai găsi obiecţiuni. E treaba lor. Dar judece-se pe ei, nu pe cei care şi-au declarat liber credinţa.

Noi doar atîta putem spune: Iată unde a fost Biserica! Şi dacă s-ar face şi un recensămînt al botezurilor, cununiilor, zidirilor de biserici noi, restaurărilor de biserici, pictărilor de biserici, numărului de titluri de cărţi şi studii de Teologie etc., răspunsul la întrebarea „unde a fost Biserica" — s-ar mai completa încă, şi nu cu puţine date.

Să mulţumim lui Dumnezeu, să ne iubim credincioşii, să le apărăm dreapta credinţă, căci cu ei am supravieţuit, prin credinţa şi statornicia lor, la care s-a adăugat şi misiunea preoţească, vie şi lucrătoare.

Să nu ne fie nouă a ne lăuda. Să rămînem smeriţi, ca unii ce n-am încercat decît a ne face datoria. Dar dacă blamul va continua, să se gîndească unii ca aceia care nu-l mai contenesc, că jignesc un întreg popor, şi să ştie că blamul se va preface în bumerang, întorcîndu-se împotriva lor. Ceea ce nu înseamnă că nu este de lucru, şi încă mult, şi că nu trebuie să ne continuăm misiunea ca şi cînd am începe-o azi, din nou, cu fiecare, cu forţe noi, cu credinţă, dragoste şi speranţă.

● Pe Peter Hebblethwaithe, iezuit, l-am cunoscut încă de pe vremea studiilor. Era profesor la Heythrop College, Facultatea de teologie, Oxford. A devenit apoi redactor la revista catolică „The Tablet", la care lucrează şi acum. În nr. din 15 februarie 1992 comentează Sinodul episcopilor care a avit loc la Roma între 28 nov.—15 dec. 1991. Nu s-ar putea spune că e un comentariu conformist. Se vrea obiectiv şi cred că este aşa.

O primă observaţie pe care o face este aceea că Sinodul a fost o minunată ocazie de întîlnire cu catolicii din Est, de la care au auzit despre suferinţele şi nevoile lor. Comentariul său: *„adevărat, dar în afara ordinei de zi"!* Nu acesta a fost scopul sinodului.

Peter Hebblethwaite mai spune — asta o ştie domnia sa din sursele pe care nu ni le dezvăluie — că „deciziile" Sinodului au fost luate înaintea desfăşurării lui. Mai ştim noi de astfel de practici!

Referindu-se la tema principală a Sinodului, şi anume „re-evanghelizarea" Europei, autorul crede că Vaticanul a urmărit să creeze o nouă structură, care să înlocuiască de fapt *Conferinţele catolice ale episcopilor din ţările Europei*, care îl au acum în frunte pe Cardinalul Carlo Maria Martini al Milanului, un prelat extrem de cultivat, erudit, un *papabile* în ascensiune. Ca să i se mai taie din aripi, i se va opune acest nou corp, această nouă structură investită cu misiunea re-evanghelizării, în fruntea căreia, să se numească altcineva, şi anume cardinalul Camillo Ruini. Acesta se află sub influenţa lui Rocco Buttiglione, ideologul şef al organizeaţiei *Comuniune şi Eliberare*. Papa însuşi a vorbit despre *„o nouă structură"* care să se preocupe de re-evanghelizarea Europei, organizînd o întîlnire cu diplomaţii săi din Europa între 21—23 ian. 1992, spre a o definitiva.

Dar Peter Hebbletwaithe spune că în Sinod n-a fost vorba de aşa ceva! Acestea s-au manevrat pe marginea sinodului.

Noi am întreba: o nouă cruciadă? Să nu anticipăm. Dar tot Peter Hebblethwaite ne mai informează că „delegaţii" altor Biserici au protestat, dar „contribuţiile" lor (intervenţiile verbale) au fost ignorate.

Cardinalul Martini şi foarte mulţi susţinători ai Conferinţei catolice a episcopilor europeni au arătat că se află în bună cooperare cu *Conferinţa Bisericilor Europene*, alcătuită din ortodocşi şi protestanţi şi că, împreună, se pot ocupa cum trebuie de evanghelizarea Europei. Aceste două Conferinţe se şi întîlniseră cu două săptămîni înainte de *Sinodul episcopilor*, la Santiago de Compostela, în Spania, discutînd aceeaşi temă a evanghelizării Europei, cu bune rezultate. Ori, tocmai acest lucru a dat de gîndit unora la Roma şi, aşa, a apărut teza unei „noi structuri", probabil mai „vaticane", nu chiar atît de deschisă şi celorlalte Biserici. Aşa a apărut, pe post de *l'uomo ascendente*, omul în ascensiune, cardinalul Camillo Ruini, vicarul episcopului Romei, ca succesor al cardinalului Ugo Poletti, anul trecut. Hebbletwaithe scrie ironic: *„Papa Ioan-Paul vede în mod clar calităţi în cardinalul Camillo Ruini, calităţi care sînt mai puţin clare în ochii celorlalţi"*. De altfel ca Preşedinte al Conferinţei episcopilor italieni, Camillo Ruini n-a fost ales, ci numit de Papa, deşi alţi preşedinţi, din alte ţări, sînt aleşi.

E vorba de o problemă internă a Bisericii romano-catolice, se va zice. Oare aşa să fie? Mai ales cînd evanghelizarea, cum spune Hebblethwaithe, îşi propune ca teritoriu de evanghelizare, spaţiul de la Galway la Novosibirsk, şi de la Trondheim la Valleta!

Peter Hebblethwaithe crede că *„noua structură propusă nu este necesară. Ea va fi o piedică în calea evanghelizării. Ea întoarce Biserica înapoi spre concepţia monarhistă a papalităţii, care îi demoralizează pe spiscopi şi îi decepţionează pe creştinii Europeni"*. Autorul acestui comentariu crede că nu e nevoie de o structură paralelă cu *Conferinţa episcopilor catolici europeni*, bine prezidată de cardinalul Martini şi în bună cooperare cu Conferinţa Bisericilor europene. Hebblethwaithe mai adaugă: Conferinţa episcopilor catolici europeni vrea o bună colaborare cu Papa, dar şi în prietenie cu celelalte Biserici (The Tablet, p. 196—197).

Peter Hebblethwaithe a scris despre aceste lucruri şi în „National Catholic Reporter" (Washington, 11 martie 1992). El numeşte *Sinodul episcopilor „un non-eveniment"*, şi o încercare de dezavuare a cardinalului Martini. Tezele sînt şi aici ca şi cele din articolul din The Tablet, pe care l-am prezentat mai sus.

Se ştie că ortodocşii au fost absenţi de la *Sinodul episcopilor* de la Roma. Mitropolitul ortodox al Italiei, Spiridon, a explicat de ce. În primul rînd din cauza duplicităţii politicii bisericeşti a Vaticanului în Est. Mitropolitul a refuzat să accepte Estul ca teritoriu de misiune catolică şi a avertizat că înainte de soluţionarea problemei uniate, ca element prozelitist în Est, nu se va putea relua dialogul teologic dintre cele două Biserici: ortodoxă şi catolică, readucînd aminte catolicilor că uniatismul nu a fost acceptat nici de catolici, nici de ortodocşi ca model şi metodă de realizare a unităţii celor două Biserici.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 iunie 1992
Nr. 23—24

Darurile Bisericii

Cea mai vădită mărturie despre iubirea lui Dumnezeu faţă de om este Biserica, aşezămîntul mîntuirii, stîlpul şi temelia adevărului (I Tim. 3, 15). În Biserică a aşezat Dumnezeu vistieria darurilor duhovniceşti, comoara bunătăţilor nepieritoare.

Darurile Bisericii sînt darurile Duhului Sfînt, daruri spirituale, după care rîvnesc idealiştii şi profeţii, oamenii care cred în suflet şi în Dumnezeu.

Nu arareori se aude din gura oamenilor care nu calcă pragul bisericii întrebarea destul de cutezătoare: *Ce-mi dă mie Biserica?*... Ce folos am eu de la Biserică?

Ca întrebarea să nu rămînă fără de răspuns, vom înşira aci un număr de zece *daruri* pe care numai Biserica ni le dăruieşte şi care covîrşesc toate bunurile pe care ni le poate dărui lumea.

1. *Numele de „creştin"*. Este cel dintîi dar pe care îl primim dela Biserică, în taina sfîntului botez, şi numele cel mai de cinste pe care poate să-l poarte un om. Pentru numele de „creştin" s-au nevoit sfinţii, s-au luptat voievozii şi împăraţii cruciaţi şi s-au jertfit martirii. Astăzi, „războiul sfînt" împotriva bolşevismului nu este altceva decît o luptă pe viaţă şi pe moarte pentru numele de creştin. Întreagă istoria Bisericii şi calendarul cu toate numele şi praznicele lui, sînt tot atîtea mărturii despre onoarea şi însemnătatea unică ce o are în lume şi calitatea de creştin.

2. *Credinţa mîntuitoare*. Nu orice credinţă mîntuie. Păgînii şi necredincioşii încă îşi au o „credinţă" a lor; „şi dracii cred şi se cutremură" (Iacob 2, 19), dar nu se mîntuie. Credinţa mîntuitoare este puterea duhului care ne liberează de rău şi ne duce la Dumnezeu, este „încredinţarea despre cele nădăjduite şi dovedirea lucrurilor nevăzute" (Evrei 11, 1), este o doctrină sfîntă, o învăţătură unitară şi armonică despre Dumnezeu şi om, pe care nu ne-o pot da nici filosofiile, nici ştiinţele, nici artele ,cu toate părerile, ipotezele, teoriile şi emoţiile lor.

3. *Viaţa sfîntă*, adică sfinţirea sufletului prin cele şapte sf. taine, prin slujbele dumnezeieşti, prin faptele şi virtuţile creştineşti. Curăţirea sufletului întinat este privilegiul exclusiv al Bisericii. Nu există alt aşezămînt pentru cultura inimii nici alt leac pentru curăţirea lui de păcatele prin care s-a pîngărit după sf. botez, în afară de Biserică. Biserica este aşezămîntul harului; trăieşte, lucrează şi se răspîndeşte prin puterea harului şi a iubirii lui Dumnezeu. Cînd conştiinţa ne mustră şi păcatele ne apasă pe suflet, Biserica este singura casă de adăpost şi *cetate de scăpare*, în care îşi pot afla puritatea pierdută şi scopul vieţii chiar şi cei mai mari păcătoşi.

(continuare în pag. a 4-a)

Ilarion V. Felea

„Mai fericit este a da decît a lua" (F. Ap. 20, 35) sau ceva despre Sfînta Tradiţie

În Apostolul care se citeşte în Duminica a 7-a după Paşti, în acest an 7 iunie, este cuprins un fragment din viaţa şi activitatea Sf. Apostol Pavel, fragment extrem de important pentru creştinii din totdeauna, cu deosebire pentru ierarhia bisericească.

Marele Apostol se afla sau, mai exact, se întorcea din a treia sa călătorie misionară îndreptîndu-se spre Ierusalim, inima vieţii creştine din acel timp. În drumul său face un scurt popas în portul Milet, apropiat de marea cetate a acelui timp, Efesul, astăzi Izmir, unde cheamă la sine „pe preoţii Bisericii", cum ne spune textul sfînt (F. Ap. 20, 17), adică ierarhia bisericească: diaconi, preoţi şi episcopi existenţi în Efes şi în împrejurimi către sfîrşitul deceniului şase al primului veac al erei noastre creştine, cam la 30 de ani după Învierea şi Înălţarea Domnului. În cuvinte de-o profundă vibraţie sufletească, Sf. Apostol Pavel, neobositul şi plinul de rîvnă evanghelică Apostol, pune la inima păstorilor sufleteşti pe care îi avea în faţă îndatorirea de-a fi cu maximă grijă faţă de păstoriţii lor — „luaţi aminte de voi şi de toată turma întru care Duhul Sfînt (aluzie la hirotonire) v-a pus pe voi episcopi" (F. Ap. 20, 28) —, atenţionîndu-i de „lupii înfrozitori" care vor apare şi vor căuta să rupă din turmă, reamintindu-le totodată de strădaniile sale depuse pentru încreştinarea lor, fără să pretindă de la cineva: „Aur sau argint sau haină" (F. Ap. 20, 21) sau altceva.

În argumentarea pe care o foloseşte spre a face pe ascultătorii săi să se pătrundă cît mai mult de ceea ce au de făcut, marele Apostol apelează la unele cuvinte rostite de Mîntuitorul Iisus Hristos: *„Mai fericit este a da decît a lua"* (F. Ap. 20, 35). Trebuie să subliniem că aceste cuvinte rostite de Mîntuitorul nu se cuprind în cele patru Sf. Evanghelii.

Desigur că primul înţeles al acestor cuvinte, în care îl foloseşte şi Sf. Pavel, mereu actual de altfel şi acesta, este de ordin moral, că adică modul firesc de vieţuire în lume nu este atît de a lua, de a primi, de a consuma ceea ce alţii produc, ci mai ales de a da, de a te revărsa spre alţii, spre cei din jur, de a-ţi înmulţi talanţii, *„Dăruind*

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Bolniţele mînăstireşti în istoria grijii Bisericii pentru bolnavi

Cîteva scurte precizări*

Creştinismul, prin învăţătura întemeietorului lui, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, şi-a concentrat atenţia asupra omului învăţîndu-l iubirea, compasiunea, iertarea, generozitatea, comuniunea frăţească.Omul e creat de Dumnezeu şi, astfel, omul e frate omului. E frate şi cosmosului care are acelaşi creator.

Potrivit acestei viziuni fundamentale, omul bolnav, omul în nevoie, în sărăcie şi în lipsuri e recomandat îndeosebi iubirii şi generozităţii celorlalţi. *„Cei bolnavi au nevoie de doctor"* (Matei 9, 12).

Mîntuitorul a stabilit printre condiţiile intrării în Împărăţia cerurilor şi asistenţa bolnavilor. *„Căci bolnav am fost şi m-aţi cercetat"* (Matei 25, 36). El însuşi a fost vindecător de suferinţe şi restaurator al funcţiei organelor care nu-şi mai îndeplineau menirea pe care o aveau de la creaţie; a vindecat orbi, şchiopi, slăbănogi, leproşi... Minunile Sale au fost întotdeauna *restauratoare* ale stării normale a oamenilor, aşa cum i-a creat Dumnezeu. N-a dat nimănui trei ochi, nici trei picioare, dar cînd le-a lipsit unul, le-a completat lipsa. Tot aşa cum a completat şi ambii ochi, cînd ambii nu vedeau.

Minunile Sale n-au ieşit din ordinea primordială a creaţiei. Au restabilit-o. Iată de ce manipularea genetică, putînd deregla ordinea originară, îi îngrijorează astăzi pe mulţi, şi nu numai pe teologi.

Biserica primară şi apoi primele comunităţi creştine care s-au putut organiza în libertate, după Edictul lui Constantin cel Mare (313), a organizat şi primele forme de asistenţă medicală, în adevărate spitale, îndeosebi fiind cunoscute cele întemeiate de Sfîntul Vasile cel Mare, în Capadocia din Asia Mică, în sec. IV, numite *Vasiliade*, după numele său.

Facem un mare salt peste veacuri şi, venind în părţile noastre, găsim forme asemănătoare de asistenţă medicală, îndeosebi în mînăstirile noastre ,din cele mai vechi timpuri. De fapt au fost *primele forme* de astfel de asistenţă la noi. E vorba de *bolniţele* mînăstireşti. Există în legătură cu acestea o întreagă literatură, şi existenţa lor e atît de bine cunoscută, încît e aproape inutil să le mai reamintim pe toate, cu numele şi anii cînd au funcţionat. E deajuns să spunem că ele apar încă din secolul al XV-lea, îndată după întemeierea primelor mînăstiri ale căror nume şi urme au ajuns pînă la noi.

Că ele au fost primele forme de *spitale* în istoria medicală românească, e în afara oricărei îndoieli, deşi s-au exprimat şi îndoieli în această privinţă. Nu ştiau dacă aceasta s-a făcut pentru că era, să zicem de *bon-ton*, la vremea respectivă, să se nege Bisericii orice rol pozitiv în trecutul şi în viaţa de toate zilele a poporului, sau îndoielile au avut cu adevărat un suport ştiinţific. Din respect pentru cercetători, înclin şi spre una şi spre alta, dar suportul ştiinţific mi se pare fragil, ceea ce nu înseamnă neapărat că explicaţia ar rămîne cea a conformismului ideologic al epocii de dinainte de revoluţia din 1989.

Vă voi oferi doar un exemplu pe care l-a folosit de altfel şi Dr. Petre Miroiu *(Despre tipicul bolniţelor mînăstireşti*, în „Mitropolia Olteniei" XXI, 8—10, 1989, p. 599) la un *Simpozion* din 1989 la Rîmnicul-Vîlcii.

„Să cuvine egumenului a să sîrgui pentru tămăduirea bolnavilor, ori pentru a celor ce vieţuiesc în mînăstire, ori pentru a celor streini ce vin cu boale grele şi grabnică tămăduire cer. Dacă vine cineva, îndată să caute pre cel bolnav şi să-i dea lui sănătate. Iar dacă va începe a nu-l băga în seamă, easte mare primejdia. Ci să fie negreşit doftorul în mînăstire, după cum s-a zis, şi să se sîrguiască a-i găti lui plastori şi unsori şi altele care se cuvin a găti spre sănătatea acestora şi de la bolniţă igumenul să poruncească bolnicerului a le da toate cele de trebuinţă, mai nainte cumpărate fiind şi să puie miere şi să le dea verdeţuri uscate, vin, pearje, smochine, cîte sînt îndemnatice spre tămăduire, şi cîţi monahi în mînăstire sau mireni cu boale vor fi ţinuţi, toate verdeţurile ceale doftoritoare să le dea lor. Şi igumenul adeseori a merge către dînşii şi a purta grijă pentru cei bolnavi, cu voire doftoritoare şi să poruncească a le da cele de trebuinţă. Iar doftorii tot meşteşugul doftoriei să-l unelteaască ca să dea tărie şi sănătate celor ce pătimesc. Şi de va veni cineva strein şi fără de casă, în casa de streini cu vreo boală cuprins, cu cei bolnavi, de la igumenul şi de la doftorul să fie rînduit, ca întru toate să-şi cîştige odihnă; şi să i se poruncească a petrece în casa cea de bolnavi, pînă se va face sănătos şi atuncea cele de trebuinţă în cale de la igumenul, împreună cu rugăciunea priimind, cu pace întru ale sale să se slobozească.

Iar bătrînilor şi celor ce nici un ajutor nu au, să poruncească a se îndulci de toate cele de trebuinţă. Şi pat lor întocma numărat să le pue lor pentru odihnă. Pentru care de la stareţul să se ia în toate zilele ceale de trebuinţă lor".

Textul e din *Tipiconul* atribuit Sf. Sava (an. 400, pe vremea împăratului Teodosie), lucrare normativă pînă astăzi în mînăstiri. A fost tradus în româneşte, dîndu-i deci o nouă autoritate, de către mitropolitul Veniamin Costachi, în 1816.

E clar din acest text că în bolniţe se tratau *bolnavi*, fie monahi, fie străini *„ce vin cu boale grele şi grabnică tămăduire cer"*. Se vede din text că se încearcă o tratare ştiinţifică, la nivelul vremii, deci că *bolniţele* erau ceea ce vor fi începînd din sec. al XVIII-lea spitalele. Numele de spital apare şi mai de vreme. Cercetătorii — cei mai mulţi — pun semnul egalităţii între *bolniţă* şi *spital*. E acelaşi lucru spus în două limbi.

Totuşi acest semn al egalităţii a fost negat de unii, la noi în special de Dr. N. Vătămanu. Acest autor încearcă nişte răstălmăciri cel puţin ciudate a textului lui Veniamin Costachi. Se întreabă ce va fi tradus Veniamin Costachi prin *„tămăduirea bolnavilor"*, din originalul grecesc sau slavonesc? Şi iarăşi: *„Cei ce vieţuiesc în mînăstire ori a celor străini ce vin cu boale grele şi grabnică tămăduire cer?"* Şi din nou: ce va fi tradus Veniamin Costachi prin *„să fie negreşit doftoru în mînăstire"?*

De ce toată această gimnastică ridicolă? Pentru că nu-i ieşeau la socoteală afirmaţiile sale mai vechi că bolniţele nu au fost spitale, că nu au îngrijit de *mireni*, şi că nu au avut *doctori!*

Îmi pun doar o singură întrebare: de ce n-a procedat ştiinţific, adică să meargă la textele greceşti şi slave şi să arate că Veniamin Costachi le-a tradus greşit. N-a făcut acest lucru, pentru că ştia că n-ar fi găsit nici o greşeală de traducere. Dar a aruncat dubiul — cît de onest? — cu care să rămînă cititorul şi să poată afirma la sfîrşit, din nou, că *„bolniţa nu poate fi nici atunci, cum n-a fost nici mai pe urmă, spital, ci azil"* (Dr. Nicolae Vătămanu, *Semnificaţia medico-istorică a bolniţelor mînăstireşti* (II), în „Mitropolia Olteniei, XXI, 11—12, 1969, p. 883—884).

De aceeaşi părere cu Dr. N. Vătămanu au mai fost doar cîţiva, dar aceştia s-au contrazis pe ei înşişi prin nuanţări care, în cele din urmă, ajungeau tot la concluzia semnului egalităţii între *bolniţă* şi *spital*. Aşa a fost Dr. G. Brătescu *(De la bolniţa mănăstirească la spitalul civil*, în „Mitropolia Olteniei", XXI, 9—10, 1969, p. 688—689), care merge pînă la a identifica *bolniţa* cu *„lăcaş de cult"* (p. 690), fiindcă într-adevăr *bolniţele* aveau capele speciale, zise *„la bolniţă"*, în vorbirea curentă, dar acestea erau departe de a fi bolniţele propriu-zise. Nu poate însă să nu recunoască, de pildă, caracterul de spital al bolniţei organizate de Paisie Velicicovsky la Neamţu (p. 693). Pe urmă însă se contrazice din nou. Şi această bolniţă era *„azil pentru bătrîni"*, accentul cu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* *Comunicare la Simpozionul „Şapte sute de ani de la prima atestare documentară a spitalului din Sibiu, 1292—1992"*, din 12 iunie 1992, Sibiu, organizat de *Asociaţia Medicală* Română şi Universitatea Sibiu.

Din gîndirea filozofică a lui Eminescu

Îndeobşte, Eminescu este considerat a fi marele nostru poet îndurerat în faţa problemelor vieţii, marele poet pesimist, care şi-a exprimat amara sa concepţie în versuri nemuritoare. Cu cît pătrundem însă opera lui Eminescu mai în întregimea ei, rămînem impresionaţi de varietatea problemelor şi de amestecul de atitudini, care nu ne lasă cu privirea la un singur punct de vedere.[1]

Recunoscut de a fi avut o vastă şi variată cultură clasică, Eminescu este apreciat şi pentru temeinicia şi aprofundata sa cultură filozofică, fiind una dintre personalităţile marcante ale culturii noastre şi ale gîndirii româneşti din trecut.[2] Cultura individuală a lui Eminescu era la nivelul culturii europene a timpului său. Prin deosebita sa stăruinţă de a citi, a ajuns un bun cunoscător al filozofiei. A studiat cu predilecţie pe marii filozofi: Platon, Kant şi Schopenhauer, fiind totodată un bun cunoscător al credinţelor religioase, mai cu osebire a celei creştine şi a celei budiste. Din materialul concret cules cu osîrdie, Eminescu şi-a format înalta abstracţiune, care în poeziile lui deschide adesea „orizontul fără margini al gîndirii omeneşti". În cunoştinţele sale şi-a asigurat treptele succesive care să-i permită a se ridica la o contemplare generală a lumii şi a vieţii. Din ale sale versuri caracteristice, se desprinde profunda emoţiune asupra începuturilor lumii.[3]

„La-nceput pe cînd fiinţa nu era, nici nefiinţă,
Pe cînd totul era lipsă de viaţă şi voinţă,
Cînd nu se-ascundea nimica, deşi tot era ascuns,
Cînd pătruns de sine însuşi odihnea Cel nepătruns".
(Scrisoarea I-a)

Eminescu s-a întrebat de multe ori asupra sensului vieţii omeneşti. Şi-a dat perfect de bine seama, că problema vieţii a frămîntat şi frămîntă pe tot omul, indiferent de poziţia sa pe scara ierarhiei sociale:

„Începînd la talpa însăşi a mulţimii omeneşti
Şi suind în susul scării pîn-la frunţile crăieşti
De-a vieţii lor enigmă îi vedem pe toţi munciţi".
(Scrisoarea I-a)

Dacă în năzuinţa de a desluşi enigma vieţii n-a fost pe deplin satisfăcut, în formă îndoielnică, s-a exprimat:

„Şi cînd propria ta viaţă singur n-o ştii pe de rost,
O să-şi bată alţii capul s-o pătrundă cum a fost?"
(Scrisoarea I-a)

Că viaţa genialului poet n-a fost a efemerului şi că viaţa lui s-a desfăşurat în continua „tendinţă către nemărginit şi în setea de absolut",[4] ne-o confirmă exclamarea:

„Din chaos, Doamne-am apărut
Şi m-aş întoarce-n chaos...
Şi din repaos m-am născut,
Mi-e sete de repaos".
(Luceafărul)

Se vădeşte aici aspiraţia spre repaosul absolut, prin eliberarea de suferinţe. Aceasta este rezultatul influenţei budiste, cu credinţa în nirvana şi a filosofiei indiene, popularizată prin intermediul filozofiei pesimiste schopenhaueriene.

În opera sa, Eminescu n-a primit influenţele culturii fără a le filtra prin prizma personalităţii sale; dimpotrivă, le-a interpretat într-o formă proprie, originală. Dacă în poezia lui Eminescu se recunoaşte o filozofie pesimistă, temele principale fiind sub înrîurirea metafizicii lui Schopenhauer, în schimb, preamărirea trecutului, idealizarea lui, specific eminesciană, contrazice concepţia pesimistă. În filozofia lui Schopenhauer, progresul este o himeră; în activitatea sa practică, Eminescu admitea progresul şi lupta pentru el.[5] Această contrazicere o întîlnim mai ales în activitatea de ziarist militant a lui Eminescu, dar şi în poezie, spre exemplu:

„Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie,
Ţara mea de glorii, ţara mea de dor?
Braţele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ţi mare, mare viitor!"
(Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie)

În activitatea sa de ziarist militant, Eminescu face dovada unui naţionalism echilibrat, alături de credinţa în posibilitatea progresului, chiar dacă acest progres este lent, strîns legat fiind de datinile strămoşeşti şi de firea poporului. În orice caz este un progres care implică ideea unei ameliorări ce contravine crezului pesimist, în zădărnicia tuturor formelor de organizare a vieţii.[6]

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Murărăşu D., Naţionalismul lui Eminescu, ed. Bucovina, p. 1.
2 Vetisanu V., despre I. Petrovici, în Istoria filozofiei româneşti, vol. II, ed. Acad., Bucureşti, 1980, p. 600.
3 M. Eminescu, Poezii, ed. îngr. de Al. Colorian, Bucureşti, 1945, p. 121 şi 123.
4 Ibidem, p. 317.
5 Ist. filozof. rom., vol. II, p. 597.
6 Petrovici I., Contribuţii la filozofia lui Eminescu, în lucrarea „Din

Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi

Acestea sînt cuvintele prin care preotul sau diaconul, la fiecare Sfîntă Liturghie, invită pe toţi cei prezenţi la reactualizarea morţii şi învierii Domnului, să se apropie de Trupul şi Sîngele lui Hristos şi să se împărtăşească din ele.

Sîntem chemaţi la Cina Mielului (Apoc. 7, 9—12, la masa cerească a Fiului lui Dumnezeu, pentru a ne putea uni cu El şi a deveni „părtaşi dumnezeieştii firi" (I Petru 2, 4) şi a dobîndi nemurirea şi viaţa cea de veci.

Dar nu sîntem chemaţi oricum la acest ospăţ ci trebuie să ne apropiem în primul rînd cu frică de Dumnezeu. De ce frică — doar Dumnezeu este Părinte atotbun, de ce trebuie oare să ne temem de El? Ne apropiem cu frică, cu acel „mysterium tremendum" cu care oricine se apropie de Inefabil, de Dumnezeul cel necuprins. Frică de măreţia dumnezeirii care se lasă cuprinsă în pîinea şi vinul euharistic care dau viaţă lumii şi „încă din belşug" (Ioan 10, 10).

Cu credinţă, pentru că numai cine crede în dumnezeirea lui Hristos şi în prezenţa lui reală în Sfintele Taine poate să se apropie aşa cum se cuvine de Sfîntul Potir.

Cu dragoste faţă de Dumnezeu-Tatăl care a trimis în lume pe unicul Său Fiu, cu dragoste faţă de Fiul care şi-a pus sufletul Său pentru ai Săi, şi în sfîrşit cu dragoste faţă de Sfîntul Duh mîngîietorul şi sfinţitorul. Dar dragostea aceasta trinitară trebuie însă răsfrîntă asupra semenilor noştri, căci aşa cum spune Sfîntul Ioan „apostolul iubirii", „dacă zice cineva că iubeşte pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăşte, mincinos este" (I Ioan 3, 20—21).

De aproape 2000 de ani Biserica ne cheamă pe toţi la Cina Domnului dar se pare că mai ales acum, în ultimul timp, chemarea ei răsună în deşert. Tot mai puţini creştini se simt îndatoraţi să se apropie de Sfîntul Potir şi dintre cei care se apropie nu puţini sînt nepregătiţi sufleteşte, aşa încît Cina cea adevărată devine Cină „spre judecată sau spre osîndă". Mereu ne cheamă Hristos la Cina Lui pusă înaintea tuturor şi mereu îl refuzăm. Pe ce motiv, sau mai bine zis motive? Nu sînt vrednic să mă apropiu de o taină aşa de măreaţă, „dar cine este fără de păcat pe pămînt"?, ne spune Domnul prin glasul proorocului. Toţi sîntem păcătoşi, toţi sîntem în vrăjmăşie cu Tatăl prin păcat, dar tocmai Sfînta Euharistie este cea care ne apropie din nou de izvorul vieţii şi ne aduce în casa Părintelui ceresc.

N-o primim, rămînem mai departe în păcat, Duhul pleacă de

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. Visarion Bălţat

(urmare din pag. I-a)

rativ punîndu-se pe dietă şi regimul de viaţă (p. 695). Dar oare acestea nu intră şi ele în categoria mijloacelor curative? Să luăm ca exemplu doar ulcerul şi diabetul. Iar la urmă conchide: *„Cu excepţia spitalelor de psihiatrie, actuala reţea de asistenţă spitalicească din ţara noastră nu îşi are aşadar rădăcinile directe în bolniţele mănăstireşti, ci în aşezămintele aflate cîndva sub administraţia Eforiei spitalelor civile, a Spiridoniei sau a altor fundaţii particulare şi mai cu seamă în sistemul creat de stat în ultimul secol"* (p. 695).

Aici se impun două observaţii:

1. Că prin astfel de afirmaţii negăm cîteva secole de medicină şi îngrijire spitalicească românească, fiindcă spitalele propriu-zise apar în secolul XVII, ex.: Colţea, 1704, înfiinţat de spătarul Mihai Cantacuzino şi,

2.Că Spiridonia e la origine de fapt, tot o bolniţă!

Textul de mai sus e din 1969! Aşa se putea face ştiinţă în 1969! Dar o portiţă tot şi-a mai rezervat Dr. C. Brătescu: *„Nu este mai puţin adevărat că bolniţa mănăstirească a reprezentat timp de secole singura instituţie cu anumite preocupări curative existente pe meleagurile noastre; în acest înţeles şi numai în acest înţeles* (care? n.n.), bolniţa poate fi considerată *„spitalul medieval românesc"* (p. 695). Ei, tot e ceva!

Aceleaşi afirmaţii, cum că bolniţa n-ar fi fost pînă la sfîrşitul secolului al XVII-lea spitalul specific românesc, le face şi Const. I. Bercuş, fost secretar la Facultatea de Teologie pînă în 1948, şi apoi secretar la Facultatea de Medicină. Şi cum să fi apărat Teologia? Şi-ar fi pierdut postul! *(Semnificaţia medico-istorică a bolniţelor mînăstireşti, III, Contribuţii la problema bolniţelor mînăstireşti,* în „Mitropolia Olteniei", XXII, 1—2, 1970, p. 43). Dar la sfîrşit nuanţează şi el: *„Numai dacă se porneşte de la ideea că în secolele al XV-lea — al XVII-lea, n-am avut organizată nici o formă reală de asistenţă medicală, după modelul celor existente în alte ţări şi socotim bolniţele mînăstireşti ca suplinind aceste instituţii, indiferent de conţinutul real şi de condiţiile lor de funcţionare, atunci poate fi acceptată teoria că „bolniţele mînăstireşti au fost spitalele noastre specifice vremurilor acelea"* (p. 46).

Şi aici am propune două observaţii:

1. De ce să pornim de la *ideea* că în secolele XV—XVII n-am avut spitale laice, cînd putem porni de la *faptul* că nu le-am avut? şi,

2. De ce să acceptăm *teoria* că bolniţele au fost spitale, cînd toate informaţiile ne spun că practic ele *erau* spitale?

Dar şi Dl. Bercuş, pe care l-am cunoscut, era sub vremi!

Alţi autori, şi nu puţini, dimpotrivă, marea majoritate arată documentat, că bolniţele mănăstireşti au fost singurele noastre forme de spitale, *opere caritative ale Bisericii,* care a socotit că astfel îşi îndeplineşte chemarea de a sta în ajutorul celor suferinzi şi în nevoi. Aş trimite pe cei ce voiesc să se documenteze mai bine, să citească studiile Dr. Petru Miroiu, *De la bolniţa mănăstirească, la spitalul organizat,* în „Mitropolia Olteniei", XXIII, 5—8, 1971, p. 359 şi urm.; Arhim. Nestor Vornicescu *„Îngrijirea sănătăţii în vechile noastre Mînăstiri"*, în „Mitropolia Olteniei, 1—2, 1968, p. 65—69; Dr. Cristina Ionescu şi Dr. C. Romanescu, *„Cîteva opinii despre rolul bolniţelor mînăstireşti în Moldova,* în „Mitropolia Olteniei XXII, 1—2, 1970, p. 47—49; Dr. L. Sburlan, Dr. O. Tufeanu, Dr. A. Gavrilescu, Dr. N. Pîcă, Dr. A. Mitroi: *„Bolniţa de la Curtea de Argeş"* în „Mitropolia Olteniei", XXII, 1—2, 1970, p. 49—53; Dr. N. Vătămanu, *Bolniţa şi Vraceavniţa,* în „Mitropolia Olteniei", XXI, 11—12, 1969, p. 877—884; Conf. Dr. B. Dulescu şi Dr. Nic. Marcu, *Bolniţe şi spitale româneşti* în secolul al XVIII-lea, în idem; Dr. Romulus Popescu şi Dr. Irina Popescu, *Însemnătatea medico-istorică a bolniţelor din judeţul Vîlcea,* în idem; Dr. Irina Popescu-Dobrotineanu şi Dr. P. Măldărescu, *Bolniţa de la Mînăstirea Cozia,* în idem; În acelaş număr din „Mitropolia Olteniei" mai semnează un studiu Dr. Valerian Marinescu şi Dr. Epifanie Cozărescu.

Bolniţele mînăstireşti...

Nu trebuie uitate contribuţiile lui G. I. Ionescu Gion, *Doftoricescul meşteşug în trecutul Ţărilor Române,* Buc. 1892; Iacob Felix, *Istoria Igienei în România,* Bucureşti 1902, G. Crăiniceanu, *Literatura medicală românească,* Bucureşti 1907, P.G. Samarian, *„Medicina şi farmacia în trecutul românesc"*, vol. III, Buc. 1938.

O bibliografie largă se poate găsi şi la Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare,* Bucureşti 1972, p. 111—138, mai ales în partea a III-a. Mai multe cărţi anume despre filantropia în Biserica ortodoxă a scris D. Constantelos, în America (vezi tot la A. Plămădeală, cit. supra). Dar să ne întoarcem la bolniţe.

Astfel de bolniţe au continuat să se înfiinţeze şi în sec. al XIX-lea, cînd au apărut şi spitalele propriu-zise. Erau instituţii paralele. Astfel s-au înfiinţat spitale la mînăstirile Rîşca (1875), Slatina (1881), Horaiţa (1874), Secu (1847), Agapia (1891), Văratec (1853). Aceasta ca să nu mai vorbim de cele mai vechi, ca să nu lungim comunicarea noastră peste măsură. Dr. V. Gonţea scrie despre *„Un spital de mînăstire la Putna, în veacul al XV-lea"* (Mitropolia Moldovei şi Sucevei, XXXIX, 9—10, 1963). Cît despre bolniţa de la Neamţu, în care n-ar fi fost trataţi mireni, după N. Vătămanu, e de ajuns să ne amintim că şi Eminescu a fost internat acolo şi că, în condicele păstrate în arhiva mînăstirii se găsesc şi prescripţii precise cu privire la modul de tratare al unor boli.

S-a zis că nu aveam medici în bolniţe şi Dr. Vătămanu spune că nu s-au găsit cărţi de medicină în bibliotecile mînăstireşti în care găsim, de altfel, pînă şi cărţi de matematică! Îl va contrazice Dr. farm. E. Gheorghiu în lucrarea: *„Două manuscrise cu conţinut farmacoterapeutic provenite de la bolniţa mînăstirii Cernica"* (în Mitropolia Olteniei XXII, 1—2, 1970, p. 53—56).

N-am mai avut loc şi timp să spun cîte ceva şi despre bolniţele din Transilvania existente acum 700 de ani şi, poate, cîte ceva şi despre aşezămintele spitaliceşti ale altor confesiuni, de pe acelaşi teritoriu. Voi indica trei studii la îndemîna cercetătorilor: Farm. Tiberiu Pop, *Spitalul ordinului misericordian din Timişoara* (în „Mitropolia Olteniei", XXI, 1—2, 1970, p. 57—60); I. Orient, *Istoria farmaciilor din Ardeal şi Banat* (Cluj 1926) şi Dr. E ic Lammert-Periam, *Date medico-istorice privind ordinele şi mănăstirile de rit latin din Banat şi Transilvania* (în „Mitropolia Olteniei", XXII, 1—2, 1970, p. 60—64).

Un studiu scurt dar interesant, cu titlul: *Medicina călugărească în trecutul românesc,* a publicat S. Reli, în rev. Candela (XLV, 1—12, 1934, p. 16—31). E interesant pentru că încearcă să treacă dincolo de studiul istoric, la studiul conţinutului mijloacelor curative din trecut, începînd de la Dacia Traiană, pînă la spitalele moderne, identificînd trei faze, pe care le împrumută de altfel de la G.I. Ionescu-Gion *(Istoria Bucureştilor,* Bucureşti — 1822, p. 635) şi pe care doar le voi enunţa:

1. *Medicina băbească,* 2. *medicina călugărească sau hieratică* şi 3. *medicina „doftoricească"* sau *ştiinţifică.*

Interesant de remarcat în aceste faze e faptul că apelul la plante redevine astăzi actual, şi că biocurenţii, în care se ocupă în faza a doua, redevin şi ei actuali, dacă nu în concurenţă cu medicina „doftoricească", măcar ca mijloace complementare. Mersul înainte, firesc, ca semn al progresului continuu, nu exclude reîntoarcerea şi la tradiţii şi realităţi care, dacă şi-au făcut o anumită datorie, la un moment dat, mai pot fi încă folositoare.

Tot ce e folositor, e încă valabil! E treaba şi datoria medicilor şi a cercetătorilor să stabilească la ce şi cum ar mai trebui să ne întoarcem, în căutarea de soluţii care să aline suferinţele umane.

Eu voi încheia recomandînd pe lîngă, bineînţeles, medicina „doftoricească" adică ştiinţifică — poate cam pe neaşteptate pentru Dv. — nu întoarcerea la ceea ce Ionescu Gion a numit: *„Medicina călugărească"*, pe care mulţi o cred perimată, ci întoarcerea la un tratat al unui savant, premiul Nobel, de prin anii patruzeci ai secolului nostru, intitulat: *„Despre rugăciune"*. Desigur tot ca mijloc curativ. Doctorul e Alexis Carrel, cel care a scris mereu actuala carte: *„Omul fiinţă necunoscută"*.

„Mai fericit este a da decît a lua"...

(Urmare din pag. 1)

vei dobîndi" spune monahul Nicolae de la Rohia (Steinhardt), expresie care redă cît se poate de potrivit înţelesul cuvintelor Mîntuitorului: „Mai fericit este a da decît a lua". Spiritual, aşadar, ne îmbogăţim mai ales dăruind şi dăruindu-ne: „Pentru aceasta ţi-a dat Dumnezeu mîini — spune Sf. Ioan Gură de Aur — nu ca să iei, ci să dai", că „pretutindeni a da şi a împărtăşi şi pe alţii din ale noastre este începutul multor bucurii". Adevărul cuvintelor de mai sus îl trăim astăzi şi pe plan economic, în sensul că se pare că consumăm mai mult decît producem, ceea ce înseamnă regres nu progres.

Cuvintele evocate de Sf. Apostol Pavel: „Mai fericit este a da decît a lua" au pentru creştinii din totdeauna şi o altă foarte mare importanţă şi anume ele confirmă în chip evident pentru oricine existenţa şi valoarea a ceea ce Biserica numeşte *Sf. Tradiţie,* unul din cele două izvoare ale învăţăturii de credinţă şi morală ale Bisericii noastre.

În această ordine de idei, este necesar să ne reamintim că Mîntuitorul Iisus Hristos a propovăduit aproximativ trei ani şi jumătate, fără să scrie vreun cuvînt, decît ceva pe nisip, cînd a fost adusă la El femeia prinsă în adulter, învăţături şi fapte care „dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul mi se pare că nici în lumea aceasta n-ar încăpea cărţile ce s-ar fi scris", cu alte cuvinte un volum uriaş, cum ne încredinţează Sf. Apostol Ioan (Ioan 21, 25).

Această comoară spirituală au preluat-o, au propovăduit-o şi au transmis-o în lumea largă în bună parte tot pe cale orală Sf. Apostoli. De dimensiunea conţinutului acestei comori ne încredinţăm luînd aminte şi la ceea ce Sf. Apostol Pavel spune slujitorilor bisericeşti din părţile Efesului, cînd le spune: „Aduceţi-vă aminte că, timp de trei ani, n-am încetat noaptea şi ziua să vă îndemn (şi să vă învăţ desigur) cu lacrimi pe fiecare dintre voi" (F. Ap. 20, 31). În aceşti trei ani de bună seamă Sf. Ap. Pavel a învăţat şi rînduit o seamă de lucruri pe care el nu le-a scris şi afişat la uşile sinagogilor şi caselor în care a propovăduit.

Această comoară spirituală, deci, constituie *Sf. Tradiţie* sau *Sf. Predanie,* cum se mai numeşte, fluviu de învăţătură de credinţă şi morală ca şi o seamă de rînduieli liturgice, care au curs veacuri în şir şi din care s-au adăpat Sfintele Evanghelii, Sf. Apostoli în scrierile lor, care au fost scrieri ocazionale, determitate de unele situaţii ivite în viaţa unor comunităţi creştine, scrieri care nu cuprind, precum ne-am putut da seama, decît o mică parte din învăţătura şi faptele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos şi ale Sfinţilor Săi Apostoli.

Acest fluviu, din care a luat şi Sf. Apostol Pavel cuvintele de mai sus rostite de Mîntuitorul Hristos şi, repetăm, necuprinse în Evanghelii, a continuat să curgă încă multe veacuri şi el a fost apoi cuprins încetul cu încetul în canoanele apostolice, în scrierile Părinţilor apostolici, în vechile mărturisiri de credinţă, în hotărîrile Sinoadelor ecumenice, în scrierile Sf. Părinţi şi în unele canoane ale lor, în cultul divin al Bisericii etc.

Dăm doar cîteva mărturii, aparţinînd Sf. Ioan Gură de Aur şi Sf. Vasile cel Mare, ambii vieţuitori în veacul 4 al erei noastre creştine. Astfel, Sf. Ioan Gură de Aur spune: „Este evident că Apostolii n-au predat toate prin scrisori ci multe fără de scrisori, dar şi acestea sînt vrednice de credinţă". Mai explicit este Sf. Vasile cel Mare, cînd precizează: „Din dogmele şi practicile ţinute de Biserică, pe unele le avem din învăţătura scrisă, iar pe altele le-am primit din *tradiţia Apostolilor,* predate nouă în taină; ambele acestea au aceeaşi tărie pentru dreapta cinstire (a lui Dumnezeu); nimeni nu va zice împotriva acestora oricît de puţin priceput ar fi în legiuirile bisericeşti. Căci dacă ne-am apuca să abandonăm cele nescrise din obiceiuri, ca pe unele care n-ar avea mare tărie, am greşi împotriva celor de căpetenie păgubind Evanghelia, sau mai bine zis *am reduce propovăduirea la numirea goală* (sublinierea noastră). De pildă, cine este acela, care pe cei ce nădăjduim în numele Domnului nostru Iisus Hristos ne-a învăţat prin scrisoare a ne însemna cu chipul Crucii? Care scrisoare ne-a învăţat pe noi a ne întoarce spre Răsărit la rugăciune? Care dintre sfinţi ne-a lăsat în scris cuvintele invocării la sfinţirea pîinii Euharistiei şi a potirului binecuvîntării? Că nu ne sînt suficiente cele menţionate de Apostol sau de Evanghelie, ci rostim şi altele, *primite din învăţătura nescrisă,* şi înainte şi în urmă ,ca unele ce au mare putere în privinţa tainei. Şi din care scrisori binecuvîntăm apa Botezului şi untdelemnul şi chiar pe cel ce se botează? Au nu din predania tacită şi tainică? Dar apoi, care cuvînt scris ne-a învăţat însăşi ungerea cu untdelemn (Mirungerea)? Dar de unde a se afunda de trei ori omul (la Botez)? Din care Scriptură sînt şi cele cîte sînt la Botez, a se lepăda de Satana şi de îngerii lui? Au nu din această *învăţătură nescrisă şi tainică,* pe care Părinţii noştri au păstrat-o în tăcere, ferită de indiscreţie şi de ispite, fiind ei bine învăţaţi a păstra în tăcere pe cele sfinte ale Tainelor?" (Sf. Vasile cel Mare, canonul 91, Cf. pr. conf. Dr. Alex Stan: Libertate şi autoritate în Ortodoxie, după Sfinţii Părinţi, în rev. Ortodoxia nr. 4/1991, p. 137—138).

*

Gîndindu-ne mai ales la Noul Testament, vom reţine, aşadar, că mai întîi a fost Sf. Tradiţie sau Sf. Predanie, din care s-a alcătuit apoi Sf. Scriptură, cele două izvoare ale învăţăturii de credinţă şi morală ale Bisericii noastre, ambele egale şi deci de aceeaşi valoare, ca provenind din aceeaşi Descoperire sau Revelaţie dumnezeiască. A neglija sau a sfida chiar Sf. Tradiţie înseamnă a respira printr-un singur plămîn, dacă nu chiar mai mult, înseamnă a ne expune la interpretări greşite şi chiar păgubitoare pentru viaţa noastră sufletească, înseamnă a goli propovăduirea, cum arăta încă Sf. Vasile cel Mare, a o sărăci, înseamnă a stîlci înţelesul Sf. Scripturi, a-l denatura, a răstălmăci voia lui Dumnezeu, ceea ce constituie o cutezanţă şi desigur un mare păcat, cei ce-şi permit asemenea lucruri primejduindu-şi propria mîntuire, antrenînd şi pe alţii în această primejdie. Cu Cuvîntul lui Dumnezeu nu ne putem juca, iar înţelegerea şi propovăduirea lui corectă nu se poate face fără luminile Sf. Tradiţii, despre care am amintit mai sus.

„Drept aceea, fraţilor, staţi neclintiţi şi ţineţi *predaniile pe care le-aţi învăţat fie prin cuvînt* (prin propovăduire orală adică), *fie prin epistola noastră"* (II Tes. 2, 15), spus altfel celor de astăzi: Sf. Tradiţie şi Sf. Scriptură.

Un basarabean în Ardeal - la începutul secolului

A fost Constantin Stere (1865—1936) — personalitate proieminentă politică şi culturală-literară. S-a născut şi a copilărit în localitatea Cerepcău (Ciripcău, cum îi spuneau localnicii), judeţul Soroca, pe Răut (Basarabia), din părinţi moşieri. A urmat şcoliile copiilor de oameni înstăriţi, la Chişinău şi Odesa. Temperament dîrz, îndărătnic, inadaptabil, revoluţionar înnăscut, la Odesa s-a alăturat, deosebit de entuziast, unor grupuri de tineri revoluţionari. Orhana ţaristă vigilentă l-a descoperit şi l-a deportat, cum obişnuia, în Siberia, unde a văzut şi a cunoscut realităţi sociale şi umane dramatice (a relatat din ele în volumul *În voia valurilor. Icoane din Siberia),* s-a maturizat intelectual şi politic, „s-a călit", a citit mult şi a meditat, s-a căsătorit.

Venit acasă, după detenţia siberiană, părinţii l-au trimis la Iaşi, la studii universitare, cu bani de ajuns. Dotat cu însuşiri distincte intelectuale şi sufleteşti, putere de muncă şi rezistenţă herculiană, şi-a însuşit perfect limba română cultă, a studiat, cu precădere, ştiinţele juridice, a scris şi publicat lucrări personale (cum a fost teza de doctorat), a absolvit Universitatea, a rămas între profesori, decan şi rector. S-a afirmat şi s-a remarcat pe tărîm politic (democrat-poporanist) şi cultural.

În anul 1905 a apărut în Ardeal, la Sibiu, primul volum de versuri al poetului nou român, Octavian Goga, *Poezii.* Cartea a ajuns la Iaşi. Profesorul Constantin Stere a citit cartea şi atît de mult i-au plăcut poeziile „poetului pătimirii naţionale", cum l-a numit, că a scris şi a publicat, în primul număr (din martie 1906) al revistei: „Viaţa Românească" pe care o edita la Iaşi, ca director, în colaborare cu Garabet Ibrăileanu — profesor de literatură şi reputat critic literar. A scris recenzia, la *Chişinău* — după cum a datat-o. A menţionat că vedea pe stradă oameni în haine albe româneşti, dar auzea şi limbă străină indezirabilă — rusa ocupanţilor. Basarabeanul, fost siberian, a intuit şi a remarcat forţa revoluţionară a poeziei „cîntăreţului pătimirii noastre", mesajul ei amplu politic-social, vibraţia încrîncenată patriotică-românească. A încheiat prezentarea, după ce a reprodus stihuri din poezii: „Aceasta-i cîntarea pătimirii noastre — pătimirea unui neam înstrăinat şi a ţarinei robite".

A făcut ceva mai mult: în luna mai, de la Iaşi, s-a urcat în tren, a trecut Carpaţii şi a venit la Sibiu, ca să-l vadă cum arată poetul drag şi să vorbească cu el.

L-a găsit pe poet, în orele dimineţii, la cafeneaua Habermann şi la prima întîlnire şi convorbire, i-a prins un portret literar autentic, *á visu* ... „Înaintea mea stă pe scaun un tînăr mic de statură şi slăbuţ, simplu dar elegant îmbrăcat, cu un aer serios şi în acelaş timp modest pînă la timiditate, foarte blond — ceea ce-l întinereşte încă — cu o mustăcioară roşcată, tunsă scurt, cu nasul fin, aquilin, încălecat de ochelari, prin cari mă privesc cu atenţie ochii albaştri, miopi, puţin bulbucaţi, peste o frunte înaltă şi senină cade o uşoară pălărie de paie ...".

După prezentările de rigoare, se înfiripă, între basarabeanul bărbos (fostul siberian purta o barbă ... tolstoiană — era şi masiv ca şi apostolul de la Iasnaia-Poliana) şi firavul poet ardelean, o conversaţie serioasă, pe probleme politice, sociale, culturale ... „Goga se aprinde puţin cîte puţin, a notat Stere, îşi scutură sfiala, cu un gest nervos îşi îndreaptă ochelarii şi ridică puţin pălăria de pe fruntea bombată, încadrată de păru-i blond, faţa i se înviorează, vocea vibrează. Şi cu încetul descopăr în cîntăreţul „înstrăinatului Ardeal" un cugetător, chinuit de problemele vieţii şi ale morţii ... Cugetătorul se îmbină cu luptătorul pentru drepturile neamului şi dreptatea omenească, pentru dezvoltarea neîmpiedicată a culturii naţionale şi pentru dezrobirea muncii oropsite, a robilor pîmîntului şi a robilor de fabrică".

Intrînd în Librăria Arhidiecezană, de lîngă monumentala Catedrală ortodoxă, directorul „Vieţii Româneşti" şi-a găsit revista ce-i trebuia (în Iaşi epuizîndu-se), iar la dejun, la veşnicul local „Împăratul romanilor", ajuns istoric, s-a cunoscut cu „asesorul consistorial" Dr. Elie Miron Cristea (Mitropolit Primat şi Patriarh în România Mare), prof. Nicolae Ivan (viitor Episcop al Clujului), muzicologul Tiberiu Brediceanu, diaconul Gheorghe Tulbure (publicist) ş.a. S-au discutat probleme politice, sociale, culturale ... la ordinea zilei, într-o atmosferă sufletească de sărbătoare ... „Mă simt ca şi cum ne-am cunoaşte de mult şi m-aş afla între prieteni vechi" — a notat basarabeanul.

A doua zi fiind Duminică şi horă populară obişnuită, au hotărît să se ducă la *Seliştе* — „mărgăritarul satelor din întreaga românime" ... S-au alăturat prof. I. Lupaş, asesorul Ivan şi cu un „landou" particular s-au dus, cu toţii, la vestita Săliştе. În drum, au făcut un popas, la umbra unui nuc rotat, în curtea unei „Aniţă crîşmăriţă", cu ochi albaş-

(Continuare în pag a 3-a)

Pr. Gh. Cunescu

Din gîndirea filozofică a lui Eminescu

(Urmare din pag. 1)

Este veche întrebarea, dacă Eminescu are o concepţie filozofică a sa proprie? Titlul de filozof — zice I. Petrovici — se acordă unui creator de concepţii originale despre lume şi viaţă, care construieşte un sistem de gîndire propriu şi inedit.[7] Originalitatea filozofică a cugetării Luceafărului poeziei noastre a fost văzută ca „o sensibilitate cerebrală care cheamă viziunea poetului, imaginaţia, care dă culoarea, ritmul şi armonia, forma totală fiind expresia poetică ce contopeşte într-o unitate, o lume văzută şi simţită şi o lume ideală".[8]

Dacă unui profesor de filozofie şi autor de cărţi nu i se cere originalitate filozofică, la rîndul său poetul este dispensat de unitate şi consecvenţă în înfăţişarea unei concepţii de viaţă, cerinţă impusă doar unui doctrinar sistematic şi teoretician. Chiar şi unii mari filozofi (ex. Kant şi Nietsche) şi-au schimbat atitudinile şi concepţiile, în evoluţia lor. E drept însă, că după toate prefacerile intelectuale, ambii aceşti gînditori au rămas, fiecare în parte, la cîte o unică concepţie şi definitivă. La Eminescu însă este vorba despre adoptarea simultană de concepţii diverse, întrucît afişarea unei atitudini corespunzătoare uneia dintre concepţii n-a dus cu sine abandonarea alteia. Dacă consecvenţa, în ceea ce priveşte ideologia, nu este reclamată poetului pentru opera lui considerată în întregime, nu i se poate acorda nici prea multă libertate, care să lase astfel impresia lipsei de personalitate.

În opera lirică a lui Eminescu sînt numeroase şi lapidare formulări ale concepţiei schopenhaueriene, spre exemplu în „Mortua est", în „Împărat şi proletar". Faţă de aspectele schopenhaueriene i s-a obiectat lui Eminescu contrazicerea de a fi proslăvit trecutul şi militantismul său politic, care presupunea preferinţa unor forme sociale faţă de altele şi credinţa în realitatea progresului, fie el oricît de limitat.

Începînd cu I. Scurtu, a fost cercetată şi influenţa izvorului filozofic al lui Hegel, în opera eminesciană. După Hegel, istoria universală înfăţişează procesul de devenire a spiritului la conştiinţa însemnătăţii sale şi precum sîmburele poartă în sine întreaga natură a pomului, tot astfel cele dintîi apariţii ale spiritului conţin virtual istoria întreagă. Despre filozofie — arată Hegel — că cercetează numai strălucirea ideii, care se reoglindeşte în istoria universală şi care ne dă convingerea, că tot ceea ce s-a întîmplat şi se întîmplă zi de zi, nu numai că vine de la Dumnezeu, dar este însăşi fapta lui Dumnezeu. În lumina concepţiei panteiste, hegeliene, întreaga evoluţie istorică se înfăţişează ca o continuă ascensiune a omenirii spre comuniunea cu divinitatea, prin farmecul misticismului revoluţionar.[10]

La Berlin, cu situaţia şcolară limpezită, Eminescu s-a înscris la facultate, decis fiind să studieze conştiincios, spre a-şi lua un doctorat cu caracter istoric, filozofia servindu-i metoda de cercetare. În caietul de înscriere era cuprins şi cursul asupra dezvoltării şi criticii filozofiei hegeliene, despre a cărui frecventare mărturisesc manuscrisele cu notiţele luate chiar din ziua începerii cursurilor. Cu condiţia ca după studiile la Berlin (1872—1874) Eminescu să-şi ia doctoratul, T. Maiorescu intenţiona să-l propună spre a fi numit la catedra de filozofie de la Universitatea din Iaşi.[11]

Pe linia filozofiei istoriei a lui Hegel, se înscrie atitudinea luată de Eminescu în scrisoarea adresată lui Dimitrie Brătianu. Ca şi ziarul Românul din Bucureşti, prin D. Brătianu, Albina din Pesta, Telegraful Român din Sibiu, Curierul de Iaşi[12] au scris despre mişcarea de la Putna, la 400 de ani de la tîrnosirea mănăstirii, publicînd apeluri însufleţite. Eminescu a fost între organizatorii serbării de la Putna. Serbarea nu era concepută doar ca un prilej de a dovedi pietatea faţă de Ştefan, ci şi ca o ocazie de discutare asupra problemelor vieţii naţionale, de rectificare a greşelilor trecutului şi de pregătire a unui viitor rodnic şi luminos.[13] Întrucît începuse războiul franco-german, serbarea programată pentru 1870, a fost amînată de guvernul austriac şi a avut loc în 1871, la Sfîntă Maria Mare.

Dacă s-a dorit ca serbarea de la Putna să fie o piatră de hotar care să despartă un trecut nefericit de un viitor luminos al poporului român, meritul şi eroismul acestei idei — zice Eminescu — nu poate să revină doar organizatorilor serbării. Unei generaţii îi poate reveni meritul de agent credincios al istoriei, reclamat de locul deţinut la înlănţuirea timpurilor. Dacă „istoria lumii cugetă încet, dar sigur şi just — zice Eminescu — istoria omenirii e desfăşurarea cugetării lui Dumnezeu". Meritul individului ori al generaţiunii îl constituie expresiunea exterioară, formularea cugetării şi a faptei. Ideea internă, latentă în timp, e rezultatul unui lanţ întreg de cauze, ce atîrnă mult mai puţin de voinţa celor prezenţi, decît de a celor trecuţi.[14] Exemplificînd cu zidirea piramidelor, Eminescu arată, că în viaţa unui popor, munca generaţiilor trecute pune fundamentul construcţiei, menite a ajunge la o culme şi care să conţină în sine ideea întregului. În fiecare secol din viaţa unui popor este ascuns un complex de cugetări, care constituie idealul, aşa după cum în sîmburele de ghindă este conţinută ideea stejarului întreg. Oamenii mari ai României au nutrit cu scumpătate un vis de aur, acelaşi la toţi şi în toate timpurile.

S-a tras concluzia, că dacă serbarea de la Putna va avea însemnătatea scontată, aceasta va dovedi, că a fost cuprinsă în sufletul poporului român, impunîndu-se a fi realizată. Conform axiomei istoriei, tot ce e bun e rezultatul cugetării generale.

Desprindem astfel concepţia lui Eminescu privitoare la filozofia istoriei, cu aplicaţie la viaţa poporului nostru român.[15]

În activitatea sa practică, Eminescu a admis progresul, ca o continuitate istorică, de evoluţie firească. Cu verbul lui de flacără ce aprinde şi dărîmă o lume veche, zidind din lut şi lumini astrale o lume nouă, el a afirmat cu tărie misiunea profetică a neamului său. Iată de ce Eminescu întruchipează pentru noi toţi „expresia integrală a sufletului românesc.[16]

---

cronica Filozof. rom., Bibl. pt. toţi, Buc., p. 27.

7 Petrovici I., T. Maiorescu, ed. Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1931, p. 75.

8 Eminescu, Poezii, ed. îngr. de Al. Colorian, p. 131.

9 Petrovici I., Din cronica Filozof. rom., p. 29—30.

10 Lupaş I., Scrieri alese I, Cluj-Napoca, 1977, p. 178—179.

11 Călinescu G., Viaţa lui Eminescu, ed. pt. lit., Buc., 1966, p. 166 şi 178.

12 Ghiban C., Cînta la Stupca o vioară, Buc., 1967, p. 125.

13 Murărăşu D., M. Eminescu, scrieri politice, ed. Scrisul Românesc, Craiova, p. 103.

14 Scrisoarea adresată lui D. Brătianu, în Ed. îngr. de Al. Colorian, p. 344.

15 Murărăşu D., Eminescu, scrieri pol., p. 123.

16 Ed. îngr. de Al. Colorian, p. 143.

Recente dezvăluiri despre negocierile dintre Vatican şi Moscova privind participarea Bisericii Ortodoxe Ruse (în calitate de observator) la Conciliul II Vatican (1962 – 1965)

Cu puţin timp în urmă, mai exact în Decembrie 1991, apărea la Paris cartea intitulată: „Pour comprendre la chute du communisme. Bras de Fer KGB — Vatican. Le KGB croyait-il à Dieu? Fatima... le secret de Dieu". („Pentru a înţelege căderea comunismului. Braţul de Fier KGB — Vatican. KGB-ul credea în Dumnezeu? Fatima... taina lui Dumnezeu".*).

Autorul cărţii, ziaristul Philippe Gabriel, fost iezuit, dezvăluie în paginile acesteia negocierile purtate de Vatican cu Moscova, în vederea participării Bisericii Ortodoxe Ruse la Conciliul II Vatican (1962—1965), precum şi consecinţele nefaste ale acestora în viaţa Bisericii Romano-Catolice.

Începutul acestor negocieri sînt situate, de Philippe Gabriel, la nu mult după anunţul Papei Ioan al XXIII-lea privind convocarea Conciliului II Vatican, cînd un comunicat al Serviciului de presă al Vaticanului preciza că, „conciliul n-are drept scop, în gîndirea Sfîntului Părinte, doar bunăstarea spirituală a poporului creştin, ci se vrea, de asemenea, o invitaţie către comunităţile separate pentru recăutarea unităţii la care atîtea suflete aspiră pe suprafaţa pămîntului".[1] Şi, chiar imediat după acest comunicat au şi început negocieri între Vatican şi Moscova, în vederea participării Bisericii Ortodoxe Ruse la Conciliul II Vatican.

La negocierile dintre Vatican şi Moscova, Biserica Ortodoxă Rusă a fost reprezentată de mitropolitul Nicodim de Leningrad (1929—1987), responsabilul Departamentului Relaţiilor externe ale Patriarhatului rus.

Potrivit lui Philippe Gabriel, mitropolitul Nicodim de Leningrad „este însărcinat să negocieze această participare" a Bisericii Ortodoxe Ruse la Conciliul II Vatican, fiind „'motivat' cum se cuvine de către KGB".[2]

P. Gabriel consideră că „negocierea" dintre Vatican şi Moscova a fost „lungă şi dificilă", iar „rezultatele acestei negocieri" aveau să aibă „într-adevăr, consecinţe determinante, deşi divergente, atît pentru viitorul Bisericii, cît şi pentru viitorul comunismului în lume".[3] Respectivele negocieri dintre Vatican şi Moscova, privitoare la participarea Bisericii Ortodoxe Ruse la Conciliul II Vatican, luînd sfîrşit „la începutul lunii octombrie 1962, înainte de deschiderea Conciliului".[4] Ultima negociere între Vatican şi Biserica Ortodoxă Rusă desfăşurîndu-se în Franţa, „într-o localitate în apropiere de Metz".[5] Aici, lîngă Metz, mitropolitul Nicodim se întîlnea „în mod secret cu cardinalul Eugen Tisserant (1884—1972), însărcinat cu negocierea din partea Vaticanului".[6]

La negocierile dintre Vatican şi Patriarhia Rusă, autorităţile comuniste de la Moscova voiau să obţină asigurarea din partea Cetăţii Vaticanului, în schimbul permiterii Biserice Ortodoxe Ruse să participe la lucrările Conciliului II Vatican, că în timpul acestora nu va fi reînnoită condamnarea „comunismului ca fiind pervers prin el însuşi", pronunţată de Papa Pius al XI-lea în enciclica „Divini redemptoris" din 19 Martie 1937.[7]

Vaticanul avea să dea Moscovei asigurarea solicitată, căci iată ce scria săptămînalul comunist francez „France Nouvelle" („Franţa Nouă"), din 16 Ianuarie 1963, la pagina 15: „În dialogul său cu Biserica ortodoxă rusă, Biserica catolică s-a angajat aşa încît la Concil să nu existe atacuri directe contra regimului comunist".[8] Aşa se şi face, de altfel, că Biserica Ortodoxă Rusă participa la Conciliul II Vatican, prin delegaţii ei, în calitate de observatori, iar prelaţi catolici sinodali n-au reînnoit, într-adevăr, condamnarea Papei Pius al IX-lea asupra comunismului.

Despre cedarea Vaticanului la pretenţiile autorităţilor comuniste de la Moscova, ziaristul Philippe Gabriel scrie, plin de amărăciune, în cartea sa: „O dată în plus, Petru se lepăda de Domnul. Punctul de vedere 'politic' prevala asupra misiunii 'spirituale'".[9] Constatări, într-adevăr, amare, din partea unui catolic angajat, fost şi iezuit, la adresa Bisericii sale Romano-Catolice.

Pe lîngă cedarea Vaticanului, P. Gabriel deplînge mai ales consecinţele cu urmări negative pentru viaţa Bisericii Romano-Catolice, rezultate tocmai din compromisul făcut de autorităţile acesteia cu puterea comunistă de la Moscova. „În urma acestui compromis", scrie autorul cărţii, „barca Bisericii va cunoaşte două 'căi de apă' care o vor destabiliza destul de puternic. Prima 'cale' va corespunde avîntului 'teologiei eliberării', adică alianţa crucii şi a 'kalaşnicov-ului'..., a doua 'cale' va fi o reacţie la această primă deviere şi va da naştere la un integrism cu atît mai mult dur cu cît autorii săi vor judeca trădarea drept esenţială".[10] De altfel, despre aceleaşi „consecinţe regretabile"[11] ale compromisului dintre Vatican şi Moscova, evidente în Biserica Romano-Catolică, Philippe Gabriel adăuga în cartea sa: „Unii teologi 'progresişti' zişi 'teologi ai eliberării', au făcut un amalgam între mesajul creştin şi tezele marxiste ale 'luptei de clasă'. Ei au mers pînă a accepta violenţa ca mijloc de schimbare a structurilor societăţii. Este alianţa crucii cu aceea a 'kalaşnikovu-lui'. Procedînd astfel, ei au uitat că mesajul creştin este unul de pace, de iubire şi de împăcare, care presupune conversiune interioară. Pe de altă parte, cîţiva preoţi, antrenaţi de un episcop sau altul, preocupaţi de tradiţie, au devenit 'integrişti' închizînd mesajul creştin în forme şi în rituri rigide".[12] Şi, ziaristul P. Gabriel conchide, — pe un ton optimist, totuşi, —, astfel: „Va trebui aşteptată alegerea unui Papă venit din Răsărit pentru a restabili, în sînul Bisericii, adevărul sîngerînd, şi de-a vedea condamnată şi-o eroare şi alta, fără ambiguitate".[13] Firească, Papa din Răsărit nu era altul decît slavul polonez, Ioan Paul al II-lea, actualul Pontif.

Cert, ambele „erori" din „sînul Bisericii" au fost condamnate de Papa Ioan Paul al II-lea, dar P. Gabriel pierde din vedere faptul că acestea n-au fost însă şi eradicate din viaţa Bisericii Romano-Catolice. Aşa se face că „teologia eliberării" continuă, şi în prezent, să fie importantă în Biserica Catolică din America Latină, care reprezintă, de fapt, marea majoritate a numărului credincioşilor catolici din lume. Totodată, cei „cîţiva preoţi, antrenaţi de un episcop sau altul", sînt astăzi de ordinul sutelor. Şi, după cum se ştie, aceşti preoţi şi episcopi cu credincioşii lor s-au constituit în Biserica Tradiţionalistă Catolică, cunoscută şi sub numele de Integristă, care a produs, din păcate, o nouă schismă în rîndurile credincioşilor Bisericii Romano-Catolice. Pornită, iniţial, din Europa, Biserica Tradiţionalistă Catolică dispune astăzi de-o structură organizată, cu şcoli proprii şi ierarhi şi preoţi şi în America Latină.

Pr. Dr. Ioan Dură

---

* Interesant de notat că, pe pagina din interiorul cărţii, ultima parte a titlului acesteia este prezentat astfel: „Dimensions spirituelles et politiques du message de Fatima" („Dimensiuni spirituale şi politice ale mesajului de la Fatima").

Cartea lui P. Gabriel numără 190 de pagini şi a fost editată de „Societatea de Studii Personalizate Aplicate" („Societé d'Etudes Personnalisées Appliquées").

Prefaţa este semnată de Grichka Bogdanov şi Igor Bogdanov.

1 P. Gabriel, *Pour comprendre la chute du communisme. Bras de Fer KGB — Vatican. Le KGB croyait-il à Dieu? Fatima... le secret de Dieu"*, Paris, 1991, p. 108.

2 *Ibidem.*

De notat că mitropolitul Nicodim de Leningrad a fost „prietenul superiorului general al iezuiţilor, Pr. Pedro Aruppe" (p. 152), şi că prelatul rus avea să moară la Vatican, în braţele Papei Ioan Paul I, la 5 Septembrie 1978.

3 P. Gabriel, *op. cit.*, p. 108.

4 *Ibidem.*

5 *Ibid.*

6 *Ibid.*

7 *Ibid.*

8 *Ibidem*, p. 109.

9 *Ibid.*

10 *Ibid.*

11 *Ibidem*, p. 146

12 *Ibidem*, p. 147.

13 *Ibidem*, p. 109.

DIN VREMEA MEMORANDUMULUI

Alianţa românilor, sîrbilor şi slovacilor din regatul ungar

Conlucrarea pe terenul luptei de emancipare naţională între cele trei naţiuni asuprite din Ungaria dualistă a fost deosebit de activă, de vie în epoca mişcării memorandiste. Bunăoară, după Procesul Memorandumului, în care conducătorii românilor au fost condamnaţi la temniţă, în 28 noimebrie 1894 a avut loc o mare adunare populară al cărei scop era de a delibera în vederea continuării luptei, naţiunea română fiind deplin conştientă de drepturile sale politice-naţionale inalienabile.

Aici s-a hotărît o înţelegere de acţiune comună cu toate naţionalităţile oprimate din Austro-Ungaria şi convocarea unui Congres al naţionalităţilor, care, pe baza unui program, să lucreze pentru binele şi dezvoltarea naţională a fiecăreia dintre ele. Două raţiuni, mai ales, cereau convocarea grabnică a acestuia: crearea unui curent de opinie favorabilă naţionalităţilor din Ungaria în ajunul şi în timpul Congresului interparlamentar de la Bruxelles din 13 august 1895 şi modul cum erau concepute „serbările" mileniului Regatului ungar.

Întrunit la Budapesta în ziua de 10 august 1895, Congresul naţionalităţilor — ale cărui lucrări au fost conduse de Gh. Pop de Băseşti, Mihail Polit (sîrb) şi Pavel Mudron (slovac) — a fost aprobat şi susţinut cu toată puterea de naţionalităţi. S-a ajuns la concluzia — care constituie axa principală a programului stabilit — că naţionalităţile îşi vor putea cîştiga drepturile cuvenite prin organizare şi solidaritate, Congresul a hotărît continuarea politicii pasive faţă de Parlamentul de la Budapesta, atîta vreme cît legea electorală va menţine discriminarea faţă de naţionalităţi, iar pentru informarea Vienei trimiterea unui memoriu comun avînd drept corolar revendicarea autonomiei naţionale.

Între hotărîrile de o deosebită importanţă reţinem următoarele:

— Natura Statului ungar, produsă prin raporturile etnice şi prin dezvoltarea istoriei, nu permite ca un singur popor, care nici nu formează majoritatea populaţiei, să-şi aroge dreptul de a-şi forma singur statul. Numai totalitatea popoarelor Ungariei au dreptul de a se identifica cu Statul, după cum aceasta declarat este şi în legile existente...

— În faţa acestei periclitări, care prin fapte se pregăteşte a nimici condiţiile de existenţă ale celorlalte popoare ale Ungariei şi Transilvaniei care formează majoritatea ţării, românii, slovacii şi sîrbii din Ungaria şi Transilvania, susţinîndu-şi programele lor proprii naţionale de pînă acum, încheie alianţă pentru a-şi apăra cu toate mijloacele legale naţionalitatea lor şi nădăjduiesc că din acelaşi interes la această alianţă se vor adăuga şi rusîi (rutenii) şi germanii Ungariei... Drept bază firească are a se considera autonomia naţională în cadrul aprondării comitatense.

— Popoarelor nemaghiare ale Ungariei, în cadrul hotarelor graiului lor, să li se dea deplină libertate, astfel ca respectivele teritorii autonome (Comitate, Oraşe municipale, Comune), prin aplicarea limbii naţionale la autorităţile administrative şi judiciare, să li se dea caracterul naţionalităţii respective...

— Din acest punct de vedere, românii, slovacii şi sîrbii nu se pot mulţumi cu aşa-zisa lege a naţionalităţilor din 1868. Această lege, după cum se pare, a fost adusă numai să servească înaintea străinătăţii pentru pretinsa toleranţă faţă de naţionalităţi. De fapt această lege nu se ţine şi este cu totul iluzorie... Dacă vreodată naţionalităţile vor fi puse în posibilitatea de a fi reprezentate în parlamentul ungar, ele vor stărui la schimbarea legii de naţionalităţi, în interesul principiilor autonomiei naţionale cuprinse în acest program şi anume ele vor insista ca datorinţa de a sprijini din mijloacele statului scopurile culturale ale diferitelor popoare din Ungaria să se execute imparţial în toate direcţiunile.

— Alianţa naţionalităţilor doreşte introducerea sufragiului universal, direct şi secret, doreşte o arondare mai dreaptă a cercurilor electorale, sistarea influenţării administrative în alegeri şi abrogarea acelor dispoziţii legislative, după care omisiunea plăţii contribuţiei atrage după sine pierderea dreptului electoral.

— Deoarece în Ungaria nu există nici o lege, pentru dreptul liberei întruniri şi asocieri, iar ordinaţiunile privitoare la această chestiune, fiind învechite şi echivoce, organele administrative le aplică în mod arbitrar, aşa că, pentru adunările publice şi pentru formarea de asociaţiuni ale naţionalităţilor, le pun în cale toate piedicile posibile; şi pentru ele, dreptul de întrunire şi asociere nu există. Alianţa naţionalităţilor pretinde crearea unei legi precise şi democratice pentru dreptul de întruniri libere şi asocieri.

— Deoarece prin sistemul actual autonomiile bisericeşti şi şcolare, garantate prin lege, au devenit iluzorii prin amestecul arbitrar din partea guvernului, alianţa naţionalităţilor cere respectarea autonomiei legale bisericeşti şi şcolare şi lărgirea ei în adevăratul înţeles al cuvîntului.

— Deoarece în Transilvania există o lege excepţională pentru afacerile de presă, iar în Ungaria libertatea presei e restrînsă prin impunerea cauţiunii, alianţa naţionalităţilor pretinde o lege unitară pentru libertatea nelimitată a presei.

— Alianţa naţionalităţilor doreşte libertatea pe toate terenurile şi astfel în prima linie luptă pentru libertatea confesiunilor existente. Din acest punct de vedere alianţa naţionalităţilor va lupta cu toate mijloacele legale pentru revizuirea legilor politice-bisericeşti, cu atît mai mult că acelea sînt îndreptate contra vieţii naţonale a tuturor popoarelor din Ungaria.

— Pentru ajungerea scopurilor propuse şi în vederea unei conduceri unitare, alianţa, slovacilor, sîrbilor şi românilor va fi reprezentată printr-un comitet ales de delegaţii sîrbilor, slovacilor şi românilor, care comitet va fi compus din cîte patru membri de fiecare naţiune.

— Acest comitet va dispune cele de lipsă spre efectuarea unei organizări şi se va îngriji ca din timp în timp, la toate ocaziunile să se ridice protest contra politicii de deznaţionalizare a deţinătorilor actuali ai puterii de stat.[1]

Am reprodus din hotărîrile congresului amintit, pentru ca în mod obiectiv să ne convingem de adevărata situaţie în care trăiau naţionalităţile din Ungaria.

În 1896 clasele dominante ungare au sărbătorit cu mult fast aniversarea unui mileniu de la descălecarea ungurilor în Panonia. Ele aveau intenţia să demonstreze Europei nu numai vechimea ungurilor, ci şi faptul că popoarele nemaghiare de sub coroana Sfîntului Ştefan sînt unite într-o naţiune politică ungară, deci în Ungaria nu există o problemă naţională.

Comitetul executiv al Congresului naţionalităţilor, în numele românilor, slovacilor şi sîrbilor din monarhia bicefală, a difuzat un *manifest protest* în care se ridică vehement împotriva serbărilor mileniului, document publicat în „TRIBUNA" sibiană.[2]

Considerînd serbările milenare — scria rigurosul cotidian românesc — drept „o amăgire optică pregătită pentru seducerea Europei", prin care aristocraţia ungară vrea să „demonstreze" existenţa doar a naţiunii politice ungare, şi că „popoarele nemaghiare ale Ungariei într-atîta s-au asimilat cu ungurii, încît subjugarea lor de acum o mie de ani o serbează ele înseşi, ca o festivitate îmbucurătoare. Ele voiesc să demonstreze Europei, că Ungaria, prin mijlocirea elementului dominator, a făcut progrese enorme în cultură şi că pretutindeni domneşte bunăstare şi bogăţie, deşi, tocmai contrariul corespunde realităţii. Considerînd această stare a faptelor în perfectă consonanţă cu adevărul, constatăm în modul cel mai sărbătoresc şi cel mai hotărît, că noi, cele trei naţiuni ale Ungariei, sîrbii, slovacii şi românii, existăm şi în acest an 1896, ca naţiuni vii, individuale, în faptă şi în realitate deosebite, înzestrate cu toate atributele naţionale, ca corpuri naţionale, care nu numai în decurs de o mie de ani, ci într-un timp mult mai îndelungat ne-am conservat fiinţa noastră naţională, personalitatea noastră naţională şi că avem voinţa clară şi hotărîtă de a exista, cu ajutorul lui Dumnezeu, tot aşa şi pe viitor. Declarăm totodată, că la aceste serbări cu caracter exclusiv naţional ungar, în multe privinţe foarte dăunătoare pentru noi, nicidecum să nu luăm parte, ci din contră, protestăm în contra acestor înscenări înşelătoare. Protestăm că înscenează o serbare în contra căreia se ridică majoritatea preponderentă a locuitorilor Ungariei".

Românii transilvăneni, Partidul Naţional Român nu numai că n-au participat la „serbările mileniului", dar au demascat încă odată reacţionarismul Ungariei aristocrate, inegalitatea naţională şi socială ce domnea în acest stat pe care-l considerau ,pe drept, ca nefiind al lor.

Această alianţă instituţionalizată, dacă vreţi, a celor trei naţionalităţi cu mare pondere numerică, productivă şi culturală din Ungaria dualistă, nu este decît o continuare a solidarităţii naţiunilor asuprite

(continuare în pag. a 4-a)

Arhid. prof. Constantin Voicu

POMENIREA EROILOR NEAMULUI*

Există un Calendar al Bisericii dar există şi un Calendar al Patriei sau al neamului. În Calendarul bisericesc sînt pomeniţi şi veneraţi eroii credinţei, adică martirii sîngelui din vremurile de persecuţie pentru Biserică şi martirii ascezei din vremurile de pace. Şi unii şi alţii şi-au închinat total viaţa lui Hristos, nepunînd nimic mai presus de slujirea lui Dumnezeu şi a semenilor lor, după îndemnul liturgic: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm". În Calendarul neamului sînt pomeniţi şi cinstiţi eroii care şi-au vărsat sîngele pentru apărarea şi neatîrnarea pămîntului strămoşesc, dar şi cei care şi-au închinat viaţa Patriei şi poporului lor prin fapte şi creaţii nemuritoare. Întotdeauna în Calendarele noastre sub formă de carte sînt pomeniţi alături de sfinţii din Sinaxar şi marile personalităţi şi eroii neamului. Dar şi într-un Calendar şi în celălalt există cîte o zi închinată tuturor sfinţilor şi respectiv tuturor eroilor, cunoscuţi şi mai ales necunoscuţi. Este vorba de *„Duminica tuturor sfinţilor"*, prima Duminică după Rusalii — alegerea ei vrînd să însemneze că sfinţenia este rodul lucrării Duhului Sfînt în om — şi *Înălţarea Domnului, „Ziua eroilor"*, care deşi au trecut în veşnicie, înălţîndu-se împreună cu Domnul la cer, rămîn totuşi, într-un fel ca şi El, şi pe pămînt prin amintirea faptelor lor.

„Eroi au fost, eroi sînt încă, şi-or fi în neamul românesc", zice frumos poetul. Căci Dumnezeu voindu-ne aici la „Poarta Europei", „în calea tuturor răutăţilor", şi mai ales voindu-ne unitari, a suscitat întotdeauna de-a lungul frămîntatei noastre istorii oameni curajoşi care în momentele de cumpănă să nu preţuiască nimic mai mult decît „sfînta libertate" şi „sfînta unitate". Răsună încă în urechile noastre ecoul strigătului tinerilor din Revoluţie: *„Vom muri şi vom fi liberi"*, cuvinte profetice, inspirate de Duhul lui Dumnezeu, revărsat în acele zile din belşug, ca la Cincizecime. Fără îndoială i-a inspirat şi întărit pe oştenii descălecătorilor de ţară, pe cei ai lui Ştefan cel Mare, ai lui Vlad Ţepeş sau Mihai Viteazul şi ai atîtor altor domnitori apărători ai gliei străbune, pe cuceritorii independenţi şi pe făuritorii întregirii neamului. Sînt nenumăraţi eroii neamului. Dacă i-am socoti numai pe cei mai apropiaţi de noi, din Războiul de Independenţă şi din cele două conflagraţii mondiale, cred că nu există familie în ţara aceasta care să nu aibă un erou în neamul ei. Astăzi îi pomenim pe toţi şi ne rugăm pentru toţi.

Dar fiindcă sîntem aici în cimitirul eroilor Revoluţiei din decembrie -989 îi pomenim mai cu seamă pe aceştia care sînt cei mai apropiaţi de noi. Şi-i pomenim pe nume, căci numele lor sînt vii în amintirea noastră şi vrem să le păstrăm mereu astfel. Este aceasta o sfîntă datorie! Căci ei au murit pentru libertatea noastră. Dacă astăzi noi sîntem liberi, sîntem pentru că ei au murit. Să nu uităm niciodată că darul libertăţii noastre este rodul jertfei lor. Şi să le fim de-a pururi recunoscători. Iată de ce locul acesta trebuie să devină un adevărat sanctuar şi loc de pelerinaj sfînt.

Printre numele pomenite aici sînt nu numai nume de români, ci şi cîteva de maghiari. Dovadă că şi aici maghiarii au fost alături de români în scuturarea jugului robiei. Iar exemple de acestea nu sînt puţine în trecutul nostru. Cînd iniţiativa a aparţinut maselor, acestea s-au înfrăţit şi la bine şi la rău. Lucrul acesta trebuie subliniat în contextul de după Revoluţie, cînd elemente şovine au căutat şi caută să manevreze masele pentru a le împotrivi. Ospitalitatea românească a devenit proverbială. Noi n-am cunoscut în istoria noastră războaie de cotropire, n-am rîvnit la bunul nimănui. Noi ne-am apărat doar „sărăcia şi nevoile şi neamul". Pentru că Dumnezeu ne vrea buni pe toţi, indiferent de neamul sau credinţa fiecăruia.

Eroii sînt ai tuturor celor ce vor pace şi înţelegere între oamenii acestui pămînt binecuvîntat. Căci pentru acest ideal ei s-au jertfit. Să nu le pătăm memoria, şi să le facem inutilă jertfa. Dimpotrivă să ne arătăm vrednici de jertfa lor, aducîndu-le astfel cinstirea cea mai înaltă. Şi să-l rugăm mereu pe Dumnezeu ca să aşeze sufletele lor împreună cu sfinţi Săi, la loc de odihnă veşnică în lumina cea neînserată a Slavei Sale.

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

---

* Cuvînt rostit în Cimitirul eroilor din Braşov la slujba parastasului în ziua Înălţării Domnului.

Un basarabean în Ardeal...

(Urmare din pag. a 2-a)

tri, cum a descris-o poetul.

La Săliste, hora era în toi, cu satul întreg prezent. Vizitatorii de la *Sibii* erau cunoscuţi (I. Lupaş se născuse în Săliste). Noutate era bărbosul „venit din România". A aflat, însă, că niţel cunoscut era şi el. De la un grup de studente a aflat că ele au citit cele ce a scris *bărbosul* în „Viaţa Românească" despre poetul ardelean, prezent la horă...

Pe basarabean l-au impresionat, cu precădere, tinerii dansatori, feciori şi fete, sănătatea şi vigoarea lor evidente, frumuseţea şi bogăţia ornamentală a costumelor lor naţionale, ţinuta şi eleganţa în dansuri... „Nu vezi feţe galbene, trupuri schircite, chipuri mohorîte... Nu e de mirare că cu atîta sănătate se îmbină atîta frumuseţe!...".

Masa, o agapă largă, s-a servit la „Cazină", cu mîncări săţioase şi băutură din belşug, cu destindere şi voie-bună. A cîntat Gheorghiţă lăutarul, un fîrtat de-a lui *Laie Chiorul*, „meşter şi el a nouă sate"... „Şi plînge arcuşul în mîna lui Gheorghiţă, şi... plîng şi eu", a notat basarabeanul. Noaptea tîrziu, s-au înapoiat la Sibiu.

A doua zi, călătorul ieşean a dat să plece, cu un tren, pe Valea Oltului. — Nu se poate, l-au oprit ceilalţi! Dacă n-ai văzut *Răşinarii*, degeaba ai venit!...

A rămas. A vizitat Răşinarii, locul natal al „cîntăreţului pătimirii" şi în cimitir cu mormîntul monument al Mitropolitului baron Andrei Şaguna, ASTRA, Banca „Albina", şcoli româneşti...

Şi pentru că tot a rămas, a continuat călătoria la Arad, şi alte localităţi, cu alte surprize... Dar aceasta-i altă poveste...

Cu frică de Dumnezeu...

(Urmare din pag. 1)

la noi şi Hristos plînge închis în Sfîntul Potir de nepăsarea noastră, a celor ce ne chemăm creştini după numele Lui.

Euharistia este „medicamentul nemuririi", aşa cum o numea Sfîntul Ignatie Teoforul, este unirea noastră cu Izvorul cel fără de moarte şi dătător de viaţă, cea care ne trece pe noi cu adevărat „de la moarte la viaţă şi pe pe pămînt la cer", la viaţa cea nouă întru care Hristos vieţuieşte de-a pururea, căci „moarte nu mai este". (Apoc. 21, 4).

Euharistia, în sens semantic, înseamnă „mulţumire", este mulţumirea pe care o aducem lui Dumnezeu Tatăl pentru „făgăduinţa vieţii care este în Hristos Iisus" (II Tit. 1, 1) pe care ne-a făcut-o cunoscută nouă prin Fiul Său „Cel care S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre, ca să ne scoată pe noi din acest veac rău de acum" (Gal. 1, 4).

Euharistia este un cuvînt provenind din limba greacă veche, o limbă moartă astăzi, deci un cuvînt mort în spatele căruia se ascunde viaţa, căci „cine mănîncă din piinea aceasta — adică din Hristos — nu mai moare" (Ioan 6, 50), ba mai mult „cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi în veci" (Ioan 6, 57). Viaţa cea veşnică o putem dobîndi în măsura în care îl dobîndim pe Hristos în viaţa aceasta, şi dobîndindu-l pe El şi făcîndu-ni-se nouă „viaţa noastră" (Col. 3, 4), vom dobîndi şi viaţa cea veşnică dimpreună cu toţi aleşii Lui.

În Euharistie Hristos ni se arată în taina altarului pe Sine viu iar noi primindu-l îl recunoaştem prezent mereu în mijlocul nostru. Pentru cei care ne împărtăşim, Hristos nu e doar un personaj care a trăit şi a pătimit pentru un ideal trecut, iar noi nu ne mulţumim să-i urmăm doar învăţătura, să-i păstrăm amintirea mergînd cu mintea în Palestina de acum 2000 de ani în urmă. Nicidecum, ci prin Euharistie, prin „taina vieţii şi a credinţei" — cum o numea Sfîntul Ciprian — Hristos a anulat distanţele şi veacurile, El e contemporan cu noi şi îşi imprimă în noi şi pînă la noi propria Sa viaţă, propria Sa suferinţă, propria biruinţă asupra morţii, propria învăţătură şi propriul Său adevăr.

Să ne străduim aşadar să-l primim pe Hristos cel Viu cît mai des în noi pentru ca să ne învrednicim să ne facem părtaşi ai Cinei celei tainice a Stăpînului şi a vieţii celei nestricăciose acum şi în veacul viitor pentru a fi pururea cu El căci El, Hristos, are „cuvintele vieţii celei veşnice" (Ioan 6, 68), şi să mărturisim astfel tuturor că El este „Hristos Fiul Dumnezeului Celui Viu" (Ioan 6, 69).

INFORMAŢII

— Luni, 1 iunie a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la Patriarhia Română la lucrările Comisiei care se ocupă de problema canonizării sfinţilor români.

Între 2—7 iunie a.c. Î. P. S. Sa a luat parte la Geneva în calitate de preşedinte la lucrările Conferinţei Bisericilor Europene.

— Luni, 8 iunie a.c., Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a luat parte la Simpozionul consacrat împlinirii a 300 de ani de existenţă a Liceului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu.

Cu acest prilej, Î. P. S. Sa a rostit la sala mare a Casei de Cultură a Sindicatelor din Sibiu un cuvînt adresat elevilor şi profesorilor liceului, devenit acum Colegiul „Gheorghe Lazăr".

A urmat apoi vizitarea Colegiului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu, prilej cu care Î. P. S. Sa s-a adresat din nou celor prezenţi la festivităţile jubiliare.

— Marţi, 9 iunie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat conferinţa preoţească din prot. Mediaş.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a vizitat şantierul noii biserici ce se construieşte în cartierul Vitrometan din Mediaş.

— Miercuri, 10 iunie a.c., Î. P. S. Sa a oficiat slujba parastasului la mormîntul marelui om de cultură „Arhidiaconul Gheorghe Lazăr", din oraşul Avrig, rostind un cuvînt de elogiu în memoria întemeietorului de şcoală românească dincolo de munţi.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a prezidat conferinţa preoţească din prot. Avrig.

A fost cercetată şi parohia Sebeşul de Jos, prot. Avrig, păstorită de P. C. pr. Gh. Boorel.

— Joi, 11 iunie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările conferinţei preoţeşti din prot. Făgăraş.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a făcut o vizită la Mînăstirea Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus, precum şi la şantierul noii biserici ce se constuieşte în oraşul Victoria, prot. Făgăraş.

— Vineri, 12 iunie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte, în Salonul albastru al Muzeului Bruckenthal din Sibiu, la adunarea omagială consacrată împlinirii a 700 de ani de atestare documentară a Spitalului din Sibiu (1292), prezentînd referatul: Bolniţele mănăstireşti în istoria grijii Bisericii pentru bolnavi — cîteva scurte precizări".

— Sîmbătă, 13 iunie a.c., Î. P. S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe dl. prof. univ. Dr. Mircea Maiorescu, Ministrul Sănătăţii din România.

— Duminică, 14 iunie a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu prilejul Pogorîrii Sf. Duh (Rusaliile). După otpustul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de praznicul Cincizecimii şi semnificaţia lui în viaţa Bisericii Creştine. *Arhid. Visarion Bălţat*

În 28 aprilie a.c., a treia zi de Paşti, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie la de curînd înfiinţata mănăstire „Sf. Gheorghe" din preajma parohiei Buneşti, slujba fiind prilejuită de sărbătorirea primului hram al acestui aşezămînt spiritual în curs de zidire prin grija harnicului preot din Buneşti, Gh. Lup. Au vorbit: P. C. pr. prof. I. Moldovan, P. C. pr. Gh. Lup şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, spre zidirea sutelor de credincioşi prezenţi.

— Luni, 1 iunie a.c., P. S. Serafim, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, a vizitat Seminarul teologic din Baia Mare, prilej cu care a adresat profesorilor şi elevilor un cuvînt despre „Teologie şi viaţă". Seara, P. S. Sa s-a întîlnit la Cluj împreună cu P. S. Episcop Irineu cu un grup de fraţi ostaşi din Cluj, cu care s-a discutat despre problemele care frămîntă mişcarea „Oastei Domnului" din Cluj.

— Marţi, 2 iunie a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim a vizitat Centrul eparhial şi Seminarul Teologic din Alba Iulia unde s-a întreţinut cu profesorii şi elevii seminarişti despre „Învăţămîntul teologic în actualitate". Apoi s-a oferit elevilor un ajutor material.

— Joi, 4 iunie a.c., Înălţarea Domnului şi Ziua eroilor, P. S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit, din încredinţarea Î. P. S. Sale, Sf. Liturghie arhierească în biserica Bunei Vestiri din Braşov, după care s-a făcut parastas pentru eroii neamului la mormintele eroilor Revoluţiei din centrul oraşului, în prezenţa autorităţilor locale. P. S. Sa a vorbit despre semnificaţia praznicului Înălţării şi, respectiv, despre cinstirea eroilor. În continuare soborul de preoţi în frunte cu P. S. Sa s-a îndreptat spre sediul primăriei locale şi apoi al Prefecturii unde s-a făcut sfinţirea apei şi binecuvîntarea celor două clădiri ale administraţiei, în prezenţa autorităţilor şi multor funcţionari.

*

De la Societatea pentru cultură română în Lituania — Dacia, semnată de Lica Melnic-Zalakeviciene, preşedinta Societăţii „Dacia", am primit următoarea scrisoare: „Vilnius, 10 mai 1992. Slavă Domnului nostru Iisus Hristos! Stimaţi domni. Vă mulţumim pentru „Telegraful Român", pentru atenţia Dvs. îndreptată către sufletele noastre ostenite de străinătate în dorul nemărginit de o Patrie reîntregită şi cu adevărat creştină".

Redacţia „Telegrafului Român" se bucură că a putut şi poate aduce o fărîmă de lumină şi căldură în sufletele fraţilor noştri pe care vicisitudinile istoriei i-a aruncat la o asemenea depărtare.

*

A apărut, în sfîrşit, *Îndrumătorul bisericesc*, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1992, *al 140-lea an de apariţie*, se pare cel mai vechi almanah *cu apariţie neîntreruptă*. Lucrarea cuprinde 225 p., cu materiale de învăţătură religios-morală de mare actualitate, literatură religios-morală şi cu caracter naţional, proză, versuri etc., asupra cărora zăbovind cititorul poate avea „mari satisfacţii", precum ne scria de curînd dl. Corneliu Cristea din Oneşti, jud. Bacău, referindu-se la Îndrumătoarele tipărite de Arhiepiscopia Sibiului. „Despre rostul *Îndrumătorului* — spune Î. P. S. Mitropolit Antonie în: „În loc de Cuvînt înainte" — s-a scris an de an. El rămîne mereu acelaşi. Despre conţinutul celui de faţă, prefer să las fiecăruia bucuria de a-l descoperi. Un singur lucru aş vrea să-l sfătuiesc pe cititor. Cînd îl va avea în mînă, mai întîi să-l răsfoiască, apoi să-şi aleagă, după titluri, după autori şi după ochire peste pagini, textele pe care ar vrea să le citească mai întîi, şi aşa să purceadă la citirea lor. Încet. Fără grabă. Cu zăbavă. Cu meditaţie unde se cere meditaţie. Cu rugăciune unde se cere rugăciune. Şi cu toate celelalte sentimente şi gînduri, pe care autorii au crezut că e bine să li se împărtăşească".

Cartea se găseşte la Librăria eparhială din Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, unde poate fi comandată şi ramburs cu suportarea cheltuielilor de expediţie.

*

Cititorii „Telegrafului Român" sînt familiarizaţi de mult timp cu izbutitele cateheze ale P. C. pr. Sorin Cosma, profesor la Seminarul teologic din Caransebeş.

Episcopia Aradului a avut bunul gînd de a tipări într-un volum aceste cateheze, atît de necesare la ora actuală pentru preoţii noştri şi pentru toţi cei ce predau religia în şcoală.

Avînd peste 500 p., lucrarea a fost tipărită în tipografia eparhială din Sibiu, poartă titlul: *„Cuvinte ale dreptei credinţa — cateheze"* şi poate fi găsită la Episcopia ortodoxă română din Arad.

Lucrarea apare cu binecuvîntarea P. S. Dr. Timotei Seviciu, Episcopul Aradului, din al cărui cuvînt înainte reţinem şi următoarele: „În perspectiva cerinţelor mereu sporite privind intensificarea catehizării copiilor o atare lucrare este necesară şi de folos... Ridicîndu-se la numărul de o sută douăzeci..., catehezele prezentate sub titlul „Cuvinte ale dreptei credinţe" sînt elevate atît ca tematică abordată, cît şi ca formă de prezentare, potrivit celor mai adecvate metode pedagogice, respectînd şi programa analitică în uz, referitoare la doctrina, morala şi cultul Bisericii noastre, totul într-o structură unitară care permite înălţarea sufletească a cititorului".

*

Informăm cititorii noştri că la Centru arhiepiscopesc şi mitropolitan din Sibiu sînt în curs de apariţie încă două lucrări: *„Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos"*, de pr. prof. acad. Dr. Dumitru Stăniloae, lucrare extrem de binevenită în momentul de faţă cînd dumnezeirea Mîntuitorului Iisus Hristos este diminuată aproape cu totul de către unii „propovăduitori", precum şi *„Octoihul Mic"*, lucrare mult aşteptată de cîntăreţii noştri bisericeşti. Ambele lucrări apar cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit *Antonie* şi urmează a fi găsite în Librăria eparhială, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35.

Darurile Bisericii

(Urmare din pag. 1)

4. *Libertatea şi fericirea.* Toţi oamenii vreau să fie liberi şi fericiţi; toţi luptă pentru libertate şi aleargă neodihniţi după fericire, dar cîţi pot răspunde cu inima deplin împăcată că într-adevăr sînt liberi şi fericiţi? Toţi doresc să fie liberi în fericire şi nu sînt, deoarece nici libertatea, nici fericirea nu stau numai în puterea omului. Este liber cine este independent de păcat şi e fericit omul cînd a ajuns în comunitate de iubire şi unire sfîntă cu Dumnezeu. Aşa se face că sînt mai multe condiţii de fericire şi garanţii de libertate între oamenii simpli, săraci şi curaţi la inimă decît între cei bogaţi şi egoişti. Dar înţelepciunea aceasta o aflăm numai în Biserică.

5. *Comuniunea sfinţilor* şi în special *cultul morţilor.* Cu viaţa de dincolo de mormînt numai Biserica ne poate pune în legătură şi numai ea ne mîngăie cu bucuria învierii şi a revederii morţilor. Ea ne încredinţează prin învăţăturile ei revelate şi prin tainele şi slujbele ei sfinte că morţii trăiesc şi că între cei vii şi cei morţi există o comunitate de viaţă ca şi între Hristos şi Biserică şi că această comunitate se realizează prin rugăciuni, prin milostenii, prin Jertfa Crucii adusă pentru vii şi pentru morţi, — prin dragostea care nu cade niciodată (I Cor. 13, 8). Căci „de nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta, sîntem mai de plîns decît toţi oamenii" (I Cor. 15, 19). Biserica este comunitatea de viaţă dintre toţi cei răscumpăraţi, vii şi morţi (adormiţi).

6. *Sărbătorile.* Nu ne putem închipui cum ar fi viaţa fără sărbători şi fără cîntări sfinte; cît ar fi de blestemată viaţa omului care ar trebui să muncească de dimineaţa pînă seara şi de la naştere pînă la moarte, fără de odihnă şi mai ales fără de sărbători sfinte. Pe de altă parte, petrecerile şi sărbătorile lumeşti obosesc în loc să recreeze, dezgustă în loc să satureze. Numai sărbătorile Bisericii sînt sfinte şi înălţătoare, aduc înfrăţirea între oameni şi cerul pe pămînt, înseninează frunţile încruntate, mîngăie inimile îndurerate, împacă sufletele învrăjbite şi revarsă peste capetele tuturor credincioşilor lumina şi roua binecuvîntării lui Dumnezeu.

7. *Preotul.* Oricîţi prieteni ar avea omul, cel mai bun şi mai dezinteresat este preotul, duhovnicul. El este slujitorul lui Dumnezeu şi sfătuitorul oamenilor, prietenul tuturor la bucurie şi mai ales la durere. El încreştinează copiii, încununează mirii, mîngăie pe cei întristaţi şi prohodeşte morţii; binecuvîntează munca, sfinţeşte casele, curăţă şi înnoieşte prin darul lui Dumnezeu sufletele. El este păstorul oilor, purtătorul crucii, învăţătorul şi misionarul tuturor idealurilor, sluga poporului, straja Bisericii şi apostolul tuturor dogmelor şi slujbelor ei sfinte şi sfinţitoare. Dacă numai pe acest om al lui Dumnezeu ni l-ar dărui Biserica şi ar fi destul ca să-i arătăm toată dragostea şi recunoştinţa.

8. *Sfînta Scriptură*, cartea descoperirii lui Dumnezeu, este unul dintre cele mai mari bunuri sufleteşti pe care ni le dăruieşte Biserica. Biblia este comoara Bisericii şi cartea vieţii, care numai în Biserică aduce slujbă lui Dumnezeu. Ea a fost asemănată cu o farmacie în care se află leacuri împotriva tuturor bolilor sufleteşti, din care cei nepricepuţi (sectanţii) iau otrăvuri în loc de leacuri tămăduitoare; cu o pădure în care cei neştiutori se rătăcesc şi cu o mare de înţelepciune în care unii se scaldă şi se curăţesc de toate întinăciunile, iar alţii se înnecă, se pierd şi se osîndesc. Sf. Scriptură este constituţia Bisericii, mai presus de toate cărţile, legile şi constituţiile lumii.

9. *Religia*, „legea" noastră cu toate comorile ei, este darul Bisericii. Toate popoarele îşi au legea lor, religia lor. Religia noastră este religia Bisericii. În ea ne-am născut şi ne-am botezat, în ea au trăit şi au murit părinţii şi moşi-strămoşii noştri, în ea găsim toate luminile şi mîngăierile şi ajutoarele de care avem lipsă în călătoria spre ţinta ultimă a vieţii. Cine trăieşte după cum ne învaţă religia Bisericii este un om bun, un creştin evlavios şi serios. Evlavia şi seriozitatea caracterizează pe omul religios.

10. *Pacea cu Dumnezeu* este marea răsplată a dreptilor, bunul suprem pe care îl dobîndesc cei ce primesc darurile Bisericii. Cine are pacea lui Dumnezeu în suflet, are liniştea şi lauda conştiinţei. Cine este în război cu Dumnezeu, are tulburarea şi întunecarea cugetului. Necredincioşii, nelegiuiţii şi vrăjmaşii lui Dumnezeu nu au pace în viaţă, nici linişte în suflet. Sînt urmăriţi de umbra gîndurilor şi a faptelor lor rele, cum au fost urmăriţi Cain şi Iuda, pînă la moarte. Pacea este binecuvîntare dela Dumnezeu şi se revarsă în lume prin lucrarea Bisericii. De aceea darul păcii încununează toate darurile Bisericii.

Iată ce ne dă Biserica şi *numai Biserica*. Bineînţeles că nu acestea sînt toate darurile Bisericii. În fiecare din cele înşirate aci se cuprind alte zeci de daruri, tot aşa de mari şi minunate şi nenumărate ca şi razele soarelui.

Încheiem această scurtă dare de seamă asupra darurilor Bisericii cu o mică socoteală, care priveşte în special pe oamenii care nu prea cercetează biserica. Într-un an sînt 365 de zile. Din aceste zile sînt 52 de Duminici, la care — adăugînd şi celelalte sărbători — trecem cu cîteva peste 80. Dacă din toate aceste Duminici şi sărbători scoatem orele de slujbe divine care se fac în biserici, abia putem face cîteva zile. Dacă socotim un minimum de timp care s-ar cere pentru cercetarea bisericii, cel puţin o oră pentru fiecare sf. Liturghie, şi dacă am aduna toate aceste ore, ele nu fac nici cinci zile din cele 365. Întrebarea ce trebuie pusă omului care se numeşte creştin şi nu merge la biserică, este aceasta: Din 365 de zile, cîte sînt într-un an, cîte ceasuri din ele dai tu lui Dumnezeu?...

După ce vorbim oamenilor despre darurile Bisericii, e bine să le punem şi întrebarea aceasta, ca să ne dăm seama nu numai de greşala ce o fac cei ce întreabă cu nepăsare şi încăpăţînare: Ce-mi dă mie Biserica, — ci mai ales de marea bunătate a lui Dumnezeu, care răsare soarele peste noi chiar şi atunci cînd din timpul pe care ni-l dăruieşte nu dăm Bisericii Sale decît prea puţin, sau — unii — nimic.

La Rusalii noi creştinii sărbătorim ziua Bisericii, ziua cînd a început a se propovădui Evanghelia de către Apostolii Domnului, ziua cînd s-au botezat cei dintîi creştini şi s-a întemeiat cea dintîi comunitate creştină, în Ierusalim. După una mie nouăsute de ani şi mai bine aşezămîntul acesta dumnezeiesc întrupează, ca şi la început, tinereţea veşnică a Duhului şi puterea tainică a neîncetatei înnoiri, ca şi natura şi viaţa, ca niciun alt aşezămînt din lume. În acest timp cîte societăţi nu s-au nimicit, cîte tronuri nu s-au răsturnat, cîte împărăţii nu au dispărut de pe faţa pămîntului — şi Biserica a rămas. A triumfat, pentrucă Biserica prin fiinţa, prin firea, prin rostul şi scopul ei este în vecii vecilor luptătoare, binefăcătoare, mîntuitoare şi briuitoare.

Plini de dragoste faţă de Casa Domnului, credincioşii se roagă şi exclamă, ca şi Psalmistul (Ps. 83, 1—4):

Fericiţi sînt cei ce locuiesc în casa Ta; în vecii vecilor te vor lăuda.

Alianţa românilor, sîrbilor şi slovacilor...

(Urmare din pag. a 3-a)

din Austro-Ungaria: cehii, croaţii, slovacii, sîrbii, rutenii, din anii precedenţi, cu marea acţiune naţional-politică a românilor transilvăneni împotriva sistemului dualist oprimator, atît din vremea cînd se pregătea acţiunea memorandistă şi Memorandumul românilor a fost înaintat la Viena şi făcut cunoscut Europei, cît mai ales cînd se pregătea şi se desfăşura penibila înscenare judiciară de la Cluj, din 1894, cînd întreaga conducere politică a românilor era aruncată în închisoare; în aceeaşi măsură ea premerge acţiunea unită, solidară a naţionalităţilor asuprite în parlamentul Ungariei — şi nu numai — la începutul veacului al XX-lea, cînd mişcarea naţonală românească, Partidul Naţional Român va trece la o politică deschisă şi activă, care va include şi activitatea parlamentară.

1 *Congresul naţionalităţilor*, 10 august, Budapesta, în „Telegraful Român", nr. 86 din 1895; T.V. Păcăţian, *Cartea de Aur sau luptele politice naţionale ale românilor de sub coroana ungară*, vol. VII, Sibiu, 1913, p. 702—706.

2 *„Tribuna"*, nr. 87 din 1896.

*

Ne permitem să facem o mică rectificare: Costul unui exemplar din broşura: *„Ce folosim însemnîndu-ne cu semnul Sf. Cruci"*, anunţată într-un număr anterior al publicaţiei noastre, este de *20 lei*, în loc de 15 lei cum s-a comunicat.

Semnalăm... Semnalăm...

(urmare din numărul precedent)

Dr. K. Epting, preşedintele Comitetului de Studii al Conferinţei Bisericilor Europene, a fost printre „delegaţii fraţeşti" la Sinodul episcopilor de la Roma. El a scris după aceea că regretă faptul că Sinodul n-a luat în considerare nici una din sugestiile delegaţilor de alte confesiuni. Ba chiar mai mult: de protestanţi nici nu s-a vorbit şi el n-a înţeles dacă Bisericile din Europa sînt şi ele partenere în efortul de re-evanghelizare, sau obiecte de re-evanghelizare?

Dr. K Epting consideră Sinodul de la Roma *„un modest început"* şi n-ar vrea să constate că *„e un început într-o direcţie greşită"*.

Nici noi n-am vrea aşa ceva!

● Vasile Lovinescu (+1984), un scriitor de adîncă gîndire şi fină observaţie, atras mai ales de mit şi de simbol, a scris un eseu despre Ciubăr-Vodă, pe care i l-a prefaţat, evident postum, în 1992 Florin Mihăiescu (Steaua XLIII, nr. 1, p. 26 şi urm.). Eseul e interesant şi cam din aceeaşi categorie cu „Creangă şi creanga de aur", adică plin de neaşteptate implicaţii şi interpretări, care ne arată încă odată — dacă mai era nevoie — cam ce înseamnă a fi un om de cultură, şi ce poate lega şi dezlega cultura. Îmi vine totuşi să adaug faţă de dubiul exprimat mai sus: *era nevoie!* Este nevoie să ni se aducă aminte ce este cultura, mai ales cînd cultura începe să devină, pe ici pe colo (prin părţile esenţiale, cum se zice), altceva ieşind la nişte suprafeţe la care ies de obicei nişte obiecte după ploaie!

Semnalez aşadar acest eseu, ca fapt de cultură.

Dar aş reţine din el şi un citat din Alexandri care mi se pare profetic folosit de Vasile Lovinescu:

Mă-nchin şi cred, Moţoace, în datini strămoşeşti:
Ca-n dogmele preasfinte a legii creştineşti;
Cred că treptat se pierde a neamului fiinţă,
Cînd el se depărtează de-a bunilor credinţă.

Da! Cred că astă ţară, lipsită de noroc,
Sătulă-i de-a fi astfel tot scoasă-n iarmaroc,
De-a trece ca o vită din mînă-n altă mînă,
Şi zimbrul să ajungă un bou ce toţi îl mînă.
Cam aşa e cu credinţa!

Şi cum zimbrul! Trebuie adus în ogradă şi ogrăzii să-i întărim gardurile!

● La Chişinău s-a reaprins o veche candelă: a reapărut revista „Luminătorul" după aproape 50 de ani de cînd lumina ei a fost stinsă. Întemeiată încă înainte de 1918, în ianuarie 1908 de către preotul iconom stavrofor Constantin Popovici, ea s-a publicat în *limba română* şi nu era numai a clerului, ci a întregului popor român din Basarabia şi, înainte de 1918, şi de dincolo de Nistru. În Comitetul de redacţie au lucrat, în afară de păr. Constantin Popovici şi alţi cunoscuţi oameni ai Bisericii şi culturii basarabene, precum pr. ic. stavrofor Serghei Bejan, unul din marii directori ai Seminarului Teologic din Chişinău, prot. Ioan Ştiucă, prot. Vladimir Loghin, pr. Ilie Tocan, pr. Petru Comerzan, pr. Pavel Grosu, prof. univ. Const. N. Tomescu ş.a. Printre cei care au dat o nouă strălucire revistei a fost şi mitropolitul Gurie Grosu, cunoscut unionist în 1918, de pe cînd încă nu era mitropolit.

Acum, „Luminătorul" reapare ca revistă a eparhiei Chişinăului şi Moldovei, şi a Societăţii culturale şi bisericeşti „Mitropolitul Varlaam". Iniţiativa îi aparţine părintelui Petru Buburuz, preşedintele Societăţii sus-numite, acum şi decan al Facultăţii de Teologie din Universitatea din Chişinău. Ea apare cu binecuvîntarea Î. P. S. Arhiepiscop al Chişinăului şi Moldovei Vladimir, care cheamă la reintegrarea tuturor *„în vechile şi străbunele valori naţionale şi spirituale, care s-au format avîndu-le ca izvor pe cele creştine, cultivate în mediul strămoşilor noştri daco-romani încă de însuşi apostolul Andrei"* (Cuvînt înainte).

Un Cuvînt înainte scrie şi părintele Buburuz, care publică şi un studiu: *„Tradiţia apostolică a sfîntului Ipolit Romanul"*. Emil T. Vrabie, conferenţiar la Institutul de Arte, scrie despre *„Un filozof dat uitării"*, fiind vorba de Alexandru Sturza, cu prilejul împlinirii a două sute de ani de la naştere. Revista nu-şi putea marca începutul fără să-şi reamintească de Alexei Mateevici: *„Autorul nostru — Alexei Mateevici"* (de Sava Pînzaru). Dintre cărturarii basarabeni în viaţă, este prezentat părintele Dr. Paul Mihail, prezentarea fiind urmată de un studiu al său, semnat împreună cu fiica sa Dr. Zamfira Mihail; *„Cartea românească veche tipărită în Basarabia (1812—1830)"*.

Revista tipăreşte de asemenea scrisoarea P. F. Patriarh Teoctist în legătură cu declararea *Independenţei* Republicii Moldova şi, la sfîrşit, Hotărîrea Guvernului Republicii de reînfiinţare a Facultăţii de Teologie din Chişinău (Nr. 1, 1992).

Au mai apărut şi alte numere.

Felicităm pe fraţii basarabeni pentru reluarea publicării „Luminătorului", cu care mulţi dintre noi am crescut, luînd din el lumină spirituală şi naţională. Fie ca rolul important pe care l-a avut de la înfiinţare pînă la desfiinţare de către autorităţile sovietice, să-l aibe din nou în viaţa Basarabiei ca parte din trupul Ţării.

Începutul e bun!

*

● Revista „Biserica românească" din Milano (XVII, 63, 1992) reproduce o pagină frumoasă a lui Petru Comarnescu: *„Virtuţile sufletului basarabean"*, pe care autorul le leagă de felul cum e trăit creştinismul în Basarabia şi din care izvorăsc *modestia, blîndeţea, bunătatea, generozitatea, ospitalitatea, dărnicia, prietenia, iertăţia, mila, armonia* şi *adîncimea* cu care toate acestea sînt trăite.

Revista reproduce de asemenea un articol de Anatolie Gondiu despre *„Biserica din Basarabia"*. Mai publică sub titlul *„Filosofie şi religie"* un interviu al lui Nicolae Steinhardt, monahul de la Rohia, parte dintr-un volum pe care îl pregăteşte Zaharia Sângeorzan, sub titlul: *„Profetul de la Rohia"*, în care e vorba şi de mulţi oameni ai Bisericii, despre care Părintele Nicolae dă importante mărturii.

*

● Editura „Humanitas" a scos în 1991 o ediţie nouă, cu studiu biobibliografic, a cărţii lui Ion Nistor: „Istoria Basarabiei". Studiul e semnat de Stelian Neagoe (p. V—XXXVI). E o restituire şi o readucere în memorie nu numai cuvenită, ci şi necesară, astăzi cînd toţi trebuie să reînvăţăm totul despre noi înşine, despre istoria, drepturile şi datoriile noastre. Istoria românească e şi astăzi în facere şi prefacere, şi trebuie repusă în albia ei firească, între hotarele ei şi în sufletele tuturor românilor de pretutindeni.

*

● Teodor Vârgolici ne-a dat o nouă ediţie: „Mustul care fierbe", a lui Octavian Goga, „o carte despre fierberile de ieri şi de azi", cum scrie editorul în dedicaţia sa (Buc. ed. Scripta, 1992). Printre eseurile adunate în această carte, în trecut interzisă, este şi unul despre „Basarabia" (p. 164). Reproducem sfîrşitul, acum ca şi atunci cînd a fost scris, la fel de actual: *„Cît despre duşmani, de unde ar veni şi spre orice colţ şi-ar aţinti privirea, ei pot fi convinşi că toate părţile alcătuitoare ale ţării noastre sînt închegate în acelaşi trup şi destinul lor se confundă. Noi putem fi astăzi săraci sau bogaţi, potoliţi sau dornici de o soartă mai bună, dar suntem una şi nu ne mai desparte nimenea"* (p. 166).

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 iulie
1992
Nr. 25—26

Gheorghe Lazăr, arhidiaconul culturii româneşti*

Nu sînt absolvent al Liceului „Gh. Lazăr" din Sibiu, dar vă rog să mă credeţi că, gîndindu-mă la şcoala mea, la Seminarul Teologic din Chişinău, pot trăi uşor sentimentele Dvs., alături de Dvs., şi voi vorbi ca şi cum aş fi un fiu al Liceului.

Desigur vă aşteptaţi să spun, protocolar, cîteva lucruri de prin cărţi, despre şcoala aceasta cu o istorie îndelungată, care a dat culturii şi Bisericii din Transilvania atîtea personalităţi în toate perioadele ei — latină, germană, maghiară şi română — dar sînt sigur că o vor face mai bine decît mine, din viaţa lor, fie foştii elevi, fie foştii şi actualii profesori şi cercetătorii istoriei şcoalelor noastre. Şi apoi, vă mărturisesc că, atunci cînd inima mea are ceva de spus, nu se poate mărgini la formalităţi protocolare. Aşa că o să mă răbdaţi cîteva minute în plus, decît probabil v-aţi propus, invitîndu-mă. Am venit astă noapte de la Geneva şi mi-am adunat gîndurile în avion, deci cam cu capul în nori, uitînd că, uneori, valoarea unei cuvîntări stă în scurtimea ei! Sper să nu fiţi adepţii unei asemenea idei!

Şcoala, purtînd astăzi numele lui Gh. Lazăr şi care de azi înainte va fi numită „Colegiul Gh. Lazăr", împlineşte 300 de ani de existenţă. M-am gîndit să binecuvîntez această aniversare, dăruind un gînd acestui mare Arhidiacon al culturii româneşti, care a fost Gh. Lazăr. *Arhislujitor.* Aceasta înseamnă arhidiacon. Sper ca oamenii Bisericii să nu-mi ia în nume de rău această metaforă, „Arhidiacon al culturii", care nu vrea deloc să umbrească faptul că Lazăr a fost într-adevăr cleric, arhidiacon, deci slujitor ortodox.

S-a zis — şi cu greu s-ar putea spune cine a zis cel dintîi — eu am scris un studiu despre aceasta şi nu m-am lămurit nici măcar eu! — că *„soarele românilor de la Bucureşti răsare"*. Şi cine ar contrazice aceasta? Nu ca să contrazic deci, ci ca să completez ideea cu o contribuţie transilvăneană la actul genezei luminii bucureştene, mi-aş permite să adaog — permisiunea pe care mi-o dă sărbătoarea de azi — *că soarele Bucureştilor a răsărit şi de la Avrig!*

Aşadar, domnilor şi doamnelor, eu despre Gh. Lazăr vă voi spune cîteva cuvinte. El a fost elev al şcolii ce-i poartă numele şi a devenit apoi unul din marii părinţi ai învăţămîntului românesc.

Cînd s-a întemeiat acest Liceu din Sibiu, Transilvania nu era prea bogată în şcoli — se presupun zece mai însemnate — deşi, dincolo de munţi, domnea un domnitor iubitor de cultură, Constantin Brâncoveanu (1688—1714), în Moldova apăruseră cronicarii Grigore Ureche, Miron Costin (+1691), Nicolae Costin (+1712), iar Dimitrie şi Antioh Cantemir îşi făceau educaţia acasă cu Ieremia Cacavela, poliglot cu studii la Lipsca şi Viena, iar din 1688 pînă în 1691, deci un an înaintea întemeierii şcolii din Sibiu, Dimitrie Cantemir va studia şi va scrie opera sa de dimensiuni mai mult decît europene, la Constantinopol, ca student al Academiei Patriarhale, cu profesori vestiţi: Antonie, Alexandru Mavrocardat, Meletie din Arta, Hrisant Notara, Ilie Miniat, şi cu legături apusene însemnate, precum ambasadorii Franţei (P.A. de Chateauneuf şi Cariol), ai Olandei (Collier), Rusiei (Petru

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt la Sărbătorirea tricentenarului Colegiului „Gh. Lazăr" din Sibiu, la Casa Sindicatelor, 8 iunie 1992.

ŞTEFAN CEL MARE
DREPTCREDINCIOS VOIEVOD ROMÂN

Toată suflarea românească, din care fac parte şi cei aşezaţi pe alte meleaguri decît cele strămoşeşti, îşi aminteşte cu profundă pioşenie, că în urmă cu 488 ani, Moldova îşi conducea pe ultimul său drum din ţară pe Ştefan cel Mare, care a fost chemat la Domnul, Stăpînul viilor şi al tuturor timpurilor. (Iov XIV, 5).

Rămăşiţele pămînteşti mult trudite au fost depuse în cripta de la Mînăstirea Putna, pregătită cu 12 ani mai înainte. Inscripţia de pe lespedea de mormînt, nu ne spune că a murit, ci că el „s-a strămutat la locaşurile cele veşnice" (Ioan XIV, 12). Această noţiune are un înţeles naţional că: trăieşte etern pentru ţara lui şi un înţeles creştin, căci noi creştinii ştim şi credem din moşi, strămoşi, că: viaţa nu se sfîrşeşte la mormînt (Ioan V, 24).

Data morţii, este considerată la creştini, trecerea la o altă viaţă nouă cu Iisus Hristos (Ioan XIV, 3). O zi importantă (Eclesiastul VII, 1), cînd posteritatea foloseşte realizările celui trecut în veşnicie, drept simbol şi exemplu de urmat.

Înzestrat din copilărie cu o puternică credinţă, înclinat spre cele sfinte şi iubitor de glia străbună, ca urmare a educaţiei exercitată de mama sa Doamna Oltea şi tatăl său Bogdan al II-lea, istoricii din totdeauna au fost nevoiţi să i-o sublinieze şi să găsească în aceste însuşiri creştine, explicaţia faptelor săvîrşite de Măria Sa.

Ca om al datoriei depline, s-a dovedit un adevărat fiu al Bisericii strămoşeşti, cu mare frică de Dumnezeu şi împlinitor al convingerilor sale religioase ortodoxe. Mărturii externe şi interne au dovedit că: a condus cu rîvnă, jertfelnicie, eroism şi conştiinţă creş-

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierodiacon Ciobîcă Teofilact
Mînăstirea Putna

Sfîntul Ioan Botezătorul

În iconomia dumnezeiască a mîntuirii neamului omenesc, îşi găseşte rostul său şi personalitatea sacră a sf. Ioan Botezătorul, care încheie şirul proorocilor Vechiului Testament. „Toţi proorocii şi legea au proorocit pînă la Ioan" (Matei 11, 13). Despre el a zis proorocul Maleahi cu circa 400 de ani înainte: „Iată că eu voi trimite pe îngerul meu şi va găti cale înaintea feţei mele" (Maleahi 3, 1). Ioan Botezătorul este „un glas care strigă în pustie": „Gătiţi calea Domnului, pregătiţi, în pustie, cărarea Dumnezeului vostru" (Isaia 40, 3). Acestea sînt dovezi, că în planul de mîntuire a omenirii a fost cuprinsă şi misiunea de înaintemergător al lui Mesia, prin a cărui activitate urma ca „toată valea să se umple, tot muntele şi dealul să se netezească, toate povîrnişurile să ajungă cale netedă şi toate crestele stîncoase, vale adîncă" (Isaia 40, 4). Despre el a zis Domnul prin gura psalmistului, că „voi pregăti un sfeşnic, pentru Unsul meu" (Psalm 132, 17).

Acestea ne vin în sprijin, spre a înţelege necesitatea zămislirii, la bătrîneţe, a acestui copil al rugăciunii şi al minunii. La ceasul tămîierii, în templul Domnului, arhanghelul Gavriil i-a vestit preotului Zaharia, că rugăciunea lui a fost ascultată şi soţia lui va naşte un fiu. Din pîntecele maicii sale va fi plin de Duhul Sfînt... El va merge înaintea Domnului, cu duhul şi cu puterea lui Ilie" (Luca 1, 15 şi 17). Pentru starea sa îndoielnică în faţa îngerului vestitor, preotul Zaharia a rămas mut, pînă s-a născut pruncul. Atunci, prin scrierea pe tăbliţă a confirmat cele spuse de arhanghelul Gavriil, că Ioan este numele pruncului şi de îndată i s-a dezlegat graiul. Cu glas proorocesc a grăit Zaharia despre prunc, că prooroc al Celui Preaînalt se va chema şi va merge înaintea feţei Domnului, spre a găti căile lui (Luca 1, 76).

Sf. evanghelist Luca spune despre copil că „creştea şi se întărea cu duhul. Şi a fost în pustie pînă în ziua arătării lui către Israil" (Luca 1, 80). Acolo a dus Ioan viaţă aspră de pustnic, plină de evlavie. A urmat exemplul profeţilor legii vechi, care se retrăgeau în singurătate sau chiar în pustie, spre a duce viaţă solitară, practicînd asceza. Veşmîntul său era din păr de cămilă şi încins cu curea împrejurul mijlocului, iar hrana lui consta din lăcuste şi miere sălbatică (Matei 3, 4). Şălaşul lui nu putea fi altceva decît o peşteră sărăcăcioasă oferită de întinsul pustiului.

Printr-o viaţă trăită în post şi rugăciune, s-a călit Ioan pînă la data ieşirii lui la propovăduire. Cu rigurozitatea informaţiei care îl caracterizează, sf. evanghelist Luca ne spune, că în al 15-lea an al împărăţiei Cezarului Tiberiu, pe cînd Ponţiu Pilat era procuratorul Iudeii, Irod tetrarh al Galileii, l-a chemat Domnul pe Ioan să propovăduiască botezul pocăinţei, spre iertarea păcatelor (Luca 3, 1—3). A ieşit atunci la el „Ierusalimul şi toată Iudeia şi toată împrejurimea Iordanului" (Matei 3, 5), spre a fi botezaţi de Ioan în apa Iordanului şi mărturisindu-şi păcatele. „Metanoite", adică „pocăiţi-vă — le-a zis călugărul de la Iordan —, că s-a apropiat împărăţia cerurilor" (Matei 3, 2). Prin predica s-a le-a cerut oamenilor să se căiască pentru păcatele lor şi să facă fapte bune, spre a promova astfel o schimbare radicală a vieţii lor.

Pui de năpîrcă, le-a zis fariseilor şi saducheilor, în auzul mulţimilor. Puşi în slujba intereselor partinice, aceştia au venit la botez fără intenţii vădite de a se căi pentru păcatele lor şi fără dovada faptelor bineplăcute lui Dumnezeu. Ştiindu-se a fi descendenţi ai lui Avraam, chibzuiau că n-ar putea fi osînditi, dacă se reţin de la căinţa pentru păcatele săvîrşite. Şubredă le-a fost motivarea, căci Dumnezeu poate ca şi din pietrele acelor locuri să ridice fii lui Avraam.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Convocarea şi tematica unui Sinod Ecumenic

Din secolul al VIII-lea (787), Creştinismul a fost lipsit de mijlocul de oficializare doctrinară şi canonică, nemaiţinîndu-se un Sinod Ecumenic. Pînă în acest secol, noua religie se bucurase de Simbolul apostolic de credinţă, apoi de Simbolul niceo-constantinopolitan, care oficializase *Crezul* sau Mărturisirea de credinţă a celor două sinoade ecumenice, ţinute la Niceea (325) şi Constantinopol (381). Au urmat hotărîrile celorlalte cinci Sinoade Ecumenice şi s-au cristalizat alte Mărturisiri de credinţă, în organică continuitate doctrinară, aparţinînd unor personalităţi religioase, între care numărăm şi *Omologhia* mitropolitului Petru Movilă, oficializată la Sinodul panortodox, ţinut la Iaşi (1642). Toate aceste Mărturisiri de credinţă fac parte din Sfînta Tradiţie, al doilea izvor al Revelaţiei divine, şi atestă o normalitate a desfăşurării vieţii religioase creştine.

Motivele întreruperii acestui flux de viaţă religioasă sînt complexe şi aparţin elementului uman, care intră în componenţa fenomenului religios. Domnul Iisus Hristos a dorit ca toţi creştinii să fie „una", şi aşa se roagă pînă astăzi Biserica Ortodoxă în timpul Sfintei Liturghii, căci şi cultul, ritualul, cîntarea, mişcările liturgice, datinile şi morala, fac parte din acea Tradiţie. Au intervenit, însă, deosebirile subiective umane, determinate de înţelegeri variate doctrinare, de primaţii revendicate, individual sau colectiv, care au vărsat venin şi discordie în relaţiile frăţeşti ale creştinilor. Reprezentanţii Domnului Iisus Hristos, pe pămînt şi în istorie, nu mai aveau ochi să se vadă şi se duşmăneau. Formalismul şi juridismul din Vechiul Testament renăscuseră sub alte forme, tot atît de nocive, înlocuind pacea şi dragostea. Sinoadele Ecumenice s-au rărit, apoi nu s-au mai ţinut, Bisericile crestine recurgînd la sinoade locale şi particulare, rezolvîndu-şi problemele doctrinale şi canonice. Stagnarea şi încetarea ţinerii acestor organe de oficializare doctrinară au adus mari prejudicii şi greutăţi dezvoltării normale a trăirii religioase.

În lipsa oorganului ecumenic, Bisericile s-au mulţumit cu surogatele locale, particulare, apoi chiar cu păreri teologice sau *teologumene* dogmatiste, care se reduceau la „individualul şi subiectivul doctrinar" al unor bogoslovi Preţul acestor teologumene era determinat de întemeierea lor doctrinară pe cît mai multe dogme ecumenice. Se formulau deci, epigonic, alte dogme pe temelii vechi. Era o aparenţă de dezvoltare doctrinară, dar cerinţele dezvoltării istorice ale vieţii religioase nu erau satisfăcute totdeauna, nici nu erau, universal, admise.

Ţinerea unui Sinod Ecumenic actual depinde deci de factori umani, care au ridicat piedici formale ,superficiale, în calea continuităţii realizării planurilor divine, hotărîte de Mîntuitorul şi

(Continuare în pag a 3-a)

Pr. prof. univ. Dr. Petru Rezuş

Canonizări de sfinţi români

În şedinţa sa din 20 iunie 1992, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărît canonizarea unui număr de 19 sfinţi români: Cuviosul *Ioan de la Prislop* (13 sept.), ierarhul martir *Antim Ivireanul* (27 sept.), preoţii mărturisitori *Ioan din Galeş* şi *Moise Măcinic din Sibiel* (21 oct.), cuviosul *Antonie de la Iezeru — Vîlcea* (23 nov.), cuviosul *Daniil Sihastru* (18 dec.), cuviosul *Gherman din Dobrogea* (29 febr.), episcopul *Iosif Mărturisitorul din Maramureş* (24 apr.), arhiepiscopul *Ghelasie de la Rîmeţ* (30 iunie), iarahul *Leontie de la Rădăuţi*, Dreptcredinciosul voievod *Ştefan cel Mare şi Sfînt* (2 iulie), cuviosul *Ioan Iacob Hozevitul* (5 aug.), cuvioasa *Teodora de la Sihla* (7 aug.) şi martirii *Constantin Vodă Brîncoveanu* cu cei patru fii: *Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi sfetnicul Ianache* (16 aug.).

O comisie sinodală, avîndu-l în frunte pe Î.P.S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, a desfăşurat de-a lungul a mai mulţi ani o intensă activitate pentru pregătirea documentelor şi studiilor necesare canonizării acestor sfinţi. Mai întîi Comisia a alcătuit o listă cu un număr mare de nume de „oameni ai lui Dumnezeu", care au intrat în conştiinţa generaţiilor din locurile unde au trăit ca adevăraţi sfinţi ai lui Dumnezeu, fiind cinstiţi sub diferite forme. Mai apoi ea s-a oprit la cei de mai sus, ceilalţi urmînd a fi canonizaţi ulterior, cărora le-a cercetat cu de-amănuntul viaţa şi activitatea, ca şi influenţa lor în întărirea credinţei şi spiritualităţii ortodoxe strămoşeşti, îngrijindu-se totodată de alcătuirea de către persoane competente a Sinaxarului fiecăruia (viaţa pe scurt), ca şi a slujbelor închinate lor, care vor intra în ediţia viitoarelor Minee — cărţi liturgice cu slujba sfinţilor din cele 12 luni ale anului. De asemenea, Comisia s-a îngrijit de alcătuirea icoanelor fiecărui sfînt ca şi a Tomosurilor de proclamare (acte sinodale prin care autoritatea bisericească recunoaşte sfinţenia unei persoane şi o proclamă ca atare, recomandînd-o cinstirii tuturor credincioşilor).

Plenul Sfîntului Sinod, în şedinţa sa din 20 iunie a.c., a examinat toate actele înaintate de Comisia Sinodală de Canonizare, făcînd observaţiile de rigoare (cele mai multe cu privire la chipul iconografic al sfinţilor, uneori mai puţin reuşit) şi a decis canonizarea lor, ea înscriindu-se pe linia Tradiţiei ecumenice a Bisericii Ortodoxe. S-a hotărît ca proclamarea solemnă a acestor sfinţi români să se facă după toată rînduiala, în prezenţa tuturor membrilor Sf. Sinod, la biserica Sf. Ierarh Spiridon cel Nou din Bucureşti, a doua zi, 21 iunie, „Duminica tuturor sfinţilor".

În aceeaşi şedinţă, Sfîntul Sinod a hotărît generalizarea cultului sfinţilor români canonizaţi în anul 1950 şi proclamaţi ca sfinţi cu cinstire locală în 1955, ca şi a cultului altor sfinţi autohtoni care fie că s-au născut şi au vieţuit pe pămîntul românesc, fie că au fost doar martirizaţi în părţile noastre, fiind cinstiţi ca sfinţi şi de alte Biserici. Dintre aceştia amintim doar pe: Sfîntul Cuvios *Paisie de la Neamţu* (15 nov.), *Sf. Betranion*, episcop de Tomis (25 ian.), Sf. Mucenici *Zotic, Atal, Camasie* şi *Filip* de la Niculiţel (4 iunie), Sf. *Nifon*, Patriarhul Constantinopolului (11 iunie), Sf. Mucenic *Ioan cel Nou* de la Suceava (24 iunie) etc.

Totodată, Sf. Sinod a hotărît instituirea *Duminicii Sfinţilor Români*, care va fi prăznuită în prima Duminică după Duminica Tuturor Sfinţilor, aşadar a doua după Rusalii.

Proclamarea oficială a noilor canonizări de sfinţi români, a generalizării cultului celor proclamaţi în 1955, precum şi anunţarea instituirii „Duminicii Sfinţilor Români" s-a făcut cu mare solemnitate, în 21 iunie, Duminica Tuturor Sfinţilor. Soborul slujitor de

(Continuare în pag. a 3-a)

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

UNITATE FĂRĂ UNIATISM

Este ideea rezumativă a unui articol publicat de teologul catolic Prof. Dr. Suttner din Viena („Einheit der Ortskirchen ohne Uniatimus", în rev. „Theologisch-praktische Quartalschrift", 1992, p. 116—122). Pornind de la faptul că „Biserica există în istorie ca Biserică locală", autorul consideră că „fiecare Biserică are dreptul şi obligaţia de a administra harul dumnezeiesc într-un mod corespunzător locului şi timpului, iar celelalte Biserici au datoria de a respecta libertatea necesară în acest sens". Unitatea Bisericii ecumenice trebuie înţeleasă, astfel, ca o armonie între Bisericile locale.

„Dar dacă între Bisericile locale nu există comuniune, ci schismă, atunci ele au obligaţia de a înlătura cît mai repede neînţelegerile". Calea cea mai potrivită este dialogul. „Uniatismul — însă — este o cu totul altă cale. El nu susţine dialogul, ci cere supunere" sau, cum spunea Yves Congar, „întoarcere", prin care unul dă şi altul primeşte, prin care „nu se caută apropierea reciprocă, ci supunerea unei părţi de către cealaltă parte".

Cauzele acestui fapt sînt mai mult de natură istorică. Dar comisia de dialog teologic ortodox-romano-catolic „nu trebuie să se ocupe de trecut în vederea blamării eventualului vinovat, ci trebuie să studieze vechile greşeli pentru ca ele să poată fi înlăturate. Ea trebuie să se îngrijească de concepţiile eclesiologice şi pastorale ale unei unităţi fără uniatism, şi trebuie să găsească reglementări corespunzătoare. De asemenea, comisia are misiunea de a da naştere în Bisericile locale a unui proces de recepţie a dialogului, prin care majoritatea lărgită a episcopilor, preoţilor şi credincioşilor să respingă vechile proceduri uniate şi să promoveze o pastorală care mijloceşte unitatea Bisericilor surori autonome fără uniatismul uniformist".

Asist. Drd. Irimie Marga

UBI BENE, IBI PATRIA?...

Cum oare-ar suna o vorbă românească
Dulce, într-un mediu depărtat, străin?
Cum ar fi, tu limba lor de nu ai şti-o,
S-o auzi, în jurul tău cînd vin, tot vin?

Chiar poeţi de-ar fi acolo, multe genii,
Cum fără de Eminescu să te ştii?
Teiului iubit să nu-i mai simţi mireasma?
Teiul, pază doar aici la căpţîi.

Cîmpurilor noastre creşte-le belşugul.
Datini nu-s acolo, ca aici, la noi.
Lin, la noi plutesc în matcă rîuri-rîuri,
Susur de izvoare, cîntec în zăvoi.

În triumfuri Caraimanul creasta-şi suie.
Văi vezi, multe, frumuseţe de eden.
Voi, aceste toate le vedeţi acolo?
Auziţi al doinei dulce, sfînt refren?

Petre Pascu

„Zis-a cel nebun în inima sa"

(Ps. 13, 1)

Cu ani în urmă mă aflam în una din vestitele stîne din Carpaţii de curbură, unde s-a plămădit varianta clasică a nemuritoarei noastre Mioriţe, stînă la care mă cunoşteam bine cu ciobanii, care, între altele, mi-au relatat şi următoarea întîmplare.

Cu cîteva zile înainte — spuneau ei — au trecut pe la stîna lor şi un tînăr student din satul nostru, spunîndu-mi-l pe nume şi pe care îl ştiam bine.

Se găseau în postul Sf. Marii şi, în acei ani, chiar şi la stînă se postea de majoritatea ciobanilor, dacă nu chiar de toţi. Văzînd acest lucru, tînărul nostru „intelectual" i-a luat puţin în derîdere pe ciobanii care posteau, încercînd să le demonstreze că postul este un obicei perimat, nepotrivit cu viziunea pe care ştiinţa ne-o aduce acum asupra lumii, că, la urma urmelor, „nici nu există Dumnezeu".

Nu ştiu dacă acest tînăr student a convins pe cineva cu spusele sale, căci baciul, mai marele stînii, încheie povestirea cu următoarele: Oare (cutare) este nebun, spunîndu-ne nouă aşa ceva.

Precum vedem, logica omului din mulţime, a celui cu mintea nepervertită, confirmă ceea ce proorocul şi regele David a scris încă acum aproximativ 3000 de ani cînd a încrestat şi aceste cuvinte: *„Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu"* (Ps. 13, 1). A nega pe Dumnezeu, aşadar, este o manifestare nefirească a omului, cel în cauză dînd dovadă de nefuncţionalitate a tuturor mecanismelor fiinţei sale lăuntrice. Aceasta în primul rînd prin faptul că neagă, ignoră realitatea, evidenţa, care ne dovedeşte la tot pasul prezenţa lui Dumnezeu şi religiozitatea oamenilor. Probabil că astfel de motive îl făcea pe gînditorul Petre Ţuţea să arate că „eu cînd discut cu un ateu e ca şi cum aş discuta cu uşa" (Petre Ţuţea: Între Dumnezeu şi neamul meu, Bucureşti 1992, p. 280).

S-a spus încă din vechime de către Plutarh: „Priviţi pe faţa pămîntului. Veţi vedea poate cetăţi fără întăriturii, fără legi, veţi întîlni popoare care nu cunosc scrierea şi întrebuinţarea banilor, dar un popor fără Dumnezeu n-a văzut încă nimeni". „Niciodată n-am întîlnit în ştiinţa mea ceva care să se opună ideii de religie" — va spune în zilele noastre marele savant A. Einstein. „Omul, ca întreg, nu poate fi gîndit decît biblic" — afirmă şi Petre Ţuţea.

Într-adevăr, dacă unora le vine greu să accepte faptul că Dumnezeu ni s-a descoperit, ni sa revelat, cum se mai spune, că El ne-a grăit despre Sine şi voia Sa cu privire la noi oamenii, prin proorocii Vechiului Testament şi apoi prin însuşi Fiul Său întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, trebuie să subliniem că despre Dumnezeu ne vorbeşte nu numai Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie, ci încă o foarte mare carte, şi anume marea *Carte a Naturii*. În această carte poate citi oricine, cu ştiinţă sau neştiinţă de carte şi cu adevărat au citit oa-

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gh. Papuc

(urmare din pag. I-a)

Andreevici Tolstoi), şi nu fără bune legături la curtea lui Ahmed al III-lea, pe care îl vizita adesea, dar şi cu legături profitabile cu grecii din Fanar, încă în plină strălucire.

Şcolile în Principate erau peste tot greceşti, după instalarea fanarioţilor, deşi se învăţa şi latina şi alte limbi occidentale şi orientale. Cultura era însă preponderent grecească şi va dura aşa pînă la sfîrşitul epocii fanariote. Nu trebuie să exagerăm însă, afirmînd exclusivitatea culturii greceşti în Principate. Era mare, dar nu exclusivă. Spre sfîrşitul secolului al XVII-lea începe să-şi facă loc limba română şi confruntarea va dura un secol, pînă la Revoluţia lui Tudor Vladimirescu şi la reinstalarea domniilor pămîntene, la apariţia în Moldova a mitropolitului Veniamin Costache şi a lui Gheorghe Asachi, iar în Ţara Românească a lui Gheorghe Lazăr.

În Moldova să nu-l uităm pe Lazăr Leon-Asachi, primul traducător în românește al Logicii lui Condillac, traducător al lui Epictet înainte de 1821 — traduceri descoperite de subsemnatul *(vezi Lazăr-Leon Asachi în cultura română*, Sibiu 1985) şi, mai înainte, să nu uităm de monumentala *Biblie a lui Şerban Cantacuzino* (1688), în românește, tipăritură continuată de Constantin Brâncoveanu, operă probabil colectivă, a lui Nicolae Milescu, a fraţilor Greceanu, a lui Mitrofan, viitor episcop al Buzăului şi, poate, şi a altora.

Dar Transilvania a fost înaintea tuturor! Să nu uităm manuscrisele rotacizante din Transilvania şi, că, în Transilvania apăruse în românește *Catehismul calvinesc* în sec. 16, căruia îi răspundea mitropolitul Varlaam, că Udrişte Năsturel şi Stolnicul Cantacuzino (1640—1716) îşi scriau opera în *românește*, şi tot în Ardeal este tocmai epoca în care scrie cronicarul Gheorghe Brancovici (1645—1711), e adevărat, în sîrbește, în parte, dar traduce şi în românește o *Carte de rugăciuni*, un *Catehism* şi o *Carte către adevăraţii călători*.

Am spus aceasta pentru a atenua părerea că grecii ne cuprinseseră în întregime! Influenţa lor era totuşi mare. Erau plini de orgoliu, crezînd că ei sînt singurii în limba cărora se poate face cultură!

În Transilvania lupta nu s-a dat cu grecismul, ci cu limbile stăpînitoare, mai ales cu germana şi apoi cu maghiara.

Sînt cunoscute în istoria Liceului „Gh. Lazăr" de azi cele trei epoci de pînă la unire: latina 1692—1850, germana 1850—1867, maghiara 1867—1918, şi apoi româna, instalîndu-se ca a patra epocă abia după 1918. Poate că a fost bine că perioada latină a fost din 1692 pînă în 1850, deci cea mai lungă şi poate că nu e cu totul întîmplător că aceasta este tocmai perioada cînd înfloreşte Şcoala Ardeleană.

Dar o perioadă germană în cultură, mai ales în scrierile istorice, a existat şi înaintea perioadei latine, şi concomitent cu ea. Să ne amintim, de pildă, de cronicarii saşi începînd cu Johannes Tröster (1666) şi Toppeltinus (1667) cel folosit de cronicarii moldoveni. Tröster a fost pînă nu demult ignorat, ceea ce am relevat în cartea mea *„Romanitate, Continuitate, Unitate"*. Întreaga pleiadă de saşi care le-a urmat, a scris în germană în epoca latină. Şcolile au fost preponderent germane după 1850. Dar ecoul emancipării din Principate trece munţii cu uşurinţă. Latina era limba Europei. Îmi vine să cred că românii o cultivau în cultura elevată, scrisă, *ca pe limba lor*. În vorbire, aveau direct româna. Necazul a fost însă că latina era şi limba catolicizării! Noroc că se acompania cu trezirea latinităţii.

Pe la mijlocul secolului al XVII-lea se nasc cei care vor deveni corifeii Şcolii Ardelene. Gh. Şincai (1754) se naşte cu vreo 20 de ani înaintea lui Gheorghe Lazăr (1779 sau 1782), Petru Maior de asemenea (n. 1756). Dimitrie Eustatievici, ortodox, şi mai devreme (n. 1730). Gheorghe Lazăr se va dezvolta şi îşi va desăvîrşi cultura în plin reviriment emancipativ românesc. Şi n-ar trebui să se uite că Şcoala Ardeleană începe cu Dimitrie Cantemir, al cărui ms. *„Hronicul vechimii româno-moldo-vlahilor"* a fost cumpărată din Budapesta de Petru Maior. Şi n-ar trebui să se uite, de asemenea, cronicarii şi contribuţia saşilor — ex. Tröster — la afirmarea romanităţii românilor. Şcoala Ardeleană e o încununare. Dar şcolile românești vor apare masiv în Transilvania abia în secolul al XIX-lea, cînd Şaguna va dubla numărul lor, iar Vasile Stroescu va fi mai apoi mecenatul lor. La piariştii din Cluj Gh. Lazăr va fi studiat sigur în latinește. Şcoala era catolică. Bieţii români trebuiau să se declare catolici, ca să fie primiţi mai uşor în şcoli! Aşa a făcut şi Lazăr! S-a declarat unit. În 1802 trece la *Liceul, tot catolic*, din Sibiu, deci acum exact 190 de ani a fost elevul Şcolii care e astăzi „Colegiul Gh. Lazăr". Avea în jur de 18 ani. Cursurile erau deci în latinește. Nu uşoare. Îl găsim în cataloage în clasa V-a, de fapt ultima. Face apoi cursuri de drept la Cluj, dar studiază aici şi limbi străine, şi teologie, şi filosofie.

Lazăr se distanţează în mod clar şi rapid de colegii lui, dovedind aptitudini excepţionale pentru o gamă de discipline care frizau enciclopedismul. A propos de „gamă", cînd se va întoarce la Sibiu de la Viena, cu un număr impresionant de calificări — filosofie, drept, pedagogie, literatură, matematică, inginerie, ştiinţe militare, agrimensură, medicină, teologie — va fi numit printre altele şi profesor de muzică, unde mai apoi va fi suplinit de Moise Fulea. Există acte prin care

Gheorghe Lazăr...

Moise Fulea — activ şi el în Şcoala Ardeleană ca autor de bucoavne — îşi cerea drepturile materiale pentru suplinirea catedrei de muzică a lui Gh. Lazăr..

Gheorghe Lazăr a făcut şi doi ani de teologie ortodoxă la Karlovitz, voind a se face preot. Nu i-a plăcut însă mitropolitului sîrb Vladimir Stratimirovici. Nu va fi fost prea supus sîrbizării, ceea ce i se potriveşte. În 1810 merge din nou la Viena şi se apucă de alte studii, începînd şi traduceri de cărţi religioase şi de manuale în românește. Îşi vedea un viitor în învăţămînt şi în pedagogie.

În 1812 e numit profesor la Seminarul din Sibiu. Nu reuşeşte să-i placă nici episcopului Vasile Moga — era între ei o evidentă diferenţă de cultură. Astfel de diferenţe pot supăra pe cei mari în altceva decît în cultură! Nimic nou sub soare! Din aceleaşi motive nu reuşeşte cînd candidează la scaunul de episcop la Arad, în 1815. Va rămîne toată viaţa arhidiacon. Dar conflictul cu autoritatea bisericească, încă supusă sîrbilor — sîntem înainte de Şaguna — progresează pînă la înlăturarea lui din învăţămînt. A făcut şi imprudenţa de a se declara de partea ideilor liberale ale vremii, întruchipate atunci de Napoleon, cu ecouri vii din revoluţia franceză.

Aşa ajunge Lazăr meditator la Braşov, la o boieroaică, Ecaterina Bărcănescu, de unde, în 1816, trece munţii. A fost o trecere providenţială. *A doua descălecare după Negru Vodă!* Abia acolo, în Bucureşti, Lazăr îşi descoperă adevărata statură intelectuală, cunoştinţele enciclopedice. Teologul arhidiacon e angajat inginer hotarnic, căci era şi inginer. Şi apoi, îndată, îşi afirma *ideea genială de a înlocui învăţămîntul grecesc, cu unul românesc*. La Sf. Sava el devine profesorul *pe românește* al unor discipline socotite pînă atunci inaccesibile limbii române, limbă socotită inferioară. Face aceeaşi demonstraţie pe care o vor face mitropolitul Veniamin şi Gheorghe Asachi în Moldova, anume că toate ştiinţele şi filosofia se pot preda şi în românește.

Lazăr devine astfel ctitorul învăţămîntului universitar românesc, în Ţara Românească. Pe locul unde a fost şcoala de la Mînăstirea Sf. Sava — azi dispărută — i s-a ridicat o statuie. Ar fi trebuit să fie atît de înaltă, încît să se vadă din toate colţurile ţării!

Cu calificare şi de inginerie militară, în 1821 a devenit îndată consilierul militar al Domnului Tudor, instalat la Cotroceni, intrînd în prietenie şi cu un alt prieten şi sfătuitor al lui Tudor, episcopul Ilarion al Argeşului.

Opera culturală, ştiinţifică, mai mult didactică decît scrisă, reformatoare, a lui Gh. Lazăr îl aşează în rîndul ctitorilor de cultură românească, înconjurîndu-i capul frumos şi ochii vii, pătrunzători ca de profet, cu aureola nemuririi.

Oamenii mari au însă şi necazuri mari. E un mare păcat că ochii celor ce ar trebui să recunoască la timp valorile, le recunosc cel mai adesea numai după moartea eroilor, cînd recunoaşterea sau recunoştinţa sînt comode şi nu mai stîrnesc invidii şi gelozii. Cu mulţi s-a întîmplat aceasta. Cu mulţi se mai întîmplă şi azi! Şi aşa va fi mereu. Bolile de ochi, provocate de soare, se vindecă numai după ce apune soarele. Cît soarele e sus, invidioşii nu-l pot privi şi-şi întorc privirile spre micile umbre! Dar nu umbrele dau măsura adevărată a cuiva.

Lazăr îmbolnăvit, cît de boală cît de tristeţe, căci tot o boală e şi aceasta, a fost dus de un văr la o vie de lîngă Bucureşti, apoi luat de fratele său la Avrig, în 1823, cu cărţile lui în căruţă, ca să aibă mîngîierea studiului, pînă la moartea care l-a găsit acasă, în acelaşi an 1823, după o odihnă de cîteva luni, după întoarcerea de la Bucureşti. Din iunie pînă în septembrie. Se vede că avea nevoie de odihna veşnică!

Nu voi insista asupra operei sale pedagogice-didactice, Simpozionul organizat de Dv. se va ocupa desigur şi de ea, ca şi de întreaga perioadă, cu contribuţia ei culturală, în timpul celor 300 de ani de existenţă a Liceului Lazăr: El e o mîndrie a Sibiului cultural cu toate necazurile prin care a trecut, stăpînirile impunîndu-şi limbile lor.

Să-i felicităm din inimă însă pe cei de după 1918 şi de azi, fie că sînt în funcţiune, fie că sînt la binemeritata pensie, şi să-i asigurăm de respectul şi de preţuirea noastră.

Cercetînd cataloagele Liceului şi istoriile lui, cu emoţie găseşti acolo, în afara numelui lui Gheorghe Lazăr Avrigensis, doi copii ai lui Moise Fulea, pe Simion Balint, fost prefect al lui Avram Iancu, pe Ilie Măcelaru, condamnat la moarte în 1848 şi scăpat prin graţiere, colaborator eminent al lui Şaguna, pe Ion Popasu, devenit episcop de Caransebeş, pe August Treboniu Laurian, pe Sava Popovici, profesor la Seminarul din Sibiu, pe Iacob Bologa, notarul Adunării Naţionale din 3—/15 mai 1848, pe Ioan Puşcariu, stegarul Adunării din Blaj de la 1848 şi iniţiatorul *Astrei*, pe Axente Sever, pe Nicolae Cristea, profesor în Sibiu şi redactor al „Telegrafului român", condamnat în procesul Memorandumului, pe Visarion Roman, redactor al „Telegrafului român", membru corespondent al Academiei Române, pe Ioan Hania, pe Zaharia Boiu, şi apoi, mai aproape de noi, pe Ştefan Cicio Pop, pe Lazăr Triteanu (ajuns episcop de Roman), pe Octavian Goga, pe Ioan Lupaş, pe Onisifor Ghibu, pe Aurel Vlaicu şi pe mulţi alţii.

Nu ştiu cîte licee se pot mîndri cu atîtea nume mari date istoriei culturii româneşti şi luptei pentru menţinerea credinţei, a limbii şi a naţionalităţii în Transilvania.

Aici ar trebui să termin. Vă mai cer o îngăduinţă. Nu mă lasă inima să nu încerc o mică reparaţie care i se cuvine lui Gh. Lazăr, pentru că unele consideraţii de dinainte din 1989, asupra vieţii şi operei lui, rănesc conştiinţele noastre şi ne fac vinovaţi faţă de dînsul. Fiindcă nu voi mai avea ocazia să intervin în cursul Simpozionului, îmi îngădui o precizare acum. Am făcut acest lucru şi la Miercurea Ciuc, la un Simpozion „O. Goga", cu privire la ceea ce s-a numit „reabilitarea" lui Goga, şi a fost de fapt falsificarea lui. Pentru ca opera lui Goga să poată circula, a trebuit să fie scoasă de sub zodia satului creştin, terminologia şi metafora religioasă din poezia sa a trebuit să fie considerate *„ale vremii"*, nu ale sale şi chiar considerate reminiscenţe nesănătoase de familie şi de educaţie.

Ei bine s-au îndrăznit, sau poate s-a recurs strategic la astfel de „interpretări" şi cu privire la Gh. Lazăr. El, teologul, profesorul de teologie, arhidiaconul, candidatul la episcopie, traducătorul lucrării „Învăţătura ortodoxă" a arhiepiscopului Platon Levşin, pentru că fieresc a avut contacte cu iluministul veacului, a fost trecut în categoria celor ce *„exclud guvernarea legilor divine asupra istoriei"* (v. *Dict. Lit. rom. de la origini pînă la 1900*, Buc. 1979, p. 490). Iată un fals, o falsificare inadmisibilă. Nu sînt partizanul arderii cărţilor, dar ce ar trebui să facem cu asemenea afirmaţii otrăvite şi otrăvitoare?

În loc să se vadă în contactele lui cu iluminismul — cum a fost cazul foarte multor oameni ai Bisericii, ex. Lazăr-Leon Asachi, care traduce Logica lui Condillac — în loc să se vadă în acestea deschiderea Bisericii faţă de cultură şi ştiinţe, pe care o susţinem şi azi, s-a văzut în acestea capitularea Bisericii, secularizarea ei, laicizarea ei totală. Fals. Gheorghe Lazăr e trecut printre secularizatori, afirmîndu-se că şcoala lui avea un caracter eminamente laic, uitîndu-se că Teologia era materia principală în cursul superior, pentru cei care se pregăteau pentru preoţie.

Gheorghe Lazăr va face ca numele unui domnitor, altfel obscur, Ioan Gh. Caragea — cel cu ciuma, de care nu ştiu cît era de vinovat — să rămînă în istorie ca cel care la 24 martie 1818 a semnat anaforaua (decizia) Eforiei Şcoalelor *de a se întemeia prima şcoală superioară românească*. Gh. Lazăr introduce acolo, afară de inginerie, geometrie, agrimensură, matematică, şi primul curs de istorie naţională. Cît era Lazăr de important în epocă, ne-o arată şi faptul că el va ţine discursul la înscăunarea mitropolitului Dionisie (1919), va dedica un discurs domnitorului Grigorie D. Ghica (1822) şi va fi prietenul şi sfătuitorul lui Tudor Vladimirescu. Este probabil şi printre primii noştri kantieni şi, desigur, primul mare erudit şi enciclopedist, în întrecerea în epocă cu Gh. Asachi din Moldova.

Felicităm pe profesorii şi elevii acestei şcoli tricentenare, Liceul „Gh. Lazăr", care elevi şi profesori cresc sub coroana acestui mare nume al culturii româneşti.

ŞTEFAN CEL MARE

(Urmare din pag. 1)

ţină ţara şi poporul, care pe bună dreptate l-a numit „cel Mare" şi implicit „Cel Sfînt".

Frumoasele sale pisanii de la numeroasele ctitorii ajunse pînă la noi, altele dispărute pe parcurs, documentele interne sau cele destinate străinătăţii, inscripţiile de pe mormintele înaintaşilor săi şi cea de pe mormîntul său de la Putna, nu pot fi o simplă titulatură cancelaristă sau o formulă protocolară. Ele sînt însăşi concepţia sa personală religioasă. În actele de danii, putem vedea pagini de o mare înălţime moral-religioasă şi frumuseţe sufletească. Recunoaştem nu numai limba, alcătuirea frazelor şi vorbirea personală a dreptcredinciosului voievod, ci mai ales adînca lui concepţie teologică, identică cu cea a Bisericii noastre.

După tradiţie Ştefan cel Mare purta cu sine, în special la nesfîrşitele sale războaie un triptic, care se păstrează la Muzeul Mînăstirii Putna. Pe steagul ţării, era brodat Sfîntul Marele Mucenic Gheorghe, considerat ca fiind patronul oştirii. Un exemplar se află în original, la Muzeul Militar Central din Bucureşti.

Elocventă este şi certitudinea marelui voievod în rolul şi necesitatea Sfintelor Slujbe ce se săvîrşesc în biserici şi mînăstiri, atît pentru cei vii, cît şi pentru cei adormiţi. Însuşi statorniceşte sorocul cu grijă, cu deplină cunoaştere a rînduielilor tipiconale, cu nestrămutată credinţă, nădejde şi dragoste de Dumnezeu şi de oameni, să fie pomenit în viaţă şi după moarte, după cum este obiceiul „Sfintei şi Dumnezeieştei Biserici Ortodoxe".

Veşnicia care urmează dincolo de mormînt n-a fost pentru el o simplă vorbă, ci o tainică realitate, pentru care s-a pregătit toată viaţa sa. Amănuntul biografic, redat de cronicarul Ion Neculce, în „O samă de cuvinte", cînd a cerut sfatul lui Daniil Sihastru, oglindeşte preţuirea sa pentru oamenii îmbunătăţiţi duhovniceşte din Carpaţii noştri, pe care uneori îi cerceta. Situaţie ce s-a repetat şi cu un alt pustnic din Dobrovăţul de lîngă Vaslui.

Biserica a cunoscut o înflorire necunoscută pînă la el. În Transilvania înfiinţează episcopia Vadului pe Someş şi cea a Feleacului de lîngă Cluj. Mitropolia ţării avea sufragane, episcopia de la Roman şi cea de la Rădăuţi, conduse de ierarhi cărturari şi patrioţi numiţi de el. Cu toţii sînt amintiţi în documentele vremii, în termeni foarte reverenţioşi, alături de egumenii mînăstirilor mari.

Corpul clericilor şi monahilor de toate gradele şi categoriile era destul de numeros. (La sfinţirea Mînăstirii Putna, din 3 septembrie 1470, au fost 64 slujitori numai la Sfîntul Altar).

Mărinimia sa sufletească s-a dovedit şi prin eliberarea din robie ca şi iertarea unor boieri fugari, ca Mihul şi alţii, care se făcea în prezenţa înaltului cler.

Înaintea bătăliei de la Războieni (1475) s-a hotărît post şi rugăciune, ca Dumnezeu să izbăvească ţara de primejdie. În general, nu şi-a atribuit sieşi numeroasele sale biruinţe şi realizări ci lui Dumnezeu. Iar atunci cînd a suferit şi cîte o înfrîngere, le-a considerat ca o pedeapsă de la Cel de Sus. Vedem în aceasta nu numai absenţa trufiei, dar şi faptul că denotă concepţia păcatului, inerent oricărui om virtuos, (III Regi VII, 46). Evenimentele istorice, transformările interne, viaţa prosperă şi duhovnicească a Bisericii îi formează un adînc univers spiritual creştin şi plin de responsabilitate.

Toate acestea le-a făcut ca un creştin convins, pentru mîntuirea sufletului său şi spre slava lui Dumnezeu, spre care şi-a îndreptat gîndurile şi nădejdea, ori de cîte ori a fost la vreo strîmtorare sau necaz, bucurie sau nenorocire.

A fost un inegalabil ctitor de mînăstiri şi biserici, pe care le-a înzestrat în bună parte. În vremea domniei sale artele bisericeşti iau o mare amploare. Raporturile între stat şi Biserică erau cele mai bune, mai armonioase şi pilduitoare.

Toate generaţiile de români de 5 secole ca şi astăzi, s-au închinat cucernic şi cu lacrimi, fac metanii şi sărută marmora de pe mormîntul său, în special fraţii noştri de peste Prut. De-asupra mormîntului veghează candela aprinsă de urmaşii săi, dovadă că chipul său străluceşte în simţirea românească, ca steaua polară, care nu apune niciodată.

Numele său e pe buzele tuturor românilor. E cunoscut şi lăudat în toate limbile pămîntului, căci aşa preamăreşte Dumnezeu, pe cei ce-L cinstesc pe El prin faptele lor, (Ps. 111, 6).

Vor şti poeţii şi scriitorii din totdeauna, să dea glas iubirii nemărginite, cu care de peste 4 veacuri poporul a înconjurat şi mai departe decît hotarele Moldovei, chipul de viteaz bun, cuminte şi sfînt al celui mai mare om, ce s-a ridicat dintre români, afirmă N. Iorga, iar C.C. Giurescu, istoric român din vremea din urmă, spune: „Această unanimitate de elogii ne arată cît de puternică a fost personalitatea lui Ştefan cel Mare, cît de mult a impresionat pe contemporani şi pe urmaşi. Chiar duşmanii au trebuit să recunoască marile sale însuşiri şi să se încline în faţa faptelor sale, care vorbesc mai limpede decît orice laude".

Aşteptăm cu bucurie duhovnicească, ziua de 2 iulie 1992, cînd şi Biserica va pronunţa oficial ACTUL DE CANONIZARE, a dreptcredinciosului voievod Ştefan cel Mare, consfinţind prin aceasta ceea ce, deja, poporul nostru a făcut-o imediat după moartea Măriei Sale; dată cînd vom înălţa rugăciuni şi cîntări, întru eterna sa pomenire, ca refrenul de la Icoasele Acatistului său: „Bucură-te Ştefane, purtătorule de biruinţă, mare voievod al Moldovei".

Sperăm şi credem că Actul Solemn va alina păsurile noastre, în special al fraţilor noştri români de peste Prut; nădăjduiam să ne vedem visul împlinit, prin „Unirea cea Mare".

Sfîntul Ioan Botezătorul

(Urmare din pag. 1)

Vameşilor le-a cerut să nu ia cu nimic mai mult decît este stabilit. Pe ostaşi i-a sfătuit să se mulţumească cu leafa tocmită şi să nu năpăstuiască pe nimeni.

Celor ce, în cugetele lor se întrebau dacă el este Hristos, le-a spus: „Eu botez cu apă, dar în mijlocul vostru se află unul pe care voi nu-l ştiţi, care vine după mine şi care a fost înaintea mea şi căruia eu nu sînt vrednic să-i desleg cureaua încălţămintei" (Ioan 1, 26—27). Acesta vă va boteza cu Duhul Sfînt şi cu foc. El are lopata în mînă şi va curăţi aria sa şi va aduna grîul în jitniţă, iar pleava va arde-o cu foc nestins" (Matei 3, 11—12).

În timp ce Ioan Botezătorul îşi dezvolta activitatea sa în părţile Iordanului, la Betabara, a venit a el Iisus, din Nazaretul Galileii, ca să-l boteze. Ioan nu-l ştia pe Iisus, dar a simţit apropierea Lui, ca înainte cu 30 de ani, cînd a tresăltat în pîntecele maicii sale, la intrarea Sfintei Fecioare Maria, în casa rudei sale, Elisabeta. În persoana lui Iisus, Ioan a văzut pe „Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatul lumii" (Ioan 1, 29). „Eu am trebuinţă să fiu botezat de tine şi tu vii la mine?" (Matei 3, 14). Astfel mărturisea Ioan, că Domnul Iisus, fiind fără păcat, nu are trebuinţă de pocăinţă şi de botez.[1] Iisus a cerut lui Ioan să-l boteze, pentrucă, în acel moment, Iisus a luat asupra sa păcatele altora şi vrea să izbăvească omenirea de păcate. Pentru stabilirea raporturilor normale ale omenirii cu Dumnezeu, omenirea nu mai era în stare să revină singură, prin mijloace proprii, fără ajutor de sus.[2] Ioan a pătruns înţelesul celor grăite de Iisus şi s-a învoit a-l boteza, spre a-şi da concursul la opera de mîntuire a neamului omenesc, pe care Iisus o avea de îndeplinit şi pe care avea să o înceapă atunci.[3]

Sentimentul de copleşitoare smerenie ce l-a stăpînit pe Ioan în faţa lui Iisus, este sugestiv exprimat de autorul sacrosanct, în cîntarea bisericească: „Venit-ai, Doamne, chip de rob luînd, botez cerşind, cel ce nu ştii de păcat. Văzutu-te-au apele şi s-au temut, cutremuratu-s-a Înaintemergătorul şi a strigat grăind: Cum va lumina sfeşnicul pe lumină? Cum va pune mîna robul pe Stăpînul?"

Dacă odinioară, porumbelul cu ramură de măslin în cioc i-a vestit lui Noe, că s-au retras apele potopului, de această dată Duhul Sfînt s-a pogorît din cer în chip de porumb, adeverindu-i lui Ioan, că Iisus este Mielul lui Dumnezeu.

Suprema dovadă, că Iisus este adevăratul Mesia, a fost mărturisirea Părintelui din ceruri, care a glăsuit: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit" (Matei 3, 17).

Pe cînd Ioan se afla la Enon, aproape de Salim, unde erau ape multe, oamenii veneau la el să se boteze. Ştiut este că şi Ioan şi-a avut ucenicii săi. Cu această ocazie, ucenicii lui Ioan au văzut, că mai mulţi sînt cei care se duc la Iisus, despre care Ioan a mărturisit de cea parte de Iordan. Aşa cum le-a spus anterior preoţilor şi leviţilor, le spune Ioan şi ucenicilor săi, că el nu este Hristos, dar a fost trimis înaintea lui spre a-i găti calea. „Bucuria mea s-a împlinit. Acela — adică Iisus — trebuie să crească, iar eu să scad" (Ioan 3, 29—30).

Iisus a spus despre Ioan, că „era făclia care arde şi luminează, şi voi aţi fost voioşi să vă veseliţi un timp întru lumina lui" (Ioan 5, 35). Aşa după cum luceafărul conteneşte de a-şi mai face vădită lumina sa, odată ce apare la orizont lumina soarelui, tot aşa Înaintemergătorul se retrage cu smerenie, cînd apare Hristos, care a spus despre sine: „Eu sînt lumina lumii; cel ce vine după mine nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii" (Ioan 8, 12).

Cu multă bunătate şi duioşie s-a despărţit Ioan de doi dintre ucenicii săi, de Andrei şi de Ioan, pescari de meserie, îngăduindu-le să-l urmeze pe Iisus, pe acest om şi Dumnezeu, spre a deveni pescari de oameni, în opera de zidire a împărăţiei lui Dumnezeu pe pămînt.

Sf. Ioan Botezătorul a fost omul cu principii solide de viaţă, bine determinate, de la care nu s-a abătut. N-a ştiut ce este compromisul şi nici teama de a spune pe faţă adevărul, oricare ar fi fost riscul pentru propria sa persoană. Pe tetrarhul Irod l-a mustrat cu asprime că nu i se cuvine să aibă de soţie pe Irodiada, femeia fratelui său Filip. Pentru aceasta, la îndemnul soţiei sale, Irod l-a pus pe Ioan în închisoarea din cetatea Macherus, de dincolo de Iordan, după cum atestă istoricul profan, Iosif Flaviu (născut în anul 37 după Hristos), în a sa Arheologia Iudeilor.[4] Irod n-a avut curajul să-l omoare pe Ioan, căci se temea de norod, care îl ţinea pe Ioan de prooroc (Matei 14, 5).

După ce solii i-au adus lui Iisus vestea, că Ioan a fost întemniţat, vorbind mulţimilor, Iisus a întrebat despre Ioan: „Ce aţi ieşit să priviţi în pustie? Oare trestie clătinîndu-se de vînt?..." (Luca 7, 24). Dacă mai tîrziu, B. Pascal în „Cugetări", publicate postum în 1670, a apreciat că „omul nu este decît o trestie, cea mai fragilă din natură, dar este o trestie gînditoare",[5] Domnul Hristos a grăit despre Ioan Botezătorul ca despre omul decis, neînfricat în faţa puternicilor zilei, neaplicat să oscileze mereu, alternativ, de partea unora şi a altora. În comparaţie cu proorocii, sf. Ioan Botezătorul, „om trimis de la Dumnezeu", a fost mai mult decît un prooroc... „Între cei născuţi din femei, nici unul nu este mai mare decît Ioan Botezătorul" (Luca 7, 28), desigur, excepţînd pe Domnul Iisus, care s-a născut din femeie, dar pe cale supranaturală, lipsit fiind de întinăciunea păcatului original.[6]

Istoria consemnează tragicul eveniment ce a avut loc la nelegiuitul ospăţ, de ziua naşterii lui Irod. Salomeia, fiica Irodiadei, a jucat în mijlocul ospăţului şi i-a plăcut lui Irod, care s-a legat cu jurămînt, că îi va da orice îi va cere. La îndemnul mamei sale, Salomeia a cerut capul lui Ioan Botezătorul. Irod i-a îndeplinit dorinţa şi aşa s-a sfîrşit viaţa Înaintemergătorului Domnului Iisus. În viaţa pămîntească, pe capul lui n-a strălucit cununa. Singura strălucire de care a avut parte, a fost strălucirea tipsiei de aur, pe care ţeasta capului său însîngerat a fost pusă, la nelegiuitul ospăţ al lui Irod.

În Iisus Hristos, care săvîrşea minuni, tămăduind toată boala şi neputinţa în popor (Matei 9, 35), Irod a văzut pe Ioan Botezătorul, sculat din morţi. Neliniştea continuă, de care Irod a avut parte, pînă la finele vieţii sale, a preînchipuit amara deznădejde a lui Iuda, pentru că a vîndut sînge nevinovat.

Cu aproximativ un an înaintea răstignirii Domnului Hristos, moartea sf. Ioan Botezătorul a preînchipuit patimile şi moartea lui Hristos Domnul pe cruce.

Ioan Botezătorul şi-a încheiat viaţa înainte ca Domnul Hristos să-şi desăvîrşească opera de mîntuire a omenirii. Dacă lui Avraam, care la mare depărtare în timp, l-a văzut pe Messia cu ochii credinţei sale, i s-a socotit credinţa ca dreptate (Galateni 3, 6) şi lui Ioan Botezătorul ,care prin botez a marcat începutul activităţii mesianice a lui Iisus, i s-a socotit credinţa întru dreptate. În mormînt cu trupul, în iad cu sufletul, Domnul Hristos a ridicat în rai, odată cu sufletele drepţilor (V.T.), şi sufletul sf. Ioan Botezătorul.[7]

Sf. Biserică pomeneşte cu evlavie strădania şi jertfa sf. Ioan Botezătorul şi se roagă lui, să fie pururea mijlocitor la tronul cresc.

1 Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, Cernăuţi, 1925, p. 156.
2 Gheorghiu V., op. cit., p. 157.
3 Gheorghiu V., op. cit., p. 158.
4. Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Mironescu, Bucureşti, 1925, p. 96 şi 126.
5 Dicţionar enciclopedic român, vol. III, Bucureşti, 1965, p. 679.
6 Gheorghiu V., op. cit., vol. II, Cernăuţi, 1927, p. 389.
7 Gheorghiu V., op. cit. vol. II, p. 390.

SUFLETUL PSALMILOR

Întotdeauna, poezia a mers mînă în mînă cu muzica. Ambele se desprind din taina sufletului — în iubire şi în durere.

Atît poezia cît şi muzica sînt menite să ne mişte sufletul. Poezia aceasta din psalmi este o poezie lirică. Exprimă un sentiment direct. Ea trezeşte în noi sentimentele sfîntului autor. Lirica psalmilor ne înalţă la cea mai înaltă stare a sufletului, unde ca de pe o culme privim cu simţăminte înălţate în acelaşi timp vremelnicia şi veşnicia lucrurilor. Este poezia ajunsă rugăciune.

Psalmii cuprind tot felul de rugăciuni: de cerere, de mulţumire, imne de slavă, imne de laudă. Psalmistul laudă pe Creator şi opera Lui — creaţiunea, cu imensitatea, perfecţiunea, armonia şi misterul ei. Psalmistul este un poet al sufletului. Mai mult decît măreţia lumii exterioare, el cîntă zbătania sufletului omenesc. Psalmii, culminînd cu Psalmul 50, am putea spune, că sînt un strigăt al chinului. E o frămîntare, o zbătanie a sufletului pătruns însă de o sfîntă nemulţumire. Sufletul psalmilor e ca într-un flux şi reflux, veşnic frămîntat, veşnic agitat, în care durerea creşte, dar niciodată nu ajunge la deznădejde. Este ca marea agitată de furtuni, dar dincolo de norii prăpăstioşi, din care ţîşnesc trăznete în căpriorii cerului, dincolo de ei licăre mereu zarea. Apoi se urcă — săgeată — în tril de ciocîrlie, în pulberea de sus a dimineţii şi coboară în singurătatea cîmpului, ca într-un joc plin de primejdii, cerînd milă şi îndurări de la Domnul.

Psalmistul e un suflet plin de nelinişti — de cele mai înalte nelinişti din cîte pot atinge sufletul omenesc —, dar zbătania sufletului său nu este din cauza chinuitoarelor întrebări asupra existenţei. Psalmistul nu e în căutarea lui Dumnezeu. La el sentimentul prezenţei divine îl întîlneşti la tot pasul.

Rugăciunile acestea din psalmi sînt pătrunse mereu de suspinele împăcării. Ele ştiu să ne vorbească despre pocăinţă. Aduc cu ele regretul păcatelor săvîrşite. David a fost mare în păcate, dar a fost mai mare în pocăinţă!

De aceea, psalmii sînt adînc umani. Pentru că cine citeşte în ei, parcă citeşte în sufletul său! Se potrivesc la toată lumea şi în toate timpurile. Pentru că sînt veşnici şi universali. Au o valoare veşnică şi universală.

Psalmistul ne înfăţişează icoana unui univers condus tainic de Dumnezeu. Cîntă opera Omului-Dumnezeu, adică Biserica lui Hristos. Se întreabă ce e omul, obîrşia sa, natura şi soarta sa? Contemplă pe Dumnezeu care nu este un Iehova răzbunător, ci stăpîneşte cu bunătate şi iubire peste viaţa ascunsă a popoarelor. El nu este numai stăpînul suprem al naturii, ci al naţiunilor. Naţiunile sînt de la Dumnezeu şi drumurile naţiunilor duc pe drumul lui Dumnezeu.

Psalmistul are imagini de o săgetătoare frumuseţe, îmbrăţişînd urcuşul de la slăbiciunile firii, pînă la splendorile veşnice. Regele David — profet şi poet —, în versul organelor sale, calcă tonalităţi de la cele mai profunde, mai grave, pînă la cele mai sublime. Dă expresiune bucuriei, de la cea mai vie bucurie pînă la cea mai cutremurătoare durere.

Sufletul psalmilor ne atinge, ne face să gîndim, ne conving şi deşi frămîntat de atîtea nelinişti, are totuşi darul să ne liniştească pe noi, pentru că ne poartă paşii sigur către Dumnezeu.

Dar pentru aceasta, trebuie să revii cît mai des asupra lor, să meditezi şi să stărui meditînd, pentru a afla înţelesul, care scînteie printre rînduri ca o sevă abundentă, sau mai degrabă, alunecînd ca un argint viu. Pentru că în poezie lucrurile nu se dau pe faţă, nu le spui pe nume, categoric, ci totul se simte şi se presimte.

Dacă am trăi în acest suflet al psalmilor — în lirica şi mistica lor profundă — am cîştiga o biruinţă mare asupra sufletului nostru şi, poate cea mai mare, definitivă, aceea care ne poate smulge din cotidian şi ne mută gîndul la eternitate — însemnîndu-ne viaţa. Pentru că psalmii au un suflet şi un farmec al lor propriu, un farmec puternic, un farmec neînvins, un suflet şi un farmec sfînt! În ei se poate gusta chiar muzica cuvîntului.

De aceea, Coşbuc avea nespusă dreptate cînd izbucnea într-un elan de admiraţie, la adresa Psalmistului:

„O înaltule psalmist,
Mare ţi-e cuvîntul!...".

Preot Lăudatu Vasilescu

Cîteva gînduri la sfîrşit de an şcolar

După Revoluţia din decembrie 1989, s-au prăbuşit şi stăvilarele care opreau religia la distanţă de Şcoala românească.

Acest obiect de studiu de-acum se reîntoarce „acasă", dar puţin timid, cu destule „răni" şi cu alte multiple neajunsuri şi cu încă unele uşi deschise abia pe un sfert sau pe jumătate...

Ţinînd însă cont de momentul de tranziţie, am depus, de la început, tot efortul, la două din şcolile cartierelor Sibiu-Trei Stejari şi Vasile Aaron, ca să reînnodăm acest fir de legătură între Biserică şi Şcoală. Şi aceasta, pentru că Biserica şi Şcoala au fost factorii preponderenţi de educaţie şi cultură, care şi-au împletit destinul istoric pe întreg spaţiul geografic de afirmare şi dăinuire a poporului român, dintotdeauna, Excepţie, drumul calvarului prin care am trecut.

Acelaş lucru făcîndu-l şi colegul meu P. C. Pr. S. Filimon, de la parohia II, trebuie s-o spunem că din prima zi am aflat multă bunăvoinţă, înţelegere şi dorinţă de colaborare, la organele directoare ale celor trei şcoli din cartier şi nu mai puţin la cadrele didactice, dispuse să ajutăm împreună tînăra generaţie de elevi, pentru a se forma ca oameni de nădejde ai unei societăţi româneşti libere.

De aceea, ca să putem acoperi numărul mare de clase, am apelat la cîţiva studenţi teologi de la Institutul Teologic Ortodox din Sibiu, cu avizul rectoratului şi pe baza unui program stabilit în consultare cu direcţiunea şcolilor respective, nr. 17, 24 şi 4, am reuşit într-o oarecare măsură, să desfăşurăm un program alcătuit din rugăciuni, cîntări religioase şi colinde, precum şi expuneri generale de cunoştinţe religioase, fără accent confesional, fapt care a contribuit la o mai accentuată înfrăţire între elevii din clase şi o îmbunătăţire a disciplinei şcolare.

Elevii au hotărît deja în unele clase, la prima oră, cînd intră profesorul, să înceapă programul zilei, cu o rugăciune din cele învăţate, spre surpriza dascălilor şi o firească bucurie, aşa cum de alt fel şi începutul anului şcolar s-a făcut cu slujbă religioasă la şcolile respective.

Doctorandul în Teologie, Nicolae Neagu, în calitate de catehet şi profesor de muzică la şcoala nr. 24, a iniţiat şi un cor de şcolari cu care a prezentat frumos o suită de colinde tradiţionale, doi ani la rînd, la biserica „Sf. Arhangheli", reuşind să urce şi pe podiumul Casei de Cultură, spre bucuria părinţilor şi a tuturor celor care salutau străvechea şi noua afirmare a şcolărimii.

Pentru stimularea elevilor, în decursul anului şcolar 1990/1991, am reuşit să repartizez, în mod gratuit, elevilor de la şcoala nr. 17, peste 600 broşuri (cărţi de religie) şi cca 200 calendare-cărticele, iar în anul şcolar 1991/92, apreciind şi cinstind, fireşte mai modest, rîvna unor şcolari la ora de religie, cu ocazia încheierii anului şcolar de la şcoala nr. 17, în ziua de vineri 12 iunie 1992, într-o atmosferă de sărbătoare, cu staţie de amplificare, prezenţi fiind conducerea şcolii, cadrele didactice, mulţi părinţi şi elevii tuturor claselor, în careu, festivitatea s-a început cu rugăciunea *Tatăl nostru*, rostită de toţi elevii, apoi o scurtă slujbă religioasă de mulţumire şi cîteva cuvinte potrivite momentului.

Directorul şcolii, rostind cîteva cuvinte de suflet, anunţă programul cu partea de manifestare artistică a elevilor sub îndrumarea cadrelor de specialitate, în aplauzele întregii asistenţe.

Oferindu-ni-se prioritate, personal am acordat premii celor mai buni elevi la ora de religie, din clasele VIII, VII, VI şi V, în cărţi de rugăciuni, inclusiv unor elevi buni, de altă confesiune.

Urmînd premierea de către cadrele didactice, a celor mai sîrguincioşi elevi din toate clasele, concomitent le-am oferit premianţilor şi din partea noastră cîte-o cărticică religioasă, felicitînd, în parte pe fiecare premiant şi oferind în total cca 300 de exemplare, plus 30 de Cărţi de rugăciuni, mai bogate.

La şcoala nr. 24 s-au oferit ca premii elevilor, medalioane cu Maica Domnului, broşurele religioase şi cărţi de rugăciuni.

În urma experienţei de doi ani, e un hotărît pas înainte, cu speranţa că aşa cum se doreşte de majoritatea poporului român, religia îşi va relua locul ei legitim în programa de învăţămînt, spre binele Şcolii şi al Bisericii, spre folosul întrebului nostru popor. E vremea să nu întîrziem reducerea în matcă a unei colaborări atît de fructuoase şi atît de benefice.

Preot Nichifor Todor

Întîlnire cu distinsul arhimandrit ILIE CLEOPA

Mă găseam în lagărul de muncă silnică de la Baia Sprie în 1951, cînd am auzit pentru prima dată numele acestui monah al nostru. Sosise atunci în lagăr un nou condamnat, ieromonahul greco-catolic. Loluţiu, originar din părţile Făgăraşului, doctor în teologie de la Roma şi cu studii de filozofie. I-am ieşit în întîmpinare cu inima deschisă şi, după prezentare, l-am întrebat: Ei! — Ce mai e nou în ţară şi în Biserică?

El mi-a răspuns: în ţară comunismul strînge „chinga" serios. În Biserica ortodoxă, să ştiţi că pe lîngă cel mai mare călugăr, pe care-l ştiam pînă acum şi care este Arsenie Boca de la Sîmbăta, mai există încă unul tot atît de vestit, Ilie Cleopa de la Sihăstria. Cunoscusem îndeaproape pe Arsenie Boca, şi-l preţuiam mult. Era o culme. Sfinţenia lui se evidenţia, imediat ce te apropiai de el, prin nişte emanaţii care pare că te atingeau fizic. Ştiam multe lucruri minunate despre el şi aflasem că în 1948 a fost arestat şi el. Era într-adevăr o culme. Şi iată acum „o altă culme": Ilie Cleopa. Ardeam de dorinţa de a-l vedea şi de a-l cunoaşte. In 1959 sosi la Aiud în temniţă un colaborator intim al lui I. Cleopa, talentatul şi admirabilul călugăr Arsenie Papacioc.

El mi-a povestit multe despre I. Cleopa şi cum a sărit pe fereastră şi s-a ascuns în pădure, iar el, Arsenie, n-a mai avut timp să fugă şi a fost arestat. Doream deci a-l cunoaşte direct. Dar ocazia mi s-a ivit abia prin 1975 după ce mă mutasem din Transilvania în Moldova. Auzisem că el a vindecat o nepoată a lui Geo Bogza, cu care acesta, neputîndu-şi vindeca nepoata în ţară, s-ar f dus cu ea în vestul Europei şi a trecut şi Oceanul — dar fără folos. Iar I. Cleopa ar fi vindecat-o îndată prin rugăciunile sale. Şi acest lucru l-ar fi zguduit profund pe Geo Bogza, care, om cinstit, de atunci şi-ar fi schimbat atitudinea faţă de sfînta Biserică şi de slujitorii ei. Într-o după masă am poposit la Sihăstria.

Frumoasă mănăstire! Loc retras între dealuri, cu lucrări în continuare pentru îmbunătăţiri. După ce am stat de vorbă cu unii călugări ai mînăstirii, dintre care unii mă cunoşteau după nume, am solicitat promisiunea să mă întîlnesc cu marele monah Cleopa. După puţină aşteptate, liber — căci mulţi voiau să-l vadă —, a binevoit să mă primească.

Fire deschisă şi plină de har, s-a dezvăluit îndată şi mi-a spus o mulţime de lucruri frumoase. Timpul trecea, dar nu mă lăsa să plec, deşi stătusem vreo două ore. Şi era o visterie din care primeam şi eu acum cîte ceva din frumuseţile ei. A confirmat vindecarea nepoatei lui G. Bogza. Deci nu era o poveste. Era o realitate. Harul lui Dumnezeu a curs peste nepoată, dezlănţuit de rugăciunea cuviosului călugăr, ca să-l scoată pe unchi din împietrirea lui. Şi l-a scos. Astfel a deschis drumul mîntuirii amîndurora. Mi-a spus multe ca şi cînd ne-am fi cunoscut de mult. Dar notez un fapt, spre a nu fi uitat. Şi îl spun acum pînă mai trăieşte marele călugăr, spre a putea fi confirmat de dînsul, dacă cineva l-ar pune la îndoială, şi pînă a nu muri eu, eventual, căci sînt acum la vîrsta înaintată de 85 de ani. Iată faptul povestit de prea cuvioşia sa: „Într-o seară era la mine Mihail Sadoveanu, marele scriitor. El mi-a zis: Cleopa fugi pînă la Iaşi, că astă seară primesc hapul mitropolitul Sebastian (Rusan) şi episcopul de la Arad, Magheru. Am spus: Nu mai pot ajunge, e tîrziu... Dar el a spus: Nu cu trenul, du-te repede cu maşina mea. Du-te şi spovedeşte-l şi împărtăşeşte-l. Poate îl prinzi viu. Am plecat în grabă. Cînd am intrat în palatul mitropolitan, mitropolitul era înlemnit pe scaun cu o mînă în sus". L-am întrebat: de ce l-au ucis?

Mi-a răspuns: „Se bucura de trecere, dar vorbea prea deschis. El spunea oamenilor: „Nu vă luaţi după ăştia care zic că nu există Dumnezeu: ăştia-s nişte nebuni. Cum să nu existe Dumnezeu? Cine le-a făcut toate?"

Scriu acestea pentru că unii confraţi greco-catolici accentuează prea mult suferinţele ce le-au îndurat în timpul prigoanei comuniste pînă la moartea lui N. Ceauşescu, şi au impresia că episcopatul nostru ortodox a stat pe roze, precum şi preoţii ortodocşi.

Mărturisesc că atunci cînd biserica greco-catolică în octombrie 1948 a fost desfiinţată şi protopopul ortodox de la Alba Iulia, Baba mi-a adus ştirea aceasta, am simţit o mare durere. Şi asta pentru maniera în care se făcea trecerea şi pentru asuprirea şi suferinţele celor ce refuzau să treacă la sfînta noastră Biserică. Dar durerea

(continuare în pag. a 4-a)

Preot N. Grebenea

IOAN HELIADE RĂDULESCU 1802 — 1872

Anul acesta I. H. Rădulescu, ucenic al lui Gh. Lazăr, este dublu aniversat: 190 de ani de la naştere şi 120 de la moarte.

Înzestrat cu o inteligenţă vie, întotdeauna gata să prindă adevăratele nevoi ale vieţii spirituale el ajunge un factor însemnat pentru mişcarea culturală a timpului său pe care o organizează şi o îndrumează. De numele lui se leagă acţiunea de înnoire a literaturii în Ţara Românească.

Depăşind pe Gh. Asachi în Moldova, Heliade este personalitatea complexă care stăpîneşte prin diversitatea preocupărilor sale toate ramurile de activitate culturală a timpului; se impune ca un adevărat deschizător de drum şi un îndrumător al spiritului public, prin toate mijloacele ce-i stăteau la dispoziţie: şcoală, presă, teatru, literatură, politică etc.

Heliade este sufletul şcoalei naţionale, căreia îi dă şi o justificare principială. Grecii şi Românii grecizaţi susţineau imposibilitatea unui învăţămînt românesc, deoarece limba română este incultă şi nu poate exprima idei înalte şi sentimente alese. Împotriva acestora Heliade tipăreşte la Sibiu Gramatica sa (1828) cu scopul de a fixa regulile care să-i asigure corectitudinea vorbirii şi a scrisului şi de a o îmbogăţi şi a o îndruma spre mijloace superioare de expresie, care să facă din ea un adevărat instrument de cultură. El îşi exprimă ideile în prefaţa Gramaticei sale. Aci dă o soluţie fericită problemei neologismelor, precizînd de unde, cînd şi cum trebuie luate. Recomandă şi se pronunţă pentru o ortografie fonetică. Arată apoi nevoia unui Dicţionar al limbii române şi a unei Academii, care să fixeze principiile unei limbi literare.

Un punct însemnat al programului său cultural a fost şi scoaterea unei gazete româneşti. În 1829 tipăreşte primul ziar „Curierul Românesc", care marchează un eveniment important în istoria presei româneşti. La început ziarul a avut un caracter informativ, devenind mai tîrziu o tribună naţională, pusă în slujba luminării neamului şi a trezirii unei conştiinţe naţionale. În curînd urmează şi un „Adaus literar", iar din 1836 apare un supliment „Curierul de ambe sexe", suspendat în 1848. Reapare în 1859, dar este suprimat după trei numere.

Ca om al teatrului, Heliade a fost unul din întemeietorii acestui templu de artă în Muntenia. În 1833 înfiinţează în Bucureşti „Societatea Filarmonică", care urmărea promovarea culturii româneşti prin înfiinţarea unui teatru naţional. Societatea Filarmonică a deschis o şcoală de muzică şi artă dramatică, care a dat primii actori români şi a editat „Gazeta teatrului naţional". În 1852 s-a zidit Teatrul Naţional din Bucureşti.

Heliade a fost şi promotorul unui nou curent literar, prin punerea scriitorilor în legătură cu capodoperele Apusului. Noua orientare are o fericită înrîurire asupra literaturii noastre începătoare. Traducerile din capodoperele apusene obişnuiesc publicul cu o literatură aleasă, îi formează gustul literar şi pregătesc limba română pentru lucrări originale. Îndrumarea aceasta a dat însă şi roade cu mult mai însemnate. Îndreptînd pe tinerii poeţi spre poezia romantică franceză, ea le stimulează forţele poetice şi formează scriitori de reală valoare.

Heliade este şi primul nostru prozator modern, care aduce însuşiri de povestitor, dar şi o putere de descriere vie şi colorată, neîntrecută pînă la el. Vechea proză românească, greoaie prin felul ei, capătă o cursivitate şi o mlădiere, cu care Heliade ne dă schiţe şi chiar tipuri reuşit prinse.

Ca poet, în tinereţe, scrie sub influenţa curentului neogrecesc, iar mai tîrziu se îndreaptă spre romantismul francez, sub influenţa căruia a folosit motive de inspiraţie naţională şi credinţele noastre populare în balada „Sburătorul", singura poezie cu o notă originală. A scris fabule şi satire. Neraportîndu-se la defectele omeneşti, ci la viaţa politică din acel timp, ele nu au decît o însemnătate istorică. Opera sa „Mihaida" este cea dintîi încercare de epopee naţională.

Heliade s-a ocupat şi de problema limbii noastre literare. Luptă cu energie pentru formarea unei limbi literare, care, avînd la bază pe cea bisericească, înţeleasă şi folosită de toţi românii, să primească formele cele mai alese, mai eufonice şi mai sonore din graiul vorbit în toate ţările româneşti şi să ajungă astfel instrumentul literar comun al tuturor românilor. Printr-o astfel de limbă literară unică, Heliade voia să creeze şi o literatură românească comună. Planul nu a reuşit din cauza procesului de italienizare, care a creat o limbă artificială, improprie creaţiilor artistice.

Heliade este şi cel dintîi critic literar. El a descoperit şi încurajat talentele tinere şi s-a ridicat autoritar împotriva pseudoscriitorilor. Prin însemnările sale critice el a semnalat şi înregistrat toate producţiile literare ale vremii. Aprecierile sale erau considerate ca for hotărîtor în valoarea unui scriitor sau a unei opere.

Om de o inteligenţă rară, Heliade, deşi autodidact, a fost de o receptivitate şi o mobilitate spirituală uimitoare, reuşind să se manifeste simultan în mai toate domeniile de activitate omenească. Prin aspectele multiple ale prodigioasei sale opere Heliade rămîne un mare izvor de activitate intelectuală, iniţiatorul şi organizatorul culturii moderne a neamului său şi cea mai reprezentativă personalitate a epocii sale.

Pentru aceste merite deosebite, în semn de recunoştinţă, Academia Română l-a ales cel dintîi preşedinte al ei, posteritatea l-a numit „părintele literaturii române", iar un istoric literar (V. A. Urechea) l-a caracterizat: „Heliade n-a fost un om, ci o epocă".

Prot. Ieremia B. Ghiţa

Canonizări de sfinţi români

(urmare din pag. I-a)

arhierei, preoţi şi diaconi s-a îndreptat, în procesiune, de la Palatul Patriarhal spre biserica Sf. Ierarh Spiridon cel Nou, fiind precedat de purtătorii icoanelor sfinţilor nou canonizaţi, de monahi şi o imensă mulţime de credincioşi. După săvîrşirea Sf. Liturghii, s-a citit Actul sinodal de proclamare a sfinţilor şi s-au sfinţit icoanele lor, care au fost prezentate credincioşilor. Corul a interpretat în acest timp troparele sfinţilor respectivi. Importanţa unică a evenimentului a fost subliniată într-un cuvînt vibrant de Întîi Stătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Teoctist.

*

Cultul sfinţilor în Biserică a început din primele ei zile de existenţă cu cinstirea martirilor, aceşti eroi ai credinţei, care au înfruntat cu curaj moartea mărturisindu-L pe Hristos. Credincioşii i-au venerat, săvîrşind Sf. Liturghie pe mormintele lor şi invocîndu-i în rugăciunea lor. El s-a extins — după epoca de persecuţie a Bisericii primare — ca cinstirea eroilor ascezei care au luat locul martirilor în trăirea maximală a Evangheliei, cu venerarea Părinţilor bisericeşti care şi-au pus viaţa pentru puritatea credinţei şi cu alte categorii de credincioşi de toate vîrstele şi ocupaţiile, de la copii şi simpli muncitori casnici pînă la împăraţi. Numele lor au fost înscrise în Martirologii şi Sinaxare pe care bisericile mari le păstrau cu sfinţenie, recomandîndu-le spre cinstirea credincioşilor.

Semnele după care se judecă sfinţenia unei persoane sînt în general acestea:

— ortodoxia credinţei sale,

— moartea martirică pentru dreapta credinţă sau suferirea cu bărbăţie a oricăror primejdii şi chinuri pentru dreapta credinţă,

— o viaţă evlavioasă închinată total lui Hristos şi semenilor, fondată pe Sf. Taine, rugăciune, post (asceză) şi dragoste jertfelnică,

— puterea de a săvîrşi minuni în timpul vieţii sau după moarte,

— proslăvirea trupului după moarte (sf. moaşte). Ultimele două semne nu sînt obligatorii pentru toţi sfinţii întrucît ele aparţin intervenţiei exclusive a lui Dumnezeu în viaţa unui credincios.

De fapt în sfînt, Biserica nu cinsteşte natura umană, înclinată spre păcat, ci lucrarea Duhului Sfînt care o purifică şi o sfinţeşte, făcînd-o astfel părtaşă dumnezeieştii firi (II Petru 1, 4). În această privinţă Î. P. S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei s-a exprimat minunat cu prilejul proclamării solemne, la Putna, a canonizării Dreptcredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt: În sfînt, a spus în esenţă Î. P. S. Sa, Biserica cinsteşte lucrarea lui Dumnezeu în om şi nu natura umană, cu slăbiciunile ei. În Apostolul Pavel nu cinstim pe prigonitorul Bisericii, ci pe „Apostolul neamurilor" convertit prin minune la Hristos, după cum în Maria Egipteanca nu venerăm firea ei căzută, ci pocăinţa ei şi înălţarea prin har pînă la asemănarea cu îngerii.

Sfinţenia este roada Duhului Sfînt în viaţa creştină, iar scopul Bisericii este tocmai sfinţirea vieţii noastre prin împărtăşirea Duhului Sfînt în Sfintele Taine, care culminează cu Euharistia (Împărtăşania). Sfinţenia sfîntului nu-i altceva decît participare şi reflex al sfinţeniei absolute a lui Dumnezeu, care se proslăveşte întru sfinţii Săi. „Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Lui", zice Psalmistul (Ps. 67, 36). Biserica este comuniunea sfinţilor şi a celor care tind spre sfinţenie prin mijloacele amintite mai sus. Nici nu se poate concepe o Biserică fără sfinţi, căci în ea n-ar mai lucra Duhul Sfînt, Sfinţitorul vieţii. O biserică fără sfinţi nu mai are nimic sfînt în ea şi este o ofensă la adresa Duhului Sfînt. Dar sînt sfinţi cunoscuţi şi necunoscuţi. Cei dintîi intră în conştiinţa semenilor şi a urmaşilor lor şi astfel Dumnezeu îi descoperă lumii ca sfinţi. Ceilalţi, mult mai numeroşi, sînt ştiuţi numai de Dumnezeu, dar nu sînt mai puţin sfinţi şi mijlocitori înaintea lui Dumnezeu pentru noi. De aceea Biserica în înţelepciunea ei divină a rînduit o *Duminică a tuturor sfinţilor*, prima Duminică după Rusalii, însemnînd şi prin aceasta că Duhul Sfînt este pricina sfinţeniei sau că roada Lui în lume nu-i alta decît sfinţenia. Iar de acum înainte, a doua Duminică după Rusalii va fi consacrată *Sfinţilor români*, cunoscuţi şi necunoscuţi. Căci pămîntul românesc şi Biserica noastră au odrăslit o mulţime de sfinţi pe care numai Dumnezeu Cel ce i-a sfinţit îi cunoaşte.

Venerarea sfinţilor constă în cinstirea zilei lor şi prin rugăciuni adresate lor ca să mijlocească pentru noi înaintea lui Dumnezeu. Dacă Apostolii cereau credincioşilor din vremea lor să se roage pentru ei, cu cît mai mult noi trebuie să cerem rugăciunea fraţilor noştri şi în primul rînd rugăciunea sfinţilor. Sf. Ioan a văzut în Apocalipsa sa pe îngerul Domnului care aducea „tămîie împreună cu rugăciunile tuturor sfinţilor pe jertfelnicul dinaintea tronului" divin (Apoc. 8, 3). Să invocăm zilnic pe sfinţii din calendar prin rugăciuni scurte repetate de cîteva ori: Sfinte (N) roagă-te lui Dumnezeu pentru mine păcătosul!, încheind cu formula „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfîntului (N), miluieşte-mă pe mine păcătosul!"

Convocarea şi tematica unui Sinod Ecumenic

(Urmare din pag. 1)

continuate de Duhul Sfînt, Mîngîietorul (Paracletul). Aceste atitudini umane sînt arhicunoscute din Paradis, cînd protopărinţii Adam şi Eva, ademeniţi de Lucifer, au călcat porunca divină, mîncînd din pomul cunoaşterii binelui şi răului. Un contestator va fi şi filozoful Fr. Nietzsche, care va elimina aceeaşi poruncă divină, preconizînd o viaţă „dincolo de bine şi de rău".

Drumul adevărat al Creştinismului merge înainte, în rînd cu viaţa, dar punţile arse trebuie să fie refăcute din momentul desfiinţării lor. Bisericile creştine vor putea ţine alt Sinod Ecumenic şi alcătui o „Teologie Ecumenică", numai atunci cînd se vor înfrăţi din nou, eliminînd piedicile din calea lor şi acordînd supremaţie divinului. Cît priveşte tematica unui viitor Sinod Ecumenic, ea se impune de la sine, reluîndu-se dezvoltarea istorică doctrinară şi canonică de unde s-a oprit. In această privinţă, precizăm că dogma hristologică este cea mai dezvoltată, apoi ar urma: dogma mariologică, dogma ecleziologică şi dogma eshatologică (a evenimentelor ultime ale lumii, omului, judecăţii de obşte etc.). Ar urma alcătuirea ecumenică a unei *Mărturisiri de credinţă* şi precizări doctrinare despre rău (ponirirologia), har (haritologia), existenţa divină (teologia), nemurire (antropologia), mediul existenţial cosmic (ecologia) şi universal (cosmologia), precum şi mîntuirea subiectivă (soteriologia), legată de gnoseologie, cunoaştere sau gnoză mistică, asceza şi sfinţenia (aghiologia) şi, în sfîrşit, activitatea paracletică a Duhului Sfînt (pnevmatologia). Deocamdată, se profilează posibilitatea ţinerii unui Sinod panortodox la Constantinopol, sub conducerea patriarhului Bartolomeu, adică a celor 14 Biserici ortodoxe existente. Hristocentrismul trebuie să fie ţelul ortodox, romano-catolic şi protestant. În felul acesta, se va ajunge la o dezvoltare normală firească, doctrinară a Creştinismului şi se va relua de unde s-a frînt viaţa comună religioasă, pentru îndeplinirea mîntuirilor subiective.

Bibliografie: R. Janin, *Les églises orientales et les rites orientaux*, Paris, 1955; Henri Verbist, *Les grandes controverses et l'Eglise contemporaine*, Verviers, 1971; R. Bultmann, *Das Urchristentum im Rahmen der antiken Religionen*, Zürich, 1940; Fernand Heyward, *Les Conciles oecuméniques*, Paris, 1961; Jean Daniélou etc., *Le catholicisme*, Paris, 1974; E. J. Mascall, *The secularisation of Christianity*, London, 1965; S. Bulgacoff, *L'Orthodoxie*, Paris, 1958 etc.

INFORMAŢII

— În zilele de 19 şi 20 iunie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a luat parte la Bucureşti, la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.

— Duminică, 21 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie arhierească alături de ceilalţi membri ai Sf. Sinod în biserica „Sf. Spiridon Nou" din Bucureşti, prilej cu care au fost proclamaţi în chip solemn sfinţii români canonizaţi recent.

— Luni, 22 iunie a.c., Î.P.S. Mitropolit a participat la acordarea titlului de doctor honoris causa al Universităţii din Bucureşti, P.C. Pr. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae.

— Marţi, 23 iunie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus.

— Miercuri, 24 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica cu hramul „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul" în Cartierul Hipodrom IV Sibiu. Cu acest prilej, Î.P.S. Sa a adresat credincioşilor prezenţi la Sf. Liturghie un bogat cuvînt de învăţătură legat de viaţa şi activitatea Sf. Ioan Botezătorul.

— Vineri, 26 iunie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe Dl. G-ral Maior Ghiţacu Ioan, comandantul Institutului de Transmisiuni „DECEBAL" din Sibiu. În aceeaşi zi seara, Î.P.S. Sa a oficiat slujba Vecerniei în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu ocazia primirii delegaţiei de monahi greci de la Mănăstirea Xiropotamu din Sf. Munte Athos, veniţi în pelerinaj în ţara noastră şi care au adus cu ei o bucăţică din lemnul Sf. Cruci.

Î.P.S Sa a adresat cu acest prilej un cuvînt de bun venit oaspeţilor, arătînd legăturile dintre Biserica noastră şi Muntele Athos, legături concretizate în numeroase danii pe care domnitori şi vlădici români le-au făcut mînăstirilor de acolo.

— Sîmbătă, 27 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la festivităţile prilejuite de împlinirea a 50 de ani de la înfiinţarea Transmisiunilor, a Şcolii de ofiţeri şi a Centrului de Instruire a Transmisiunilor, organizate la Sibiu.

Î.P.S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a monumentului lui Decebal, adresîndu-se apoi celor prezenţi la festivitate, subliniind rolul Bisericii noastre strămoşeşti în viaţa şi cultura poporului român.

— Duminică, 28 iunie, a.c., Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a Bisericii cu hramul „Sf. Apostoli Petru şi Pavel" şi „Sf. Martiri brîncoveni" din Sibiu-Cibin (Biserica dintre brazi), împodobită recent cu o frumoasă pictură în stil neobizantin şi mobilier nou prin jertfelnicia credincioşilor parohiei în frunte cu P.C. Parohi, Mihai Sămărghiţan şi Traian Bîrsan, (amănunte în numărul viitor).

— Luni, 29 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la festivităţile prilejuite de sfinţirea noii biserici de la Mănăstirea Rîmeţ, jud. Alba şi a canonizării Sfîntului Ierarh Ghelasie de la Rîmeţ.

Î.P.S. Sa a rostit, în cadrul Sf. Liturghii oficiate de un sobor de arhierei şi preoţi în frunte cu P.F. Teoctist, Patriarhul României, un cuvînt de învăţătură legat de importanţa actului canonizării sfinţilor români.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a citit tomosul patriarhal de canonizare a Sf. Ierarh Ghelasie de la Rîmeţ.

Î.P.S. Sa a hirotesit apoi întru stavroforă pe P. Cuv. Ierusalima Ghibu, stareţa Mînăstirii Rîmeţ. *Arhid. Visarion Bălţat*

— Din încredinţarea Î.P.S. Antonie, Duminică, 7 iunie 1992, P.S. Serafim Făgărăşanul a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia Aţel, prot. Mediaş, restaurată prin osîrdia preotului Ioan Rusu. După Sf. Liturghie arhierească s-a sfinţit de asemenea locul pe care se va amenaja o nouă biserică, în centrul comunei, prin transformarea fostului sediu al C.A.P. După masă, P.S. Sa a săvîrşit slujba Vecerniei în parohia Saroş, păstorită de vrednicul preot Iulian Gherman.

— Sîmbătă, 13 iunie, P.S. Serafim a participat după Vecernia de seară la Adunarea Oastei Domnului, în catedrala mitropolitană din Sibiu, adresînd cuvînt de învăţătură despre „Întemeierea Bisericii şi trăsăturile ei fundamentale după cartea Faptele Apostolilor".

— În Duminica Rusaliilor, P.S. Episcop Serafim a săvîrşit Sf Liturghie împreună cu un sobor numeros de preoţi şi diaconi, avîndu-l în frunte pe P.C. pr. prof. Vasile Mihoc, în cimitirul din Sibiu în apropierea mormîntului părintelui Iosif Trifa, reprezentantul de frunte al Oastei Domnului. Au participat mii de credincioşi din Oastea Domnului veniţi din toate colţurile ţării. În încheierea adunării, P.S. Serafim a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură îndemnînd pe fraţii ostaşi la statornicia în dreptа credinţă, la post şi practicarea regulată a spovedaniei şi împărtăşirii cu Sf. Taine.

Seara, P.S. Sa a fost din nou prezent în catedrala mitropolitană cu cuvînt de învăţătură pe marginea sărbătorii Rusaliilor.

— A doua zi de Rusalii, P.S. Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană şi a vorbit despre „Lucrarea Duhului Sfînt în oameni şi în lume".

— Marţi, 16 iunie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie şi Taina Sf. Maslu la Schitul „Chilii" din Sibiel. La momentul potrivit a tuns în monahism pe rasofora Mihaela Cîrstinoiu, numită stareţă.

— Miercuri, 24 iunie, la invitaţia P.S. Andrei al Alba Iuliei, P.S. Serafim Făgărăşanul a participat la privegherea de noapte şi apoi a slujit Sf. Liturghie împreună cu P.S. Andrei la Schitul Sf. Ioan Botezătorul din Alba Iulia. Atît seara la priveghere, cît şi în cadrul Sf. Liturghii, P.S. Sa s-a adresat credincioşilor cu cuvinte mişcătoare inspirate din Praznicul Naşterii Sf. Ioan Botezătorul.

— Însoţind delegaţia călugărilor atoniţi veniţi în ţara noastră în procesiune cu lemnul Sf. Cruci, sîmbătă seara (27 iunie) P.S. Serafim a săvîrşit împreună cu P.S. Andrei, în catedrala din Alba Iulia, slujba Vecerniei şi a Acatistului Sf. Cruci. În aceeaşi seară, cei doi ierarhi împreună cu mulţimea de credincioşi prezenţi în catedrală au primit pe P.F. Părinte Patriarh Teoctist, sosit în Alba Iulia pentru a sărbători Duminica Sfinţilor Români.

— A doua zi, P.S. Sa, împreună cu P.S. Andrei al Alba Iuliei, a slujit Sf. Liturghie în Catedrala din Alba Iulia. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P.F. Părinte Patriarh a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură şi a proclamat solemn „Duminica Sfinţilor Români", rînduită de Sf. Sinod a fi prăznuită a doua duminică după Rusalii.

— Luni, 29 iunie P.S. Serafim a participat împreună cu un numeros sobor de ierarhi şi preoţi şi o imensă mulţime de credincioşi la sfinţirea noii biserici de la Mănăstirea Rîmeţ, săvîrşită de P.F. Părinte Patriarh Teoctist.

De la Rîmeţ, P.S. Sa a însoţit mai departe delegaţia de călugări la Cluj, Baia Mare, mînăstirea Rohia, Rozavlea, mînăstirea Moldoviţa şi mănăstirea Putna.

Ortodoxia şi „fiara apocaliptică"

Vedeţi ce se întîmplă astăzi în lume? Ard în flăcări mistuitoare cupolele parlamentelor şi focul s-a întins pînă la cupolele edificiului social şi al vieţii naţionale a popoarelor. Pe noi ne desparte abia o fîşie de apă de primejdia care ne pîndeşte ca o fiară apocaliptică toate bunurile spirituale, toată agoniseala moştenită din truda înaintaşilor, toată libertatea de curînd dobîndită cu preţul sîngelui, toată demnitatea de oameni, pentru a fi distruse de către brutalitatea monstruoasă a materialismului şi ateismului organizat. Pe toate cărările şi-a trimis şi în ţara noastră fanaticii incendiari ai revoluţiei bolşevice. Noi cu ce-i ieşim în cale? Cu tulumbe şi cu mitraliere şi cu francmasoneria luată din cămara de vechituri ale unor culturi suprasaturate?

Cu asemenea unelte desigur nu ne putem împotrivi vîntului pustiitor al teroarei roşii. Ne trebuie un front unic al sufletelor, al convingerilor, închegat printr-o credinţă care să mute munţii şi să oprească şuvoiul cotropitor al barbariei bolşevice. Această credinţă nu poate fi alta decît acea sfîntă ortodoxie, concrescută cu sufletul nostru, care scăpare s-a făcut nouă din neam în neam şi care ne-a mai hărăzit un rol providenţial în istoria universală prin acel „atlet al creştinătăţii", care aici la răscrucea celor două lumi a pus stavilă năvalei ameninţătoare a semilunei. Acelaş rol ne revine şi astăzi în faţa bolşevismului.

Dr. Nicolae Bălan
Mitropolitul Ardealului

(Extras dintr-o cuvîntare ţinută în ziua de 5 martie 1933 la Adunarea generală de constituire a Societăţii „Frăţia Ortodoxă Română" din Cluj).

ILIE CLEOPA...

(Urmare din pag. a 3-a)

mea cea mai mare decurgea din faptul că o Biserică vie, eroică, cu un frumos trecut, neintrînd în Biserica ortodoxă, ieşea din tranşee părăsind lupta împotriva comunismului şi ateismului impus de acesta tocmai în momentele cînd ea trebuia să fie activă pe terenul de luptă. Am crezut şi cred că episcopatul greco catolic — acest admirabil episcopat, în frunte cu distinsul şi plinul de sfinţenie episcopul Ion Suciu — nu a identificat bine momentul istoric prin care treceam noi, aşezîndu-se pe o linie de totală intransigenţă şi împotrivire. Retrăgîndu-se episcopii şi preoţii, cui rămînea poporul? Putea rămîne de izbeliţe? Nu! El şi preoţii trebuiau să fie acolo unde era poporul. Dacă l-ar fi citit mai bine pe Fer. Augustin — ar fi identificat mai just clipa şi s-ar fi orientat mai bine. Şi multe suferinţe ar fi lipsit. Căci nu treceau la păgînism, ci la o Biserică soră.

Dar acum, după toate, să nu se laude! Toate cultele în România au suferit în acest timp în diferite forme. Dacă au suferit mai mult, vor lua plată mai multă de la Dumnezeu.

Ştiu ei cum au murit şi alţi episcopi şi mitropoliţi ortodocşi? Nu!

Dar iată că monahul Arsenie Papacioc, care împreună cu arhimandritul Cleopa spovedeau pe patriarhul Justinian Marina, mi-a spus că acesta le-a arătat picioarele, pe care erau urmele unei otrăviri.

Şi dacă acesta, ce era îngrijit de o călugăriţă, stînd de vorbă cu cineva, dacă aceasta îi aducea o cafeluţă şi în cinci minute nu o bea, mai tîrziu nu mai cuteza să o ia. Iată condiţiile în care trăia el, cel ce avea protecţia lui Gheorghiu-Dej. Atunci cum erau ceilalţi?

Deci să înţelegem mai bine lucrurile şi să nu mai acuzăm.

Spiritul creştin ne cere mai multă modestie.

„Zis-a cel nebun în inima sa"

(Urmare din pag. 1)

meni de toată mîna încă de la începutul veacurilor şi vor citi pînă la sfîrşitul lor, iar toţi cei ce citesc cu ochii deschişi şi mintea limpede este imposibil să nu-l vadă pe Dumnezeu în spatele a tot ceea ce văd. Căci toate acestea ni-l arată „ca cu degetul pe Dumnezeu", aşa cum spune undeva Nicolae Iorga. „Poate oare omul să se ascundă în loc tainic, unde să nu-l văd eu, zice Domnul. Au nu umplu eu cerul şi pămîntul" (Ier. 23, 24). *„Eu sînt cel ce sînt"* (Ieş. 3, 14), adică viaţa, existenţa prin excelenţă.

Este destul să ascultăm pe cei ce studiază lumea microscopică a atomilor, dominată de o ordine deplină, sau a diverselor organisme, pînă la cea mai mică insectă, care toate grăiesc despre o inteligenţă perfectă şi atotputernică, care le-a conceput şi creat, sau să aruncăm ochii spre lumea infinită a Cosmosului, care se măsoară astăzi cu miliardele de ani lumină, tot acest spaţiu fiind umplut de corpuri cereşti, guvernate de legi precise, care iarăşi ne duc cu gîndul la un Creator şi Legiuitor suprem, ceea ce îl impresiona încă pe Psalmistul David, cînd spunea: „Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu şi facerea mîinilor lui o vesteşte tăria" (Ps. 18, 1), sau cînd exclama: „Cît s-au mărit lucrurile tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut! Umplutu-s-a pămîntul de zidirea ta" (Ps. 103, 25). Ori cum zice Sf. Apostol Pavel: „Cele nevăzute ale lui (Dumnezeu) se văd de la facerea lumii, înţelegîndu-se din făpturi, adică veşnica lui putere şi dumnezeire" (Rom. 1, 20). Şi nu numai ei: „Universul mă încurcă şi nu pot gîndi măcar, că poate exista ceasul fără un ceasornicar" — spunea Voltaire.

„O, splendori vii ale naturii — exclamă plin de bucurie marele savant naturalist Camille Flammarion, în cartea Sa: Dumnezeu în natură — m-am lăsat abandonat uneori în contemplarea voastră minunată şi am simţit totdeauna că o poezie inefabilă vă învăluie cu mîngîierile sale. Cînd sufletul meu se lasă sedus de magia frumuseţii voastre el auzea nişte acorduri necunoscute izbucnind din concertul vostru. Umbre ale serii ce vă aşterneţi pe versanţii munţilor, parfumuri care coboriţi din păduri, flori aplecate cu buzele închise, zgomote ale oceanului ale căror voci nu se sting, linişte adîncă a nopţilor înstelate, voi mi-aţi vorbit despre Dumnezeu cu o elocinţă mai intimă şi mai irezistibilă decît cărţile oamenilor!"

Cerul înstelat şi conştiinţa morală din noi îl făceau pe marele filozof german E. Kant să spună că dacă Dumnezeu nu există ar trebui inventat.

Nu de mult stăteam de vorbă cu un profesor format la şcoala ultimelor decenii, în care s-a pompat, după cum ştim, pe toate, canalele materialismul ateu, profesor dornic de-a se dumiri în cele ale vieţii spirituale, şcoală care mă ducea adesea cu gîndul la spusele marelui nostru geograf, prof. S. Mehedinţi, care scrie undeva: „Cei ce au gustat din coaja ştiinţei exacte s-au grăbit să spună că Dumnezeu nu este nicăieri în natură; că nu se vede nici cu microscopul, nici cu telescopul. Ne-au proorocit chiar că se apropie amurgul tuturor religiilor, iar unii, mai zeloşi, nu s-au sfiit să ducă această veste pînă în faţa copiilor, socotind că şcolarii vor învăţa mai bine latineşte, dacă vor tîlcui pilde ca acestea: credo non esse Deum — cred că nu este Dumnezeu... Nu ne mai speriem — continuă prof. Mehedinţi — de ironia ieftină a celor care privesc sceptici spre religie, numai fiindcă au aflat marele mister că oxigenul şi hidrogenul, combinate împreună, fac apa. Pe astfel de oameni unilaterali, care privesc lumea cu un singur ochi, Kant îi numea ciclopi".

În faţa noastră era o viţă de vie şi, continuîndu-ne convorbirea, îi arăt profesorului frămîntat de existenţa lui Dumnezeu, ce nod perfect realizează cîrcelul de viţă de obiectul de care se prinde, întrebîndu-l cine l-a învăţat acest lucru, căci hazardul nu poate crea aşa ceva, aşa cum nu poate crea o sensibilitate care se constată chiar şi la plante, care reacţionează la muzică şi la zgomot, ba, după cum se spune, chiar şi la simţămintele cu care omul se apropie de ele. Hazardul nu poate crea vrejul de fasole, de pildă, care caută aracul ca şi o fiinţă vie, pe care se urcă totdeauna de la stînga spre dreapta, ca la comanda cuiva. Nu poate crea simţămintele materne din lumea vieţuitoarelor, care îşi apără progeniturile pînă la sacrificiu; nu poate crea mirosul specific pe care fiecare miel îl are şi pe care nu-l cunoaşte decît oaia mamă; nu poate crea minunea de viaţă care iese dintr-un ou după numai trei săptămîni de clocit; nu poate crea ceea ce numim om, cu extraordinara sa arhitectură văzută şi mai ales nevăzută, ceea ce l-a făcut tot pe Psalmist să exclame: „Slăvescu-te, Doamne, că sînt minunat întocmit" (Ps. 138, 14).

„Ideea de „Dumnezeu" este o noţiune fundamentală — afirmă prof. Dr. N. Paulescu, descoperitorul insulinei — fără care ştiinţa cade în absurd". Şi tot el continuă: „La 17 ani eram materialist, pentru că nu aveam decît un bagaj restrîns de cunoştinţe asupra naturii brute; pentru că raţiunea mea nu era încă dezvoltată şi, pentru că neavînd spirit creatic, credeam tot ce citeam; pentru că şi eu căzusem în cursa acestei perfide afirmaţii că oamenii de ştiinţă sînt toţi materialişti. Ei bine, dacă de atunci n-aş fi cîştigat, printr-un studiu persistent, cunoştinţe noi asupra naturii brute şi asupra fiinţelor vii, sau dacă, din nenorocire, facultăţile mele intelectuale ar fi rămas în acelaşi stadiu ca în vremea copilăriei, sau, în fine, dacă n-aş fi constatat că adevăraţii savanţi resping sistemul materialist, aş fi rămas şi astăzi o victimă a acestei doctrine". „Pretinsul ateism al savanţilor — subliniază şi gînditorul creştin de astăzi, P. Evdochimov — este complet demodat. Cu cît spiritul este mai ştiinţific cu atît mai mult îi repugnă absurdul şi caută o semnificaţie a lumii".

Prin prisma acestor cîtorva consideraţii ni se pare cu totul nepotrivit ca oameni care gîndesc să mai vorbească despre „religia, o altă ideologie în şcoală", cum ne-a fost dat să auzim, chiar din partea unor parlamentari, sau să se vorbească ca şi în deceniile trecute de „marile cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, cucerirea Cosmosului, numeroase zboruri planetare ale omului", care, chipurile, „nu pot fi explicate prin „puterea crucii" şi prin biserică" — cum citim în „Tribuna învăţămîntului", nr. 24 din 22 iunie 1992, p. 2, col. 5, opinii care vădesc viziuni înguste, unilaterale, extrem de dăunătoare formării sănătoase a tinerilor şi a omului în general, şi, precum vedem, duşmănoase faţă de Biserică, adevărurile şi misiunea ei în lume.

Unor astfel de oameni le-am reaminti că cei ce au pus piciorul pe Lună, după ce au revenit pe Pămînt au mulţumit public lui Dumnezeu că le-a ajutat să facă ce-au făcut şi să vadă ce-au văzut, ştiinţa adevărată fiind smerită căci are mereu conştiinţa că ea descoperă ceea ce Dumnezeu a creat, amintindu-ne în acest sens şi de pionierii ştiinţei moderne, oameni profund credincioşi, şi le-am mai recomanda ceea ce profesorul şi poetul de mare sensibilitate creştinească, Ioan Alexandru, spune într-un articol intitulat: „Curajul de a fi creştin": „Puneţi-vă pe cunoaşterea lui Dumnezeu din Cartea Sa (Sf. Scriptură) şi din Cartea naturii, pentru a dobîndi cel mai de preţ dintre daruri, anume darul deosebirii, al discernămîntului, a nu mai cădea în capcana învăţăturilor mincinoase care duc la dezastre". Ba mai mult, am adăuga noi, pătrunşi de luminile cunoaşterii lui Dumnezeu şi a voii Sale să ne străduim cu toţii să devenim sau să redevenim „oameni întregi, caractere morale neînfrînte, suflete renăscute, conştiinţe purificate, care să ştie interpreta scopurile vieţii şi să aibă tăria morală de a le traduce în viaţă" (Mitrop. Nicolae Bălan).

Semnalăm... Semnalăm...

La 28 mai 1992 cardinalul Josef Ratzinger, prefectul *Congregaţiei pentru Doctrina credinţei* (aşa se numeşte astăzi fosta *Inchiziţie*, fostul *Sfînt Oficiu*, precum *Marele inchizitor* se numeşte *prefect)* a redactat un important document menit să slujească orientării episcopilor catolici *astăzi*. El este intitulat *„Scrisoare către Episcopii Bisericii Catolice asupra unor aspecte ale Bisericii înţeleasă ca (şi) Comuniune"*.

Cardinalul a simţit nevoia să-şi prezinte şi să-şi explice *Scrisoarea* şi vom urma prezentarea sa.

Conceptul de *comuniune* ca definiţie a Bisericii a fost accentuat de Conciliul Vatican II odată cu acela al *„Poporului lui Dumnezeu"*. Au apărut însă, după aceea, unele interpretări reductive. De pildă din conceptul *„Poporul lui Dumnezeu"* s-a accentuat mai mult *poporul* decît *Dumnezeu*, uitîndu-se că *Dumnezeu* e partea determinantă, constitutivă a conceptului. Căci Dumnezeu este suveranul „poporului".

De asemenea, conceptul de *comuniune* a fost redus mai mult sau mai puţin la partea lui orizontală, sociologică, ducînd la o Biserică-federaţie de Biserici locale.

Scopul documentului redactat de Cardinalul Ratzinger este acela de a corecta aceste „erori" şi a redefini mai ales conceptul de „comuniune" în lumina Conciliului II Vatican şi a Sinodului episcopilor din 1985. Intenţia *Scrisorii* e de a proteja *criteriile* care asigură o înţelegere corectă a noţiunii de „comuniune", explicînd în deosebi trei aspecte de bază:

1. Conceptul de „comuniune" în relaţie cu cîteva alte noţiuni eclesiologice centrale, precum „Poporul lui Dumnezeu", „Trupul lui Hristos", „taină";

2. Conceptul de „comuniune" în relaţie cu Euharistia şi cu Episcopatul, definind şi interioritatea între Biserica universală şi Bisericile particulare;

3. Conceptul de „comuniune" în relaţie cu legătura dintre Episcopi şi dintre ei şi Succesorul lui Petru care este fundamentul vizibil al unităţii Bisericii, avînd în gînd însă şi preocuparea de ecumenism.

Cercurile ecumenice au aşteptat cu mult interes *Scrisoarea* cardinalului, dar şi-au manifestat de îndată îngrijorarea, în special din cauza punctului 3 de mai sus care recentrează Biserica pe Papă, în cea mai limpede întoarcere la eclesiologia Conciliului I Vatican din secolul trecut.

„Ideea de trup al Bisericilor — spune Cardinalul adresîndu-se presei — *cere existenţa unei Biserici care să fie cap al Bisericilor iar aceasta este Biserica Romei. Unitatea Episcopatului implică existenţa unui Episcop care este cap al trupului sau al Colegiului Episcopilor, iar acesta este Pontiful Roman"*.

Mai departe cardinalul recunoaşte că şi în unele Biserici necatolice există elemente ale *„Bisericii lui Hristos"* ceea ce îndreptăţeşte existenţa unei anume comuniuni cu Roma, deşi imperfectă. Se face o distincţie clară între comuniunea dintre Biserica Romano-Catolică şi cea Ortodoxă, şi între comuniunea Bisericii catolice cu Bisericile provenite din Reformă.

Ce concede cardinalul ortodocşilor? Faptul că au succesiune apostolică şi Euharistie validă. Acestea le acordă dreptul de a se numi *„Biserici particulare"*. Aici intrăm noi, Ortodoxia!

Este însă surprinzător faptul că nu se mai foloseşte termenul de *Biserică locală*, care are toate caracteristicile Bisericii universale.

E şi aceasta o introducere a unei noi terminologii care ascunde mari surprize!

Este surprinzătoare denumirea de Biserici particulare care pare a nu mai recunoaşte ceea ce Conciliul II Vatican, într-un efort de revenire la realitate, numise *„Biserici surori"*. Să fie aceasta o pregătire pentru o întoarcere la situaţia de dinainte de Conciliul II Vatican?

Şi iată încă un nou concept în *Scrisoare* care ne întăreşte suspiciunea: fiind „Biserici particulare", *„înseamnă că existenţa lor ca Biserici particulare este rănită"* (s.n.). Ce consecinţe ecumenice vor avea asemenea termeni nu e greu de prevăzut. *Existenţă rănită!* Ce „găselniţă" eclesiologică! „Rănită", e oare un alt termen pentru *schismatică?* Ar fi o întoarcere neînţeleaptă la o terminologie care şi-a verificat eşecul aproape o mie de ani! Cum de se pot face asemenea gafe, cînd ecumenismul părea a deschide nişte perspective spre refacerea unităţii? Cum se poate scrie aşa ceva, cînd dialogul teologic dintre Ortodoxie şi Catolicism a pornit tocmai de la conceptul de *„Biserici surori"?* Se doreşte demolarea dialogului?

Oare nu cumva această nouă eclesiologie papocentristă vrea să fundamenteze şi teoretic faptele din ultima vreme, adică afirmarea unei expansiuni în teritorii istoric ortodoxe, declarate din punct de vedere spiritual *terrae desertae* sau *terrae missionis*, în care doar catolicismul ar avea cu ce umple golul?

Oare recensămîntul din România din ianuarie 1992, din care se vede că 87% din 90% de români sînt ortodocşi, nu le spune nimic?

Ortodocşii au început în 1980 un foarte serios şi ulterior promiţător dialog teoretic cu catolicii. S-au trecut multe bariere, cu succes. Într-un dialog vii deschis, nu cu ultimatum-uri şi cu poziţii dinainte ireconciliabile. La ce bun pierderea de vreme, dacă n-ai de gînd să dialoghezi, ci să impui? Căci iată că acum se fac din nou afirmaţii care vor alerta în aşa fel cercurile ortodoxe, încît nu ştiu dacă vor mai fi dispuse să continue dialogul. Scrisoarea cardinalului Ratzinger se plînge că şi pentru Biserica romano-catolică situaţia în care nu e recunoscută ca *Biserică* cu funcţie de *Cap*, e dureroasă. *Şi ea e rănită*. Tocmai de aceea ea se angajează în ecumenism, *„pentru ca toţi să fie în stare să recunoască primatul lui Petru în succesorii Săi, episcopii Romei"*. Iată o mărturisire sinceră, dar care descurajează din nou ecumenismul.

Aşa ecumenism!

Prin urmare se afirmă deschis, din nou, vechea *teologie a întoarcerii* care multă vreme se declarase abandonată, şi ortodocşii, de bună credinţă, crezuseră că sînt invitaţi la dialog!

Comuniunea, spune Cardinalul, numai atunci e comuniune, cînd e cu Episcopul Romei ca autoritate supremă, de Cap al Bisericii-Cap al celorlalte Biserici!

Cardinalul Ratzinger îşi prezintă *Scrisoarea* ca avînd aprobarea Papei şi ca fiind *„un document doctrinal autoritativ"*. Nu altfel. Doctrinal! Deci de drept divin. Nu canonic, nu administrativ, în care se mai poate omeneşte interveni, ci doctrinal.

Efortul teologic al cardinalului, pe tot cuprinsul *Scrisorii*, a fost acela de a demonstra că supunerea faţă de Papă a tuturor Bisericilor nu e un act exterior, deci nu e subiect de dialog, ci e o *realitate constitutivă a Bisericii*. Un dat interior, fără de care nici o Biserică nu e Biserică întreagă. E rănită. Îi lipseşte ceva. Numai că *demonstraţia* cardinalului e de fapt o succesiune de simple afirmaţii, cu trimiteri în subsol la unele texte nou-testamentare care n-au nimic comun cu tezele sale, sau la unele documente papale care numai calitate de argumente nu pot avea. Am zis, deci am dreptate! Cam aşa ceva e demonstraţia *Scrisorii*.

(continuare în numărul următor)

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Seralim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU
15 iulie şi
1 august
1992

Nr. 27—30

Basarabia şi Biserica ei

Stimate Anatol Ciocanu,*

Nu ştiu dacă vă puteţi imagina cît de ocupat poate fi un mitropolit, mai ales cînd trebuie să poarte de grijă unei Mitropolii mari, ce cea a Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului şi cînd, pe deasupra, mai încearcă să şi scrie, să cerceteze arhive, să răspundă unor invitaţii la Simpozioane, la care trebuie să şi vorbească, din cele mai diverse domenii, arte, cultură, ştiinţe, istorie, pînă şi medicină, cum mi s-a întîmplat mai zilele trecute. Aşadar acesta este motivul pentru care încerc, totuşi, să mă ţin de cuvînt, *dar cu mare întîrziere*. Nu ştiu dacă întrebările Dv. mai sînt actuale, aşa cum au fost formulate atunci la Sibiu, dar dacă veţi considera că da, veţi putea alege ce veţi crede că se potriveşte din această scrisoare şi să folosiţi ceea ce vă scriu cum veţi crede de cuviinţă.

Mă întrebaţi *„de ce Biserica Ortodoxă Română nu cere la sînul ei, episcopia din Chişinău?"* Cine v-a spus că n-o cere? Şi-apoi există o situaţie de drept pe care, în martie 1992, la Constantinopol, i-am comunicat-o şi S. Sale Patriarhului Moscovei şi al întregii Rusii Alexei al II-lea: Mitropoliile Basarabiei şi a Bucovinei, din cadrul Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, n-au fost desfiinţate niciodată. Ultimii Mitropoliţi din 1944 s-au refugiat temporar şi au murit în Mînăstirea Cernica de lîngă Bucureşti. Noi toţi care am plecat în 1944 din Basarabia n-am plecat definitiv, şi nici n-am plecat în altă ţară. Am plecat în interiorul Ţării, sperînd ceas de ceas şi zi de zi în fireasca întoarcere. Evenimente politice petrecute peste capetele noastre au determinat altfel de situaţii, dar noi nu le-am recunoscut niciodată drept legale, nici istoric, nici altfel. Mă refer desigur la pactul Molotov-Ribentrop. Aşa că, din punct de vedere canonic şi istoric Biserica întregului teritoriu al Basarabiei şi Bucovinei, provincii româneşti, face parte din Biserica Ortodoxă Română. Am afirmat aceasta întotdeauna şi o afirm şi acum.

Au fost vremuri în care gurile ne-au fost închise şi condeiele blocate. Acum putem şi vorbi şi scrie. Şi nu putem să nu spunem adevărul.

Evident, împrejurări politice vitrege, dictatura roşie, au impus structuri noi şi situaţii anormale. Ceea ce e cu adevărat trist, e că asemenea situaţii mai rămîn şi astăzi, ca şi cum s-ar crede că s-ar putea perpetua. Împotriva dreptului istoric nu se poate perpetua nimic. Se înşeală cei care cred acest lucru. Ceea ce e împotriva dreptului istoric, e nefiresc şi nu poate dura. Moldova de dincolo de Prut şi *Bucovina* sînt părţi ale României din cel mai adînc trecut, din vremea formării poporului român. Că situaţii care ţin mai mult de diplomaţie, tactică şi strategie politică, au impus acum o „Republică Moldova", e desigur un moment trecător. Aşa a fost şi în 1917—1918.

Întorcîndu-ne la Biserică, desigur S.S. Patriarhul Alexei II ştie foarte bine că e Patriarhul Moscovei şi al tuturor ruşilor (sau Rusiilor, nu ştiu exact cum i se traduce titlul), *nu e Patriarhul românilor. Acesta e la Bucureşti.* Basarabia şi Bucovina sînt româneşti.

Acum, chiar în situaţia dată, a intervenit între Rusia propriuzisă şi Moldova un stat nou, Ucraina. Cum se poate explica acest salt al Moscovei peste o ţară, ca să-şi menţină jurisdicţia canonică peste românii moldoveni? În nici un fel. Canoanele spun limpede (can. 34 Apostolic) că cei de un neam trebuie

(continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului
şi Mitropolit al românilor
din Transilvania,
Crişana şi Maramureş

* Scrisoare către D-l Anatol Ciocanu, redactor la revista „Glasul Naţiunii" din Chişinău. A apărut în nr. 28 din 10 iulie 1992, p.4—5 sub titlul: *Scrisoare din Sibiu.*

Spiritualitatea integrală*

Luni, 22 iunie 1992, a avut loc decernarea, de către Universitatea din Bucureşti, a titlului de *Dr. honoris causa*, academicianului prof. Dr. Dumitru Stăniloae, eminent dascăl de Teologie, erudit teolog şi proeminentă personalitate a spiritualităţii româneşti contemporane.

Ceremonia s-a derulat în Aula Magna a Universităţii, în prezenţa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a unor membri ai Sfîntului Sinod, a numeroase personalităţi ale culturii şi învăţămîntului.

Prof. Dr. Emil Constantinescu, rectorul Universităţii bucureştene, a rostit cuvîntul de omagiere a ilustrului sărbătorit.

Redacţia „Telegrafului Român", care îşi face un titlu de mîndrie din faptul că Părintele profesor D. Stăniloae a onorat, cu decenii în urmă, postul de redactor al acestei publicaţii şaguniene, îi adresează respectuoasa urare de sănătate şi viaţă îndelungată, spre propăşirea Teologiei şi a Bisericii noastre strămoşeşti.

Este un eveniment de importanţă excepţională pentru viaţa mea actul prezent prin care Universitatea din Bucureşti îmi acordă titlul de D.H.C. Dar ceea ce mă bucură mai mult este că prin acest eveniment se manifestă pentru prima dată o atenţie spiritualităţii pe care o reprezint, în care cunoştinţa este unită cu credinţa strămoşească a poporului nostru şi Bisericii Ortodoxe Române, care a avut un rol hotărîtor în menţinerea acestei spiritualităţi a lui şi, prin aceasta, în păstrarea identităţii proprii şi a unităţii lui, pentru care poporul nostru a trebuit să depună grele şi continui eforturi şi să aducă nesfîrşite jertfe, ajutat şi însufleţit neîncetat de Biserica lui.

Aceasta mă face să văd în acest act şi voinţa Universităţii din Bucureşti de a se simţi chemată să dea atenţie în lucrarea ei de cunoaştere şi dezvoltare a culturii româneşti, tuturor aspectelor acestei culturi, din care nu poate lipsi spiritualitatea unită cu credinţa.

Iar aceasta mă îndeamnă şi pe mine să scot în evidenţă faptul că între diferitele forme de cultură şi între spiritualitatea întemeiată pe credinţă nu este o opoziţie, ci o întregire reciprocă. Spiritualitatea unită cu credinţa ajută la cunoaşterea ştiinţifică a realităţii, iar aceasta aduce contribuţia ei în cunoaşterea spiritualităţii preocupată de realitatea fundamentală care nu se poate lipsi de credinţă în sesizarea şi aprofundarea ei. De aceea, de cînd există universităţi în toate ţările, între facultăţile preocupate de cunoaşterea celorlalte forme ale realităţii a făcut parte şi Facultatea de Teologie, fapt de care s-a ţinut seamă şi la noi în trecut şi la care s-a hotărît acum, după dispariţia unilateralităţii ateiste a comunismului, să se revină.

Despre această legătură între celelalte forme de cultură şi spiritualitatea unită cu credinţa doresc să spun cu această ocazie cîteva cuvinte. Toate celelalte forme de cunoaştere, sau de cultură, se ocupă cu domeniile realităţii stăpînite mai mult sau mai puţin de anumite legi şi, prin aceasta, sînt dependente unele de altele şi, în ultimă analiză, de o existenţă supremă, independentă de asemenea legi, sau cum i se spune de obicei, absolută. Cum s-a remarcat de către gînditorii care s-au ocupat în mod special cu acea realitate supremă şi independentă, nu se poate cugeta că a fost cîndva cînd n-a fost nimic. Aceasta înseamnă însă că a existat o realitate eternă care n-a provenit dintr-o cauză. Dar aceasta mai înseamnă şi că acea realitate a avut în ea prin sine însăşi posibilităţile tuturor modurilor de existenţă, pe care le cunoaştem şi pe care nu le cunoaştem. Ea trebuie să fi

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Dumitru Stăniloae

* Cuvînt rostit la decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii din Bucureşti.

ŞTEFAN — voievodul Moldovei şi Sfîntul românilor

— 2 iulie 1992, la Putna —

„Din el iradiază continuu un duh de dăruire, de jertfelnicie faţă de toţi, fără nici o grijă de sine, un duh care încălzeşte pe ceilalţi şi le dă siguranţa că nu sînt singuri".

(D. Stăniloae)

În sfîrşit „s-a surpat zidul de la mijloc" (Ef. 2, 14), după ce veacuri de-a rîndul, nescutite de umilinţe şi îndoieli zis-am sub arcul vremii, pînă la obsesie: „ajunge zilei răutatea ei" (Mt. 6, 34)...

Putna Bucovinei, 2 iulie 1992! — „iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mîntuirii" (II Cor. 6, 2)...

„Poporul constituit în Sinodul infailibil" (A. Plămădeală), clerici şi seminţie binecuvîntată au scos în lumină ceea ce de veacuri era hotărît — apoteoze pentru sfinţii noştri. Timpul care e veşnicie la Putna, „revoacă-n dulci icoane a istoriei minune / Vremea lui Ştefan cel Mare, zimbru sombru şi regal" (M. Eminescu — Epigonii), a aceluia căruia neamul *„sfînt* i-a zis chiar cînd viaţuia între semeni... nu pentru suflet că încă el a fost om cu păcate, ci pentru lucrurile vitejeşti, carile nimenea dintre domni nici mai nainte nici după aceea le-au ajuns" (Gr. Ureche).

„Cel dintîi dintre principii lumii" (...) „cel mai vrednic să i se încredinţeze conducerea şi stăpînirea lumii" (după afirmaţiile lui Jan Dlugosz, cronicar polon), despre care însuşi poporul spunea şi spune pînă astăzi: „seamăn pe lume nu are", „blînd şi drept, foarte vigilent şi darnic" (medicul curţii Mt. Muriano), Voievodul cel Mare, prin evenimentul remarcabil de la Putna şi-apropie încă odată Moldova şi românimea de pretutindeni. Sfetnicii Domnului, în cîmpul aceleiaşi fericite canonizări, peste timp, întru eternitate: Cuviosul *Daniil Sihastru* (v. Candela Moldovei nr. 5—6, mai 1992, pg. 4—5) — „sfîntul ţărănesc tîrziu" (N. Iorga), „ministrul de conştiinţă, de cele dinlăuntru, din afară şi chiar de război" (Mt. Antonie Plămădeală), în clipe grele, în multe locuri şi cu popas îndelung la Putna „cea mai înfloritoare Academie de Arte Frumoase din trecutul românesc" (N. Corivan) şi *Leontie — Lavrentie* de la... Laura Rădăuţilor (părinte duhovnicesc al Cuviosului Daniil Sihastru — v.I. Bălan) ale cărui moaşte dincolo de o posibilă controversă, după opinia prof. arheolog Adrian Bătrîna, sînt încă sub o lespede în biserica Bogdana; părerea teologului Zahana Kopiestenschi din Kiev, din secolul XVII, în privinţa sf. Leontie, cred că e un reper util.

Ştefan, Daniil, Leontie — o treime sfîntă şi ocrotitoare peste o Treime geografică — spirituală a românilor, peste Moldova, Bucovina şi Basarabia! Era nevoie de această proteguire; întotdeauna, stringent acum. Ştefan, acest „Sfînt Părinte al Patriei" care „a strămutat Bizanţul în Moldova", din Putna făcînd „vad pentru adunarea minţii" (Mt. A.P.) conştient că a avut sub paloş şi tîmplă în pază o „poartă a creştinătăţii", care nu a căzut decît de două ori, din cele 36 grele, golgothice încercări. Mereu fiind „în

(Continuare în pag a 3-a)

Constantin Hrehor

„Pe-un picior de plai, Pe-o gură de rai..."

— Luni, 29 iunie 1992, de sărbătoarea Sfinţilor Petru şi Pavel, la Rîmeţi —

Solemnitatea de canonizare a sfinţilor români, care s-a desfăşurat Duminică, 21 iunie 1992, în biserica „Sfîntul Spiridon" din Bucureşti, a fost şi va fi continuată şi în alte locuri din ţară, adică peste tot unde cultul unuia sau altuia dintre sfinţii canonizaţi a fost de mai înainte practicat.

Astfel, prima manifestare de acest gen, pe plan local, a avut loc la Rîmeţi, străveche vatră monahală din cadrul Episcopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia, unde luni, 29 iunie, la sărbătoarea Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, s-a făcut vestirea canonizării Sfîntului Ghelasie, ierarh şi nevoitor întru slujirea lui Dumnezeu şi poporului credincios, care a trăit în secolul al XIV-lea.

Cu acest prilej a fost tîrnosită şi „dalba mănăstire", care s-a întruchipat, precum odinioară ctitoria lui Neagoe Basarab, de la Curtea de Argeş, prin osîrdia şi jertfa soborului de maici din acel pitoresc aşezămînt.

Încă de sîmbătă, 27 iunie, a început o revărsare, înspre Rîmeţi, a sufletului românesc de pe toate plaiurile transilvănene, dar şi din alte părţi ale României, încît, în ziua sorocită sobornicestii slujiri, mănăstirea Rîmeţi se înfăţişa ca o adevărată mare umană, de pe întinsul căreia se ridica, în lină adiere, spre cer, odată cu fumul de tămîie, şi

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Ctitorie a întregii Românii*

În aceste clipe de mare bucurie duhovnicească pentru tot soborul de la Rîmeţ, mulţumesc Bunului Dumnezeu, Maicii Domnului, tuturor sfinţilor şi Sf. Ghelasie, patronul mănăstirii noastre pentru tot darul şi ajutorul care ni l-a dat să ducem la bun sfîrşit această măreaţă lucrare pe care am început-o acum 10 ani.

N-au fost puţine încercările, greutăţile şi ispitele prin care am trecut şi pe care Dumnezeu le-a îngăduit pentru smerirea noastră.

Vă mulţumim din tot sufletul tuturor celor care ne-aţi ajutat de la mic pînă la mare, cu bani, cu alimente, cu materiale, cu sfaturi şi încurajare şi mai ales celor din judeţul Alba pe care-i ştie Dumnezeu, care au riscat funcţiile, familiile şi libertatea lor, în acele vremuri grele pentru ca să putem ridica această biserică spre slava lui Dumnezeu, în cinstea Maicii Domnului şi a Sf. Apostoli.

Mă simt neputincioşă a exprima în cuvinte omeneşti mulţumirile faţă de dumneavoastră pentru tot ce aţi făcut pentru noi şi pentru casa lui Dumnezeu, dar ne vom ruga zi şi noapte să vă răsplătească Cel Atotputernic în ziua mare a judecăţii.

Biserica nouă este ctitoria întregii Românii. Ne-au ajutat Moldova, Ţara Românească, Oltenia, iar ardelenii noştri n-au pregetat zi şi noapte să ne sprijine, să ne ajute şi să ne încurajeze.

Să fie Dumnezeu lăudat pentru toate.

Nu mă rabdă inima să nu mulţumesc părinţilor duhovnici şi întregului meu sobor care n-au încetat zi şi noapte să fie alături de mine în marile încercări prin care am trecut şi cînd aripile mele slăbeau mă ridicau pentru a nu mă prăbuşi în deznădejde, în descurajare. Le mulţumesc şi îi rog pe toţi să mă ierte că de multe ori i-am silit la eforturi peste puterile lor ca să putem ajunge unde sîntem.

Nu pot să închei aceste puţine cuvinte fără să-mi îndrept gîndul de adîncă recunoştinţă către părintele Dometie — duhovnicul nostru, către părintele Varsanufie şi către părintele Grecea care ne-au ajutat cît au trăit, şi mai mult cu rugăciunile lor către Dumnezeu după trecerea la cele veşnice. Lor să le facă Dumnezeu parte de un coltişor de rai, iar pe noi să ne miluiască şi să ne îndrepte pe calea mîntuirii.

Încă o dată vă mulţumesc tuturor care v-aţi ostenit şi aţi venit la sărbătoarea mănăstirii noastre.

Dumnezeu să vă numere paşii, dragostea şi jertfa şi să ocrotească România noastră sfîntă. AMIN.

Monahia Ierusalima Ghibu
Starea Mănăstirii Rîmeţi

* Cuvîntare rostită cu prilejul sfinţirii bisericii noi de la Mănăstirea Rîmeţ.

ACT SINODAL

AL BISERICII ORTODOXE AUTOCEFALE ROMÂNE PRIVIND CANONIZAREA UNOR SFINŢI ROMÂNI

SFÎNTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE,

PREA IUBITULUI CLER, CINULUI MONAHAL ŞI DREPTMĂRITORILOR CREŞTINI, DIN CUPRINSUL PATRIARHIEI ROMÂNE, HAR, MILĂ ŞI PACE DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI PĂRINTEŞTI BINECUVÎNTĂRI!

«Minunat este Dumnezeu întru Sfinţii Săi» (Ps. 67, 36), căci *«Prin sfinţii care sînt pe pămîntul Lui, minunată a făcut Domnul toată voia întru ei»* (Ps. 15, 3).

Bucurie mare vesteşte astăzi fiilor săi, Biserica noastră dreptmăritoare, la crugul anului mîntuirii 1992, în Duminica tuturor sfinţilor, hotărînd ca în rîndurile acestora să fie aşezaţi cei aleşi şi bineplăcuţi lui Dumnezeu pe care ea însăşi i-a odrăslit în sînul neamului românesc.

Prin aceasta Biserica noastră împlineşte îndemnul Sfîntului Apostol Pavel care zice: «Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri, care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu; priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa» (Evrei 13, 7).

Următori acestui îndemn, credincioşii Bisericii noastre cinstesc împreună pe toţi sfinţii celei una, sfîntă, sobornicească şi apostolică Biserică şi împreună cu aceştia pe sfinţii plămădiţi de evlavia neamului românesc, între care se numără martiri, mărturisitori şi mari trăitori întru Hristos din rîndurile credincioşilor, cuvioşilor, preoţilor, ierarhilor aleşi de Dumnezeu, care au strălucit şi au primit în cer cununi de slavă.

Noi îi lăudăm pe Sfinţi ca pe purtătorii unor prea înalte lupte şi biruinţe duhovniceşti şi ca pe cei ce au întruchipat în fiinţa lor frumuseţea cea nepieritoare şi privim la ei ca la învăţătorii noştri pe calea desăvîrşirii în Hristos, străduindu-ne să ne asemănăm lor în credinţă, în nădejde şi dragoste şi să le urmăm pilda.

Pe Sfinţi îi cinstim, ca pe «prietenii» şi «casnicii» lui Dumnezeu (Efes. 2, 19) şi ca pe nişte fraţi desăvîrşiţi ai noştri, care au cunoscut încercările şi nevoile vieţii pămînteşti iar acum, în apropierea lui Dumnezeu mijlocesc şi se roagă Lui pentru mîntuirea noastră. Prin cinstirea sfinţilor noi sporim, înainte de toate, cinstirea pe care o datorăm lui Dumnezeu, aşa cum glăsuia Mitropolitul Varlaam al Moldovei în Cazania de la Duminica Tuturor Sfinţilor.

Luînd aminte la cuvintele Mîntuitorului: «Cine vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte, şi cine Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel care M-a trimis pe Mine» (Matei 10, 40), Sfîntul Vasile cel Mare ne învaţă, spunînd: «Primesc şi pe Sfinţii Apostoli şi Mucenici, şi-i chem ca mijlocitori înaintea lui Dumnezeu, ca prin ei, adică prin mijlocirea lor, să-mi fie milostiv, Iubitorul de oameni Dumnezeu şi să-mi dăruiască iertare de păcate».

Rugăciunile sfinţilor înaintea lui Dumnezeu pentru mîntuirea noastră sînt mai bine primite, însă, dacă şi noi credincioşii, împodobiţi cu credinţă şi fapte bune, ne rugăm împreună cu ei, lepădîndu-ne de păcatele noastre. Acest adevăr îl întăreşte şi Sfîntul Ioan Gură de Aur, cînd spune: «Ştiind acestea, iubiţilor, să alergăm la mijlocirea sfinţilor, dar să nu ne mărginim la aceasta, ci să lucrăm şi noi cum se cuvine, după pilda pe care ne-au dat-o ei».

Sfinţii Părinţi, adunaţi la Sinodul al VII-lea Ecumenic, exprimînd învăţătura şi practica din totdeauna a Bisericii, cu rădăcini adînci în însăşi Sfînta Scriptură, au hotărît astfel: «Noi păzim cuvintele Domnului, cuvintele apostoleşti şi proorocesti, prin care am învăţat să cinstim şi să mărim, mai întîi pe cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, pe Sfintele puteri îngereşti, pe apostoli, pe prooroci, pe martirii cei măriţi, pe Sfinţii Părinţi purtători de Dumnezeu şi pe toţi bărbaţii cei sfinţi, şi să cerem mijlocirea lor pentru că ei ne pot face plăcuţi lui Dumnezeu Împăratul tuturor». Tot Sinodul al VII-lea Ecumenic a hotărît: «Cine nu mărturiseşte că toţi sfinţii cei care au plăcut lui Dumnezeu, atît cei înainte de Lege, cît şi cei de sub har, sînt vrednici de cinstire după trup şi după suflet, sau nu face rugăciuni către sfinţi ca şi către unii care voiesc să mijlocească pentru lume, potrivit tradiţiei Bisericii, să fie anatema!».

I — În curgerea vremii Bisericile Ortodoxe locale şi-au îmbogăţit tezaurul spiritual înscriind în calendarele lor, alături de marii Sfinţi ai Ortodoxiei ecumenice, noi nume de sfinţi din rîndul fiilor lor.

În evlavia credincioşilor noştri n-a lipsit niciodată cinstirea unor vrednici trăitori, mărturisitori şi apărători ai dreptei credinţe, flori alese ale spiritualităţii româneşti din rîndurile credincioşilor, cuvioşilor, preoţilor şi ierarhilor Bisericii noastre, fără să se fi făcut proclamarea cinstirii acestora ca Sfinţi printr-un act sinodal.

În anul 1950, Sfîntul nostru Sinod, în spiritul tradiţiei creştine autentic ortodoxe, a hotărît înscrierea în rîndul sfinţilor a unora dintre aceştia, recunoscînd şi confirmînd cinstirea pe care poporul dreptcredincios o aducea acestor sfinţi de mult timp, pentru ca în anul 1955—1956 să proclame prin Tomos sinodal canonizarea lor, cu cinstire locală pentru unii şi cu cinstire în întreaga Biserică Ortodoxă Română pentru alţii, bucuria trăită atunci de Biserica Ortodoxă Română fiind împărtăşită şi de celelalte Biserici Ortodoxe Surori.

Dar, în vatra străbună de credinţă a Bisericii noastre, evlavia poporului dreptcredincios a continuat să cinstească şi pe alţi aleşi ai lui Dumnezeu, pe lîngă cei canonizaţi în anii 1950—1956, asupra

(Continuare în pag. a 2-a)

Ontologia Ortodoxiei

Ontologia îşi are numele de la *on, ontos*, fiinţă şi *logos* — ştiinţă, deci ştiinţa fiinţei sau a existenţei, cunoscută încă de la filozoful Aristotel (Existenţa ca existenţă) şi dezvoltată filozofic pînă la apogeul heideggerian, în existenţa denumită „Dasein" şi „Inder-Weltsein", fixînd coordonatele existenţialismului contemporan, cu filiaţii distincte la Sören Kierkegaard, deosebindu-se de gnoseologie şi de axiologie. Referindu-ne la doctrina ortodoxă, ontologia se ocupă cu însăşi fiinţa sa, determinîndu-i esenţele sau ultimele principii, între care ar fi: substanţa, spiritualitatea, fenomenologia, extinderea umană, sinergismul divino-uman, originalitatea cauzală şi realitatea doctrinară, morală şi practică-rituală.

Ontologia nu se reduce deci la fenomenele religioase, de tip husserlian sau la pragmatismul lui W. James, ci rîvneşte la „filozofia primă", cum a iniţiat-o Aristotel. Evitînd revărsarea ideatică în idealism, dualism şi cu atît mai puţin în materialism, curente filozofice desuete, vom insista, în cele ce urmează asupra unicităţii şi identităţii existenţei Ortodoxiei, care are coordonate specifice, ca: geneza, dezvoltarea istorică, doctrinară, morală şi cultică.

Realitatea obiectivă a ontologiei ortodoxe se referă la determinarea structurii confesionale specifice, faţă de celelalte confesiuni, precum şi la dezvoltarea Creştinismului, din punct de vedere al trăirii religioase istorice, între hotarele divino-umane ale religiozităţii. Aceste precizări se vor dezvolta doctrinar, apelînd la *raţiunea*

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. univ., Dr. Petru Rezuş

ACT SINODAL

(urmare din pag. I-a)

cărora o comisie sinodală şi-a îndreptat cercetările, propunînd Sfîntului Sinod canonizarea lor ca sfinţi.

Între aceştia, din rîndurile monahilor se numără: *Cuviosul Ioan de la Prislop, Cuviosul Antonie de la Iezerul-Vîlcea, Cuviosul Daniil Sihastru, Cuviosul Gherman din Dobrogea, Cuviosul Ioan de la Neamţ — Hozevitul şi Cuvioasa Teodora de la Sihla;* din rîndul slujitorilor bisericeşti se numără: *preoţii mărturisitori Moise Măcinic din Sibiel şi Ioan din Galeş* şi ierarhii: *Mitropolitul martir Antim Ivireanul, Arhiepiscopul Ghelasie de la Rîmeţ, Episcopul Iosif Mărturisitorul din Maramureş şi Episcopul Leontie de la Rădăuţi,* iar dintre dreptcredincioşi amintim pe: *martirii Constantin Vodă Brâncoveanu cu cei patru fii, Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi sfetnicul său Ianache,* precum şi *binecredinciosul Voievod Ştefan cel Mare al Moldovei.*

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit la 20 iunie 1992, examinînd rezultatele cercetărilor şi propunerile Comisiei sinodale, a constatat că toţi aceştia au intrat şi s-au păstrat în conştiinţa Bisericii şi în evlavia păstorilor şi păstoriţilor, prin mărturisirea neîndoielnică a ortodoxiei credinţei lor, prin vieţuire creştină pilduitoare pînă la măsura sfinţeniei, unii dintre ei suferind moarte martirică, alţii înfruntînd orice primejdii şi pătimiri pentru mărturisirea dreptei credinţe, iar alţii învrednicindu-se de la Dumnezeu cu darul facerii de minuni, toţi laolaltă slujind şi apărînd Biserica, Dreapta credinţă şi poporul din care au odrăslit;

Recunoscînd darul sfinţeniei cu care aceştia au fost împodobiţi şi luînd aminte la evlavia pe care le-o arată clerul şi credincioşii noştri;

Purtînd grijă prin aceasta de creşterea duhovnicească şi întărirea în credinţă a obştei noastre dreptmăritoare;

Pe temeiul Aşezămintelor dumnezeieştilor părinţi şi respectînd întru totul rînduiala canonică a Sfintei noastre Biserici;

Sfîntul Sinod, la 20 iunie 1992 chemînd în ajutor pe Milostivul Dumnezeu, a hotărît în chip sobornicesc ca aceştia să fie cinstiţi ca sfinţi în întreaga Biserică Ortodoxă Română, să fie înscrişi în calendar în zilele care s-au rînduit, întocmindu-li-se sinaxare, slujbe şi zugrăvindu-li-se chipul în icoane.

Iar acum vestim şi proclamăm solemn şi canonic aşezarea lor în rîndul sfinţilor şi chemăm pe toţi fiii Bisericii Ortodoxe Române, ca şi pe toţi evlavioşii fraţi ortodocşi de pretutindeni, să le urmeze pilda vieţuirii lor sfinte şi să-şi sporească rugăciunile către ei, în nădejdea părtăşiei cu aceştia la viaţa şi fericirea veşnică.

1. SFÎNTUL CUVIOS IOAN DE LA PRISLOP — prăznuit la 13 septembrie, iubitor de nevoinţe duhovniceşti şi rîvnitor întru cele sfinte, a trăit viaţă pustnicească în veacurile XV—XVI, în apropierea mînăstirii Prislop, rămînînd pildă vie de sfinţenie pentru toţi credincioşii din vremea lui care l-au cercetat şi i-au cerut sfatul, ca şi pentru cei din zilele noastre, care nu încetează a se reculege sufleteşte la peştera din munte, lîngă apa Silvaşului şi la mînăstirea Prislop.

2. SFÎNTUL CUVIOS ANTONIE DE LA IEZERUL-VÎLCEA — prăznuit la 23 noiembrie, osîrduitor întru toată asprimea vieţii mînăstireşti în peştera de lîngă schitul Iezerul, care zăbovea îndelung în postiri şi privegheri de toată noaptea, a trăit pe vremea voievodului Matei Basarab şi a Sfîntului martir voievod Constantin Brîncoveanu, rămînînd chip luminos de credinţă şi evlavie pentru călugări şi credincioşi.

3. SFÎNTUL CUVIOS DANIIL SIHASTRU — prăznuit la 18 decembrie, podoabă a sihaştrilor şi laudă a călugărilor moldoveni, petrecînd viaţă îngerească pe pămînt, a fost sfetnic de taină şi iscusit părinte duhovnicesc al dreptcredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt, precum şi al credincioşilor care îl cercetau pentru sfat şi îndrumare duhovnicească. Chipul lui de sfînt, zugrăvit din vremuri vechi la mînăstirea Voroneţ, stă mărturie despre sfinţenia vieţii sale şi despre cinstirea ce i s-a adus.

4. SFÎNTUL CUVIOS GHERMAN DIN DOBROGEA — prăznuit la 29 februarie, vas ales al lucrării dumnezeieşti în pămîntul Scitiei Mici de altă dată, în secolele IV—V, pe unde au străbătut paşii şi cuvîntul Sfîntului apostol Andrei, trăitor la locurile de sihăstrie din Siria, Palestina şi Egipt şi dăruit cu harul preoţiei prin mîinile Sfîntului Ioan Gură de Aur, a revenit în pămîntul Dobrogei, reînnoind viaţa monahală de aici. Prieten al Sfîntului Ioan Casian, care îl numeşte în scrierile sale «Sfîntul Părinte Gherman», a hrănit din înţelepciunea şi bogăţia darurilor sale sufletele căutătorilor de Dumnezeu şi de desăvîrşire creştină.

5. SFÎNTUL CUVIOS IOAN DE LA NEAMŢ — HOZEVITUL — prăznuit la 5 august, vlăstar al ţinuturilor Moldovei, deprins cu rugăciunea şi cu evlavia creştinească din fragedă vîrstă a primit chipul îngeresc al călugăriei în mînăstirea Neamţ. Mîna lui Dumnezeu i-a îndreptat paşii spre Ţara Sfîntă unde, după mai mulţi ani de nevoinţă la schitul românesc din Valea Iordanului, s-a închinoviat la mînăstirea Sfîntul Gheorghe Hozevitul, iar, spre sfîrşitul vieţii sale, pentru o şi mai mare nevoinţă duhovnicească, s-a retras în peştera Sfînta Ana, pînă la trecerea la cele veşnice la 47 ani, în anul 1960. Cînd mormîntul i-a fost deschis, după mai multă vreme, s-a constatat că trupul său nu fusese atins de putreziciune, răspîndind miros de bună mireasmă. Sfintele sale moaşte se află astăzi în biserica mînăstirii Sfîntul Gheorghe Hozevitul, la care venind de departe credincioşi români şi de alte neamuri, se închină cu mare evlavie.

6. SFÎNTA CUVIOASĂ TEODORA DE LA SIHLA — prăznuită la 7 august, trăitoare la cumpăna veacurilor XVII—XVIII, a fost aleasă de Dumnezeu pentru viaţa îngerească de sihăstrie, retrăgîndu-se şi vieţuind într-o peşteră de la Sihla din munţii Neamţului. Prin asprele sale nevoinţe pustniceşti, Sfînta Cuvioasă Teodora a dobîndit de la Dumnezeu darul rugăciunii fierbinţi, al lacrimilor, al răbdării şi al negrăitei iubiri de Hristos, făcîndu-se podoabă strălucitoare a monahismului din Carpaţi.

7. SFINŢII PREOŢI MĂRTURISITORI IOAN DIN GALEŞ ŞI MOISE MĂCINIC DIN SIBIEL — prăznuiţi la 21 octombrie, trăitori în veacul al XVIII-lea, ca nişte ostaşi neînfricaţi ai lui Hristos s-au arătat luptînd şi pătimind temniţe şi chinuri pentru curajul şi statornicia în mărturisirea şi apărarea credinţei ortodoxe împotriva actelor de dezbinare religioasă şi naţională a românilor din Transilvania.

Prin viaţa lor preoţească de totală dăruire lui Hristos şi Bisericii Sale şi prin suferinţele îndurate, pentru apărarea dreptei credinţe, aceştia sînt pilde vii de credinţă şi mărturisire ortodoxă şi de jertfelnicie pentru Hristos.

8. SFÎNTUL IERARH MARTIR ANTIM IVIREANUL — prăznuit la 27 septembrie, trimis de Dumnezeu din părţile Iviriei în pămîntul românesc, după o scurtă şedere şi lucrare ca monah şi egumen la Mînăstirea Snagov, s-a dovedit o comoară de mult preţ pentru Biserica noastră, ca episcop al Rîmnicului şi apoi mitropolit al Ţării Româneşti în primele decenii ale veacului al XVIII-lea, alături de Sfîntul Voievod martir Constantin Brâncoveanu. Înmulţind talanţii dăruiţi lui de Dumnezeu, Sfîntul Ierarh Antim Ivireanul s-a făcut învăţător al dreptei cinstiri de Dumnezeu, laudă a arhiereilor Ţării Româneşti, podoabă a cărturarilor şi dulce grăitor al înţelepciunii dumnezeieşti în prea frumoasa limbă românească şi milostiv cu cei aflaţi în nevoinţă.

Neînfricat apărător al dreptei credinţe, sfîntul Ierarh Antim s-a arătat mărturie tare şi pavăză statornică a Ortodoxiei împotriva necredincioşilor, îndurînd chinuri şi primind moarte martirică.

9. SFÎNTUL IERARH IOSIF MĂRTURISITORUL DIN MARAMUREŞ — prăznuit la 24 aprilie, trăitor la cumpăna veacurilor XVII—XVIII, s-a arătat îndreptător şi mărturisitor al dreptei credinţe şi îndelung răbdător al uneltirilor, pribegiilor şi suferinţelor din partea celor potrivnici Ortodoxiei.

În viaţa şi amintirea credincioşilor maramureşeni Sfîntul Ierarh Iosif Mărturisitorul a rămas pildă de bunătate, blîndeţe, veghetor şi ocrotitor al turmei încredinţate lui spre păstorire, pentru noi toţi astăzi cald rugător către Mîntuitorul Iisus Hristos.

10. SFÎNTUL IERARH GHELASIE DE LA RÎMEŢ — prăznuit la 30 iunie, vieţuitor în Transilvania către sfîrşitul veacului al XIV-lea, s-a arătat ales povăţuitor al preoţilor, călugărilor şi credincioşilor, iar prin nevoinţele sale a luat chip de sfinţenie. Amintirea sa este adeverită din inscripţia descoperită în vechea Biserică a Mînăstirii Rîmeţ în care stă scris numele său şi anul păstoririi ca Arhiepiscop. Sfinţenia vieţii sale a rămas peste veacuri în evlavia credincioşilor care l-au cinstit şi îl cinstesc ca sfînt pe Ghelasie de la Rîmeţ.

11. SFÎNTUL IERARH LEONTIE DE LA RĂDĂUŢI — prăznuit la 1 iulie, a trăit în prima jumătate a veacului al XV-lea, petrecîndu-şi toată viaţa întru smerenie şi alese nevoinţe duhovniceşti, pentru care a fost înălţat în scaunul de episcop al Rădăuţilor. Ca arhipăstor a vegheat cu înţelepciune la păstrarea rînduielilor cononice, slujind şi cu smerenie fiind de folos duhovnicesc păstoriţilor săi. Retras din scaunul de episcop al Rădăuţilor şi primind schima cea mare a trăit cu adevărat viaţă de înger în trup pînă la trecerea sa la cele veşnice. Mulţi credincioşi au venit şi s-au închinat sfintelor sale moaşte în Catedrala din Rădăuţi pînă în anul 1639 cînd, acestea au fost răpite de năvălitori, cum amintesc cronicile, neştiindu-se nici azi locul unde au fost duse.

12. BINECREDINCIOSUL VOIEVOD ŞTEFAN CEL MARE ŞI SFÎNT — prăznuit la 2 iulie, a fost un neînfricat apărător al dreptei credinţe şi ocrotitor al Moldovei în lunga sa domnie de la 1457 la 1504. Înarmat cu platoşa credinţei în Dumnezeu, cu cea a postului şi rugăciunii şi cu multe fapte ale dragostei creştine, binecredinciosul voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt s-a îngrijit de soarta Bisericii, ridicînd din temelie numeroase lăcaşuri de închinare, a miluit pe cei sărmani şi pe oştenii cu care împreună, chemînd mereu în ajutor pe Milostivul Dumnezeu, a fost pavăză credinţei creştine şi hotarelor ţării. Evlavios şi rugător voievod, binecredinciosul Ştefan cel Mare şi Sfînt adesea şi-a alinat suferinţele şi a găsit cuvînt de zidire sufletească la părintele său duhovnicesc Sfîntul Cuvios Daniil Sihastru. De la mutarea sa la cele veşnice, amintirea voievodului stă vie în evlavia şi cinstirea bunilor români de pretutindeni, precum flacăra candelei nestinse care-i străjuieşte mormîntul din ctitoria sa, Mînăstirea Putna.

13. SFINŢII MARTIRI-BRÂNCOVENI, CONSTANTIN VODĂ, CU CEI PATRU FII AI SĂI, CONSTANTIN, ŞTEFAN, RADU, MATEI ŞI SFETNICUL IANACHE — prăznuiţi la 16 august, s-au învrednicit a suferi moarte mucenicească pentru dreapta credinţă şi pentru neamul românesc din care au fost odrăsliţi. Sfîntul martir Constantin Vodă Brâncoveanu, care cu creştinească înţelepciune a cîrmuit Ţara Românească vreme de 25 de ani (1688—1714), a strălucit ca un mare ocrotitor de cultură şi artă românească, ridicînd, înnoind şi înzestrînd numeroase biserici, mînăstiri şi alte aşezăminte, miluind pe cei săraci şi ajutînd cu prisosinţă celelalte Biserici Ortodoxe surori aflate atunci la grea cumpănă.

Scos din scaunul de domnie, Sfîntul Constantin Vodă Brâncoveanu a suferit chinuri împreună cu fiii şi sfetnicul său, la Constantinopol, învrednicindu-se cu toţii să-şi încununeze fruntea cu coroana sfîntă a muceniciei pentru credinţa ortodoxă pe care a apărat-o şi mărturisit-o cu preţul vieţii.

II — În anul 1950, odată cu hotărîrea de generalizare a cultului unor sfinţi cu moaşte în ţara noastră, Sfîntul Sinod a cononizat cu cinstire locală doar în unele eparhii şi a înscris în rîndul sfinţilor pe unii ierarhi, cuvioşi şi dreptcredincioşi de neam român, cu viaţa îmbunătăţită şi care au mărturisit dreapta credinţă, unii chiar prin moarte mucenicească.

Sfinţii canonizaţi atunci de Biserica Ortodoxă Română cu cinstire locală, sînt următorii:

— *Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoş,* prăznuit la 15 septembrie şi a cărui cinstire se rînduise în cuprinsul Mitropoliei Banatului;

— *Sfinţii Cuvioşi Mărturisitori Visarion, Sofronie şi Sfîntul Mucenic Oprea,* prăznuiţi împreună la 21 octombrie şi a căror cinstire se rînduise în cuprinsul Mitropoliei Ardealului;

— *Sfîntul Ierarh Calinic Cernicanul,* prăznuit la 11 aprilie şi a cărui cinstire se rînduise în cuprinsul Mitropoliei Munteniei şi Dobrogei şi a Mitropoliei Olteniei;

— *Sfinţii Ierarhi şi Mărturisitori Ilie Iorest şi Sava,* mitropoliţii Ardealului, prăznuiţi la 24 aprilie şi a căror cinstire se rînduise numai în cuprinsul Mitropoliei Ardealului.

În deceniile care au trecut de la canonizarea acestor sfinţi cu cinstire locală, s-a constatat, spre slava Sfintei noastre Biserici, că evlavia pentru ei a depăşit de mult hotarele eparhiilor în care au fost canonizaţi, credincioşii români din diferite părţi ale ţării făcînd pelerinaje şi ridicînd rugăciuni de laudă în cinstea acestora, iar celelalte eparhii înscriindu-le treptat numele în calendarele lor.

Pentru toate aceste motive, precum şi pentru faptul că aceşti sfinţi sînt rodul spiritualităţii româneşti şi al evlaviei clerului şi credincioşilor Bisericii noastre;

Luînd act de rezultatul cercetărilor Comisiei pentru canonizarea sfinţilor români şi văzînd că acestea sînt întemeiate pe rînduielile dumnezeieştilor părinţi şi că s-a respectat întru totul procedura canonică privind generalizarea cultului sfinţilor aşa cum este dată de Biserică,

Sfîntul Sinod, chemînd în ajutor pe Preabunul Dumnezeu, a hotărît la 20 iunie 1992 ca aceşti sfinţi să fie cinstiţi în întreaga Biserică Ortodoxă Română prin generalizarea cultului lor şi să fie înscrişi în calendarul tuturor eparhiilor din cuprinsul Patriarhiei Române, în zilele care s-au stabilit, precum şi în cărţile de cult cu slujbele care li s-au întocmit.

III — În curgerea de două ori milenară a istoriei poporului şi Bisericii noastre dreptmăritoare, numeroşi au fost sfinţii odrăsliţi din pămîntul românesc care au vieţuit, propovăduit şi au suferit martiriul pentru credinţa creştină în spaţiul carpato-danubiano-pontic şi a celor născuţi în alte părţi ale lumii, dar care au predicat şi au fost martirizaţi în părţile noastre, fiind cinstiţi ca sfinţi de către alte Biserici, care i-au înscris în sinaxarele, martirologiile, minologiile şi calendarele lor.

Este binecunoscut că datorită vitregiilor vremurilor de mult apuse, multe mărturii despre vredniciile poporului nostru dreptcredincios au trecut neobservate sau au fost distruse. Cu toate acestea, a binevoit Milostivul Dumnezeu ca măcar unii dintre cei ce au vieţuit, au propovăduit sau au suferit martiriul pe pămîntul nostru, fie ei români, fie de alte neamuri, să fie amintiţi în calendarele altor Biserici.

De aceea, încă din primăvara anului 1989, Comisia pentru canonizarea sfinţilor români, pe baza studiilor ce au fost întocmite de teologii şi cercetătorii români a făcut propuneri pentru înscrierea lor în Calendarul Bisericii Ortodoxe Române, cu cinstire generală.

Ca urmare, la propunerea Comisiei pentru canonizarea sfinţilor români şi după rînduiala canonică a Sfintei noastre Biserici, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărît generalizarea în întreaga noastră Biserică şi înscrierea în calendarele tuturor eparhiilor la datele de prăznuire statornicite a Cultului Sfinţilor de neam român care au vieţuit, au propovăduit şi au suferit martiriul pentru dreapta credinţă în spaţiul carpato-danubiano-pontic şi a sfinţilor de alte neamuri care au predicat şi au fost martirizaţi în părţile noastre, după cum urmează:

Sfinţii Mucenici, CLAUDIU, CASTOR, SEMPRONIAN şi NICOSTRAT, prăznuiţi la 9 noiembrie;

Sfîntul Cuvios PAISIE de la Neamţ, prăznuit la 15 noiembrie;

Sfîntul Mucenic DASIE, prăznuit la 20 noiembrie;

Sfîntul Mucenic HERMES, prăznuit la 31 decembrie;

Sfîntul Cuvios ANTIPA de la Calapodeşti, prăznuit la 10 ianuarie;

Sfinţii Mucenici ERMIL şi STRATONIC, prăznuiţi la 13 ianuarie;

Sfîntul BRETANION, episcop de Tomis, prăznuit la 25 ianuarie;

Sfîntul Cuvios IOAN CASIAN, prăznuit în anii bisecţi la 29 februarie, iar în anii nebisecţi slujba i se săvîrşeşte la pavecernita din 28 februarie;

Sfîntul Mucenic MONTANUS preotul şi soţia sa MAXIMA, prăznuiţi la 26 martie;

Sfîntul IRINEU, episcop de SIRMIUM, prăznuit la 6 aprilie;

Sfîntul Mucenic SAVA de la Buzău, prăznuirea se va face la 12 aprilie;

Sfîntul TEOTIM, episcop de Tomis, prăznuit la 20 aprilie;

Sfinţii Mucenici PASICRAT şi VALENTIN, prăznuiţi la 24 aprilie;

Sfîntul Mucenic IULIU VETERANUL, prăznuit la 27 mai;

Sfinţii Mucenici ZOTIC, ATAL, CAMASIE şi FILIP de la Niculiţel, prăznuiţi la 4 iunie;

Sfinţii Mucenici NICANDRU şi MARCIAN, prăznuiţi la 8 iunie;

Sfîntul Mucenic ISIHIE, prăznuit la 15 iunie;

Sfîntul NICETA de Remesiana, prăznuit la 24 iunie;

Sfîntul Mucenic IOAN cel Nou de la Suceava, a cărui prăznuire se va face la 24 iunie;

Sfinţii Mucenici EPICTET şi ASTION, prăznuiţi la 8 iulie;

Sfîntul Mucenic EMILIAN de la Durostor, prăznuit la 18 iulie;

Sfîntul NIFON, patriarhul Constantinopolului, prăznuit la 11 august;

Sfinţii Mucenici DONAT diaconul, ROMUL preotul, SILVAN diaconul şi VENUST, prăznuiţi la 21 august.

Sfîntul Mucenic LUP, prăznuit la 23 august.

*

În grai de minei, deci să ridicăm acum cîntări de laudă către aceşti sfinţi zicînd: «Sfinţilor Mucenici, care bine v-aţi nevoit şi v-aţi încununat, rugaţi pe Milostivul Dumnezeu, să se miluiască sufletele noastre».

IV — Multe Biserici dreptmăritoare în decursul veacurilor au aşezat în ceata sfinţilor şi cinstesc după cuviinţă pe unii dintre fiii lor, care au bineplăcut înaintea lui Dumnezeu prin vieţuirea în Hristos şi prin mărturia dată despre aceasta, rînduind în acelaşi timp o zi de prăznuire pentru toţi sfinţii ştiuţi şi neştiuţi, pe care numai Dumnezeu i-a înscris în Cartea aleşilor săi.

Sosit-a deci vremea ca şi Biserica Ortodoxă Română să-şi cinstească după vrednicie pe toţi fiii ei, sfinţi plămădiţi de evlavia neamului românesc din care au răsărit martiri, mărturisitori, apărători ai dreptei credinţe şi mari trăitori din rîndurile credincioşilor, cuvioşilor, preoţilor şi ierarhilor care, dintotdeauna au strălucit în cununa Bisericii strămoşeşti iar, în cer sînt împodobiţi cu slavă.

De aceea, luînd aminte la credinţa şi dragostea, evlavia şi mila, cinstea şi dreptatea şi la dăruirea şi jertfelnicia neamului românesc, care a odrăslit mulţime de sfinţi pe care numai Bunul Dumnezeu îi ştie şi îi cunoaşte cîţi sînt;

Văzînd trebuinţa rînduirii unei zile de pomenire a sfinţilor români aşa cum a fost propusă de Comisia sinodală pentru canonizarea sfinţilor români;

Sfîntul Sinod a hotărît la 20 iunie 1992 ca de acum şi pînă la sfîrşitul veacurilor, în întreaga Biserică Ortodoxă Română, să se numere cu sfinţii şi să se cinstească după pravilă cu slujbă specială şi cu acatist toţi sfinţii din neamul nostru, ştiuţi şi neştiuţi, pentru a căror cinstire se instituie «DUMINICA SFINŢILOR ROMÂNI» care va fi aşezată în Calendarul Bisericii noastre în fiecare an în a doua Duminică după Pogorîrea Duhului Sfînt, arătîndu-se prin aceasta lucrarea Sfîntului Duh în Biserica noastră de-a lungul veacurilor.

În această Duminică vor fi amintiţi şi cu evlavie cinstiţi:

— Sfinţii ierarhi, preoţi şi diaconi slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române care s-au săvîrşit mucenicеşte şi au mărturisit şi au apărat cu jertfelnicie credinţa ortodoxă, neamul şi ţara noastră;

— Sfinţii cuvioşi şi cuvioase care s-au săvîrşit trăind deplin viaţa călugărească şi care, prin pilda vieţii lor şi prin rugăciune, au hrănit duhovniceşte pe toţi dreptcredincioşii;

— Sfinţii martiri din orice treaptă harică sau stare obştească şi toţi aceia care prin pătimirile şi sîngele lor martiric au primit cununa sfinţeniei;

— Sfinţii români ucişi de oştile păgînilor sau ale altor asupritori de-a lungul veacurilor, precum şi cei care au căzut în luptă cu aceştia sau în amară robie pentru credinţă, Biserică şi neam;

— Sfinţii care s-au săvîrşit luptînd cu arma cuvîntului pentru apărarea credinţei, a Bisericii Ortodoxe şi a binecredincioşilor ei fii. Şi toţi ceilalţi sfinţi creştini ortodocşi români din toate timpurile şi de pretutindeni, ştiuţi şi neştiuţi, care au sporit în dragostea pentru Hristos, a faptei bune, a rugăciunii şi a virtuţii creştine, pe care Dumnezeu i-a scris în Cartea Vieţii.

Către toţi aceştia să înălţăm rugăciuni fierbinţi, cu inimă curată şi împreună cu ei să preamărim pe Dumnezeu zicînd: «Bucuraţi-vă, toate cetele sfinţilor români împreună cu toţi sfinţii, podoaba de mult preţ a Bisericii lui Hristos, cea una dreptmăritoare!».

Vestindu-vă toate cele de mai sus, cu conştiinţa datoriei împlinite faţă de înaintaşii noştri, demni de cinstire pentru sfinţenia vieţii lor, să ne îndreptăm rugăciunile către Atotputernicul Dumnezeu, drept mulţumire pentru toate cîte ne-a învrednicit a săvîrşi pentru slava Bisericii şi a dreptcredinciosului popor român.

Şi pentru ca legătura şi comuniunea noastră de rugăciune cu sfinţii pe care i-am pomenit şi cu toţi cei aleşi şi ştiuţi în totalitatea lor numai de Prea Bunul Dumnezeu, să dăinuiască de-a pururea, avem îndatorirea să păstrăm şi să mărturisim aceeaşi dreaptă credinţă pe care au mărturisit-o ei, să avem aceeaşi dragoste lucrătoare în faptele bune de fiecare zi, şi să propăşim pe calea unităţii, în duhul canonicităţii Ortodoxiei noastre.

Să ţinem mereu aprinsă candela credinţei strămoşeşti şi a spiritualităţii româneşti, pentru a ne lumina calea spre mîntuire, nouă şi urmaşilor noştri.

În duhul sobornicităţii ortodoxe, ne-am adunat în această sfîntă zi, la Biserica Sfîntul Spiridon-Nou din Bucureşti, binecredincioşi creştini ortodocşi, preoţi şi ierarhi din toate ţinuturile româneşti, fruntaşi şi dregători ai obştei româneşti şi iubiţi confraţi în Domnul nostru Iisus Hristos, pentru ca prin rugăciunile pe care le-am înălţat, să dăm mărturie lumii, şi tuturor celorlalte Biserici Ortodoxe Surori, despre hotărîrea noastră de a cinsti după cuviinţă pe aceşti *Sfinţi Români* aleşi ai lui Dumnezeu.

Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu noi toţi!

Datu-s-a acest Act Sinodal al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române, în anul mîntuirii una mie nouă sute nouăzeci şi doi, luna iunie, ziua douăzeci şi una.

† **TEOCTIST**
PREŞEDINTELE SFÎNTULUI SINOD
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† DANIEL
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

† NESTOR
Mitropolitul Olteniei

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

† LUCIAN
Arhiepiscopul Tomisului

† VASILE
Arhiepiscopul Tîrgoviştei

† PIMEN
Arhiepiscopul Sucevei şi Rădăuţilor

† ANTIM
Arhiepiscopul Dunării de Jos

† TEOFIL
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului

† GHERASIM
Episcopul Rîmnicului

† EFTIMIE
Episcopul Romanului şi Huşilor

† EPIFANIE
Episcopul Buzăului

† ANDREI
Episcopul Alba Iuliei

† CALINIC
Episcopul Argeşului

† TIMOTEI
Episcopul Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului

† VASILE
Episcopul Oradiei

† JUSTINIAN
Episcopul Maramureşului şi Sătmarului

† NIFON PLOIEŞTEANUL
Episcop-vicar Patriarhal

† TEOFAN SINAITUL
Episcop-vicar Patriarhal

† ROMAN IALOMIŢEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor

† CALINIC BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

† DAMASCHIN SEVERINEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei

† IRINEU BISTRIŢEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului

† IRINEU SLĂTINEANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului

† IOACHIM VASLUIANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului şi Huşilor

† GHERASIM VRÎNCEANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Buzăului

† CASIAN GĂLĂŢEANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Dunărea de Jos

† EMILIAN ARADEANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului

† IOAN CRIŞANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Oradiei